

az

ci

cl

nc

E' ~~Bl~~ to'

1 . 1
Ex lib. Conydy. Orato. Auct.

AVLI GELLII NOCTIVM
ATTICARVM LI-
BRI VNDEVI
GINTI.

IOANNES BAPTISTA EGNA-
TIVS VENETVS ANTO-
NIO MARSILIO VE-
NETO RARAE PRO-
BITATIS AMI-
CO. S. P. D.

Optima, inquit Pindarus, est aqua: sed aurum, ut ignis, noctu candens ceteris opibus anteferri debet. Ille uero ingenio suo forsitan indulgens hoc dixerit: mihi longe melior, ac probabilior ea uisa sententia: quæ amicitiam, ut rerum omnium optimam, cæteris anteferendam rebus existimat. qua nihil homini ab immortalibus Dijs dari melius excepta sapientia, potuit. Itaq; non aqua, non igni non aere, pluribus in locis nos uti quàm amicitia, recte dictum est. Quæ si perfecta ulla est, & rerum omnium inter paucos cum summa charitate consensus: quid ipsa præstabilius, aut optatius hominum uitæ esse possit: non uideo. Id ego, quàm uere dictum sit, quamq; ad humanæ uitæ usum accommodate: ex quo te mihi uirtus quædam egregia tua conciliauit: miq; tibi uicissim nonnulla fortasse probitatis, atq; eruditionis opinio de me: uix explicare tibi habeam, quantos ego fructus ex amicitia, beneuolentiâq; tua perceperim: quàm iucunda consuetudo, & optata mihi semper fuerit tua. neq; solum id ego sentio: sed Academia planè omnes nostri fatentur: Quibus nihil esse gratum, iucundum ue potest: nisi Marsiliana illa gratia, ac candor accesserit. Quare letari admodum,

ac gaudere etiam, atq; etiam debes: quod præter in-
 gens in literis studium, & præter alia uirtutis orna-
 menta, quæ in te non pauca elucent: adeo sis omni-
 bus gratus, & iucundus: ut certatim te omnes co-
 lant, & ament. Tu contra, amicitiam adeo sancte, a-
 deo pure cum multis colas: ut, quod difficillimum
 semper est habitum, multorum scilicet amicitiam in-
 tegre colere: tu certe id nõ prudenter solum, sed cum
 summa omnium gratia præstes. Qua in sententia
 uti semper esse uelis, hortarer ego te plane, nisi iam et
 meditatione quadam assidua, & usu id ita asse-
 ctus esses: ut profecturum te in dies sperare nobis lice-
 at: quousq; tu posteris exemplum constantissimæ a-
 micitiæ relinquas. Ego uero, quando tuam hanc ani-
 mi in me propensionem non aliter promereri nunc
 possum: statui tibi gellianas noctes esse dicandas: quas
 ego exactiore cura recognitas, quantum est datum
 otij per alias occupationes meas: in Aldina olim of-
 ficina imprimendas curavi: ut quæ castigatissimæ
 industria nostra redditæ erant: haberent etiã man-
 cipem omnium & accuratissimum, & ad hanc ar-
 tem instructissimum. Tu bene Vale, ac salue.

AA 2

Index eorum, quæ notatu digna in hisce noctibus uisa sunt.	Adhæse loqui.	80
	Adoptatio per prætorem.	88
Bdera	Adoptiuus.	88
a ti oppidum.	Adoptator.	87
char.	Adfabre.	108
Abluuium.	Admodum.	108
Absternæ mulieres.	Adprobe.	108
Acerbitas.	Adprimus.	108
Acentus.	Adprime.	108
Achæi ad pugnam tacti.	Adprobus.	108
II	Adprimum.	108
Achilles Romanus.	Ad domum.	161
Acius quod ticus prouerbium.	Aduerbia in m.	174
Acta larentia.	Adlegatus.	187
Acinû neutri generis.	Adulterio	118
Acina ebriosa.	Adulteritas.	118
Actito uerbum frequentatiuum.	Adnotamenta.	237
Accij responsio ad Pacuium.	Aedes sacræ non oës sunt templa.	207
Acerbitudo.	Aegyptiorum laus.	160
Acritudo.	Aegles Cræsi filius mutus.	80
Acritas.	Aetates tres.	149
Adamussim iudicium.	Aedepol muliebri iuramentum.	163
Adagium de Laide.	Aenigma.	168
Adesse, & superesse	Aeditimus.	170
Admirationem silentium parere.	Aedituentes.	170
	Aere fulua.	187

Aeria Aegyptus.	206	Alexander Aetolus.	
αἰμωνία.	206	218	
Aeluri.	286	Alæ in exercitu.	226
Africus uentus.	37	Alexandri mors.	254
Affectus, & confectus.	60	Alexandri molossi.	254
Affecta res.	60	Alexandri epistola.	284
Aerarij cura	193	Alba linea.	288
Affatum.	108	Amaror.	19
Agentia uerba pro patientibus.	264	Amata prima Virgo uestalis	13
Ager pontinus.	126	Ambages fallaciöse.	200
Ager uaticanus	270	Amœnus.	109
Agon certamen.	139	Amarus.	135
Agere cum populo.	91	Ambiguus.	156
Agrippæ campus.	205	Amorabundus.	157
Agrippæ unde.	234	Amor oculis, & opinabilis.	163
Ahenum.	25	Anneus Cornutus.	26
Aius Deus unde	234	Analogia.	42
Albani	121	Anomalia	42
Alce meretrix.	71	ἀντισπέφοντα argumenta.	81
Alexandriæ bibliotheca	100	Androdus seruus, & Leo.	
Alexis comœdia.	70	84	
Alexandri continentia.	95	Annales, & historia	86
Albus galerus.	140	Anguis cum Sapione.	124
Alea.	199	Androgini.	122
Alueolus.	199	Annulli gestatio.	136
Alabiades ad tibiam.	217	Animaduersiones censoriæ.	71

<i>antistites</i>	183	<i>Argestes uentus.</i>	37
<i>annus lxiij.</i>	212	<i>argentifodinae.</i>	38
<i>Annus climatericus.</i>	212	<i>articulatum.</i>	50
<i>Antia lex.</i>	41	<i>arretinum oraculum.</i>	50
<i>Antigenes tibicen.</i>	217	<i>Arcesilai uerbum.</i>	51
<i>anates ponticae.</i>	249	<i>arterias ad numerum mo-</i>	
<i>animalia parua imitanda</i>		<i>ueri.</i>	55
251		<i>atypus.</i>	64
<i>Antiochus</i>	78	<i>Arupticum perfidia.</i>	65
<i>Aonia nunc Boeotia.</i>		<i>arduum.</i>	72
206		<i>arrogatio.</i>	88
<i>appendices.</i>	4	<i>arrogationis uerba.</i>	88
<i>appelliotus uentus.</i>	38	<i>aruales fratres.</i>	94
<i>ἀπαρτίαι.</i>	37	<i>argumenta fallaciosa, & uia</i>	
<i>apiarium</i>	36	<i>fra.</i>	105
<i>apologus de cassita aui.</i>	45	<i>argumentationum duae spe</i>	
<i>Appionis historia.</i>	84	<i>cies.</i>	283
<i>ἀρορον.</i>	130	<i>Arimaspi</i>	121
<i>Appij filia.</i>	135	<i>Arescusa ex foemina mas.</i>	
<i>apluda</i>	145	122	
<i>apices literarum.</i>	196	<i>argeos</i>	140
<i>aquae intercutis morbus</i>		<i>Artemisia cum Mausolo.</i>	
271		142	
<i>aquarigens.</i>	196	<i>Aristodemi dictum.</i>	155
<i>aqua nualis potu pessima.</i>		<i>arteria generis neutri.</i>	
269		149	
<i>Area palatina.</i>	278	<i>Areopagitarum iudicium.</i>	
<i>Arcera.</i>	280	168	
<i>Archita Tarentinus.</i>		<i>Arionis historia.</i>	235
138		<i>arra.</i>	238

arrabo.	238	audire.	15
arboretum.	238	auster uentus.	37
arbutum.	238	auaritia à sapientibus spre	
argutator.	241	ta.	47
arteria duplex.	263	aurum tolosanum.	54
argutiola de congio.	256	Aurungus deus.	83
arenæ numero singulari.		audaculus.	89
271		auarus.	135
arma numero singulari.		Auenanus mons cur extra	
271		pomoerium.	182
Aristotelis epistola.	284	auspicia maiora.	183
Aristotelis uerecundia.		aurum coronarium.	191
177		ausugio.	210
assequor, & sequor.	40	aufero.	210
assentior.	42	autumo.	210
assentio.	42	Augustus quo die natus	
aspectu in casu dâdi à Vir	213	Augusti epistola.	213
gl.	72	Augusti laus.	147
asymboli immune.	97	Aulus Albinus.	154
asylum fanu.	92	Aulus Hostilius Mancinus	
astraba.	154	71	
assiduus ab assibus.	231	aurigantes stellæ.	199
Attabulus uentus.	38	auxiliarij milites.	98
Attilius Regulus	92	au particula.	210
atq; aduerbium.	150	autumna tempestas.	270
atq; postquam.	150	Aulus Gellius quo tempo-	
atq; præsertim.	150	re.	278
atri dies.	86	aurum tolosanum.	54
atrium.	226	A' ξ iω μα.	229
auscultare.	15		

B		Bœotia comœdia.	
⊕Bachilides. char.	285	Boreas uentus.	37
Balneæ sitia.	47	Boristhenes.	121
Baiulus.	77	Bovinator.	154
Balneæ uirilia.	133	Botulus.	228
Barbarismus.	88	Bosphorum mare.	243
Barbari mobiles.	219	Bucephalus Alexandri	
Barbaricæ astus.	244	equus.	76
Barbarorū consuetudo ad		Bucephalon-opp.	76
tractandas pugnas.	11	Buceta.	150
Bellum, & pugna.	22	Brundisium portus.	121
Bellarij liberi.	180	Brutianum cum Romanis.	
Bellum adfectum.	212	135	
Belli homunculi.	180	Breuiloquentia	164
Beneficus, ac liberalis.		C	
241		⊕Calari.	221
Bibax.	56	calabarrumculus.	218
Bibosus.	56	caldor.	168
Bias de re uxoria.	81	caurus uentus.	37
Bibliothecæ Alexandriæ.		cassita auis.	45
100		canicula, et homo ridicula	
bibliothecam pub. quis pri-		rius.	75
mus.	100	captiones dialecticæ.	157
Bibliothecæ templi traia-		C. Gracchus.	133
ni.	159	C. Gracchi fistula	10
Bibliothecæ tiberianæ do-		C. Gracchi, & Ciceronis	
mus.	185	collatio	133
Bidentes oues.	227	C. Manianus.	110
Blatterones.	16	C. Trebatius.	97
Bondus terminata.	157	C. Fabritius.	14

C. Tarratia.	94	Calculus.	199
Caiae Tarratiae honores.		cauerna.	217
(94		captiosis interrogationibus	
Caudices.	77	non respondendum.	224
cannensis pugna.	86	caldonia.	228
Catulli laus.	117	canellia.	228
cantilena de Caneide.	122	capitecensus.	231
aper coleatus.	124	cannabo.	239
casus patrius.	130	caninum prandium.	196
casus dandi.	130	carmentæ duæ.	234
Cassii miser interitus.	54	calorificus.	243
Chamæleontis pes.	138	caput cum literis.	245
Chamælcotis collum.	138	castrense uerbum.	233
Chamæleon animal.	138	Castoris iuramentum	153
caduceum pacis signum.		castrensis corona.	79
149		candens.	246
candens oratio.	156	carptores.	270
capillus pro pilo	162	Cephysia uilla.	1
catamitus	111	cæcias uentus.	38
canescere pueros in Alba		cercus uentus.	38
na.	121	cædititius Tribunus.	52
carius ac pensus.	167	cælatim.	147
Catonum familia.	185	cærimoniæ unde.	68
Cato solonianus.	185	cæritas tabulæ	233
Cato Vticensis.	186	Cæritum gratiæ apud Ro-	
Catuli locus.	99	manos.	133
calces plantarum.	188	cæcilia nomina seruilia	57
casus interrogandi.	193	cheridota uestis.	112
Chaldæi ad stellarum mo-		ensores.	117
..tus.	197	centuriata comitia.	183

centuffis.	218	columbatim.	174
cerua sertorij, & astutia.		coloniae.	233
219		compluria.	89
cepa pelusiotae.	286	compluries.	89
civitates cum coniugio.	7	comitia calata.	220
circus uentus.	38	comitia centuriata.	220
abus Pythagoreorum.		comitia curiata.	220
70		comitialis morbus.	168
abi diuersi in coenis regijs.		comitoru comparatio.	220
113		communia uerba.	215
circumspiciens.	126	con praepositio.	33
circus.	139	confarcinans.	40
aspicius mons.	208	colores in oculis.	42
contra calendas.	171	corpus bene habitum, &	
Ciceronis locus.	16	strenuum.	48
Ciceronis error.	212	conijcere.	73
ciceromastix.	236	coronarium aurum.	78
classes procietae.	10	Cornelij Nepotis error.	
climacteras.	55	211	
classicus.	112	coronae militares.	78
climaculae.	148	connuere.	92
cludere literas.	174	cor masculino genere.	101
climatericus annus.	208	conficere.	103
clunicali	209	coronati serui ad uenum.	
claustrus	170	107	
coena lauta	21	Coruini qui.	126
coenarum sumptus.	213	confitor.	215
caelum.	271	consolor.	215
caesius color.	43	communium quatuor rebus	
cohibatur passio.	10	constare.	180

corpora apud Aegyptios.	188		
aperiri.	137	crepidulae.	188
columba lignea ab Archi		Cretenſium mos in conferē	
ta.	138	dis praelijs.	11
compitalia die noni.	147	cristallus quomodo.	90
consuetudo domina uerbo-		cultus Hortensii.	5
rum.	172	cultus Demosthenis.	5
conviniarum numerus.		cubitus.	55
180		cupressi quomodo serantur	
concionem habere.	183	57	
comprecationes deorum.		cupediae literarum.	97
189		cupediae aborum.	113
comperendinationes.	201	curſus lunaris.	54
cornucopiae.	206	curuamen.	198
colloquia interpretanda quo		cum lance & licio	231
modo.	138	cum prime.	238
Cominius.	238	cylindrus lapis.	91
commutationes.	239		
comparatio ab ingenijs		D	
ad poma.	175		
corona plexa.	256	Dacus.	84
consiliarij.	258	daphnite	224
conco.	261	Darius.	244
contemplo.	264	dativus quartae declinationis.	72
comitia.	271		
Cræſi filius mutus.	80	debitio, et habitio gratiae.	5
Cronus Diodorus.	156	defendere.	119
crepidae.	188	decurium.	115
crepidarius.	188	Demosthenis dictum de	
crepidarium cultellum.		Laide.	9.

<i>Demosthenes ad Callistra diuinitio in oratione .</i>			
<i>tum.</i>	56	26	
<i>decorum nomina.</i>	82		<i>Diogenis Cynici dictum.</i>
<i>de palmare.</i>	279	34	
<i>depudicare.</i>	228		<i>diluxerit.</i> 48
<i>deprecor.</i>	99		<i>dierum obseruatio.</i> 48
<i>de præpositio.</i>	99		<i>dierum diuisio.</i> 48
<i>decimus mensis partus .</i>			<i>dies auilis.</i> 48
IOI			<i>distichò de Homeri patria</i>
<i>decima.</i>	59	55	
<i>de honestamentum.</i>	44		<i>dimidium.</i> 56
<i>delphinos amastios.</i>	109		<i>dimidiatum.</i> 57
<i>decretum.</i>	116		<i>dies halcyones.</i> 54
<i>despiciens, & circumspi-</i>			<i>Diagoræ obitus.</i> 58
<i>aens.</i>	126		<i>disiunctum.</i> 82
<i>Democritus philosophus se diuouis.</i>			82
<i>excæcauit.</i>	141		<i>dies in nominalis.</i> 86
<i>deq;.</i>	150		<i>disciplina fera.</i> 89
<i>Demosthenis dictum .</i>			<i>diluculare.</i> 108
ISS			<i>dies religiosi.</i> 68
<i>de more.</i>	166		<i>di. snefasti.</i> 68
<i>decreta Naturæ.</i>	168		<i>dies alliensis.</i> 68
<i>despicatissimus.</i>	211		<i>dicendi tria genera .</i>
<i>defamatiissima uita.</i>	201	112	
<i>decemuri.</i>	281		<i>dies dii.</i> 129
<i>delitia numero singulari.</i>			<i>dies in casu patrio.</i> 130
271			<i>die Crastini.</i> 147
<i>descendidi.</i>	109		<i>die quarto.</i> 146
<i>Diagoras.</i>	58		<i>die quinto.</i> 146
<i>diatriba.</i>	23		<i>die quinte.</i> 147

die pristini.	147	E	3
die perendini.	147	Eblandita oratio.	156
die noni.	147	Ebrietatis laus.	209
d. midiatum genus.	162	edictum templi Dianæ	
dimidium.	256	Ephesiæ.	27
Diespiter.	82	ædiles & Tribuni quo	3
digamma.	205	tempore.	252
diem diffundi.	202	edulcare.	220
dispassis.	216	effatus.	182
dialecticæ laus.	230	effutire.	76
Diomedes & Glauci per-		egregius an egregi in uo-	
mutatio.	39	candi casu.	205
Dionysia gesticularia.	6	Eleusinum certamen.	218
diurnare.	238	elogia.	51
dialecticæ captiones .		elegans.	140
224		Ennius tria corda.	250
dignor passivæ.	216	ennianista.	259
Diogenes responsio.	265	Empedoclis carmen.	70
Diogenes Critolaus.	113	emplastrum.	228
Dioxippus.	247	epigrammata trium poe-	
disciplina rhetorica .		tarum.	21
171		Epicteti dictum.	34
dies iusti.	281	ephyræ.	206
dilucidare	45	epitritos.	265
doloris tolerantia.	166	equus Diome lis.	53
Demetrius insanus.	261	equus seianus.	53
Draco legislator.	159	equus uberrimus & habi-	
duodevicesimo.	77	tissimus.	75
duritudo.	238	equus strigosus.	75
duricies.	238	equus Alexandri.	76

<i>equus pro equo.</i>	260	<i>expergere.</i>	96
<i>equus mordax, & cala-</i>		<i>exaduersum.</i>	108
<i>tro.</i>	64	<i>exercitare linguam.</i>	128
<i>equilibrium.</i>	281	<i>expassum.</i>	216
<i>equitare.</i>	260	<i>x Diatriba.</i>	265
<i>erraticus homo.</i>	128		
<i>errabundus.</i>	158	F	
<i>errones.</i>	198	<i>Fabis non usum esse</i>	Py-
<i>erraticæ stellæ.</i>	198	<i>thagoram.</i>	70
<i>errare.</i>	132	<i>Fabritius</i>	14
<i>error Cornelij nepotis.</i>	221	<i>fauonius uentus.</i>	38
<i>Eudoxus</i>	253	<i>fatum & necessitas.</i>	91
<i>Eupolides</i>	15	<i>fallaciosa argumenta.</i>	105
<i>Euripidis laus</i>	152	<i>facies in genitiuo.</i>	129
<i>Euripidē quinque & septua-</i>		<i>facies</i>	195
<i>ginta tragœdias scripsis-</i>		<i>fauissæ Capitolinæ.</i>	30
<i>se.</i>	239	<i>fautores.</i>	204
<i>exametri uersus.</i>	265	<i>fames sustentanda.</i>	124
<i>ex Iure manu confertum</i>		<i>fauces ad uestibulum.</i>	217
286		<i>fascinare.</i>	232
<i>esse, & erit</i>	242	<i>fascinum.</i>	232
<i>esuritio.</i>	228	<i>fatiscor.</i>	237
<i>ethesiæ uenti.</i>	38	<i>ferre quid significat.</i>	17
<i>eurus uentus.</i>	37	<i>ferrumen</i>	194
<i>eunuchos morbosos.</i>	64	<i>feriæ æstiuæ.</i>	130
<i>Euclides megarensis.</i>	96	<i>festinare et properare.</i>	233
<i>Euripidis interitus miser.</i>		<i>Festus Posthumius.</i>	276
218		<i>feriæ denicales.</i>	225
<i>exercatus lectione.</i>	7	<i>fecialis uerba.</i>	225
<i>explicitauit.</i>	8	<i>febris.</i>	280

<i>febriculosus.</i>	280	<i>foeminae in mares.</i>	122
<i>febris quartanae laus.</i>	247	<i>foetus ursinus.</i>	245
<i>febris rapida & Quercera.</i>	280	<i>foenerator.</i>	232
<i>Fenestella.</i>	221	<i>foenus.</i>	232
<i>feriae praecedanae</i>	67	<i>forma uxoriam.</i>	82
<i>feriae uindimiales.</i>	226	<i>folia olearum uerti.</i>	123
<i>figurae geometricae.</i>	18	<i>forfices.</i>	136
<i>fistulae C. Gracchi concio-</i>		<i>forum Traiani</i>	190
<i>natoriae.</i>	10	<i>fretum comedia.</i>	50
<i>filiorum in patres officia-</i>		<i>frequentatiua uerba.</i>	123
<i>um.</i>	24	<i>frons in acie.</i>	136
<i>fidium natura.</i>	123	<i>fraces olei.</i>	154
<i>fiere.</i>	270	<i>frater unde.</i>	180
<i>filij quomodo alendi.</i>	161	<i>fretu.</i>	187
<i>figura à fingendo.</i>	195	<i>frons uirili genere.</i>	213
<i>filij Iouis.</i>	219	<i>frons frontis.</i>	213
<i>filij Neptun.</i>	219	<i>fruiscor.</i>	237
<i>fidibus cum gracculo.</i>		<i>frigerificus.</i>	243
288		<i>frustrari et frustratus.</i>	
		257	
<i>finis hic & haec.</i>	187	<i>fuisse in potestatem.</i>	8
<i>finitimus unde.</i>	170	<i>fuisse in mentem.</i>	8
<i>flagitium, & uitium.</i>	17	<i>furuus.</i>	17
<i>flauisæ capitoline.</i>	30	<i>fortescere.</i>	270
<i>flauus color.</i>	43	<i>furtorum quaestiones cum lance & licio.</i>	231
<i>fluctui in casu patrio.</i>	72	<i>furtum.</i>	113
<i>flamen dialis.</i>	139	<i>furti se obligauit.</i>	113
<i>flores uini.</i>	154	<i>futilis philosophia, quæ argutius est plena.</i>	146
<i>flores olei.</i>	154		
<i>flammigare.</i>	246		

<i>furta per lancem & li-</i>	<i>graphice ac scite.</i>	165
<i>cium.</i>	160	<i>gurdus.</i> 228
<i>furtum compertum & ob-</i>	<i>guttum.</i>	243
<i>latum.</i>	160	<i>gustus ac tactus.</i> 267
<i>furta apud Lacedæmo-</i>	<i>Glauca, & Diomedis per-</i>	
<i>nes.</i>	160	<i>mutatio.</i> 39
<i>furtum quid.</i>	160	<i>Gracchi oratio</i> 156
<i>furfur.</i>	154	<i>græca quomodo naues sue</i>
<i>funis masculino & foemi-</i>	<i>bant.</i>	239
<i>nino genere.</i>	188	
<i>fumare.</i>	246	H
<i>funus.</i>	272	
G	H. litera	25
<i>Gallus Asinius</i>	236	<i>Habeo dicere.</i> 197
<i>Gallus superbus.</i>	126	<i>Haliates rex.</i> 11
<i>genitiuus quartæ declina-</i>	<i>halcyones aues.</i>	54
<i>tionis.</i>	72	<i>hallucinari.</i> 25.232
<i>genitiuus quintæ declina-</i>	<i>Hamilcaris pronuntiatio.</i>	
<i>tionis.</i>	129	67
<i>genitiuus quomodo forme-</i>	<i>Hannibalis crudelitas.</i>	
<i>tur.</i>	72	27
<i>genethliaci qui.</i>	201	<i>Hannibalis exemplū.</i> 78
<i>Geometria triplex.</i>	234	<i>Hannibalis cauillatio in</i>
<i>giluum uinum.</i>	196	<i>Antiochum.</i> 78
<i>glaucus.</i>	43	<i>Harmodius</i> 120
<i>γλαυκῶπις</i>	43	<i>hastæ martiæ motæ in tem</i>
<i>glosaria.</i>	261	<i>plo.</i> 66
<i>globus.</i>	136	<i>Hasdrubalis pronuntiatio</i>
<i>gladiatorum nomina.</i>	147	67
<i>graalentum.</i>	71	<i>Hercules</i> 141

<i>Herculis mensura.</i>	1	<i>Homeri patria.</i>	56
<i>Heraclitus</i>	288	<i>Homines canino capite.</i>	
<i>Hesiodus</i>	54. 124. 252		122
<i>Helluari.</i>	25	<i>Hominis definitio.</i>	63
<i>Hermaphrodit.</i>	122	<i>Homo non bonæ rei.</i>	
<i>Herodotus de Leonibus.</i>	201		
177		<i>Homo quomodo in utero</i>	
<i>Hermunduli.</i>	225	<i>formetur.</i>	54
<i>Hellebori species.</i>	249	<i>Homo lucerna.</i>	228
<i>Hemiolius.</i>	265	<i>Honera</i>	25
<i>Higinus Maronis inter-</i>		<i>Honos etiam malus.</i>	169
<i>pres.</i>	19	<i>Honustum.</i>	25
<i>Historia, diarium, & ephe-</i>		<i>Hortor.</i>	215
<i>meris.</i>	87	<i>Hostia succidanea</i>	66
<i>Historia Metij Suffetij.</i>		<i>Humanitas.</i>	184
282		<i>Humanæ literæ.</i>	184
<i>Hiatus uocalium.</i>	117	<i>Humanior.</i>	184
<i>Hiades.</i>	179	<i>Humani corporis mos ado-</i>	
<i>Histiens.</i>	144	<i>lescendi.</i>	55
<i>Hostilius Mancinus.</i>	71		
<i>Hortensii cultus.</i>	6	I	
<i>Hortensii manus gesticu-</i>			
<i>losas.</i>	6	<i>Iactare.</i>	27
<i>Hortensius Dionysia, ac ge-</i>		<i>Iacere.</i>	27
<i>sticulatrix.</i>	6.	<i>Ialysij imago.</i>	223
<i>Hortensii dictum.</i>	6	<i>Iapix uentus in Appulia</i>	
<i>Homnes in pueritia cane</i>	38		
<i>scere.</i>	121	<i>Ignarus</i>	128
<i>Homo aure surda ac ia-</i>		<i>Illaudatus</i>	27
<i>centi.</i>	8	<i>Illatebrant.</i>	137

Illotis pedibus.	241	24		
256			Inculpatus	27
Inquinamentum	28		Inamabilis.	27
Imparilitas.	88		In & con præpositiones.	
Impolitia	71	33		
Impendio loquax .	1		Indoctus.	33
Impeccabilis.	251		Insanus.	33
Imperceptiora.	199		Inhumanus.	33
In			Infelix.	33
Inedia qui pereunt quã-			Inmolucris.	45
tum durent	55		Interibi.	52
Incontinentia	251.		In ærarios relatus .	78
283			Incoibilis.	77
Incontinens	267		Incruenta uictoria.	79
Incentiones.	71		Inaudaculus.	89
Infra Classẽm.	112		Infortunitas.	90
Inferiæ.	272		In ora.	108
Ingeni	88		Inaurita.	108
In aduerbia desinentia .			Insilio.	73
174			Inscriptiones , seu Tituli	
Inquies	273		librorum.	288
Insolens uerbum	10		Interpretor	215
Institutum pythagoricum.			Intra oceanum	172
10			Intra modum	173
Instrumenta cur in castris.			Intercubitus adiectiuum	
12			179	
Insignitas.	12		Inualentia.	280
Induciæ.	22		Iouis filij.	219
Internacium morbi genus			Irascibilitas.	23

<i>Iulianus hispanus</i>	Rhe-	<i>Inlatebrare.</i>	237
<i>tor.</i>	273	<i>Intolerantia.</i>	251
<i>Inferæ aues.</i>	94	<i>Infectiones.</i>	262
<i>Inquinamentum.</i>	28	<i>Ira quid.</i>	33
<i>Incuria.</i>	71	<i>Istrus fluvius.</i>	136
<i>Incenciones.</i>	71	<i>Isagoge.</i>	228
<i>Infra Classẽm.</i>	112	<i>Itare.</i>	94
<i>Indesẽs.</i>	117	<i>Italia unde.</i>	150
<i>Incredulæ</i>	121	<i>ἰταλῶι.</i>	150
<i>Infestus unde.</i>	127	<i>Italia armentosissima.</i>	
<i>Involucra sensuum.</i>		150	
130		<i>Insiurandum per Iouem</i>	
<i>Inflammanter.</i>	134	<i>lapideum.</i>	19
<i>Industriæ celeritas.</i>	137	<i>Ius dici.</i>	101
<i>Iniuria factum itur.</i>	139	<i>Ius uocationis.</i>	182
<i>Indoctius, rudiusq;.</i>	166	<i>Ius proferendi pomærij.</i>	
<i>Intra calendas.</i>	171	182	
<i>Intercutia uitia.</i>	179	<i>Iudicis officium.</i>	201
<i>Intestabilis.</i>	94	<i>Iudicia priuata.</i>	201
<i>Insignite loqui.</i>	99	<i>Iunior pro positiuo.</i>	175
<i>Inter os & offam.</i>	184	<i>Iupiter lapideus</i>	19
<i>Induxit sefellit decept.</i>		<i>Iupiter unde dicatur.</i>	
192		82	
<i>Interrogandi casus.</i>	193	<i>Iustitia quid sit</i>	90
<i>Intentio.</i>	196	<i>Ius trium liberorum.</i>	
<i>Inculpatissima uita.</i>		60	
201		<i>Iuris periti.</i>	201
<i>Incitabulum.</i>	209	<i>Iustitiæ imago.</i>	204
<i>Instaminarij.</i>	228	<i>Iumentum.</i>	280

L			
		<i>Lex Aufella.</i>	155
		<i>Lex Licinia.</i>	41.213.
		280	
<i>Lais meretrix & adagi-</i>		<i>Lex popilia.</i>	12
<i>um.</i>	9.	<i>Lex Papia-</i>	12
<i>Labeonis commentaria.</i>		<i>Lex fannia.</i>	41
13		<i>Lex æmilia.</i>	41
<i>Laberius poeta</i>	141	<i>Lex ancia.</i>	41
<i>Labandria.</i>	228	<i>Lex antia.</i>	41
<i>Laberij dictum.</i>	61	<i>Lex Iulia.</i>	41
<i>Laberij uersus.</i>	142	<i>Lex ebutia.</i>	231
<i>Lacedæmones cum tibus</i>		<i>Lex atinia.</i>	242
<i>in aciem.</i>	10	<i>Lex talionis.</i>	279
<i>Lacedæmoniorum mos.</i>		<i>Lex stolonis.</i>	280
160		<i>Lex Voconia.</i>	242
<i>Lachrymæ.</i>	25	<i>Lex Portia.</i>	134
<i>Lætabundus.</i>	158	<i>Leænæ partus</i>	177
<i>Laudare.</i>	27	<i>Leonides.</i>	52
<i>Lassitudo.</i>	43	<i>Leo, & Androdus feruus.</i>	
<i>Lana pro pilo.</i>	162	84	
<i>Lactis uis.</i>	162	<i>Leo hospes, homo medicus.</i>	
<i>Lancea hispanicum te-</i>		.85	
<i>lum</i>	222	<i>Leporarij</i>	35
<i>Lacerna</i>	188	<i>Leporaria.</i>	35
<i>Lælius Varronis præce-</i>		<i>Lepus unde.</i>	17
<i>ptor.</i>	229	<i>Leuitas.</i>	110
<i>Laureolus Eleontes.</i>	50	<i>Leuis</i>	110
<i>Lex.</i>	143	<i>Lecti sotheria.</i>	164
<i>Lex Aretina</i>	150	<i>Lebadia opp.</i>	166

Legio cum militibus .	Licium.	99
226	Lingula.	148
Lepores bina iecora .	Lictor unde.	165
234	Licinius imbrex .	189
Leuiora ac leuiora gelu	Literator.	123
durantur.	243	Lingua latina magis inops
Liberos alendos esse pro-	quàm græcâ.	42
prio lacte.	161	Litaneæ.
Liberi pro uno filio .	Licus locus.	282
31	Locutulei	16
Liberi patris Artifices	Loquentia	16
qui	283	Longæuus.
Libs uentus.	37	Lorarij.
Libra & selibra.	115	Locuplex.
Librilis.	281	Lorea quid.
Libri sibyllini.	18	Locus Tullij pensitatus .
Liburni quomodo naues	5.	
suebant	239	Loricatus surculus
Lingua recondenda.	15	Lucas opp.
Lingua infrenis.	15	Lucetius.
Liburni	239	Lusciosus.
Linea quid.	18	Lux orationis.
Lignantur	237	Lucus.
Linguam exertare	128	Lucij neratij.
Lingua qualis esse de-		Lucilius de ostreis.
beat.	15	Luna alit ostrea.
Linguaces	15	Lucius Scipio Asiaticus
Lituus quid.	80	116
Lituus auguralis .	80	Luna adolescente , & de
Litem contestari.	81	ficiente quæ crescant , &

<i>quæ tabescant.</i>	286	<i>Massilia.</i>	140.
<i>Luteus color.</i>	432	<i>Mausolus.</i>	142
<i>Lyrici Poetæ.</i>	37	<i>Mausoli potio.</i>	142
<i>Lysias.</i>	26	<i>Mausoli sepulchrum.</i>	
<i>Lysiae orationes</i>	26	142	
		<i>Mausolustragœdia.</i>	142
		<i>M. C. quid de uita huma</i>	
		<i>na sentiat.</i>	151
<i>Maiores.</i>	183	<i>Manubiæ, et præda.</i>	190.
<i>Maiora Auspicia.</i>	183	<i>Marsus filius Circes.</i>	231
<i>Magistratus maiores</i>	183	<i>Marsi populi uirulenti.</i>	
<i>nores.</i>	183	231	
<i>Marcus Cicero de Iure Ci-</i>		<i>Magnum uiaticum.</i>	238
<i>uili.</i>	20	<i>Matrona.</i>	261
<i>Marci Ciceronis Contem-</i>		<i>Materfamilias.</i>	260
<i>poranei.</i>	277	<i>Mancioli.</i>	270
<i>Marcus Cæsaris Contem-</i>		<i>Manum conferere.</i>	286
<i>poranei.</i>	277	<i>Metellus de uxore ducen-</i>	
<i>Matrimi, & patrimi.</i>	12	<i>da.</i>	6.
<i>Mandata an semper sint</i>		<i>Metelli dictum.</i>	6.
<i>facienda.</i>	13	<i>Metæ trianguli.</i>	18
<i>Malliana imperia.</i>	13	<i>Mellaria.</i>	36
<i>Magniloquentia.</i>	51	<i>Metus.</i>	127
<i>Malum consilium consulto</i>		<i>Memordi.</i>	109
<i>ri pessimum.</i>	66	<i>Mentiri.</i>	155
<i>Marspiter.</i>	82	<i>Mendacium dicere.</i>	155
<i>Marulia</i>	71	<i>μελιάρωνες.</i>	36
<i>Mature.</i>	137	<i>Menedemus Rhodius.</i>	
<i>Maturitas.</i>	137	177	
<i>Maturare.</i>	137	<i>Menander</i>	39.58

Menander quot Tragoedias.	239	Morbus & vitium.	64
Menippæ seu cynicæ Varionis Satyræ.	196	Mons Palatinus.	182
Mendicimonium.	228	Monomeri.	122
Memnon Nocticolor apellatus.	270	Morbus colicus.	166
Mille hominum occiditur.	16	Morbus fonticus.	280
Militaria vocabula.	136	Modus mutandi sententias.	124
Miscella doctrina.	288	Modus medendi morsui Serpentum.	109
Militibus uenam solui per ignominiam.	136	Modus Auli Gellij inter studendum.	288
Milesiæ uirgines ad suspendium.	214	Mos Antiquus Senatorum.	21
Milonis interitus.	217	Mos Apollinaris Sulpitij	185
Mihi nomen Iulium.	222	Mos Antiquus.	203
Miles infrequens.	226	Muralis corona.	79
Mithridates & antidotus.	249	Murices.	92
Mithridatem duarum & uiginti gentium linguas percussisse.	250	Mulieres abstemiæ.	146
Moechmonium.	228	Multam dicere.	150
Moenia.	271	Multam facere.	151
Mons salis.	38	Multiuaga.	159
Moles trusatiles.	50	Multicoloria.	159
Mortui præ gaudio.	58	Multiforma.	159
		Multiuaga, ac sinuosa quæsto.	202
		Municipes.	233
		Multigrumis.	270
		Mutare.	257
		Mulierofus	68

<i>Munera.</i>	264	<i>Nescis quid vesper serus</i>	
<i>Musonij sapiens dictum.</i>		<i>uehat.</i>	180
223		<i>Nerienes.</i>	189
<i>Myops</i>	64	<i>Nerij.</i>	189
		<i>Nero fortis.</i>	189
		<i>Nerio.</i>	189
		<i>Ne particula.</i>	190
		<i>Nicopolis</i>	215
<i>Nata res.</i>	182	<i>Nigidianæ commentationes</i>	
<i>Natura an morbos fecerit.</i>		<i>cur in vulgus non exeant</i>	
90			
<i>Naualis corona</i>	79	277	
<i>Nauium genera.</i>	148	<i>Nigror</i>	43
<i>Nanus, & pumilio.</i>	228	<i>Nidum migravit.</i>	46
<i>Neapolis.</i>	130	<i>Nilus fluius.</i>	136
<i>Neptuni filij.</i>	219	<i>Niobes filij.</i>	285
<i>Nequiter</i>	223	<i>Nitescit</i>	99
<i>Neq; Id.</i>	238	<i>Nomina in osus.</i>	68
<i>Neptuni nomina.</i>	44	<i>Notæ uocum.</i>	177
<i>Neuij epitaphium.</i>	22	<i>Notus uentus.</i>	37
<i>Neruularia comœdia.</i>	50	<i>Nona.</i>	59
<i>Neuius comœdias in carce-</i>		<i>Nomina in osus.</i>	68
<i>ribus.</i>	50	<i>Nouum.</i>	93
<i>Nequitia.</i>	110	<i>Nouitium.</i>	93
<i>Nequam</i>	111	<i>Nolo.</i>	111
<i>Neruias.</i>	123	<i>Nola iugo à Virgilio.</i>	116
<i>Nescius.</i>	128	<i>Nouissimus.</i>	144
<i>Neuuli in mammis.</i>	162	<i>Nouissime.</i>	144
<i>Necessitas.</i>	176	<i>Nomina in bundus.</i>	157
<i>Necessitudo.</i>	176	<i>Notationes temporum.</i>	253
<i>Necessarij.</i>	176	<i>Noctescere.</i>	264

Nocticolorem.	270	tes.	28
Nostri ac uestri.	284	Officiorum gradus.	83
Noctes Atticæ.	288	Oleaginea corona.	78
Numina læua.	83	Oleum cur sæpe conge-	
Nullum sine contrario con-		scit.	243
trarium	90	Olympicum stadium.	1
Nuperrime.	92	Olympias Alexandri ma-	
Nugalia.	114	ter.	176
Numerus commutatum.		Ons uocabula.	213
180		Operæ in foro.	202
		Opica uerba.	159
		Opicus, a, um.	36
		Oppidoquam peritus.	
Ob	73	108	
Obsequibilis.	46	Opulescere.	264
Obijces.	74	Oratio C. Gracchi in Pom-	
Obnoxius	114	pilius	156
Obesus.	270	Orchius	22
Obliterator	270	Orestis corpus.	55
Ociosus à metu.	45	Ornutones.	35
Oculi ludibundi.	51	Oropi uastatio.	112
Ocurrir.	109	Orthrium carmen.	235
Oceanus Lunæ comes.		Oscitatio in partu letalis.	
197		60	
Oculorum doloribus mos		Oscedo.	75
medendi.	244	Oscitatio.	75
Odiu Atheniensium.		Oualis corona.	79
96		Ouatio.	79
Offendere.	119	Ouis masculino genere.	
Officia filiorum in Paren	150		

<i>O sus nomina</i>	126	<i>Peposci.</i>	109
<i>P</i>		<i>Pepugi.</i>	109
<i>Patrim.</i>	12	<i>peccatus peccatu</i>	187
<i>Papyrius prætextatus.</i>	21	<i>Pecunia data quibus mo-</i>	
<i>Pactia pugna.</i>	22	<i>dis probetur.</i>	102
<i>Pacuij epigramma.</i>	22	<i>Periclis responsum</i>	3
<i>Paradisus.</i>	35	<i>Persa & Perses</i>	102
<i>Parsonia ueterum.</i>	40	<i>Persa Plauti comædia.</i>	
<i>Palmae natura.</i>	51	89	
<i>Parca quæ, & unde.</i>	59	<i>Peculatus.</i>	116
<i>Parcus unde.</i>	61	<i>Pertentare.</i>	125
<i>Pacificatio.</i>	102	<i>Penetrabilis querimonia.</i>	
<i>Partus quinque puerorum.</i>	133		
131		<i>Perdolitum est.</i>	128
<i>Partim hominum.</i>	138	<i>Peregrinus philosophus.</i>	
<i>Panis fursureus.</i>	154	170	
<i>Pancratistæ.</i>	194	<i>Peccare sine tui iactura.</i>	
<i>Pacumanum carmen.</i>	200	187	
<i>Pacificator.</i>	202	<i>Peccatu</i>	187
<i>Palatum habere.</i>	213	<i>Petrorritum.</i>	222
<i>Pansum à pando.</i>	218	<i>Perdices bina corda.</i>	234
<i>Passis uelis.</i>	216	<i>Pharmacopola.</i>	15
<i>Pabulatur.</i>	237	<i>Phedon Elidensis.</i>	34
<i>Patricij megalenses.</i>	257	<i>Philosophia gustanda &</i>	
<i>Pedaria sententia.</i>	61	<i>non ingurgitanda.</i>	
<i>Pecuniarcus.</i>	62	86	
<i>Penus</i>	62	<i>Philippi epistola ad Arist.</i>	
<i>Pellex.</i>	65	120	
<i>Pecunia prædacea.</i>	75	<i>Philistion</i>	247
<i>Persona unde.</i>	79	<i>Philoxeni dictum.</i>	289

Philippus Macedo.	44	Potus an defluat in pulmo-	
Philippi epistola	120	nem.	246
Phoeniceus color.	43	Porci Licinij uersus	273
Pigitum.	216	porca Cereri sacra.	67
Pignoriscapio.	110	Posthumiana imperia.	
107		13	
Pigmæi.	122	Posthuma proles.	32
Pileati serui aduenum.		Polyhistor.	84
107		Post deinde.	105
Piscinæ.	36	Polus histrio	107
Plato	26. 97	Postliminium iustum.	115
Planipes saltus.	11	Positus, idest positio.	73
Planum.	18	Poetica iam nullius hono-	
Plauti Comœdiæ	49	ris.	149
Plauti epigramma.	21	Pomœrium.	182
Platonis orationes, &	Ly	Postremissimus.	215
sic.	26	Postuerta.	234
Plautus poeta.	49	Porcetra	260
Plautinissimus.	49	Pœna & multa.	105
Plauti laus.	114	poenitenda	23
Plauca rogatio.	176	Pœnitere	236
Platonis & Xenophontis		pœna falsi testimonij.	
æmulatio.	203	282	
Pleiades stellæ.	54	prandium caninum.	196
Plebs	143	prandium abstemium.	
Plebiscitum.	143	196	
Plinij laus.	122	Iro	33
Poetæ Græci	285	proficere	34
Poli Histrionis Historia.		profigere.	34
107		profanum.	34

<i>profestum</i>	34	<i>prehensionem habere</i>	181
<i>Prouerbium de caeia et nu-</i>		<i>prædareus.</i>	73
<i>bibus.</i>	38	<i>præterpropter.</i>	274
<i>Proferre.</i>	34	<i>prænestini populi.</i>	233
<i>profligare.</i>	34	<i>præiudicium</i>	29
<i>Prouerbium de Cassita.</i>	45	<i>præpudiosus.</i>	29
<i>prouerbium de equo seia-</i>		<i>Præcise dictum.</i>	59
<i>no.</i>	54	<i>præadaneæ hostiæ.</i>	67
<i>proicere.</i>	74	<i>præpetes aues.</i>	93
<i>Protagoras</i>	77	<i>Præsentaneum uenenum.</i>	
<i>Protagoras Euathlus</i>	81		91
<i>prolubium</i>	235	<i>præquox præcoquis.</i>	137
<i>proloquium.</i>	82	<i>Prænestini cur ex colonia</i>	
<i>proprium.</i>	93	<i>in municipium relati</i>	
<i>propitium.</i>	93	<i>sint.</i>	233
<i>Prociæ classes.</i>	10	<i>præmorsisse</i>	109
<i>propugnari opp.</i>	119	<i>præcox præcoxis.</i>	137
<i>propere.</i>	137	<i>præpetes loci.</i>	93
<i>Prouerbium de matre Euã</i>		<i>præmorsisse</i>	109
<i>dri.</i>	10	<i>prædes</i>	116
<i>Proficisci.</i>	34	<i>præmature.</i>	137
<i>profatus.</i>	228	<i>prænestinus recessus.</i>	151
<i>proloquium.</i>	229	<i>prudens consilium.</i>	171
<i>pronuntiatio.</i>	229	<i>præter naturam.</i>	174.221
<i>proletarius.</i>	231	<i>præter fatum.</i>	174
<i>Problematum Aristotelis</i>		<i>præda & manubiæ.</i>	193
<i>libri.</i>	268	<i>Prima fax.</i>	256
<i>properare & festinare.</i>		<i>præiudicia</i>	143
233		<i>priori pueritia.</i>	143
<i>Prosa.</i>	234	<i>Prudentia indeferta ma</i>	

gis eligenda quam stulta		Quiescit.	99
loquacitas.	15	Quies	99
Psylli cum Eustro.	232	Qui multa habet multis	
pueri quo pacto in utero		eget.	124
matris consistant.	234	Quadrigerij uerba.	128
Publij Nigidij Contempora		Quinq; sensus.	108
ranei.	277	Quartum consul.	131
purum.	93	Quarto consul	131
Putum argentum.	93	Quinq; Classes	112
putare.	93	Quæ legenda in conuiuio.	
Puniendi tres causas.	98	180	
Puerperium.	161	Quin particula.	248
Publij sententiæ.	248	Quadrigeæ.	271
purpurat.	264	Quaratione contentio, &	
puluerat.	264	æmulatio oriatur.	204
pudoricolorem.	270	Quare oleum sæpe, uina-	
Pumiliones.	277	rarenter congelascunt.	
Pythagorica disciplina.	9	243	
Pythagorica pecunias in		Quædam constitutiones	
medium.	9	super officium Iudicis.	
Pyramides.	18	202	
Pyrronij qui.	152	Quibus ius fuerit interce-	
		dere, ne senatusconsultus	
		fieret.	207
		Quibus in locis senatuscon-	
Quadrantalìa.	18	sultus iure fieri potuerit.	
Quassare	27	207	
Quatere.	27	Quintus Scæuola	242
Quinquatrus.	36	Quot dentes in Infante g-	
Quadrans.	55	gnantur.	55

Quo Tempore Gellius ui	Renidens.	173
xerit.	278	Responsio Accij ad Pacuui
		um.
	R	175
		Rectos cupressos.
		187
		Recenatur.
		220
Raro.	42	Resotus animus.
		28
Rarenter.	42	Rhetores expulsi.
		214
Radere barbam quando.		Rhodos ciuitas.
		102
SI		Rhodanus flumius.
		136
Rapacitas nōnullorum	RO	Robigus.
manorum.	215	66
		Rogari sententias.
Rasitare.	51	66
		Rogatio.
Restare	20	143
Rescāre	35	Romuli sobrietas
Redhibitio in seruis.	64	157
Redhibere.	64	Romanorum institutum,
		dum pugnam ineunt
		II
Repudiū cum uxore quis		Romanorum mos.
primus.	65	120
		Romanorum laus
Reitoris officium.	6	44
Refrigere	196	Rubidus color.
		42
Religiosa delubra.	68	Rubor.
Religiosus unde.	68	42
Remittere animum.	256	Rufus color.
		42
Res inopinata.	70	Rutilus color.
Religiosus.	66	43
		Rumphea.
Religione solui.	115	148
Religio quid sit	136	Rustice loqui.
Retinentissimus	144	177
Retas.	259	Rubi.
		276
Retanda flumina.	159	
		S
		Sabinus Medicus
		59
		Sacellum
		97

<i>sallustii locus.</i>	15.78.	<i>tur more maiorum.</i>	207
130			
<i>satis eloquentiæ sapien-</i>		<i>sertorij astutia.</i>	219
<i>tiæ parum.</i>	15	<i>Sertorij militum fidelitas.</i>	
<i>sallustij defensio.</i>	71	219	
<i>sapientem non peccaturum</i>		<i>Seciderat.</i>	110
170		<i>Scruta.</i>	57
<i>Saltem.</i>	173	<i>Scrutarius.</i>	57
<i>sanctitudo.</i>	176	<i>Scholicus.</i>	62
<i>sandaliarium.</i>	258	<i>Scriptum facere.</i>	95
<i>sacrificor.</i>	264	<i>Scirpea simulachra.</i>	139
<i>sallustius uirgis cæsus.</i>		<i>σκῆπτῶνι qui.</i>	152
250		<i>Scirpus.</i>	188
<i>sallustius Nouator uerbo-</i>		<i>Sophoclis mors.</i>	58
<i>rum.</i>	16	<i>Sophocles senior Euripide.</i>	
<i>sallustij locus corruptus.</i>		185	
285		<i>Stadium Olympicum.</i>	1.
<i>sapiens an irasci debeat.</i>		<i>Subargutuli.</i>	222
23		<i>Subsecundaria.</i>	286
<i>Satyrae Varronis</i>	34	<i>Subasiuum tempus.</i>	263
<i>Sauromatae.</i>	121	<i>Sublustria.</i>	192
<i>Scipio Africanus superior.</i>		<i>Subijces.</i>	74
116		<i>Subnixus</i>	74
<i>sapionis, & Gracchi red-</i>		<i>Suauiloquentia.</i>	164
<i>ditio in gratiam</i>		<i>Suauitudo.</i>	176
116		<i>Succulae stellæ.</i>	179
<i>Sempronij Gracchi & Sci-</i>		<i>Suffragium.</i>	221
<i>pionis Africanus amicitia</i>		<i>Susq; deq; fero.</i>	230
116		<i>Suffetij Metij Historia.</i>	
<i>Senatus per quos habeba-</i>		28	

σκυτάλη <i>Laconica</i> .	244	<i>Sicannium</i> .	283
<i>scripserim & uenerim</i> .		<i>Socratis temperantia</i> .	
257		17	
<i>Scrophæ & porcetæ</i> .	260	<i>Solstitium & bruma</i> .	54
<i>Sculna</i> .	287	<i>Solœasmus</i> .	88
<i>Sensus legum Solonis</i>	31	<i>Solitauisse</i> .	101
<i>Senectus semper honora-</i>		<i>sors proposita gladiatori</i> .	
<i>ta</i> .	32	105	
<i>Septentriones</i> .	36	<i>Somniculosus</i> .	127
<i>Septentrionarius uentus</i> .		<i>Sotherici lecti</i> .	164
36		<i>Solitarium</i> .	176
<i>Sellulariæ quæstiones</i> .	48	<i>Soror ac frater</i> .	180
<i>Septenarius numerus</i> .	54	<i>Soleæ</i> .	188
<i>Sepulchrum</i>	25	<i>Sole occaso</i> .	237
<i>Serpens immanis</i> .	92	<i>Solonis tempora</i>	252
<i>Selibra & libra</i> .	115	<i>Spectationes</i> .	82
<i>Securim</i> .	186	<i>Spepondi</i> .	109
<i>Senatus consul. quomodo</i> .		<i>Spicea corona</i> .	95
107		<i>Species ab aspectu</i> .	195
<i>Senatus consult. quibus in</i>		<i>Speculum ut imago</i> .	234
<i>locis iure fieri potuerit</i>	107	<i>Stribiligo, & imparilitas</i> .	
<i>Sertorij astutia</i> .	219	88	
<i>Seruus receptitiuus</i> .	241	<i>Strigosus equus</i> .	75
<i>Sequester</i> .	287	<i>Status nomen seruile</i> .	75
<i>Sentes</i> .	276	<i>Stata forma</i> .	82
<i>Sicanius Dentatus</i> .	30	<i>Stuppa cum lectica</i>	133
<i>Sillus amarulentus scri-</i>		<i>stellæ aurigantes</i> .	199
<i>ptor</i> .	60	<i>Subnixus animus</i> .	237
<i>Siticanes</i> .	282	<i>Subsidium memoriæ</i> .	
<i>Sicannistæ</i> .	283	242	

<i>surculi loricati</i>	244	<i>Tesserulae.</i>	149
<i>Sycophantae.</i>	200	<i>Terminus deus.</i>	168
<i>Syrenei scopuli.</i>	230	<i>Testamentorum genera.</i>	
		221	
		<i>Testamentum per aes, & li-</i>	
		<i>bram.</i>	221
<i>Tabulae quibus tempo-</i>		<i>Thesaurus.</i>	30
<i>ribus positae fuerint.</i>	278	<i>Theophrastus Lesbicus.</i>	
<i>Taxare.</i>	27	177	
<i>Tangere.</i>	26	<i>Theophrastus</i>	119
<i>Talentum Atticum.</i>	60	<i>Theopompus.</i>	142
<i>Tarentum opp.</i>	175	<i>Theodectes.</i>	142
<i>Tactus, ac gustus cum bel-</i>		<i>Thracij cuiusdam fabula-</i>	
<i>luis.</i>	267	276	
<i>Tarquinus superbus.</i>	18	<i>Tibiae ad ischiacos.</i>	71
<i>Tauri mos.</i>	263	<i>Tibicen.</i>	71
<i>Tessera</i>	82	<i>Tiro Mar. Tullij libertus.</i>	
<i>Templum Dianae Ephesiae</i>	142		
27		<i>Tingere helleboro sagittas</i>	
<i>Tegmine onychino.</i>	270	<i>quare.</i>	249
<i>Tempus caenandi Athenis</i>		<i>Tolerantia Socratis cum</i>	
243		<i>uxore.</i>	17
<i>Terentius.</i>	112.255	<i>Tollere pro corrigere.</i>	17
<i>Terentius Scaurus.</i>	157	<i>Toga.</i>	111
<i>Terentij locus.</i>	108	<i>Torquatus.</i>	128
<i>Terraemotus.</i>	44	<i>Torquati.</i>	128
<i>Templum Pacis.</i>	89	<i>Torquati pugna.</i>	128
<i>Testamentum.</i>	97	<i>Triones.</i>	36
<i>Tertium consul.</i>	131	<i>Trinoctium.</i>	49
<i>Tertio consul.</i>	131	<i>Triumphalis corona.</i>	78

<i>Tractim.</i>	117	<i>Vastra & fallaciosa argu-</i>	
<i>Transgredi.</i>	148	<i>menta.</i>	109
<i>Transgressus.</i>	148	<i>Valeri in casu uocandi.</i>	
<i>Tres.</i>	187	193	
<i>Tris.</i>	187	<i>Vasum.</i>	190
<i>Tributa.</i>	221	<i>Vaticanus ager</i>	234
<i>Trinumus comœdiæ</i>	ge-	<i>Vagire.</i>	234
<i>mus.</i>	242	<i>Valerij Aeditui uersus.</i>	
<i>Tria dicendi genera.</i>	112	273	
<i>Tribuni cur ius uocandi</i>		<i>Valerius quo tempore Cor</i>	
<i>non haberent.</i>	181	<i>uinus.</i>	126
<i>Tunica.</i>	111	<i>Varonis laus.</i>	131
<i>Turres.</i>	136	<i>Vacanter accumulauit.</i>	
<i>Turrim.</i>	186	246	
<i>Turris lignea illita alumi-</i>		<i>Vanus mendax infidus.</i>	
<i>ne.</i>	209	259	
<i>Tullij locus in Verrem.</i>		<i>Vestalis prima à Numa</i>	
172		<i>capta.</i>	12
<i>Tullij locus.</i>	173	<i>Vehemens.</i>	25
<i>Tullius quo die et tempore</i>		<i>Vehere.</i>	27
<i>natus.</i>	221	<i>Vexare.</i>	27
<i>Tullius quot annos natus</i>		<i>Ventorum descriptio.</i>	38
<i>primam causam egit.</i>	221	<i>Veterator in literis.</i>	47
<i>Tullius & Demosthenes.</i>		<i>Verrucæ eminentis locus.</i>	
222		52	
<i>Turpius frigide laudari</i>		<i>Veiovis.</i>	82
<i>quàm grauius nitupe-</i>		<i>Væ</i>	82
<i>rari.</i>	268	<i>Vescum.</i>	83
	V	<i>Vegrande.</i>	83
<i>Vallum dentium.</i>	14	<i>Vesanus.</i>	83

<i>Vecors.</i>	83	<i>Versus amatorij lepidi.</i>	
<i>Verba in arrogatione.</i>	87		175
<i>Verbum augurale.</i>	93	<i>Virgilij locus</i>	116. 175
<i>Velitare.</i>	96	<i>Virgilij locus in primo</i>	
<i>Vesticeps.</i>	88	<i>æneidos.</i>	125
<i>Verborum uolumina.</i>		<i>Virgilij locus in octauo</i>	
130		<i>æneidos.</i>	125
<i>Venustas, & mundities.</i>		<i>Virgilij locus</i>	73
133		<i>Virgilij locus.</i>	150
<i>Venam solui militibus.</i>		<i>Vinaria.</i>	35
136		<i>Vitium, & morbus.</i>	64
<i>Verba inciuilia.</i>	136	<i>Viator.</i>	68
<i>Velia opp.</i>	140	<i>Videndi ratio.</i>	85
<i>Velinus portus.</i>	140	<i>Vinum edormiant.</i>	96
<i>Veritas temporis filia.</i>		<i>Via laurentina</i>	132
171		<i>Vieta poma.</i>	175
<i>Veritum puditum pigitum.</i>		<i>Vinum rhodium.</i>	177
216		<i>Vinum Lesbium.</i>	177
<i>Vestibulum.</i>	226	<i>Vinum exoticum.</i>	177
<i>Vesperauerat.</i>	243	<i>Vitiare & obtinere.</i>	183
<i>Verouerbum.</i>	357	<i>Vini tria genera.</i>	196
<i>Vena quid.</i>	263	<i>Vinum apud antiquos in</i>	
<i>Vestri ac nostri.</i>	284	<i>conuiujs quare.</i>	209
<i>Veious simulachrum.</i>		<i>Vinum fomes ingenij.</i>	209
83		<i>Vinum non congelari</i>	243
<i>Verba sublustria.</i>	191	<i>Virescere.</i>	264
<i>Verba agentia pro patientibus.</i>	164	<i>Vita beata.</i>	255
<i>Verba patientia pro agentibus.</i>	264	<i>Vituperones.</i>	270
		<i>Visitare.</i>	249
		<i>Vndarum motus</i>	46

Vocabula positiva in natu	135	Vxor ducenda ne sit.	6
ralia.		Vxoris vitium aut feren-	
Vox ex pectore.	14	dum aut tollendum.	17
Voluptas Epicuri.	122		
Vox an sit corpus.	86		X
Vocum turba.	130		
Vocabula anapitia	169	Xantippe Socratis uxor.	
Vocabilior sonus	187	17	
Voculatio.	193	Xeniades Philosophus.	34
V sum in grammatica plus		Xenophontis & Platonis	
auctoritate ualere.	99	emulatio.	203
V surpata in delitijs.	95		
Vsucapio	110		Z
Vrbes.	186		
Vrbis.	186	Zeno stoicus.	249
Vrtica piscis.	70	Zephyrus uentus.	37
Vulturinus uentus.	37	Zodiacus.	54
Vulnus.	127	Zonæ ad argentum.	215

ALTER Index, quo quicquid in unaquaq; re Lector
 quaesierit, siue id ad grammaticen, siue ad alias artes
 pertineat, inuenire quam facile queat.

*Quae ad philosophiam de natura, & ad dialecticam,
 & medicinam, atq; mathematicam pertinent.*

Ratio proceritatis corporis ex Plutarcho. char.	I
De tempore tacendi, & dicendi a Pythagoricis.	9
Non esse aequam reprehensionem Epicuri a Plutarcho de syllogismo.	29
De Iapige uento, & caeteris a I hauorino.	36
De colorum generibus.	42
De Terræmotu.	44
Quid obseruatum in undarum motibus diuersis flan- tibus uentis.	46
Principium diei, & noctis.	48
De ui, & natura palmae arboris.	51
De ui septenarij numeri.	54
Gaudio multos perijisse.	58
Temporis uarietas in puerperijs mulierum.	58
De definitione quaedam.	62
Incentiones tibiæ Ischiacis mederi.	71
De moderanda uita impuberum puerorum.	75
De argumentis reciprocis.	81
Vox an sit corpus, uel incorporea.	85
De ui oculorum, atq; uidendi rationibus.	86
Chrysippi responsio aduersus eos, qui negauerunt Pro- uidentiam.	90
Item ab eodem de fato cum consilij nostri arbitrio.	90

Quæ ad Philosophiam de natura, & dialecticam, & medicinam, atq; mathematicam pertinent.

- Quid de quorundam sensuum naturali defectione scripsit Aristoteles.* 107
De amore Delphini in puerum. 108
Certiores ictus ad superna q̄ ad inferna esse. 119
De prodigijs Barbarorum, & fœminis in mares uersis, & gentium miras uarietates. 117
De conuersione foliorum oleæ, & de fidibus alieno ictu sonantibus brumali, & sôstitali. 123
Anno LXIII infortunio aliquo agi. 212
De genere controuersie, quod dubium dicitur. 130
Plinium secundum latuisse genus argumenti, quod ἀντίσπερον dicitur. 131
Quod Aristoteles de numero puerperij scripsit nomina non positua, sed naturalia 135
Quæ maxima flumina ultra Ro. imperium 136
Cur annulus gestetur in sinistrae manus digito proximo minimo. 137
Plinij secundi portenta fabularum, & quæ in Democritum indigne confert de Columbæ simulachro. 138
De ætatum finibus pueritiæ, Iuuentæ, senectæ. 149
De Pyrrhonibus philosophis, & eorum differētia ab Academicis. 152
Chrysippus omne uerbum ambiguum, Diodorus nullum dixit. 156
Infantibus à matre lac præbendum. 161
Homerum, & Herodotum diuersum de Leonibus.

*Quæ ad philosophiam de natura, & dialecticam,
& medicinam, atq; mathematicam pertinent.*

- Numerus conuinarum, & de mensis secundis, & bel-
larijs. 180*
- Aduersus eos, qui ex motibus syderũ fata hominum
se dicturos pollicentur. 197*
- Scriptum esse lignũ alumine ablutum nõ ardere. 208*
- Iouis filij huãanissimi, Neptuni crudelissimi à poetis 219*
- Syllogismum quibus uerbis Aristoteles definierit. 220*
- Reprehensio legis apud dialecticos percunctandi, dis-
serendiq; 223*
- Quo pacto fames possit tolerari ab Erasistrato. 224*
- ἄξιωμα quid significet, & quædam prima; quæ
in dialectica traduntur. 228*
- Bina corda Perdices, & bina Iecora Lepores quibus
regionibus. 234*
- Quædam de quibusdam geometriæ partibus cogni-
ta pulcherrima. 234*
- Cur oleum congelascit facile, uinum minus, acetum fe-
rè nunquam, aquæ flumiorum, & fontium duren-
tur, mare minime. 243*
- De habitu, & natura stomachi, & fistulæ, quæ τρα-
χῆα dicitur aduersus Erasistratum. 246*
- De materijs infamibus, quas græci ἀδόξως καὶ ἀτό-
πος, exercendi gratia disputatis etiam à Philoso-
phis. 247*
- De natura bellebori candidi, & nigri. 249*
- Anates ponticas uim habere detegendis uenenis, deq;
Mithridatis medicamento. 249*

*Quæ ad Philosophiam de natura, & ad dialecticam
& medicinam, atq; mathematicam pertinent.*

S aturnalialia ludicra agitare solitus Gellius quibus certaminibus, & sophismata, & ænigmata oblectatoria. 256

I n febre Arteria tangenda, & non uena, & quid utraq; quidq; pulsus. 262

D iogenes philosophus quali talione usus perterritatus, a dialectico sophismaticeo. 264

C ur repentino timore uenter effluat, & ignis urinam laceffat. 268

E x Aristotele niuis aqua potui pessima, & q; ex niue Cristallus concreatur. 269

Q uod pudor sanguinem ab extra diffundit, timor uero contrahit 269

H erodis Attici de ui, & natura doloris disputatio. 276

D e ijs, quæ cum luna habent consensum, idest *συμπαράγου.* 285

H istoria de Cræsi filio loquente 80

L eonem hominem agnouisse 84

D e serpente inusitata longitudinis. 92

Quæ ad Philosophiam de moribus attinent.

R eprehensio in iactantem se esse Philosophum. 1

A n pro amicis delinquendum quandoq;. 2

D e infam mundicia Demosthenis. 5

A n recte Metellus Numidicus in oratione de uxoribus

Quæ ad Philosophiam de moribus attinent.

<i>ducendis.</i>	6
<i>D ictum Demosthenis ad Laidem, non tanti emere pœnitere.</i>	8
<i>D e tempore tacendi, & dicendi à Pythagoricis.</i>	9
<i>R eprehensio Phauorini in Adolescentem prisce nimis loquentem.</i>	10
<i>A n rectius mandatum facere omnino uel non.</i>	13
<i>C. Fabricius quid ad Samnites, cum aurû donarent.</i>	14
<i>A duersus inanem loquacitatem.</i>	14
<i>Q uanta cum animi æquitate Socrates tolerauerit uxo- ris ingenium.</i>	17
<i>R esponsio Tauri Philosophi, an sapiens irascatur.</i>	23
<i>Q uo pacto Socrates patientiam exercuit.</i>	24
<i>Q uæ ratio officiorum inter Parentes, & filios.</i>	24
<i>A n semper patri obsequendum.</i>	28
<i>L ex Solonis utilis, & si non uidetur.</i>	30
<i>D e uetere parsimonia, deq; antiquis legibus sumptua- rijs.</i>	40
<i>A pologus Aesopi non inutilis.</i>	45
<i>C ur Sallustius auaritiam non animum, sed corpus effœ- minare tradidit.</i>	47
<i>D eliciarum uitium, & mollicies oculorum, & corpo- ris exprobrata acerbe, & festiuiter.</i>	51
<i>M alum consilium consultori pessimum.</i>	66
<i>C. Fabricius Cor. Rufinum inimicum consulem desi- gnauit.</i>	67
<i>D e Pythagora.</i>	70
<i>D e moderanda uita impuberum.</i>	75

Quæ ad philosophiam de moribus attinent.

<i>Notæ, & animaduersiones censoriæ.</i>	71
<i>Historia de Hostilio Mancino, & Manulia meretrice.</i>	
71	
<i>De Africano superiore.</i>	74
<i>Initium Protagoræ ad Philosophiam.</i>	77
<i>Annibal caullatus est Antiochum.</i>	78
<i>Leonem Romæ hominem agnouisse.</i>	84
<i>De Attilio Regulo capto a' Cartaginiensibus.</i>	92
<i>De Alexandro & P. Scip. memoratu digna</i>	95
<i>Philosophum non esse laudandum à uociferantibus, & in laudando gestitentibus.</i>	76
<i>Dictum Biantis de re uxoria.</i>	81
<i>Adhortatio ad philosophiam exemplo Euclidis.</i>	96
<i>Quæ ad officium grauitatis, & dignitatis ducant.</i>	96
<i>Quæstunculæ symposiacæ.</i>	97
<i>Puniendis peccatis tres rationes, quarum Plato dua- rum tantum meminit.</i>	98
<i>Quàm seuerè ab antiquis in fures, & qd de seruato, & commodato.</i>	113
<i>Confutatio ex Euripide luxuriantis gulæ.</i>	113
<i>De obseruantia iurisiurandi Romanorum.</i>	115
<i>Mentitus nomen, & habitum philosophiæ quibus uer- bis notatus.</i>	119
<i>Epistola Philippi ad Aristotelem, de Alexandro filio nato.</i>	120
<i>De genere, & natura uoluptatis.</i>	122
<i>Qui multa habet multis eget.</i>	123
<i>Democritus qua causa se lumine oculorum priuauit.</i>	

Quæ ad philosophiam de moribus attinent.

rit .	141
Non leuari peccatum cum aliorum exemplo prætendi- tur.	142
De falsæ philosophiæ probris ex Platone.	144
De mulierum ueterum uictu, & moribus, & de iu- re mariti necandi uxorem adulteram.	146
Quo pacto M. Cato Albinum græce scribentem re- prehenderit.	154
De Demosthene Rhetore cum legatis Mileti	154
Qui petunt, qui negant, & qui tacent omnes petunt, & capiunt in comitijs uel conatijs.	155
Sobria, & pulcherrima Romuli responsio circa uini usum.	157
De furtis, & quod quidam poena, quidam præmio dignos fures censebant.	160
Anneus Senecæ leui, futiliq; iudicio fuit.	163
De modo tolerandi dolores secundum stoicos.	166
Errare eos, qui fiducia latendi peccant.	170
De Aristotele, Theophrasto, & Menedemo, deq; ue- recundia Aristotelis, successorem eligentis.	176
Sapientiam esse filiam usus, & Memoriae.	178
Numerus conuiuarû decens, et de secundis mensis.	180
Quid apud M. Catonē significet iter os, et offam.	185
De uestitu, atq; calciatu non decoro.	188
Exprobratio Catonis contra Philosophantes nomine, & non re.	190
Homines ad cauendas iniurias semper intentos esse de- bere.	194

Quæ ad Philosophiam de moribus attinent.

<i>M</i> anicas uestes P. Africanus sul. Gallo obiecit.	111
<i>M</i> ultam filia P. Appij dicta, q̄ locuta petulanter.	135
<i>E</i> legantia apud antiquos de nitidiorē cultu non de ingenio amoeniorē, & cultus nitidior uitio dabantur.	151
<i>D</i> olobella proconsul ream ueneficij, ac confitentē ad Areopagitas reiecit.	168
<i>R</i> editiones in gratiam nobilium uirorum memoratu dignæ.	169
<i>D</i> e officio iudicis.	201
<i>C</i> hrisippus, quā apte iustitiam pinxerit.	204
<i>P</i> lato non inutiles uini inuitatiunculas in conuiujs censuit.	209
<i>C</i> œnarum, atq; luxuriæ exprobratio Phauorini	213
<i>D</i> e admirando & uoluntario interitu uirginum Milesiarum.	214
<i>P</i> hilosophi, & Rhetores Roma pulsi.	214
<i>D</i> e parsimonia, ac pudicitia Gracchi.	215
<i>A</i> duersus eos, qui curant, quæ ad luxuriam, et quæ ad Philosophiam omittunt.	218
<i>D</i> e uita, & moribus Euripidis, & morte.	218
<i>G</i> rauis sententia Musonij à Catone recepta.	223
<i>S</i> ententiæ ex Publij mimi selectæ.	248
<i>A</i> duersus homines nequam, & impure philosophiam tractantes, duóq; uerba obseruanda omnium rerum longe salubria.	250
<i>V</i> erba ex Symposio Platonis exercendi gratia in latinam linguam uersa.	251

Quæ ad Philosophiam de moribus attinent.

- In perficienda uita beata quantum uirtus ualeat.* 255
Probatissimi hominis, sed infacundi sententia præfertur à Lacedæmonijs sententiæ improbi, sed facundi. 257
Quid philosophus palescens tempestate maris responderit, & q̄ primi motus non sunt nostræ potestatis. 266
Gustus, & tactus foedissima uoluptas, quia bestiarum sunt, tertium aliorum tantum hominum. 267
Turpius frigide laudari, quàm acerbius uituperari. 268
Antonij Iuliani lepidissima responsio, & uersus amatorij ab eo in conuiuio dicti. 272
Plato iuuenis lusit amatorios uersus. 275
Artificum scenicorum studium probrosum, amoremq; inhonestum esse, superq; ea re uerba Aristotelis. 283
Exempla epistolarum Alexandri regis, et Aristotelis ob libros auscultatorios editos. 283
Faceta responsio M. Ciceronis amolientis à se crimē manifesti mendacij. 171
Prudens rescriptio Olympiadis Alexandro. 176
An Xenophon & Pla. infensi inter se fuerint. 203
Ventidius Bassus ignobilis primus de Parthis triumphauit. 210
Sertorius dux quo astu ad milites barbaros usus. 219
Rhodij quibus uerbis Demetrium hostium ducem ab oppugnatione amouerunt. 222
Mithridatem regem duarum & uiginti linguis gentium locutum. 250
Sallustum adulterio deprehensum. 250

Quæ ad grammaticam, & rhetoricam attinent.

<i>Valerij Coruini nomen de historia.</i>	126
<i>Manlij Torquati pugna cum Gallo prouocatore.</i>	128
<i>Ex Ennio quale ingenium, comitasq; amici minoris er- ga maiorem.</i>	152

Quæ ad grammaticam, et rhetoricam attinent.

<i>De uerbo mutato in oratione Ciceronis exploratio te- nui.</i>	5
<i>Recte Cicero rem præsidio futurum dixit.</i>	7
<i>Reprehensio Phauorini in A. dolescentem mimis prisce loquentem.</i>	10
<i>A. d. uersus in. inem loquacitatem.</i>	14
<i>Recte dictum mille hominum occiditur.</i>	
<i>L. Lælium præceptorem reprehendit M. Varro, & ipse ipse reprehendendus de Etymologia.</i>	16
<i>De uocabulis geometriæ græcis et latine dictis.</i>	18
<i>De uersu Virgilij ex eius codice sensu torquebit ama- ror.</i>	19
<i>An latine dictum superesse, quod defendit, & de uer- bo superesse.</i>	19
<i>Induciæ, quid sint à M. Varrone.</i>	22
<i>H. litera qua ratione antiqui quibusdam uocabulis im- miserunt.</i>	29
<i>A. C. Basso genus quoddam iudicij diuinationem appellari.</i>	25
<i>Inter Platonis, & Lysie orationem.</i>	26
<i>Virgilij defensio de uerbis ignauiter, & abiecte qui-</i>	

Quæ ad grammatikam, & rheritocam attinent.

<i>bus usus.</i>	26
<i>Iniqua Plutarchi accusatio in Epicurum de quodâ uerbo in definitione uoluptatis.</i>	29
<i>Fauissæ capitolinæ quid significant liberos etiâ unum filium ueteres.</i>	30
<i>M. Cato stitisses, & non stetisses.</i>	32
<i>Cælius à Sulpitio damnatus in enarratione Virgiliani uersus.</i>	32
<i>De natura quarûdam præpositionum ex M. Ci.</i>	33
<i>Rescire quid sit, & quæ eius significatio.</i>	35
<i>Vinaria uulgo dicta, & quid pro eo uocabulo à quibusdam dicatur.</i>	35
<i>super uocabulo septentrionis syderis.</i>	36
<i>De Iapige uento, & cæteris à Phauorino.</i>	36
<i>Consultatio, & diiudicatio locorum comœdiæ Menandri, & Cælij.</i>	38
<i>Quid græci ἀναλογίαν, & ἀνομαλίαν.</i>	42
<i>De uocabulis colorum.</i>	42
<i>De Sallustij uerbis, & Demosthenis, quibus Philippum, et Sertorium descripserunt.</i>	44
<i>De explorandis Plauti comœdijs, quoniam promiscuæ ueræ, et falsæ eius nomine inscribuntur.</i>	49
<i>Quis equus seianus in prouerbio, et spadices.</i>	53
<i>Bibosum dictum à Nigidio, et absurdo, et nouo uocabulo.</i>	56
<i>Dimidium librum uel dimidiam fabulam uitiose dici.</i>	

Quæ ad grammaticam, & rethoricam attinent.

<i>Pedarij Senatores.</i>	61
<i>Parcus homo unde dicatur.</i>	61
<i>Penus quid & uarie declinari.</i>	62
<i>Quid hæc uocabula uelint morbus, & uitium, & an eunuchus, & steriles mulieres redhiberi possint.</i>	64
<i>Verba ueteris senatus consulti. hostiæ suadaneæ, tempora præcidaneæ, & feriæ præcidaneæ.</i>	66
<i>De accentibus quorundam nominum punicorum.</i>	67
<i>Religiosus quid significet.</i>	68
<i>Sententia defensa Sallustij.</i>	71
<i>De uocabulis quibusdam à Varrone, et Nigidio declinatis contra consuetudinem.</i>	72
<i>De natura particularum, quæ præpositæ uerbis intendi, atq; produci inscite, & barbare uidentur.</i>	73
<i>De uerbo duo & uicesimo ignoto uulgo, quodq; à uiris doctis uarie de eo scriptum est.</i>	77
<i>Personæ uocabuli interpretatio.</i>	79
<i>Defensio Virgilij ab accusatione Higini.</i>	79
<i>Alphenum Iure consul. in interpretatione ueterum uocabulorum errasse.</i>	92
<i>Adoptatio, arrogatio quid sint, & quo pacto differant.</i>	87
<i>Solœcismus quo pacto à Latinis appelletur.</i>	88
<i>Pluria, compluria, et compluries latine dicantur.</i>	89
<i>Virgilius immerito damnatus, q̄ præpetes pennas dixerit.</i>	93
<i>Testamentum, & sacellum qualia nomina.</i>	97
<i>Questumculæ symposiacæ.</i>	97

Quæ ad grammaticam, & Rhetoricam attinent.

<i>An e in uerbo quiesco producat, uel corripatur.</i>	98
<i>Deprecor uerbum bene à Catullo positum.</i>	99
<i>Historiæ, & annalium differentia.</i>	86
<i>De pudendo errore Cefellij.</i>	101
<i>Excusatio M. Catonis aduersus Tullium Tironem</i>	
<i>Ciceronis Libertum</i>	102
<i>An affatim prima acuta pronuntiandum, & de acen-</i>	
<i>tibus.</i>	108
<i>Peposci, memordi, & pepugi, & cætera id genus ab</i>	
<i>antiquis.</i>	109
<i>Vsu capio, & pignoris capio.</i>	110
<i>Leuitatem, nequitiam, non ea significatione esse, qua</i>	
<i>uulgi sermonibus dicuntur.</i>	110
<i>M. Cato quæ classicum, et quæ infra classem dicat.</i>	112
<i>Tria dicendi genera, & de tribus Oratoribus Romanis</i>	
<i>missis ab Atheniensibus.</i>	112
<i>Obnoxius quid significet, & de eius origine.</i>	114
<i>Virgilius ob iniuriam Nolanorum posuit ora pro No-</i>	
<i>la, & de consonantia literarum</i>	116
<i>Quoad uiuet, et quoad morietur ex contrarijs idē signi-</i>	
<i>ficare.</i>	117
<i>Offendere, & defendere quid significant.</i>	119
<i>An frequentatiua in prima syllaba correpta, ut pri-</i>	
<i>mitiua.</i>	123
<i>Quis modus conuertendi in græcas sententias uerba,</i>	
<i>& quæ bene Virg. ab Homero, & quæ non.</i>	124
<i>Defensio Virgilij, quod aperte, & pudice concubitus Ve-</i>	
<i>neris, & Vulcani scripserit.</i>	125

Quæ ad grammaticam, & r'herito ad.

De uerbis reciproca significationis.	126
Hæc facies huius facies ab antiquis.	129
De genere controuersia, quod dubium dicitur.	130
Tertio consul, an tertium dici oporteat.	131
Contentio, & collatio locorum ex orationibus C. Gracchi, & M. Catonis.	133
Anarus simplex, an compositum uocabulum	135
Quid mature significet.	137
Præcox huius præcox, & non præcoquis.	137
Cur partim hominum, idest pars hominū dicitur.	138
Iniuria mihi factum itur quali ordine uerborum Cato.	139
Virgilij errores in historia Rom. in VI. Aen.	140
Rogatio, lex, priuilegium, plebiscitum, quid	143
Novissime, et nouissimus M. Cicero cur uitarit.	144
Die pristini die crasani die quarti eleganter.	146
Telorum, Iaculorum, nauiumq; uocabula	147
Sallustius inscite damnatus, q; transfretationem transgressum dixerit.	148
Atq; particula plus quã completiuam habet uim.	158
De origine uocabuli terræ Italiae.	159
Elegantia apud antiquiores de nitidiorē cultu, & uictu, & non de ingenio amœniore.	151
Pro particulae quanta, qualis ue sit uarietas	151
Q. Ennius Euripidem æmulatus,	152
Verbis antiquis desitis minime utendum.	153
Quo pacto M. Cato Romanum græce scribentem accusat.	154
Differentia inter mentiri, & mendacium dicere.	155

Quæ ad grammaticam, & rhetoricam.

- Quid T. Castritius senserit de uerbis, & sententia
quadam C. Gracchi.* 156
- De ludibundo, & errabundo, & id genus uerborum
productionibus.* 157
- Græcorum quorundam uerborum difficillima in la-
tinam linguam mutatio.* 158
- Quid significet, flumina retanda publice redempta
habent.* 159
- Anneus Seneca leui, futiliq; iudicio fuit iudicans de
Ennio, & M. Tullio.* 163
- Lictoris uocabulum qua ratione conceptum, & or-
tum.* 164
- Ex Ennio quale ingenium, comitasq; amici minoris er-
ga maiorem.* 165
- Quod græca ænigma latini scirpos dixere.* 168
- Quæ dicuntur uocabula ancapita.* 169
- Quod æditimus uerbum latinum fuit.* 170
- Intra Calendas quid significet, utrum ante Calendas
uel Calendis, et de dictione itra ex M. Cicerone.* 171
- Saltem particula quam uim habeat, & originem.* 173
- Cælatim, uellicatim, saltuatim Sisenna usus.* 174
- An fatum, & natura idem apud Ciceronem signifi-
cet.* 174
- An necessitudo, & necessitas differant.* 176
- Quid ueteres latini προσωδίας. Item quod uocabu-
lum Barbarismi non usurpauerunt.* 177
- De succulis, & hyadibus stellis quid Tul. Tiro* 179
- Sororis, & fratris recta interpretatio.* 179
- Humanitas quid sit.* 184

Quæ ad grammaticam, & Rhetoricam attinent.

- Inter os, & offam qd significet apud M. Catonē. 184
- Maior ratio habita sonitus uocum, quàm disciplina
grammaticæ. 186
- scripsisse eadem, qui diuersorum temporum fuerunt.
nam I. la. Euripidi Sophoclis uersum ascribit. 184
- Nerene, seu Nerio, quid importet. 189
- Manubiæ quid sint. 190
- Facies quid sit. 195
- In Valeri nomine primam syllabam acuendam, deq;
ratione scribendi. 193
- Versus, quos Virgilius imitatus Homeri, ac Parthe-
nij. 194
- Quantum differat cum multis Mortalibus, cum mul-
tis Hominibus. 194
- Quid sit caninum prandium. 196
- De libro familiaris cuiusdam doctrinam, sed nullam
delectationem, aut utilitatem habente, deq; uocabu-
lis urbium immutatis. 206
- An aufero, au fugio, autumo eodem modo au particulam
fortiantur ex Cicerone. 210
- Verbum profligo à plerisq; dici improprie, insciteq;. 211
- Erratum à Cicerone in II de gloria de Hectore, &
Aiaæ. 212
- Frontem masculino genere à Cælio poeta. 213
- Philosophi, & Rhetores olim Roma pulsî. 214
- De uerbis communibus utor, uereor. 215
- Figura noua orationis à græcis à Metello Numidico

Quæ ad grammaticam, & Rhetoricam attinent.

<i>usurpata.</i>	216
<i>Passus uelis, passis manibus dixisse Veteres non à passior, sed à pando.</i>	219
<i>Iouis filij humanissimi, Neptuni inhumanissimi à Poetis.</i>	219
<i>De ætatibus Historicorum Nobilium.</i>	219
<i>De Comicis latinis iudicium Vulcatij Sedigiti.</i>	220
<i>De uerbis nouis in Cn. Matij Mimiabus inuentis.</i>	220
<i>Comitia calata, curiata, centuriata tributa quid sint.</i>	220
<i>Errasse Cor. Nepotem, cum dixit Ciceronem trium, et uiginti annorum causam dixisse pro Sex Roscio.</i>	221
<i>Quali figura orationis, & quæ noua L. Piso usus.</i>	222
<i>Vehiculû, quod Petorritum dicitur, cuiatis lingue.</i>	222
<i>Vestibulum quid significet, et eius uocabuli origo.</i>	226
<i>Hostiæ, quæ bidentes dicuntur, quid sint.</i>	227
<i>Quibus uerbis Laberius usus.</i>	228
<i>ἀξιωμα quid significet, & quedam alia ad dialecticam.</i>	228
<i>Susq; deq; in libris antiquorum quid significet.</i>	230
<i>Proletarij, Capitecensi, & quid in XII tabulis assiduus.</i>	230
<i>Cloatius Verrius, quedam ad originem græcæ lingue redegit, aut commode, aut absurde.</i>	232
<i>Quid municipium, & quid à Colonia differat.</i>	232
<i>Properare, & festinare differre ex M. Catone.</i>	233
<i>Agrippas à partu ægro, et De ijs Deabus, quæ uocantur</i>	

Quæ ad grammaticam, & Rhetoricam.

- tur Prosa, & Postuerta.* 234
- Quæ ratio uocabuli agri uaticani.* 234
- Aduersus inique accusantes M. Cicer. in oratione pro M. Cœlio.* 236
- Verba ex Q. Claudio annotata.* 237
- De sparto interpretatio M. Varronis, ex Homeri uersu contra uulgariam opinionem.* 239
- Menander, & Euripides ab ignobilioribus poetis quâdoq; superati.* 239
- Non esse uerum M. Cicer. in libro de Amicitia usum uitioso argumento dubio pro confesso.* 240
- Quid seruus recepticius.* 241
- An de præterito, uel futuro caueât hæc uerba legis, quæ subreptum erit, & rei æterna auhoritas esto.* 242
- Virgilius in describendo Aetnæ incendia Pindarum imitatus.* 245
- Quin particula quot, qualesq; uarietates significationis habeat.* 248
- Sallustij uerbis, perincertum. stolidior, an uanior, illius quidam, quod sese tantum Sallust. intelligere iactabat.* 249
- Q. Ennius quadrupes eques, et non equus dixit.* 260
- Matronam, & matrem familias non differre, ut Helius Melissus scripsit.* 260
- Concio quot significationes capiatur, et quem in modum Phauorinus tractauerit intempestuum de ambiguitatibus uerborum quærentem.* 261
- Similiter Cadentia esse puerilia, et non ornamenta.* 262

Quæ ad grammaticam, & Rhetoricam.

Insecunda apud M. Cat. quid, & an insequenda.	262
Vena, Arteria, pulsus quid sint.	262
Verba ex carminibus Furij Antiatis inscite à Cæcilio Vindice reprehensa.	263
Morem ueteribus uerba patiendi mutare in agendi modum.	264
Numerus hemiolios, & epitritos quid sit.	265
Quod M. Varro in herois uersibus obseruauerit rem nimis anxie obseruationis.	265
Turpius frigide laudari, quàm acerbius uitupera- ri.	268
Obesum quid, & quedam prisca uocabula	270
An arena, cœlum, triticum pluralia inueniantur, & an inimicitie quadrigæ, in singulari.	271
Præterpropter, & si in usu uulgi, tamen ab Ennio dicta.	274
Plato & iuuenis amatorios lusit uersus	275
Antonij Iuliani lepidissima responsio, & uersus ama- torij ab eo dicti in conuiuio.	272
Quos pumiliones græce várouς dicā	276
Siticanum uocabulum quid significet in M. Catonis oratione.	282
Quam ob causam Siciustas nebuloso nomine dixerit. L. Acius.	282
An rectius habeo curam uestri, uel uestrum dica- tur.	284

Quæ ad grammaticam, & Rhetoricam attinent.

<i>Quam diuersæ sententiæ græcorum super numero filiorum Niobæ.</i>	285
<i>Quibus uerbis delectari solitus sit Antonius Iulianus.</i>	286
<i>Quid uocabulum iure manu confertum.</i>	286
<i>Quid sit sculna apud M. Varronem</i>	287
<i>Colorum diuersorum nomina.</i>	42

Quæ ad mores ueterum, & Historiam.

<i>Tibia in bello usus antiquos.</i>	10
<i>De conditione Virginis uestalis</i>	12
<i>C. Fabritius, quid ad Samnites, cum aurum darent.</i>	14
<i>De libris Sibyllinis, & Tarquinio rege.</i>	18
<i>Papyrius Prætextatus, & causa cognomenti.</i>	21
<i>Tria epigrammata trium ueterum poetarum.</i>	21
<i>De Sicanio Dentato bellatore memoratu digna.</i>	30
<i>Honores senectæ habiti, & ad patres, & maritos.</i>	32
<i>Phædon socraticus seruus, & alij.</i>	34
<i>Non esse compertum cui deo rem diuinam fieri oporteat, cum terra moueatur uiribus.</i>	44
<i>Quod P. Africano, & alijs nobilibus ante senectam barbam radere patrij moris fuit.</i>	51
<i>De Q. Ceditio æquiperato Spartano.</i>	51
<i>Literæ consulum Rom. ad Pyrrhum Regem.</i>	52
<i>De ætate Hesiodi, et Homeri.</i>	55
<i>Demosthenes dimisso Pla. sectatus Callistratum.</i>	56
<i>Plato, & Aristoteles mercati libros maximi</i>	60

Quæ ad mores veterum, & historiam.

<i>Nullæ uxoriæ actiones ante Carbilianum diuor- tium.</i>	65
<i>De more veterum sponsaliorum ex ser. Sulp.</i>	65
<i>Historia de perfidia Hetruscorum aruspicum</i>	65
<i>De ordine rogandarum sententiarum, Iurgiorumq; in scena. C. Cæsar, & M. Catois.</i>	69
<i>De Pythagora.</i>	70
<i>Notæ, & animaduersiones censoriæ.</i>	71
<i>Historia de Hostilio Mancino, & Manulia mere- trice.</i>	71
<i>De Africano superiore.</i>	74
<i>De seueritate censoriæ notæ.</i>	75
<i>De equo Alexandri, qui Bucephalas dicitur.</i>	76
<i>Quæ causa, quod initium Protagoræ Philosophiam adeundi.</i>	77
<i>Annibal cauilatus est Antiochum.</i>	77
<i>De coronis varijs, & quæ unaquæq;</i>	78
<i>Historia de Cræsi filio</i>	80
<i>De nominibus Deorum Pop. Ro.</i>	82
<i>Leonem Rom. hominem agnouisse.</i>	84
<i>De officiorum ordine, & gradu pop. Rom.</i>	83
<i>Cur dies primi post calendas, nonas, idus atri, quartus ante eas religiosus habeatur.</i>	86
<i>Historiæ, & annalium differentia.</i>	86
<i>De serpente inusitatæ longitudinis.</i>	92
<i>Attilius Regulus à Carthagi. captus</i>	92
<i>De Aca Larentia, Caia Terraria, fratres aruales qui sint.</i>	94

Quæ ad mores ueterum, & historiam.

De Alexandro, & Scipione digna memoratu.	95
Cn. Flauij Curulis egregium factum.	95
Quis primus edidit libros, & quantus numerus Athenis.	100
Admiranda de P. Africano superiore.	100
Cur serui pileati uenundati, & mancipia sub corona.	107
Historia de Polo histrione dolorem imitante.	107
De Amore Delphini in puerum.	108
Manicatas uestes P. Africani sul. Gallo obiecit.	111
Quam seuerè antiqui in fures, & de seruato, & com- modato.	113
Observantia Iuris iurandi Rom. & de Legatis ab An- nibale de iurio accepto Romam missis.	115
Historia de Tiberio Sempronio Græco Tri. plebis.	116
Equos à censoribus pinguis equitibus demptos an ignominia, uel non.	118
Prodigia Barbarorum, & foeninas in mares uer- sas.	121
Valerij Coruini nomen, & historia.	126
Manlij Torquati pugna cum Gallo prouocatore picta postq̄ descripta à Quadrigario.	128
Multa filia P. Appij, q̄ petulanter locuta.	136
Inter militares ignominias fuisse sanguinis missionem, & quæ huius causa,	136
Acies Romana quibus modis, & quo habitu.	136
Cur annulus in proximo minimo, sinistro.	137
De flammis dialis Cerimonijs, & uirginum ueste ut	

Quæ ad mores ueterum, & Historiam.

<i>ramento.</i>	139
<i>Historia de Artemisia, & de certamine apud Mausoli sepulchrum</i>	142
<i>Historia de Populo Romano, & punico, & q̄ æmuli fuerunt pari uigore.</i>	149
<i>De suprema multa, & Numa, & lege Aretina, & ratione uocabuli Italiae.</i>	150
<i>Elegantia apud antiquos, de nitidiorè cultu, & uirtu, quodq; idem uitio dabatur.</i>	151
<i>Mulieres Rom. per Herculem, Viri per Castorem non iurare.</i>	153
<i>Dolobella proconsul ream ueneficij, ac confitentem ad Areopagitas reiecit.</i>	168
<i>Redditiones in gratiam Nobilium uirorum memoratu dignæ.</i>	169
<i>Faceta responsio M. Cicer. amolientis à se crimen manifesti mendacij.</i>	171
<i>Colloquium Pacuuij, et Accij Poetarum.</i>	175
<i>Olympiadis rescriptio prudens, ac comis ad Alexandrum filium.</i>	176
<i>Tribunos in plebis prehensionem uocationem non habere.</i>	181
<i>Aediles, & quæstores po. Ro. in ius ad prætorem à priuato posse uocari, ex M. Varrone.</i>	181
<i>Qui sint minores magistratus</i>	182
<i>Aliud loqui ad Populum aliud cum populo agere, & qui magistratus à quibus auocent committatum.</i>	183

Quæ ad mores ueterum, & Historiam.

<i>De genere, atq; nominibus Portiæ familiæ.</i>	185
<i>Comprecationes, quæ ritu Romano fiunt Diis.</i>	189
<i>De officio iudicis.</i>	203
<i>An Xenophon, et Plato æmuli, et infensi inter se.</i>	203
<i>M. Varro ad Cn. Pomp. de officio senatus habendi.</i>	207
<i>An Præfectus Latinarum causa creatus ius convocandi senatus, consulendiq; habeat.</i>	208
<i>Ventidius Bassus ignobilis primus de Parthis triumphauit.</i>	210
<i>Diuis Augustus epistola ad filium lætatur, se annum euasisse, quo senes infortunio agi solent.</i>	212
<i>Novum genus interitus Milonis Crotoniensis.</i>	217
<i>Cur Nobiles Athenienses tibijs canere desierunt.</i>	217
<i>Pugna Cæsaris in Pharsalia à Cornelio sacerdote nuntiata Patavij.</i>	217
<i>Euripidis uita, mores, et interitus.</i>	218
<i>Historia de Sertorio duce, et eius astu, quo ad milites barbaros usus.</i>	219
<i>De atatibus Historicorum nobilium.</i>	219
<i>Errasse Cor. Nep. qui dixit Cicer. XXIII annorum causam dixisse pro Sexto Roscio.</i>	221
<i>Rhodij quibus uerbis Demetrium hostium ducem ab opugnatione amouerunt.</i>	222
<i>Quo ritu Rom. feicialis bellum indicere solitus, et multa de militibus.</i>	225
<i>Hostiæ bidentes dictæ, quid sint.</i>	227
<i>De Rsyllorum interitu ex Herodoto.</i>	232

Quæ ad mores ueterum, et Historiam.

<i>Super fidicine Arione ex historia Herodoti.</i>	235
<i>De literis clandestinis C. Cæsar, et aliorum.</i>	243
<i>Mithridatem Regem XXII linguis gentium locutum.</i>	250
<i>Sallustum adulterio deprehensum.</i>	250
<i>Quibus temporibus post Romam conditam Græca, Romaniq; illustres floruerunt.</i>	252
<i>Contemporaneos fuisse Cæsari, et Ciceroni M. Varronē, et P. Nigidium, cuius commentaria ob obscuritatem nō exeunt in uulgos.</i>	277
<i>Probatissimi, sed infacundi sententia præfertur à Lacedæmonijs sententiæ improbi, sed facundi.</i>	257
<i>Disputatio sex. Cæcilij Iureconsul. et Phauorini philosophi de legibus XII Tabularum.</i>	278

I
AVLI GELLII NOCTIVM ATTII.
CARVM COMMENTARII.

LIBER PRIMVS

LVTARCHVS

bro, quē scribit ὁ ποταμὸς ἑρкулῶν καὶ ἑρ-
ματων ἀνθρώποις περὶ ἀπορίας καὶ ἑρ-
ρετῶν διαφορὰ, scite, subtiliterq; ra-
tione Pythagoram philosophū

P diat, in reperienda, modulandaq; status longitudi-
nisq; Hercules præstantia. Nam cum ferè constaret
curriculum stadij, quod est Pisis apud Iouem olym-
pium, Herculem pedibus suis metatum: idq; fecisse lon-
gum pedes sexcētos, cætera quoq; stadia in terris Græ-
ciæ ab alijs postea instituta, pedum quidem esse nume-
ro sexcentum, sed tamen esse aliquantulum breuiora:
facile intellexit modum, spatiumq; plantæ Hercules
ratione proportionis habita, tanto fuisse, quàm alio-
rum procerius, quanto olympicum stadium longus es-
set, quàm cætera. Comprehensa autem mensura hercu-
lani pedis secundum naturalem membrorum omnium
inter se competentiam modificatus est. Atq; ita id colle-
git: quod erat consequens: tanto fuisse Herculem cor-
pore excelsiorem, quàm alios: quanto olympicum stadiū
cæteris pari numero factis anteiret.

Ab Herode attico consulari viro tempestive de-
prompta in quendam iactabundum, & gloriosum
adulescentem, speciei tantum philosophiæ sectatorem

A G E L.

verba Epicteti stoica, quibus festiuiter a uero stoico se-
iunxit uulgus loquacium nebulonum, qui se stoicos
nuncuparent.

Caput

II.

h Erodes Atticus uir & græca facundia, &
consulari honore præditus, acersebat sæpe
nos, cum apud magistros Athenis essemus:
in uillas ei urbi proximas, me & clarissimum uirum
Seruilianum, compluresq; alios nostrates, qui Roma
in Græciam, ad capiendum ingenij cultum concesserant.
Atq; ibi tunc cum essemus apud eum in uilla,
cui nomen est Cephysia: & æstu anni, et sydere autu-
mni flagrantissimo propulsabamus caloris incommo-
da lucorum umbra ingentium, longis ambulacris, et
mollibus, ædium posticum refrigerantibus lauacris ni-
tidis, & abundantis, & collucentibus, totiusq; uillæ ue-
nustate aquis undiq; canoris, atq; auibus personante.
Erat ibidē nobiscum simul adolescens, philosophiæ se-
ctator, disciplinæ, ut ipse dicebat, stoicæ: sed loquacior
impendio, et promptior. Is plerunq; in conuiuio sermo-
nibus, q post epulas haberi solent: multa, atq; immodi-
ca de philosophiæ doctrinis intempestiue, atq; insubide
disserebat. Præq; se uno cæteros omnes lingue atticæ
principes, gentemq; oëm togatā, totumq; nomen latinū,
rudes esse, et a grestes prædicabat. Atq; interea uocabu-
lis haud facile cognitis, syllogismorū captionumq; dia-
lecticarum laqueis strepebat, *κρυπτῶν τὰς συναρτήσεις*
θεωρίας. aliosq; id genus griphos nenninem posse di-
cens nisi se dissoluere. Rem uero ethicam, naturāq; hu-
mani ingenij, uirtutumq; origines, officiaq; earum con-

finia, aut contra morborum, uitiorumq; fraudes animorumq; laces, ac pestilentias asseuerabat, nulli esse ulli magis ea omnia explorata, comperta, meditataq;. Cruciatibus autem, doloribusq; corporis & periculis mortem minitantibus, habitum, statumq; uitæ beatæ, quam se esse adeptum putabat: neque lædi, neque imminui existimabat. Ac, ne oris quoq;, & uultus serenitatem stoici hominis, unquam ulla posse ægritudine obnubilari. Has ille manes cum flaret glorias, iamq; omnes finem cuperent: uerbisq; eius defatigati pertedissent: tum Herodes græca, cuius plurimus ei mos fuit: oratione utens: Permite inquit, philosophorum amplissime, quoniam respondere nos tibi quos idiotas uocatis, non quimus: recitari ex libro, quid de huiuscemodi magniloquentia uestra senserit, dixeritq; Epictetus stoicorum maximus. iussitq; proferri dissertationū Epicteti digestarum ab Ariano priænum librum: in quo ille uenerandus senex iuuenes, qui se stoicos appellabant: neq; frugi, neq; operæ probæ, sed theorematibus tantum nugatilibus, & puerilium isagogarum commentationibus dilatrantes, obiurgatione iusta incessiuit. Lecta igitur sunt ex libro, qui prolatus est, ea quæ addidit. Quibus uerbis Epictetus se uere simul ac festiuiter se iunxit, atq; diuisit a uero, atq; sincero stoico, qui esset proculdubio, ἀλώλυτος. ἀνεύβιαστος. ἀπαρεμπόδιστος. ἐλευθερος. ἄπορος. ἀδαίμων. uulgus aliud nebulonum hominum, qui se stoicos nuncuparent. Vltroque uerborum & argutiæ fuligine ob oculos audientium iacta, sanctissimæ disciplinæ nomine mentirentur.

Α. Γ Ε Ξ.

ἐπὶ μοι περὶ ἀγαθῶν· καὶ κακῶν ἀκῆεις.
 ἰλιόθεν μεφέρων ἄνεμος κινῶνεαι πέλααεν.
 τῶν ὄντων τὰ μὲν ἐστὶν ἀγαθὰ· τὰ δὲ κακὰ· τὰ δὲ ἀδιά-
 φορα· ἀγαθὰ μὲν ἔν, ἀρεταί· κακὰ δὲ, τὰ μετέχοντα κα-
 κίας· ἀδιάφορα δὲ, τὰ μεταξύ τούτων· πλῆτος· συζυγία·
 ζῆ· θάνατος· ἡδονή· πόνος· πόθεν δίδας, ὅπως ἑλλάνικος
 λέγει ἐν τοῖς αἰγυπιακοῖς· τί γὰρ διαφέρει τῆτο εἶπεν ἢ
 ὅτι διογένης ἐν τῇ ἠθικῇ· ἢ χρύσιππος ἰκλεάνθης· βεβα-
 σάνικας ἐν αὐτῷ, καὶ δῶγμα σαυτῷ πεποίησαι· δείκνυ-
 πῶς εἰώθας ἐν πλοίῳ χειμᾶζεσθαι· μέμνησαι ταύτης
 τῆς διαρέσεως ὅταν φοβῆσθαι τὸ ἴσθον· καὶ ἀνακραυγῆσαι,
 εἰάν σοι τίς ὅτω πῶς παρασάθεις ἐπι, λέγε μοισὺ ἀπρῶν
 ἔλεγες· μὴ κακία ἐστὶ τὸ ναυαγῆσαι, μὴ τῆς κακίας μετέ-
 χον; ἢ κ' ἄρα ξύλον ἐν σείσεις· αὐτὸ τί ἡμῖν· καὶ σοὶ ἄνθρω-
 πε· ἀπολύμεθα· καὶ σὺ ἐλθὼν παίξεις· εἰάν δέ σε ὁ καίσαρ
 μεταπέμψηται κατηγοροῦμενον;

Quod Chilo Lacedæmonius consilium anceps pro
 salute amica cepit. Quodq; est arcuspecte & anxie
 consyderandum, an pro utilitatibus amicorum delin-
 quendū aliquando sit. Notataq; inibi, & relata quæ
 Theophrastus, & M. Cicero super ea rescripse-
 runt.

Cap. III.

Chilo præstabilis homo sapientiæ, quoniam
 usq; debuerit contra legē, contraq; ius pro
 amico progredi, dubitavit. Ea; res in fine
 quoq; uitæ ipso, animum eius anxit. Et alij deinceps
 multi philosophiæ sectatores, ut in libris eorum scri-
 ptum est, satis inquit, scite, satisq; solite quæsierunt,
 ut verbis, quæ scripta sunt, ipsis utar: εἰδὲι βοηθεῖν

τῷ φίλῳ παρὰ τὸ δίκαιον· καὶ μέχρι πόσου καὶ ποῖα.

Ea uerba significant, quaesiss eos, an contra ius, contra ue morem faciendum pro amico sit, & in qualibus, & in quibus causis: & quemnam ad usq; modum. Super hac quaestione tum ab alijs, sicuti dixi, multis, tum uel diligentissime a Theophrasto disputatur, uiro in philoſophia peripatetica modestissimo, doctissimoq;. Eaq; disputatio scripta est, si recte meminimus, in libro eius de amicitia. primo eum librum M. Cicero uidetur legisse: cum ipse quoq; librum de amicitia componeret. & caetera quida, quae sumenda a Theophrasto existimauit: ut ingenium, facundiaq; eius fuit: sumi sit, & transposuit commodissime, aptissimeq;. Hunc autem locum, de quo satis quaesitum esse dixi: omnium rerum aliarum difficillimum strictum, atq; cursim transgressus est. Neq; ea, quae a Theophrasto perspicillate, atq; enucleate scripta sunt: executus est. sed anxietate illa, & quasi more sitate disputationis praetermissa, genus ipsum rei tantum faucis uerbis notauit. Ea uerba Ciceronis, si recētere quis uellet: apposui. His igitur finibus utendum esse arbitror: ut cum emendati mores amicorum sunt: tum sit inter eos omnium rerum, consiliorum, uoluntatum, sine ulla exceptione communitas: ut etiam si qua fortuna aciderit: ut nimis iustae uoluntates amicorum adiuuandae sint: in quibus eorum aut caput agatur, aut fama, declinandum sit de uia, modo ne summa turpitude sequatur. Est enim quatenus amicitiae uenia dari possit. Cum agatur iquit, aut caput amici, aut fama, declinandum est de uia, ut etiam nonnunquam

uoluntatem illius aduenemus. Sed cuiusmodi declina-
 tio ista esse debeat, qualisq; ad adiutandum digres-
 sio, & in quanta uoluntatis amica iniquitate non dicit.
 Quid autem refert scire me in huiusmodi piculis ami-
 corum, si non magna me turpitudine secutura est: de uia
 recta esse declinandum? nisi id quoq; me docuerit, quam-
 putet magnam turpitudinem? et cum decessero de uia:
 • quousq; digredi debeam? Est enim inquit, quatenus
 • dari amicitiae uenia possit. Hoc immo ipsum est:
 quod maxime discendum est: quodq; ab ijs, qui doce-
 ant, minime dicitur: quatenus, quaq; fini dari amica-
 tiae uenia debeat. Chilo ille sapiens, de quo paulo ante di-
 xi, conseruandi amici causa, de uia declinauit. Sed ui-
 deo quousq; progressus est. falsum enim pro amici salu-
 te consilium dedit. Id ipsum tamen in fine quoq; uitae,
 • an iure posset reprehendi, culpaq; dubitauit. Con-
 • tra patriam, inquit Cicero, arma pro amico sumenda
 • non sunt. hoc profecto nemo ignorat. et prius quam
 Theognis, ut Lucilius ait, nasceretur. Sed id quaero: id
 desydero: cum pro amico contra ius, & contra quam
 licet, salua tamen libertate atq; pace, faciendum est: &
 cum de uia (sicut ipse ait) declinandum est: quid, &
 quantum, & in quali causa, et quonamuscq; id fieri de-
 buit. Pericles ille Atheniensis egregius uir ingenio, bo-
 nisq; omnibus disciplinis ornatus, in una quidem spe-
 cie, sed planius tamen, quid existimaret, professus est.
 Nam cum amicus eum rogaret, ut pro re, causaq; eius
 falsum deieret: his ad eum uerbis usus est. *οὐ
 μὲν συμπαίτην τοῖς φίλοις, ἀλλὰ μέχρι θανάτου.* Theo-
 phrastus in eo, quem dixi libro, inquisitiuus quidem su-

per hac re ipsa et exactius, pressiusq; quam Cicero dis-
 seruit. Sed is quoq; in docendo, non de unoquoq; facto
 singillatim æstat. neq; certis exemplorum documen-
 tis, sed generibus rerū summam, uniuersimq; utitur,
 ad hunc fermè modum. Parua inquit, et tenuis uel tur-
 pitudo, uel infamia subeunda est: si ea re magna utili-
 tas amico queri potest. Rependitur quippe, & compen-
 satur leue dānum delibatæ honestatis maiore alia, gra-
 uiorèq; in adiutando amico honestate. Minimaq; illa
 labes, & quasi lacuna famæ imminentis, partarum
 amico utilitatum ratioe solidatur. Neq; nonnibus in-
 quit, moueri nos oportet: quod paria genere ipso non
 sunt, honestas meæ famæ, & rei amici utilitas. Ponderi-
 bus hæc enim, potestatibusq; præsentibus, non uocabis-
 lorum appellationibus, neq; dignitatibus generum di-
 iudicanda sunt. Nam cum in rebus aut paribus, aut nõ
 longe secus, utilitas amici, & honestas nostra consistit:
 honestas proculdubio præponderat. Cum uero amici
 utilitas nimio est amplior: honestatis autem nostræ in
 re nõ graui leuis iactura est: tunc quod utile amico est,
 id primum illo, quod honestum nobis est: fit plenius si-
 cuti magnum pondus æris, parua lamina auri fit pre-
 tiosius. Verba adeo ipsa Theophrasti super ea re ad-
 scripsi. οὐκ οἶδ' ἄρα τὸ τῷ γένει τιμιώτερον ἢ δὴ,
 καὶ ὅτιν ἂν ἢ μέρος τὸ τε πρὸς τὸ τηλικόν θατίον συ-
 κρινόμενον ἀρετὸν ἔσαι. λέγω δ' οἶον, ὅτι καὶ χρυσί-
 ον τιμιώτερον χαλκῷ; καὶ τηλικόν τοῦ χρυσίου πρὸς
 τὸ τηλικόν χαλκοῦ μέγεθος ἀντιπαραβαλλόμενον πλε-
 ον δόξῃ; ἀλλὰ ποιήσει τινὰ ῥοπὴν καὶ τὸ πλῆθος καὶ τὸ
 μέγεθος.

Phauorinus quoq; philosophus huiusmodi indulgentiam gratiæ, tempestiuus laxato paulum, permissioq; subtili iustitiæ examine, his uerbis definiuit ἡκαλυμένῃ χάρις παρὰ τοῖς ἀνθρώποις τὸ τε ἐστὶν ὑφ' αἰσῶν ἀκριβέως ἐνδέορτι. Post deinde idē Theophrastus ad hanc

10 ferme sententiam disseruit. Has tamen inquit, &
 20 paruitates rerum, et magnitudines, atq; has omnes of
 30 ficiorum æstimationes, alia nonnunquã momenta ex
 40 trinsecus, atq; alia quasi appendices personarum, &
 50 causarum, & temporum, & circumstantiæ ipsius ne-
 60 cessitates, quas includere in præcepta difficile est: mo-
 70 derantur, & regunt, & quasi gubernant: & nuncta
 80 tas efficiunt: nunc irritas. Hæc talia, quæ Theo-
 phrastus satis caute, & solícite, & religiose, causa dis-
 serendi magis, disputandiq; diligentia, quam cum
 decernendi sententia, atq; fiducia disseruit. profecto causas scientiæ, corporum uarietates, disertatio-
 numq; & differentiarum ignorantes, directum, atq;
 perpetuum, distinctumq; in rebus singulis præceptum,
 quod ego in prima tractatus istius parte desiderare dixeram: non capiunt. Eius autem Chilonis, a quo disputatiu-
 culæ huius initium fecimus: cum alia quædam sunt monita utilia, atque prudentia: tum id maxime exploratæ utilitatis est: quod duas ferocissimas affectiones amoris, atq; odij intra modum tantum co-
 10 ercuit. Hac inquit, finis ames, tanquã forte fortuna o-
 20 surus: hac itidem tenus oderis: tanquã fortasse post
 30 amaturus. Super hoc eodē Chilone Plutarchus philosophus in libro περὶ φυχῆς uerbis ita scripsit.
 40 χείλων ὁ παλαιὸς ἀνέσας τινὸς λέγοντος. μηδὲνα ἔχει

ἔχθρὸν, ἠρώτησεν εἰ καὶ μηδὲνα φίλον ἔχει, νομίζω
 ἐξ ἀνάγκης ἐπακολουθεῖν καὶ συνεπείχεσθαι φιλίας καὶ ἀ-
 πεχθείας.

Quàm tenuiter, curiosèq; explorauerit Antonius
 Iulianus in oratione M. Tullij uerbi ab eo commuta-
 ti argutiam. Cap. IIII.

Antonius Iulianus rhetor perquã fuit hone-
 a sti, atq; amœni ingenij, doctrina quoq; ista uti-
 liore, ac delectabili, ueterumq; elegantiarũ
 cura, et memoria multa fuit. Ad hæc scripta omnia
 antiquiora tam curiosè spectabat: aut uirtutes pen-
 sitabat: aut uitia rimabatur: ut iudicium factum esse
 ad amissim diceres. Is Iulianus super eo enthymema-
 te, quod est in oratione M. Tullij, quã pro Cn. Planco
 dixit: ita æstimauit. Sed uerba prius, de quibus iudi-
 cum ab eo factum est: ipsa ponam. Quamquam
 dissimilis est pecuniæ debitio, & gratiæ. Nam qui pe-
 cuniam dissoluit: statim non habet id, quod reddidit.
 Qui autem debet: æs retinet alienum. Gratiã au-
 tem & qui refert, habet: & qui habet: in eo ipso, quã
 habet: refert. Neq; ego nunc Planco desinam d. bere: si
 hoc solum uero. Nec minus ei redderem uoluntate ipsa: si
 hoc molestiæ non accidisset. Crispum sanè inquit,
 agmen orationis, rotundumq; ac modulo ipso numero-
 rum uenustum: sed, quod cum uenia legendũ sit: uer-
 bi paulum immutati, ut sententiæ fides salua esset.
 Nanq; debitio gratiæ, & pecuniæ collata, uerbum
 utrobq; seruari posset. Ita enim recte opposita inter se
 se gratiæ, pecuniæq; debitio uidebitur: si & pecuniæ

A. G E L.

quidem deberi dicatur, & gratia. Sed quid eueniat in pecunia debita, soluta'ue, qd contra in gratia debita, reddita'ue, debitionis uerbo utrinq; seruato differatur. Cicero autem inquit, cum gratiæ, pecuniæq; debitionem dissimilem esse dixisset, cuiusq; sententiæ rationem redderet: uerbum debet in pecunia ponit: in gratia
 » habet subijcit, pro debet. Ita enim dicit. Gratiam
 » autem & qui refert, habet: & qui habet: in eo ipso
 » quod habet: refert. Sed id uerbum habet, cum proposita comparatione non satis conuenit. Debitio enim gratiæ, nõ habitio cum pecunia confertur. Atq; ideo consequens quidem fuerat sic dicere, & qui debet: in eo ipso, quod debet, refert. quod absurdum & nimis coactum foret, si non dum redditam gratiam, eo ipso redditam diceret: quia debetur. immutauit ergo, inq; & subdidit uerbum ei uerbo, quod omiserat: finitimum: ut uideatur & sensum debitionis collatæ non reliquisse, & concinnitatem sententiæ retinuisse. Ad huc modum Iulianus enodabat, diiudicabatq; ueterum scriptorum sententias: quas apud eum adolescentes lectitabant.

Quod Demosthenes rhetor cultu corporis, atq; uestitu probri obnoxio, infamq; mūditiā fuit. Quodq; item Hortensius orator ob eiusmodi munditias, gestumq; in agendo histrionicum Dionysiæ saltatriciæ cognomento compellatus est.

Cap V.

† r u u t d Emostenem traditum & uestitu, cæteroque cultu corporis nitido, uenustoq; , nimisq; accurato fuisse. hinc etiam νόμισμα illa χλαίς, καὶ μάλα οὐ χρωστικοί ab æmulis, aduersa-

rūsq; probro datum. hinc etiam turpibus, indignisq; in eum uerbis non temperatum, cum parum uir, ore quoq; polluto diceretur. Ad eundem modum Hortensius omnibus ferme oratoribus ætatis suæ, nisi M. Tulio clarior, qui multa munditia, & circumspecte compositisq; indutus, & amictus esset: manusq; eius inter agendum forent argutæ admodum, & gestuosæ: male dictis, appellationibusq; probrosis iactatus est. multaq; in eum quasi in histrionem, in ipsis causis, atq; iudicijs dicta sunt. sed cum L. Torquatus subagresti homo ingenio, & infestuo, grauius acerbisq; apud consilium iudicum, cum de causa Syllæ quæreretur, non iam histrionem eum esse diceret, sed gesticulariam Dionysiamq; eum notissimæ saltatriculæ nomine appellaret: tum uoce molli, atq; demissa Hortensius, Dionysia inquit, Dionysia malo equidem esse, quàm quod in Torquate ἀμύσος, ἀρπὸς αὐτὸς, ἀπρόσιτος.

Verba ex oratione Metelli Numidica, quam dixit ad populum in censura, cum eum ad uxores ducendas adhortaretur: eaq; oratio quam ob causam reprehensa, & quo contra modo defensa sit. Cap. VI.

Vltis, & eruditus uiris audientibus legem batur oratio Metelli Numidica grauis ac disertis uiri: quam in censura dixit ad populum, de ducendis uxoribus: cum eum ad matrimonia capescenda adhortaretur. in ea oratione ita scriptum fuit. Si sine uxore possimus quirites esse: omnes ea molestia careremus.

- Sed quoniam ita natura tradidit ; ut nec cum illis sa-
- tis commode, nec sine illis ullo modo uiui possit: saluti
- perpetuæ potius, quã breui uoluptati consulendum.

Videbatur quibusdam Metellum CENS. cui consili-
 lium esset ad uxores ducendas populum hortari: non
 oportuisse nec de molestia, incommodisq; perpetuis rei
 uxoriæ confiteri: neq; adhortari magis, quã dissuade-
 re, absterrereq; Sed contra, illud potius orationem de-
 buisse sumi dicebant, ut & nullas plerumq; esse in ma-
 trimonijs molestias assueraret: & si quæ tamen aci-
 dere nonnunquã uiderentur: paruas, & leues faci-
 lesq; esse toleratu diceret maioribusq; eas emolumen-
 tis, & uoluptatibus obliterari, easdemq; ipsas neq; om-
 nibus, neq; naturæ uitio, sed quorundam maritorum
 culpa, et iniustitia euenire. T. autem Castritius recte,
 atq; condigne Metellum esse locutum existimabat. Ali-
 ter inquit, CENS. loq. deoet, aliter rhetor. Rhetori con-
 cessum est sententijs uti falsis, audacibus, subdolis, ca-
 ptiosis, si modo uerisimiles sint, & possint ad mouen-
 dos hominum animos qualicumq; astu irrepere. Propte-
 rea turpe esse ait rhetori, siquid in mala causa destitu-
 tum, atq; impugnatum relinquat. Sed enim Metellum
 inquit, sanctum uirum illa grauitate, & fide prædi-
 tum, cum tanto honore, atq; uitæ dignitate apud popu-
 lum Ro. loquentem, nihil deceuit aliud dicere, quã
 quod uerum sibi esse, atq; omnibus uidebatur: præser-
 tim cum super ea re diceret: quæ quotidiana intelli-
 gentia, & communi, peruulgatoq; uitæ usu compre-
 deretur. De molestia igitur cunctis hominibus notissi-
 ma confessus: eaq; confessione fidem sedulitatis, ueritatis

tisq; commeritus: tum deniq; facile, & procliuiter, quã
 fuit rerum omnium ualidissimum, atq; uerissimũ per
 suasit, ciuitatem saluam esse sine matrimoniorum fre-
 quentia non posse. Hoc quoq; aliud, ex eadem oratio-
 ne Metelli dignum esse existimauimus assidua lectio-
 ne, non hercle minus, quã quæ a grauissimis philo-
 sophis scripta sunt. Verba Metelli hæc sunt. *Dij im-*
mortales plurimum possunt: sed non plus uelle debent
nobis, quã parentes. At parentes, si pergunt liberi er-
rare: bonis exheredant. Quid ergo nos a dijs immor-
talibus diutius expectemus: nisi malis rationibus finẽ
facimus? ijsdem deos propitios esse æquum est: qui sibi
aduersarij non sunt. Dij immortales uirtutem appro-
bare, non adhibere debent.

In hisce uerbis Ciceronis ex oratione quinta in Ver-
 rem, hanc sibi rem sperant præsidio futurum, neq; mē-
 dam esse, nec uitium. Errareq; istos, qui bonos uolant
 libros: & futuram scribunt. Atq; ibi de quodam alio
 Ciceronis uerbo dictum: quod probe scriptum perpe-
 ram mutatur, & aspersa pauca de modulis, numerisq;
 orationis, quos Cicero auidè sectatus est. Cap. VII.

In oratione Ciceronis quinta in Verrem li-
 bro spectatæ fidei tironiã cura, atq; disci-
 plina facta, ita scriptum fuit. *Homines te-*
nues obscuro loco nati, nauigant, aduentq; ad ea loca,
quæ nunquam antea adiuerant: neq; noti essent, quo-
uenerunt: neq; semper cum cognitoribus esse possunt.
Hac una tantum fiducia ciuitatis, nõ modo apud no-

- stros magistratus, qui & legum, et existimationis pe-
- riculo continentur: neq; apud cives solū Romanos, qui
- & sermonis, & iuris, & multarum rerum societate
- iuncti sunt: fore se tutos arbitrantur: sed quocunq; ue-
- nerint: hanc sibi rem praesidio sperant futurum.

Videbatur quā pluribus in extremo uerbo menda esse. debuisse enim scribi putabant, non futurum, sed futuram. neque dubitabāt, quin liber emendatus esset, ne ut in Plauti comœdia mœchus. (sic enim mēdæ suæ illudebant,) ita in Ciceronis oratione solœcismus esset manifestari. Aderat ibi forte annicus noster homo lectione multa exercatus, cui pleraq; omnia ueterum literarum quæsitæ, meditata, euigilataq; erant. Is libro inspecto ait, nullum esse in eo uerbo neq; mendum, neq; uitium. Ciceronem probe, ac uenuste locutum. Nā futurum inquit, non refertur ad rem, sicut legentibus temere, & incuriose uidetur: neq; pro participio positū est: sed uerbum est indefinitum, quod græci appellant ἀπαρίμωτον, neq; numeris, neq; generibus præseruiens, sed liberum undiq; & impromiscuū est. Quæli C. Gracchus uerbo usus est in oratione, cuius titulus est de Q. Popilio arcunconali abula: in qua ita scriptum est. Credo ego inimicos meos hoc dicturum.

- Inimicos inquit, dicturum, et non dicturos. Videtur ne ea ratione positum esse apud Gracchū dicturum, qua est apud Cic. futurum? sicut in græca oratione sine ulla uitij suspicionem omnibus numeris, generibusq; sine discrimine attribuantur huiusmodi uerba τοῖς οἰσθαί, λέξαι, & similia. In Q. quoq; Quadrigarij tertio annali uerba hæc esse dixit. Dum hi

concliderentur, hostium copias ibi occupatas futurum.
 In. XII. annali eiusdem Quadrigarij principiu lē
 brisic scriptum. Si pro tua bonitate, et nostra uolum
 tate tibi ualetudo suppetit: est quod speremus, deos bo
 nus bene facturum. Item in Valerij Antiatis lib. iiii.
 Et. xx simili modo scriptum esse. Si hæ res diuinæ
 facte, rectæq; perlitatæ essent: aruspices dixerunt o
 mnia ex sententia processurum. Plautus etiam in Ca
 sina, cum de pu lla loqueretur: occisurum dixit, non
 occisuram his uerbis.

Etiam ne habet Casina gladium? habet sed duos,
 Quibus altero te occisurum ait, altero uillicum.
 Item Laberius in Gemellis.

Non putam inquit, hoc eam facturum.

Nō ergo isti omnes solœcismus quid esset, ignorauerūt.
 Sed Et Gracchus dicturum, et Quadrigarius futu
 rum, et benefacturum, et Plautus occisurum, et An
 tias processurum, et Laberius facturū, indefinito mo
 do dixerunt qui modus neq; in numeros, neq; in per
 sonas, neq; in genera, neq; in tempora distrahitur. Sed
 omnia istæc una, eademq; declinatione complectitur.
 Sicuti M. Cic. dixit futurum, non uirili genere, neq;
 neutro. solœcismus enim foret plane, sed uerbo usus
 est ab omni necessitate generum absoluto. Idem autem
 ille amicus noster in eiusdem M. Tul. Ciceronis ora
 tione, quæ est de imperio Cn. Pompeij: ita scriptum
 esse a Cicerone dicebat: atq; ipse ita lectitabat.

Cum nostros portus, atq; eos portus, quibus uitam, ac
 spiritum ducatis: in prædonū fuisse potestatem sciatis.

Neq; solœcismum esse aiebat, in potestatem fuisse.
 ut uulgus semidoctum putat: sed ratiōne dictū certa,

& proba, contendebat, qua & græci ita uterentur, &
 Plautus uerborum latinorum elegantissimus in Am-
 phitryone dixit. Non uero mihi in mentem fuit: nō, ut
 dici solitum est, in mente. Sed enim præter Plautum, cu-
 ius ille in præsentis exemplo usus est: multam nos quoq;
 apud ueteres scriptores locutionum talium copiam of-
 fendimus: atq; his uulgo annotamentis inspersimus.
 Ut rationem istam missam facias, & auctoritates, so-
 nus, qui ὀφωρία tantum, & positura ipsa uerborum
 satis declarant, id potius ἐπιμελεία τῶν λέξεων modum
 lamentis orationis M. Tullij conuenisse: ut quoniam u-
 erumuis dici latine posset: potestatem dicere mallet, nō
 potestate. Illud enim sic compositum iucundius ad au-
 rem, conspectiusq; insuauius hoc, imperspectiusq; est.
 si modo illa explorata aure homo sit, non surda, nec ia-
 centi, sicuti est hercle, quod explicauit dicere maluit:
 quā explicuit, quod esse iam usitatus cœperat. Verba
 sunt hæc ipsius in exhortatione, quam de imperio Cn.
 Pompeij habuit. Testis est Sicilia, quā multis undiq;
 • anctam periculis, non terrore belli, sed consilij celerita-
 • te explicauit. At si explicuit diceret: imperfecto,
 & debili numero uerborum sonus clauderetur.

Historia in libris Phocionis philosophi reperta sit
 per Laide meretricæ, & Demosthene rhetore.

Caput

VIII.

P HOCION ex peripatetica disciplina haud sa-
 ne ignobilis uir fuit. Is librum multæ, uar-
 riæq; historiae refertū composuit. eumq; in-
 scripsit, νῆρας ἀμαλθείας. ea uox hoc ferme ualet, tan-
 quam

quam si dicas cornuscopiae. In eo libro super Demosthene rhetore, & Laide meretrice historia hæc scripta est. Laïs inquit, corinthia ob elegantiam, uenustatemq; formæ grandem pecuniam demerebat. Conuentusq; ad eam ditiorum hominum ex omni Græcia celebres erant: neq; admittebatur, nisi qui dabat: quod poposcerat. Poscebat autem illa nimiam quantitatem. Hinc ait natum esse illud frequens apud græcos dictum adagium ἢ πάντος ἀνδρὸς ἐς νόρινον ἔσ' ὀπλῆς. Quod frustra iret Corinthum ad Laidem, qui non quiret dare, quod posceretur. Ad hæc ille Demosthenes clanculum adit, & ut sibi sui copiam faceret, petit. At Laïs μυριάς δραχμὰς ἢ τάλαντον poposcit. hoc facit numm nostratis denarium decem millia. tali petulãtia mulieris, atq; pecuniæ magnitudine ictus, expauidusq; Demosthenes auertit iter, et discedens ego inquit, pœnitere tanti non emos. Sed græca ipsa, quæ fertur dixisse: lepidiora sunt: ἢ κ' ὠνῶμαι inquit, μυριάων δραχμῶν μεταμίλειαι.

Qui modus fuerit, quis ordo disciplinæ pythagoricæ, quantumq; temporis imperatū, obseruatumq; sit, dicendi simul, ac tacendi. Caput IX.

Ordo, atq; ratio Pythagoræ, ac deinceps familiæ successione eius, recipiendi, institutiq; discipulos, huiusmodi fuisse traditur. iam a principio adolescentes, qui sese ad discendum obtulerant: ἐπισκοπωμόνοι. Id uerbum significat mores, naturasq; hominum coniectatione quisdam, de oris,

& uultus ingenio, deq; totius corporis filo, atq; ha-
 bitu sciscitari. Eum, qui exploratus ab eo idoneusq;
 fuerat: recipi in disciplinam statim iubebat. & tem-
 pus certum tacere, non omnes idem, sed aliud alijs
 tempus pro aestimato captu solertiae. Is autem, qui ta-
 cebat: quae dicebantur ab alijs: audiebat. Neq; percipi
 etari, si parum intellexerat: neq; comentari, quae au-
 dierat: fas erat. Sed non minus quisquam tacuit, quam
 biennium. Hi prorsus appellabantur intra tempus
 tacendi, audiendiq; ἀκυστικοί. Ast ubi res didicerant
 rerum omnium difficillimas tacere, audireq;, atq; es-
 se iam coeperant silentio eruditi, cui erat nomen ἐξε-
 μωδία, tum uerba facere, & quærere, quaeq; audis-
 sent: scribere: & quae ipsi opinarentur: expromere
 potestas erat. hi dicebantur in eo tempore μαθηματι-
 κῶν, scilicet ab ijs artibus, quas iam discere, atq; me-
 ditari inceptauerant: quoniam Geometriam, et Gno-
 moniam, Musicam, caeterasq; item disciplinas altio-
 res μαθηματικά ueteres graeci appellabant. Vulgus au-
 tem, quos gētilicio uocabulo chaldaeos dicere oportet:
 mathematicos dicit. Exinde his scientiae studijs orna-
 ti, ad perspicenda mundi opera, & principia natu-
 rae procedebant. At tunc deniq; nominabantur φυσιο-
 σοφοί. Haec eadem super Pythagora noster Taurus cum
 dixisset: nunc autem inquit isti, qui repente pedibus
 illotis ad philosophos diuertunt: non est hoc satis, quod
 sunt omnino ἀθεώρητοι, ἄμυσοι, ἀρρωμέτηρητοι, sed
 legem etiam dant: qua philosophari discant. Alius
 ait, hoc me primum doce. Item alius, hoc uolo inqt
 discere: istud nolo. Hic a symposio Platonis incipere

gestit propter Alcibiadis comensationem. Ille a Phædro propter Lysiae orationem. Est etiam inquit (pro Iupiter) qui Platonem legere postulet, non uitæ ornâdæ, sed linguae, orationisq; comendæ gratia, nec ut modestior fiat, sed lepidior. Hæc Taurus dicere solitus nouitios philosophorum sectatores, cum ueteribus Pythagoricis pensitans. Sed id quoq; non prætereundum est: quod omnes simul, qui a Pythagora in cohortem illam disciplinarum recepti erant: quod qsq; familiæ, pecuniæq; habebant, in medium dabant. Et cohibatur societas inseparabilis. tanquam illud fuerit antiquum consortium, quod in re, atq; uerbo romano appellabatur *κοινόςβιον*.

Quibus uerbis compellauerit Phauorinus philosophus adolescentem, uetuste nimis, & prisce loquentem.

Cap. X.

Hauorinus philosophus adolescenti ueterum uerborum cupidissimo, & plerasq; uoces nimis prisce, & ignotissimas in quotidianis, communibusq; sermonibus expromenti: Curius inquit, & Fabritius, & Coruncanus antiquissimi uiri nostri, & his antiquiores Horatii illi Trigemini plane, ac dilucide cum suis fabulati sunt. neq; Auruncorum, aut Sicannorum, aut Pelasgorum, qui primi incoluisse Italiam dicuntur: sed ætatis suæ uerbis locuti sunt. Tu autem, proinde quasi cum matre Euandri nunc loquâre, sermone ab hinc multis annis iam desito uiteris: quod scire, atq; intelligere neminẽ uis: quæ dicas. Nõ ne homo inepte, ut quod uis abũde consequaris, taceres? sed antiquitatem tibi placere aus,

quod honesta, & bona, & sobria, et modesta sit. uive ergo moribus præteritis. loquere uerbis præsentibus. Atq; id, quod a C. Cæsare excellentis ingenij, ac prudentiæ uiro, in primo de analogia libro scriptum est: habe semper in memoria, atq; in pectore, ut tanquã scopulum, sic fugias inauditum, atq; insolens uerbũ.

Quod Thucydides historiæ scriptor inclytus, Lacedæmonios in acie non tuba, sed tibijs esse usus dicit. Verbaq; eius super ea re posita. Quodq; Herodotus Halyaten regem fidianas in proæctu habuisse tradit, atq; inibi quædam notata de Gracchi fistula conionaria.

Caput XI.

Uthor historiæ græcæ grauissimus Thucydides Lacedæmonios summos bellatores, nõ cornuum, tubarum uel signis, sed tibiæ modulis in prælijs usus esse refert. Non prorsus ex aliquo ritu religionum, neq; rei diuinæ gratia, neq; etiam ut excitarentur, atq; euibrarentur animi: quod cornua, & litui moluuntur: sed contra, ut moderatiores, modulatioresq; fierent: quod tibianis numeris temperatur. Nihil adeo in congregiendis hostibus, atq; in principijs præliorũ ad salutem, uirtutemq; aptius rati: quã si permulcti sonis mitioribus, non immodicè feroarent. Cum proæctæ igitur classes erant: & instructa acies: cœptumq; in hostem progredi: tibianes inter exercitum positi, canere iceptabant. Ea ibi præentione tranquilla, & uenerabili ad quandam, quasi militaris musicæ disciplinam uis, & impetus

militum, ne sparsi, dissipatiq; prouerent: cohibebatur. sed ipsius illius egregij scriptoris uti uerbis libet: quæ & dignitate, & fide grauiora sunt.

καὶ μετὰ ταῦτα ἡ ξύνοδος ἦν ἀργεῖοι μὲν, καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐντόνωσ. καὶ ὄρμη χωρῶντες. λακεδαίμονιοι δὲ βραδέως καὶ ὑπὸ αὐλοῖς. πολλῶν ὁ μὲ ἔγναβεσῶτων. ἢ τῷ βίῃ χάριν. ἀλλ' ἵνα ὁ μαλῶς μετὰ ῥυθ μῦ βαίνοντες προσέλθοιεν. καὶ μὴ διασπαοθήν αὐτῶν ἡ τάξις. ὃ πρέπει εἰ ποιεῖν μεγάλα στρατόπεδα ἐν ταῖς προσόδοις.

Cretenses quoq; praelia ingredi solitos memoria datum est, præcinente, ac præmoderante cathara gressibus. Halyates autem rex terræ Lydiæ, more, atq; luxu barbarico præditus, cum bellum Milesijs faceret: ut Herodotus in historijs tradit: conantes habuit fistulatores, & fidicines, atq; foeninas etiam tibianas in exercitu, atq; in procinctu habuit, lasciuientium delicias conuiuiorum. Sed enim Achaos Homerus pugnam indipisci ait, non fidicularum, tibiarumq; concentu, uerum conspiratu tacito nitibundos.

οἷδ' ἄρ' ἴσαν σιγῇ μένεα πνέοντες ἀχαιοὶ
ἐν θυμῷ μεμαῶτες ἀλεξέμεναι ἀλλήλοισιν.

Quid ille uult ardentissimus clamor militum romanorum, quem in congressibus praeliorum fieri solitum scriptores annalium memorauerunt? Contra ne institutum fiebat antiquæ disciplinæ tam probabile? An tum etiam gradu clementi, & silentio est opus, cum ad hostem itur in conspectu longinquo procul distantem? Cum uero prope ad manus uentum est: tum iam e' propinquo hostis, & impetu propulsandus, & clamore terrendus est. Ecce autem pro tibi-

A. G E L .

na laconica, tibiae quoque illius concionatoriae in mentem uenit: quam C. Graccho cum populo agente praesse, ac praemonstrasse modulos ferunt. Sed nequaquam sic est, ut a uulgo dicatur, canere tibia solitum, qui pone eum loquentem staret, uarijsque modis, tum demulcere animum, actionemque eius, tum incendere. Quid enim foret ea re ineptius? si ut planipedi saltanti, ita Graccho concionanti numeros, et modos, et frequentamenta quaedam uaria, tibicen inaneret? Sed qui hoc compertius memoriae tradiderunt: stetit in circumstantibus dicunt occultius: qui fistula breui, sensum grauiusculum sonum inspiraret ad deprimendum, sedandumque impetum uocis eius. Reseruescente namque impulsu, et instinctu extraneo, naturalis illa Gracchi uehementia indignasse non (opinor) existimanda est. M. tamen Cicero fistulatore[m] istum utriusque rei adhibitum esse a Graccho putat: ut sonus, tum placidis, tum citatis, aut demissam, iacentemque orationem eius erigeret: aut ferocientem, saeuientemque cohiberet. Verba ipsius Ciceronis apposui. Ita que idem Gracchus, quod

22 potes audire Catule ex Licinio cliente tuo litterato ho-

23 mine, quem seruum sibi habuit ille ad manum, cum

24 eburnea solitus est haerere fistula que staret post ipsum

25 occulte, cum concionaretur, peritum hominem, qui in-

26 staret celeriter eum sonum, qui illum aut remissum

27 excitaret: aut a contentione reuocaret. Morem autem illum ingrediendi ad tibicinum modulos praelij institutum esse a Lacedaemonijs Aristoteles in libris problematum scripsit: quo manifestior fieret, exploratorique militum securitas, et alacritas. Nam diffiden-

tiæ inquit, & timori cum ingressione huiuscemodi minime conueni: & mœsti, atq; formidantes ab hac tam intrepida, ac tam decora incedendi modulatione alieni sunt. uerba pauca Arist. super ea re apposui. Διατί ἐπειδὴν πολεμεῖν μέλλωσι, πρὸς αὐτὸν ἐμβαίνωσιν ἵνα τὸς θειλὲς ἀρχιμονοῦντας γινώσκωσι.

Virgo Vestæ quid ætatis, & ex quali familia, et quo ritu, quibusq; cerimonijs, ac religionibus, ac cognomine a pontifice maximo capiatur. Et quo statim iure esse incipiat, simulatq; capta est. Quodq; ut Labeo dicit, nec intestato cuiquam, nec eius intestatæ ququam iure hæres est. Cap. XII.

Vi de uestali uirgine capienda scripserunt: quorum diligentissime scripsit Labeo Antisthus: minorem q̄ annos .vi. maiorem q̄ annos x. natam, negauerunt capi fas esse. Item, quæ non sit patrima, & matrima. Item quæ lingua debili, sensu ue aurium deminuta, alia ue quamuis corporis labe insignita sit. Item quæ ipsa, aut cuius pater emancipatus sit: etiã si uiuo patre in aui potestate sit. Item cuius parentes alter ambo ue seruitutem seruiuerunt: aut in negotijs sordidis diuersantur. Sed eam, cuius soror ad id sacerdotium lecta sit: excusationem mereri aiunt. Item cuius pater flamen, aut augur, aut quindecimuir sacris faciundis, aut qui septemuir epulonum, aut salius est. Sponsæ quoque pontificis, & tibianis sacrorum filia uacatio a sacerdotio isto tribui solet. Præterea Capito Ateius scri-

A. GEL.

ptum reliquit, neq; eius legendam filiam, qui domicilium in Italia non haberet: et excusandam eius, qui liberos tres non haberet. Virgo autē uestalis simul atq; capta, atq; in atrium Vestæ deducta, & pontificibus tradita est: eo statim tempore sine emancipatione, ac sine capitis diminutione, e' patris potestate exiit, & ius testamenti faciendi adipiscitur. De more autem, ritūq; capiendæ virginis literæ quidem antiquiores non extāt: nisi quod capta fuisse fertur: quæ capta prima est, a' Numa rege. Sed Papiam legem inuenimus: qua cœuetur: ut PONT. MAX. arbitratus uirgines e' populo uiginti legantur. Sortitioq; in concione ex eo numero fiat. Sed ea sortitio ex lege papia non necessaria nunc uideri solet. Nam si quis honesto loco natus adeat PONT. MAX. atq; offerat ad sacerdotium filiam suam: cuius duntaxat saluis religionum observationibus, ratio haberi possit: gratia populiæ legis per se ratum fit. Capi autem uirgo propterea dici uidetur: quia PONT. MAX. manu prehensa, ab eo parente, in cuius potestate est: ueluti bello capta abducitur. In lib. primo Fabij Pictoris, quæ uerba PONT. MAX. dicere oporteat, cum uirginem capit: scriptum est Ea huiusmodi sunt: Sacerdotem uestalem, quæ sacra faciat: quæ iussi & sacerdotem uestalem facere pro po. Ro. quirritibus uti, quod optima lege fiat: ita te amata capio. Pleriq; autem capi uirginem solam debere dici putant. Sed flamines quoq; diales, item pontifices, et augures capi dicebantur. L. Sylla rerum gestarum libro. ii. ita scripsit. P. Cornelius, cui primum cognomen Syllæ im-

positum est: flamen dialis captus. M. Cato de Lusitanis; cum Ser. Galbam accusauit, eum dicit ius pontificum dicere noluisse. Ego me nunc uolo ius pontificum optime scire. Iam'ne ea causa pontifex capiatur? Si uolo augurium optime tenere: ecquis me ob eam augurem capiatur? Præterea in commentarijs Labeonis, quæ ad duodecim tabulas composuit, ita scriptum est. Virgo Vestalis neq; hæres est cuiquam intestato, neq; intestatæ quisquã: sed bona eius in publicum redigi aiunt. Id quo iure fiat: quæritur. A mata inter capiendum à PONT. MAX. appellatur, quoniam quæ prima capta est: hoc fuisse nomine traditum est.

Quæsitum in philosophia est, quidnam foret in recepto mandato rectius, id'ne omnino facere, quod mandatum est: an nonnunquam etiam contra, si id speres ei, qui mandauit: utilius fore. Superq; ea quæstione expositæ diuersæ sententiæ. Cap. XIII.

i
 N officijs capiendis, censendis, iudicandisq;, quæ græce καθήκοντα philosophi appellant: quæri solet, an negotio tibi dato, et quod quid omnino faceres: definito, contra quid facere debeas, si eo facto uideri possit res euentura prosperius, exq; utilitate eius, qui id tibi negotium mandauit. Anceps quæstio, & in utranq; partem à prudentibus uiris arbitrata est. Sunt enim non pauci, qui sententiam suam una in parte defixerint: & re semel statuta, deliberataq; ab eo, cuius negotium id pontificumq; esset: nequaquam putauerint contra dictum

eius esse faciendum, etiam si repentinus aliquis casus rem commodius agi posse polliceretur. Ne si spes fefellisset: culpa impatientiae, & poena indeprecabilis subeunda esset. Si res forte melius uertisset: diis quidem gratia habenda. Sed exemplum tamen intromissum uideretur: quo bene consulta consilia religione mandati soluta corrumpentur. Alij existimauerunt incommoda prius, quae metuenda essent: si res gesta aliter foret: quam impetratum est, cum emolumento spei pensitanda esse. Et si ea leuiora, minoraq; utilitas autem contra grauior, et amplior, spe quantum potest firma ostenderetur: tum posse aduersum mandata fieri censuerunt: ne oblata diuinitus rei bene gerendae occasio amitteretur. Neq; timendum exemplum non parendi tradiderunt: si rationes huiuscemodi duntaxat non adessent. Cum primis autem respiciendum putauerunt ingenium, naturamq; illius: cui ea res, praecipuumq; esset: ne ferrox, durus, indomitus, inexorabilisq; sit: qualia fuerunt posthumana imperia, et manliana. Nam si tali praecipienti ratio reddenda sit: nihil faciendum esse monuerunt aliter, quam praecipuum est. Instructius, deliberatiusq; fore arbitramur theorematum hoc de mandatis huiuscemodi obsequedis: si exemplum quoq; P. Crassi Mutiani clari, ac inclyti uiri apposuerimus. Is Crassus à Sempronio Asellione, & plerisq; alijs historiae Romanae scriptoribus traditur quinq; habuisse rerum bonarum maxima & praecipua. quod esset ditissimus, quod nobilissimus, quod eloquentissimus, quod iurisconsultissimus, quod

PONT. MAX. Is, cum in consulatu obtineret Asiam provinciam, & circumfedere, oppugnareq; Leucas oppidum pararet: opusq; esset firma, ac procera trabe, qua arietem faceret: quo muros eius oppidi quateret: scripsit magistrum ἀρχιτέκτων molis Atheniensium sociorū, amicorumq; Po. Ro. ut ex malis duobus, quos apud eos uidiisset: uter maior esset: eum mittendum curaret. Tum magister ἀρχιτέκτων comperto, quamobrem malum desyderaret: non uti iussus erat: maiorem, sed quem esse magis idoneum, aptioremq; faciendo aieti, facilioremq; portatu existimabat: minorem misit. Crassus eum uocari iussit: & cum interrogasset, cur non quem iusserat, misisset: causis, rationibusq; quas dicitabat. Spretis, uestimenta detrahi imperauit, uirgisq; multum cecidit. Corrumpti, atq; dissolui officium omne imperantis ratus, si quis ad id, quod facere iussus est: non obsequio debito, sed consilio non desyderato respondeat.

Quid dixerit feceritq; C. Fabritius magna uir gloria, magnisq; rebus gestis, sed familiæ, pecuniæq; inops, cum ei Samnites tanquam indigenti graue aurum donarent, plenumq; odij. Cap. XIII.

Vilius Iginus in libro de uita, rebusq; illustrium uirorum sexto, legatos dicit a Samnitibus ad C. Fabritium Imperatorem Po. Ro. uenisse: & memoratis multis, magnisq; rebus, quæ bene ac beneuole postreditam pacem Samnitibus fecisset: obtulisse dono grandem pecuniã, orasseq; uti acciperet, utereturq;. Atq; id facere Samnites dixisse: quod uiderent multa ad

ad splendorem domus, atq; uictus defieri: neq; pro magnitudine, dignitateq; lautum, paratumq; esse. Tū Fabritium planas manus ab auribus ad oculos, & infra deinceps ad nares, & ad os, & ad gulam, atq; inde porro ad uentrem imum deduxisse: & legatus ita respondisse: dum illis omnibus membris, quæ attigisset, obsistere, atq; imperare posset: nunquam quicquam de futurum. Propterea pecuniam, qua nihil sibi esset usus: ab ijs, quibus eam sciret usui esse: non accipere.

Quàm importunum uitium sit futilis, inanisq; loquacitas, quàm multis in locis à principibus utriusq; linguæ uiris detestatione iusta culpata sit.

Caput

XV.

Vi sunt leues, & futiles, & importuni locutores, quiq; nullo rerum pondere innixi, uerbis humidis, & lapsantibus defluunt: eorum orationem bene existimatum est in ore nasci, non in pectore. Linguam autem debere aiunt non esse liberam, nec uagam: sed uinclis de pectore imo, de de corde apertis moueri, & quasi gubernari. Sic. n. uideas quosdam scaterere uerbis sine ullo iudicij negotio cum securitate multa, & profunda, ut loquentes plerunq; uideantur, loqui sese nescire. Vlysses contra Homerus uirum sapienti facundia præditum, uocem mittere ait non ex ore, sed ex pectore. Quo scilicet non ad sonum magis, habitumq; uocis, quàm ex sententiarum penitus conceptarum altitudine pertineret. Petulantiaq; uerborum coercendæ nullum esse oppositum dentium, luculente dixit, ut loquendi tr-

meritas, non cordis tantum custodia, atq; uigilia cohibeatur, sed & quibusdam quasi excubijs in ore positus sepiatur. *Homerica*, de quibus supra dixi, hæc ἀλλ' ὅτε δ' ἢ ὄπατε μετ' ἄλην ἐκ σὺ θεός ἴσ' (sunt. τέκνον ἐ μὸν ποῖον σὲ ἔπος φύζεν ἔρμος ὀδόντων.

M. Tullij quoq; uerba posui, quibus stultam, & inanem dicendi copiam grauiiter, & uere detestatus est.

Dummodo inquit, hoc constet: neq; infantiam eius,
 qui rem norit: sed eã explicare dicendo non queat:
 neq; inscitiam illius, cui res non suppetat, uerba non
 desint: esse laudandam. Quorum si alterum sit optã
 dum, malim equidem indisertam prudentiam, quã
 stultam loquacitatem. Item in libro de oratore pri
 mo, uerba hæc posuit. Quid enim est tã furiosum,
 quã uerborum uel optimorum, atq; ornatissimo
 rum sonitus inanis, nulla subiecta sententia, nec sciẽ
 tia? Cum primus autem M. Cato atrocissimus hu
 iusmodi uitij insectator est. nanq; in oratione, quæ
 inscripta est. si se Cœlius trib. pleb. appellasset.
 Nunquam inquit, tacet: quem morbus tenet loquen
 di, tanquam ueternosum bibendi, atq; dormiendi.
 Quod si non conueniant: tum conuocari iubet. Ita
 est cupidus orationis, ut conducat, qui auscultet.
 Itaq; auditis non auscultatus tanquam pharmacopo
 lam. Nam eius uerba audiuntur, uerum ei se nemo
 committat, si æger est. Idem Cato in eadem ora
 tione eidẽ M. Cœ. tri. pl. uilitatem opprobrans, non
 loquendi tantum, uerum etiam tacendi, Frusto in
 quit, panis conuocari potest, ueluti tacet, uel uti lo
 quatur. Neq; non merito *Homerus* unum ex omni

bus Thersitem ἀμετροειπὴ ἀκροτόμβον appellabat. uerba illius multa, & ἄκοσμα strepentium sine modo graculorum similia esse dicit. Quid enim est aliud ἀμετροειπὴ ἰκολῶα. Euripidis quoque uersus de id genus hominibus, consignatissime factus est.

λαλεῖν ἄριστος, ἀδυνατώτατος λέγειν.

Quod Sallustius noster imitari uolens, loquax iquit, magis quā facundus. Quapropter Hesiodus poetarum prudētissimus linguam non uulgandam, sed recondendā esse dicit. promde ut thesaurum. Eiusque esse in promendo gratiam plurimam, si modesta, et parca, et modulata sit.

γλώσσης τοι θησαυρὸς ἐν ἀνθρώποισιν ἄριστος
φειδωλῆς πνείση δὲ χάρις κατὰ μέτρον ἰδύσης.

Epicharmium quoque illud non inscite se habet.

ὃ λέγειν δεινός. ἀλλὰ σιγῆν ἀδύνατος, Ex quo profecto sumptum est, qui cum loqui non posset: tacere non poterat. Phaulorinum ego audiui dicere uersus istos Euripidis, ἀχαλινῶν σωματων, ἀνὸς μὲτε ἀφροσύνης τὸ τέλος δυσυχία. Non de ijs tantum factos accipi debere, qui ipia, aut illicita dicerent: sed uel maxime de hominibus quoque posse dici stulta, et immodica blatteratibus: quorum lingua tam prodiga, infrenisque sit, ut fluat semper, & aestuet collusione uerborum teterrima. Quod genus homines à grecis significantissimo uocabulo λάλης appellatos. Valerium Probum grammaticum illustrem ex familia ri eius docto uiro comperi Sallustianum illud, satis eloquentiæ, sapientiæ parum, breui ante quam uita decederet sic legere cœpisse: et sic a Sallustio relictū

affirmasse. Satis loquentiæ, sapientiæ parum. Quod loquentia nonatori uerborum Sallu. maxime congrueret. Eloquentia cum insipientia minime conueniret.

Huiuscemodi autem loquacitatem, uerborumq; turbam magnitudine inani uastam facetissimus poeta Aristophanes insignibus uocabulis denotauit in his uersibus.

ἄνθρωπον ἀγριωπὸν ἀθάδ' ὄσο μόν

ἔχοντα ἀχάλινον ἀκρατὲς, ἀπύλωτον,

ἔσ' μα περι' λάλιτον. κομποφακελορημονα,

Neq; minus insigniter ueteres quoq; nostri, hoc genus homines in uerba proiectos, locutuleios, & blatterones, & linguaces dixerunt.

Quod uerba istæ Quadrigarij ex annali tertio ibi, Mille hominum occiditur, non licentia, neq; de poetarum figura, sed ratione certa, et proba grammaticæ disciplinæ dicta sunt. Cap. XVI.

Quadrigarius in. III. annalium ita scripsit. Ibi occiditur mille hominum. occiditur

inquit, non occiduntur. Item Lucilius in

tertio satyrarum.

Ad portam mille, a' porta est exinde salernum.

Mille iquit est, non mille sunt. Var. in. xviii. rerum hu-

manarum. Ad Romuli initium plus mille, et centum an-

norum est. Cato in. I. originum. Inde est ferme mille pas-

sus. M. Cicero in. VI. in Antonium. Ita ne Ianus medi-

us in L. Antonij clietela est? q's unquam in illo Iano inue-

tus est, qui L. Antonio mille numum ferret expesum? in

his, atq; multis alijs mille numero singulari dictum est.

A. G E L.

Neq; hoc (ut quidam putant) uetustati concessum est, aut per figurarum concannitatem admissum est: sed sic uidetur ratio poscere. mille enim non pro eo ponitur, quod græce χίλιος dicitur. Sed quod χιλιάς & sicuti una χιλιάς & duæ χιλιάδες, ita unum mille, & duo millia, certa atque directa ratione dicitur.

Quamobrem id quoq; recte, & probabiliter dici solitum, mille denarium in arca est, & mille equitum in exercitu est. Lucilius autem præterquã superius posui, alio quoq; in loco id manifestius demonstrat. Nam in libro. XV. ita dicit.

- Hunc mille passuum qui uicerit, atq; duobus,
- Campanus sompes succissor nullus sequetur.
- Maiore in spatio, ac diuersus uidebitur ire.

Item alio lib. VIII.

- Mille die nummum potes uno quærerere centum.
- Mille passuum dixit pro mille passibus, & uno mille numum pro unis mille numis. aperteq; ostendit, mille & uocabulum esse, & singulari numero dici. Eiusq; pluralium esse millia. & casum etiam cæpere ablatiuum, neq; cæteros casus requiri oportere. cum sint alia pleraq; uocabula, quæ in singulos tantum casus, quædam etiam, quæ in nullum inclinentur. quapropter nihil iam dubium est, quin M. C. in oratione, quam scripsit pro Milone: ita scriptum reliquerit. Ante fundum Clodij, quo in fundo, propter insanas illas substructiones, facile mille hominum uersabatur ualentium. Non uersabantur. quod in libris numis accuratis scriptum est. ▲Alia enim ratione mille hominum, alia mille homines

mines dicendum est.

Quanta cum animi æquitate tolerauerit Socrates uxoris ingenium intractabile, atq; inibi quid M. Varro in quadam satyra, de officio mariti scripserit.

Caput

XVII.

Antippe Socratis philosophi uxor morosa admodum fuisse fertur, & iurgiosa. Irrumq; et molestiarum muliebrium, per diē perq; noctem scatebat. Has eius itemperies in maritum Alabiades demiratus, interrogauit Socratē, quænam ratio esset, cur mulierem tam acerbam domo nõ exigeret. Quomam inquit Socrates, cum illam domi talem perpetior: insuesco & exerceor: ut cæterorum quoq; foris petulantiam, & iniuriam facilius feram. Secundum hanc sententiam quoq; Varro in satyra menippea, quam de officio mariti scripsit, Vitium inquit, uxoris aut tollendum, aut ferendum est. Qui tollit uitium: uxore commodiorem præstat: qui fert: sese meliorem facit. Hæc uerba Varro nis tollere, & ferre lepide quidem composita sunt. Sed tollere apparet dictum pro corrigere. Id etiam apparet, eiusmodi uitium uxoris si corrigi non possit: ferendum esse, Varronem censuisse. quæ ferri scilicet, a uiro honeste possunt. Vitia enim flagitijs leuiora sunt.

Quod M. Varro in libro de ratione uocabulorū XIII. L. Lælium magistrum suum περι ε' τυμολοχ' as nonnullorum uerborum falsa dixisse reprehendit

A. GEL.

dit: quodq; idem Varro in eodem libro furis ἔτυμον
λογίαν falsam dicit. Caput XVIII.

N quartodecimo rerū diuinarum lib. M.

i Varro doctissimum tunc ciuitatis hominē

L. Lælium errasse ostendit: quod uocabu-
lum græcum uetus traductum in linguam romanā
promeraco, & quasi a se primitus latine fictum es-
set, resoluit in uoces latinas ratione etymologica fal-
sa. Verba ipsa super ea re Varronis posuimus.

- In quo Lælius noster literis ornatissimus memoria
 - nostra errauit aliquoties. Nam aliquot uerborum
 - antiquorum græcorum, perinde atq; essent propria
 - nostra, reddidit causas falsas. Non enim leporem di-
 - cimus (ut ait) quod est leuipes: sed quod est uocabu-
 - lum antiquum græcum. Multa enim uetera illorū
 - ignorantur, quod pro ijs alijs nunc uocabulis utun-
 - tur. & illorum esse pleriq; ignorent græcum: quod
 - nunc nominant ἔλληνα. Puteum, quod uocant φρέαρ.
 - leporem, quod λαγῶν dicunt. In quo non modo Læ-
 - lii ingenium non reprehendo, sed industriam laudo.
 - Successum enim fortuna, experientiam laus sequitur.
- Hæc Varro in primore libro scripsit, de ratione uo-
cabulorum scitissime: de usu utriusq; linguæ peritissi-
me: de ipso Lælio clemētissime. Sed in posteriore eius-
dem libri parte dicit. Furem ex eo dictum, quod uete-
res romani furiū atrum appellauerint. & fures
per noctem, quæ atra sit: facilius furentur. Non ne sic
uidetur Varro de fure errasse, tanquam Lælius de le-
pore? Nam quod a græcis nunc κλέμης dicitur,

antiquiore græcæ lingua φῶρ est dictum. Hinc per
affinitatem litterarum, quæ φῶρ græcæ est, latine
fur. sed ea res fugerit ne tunc Varronis memoriam,
an contra aptius et cohærentius putarit, furem à fur
uo, idest nigro appellari: in hac re de uiro tam excel
lentis doctrinæ non meum iudicium est.

Historia super libris sibyllinis. ac de Tarquinio
superbo rege. Cap. XIX.

N antiquis annalibus memoria super libris
i sibyllinis hæc prodita est. Anus hospita,
atq; incognita ad Tarquinium Superbum
regem adijt, nouem libros ferens, quos esse dicebat di
uina oracula eos uelle dixit uenundare. Tarquini
us pretium percontatus est. Mulier nimium atque
immensum poposcit. Rex quasi anus ætate desiperet:
risit. Tum illa foculum coràm eo cum igni apposuit:
et tres libros ex nouem deurit: & ecquid reliquos
sex an eodem pretio emere uellet, regem interroga
uit. Sed enim Tarquius id multo risit magis. dixitq;
anum iam proculdubio delirare. Mulier ibidem sta
tim tres libros alios exussit: atq; id ipsum denuo pla
cide rogauit, tres reliquos eodē illo pretio emat. Tar
quinius ore iam serio, atq; attentiore animo fit. eam
constantiam, confidentiamq; non in super habendam
intelligit: et libros tres reliquos mercatur nihilo mi
nore pretio, quàm quod erat petitum pro omnibus.
Sed eam mulierem tunc à Tarquinio digressam, po
stea nusquã loca uisam constitit. Libri tres in sacrariũ

A. G E L.

conditi sibyllini appellati. Ad eos quasi ad oraculū XV uiri adeunt, cum dij immortales publice consulendi sunt.

Quid Geometrae dicant graeci. Quibusq; omnia ista latinis uocabulis appellentur. Caput XX.

Iguarum, quae $\chi\eta\mu\alpha\tau\alpha$ Geometrae appellant: genera sunt duo, planum & solidū. haec ipsi uocant $\epsilon\pi\iota\ \pi\epsilon\delta\omicron\nu$, καὶ $\sigma\epsilon\pi\epsilon\omicron\nu$.

Planum est, quod in duas partes solū lineas habet, quae latum est, & quae longum. qualia sunt triquetra, & quadrata, quae in area fiunt sine altitudine. Solidum est, quando non longitudines modo, & latitudines planas numeri linearum efficiunt: sed etiam extollunt altitudines. quales sunt ferme metrae trianguli, quas pyramidas appellat, uel qualia sunt quadrata undiq; quae $\nu\beta\omicron\varsigma$ illi, nos quadrantalia dicimus. $\nu\beta\omicron\varsigma$ enim est figura ex omni latere quadrata, quales sunt inquit M. V arro, tesseræ, quibus in aleo luditur: ex quo ipsae quoq; appellatae $\nu\beta\omicron\varsigma$. In numeris etiam similiter $\nu\beta\omicron\varsigma$ dicitur, cum omne latus eiusdem numeri aequaliter in sese soluitur. sicuti fit, cum ter terna ducuntur. Atq; idem ipse numerus triplicatur. huius numeri cubū Pythagoras uim habere lunaris circuli dixit: quod & luna orbem suum lustret septem, & uiginti diebus: qui numerus ternio, qui graece dicitur $\tau\pi\acute{\alpha}\varsigma$, tantundem efficiat in cubo. Linea autem a nostris dicitur, quam $\tau\epsilon\lambda\epsilon\mu\epsilon\tau\epsilon\tau\epsilon\tau\epsilon$ graeci uocant. Eam M. V arro ita definit, linea est, inquit, longitudo quaedam sine latitudine, & altitudi-

ne. ἀλλεῖδus autem breuius præter missa altitudi-
ne γραμμὴ est, inquit, μῆκος ἀπλατὴs, quod exprī-
mere uno latine uerbo non queas, nisi audeas dicere
illatabile.

Quod Iulius Higinus affirmatissime contendit le-
gisse se librum P. Virgilij domesticum, in quo scri-
ptum esset. Et ora Tristia tentantum sensu torquebit
amaror. Non quod uulgus legeret sensu torquebit a-
maro.

Caput

XXI.

¶ Erfus istos ex Georgicis Virgilij pleriq; o-
mnes sic legunt.

At sapor indicium faciet manifestus: et ora
Tristia tentantum sensu torquebit amaro.

Higinus autem non hercle ignobilis grammaticus
in commentarijs, quæ in Virgilium fecit: confirmat,
& perseuerat, non hoc a Virgilio relictum. sed quæ
ipse inuenerit in libro, qui fuerat ex domo, atq; fa-
milia Virgilij, et ora Tristia tentantum sensu tor que-
bit amaror. Neq; id soli Higinio, sed doctis quibus-
dam etiam uiris complacitum. quoniam uidetur ab-
surde dici sapor sensu amaro torquet, cum ipse, inq-
unt, sapor sensus sit, non alium in semetipso sensum
habeat, ac perinde sit, quasi dicatur, sensus sensu a-
maro torquet. Sed enim cum Phauorino Higinii cõ-
mentarium legissem, atq; ei statim displicita esset inso-
lencia, & insuauitas amaroris: Iouem lapideum in-
quit, quod sanctissimum iusurandum est habitum,
paratus ego iurare, Virgilium hoc nõquam scripsis-
se. Sed Higinium ego dicere uerum arbitror. Non. n.

primus finxit hoc uerbum Virgilius insolenter: sed in carminibus Lucretij inuentum, non est aspernatus auctoritate poetæ ingenio & facundia præcellentis. Verba ex quarto Lucretij hæc sunt.

- » Deniq; in os falsi uenit humor sæpe saporis :
- » Cum mare uersamur propter: dil uitaq; contra
- » Cum tuimur misceri absynthia: tangit amaror.

Non uerba autem sola, sed uersus propè totos & locos quoq; Lucretij plurimos factat ù esse Virg. uidemus.

An qui causas defendit, recte latineq; dicat superesse id quod defendit. & superesse proprie quid sit.

Caput XXII.

- Roborauit, inueterauitq; falsa atq; aliena uerbi significatio: quod dicitur, hic illi superesse: cum dicendum est, Aduocatum esse quem curiam, causamq; eius defendere. atq; id dicitur, non in compitis tantum, neq; in plebe uulgaria, sed in foro, & in comitio, apud tribunalia. Qui integre autem locuti sunt: magnam partem superesse, ita dixerunt: ut eo uerbo significarent superfluere, & superuacua re, atq; esse supra necessarium modum. Ita q; M. Varro in satyra, quæ inscripta est, Nescis quid uesper uehat, super fuisse dicit immodice & intempestiue fuisse. Verba ex eo libro hæc sunt. In conuiuio legi nec omnia debent, & ea potissimum quæ simul sunt, βιοφελῆ. & delectent potius, ut id quoq; uideatur nõ super fuisse. memini ego prætoris docti hominis tribunalis me forte assistere: atq; ibi aduocatum non in-

celebrem sic postulare, ut quam causam diceret: reſq; quæ agebatur, non attingeret. Tunc prætorem ei, cui a res erat: dixiſſe aduocatum eum non habere. et cum is, qui uerba faciebat: reclamasset, ego illi. V. Cl. superſum, reſpondiſſe prætorem feſtuit, Tu plane ſuperes, non ades. M. autem Cicero in libro, qui inſcriptus eſt de iure ciuili in artem redigendo uerba hæc poſuit.

Nec uero ſcientia iuris maioribus ſuis

Q. Helius Tubero deſuit: doctrina etiam ſuperſuit. In quo loco ſuperſuit ſignificare uidetur ſuperſuit, & præſtitit, ſuperauitq; maiores ſuos doctrinæ ſua ſuperfluenti, tum & ninis abundantanti. Diſciplinas enim Tubero ſtoicas & dialecticas percalluerat. In libro quoque de R. p. ſecundo, idipſum uerbum Ciceronis non temere tranſeundum. Verba ex eo libro hæc ſunt. Non grauauer Læli, niſi & hos uel le putarem: & ipſe cuperem te quoque aliquam partem huius noſtri ſermonis attingere. præſertim cum heri ipſe dixeris, te nobis etiam ſuperſuturum: uerum ſi id qdẽ fieri non poteſt: ne deſis omnes te rogamus. Exquiſite igitur & comperte Iulius Paulus dicebat, homo in noſtra memoria doctiſſimus, ſuperſeſſe non ſimpliciter ratione dici tam latine quàm græce. Græcos enim περιεβαιναι, etiam in utraque parte ponere: uel quod ſuperuacaneum eſſet, ac non neceſſarium, uel quod abundans ninis et affluens, & exuperans. Sic quoq; noſtros ueteres ſuperſeſſe aliàs dixiſſe, pro ſuperfluenti & ſuperuacuo, neq; admodum neceſſario, ita ut ſupra poſuimus Varronem dicere.

Aliàs ita ut Cic. dixit, pro eo quod copia quidem et

A. G E L.

facultate cæteris anteiret, tum supra modum, tum & largius, proluxiusq; flueret, quàm esset satis. Qui dicit ergo se superesse ei, quem defendit: nihil istorum vult dicere. sed nescio quid aliud indictum inscitumq; dicit. At ne Virgilij quidem poterit authoritate uti, qui in Georgias ita scripsit.

Primus ego in patriam mecum modo, vita superfit.

Hoc enim in loco Virg. ἀνωπώτερον uerbo usus uidetur, quod superfit dixit pro longinquius, diutiusq; adsit. illud contra eiusdem Virgilij est aliquàto probabilius,

Florentesq; secant herbas: flumiosq; ministrant,

Farrasq;: ne blando nequeant superesse labori.

Significat enim supra laborem esse, neq; opprimi a labore. An autem superesse dixerint ueteres pro restare, & præficiendæ rei adesse, quærebamus. Nam

- Sallustius in significatione ista non superesse, sed superare dicit. Verba eius in Iugurtha. Is plerumq;
- à rege exercitum ductare, & omnes res exequi solitus erat: quæ Iugurthæ fesso, aut maioribus astricto
- superauerant. Sed inuenimus in.iii. Ennij annalium in hoc uersu.

- Inde sibi memorat unum superesse laborem, Idest reliquum esse, & restare. Quod quidem diuise pronuntiandum est, ut non una pars orationis esse uideatur, sed duæ. Cicero autem in. II. antonianarum, quod est reliquum non superesse, sed restare dicit. Præter hæc superesse inuenimus dictum pro superfitem esse. Ita enim scriptum est in libro epistolarum M. Ciceronis ad L. Plancum, et in epistola M. A. Sinij

- » Pollionis ad Ciceronem uerbis his. Nam neq; deesse
- » Reip. uolo, neq; superesse. Per quod significat, si Resp.
- » emoriatur, & pereat: nolle se uiuere. In Plauti au-
- » tem asinaria manifestus id ipsum scriptum est in his
- » uerbis, quæ sunt eius comœdiæ prima.
- » Sicut tuum uis unicum gnatum tuæ
- » superesse uitæ sospitem, & superstitem.
- » Cauenda igitur est non improprietas sola uerbi, sed
- » etiam prauitas omnis, si quis se nunc senior aduoca-
- » tus adolescenti superesse dicat.

Quis fuerit Papyrius prætextatus, quæ ue istius
 causa cognomenti sit: historiaq; ista omnis super eo-
 dem Papyrio cognitu iucunda. Cap. XXIII.

h Istoria de Papyrio prætextato dicta, scri-
 ptaq; est à .M. Catone in oratione, qua u-
 sus est ad milites contra Galbam, cum mul-
 ta quidem uenustate, atq; luce, atq; mundicia uerbo-
 rum. Ea Catonis uerba, huic prorsus commentario in-
 didissem, si libri copia fuisset id temporis, cum hæc dē-
 ctabam. Quod si non uirtutes, dignitatesq; uerborū,
 sed rem ipsam scire quæris: res ferme ad hunc mo-
 dum est. Mos antea Senatoribus Romæ fuit in cu-
 riam cum prætextatis filiis introire. Tamen cum in
 senatu res maior quæpiam consultata, eaq; in diem
 posterum prolata est: placuitq; ut eam rem, super
 qua tractauissent, ne quis enuntiaret, prius quam de-
 creta esset: Mater Papyrij pueri, qui cum parēte suo
 in curia fuerat, percunctata est filium, quidnam in

A. GEL.

Senatu patres egissent. Puer respondit tacendum esse, neq; id dici licere. Mulier fit audiendi cupidior secretum rei: & silentium pueri, animumq; eius ad inquirendum euerberat. Quærit igitur compressius, uiolentiusq;. Tum puer matre urgente, lepidi, atque festiui mendacij consilium capit: actum in Senatu dixit utrum uideretur utilius, exq; Rep. esse, unusne ut duas uxores haberet: an ut una apud duos nupta esset. Hoc illa ut audiuit: animus compauscit. domo trepidans egreditur. ad cæteras matronas peruenit. Ad Senatum postridie matrum familias cæterua lachrymantes, atq; obsecrantes orant: una potius ut duobus nupta fieret, quàm ut uni duæ. Senatores ingredientes curiam, quæ illa mulierum intemperies, & quid sibi postulatio illa uellet: mirabantur. Puer Papyrius in medium curiæ progressus, quid mater audire institisset: quid ipse matri dixisset: rem sicuti fuerat, denarrat. Senatus fidem atq; ingenium pueri exosculatur. Consultum facit, uti posthac pueri cum patribus in curiam ne introeant, nisi ille unus Papyrius. Atq; puero postea cognomentum honoris gratia inditum, Prætextatus ob tacendi, loquediq; in ætate prætextata prudentiam.

Tria epigrammata trium ueterum poetarum, Neuij, Plauti, Pacuij, quæ facta ab ipsis, eorum sepulchris inasa sunt.

Cap. XXIII.

Rium poetarum illustrium epigrammata

‡ Cn. Neuij, Plauti. M. Pacuij, quæ ipsi fecerunt: & incidenda suo sepulchro reliquerunt: nobilitatis eorum gratia, & uenustatis, scri-

benda in his commentarijs esse duxi. Epigramma Neuij plenum superbiæ campanæ, quod testimoniū esse iustum potuisset, nisi ab ipso dictum esset.

I mmortales mortales si foret fas flere:

F lerent diuæ cœnæ Neuium poetam.

I taq; postquam est orchio traditus thesauro:

O bliti sunt Romæ lingua latina loquier.

Epigramma Plauti, quod dubitassẽ modo an Plauti foret, nisi a M. Varrone positum esset in libro de poetis primo.

P ostquam est morte cæptus Plautus,

C omœdia luget: scena est deserta:

D einde risus, ludus, iocusq; & numeri,

I nnumeri simul omnes collachrymauerunt.

Epigramma Pacuij uerecundissimum, & purissimum, dignumq; eius elegantissima grauitate.

A dolescens tam etsi properas, hoc te saxum rogat,

V t se aspicias: deinde quod scriptum est, legas.

H ic sunt poetæ Pacuij Mara sita

O ssa: hoc uolebam nescius ne esses. Vale.

Quibus uerbis M. Varro inducias definierit, quæsitumq; inibi curiosius, quæ nam ratio sit uocabuli induciarum.

Cap. XXV.

Vobis modis M. Varro in libro humanarum,

qui est de bello & pace, induciæ qd

sint definit. Induciæ iquit, sunt pax castrẽ

sis paucorum dierũ. Item alio in loco. Induciæ inqt

sunt belli feriæ. Sed lepide magis, atq; iucundæ breuitatis utraq; definitio, q̃ plena aut proba esse uidetur.

A. G E L.

Nam neq; pax est induciæ, bellum enim manet, pugna cessat. Neq; in solis castris, neq; paucorum tantum dierum induciæ sunt. Quid enim dicemus si inducijs in mensuram aliquot factis, castris concedatur, non ne tum quoq; induciæ sunt? Aut rursus quid esse id dicemus, quod in primo annaliu Quadrigarij scriptu est. C. Pontium samnitum a dictatore Romano sex horarum inducias postulasse. Si induciæ paucorum tantum dierum appellandæ sunt. Belli autem ferias festive magis dixit, quam aperte, atq; definite. Græci autem significantius consignantiusq; cessationem istam pugnae pætiçiam *ἐνεχρίαι* dixerunt, exempta una litera sonitus vastioris, & subiuncta lenioris. Nam quod eo tempore non pugnetur, & manus cohibeantur, *ἐνεχρίαι* appellarunt. Sed profecto non id fuit Varroni negotium, ut inducias superstitiose definiret: & legibus, rationibusq; omnibus definitionum inseruiret. Satis enim visum est, eiusmodi facere demonstrationem. Quod genus græci τῦρος magis & ὑποπαύσις, quàm ὁ πρὸς μὲς uocant. Induciarum autem uocabulum, quasi ratione factum, id diu est quod quaerimus. Sed ex multis quæ iam au diuimus uel legimus: probabilius, id quod dictam uideatur. Inducias sic dictas arbitramur, quasi tu dictas inde uti iam. pactum induciarum eiusmodi est, ut in diem certum non pugnetur: nihilq; incommodi detur: sed ex eo die postea uti iam omnia belli iure agantur. Quod dicitur dies certus præfinitus, pactuq; fit, ut ante eum diem ne pugnetur, atq; is dies ubi uenit, inde uti iam pugnetur. Icirco ex ijs, quibus di-

xi, uocibus quasi per quendam coitum, & copulam, nomen induciarum connexum est. Aurelius autem Opilius in primo librorum, quos musarum inscripsit: Induciae inquit, dicuntur, cum hostes inter sese utrinque utroque alteri ad alteros impune, & sine pugna ineunt. Inde ab eo inquit, nomen esse factum uidetur, quasi initus, atque introitus. Hoc ab Aurelio scriptum propterea non praeterij: necui harum notitiam aemulo, eo tantum nomine elegantius id uideretur: tanquam id nos originem uerbi requirentes, sumpsisset.

Quem in modum mihi Taurus philosophus responderit, percunctanti an sapiens irasceretur.

Caput

XXVI.

i Interrogavi in diatriba Taurum an sapiens irasceretur. Dabat enim saepe post quotidianas lectiones, quaerendi, quod quis uellet, potestatem. Is, cum grauius, & copiose de morbo, affectu uel irae disseruisset: quae & in ueterum libris, & in ipsis commentarijs exposita sunt: conuertitur ad me, qui interrogaueram, & haec ego inquit, super irascendo sentio. Sed & quid Plutarchus noster uir doctissimus, ac prudentissimus senserit, non ab re est, ut id quoque audias. Plutarchus inquit, seruo suo nequam homini, & contumaci, sed libris, disputationibusque philosophiae aures imbutas habentem tunicam detrahi ob nescio quod delictum, caedi que eum loro iussit. coeperat uerberari, obloquebatur, non meruisse, ut uapularet, nihil mali, nihil sceleris admisisse. Postremo uociferari inter uapulandum in-

cipit, neq; iam querimonias, aut gemitus eiulatusq; fa-
 cere, sed uerba seria, & obiurgatoria. Non ita esse
 Plutarchum ut diceret philosophum irasci turpe es-
 se. saepe eum de malo iræ disertauisse: librum quoq;
 περί ἀοργησίας pulcherrimum conscripsisse. Iso-
 mnibus, quæ in eo libro scripta sunt: nequaquã con-
 uenire, quod prouolutus, effususq; in iram plurimis
 se plagis multaret. Tum Plutarchus lente, & leui-
 ter, quid autem inquit, uerbero, nunc ego tibi irasci
 uideor? ex uultu ne meo, an ex uoce, an ex colore, an
 etiam ex uerbis correptum esse me ira intelligis?
 Mihi quidem, neq; oculi (opinor) truces sunt: neq; os
 turbidum: neq; immaniter clamo: neq; in spumam,
 ruborem uel efferuesco: neq; pudenda dico, aut pœni-
 tenda: neq; omnino trepido ira, & gestio. hæc enim
 omnia, si ignoras, signa esse irarum solent. & si-
 mul ad eum, qui cædebat, conuersus interim iquit,
 dum ego atq; hic disputamus, hoc tu age. Summa au-
 tem totius sententiæ Tauri hæc fuit: non idē esse exi-
 stimauit ἀοργησίαν καὶ ἀναληψίαν. Aliudq; esse non
 iracundum animū, aliud ἀνάληπτον καὶ ἀναίθνητον.
 Nam aliorum omnium, quos latini philosophi affe-
 ctus, uel affectiones, græci πάθη appellant, ita huius
 quoq; motus animi, qui cum est ulciscendi causa sæ-
 uior, ira dicitur: non priuationem esse utilem censuit:
 quam græci σέρισιον dicunt: sed mediocritatem, quã
 μετριότητα illi appellant.

A V L I G E L L I N O C T I V M A T T I C A
R V M C O M M E N T A R I I .
L I B E R S E C V N D V S .

Quo genere solitus sit philosophus Socrates exercere patientiam corporis: de quo eiusdem uiri patientia. Caput Primum.

i
Nter labores uoluntarios, & exercitia corporis ad fortuitas patientiæ uices firmamentum id quoque accepimus Socratem facere insuenisse. stare solitus Socrates dicitur pertinaci statu per dius, atque pernox à summo lucis ortu ad solem alterum orientem inconniuens, immobilis, iisdem in uestigijs, & ore, atque oculis eundem in locum directis cogitabundus, tanquam quodam secessu mentis, atque animi facto à corpore. Quam rem cum Phauormus de fortitudine eius uiri, ut pleraque differens attigisset: πολλάκις inquit, εἴ ἤλιος εἰς ἡλίον ἐσῆκει ἀστραβέσιρος τῶν πρέμιων
Temperantia quoque eum fuisse tanta traditum est: ut omnia fere uitæ suæ tempora ualetudine inoffensa uiixerit. In illius etiam pestilentiae uastitate, quæ in bello peloponnesiaco in primis ipsam Athenensium ciuitatem internechino genere morbi depopulata est: Is parcendi, moderandi que rationibus dicitur & à uoluptatum labe cauisse: & salubritates corporis retinuisse: ut nequaquam fuerit communi omnium cladi obnoxius.

A. G E L.

Quæ ratio, observatioq; officiorum esse debeat inter patres, filiosq; in discumbendo sedendoq;, atq; in id genus rebus, domi forisq;, si filij magistratus sunt & patres privati, superq; ea re Tauri philosophi disertatio, & exemplum ex historia Romana petitum.

Caput

II.

D philosophum Taurum Athenas, uisendi cognoscendiq; eius gratia, uenerat V.

Cl. præses Cretæ prouinciæ, & cum eo simul eiusdem præsidis pater. Taurus sectatoribus comodum dimissis, sedebat pro cubiculi sui foribus: et cum assistentibus nobis sermocinabatur. Intraiit prouinciæ præses, & cum eo pater. Assurrexit placide Taurus, & post mutuam salutationem resedit. Allata mox una sella est: quæ in promptu erat, atq; dum aliæ promebantur: apposita est.

Inuitauit Taurus patrem præsidis, ut sederet. Atq; ille ait, sedeat hic potius, qui Po. Ro magistratus est. Absq; præiudicio, inquit Taurus, tu iterea sede dum inspiciamus, quærimusq; utrum conueniat te ne potius sedere, qui pater es, an filium qui magistratus est. Et cum pater assedisset, appositumq; esset aliud filio quoq; eius sedile, uerba super ea re Taurus facit cum summa (dij boni) honorum, atq; officiorum perpensatione. eorum uerborum sententia hæc fuit. In publicis locis, atq; muneribus, atq; actionibus patrum iura, cum filiorum qui in magistratu sunt, potestatibus collata interquiescere paululum, & conuiuere. Sed cum extra remp. in domestica re, atq; uita sedeatur: ambuletur, in conuiuio quoq; familiari discumbatur:

discumbatur: tum inter filium magistratum, & patrem priuatum publicos honores cessare: naturales & genuinos exoriri. hoc igitur inquit, quod ad me uenistis, quod colloquimur nunc, quod de officijs disceptamus, priuata actio est. Itaq; utere apud me ijs honoribus prius, quibus domi quoq; nostræ te uti priorem decet. Hæc, atq; alia in eadem sententiam Taurus grauiter simul, & comiter differuit. quid autem super huiuscemodi patris, atq; filij officio apud Claudium legerimus, non esse abreuisum est, ut ad scriberemus. Posuimus igitur uerba ipsa Quadrigrærij ex annali eius. VI. transcripta. Deinde facti consules Sempronius Gracchus iterum. Q. Fabius maximus filius eius, qui priore anno erat consul: ei consuli pater proconsul obuiam in æquo uehens uenit. Neq; descendere uoluit, quod pater erat: et quod inter eos sciebant maxima concordia conuenire, libertores non ausi sunt descendere iubere. Vbi iuxta uenit, tum consul ait descendere iube. quod postea quæliktor ille, qui apparebat: cito intellexit: Maximum proconsulē descendere iussit; Fabius imperio paret: & filium collaudauit, cum imperium, quod populū esset, retineret.

Qua ratione uerbis quibusdam, uocabulisq; ueteres immiserunt. h. literæ spiritum. Caput III.

h Litera, siue illam spiritum magis, quã literã dici oportet: inferebant eam ueteres nostri plerisq; uocibus uerborum firmandis

A. GEL.

roborendisq; , ut sonus earum esset viridior, uegetiorq; Atq; id uidentur fecisse studio, & exemplo lingue atticæ. satis notum est Atticos ἰ χθὺν ἰ ποῦ, multatidem alia, atra morem gentium Græciæ cæterarū inspirantis primæ literæ dixisse. Sic lachrymas, sic sepulchrum. sic ahenum. sic uehemens. sic inchoare. sic helluari. sic hallucinari. sic honera. sic honestum dixerunt. In his enim uerbis omnibus literæ, seu spiritus istius nulla ratio uisa est, nisi ut firmitas, & uigor uocis, quasi quibusdam neruis additis intendere tur. Sed quoniam aheni quoq; exemplo usi sumus: uenit nobis in memoriam, fidū, optatumq; multi nominis Romæ grammaticum ostendisse nūhi librum æneidos secundum mirandæ uetustatis, emptum in sigillarijs. XX. aureis. quem ipsius Virgilij fuisse credebat: in quo duo isti uersus cum ita scripti forent:

- Vestibulum ante ipsum, primoq; in limine Pyrrhus.
 - Exultat telis, & luce coruscus aena.
- Additam supra uidimus. h. literam, et ahena factū. sic in illo quoq; Virgilij uersu in optimis libris scriptum inuenimus.
- Aut folijs undam tepidi dispumat aheni.

Quam ob causam C. Bassus genus quoddam iudicij diuinationem appellari scripsit. Et quam aliā causam esse eius uocabuli dixerunt. Cap. IIII.

e Vm de constituendo accusatore quæritur: iudiciumq; super ea redditur: cuius potissimum ex duobus, pluribusue accusatio, sub

scriptione in reum permittatur: ea res, atq; iudicium
 cognitio Diuinitio appellatur. Id uocabulum quam
 ob causam ita factum sit: quæri solet. C. Bassus in ter
 tio librorum, quos de origine uocabulorum composu
 it. Diuinitio inquit iudicium appellatur: quoniam di
 uinare quodammodo iudicem oporteat, quam senten
 tiam sese ferre par sit. Ninnis quidem est in uerbis C.
 Bassi ratio imperfecta, uel magis inops et ieiuna. Sed
 uidetur eum significare uelle, iacirco dici diuinationē,
 qđ in alijs qdem causis iudex ea, quæ dicit, quæq; ar
 gumentis, uel testibus demonstrata sunt: sequi solet.
 In hac autem re, cum eligendus accusator est: parua
 admodum, et exilia sunt, quibus moueri iudex pos
 sit: & propterea qui nam magis ad accusandum
 idoneus sit: quasi diuinandum est. Hæc Bassus.
 Sed alij quidem diuinationem esse appellatam pu
 tant: quoniam cum accusator & reus duæ res quasi
 cognitæ, coniunctæq; sint: neq; utra sine altera con
 stare possit: in hoc tamen genere causæ reus quidē
 iam est. sed accusator non dum est: & iacirco, quod
 adhuc usq; deest, & latet: diuinatione supplendum
 est, quisnam sit accusator futurus.

Quam lepide, designateq; dixerit Phauorinus philo
 sophus, quid intersit inter Platonis & Lysia ora
 tionem.

Cap. V.

P Haurorinus de Lysia et Platone solitus est
 dicere, si ex Platonis, inq; oratione uerbum
 aliqđ demas, mutes ue: atq; id cōmodissime facias: de
 elegantia tantum detraxeris, si ex Lysia, de sententia.

A. GEL.

Quibus uerbis ignauiter, et abiecte Virgilius usus esse dicatur, & quid ijs, qui improbe dicunt: respondeatur. Caput VI.

- Nonnulli grammatici ætatis superioris, in quibus est Cornutus Anneus, haud sane indocti, neq; ignobiles, qui commentaria in Virgilium composuerunt: reprehendunt, quasi incuriose, & abiecte uerbum positum in his uersibus.
- Candida succinctam latrantibus inguina monstris
 - Dulichias uexasse rates: & gurgite in alto
 - Ah, timidos nautas canibus lacerasse marinis.
- Vexasse enim putant uerbum esse leue, & tenuis, ac parui incommodi, nec tantæ atrocitati congruere: cum homines repente a bellua immanissima rapti, laniatiq; sint. Item aliud huiuscemodi reprehēdūt.
- Omnia iam uulgata, quis aut Eurystea durum,
 - Aut illaudati nescit Busyridis aras? Illaudati parū idoneū esse uerbum dicunt. neq; id satis esse ad faciendam scelerati hominis detestationem: qui quod hospites omnium gentium immolare solitus fuit: non laude idignus, sed detrectatione, execratione q; totius generis humani dignus esset. Item aliud uerbum culpauerunt.
 - Per tunicam squalentem auro latus haurit apertū
- Tanquam non conuenerit dicere, auro squalentem, quoniam nitoribus, splendoribusq; auri squaloris illucies sit contraria. sed de uerbo uexasse ita respondi posse credo: uexasse graue uerbū est. Factumq; ab eo uidetur, quod est uehere: in quo inest iam uis

quædam alieni arbitrij. Non enim sui potens est, qui uehitur. Vexare autem, quod ex eo inclinatum est: ui atq; motu proculdubio inclinatum est. nam qui fertur, & raptatur, atq; huc, atq; illuc distrahitur: is ue xari proprie dicitur: sicuti taxare pressius, crebriusq; est, quã tangere. unde proculdubio id inclinatum est, & iactare multo fusius, largiusq; est, quã iacere, id unde uerbum trahitum est. Et quassare, quã quaterere grauius, uolētiusq; est. Non igitur quæ uulgo dici solet. uexatum esse quem fumo, aut uento, aut puluere, propterea debet uis uera, atq; natura uerbi deperire: quæ a ueteribus, qui proprie, atq; signate locuti sunt: ita, ut decuit, conseruata est. M. Cætonis uerba sunt ex oratione, quam de Achæis scripsit. Cumq; Annibal terram Italiam laceřaret: atq; uexaret: uexatam Italiam dixit Cato ab Annibale, quando nullum calamitatis, aut scēuitiæ, aut immanitatis genus reperiri queat: quod eo tempore Italia non p̄pressa sit. M. Tullij in Verrē. Quæ ab isto sic spoliata, atq; direpta est: ut non ab hoste aliquo, quĩ tamen in bello religionem, & consuetudinis iura retineret: sed ut a barbaris prædonibus uexata esse uideatur. De illaudato autem duo uidentur responderi posse. Vnum est eiusmodi. nemo quisquam tam effersus est moribus, quum faciat, aut dicat nonnunquam aliquid, quod laudari queat: unde hic antiquissimus uersus uice prouerbij celebratus est.

πολλοὶ καὶ κήρωρος ἀνὴρ μάλᾳ καίριον εἶπεν.

Sed enim qui omni in re, atq; omni tempore laude omnium uacat: is illaudatus est. Isq; omniũ pessimus de-

A. G E L.

terrimumq; est. Sicuti omnis culpæ priuatio, in culpa tum facit. Inculpatus autem instar est absolute uirtutis. Illaudatus igitur quoq; finis est extrema malitiæ. Itaq; Homerus non uirtutibus appellandis, sed uitijs detrahendis laudare ampliter solet. hoc enim est ἡὐδα μάντις ἀμύμων. Et

τῶδ' οὐκ ἀκοντε πετέσθην. Et item illud.

ἐνθ' οὐκ ἀνὺβρίζοντα ἰδοῖς ἀγαμέμνονα δῖον.

ὁὐδὲ καταπύωρον τ' οὐδ' οὐκ ἐθέλοντα μάχεσθαι.

Epicurus quoq; simili modo maximam uoluptatem, detractionem, priuationemq; omnis doloris definiuit his uerbis, ὄρος τῆ ἀλγούντος ὑπεξάρισις. Eadem ratione idem Virg. inamabilem dixit stygiam paludē. Nam sicut illaudatum κατὰ laudis σερσιον, ita inamabilem κατὰ amoris σερσιον detestatus est. Altero modo illaudatus ita defenditur. laudare significat prisca lingua nominare, appellareq; sic in actiōibus autem ciuilibus laudari id dicitur, quod est nominari. Illudatus enim est quasi illaudabilis, qui neq; mentione, aut memoria ulla dignus, neq; unquam nominandus est. Sicuti quondam a communi consilio Asia decretum est, uti nomen eius, qui templum Dianæ Ephesiae incenderat: nequis ullo in tempore nominaret. Tertium restat ex ijs, quæ reprehensa sunt: quod tunicam squalentem auro dixit. Id autem significat copiam, densitatemq; auri in squamarum speciem intexti. Squalere enim dictum est a squamarum crebritate, asperitateq; quæ in serpentum, pisciumq; corijs ui suntur. Quam rem & alij, & hic quidem poeta locis aliquot demonstrat.

10 Quem pellis inquit, ahenis
 11 In plumâ squamis auro cōserta tegebat. Et alio loco.
 12 Iamq; adeo rutilum thoracæ indutus ahenis
 13 Horrebat squamis. Acius in pelopidis ita scribit.
 14 Eius serpentis squamæ squalido auro, & purpuræ
 15 prætextæ. Quicquid igitur nimis inculcatum, obsti-
 tumq; aliqua re erat: & incuteret uisentibus facie no-
 ua horrorem: id squalere dicebatur. sic in corporibus
 incultis, squamosisq; alta congerie sordium squalor
 appellabatur. Cuius significationis multo, assiduoq;
 usu totum id uerbum ita contaminatum est: ut iam
 squalor de re alia nulla, quàm de solis inquinam-
 entis dici cœperit.

De officio erga parentes liberorum, deq; ea re ex
 philosophiæ libris, in quibus scriptum, quæsitumq;
 est, an semper in omnibus, patris iussis obsequen-
 dum sit. Cap. VII.

Væri solitum est in philosophorum disce-
 ptationibus, an semper, inq; omnibus ius-
 sis patri parendum sit. Super ea re græ-
 ci, nostriq; qui de officijs scripserunt: tres senten-
 tias esse, quæ spectandæ, considerandæq; sint: tradide-
 runt, easq; subtilissime diiudicauerunt. Earum una
 est, omnibus, quæ pater imperat, parendum. Altera
 est, in quibusdam parendum, quibusdam nõ obsequē-
 dum. Tertia est, nihil necessum esse patri obsequere, et pa-
 rere. Hæc sententia quoniam primore aspectu nimis
 infamis est, super ea, quæ prius dicta sunt: dicemus.

aut recte inquit, imperat pater, aut perperam. Si recte imperat: non quia imperat, parandum: sed quoniam id fieri ius est, faciendum est: si perperam, nequaquam scilicet faciendum, quod fieri non oportet. Deinde ita concludunt: nunquam est igitur patri parendum, quæ imperat. Sed neq; istam sententiam probari accepimus. Argutiola quippe hæc, sicuti mox ostendemus: friuola, & inanis est. Neq; autem illa, quam primo in loco diximus: uera & proba uideri potest: omnia esse, quæ pater iusserit, parendum. Quid enim si prodicionem patriæ, si matris necem, si alia quædam imperarit turpia, aut impia? Media igitur sententia optima, atq; tutissima uisa est. Quædam esse parendum, quædam non obsequendum. Sed ea tamen, quæ obsequi non oportet: leniter & uerecunde, ac sine detestatione nimia sine opprobatione acerba reprehensionis declinanda sensim, & relinquenda esse dicunt, quam respuenda. Conclusio uero illa, qua colligitur sicuti supradictum est: nihil patri parendum, imperfecta est. Refutariq; ac dilui sic potest. Omnia, quæ in rebus humanis fiunt: ut docti censuerunt: aut honesta sunt, aut turpia. Quæ sua uirrecta, aut honesta sunt, ut fidem colere: ut patriam defendere: ut amicos diligere: ea fieri oportet, siue imperet pater: siue non imperet. Sed quæ his contraria, quæq; turpia, & omnino iniqua sunt: ea ne si imperet quidem. Quæ uero in medio sunt, & a græcis tum ἀδιάφορα, tum μέτρα appellantur: ut in militiam ire: rus colere: honores capescere: causas defendere: uxorem ducere: uti iussim

proficisci: ut accersitum uenire: quoniam & hæc, & his similia per sese ipsa neq; inhonesta sunt, neq; turpia, sed perinde ut a nobis aguntur, ita ipsis actionibus aut probanda fiunt: aut reprehendenda: propterea in eiusmodi omnium rerum generibus patri parendum esse censent. ueluti si uxorem ducere imperet: aut causas pro reus dicere. quod enim utrumq; in genere ipso, per sese neq; honestum, neq; turpe est: ita si pater iubeat, obsequendum est. Sed enim si imperet uxorem ducere infamem, propudiosam, criminiosam, aut pro reo Catilina aliquo, aut C. Bibulo, aut P. Clodio causam dicere: non scilicet parendum: quoniam accedente aliquo turpitudinis numero, desinunt esse per sese hæc media, atq; indifferentia. Non ergo integra est propositio dicenda, aut honesta sunt, quæ imperat pater, aut turpia. Neq; ὑπὲς νόμιμον διεξουμένον uideri potest. deest enim disunctioni isti tertium, aut neq; honesta sunt, neq; turpia, quod si additur: potest ita concludi. nonnunquam est igitur patri parendum.

Quod parum æqua reprehensio Epicuri a Plutarcho facta sit in syllogismi disciplina. Cap. VIII.

Lutarchus secundo librorum, quos de Homero composuit: imperfecte, atq; præposterè, atq; inscite syllogismo esse usum Epicurum dicit. Verbaq; ipsa Epicuri ponit ὁ θάνατος ἔστιν πρὸς ἡμᾶς. τὸ γὰρ διαλυθὲν ἀναϊσθητὴν. τὸ δὲ ἀναϊσθητὴν ἔστιν πρὸς ἡμᾶς. Nam prætermisit inquit,

quod in prima parte sumere debuit ὁ θάνατος ψυχῆς καὶ σώματος διάλυσις. Tum deinde eodem ipso, quod omiserat quasi posito, concessóq; ad confirmandum aliud utitur. progredi autem hic inquit syllogismus nisi illo prius posito non potest. Vere hoc quidem Plutarchus de forma & ordine syllogismi scripsit. Nam si, ut in disciplinis traditur, ita colligere, & ratiotinari uelis: sic dici oportet, ὁ θάνατος ψυχῆς καὶ σώματος διάλυσις, τὸ δὲ διαλυθὲν ἀνααιθετεῖ. τὸ δὲ ἀνααιθετοῦν οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς. Sed Epicurus cuiusmodi homo est, non inscitia uidetur partem illam syllogismi prætermisisse. Neq; id ei negotium fuit, syllogismum, tanquam in scholis philosophorum cum numeris omnibus, et cum suis finibus dicere. & profecto quia separatio animi, et corporis in morte euidentis est: non est ratus necessariam esse eius admonitionem: quod omnibus prorsus erat obuium, sicuti etiam quod conclusionem syllogismi non in fine posuit, sed in principio. Nam id quoq; non imperite factum, quis non uidet? Apud Platonem quoq; multis in locis reperias syllogismos repudiatos, cōuersóq; ordine isto, q̄ in docendo traditur, cum eleganti quadam reprehensionis contentione positos esse.

Quod idem Plutar. euidenti calumnia uerbum ab Epicuro dictum insectatus sit. Cap. IX.

i
N eodem libro idem Plutarchus eundem Epicurum reprehendit: quod uerbo usus sit parum proprio & alienæ significatione.

nis. Ita enim scripsit Epicurus ὅρος τῆ μεγίστης τῶν ἡδονῶν ἢ παντὸς τῆ ἀλλῶντος ὁ περὶ χίρεσις. Nō inquit, παντὸς τῆ ἀλλῶντος, sed παντὸς τῆ ἀλλεῖνῃ dice re oportuit. Detractio enim significanda est doloris inquit, non dolentis. Nimis minute, ac prope etiam subfrigide Plutarchus in Epicuro accusando λέγεις τιρεῖ. has enim curas uocum, uerborumq; elegantias, non modo non sectatur Epicurus, sed etiam in- sectatur.

Quid sint fauissæ capitolinæ, & quid super eo uerbo M. Varro. S. Sulpitio querenti rescripserit.

Cap. X.

Eruius Sulpitius iuris civilis author, uir bene literatus, scripsit ad M. Varronem, rogauitq; ut rescriberet, quid significaret uerbū, quod in censorijs libris scriptum esset. id erat uerbum fauissæ capitolinæ. Varro rescripsit, in memoria sibi esse, quod Q. Catulus curator restituēdi capitolij dixisset. Voluisse se aream capitolinam deprimere, ut pluribus gradibus in eandem conscenderetur. Suggestusq; pro fastigij magnitudine altior fieret: sed facere id non quisse, quoniam fauissæ impedissent. Id esse cællas quasdam et cisternas, quæ in area sub terra essent: ubi reponi solerent signa uetera, quæ ex eo templo collapsa essent, et alia quædam religiose donarijs consecratis. At deinde eadē epistola negat qdem se in literis inuenisse, cur fauissæ dictæ sint. Sed Q. Valcriū Soranū solitum dicere ait, quos

A. G E L.

thesauros græco nomine appellaremus, priscos latinus flauissas dixisse: quod in eos non rude æs, argentumq; sed flata, signataq; pecunia conderetur. Coniectare igitur se detractam esse ex eo uerbo secundam literam, et fauissas esse dictas cellas quasdam & specus, quibus æditiu capitolini uterentur ad custodiendas res ueteres religiosas.

De Sicinio Dētato egregio bellatore multa memoratu digna. Caput **XI.**

I **V**icum Siciniū dentatum, qui trib. pl. fuit Sp. Tarpeo Au. Thermo COSS. scriptū est in libris annalium, plus quā credi debeat, strenuum bellatorem fuisse. Nomēq; ei factum ob ingentem fortitudinem, appellatumq; esse Achillem Romanum. Is pugnassee in hostem dicitur centū et. xx. prælijs. Cicatricem auersam nullam, aduersas quiq; & .XL. tulisse. Coronis esse donatum aureis octo. Obsidionali, una. Muralibus tribus. Ciuicis. XIII. Torquibus tribus & .LXXX. Armillis plus centū .LX. hastis duodeuiginti. Phaleris item donatus est qui quies uicisq; populi militaria dona habuit multau gā, in his prouocatrix pleraq;. Triumphauit cū Imperatoribus suis triumphos nouem.

Consyderata, perpensaq; lex quædam Solonis speciem habens primorē iniquæ, iniustæq; legis, sed ad usum, & emolumentum salubritatis penitus repletam. Caput **XII.**

i **N** legibus Solonis illis antiquissimis, quæ
 Athenis axibus ligneis iactæ sunt: quasq;
 latas ab eo Athenienses, ut sempiternæ ma-
 nerent: pœnis, & religionibus sanxerunt: legem esse
 Aristoteles refert scriptam ad hanc sententiã. Si ob
 discordiam, dissensionemq; seditio, atq; dissectio popu-
 li in duas partes fieret: et ob eam causam irritatis
 animis utrinq; arma caperentur: pugnareturq; tum
 qui in eo tempore, in eoq; casu ciuilibus discordiæ, non
 alterutra parte sese adiunxerit: sed solitarius sepa-
 ratusq; a communi malo ciuitatis secesserit: is domo,
 patria, fortunisq; omnibus careto, exul extorrisq; es-
 sto. Cum hanc legem Solonis singulari sapientia præ-
 diti legissemus: tenuit nos grauis quædam in prin-
 cipio admiratio, requirentes quam ob causam dignos
 esse pœna existimarit: qui se procul a seditione, et ci-
 uili pugna remouissent. Tum qui penitus, atq; alte-
 usum, ac sententiam legis inspexerat: non ad augen-
 dam, sed ad desinendam seditionem, legem hanc esse
 dicebat: & res prorsum se sic habent. Nã si boni ho-
 mines, qui in principio coercendæ seditionis impa-
 res fuerint: populumq; percutum, & amentem nõ de-
 terruerint: ad alterutram partem diuisi sese adiun-
 xerint: tum eueniet, ut cum socij partis seorsum u-
 triusq; fuerint, eoq; partes ab ijs, ut maioris autho-
 ritatis uirus, temperari, ac regi cœperint: concordia
 per eos potissimum restitui, conciliariq; possit: dum et
 suos, apud quos sunt, regunt: atq; mitificant: & ad-
 uersarios seruatos magis cupiunt, quã perditos. Hoc
 idem Phauorinus philosophus inter fratres quoq; auo

A. GEL.

amicos dissidēters oportere fieri censebat : ut qui in medio sunt utriusq; partis beneuoli : si in concordia amittenda parum authoritatis, quasi ambigui amica habuerint: tum alter in alteram partem discedant. Ac per id meritum uiam sibi ad utriusq; concordia muniant. Nunc autem pleriq; inquit, partis utriusq; amici, quæ si probe faciant: duos litigantes destituunt: & relinquunt, deduntq; eos aduocatis maleuolis, aut auaris, qui lites, animasq; eorum inflāment, aut odij studio, aut lucri.

Liberos in multitudinis numero etiam unum filiū filiam'ue ueteres dixisse. Caput XIII.

Antiqui oratores, historiæq; , aut carminum
 a scriptores etiam unum filium, filiam'ue, li-
 beros multitudinis numero appellarunt. Id
 quoq; nos cum in complurium ueterum libris scri-
 ptum aliquoties aduerteremus : nunc quoq; in lib.
 Sempronij Asellionis rerum gestarum quinto ita po-
 situm esse ostendimus. Is Asellio sub P. Scipione A-
 fricano tri. militum ad Numantiam fuit: resq; eas,
 quibus gerendis ipse interfuit: conscripsit. Eius uerba
 de Tib. Graccho trib. ple. quo in tempore interfectus
 in capitolio est: hæc sunt. Nam Gracchus domo cum
 proficisceretur, nunquam minus terna, aut quaterna
 millia hominum sequebantur, atq; inde infra de eo-
 dem Graccho ita scripsit. Orare cœpit, ut se defen-
 derent, liberosq; suos, eum, quem uirilis sexus tum in
 eo tempore habebat, produci iussit: populoq; commē

dauit prope' flens.

Quod M. Cato in libro, qui inscriptus est contra Tib. exulem, stitisses uadimonium per i literam dicit, non stetisses. Eiusq; uerbi ratio reddita.

Caput

XIIII.

N libro uetere M. Cat. qui iscribitur contra Tiberium exulem, scriptum quidem sic erat. Quid si uadimonium capite obuoluto stitisses? Recte ille stitisses scripsit. Sed falsi, & audaces emendatores e scripto per libros stetisses fecerunt, tanquam stitisses uanum, & nihili uerbum esset. quin potius ipsi nequam, et nihili sunt: qui ignorant stitisses dictum a Catone, quoniã sisteretur uadimonium non staretur.

Quod antiquitus ætati senectæ potissimum habiti sint ampli honores, & cur postea ad maritos, & patres ydem isti honores delati sint: atq; ibi quædã de capite legis Iulie. VII. Caput XV.

Pud antiquissimos Romanorum neq; generi, neq; pecuniæ præstantior honos tribui quàm ætati solitus. Maioresq; natu a minoribus colebantur, ad Deum prope', & parentum uicem. Atq; in omni loco, inq; omni specie honoris priores potioresq; habiti a conuiuio quoq;, ut scriptum est in antiquitatibus, seniores a minoribus domum reducebantur. eumq; morem accepisse Romanos a Lacedæmonijs traditum est, apud quos Lycurgus

A. GEL.

legibus maior rerum omnium honos maiori ætati habebatur. Sed postquam soboles civitati necessaria missa est: & ad prolem populi frequentandam præmiis, atq; inuitamentis usus fuit: tum antelati quibusdam in rebus, qui uxorem, quiq; liberos haberent, senioribus neq; liberos, neq; uxores habentibus. Si citi accipite. VII. legis Iulie priori ex consulibus fasces sumendi potestas sit: non qui plures annos natus est: sed qui plures liberos quam collega, aut in sua potestate habet, aut bello amisit. Sed si par utriq; numerus liberorum est: maritus, aut qui in numero maritorum est, præfertur. Si uero ambo & mariti, & patres totidem liberorum sunt: tum ille pristinus honos istatus, & qui maior natus est, prior fasces sumit. Super iis autem, qui aut cœlibes ambo sunt: aut parem numerum filiorum habent: aut mariti sunt, & liberos non habent: nihil scriptum in lege de ea ætate est. Solitos tamen audio, qui lege potiores essent, fasces primi mensis collegis concedere, aut longe ætate prioribus, aut nobilioribus multo, aut secundum consulatuum ineuntibus.

Quod Cællius Vindex a Sulpitio A pollinari reprehensus est in sensus Virgiliani enarratione.

Caput

XVI.

Virgilij uersus sunt è libro sexto.

Ille uides pura iuuenis qui nititur hasta:
Proxima sorte tenet lucis loca. primus ad

A etherias italo commistus sanguine surget (auras
S ylius albanum nomen tua posthuma proles:
Quem tibi longæuo serum Lauinia coniux

Educet

- 20 Educet Syluis regem, regumq; parentem:
 21 Vnde genus longa nostrum dominabitur Alba.
 22 Videbantur hæc nequaquam conuenire Tui posthu-
 ma proles. &
 23 Quem tibi longæuo serum Lauinia coniux
 24 Educet Syluis regem. Nam si hic Syluius, ut in
 omnium fermè annalium monumentis scriptum est:
 post mortem patris natus est: ob eamq; causam præ
 nomen ei impositum hoc fuit: qua ratione subiectum
 25 Quem tibi longæuo serum Lauinia coniux (est.
 26 Educet Syluis? Hæc enim uerba significare ui-
 deri possunt Aenea uiuo, ac iam sene natum ei Syl-
 uium, & educatum. Itaq; hanc sententiam esse uer-
 borum istorum Cesellius opinatus in commentario
 lectionum antiquarum, posthuma inquit, proles non
 eum significat, qui patre mortuo, sed qui postremo lo-
 co natus est: sicuti Syluius, qui Aenea iam sene tardo,
 seroq; partu est editus. Sed huius historiæ authorem
 nullum idoneum nominat. Syluium autem post Ae-
 neæ mortem, sicuti diximus, natum multi tradide-
 runt. Icirco Apollinaris Sulpitius inter cætera, in
 quibus Cesellium reprehendit. hoc quoq; eius quæse
 erratum animaduertit. Errorisq; istius hanc esse cau-
 sam dixit, quod scriptum ita sit. Quem tibi longæ-
 uo inquit, non seni. Significatio enim est contra hi-
 storiæ fidem, sed in longum iam æuum, & perpetuū
 recepto immortalisq; facto. Anchises enim, qui hæc
 dicit ad filium, sciebat eum, cum hominum uita di-
 scessisset: immortalem indigetem futurum, & lōgo
 perpetuoq; æuo potiturū. Hoc sane Apollinaris ar-

A. G E L.

gute. Sed alium tamen est longum ævum, aliud perpetuum. Neq; dij longævi appellantur, sed immortales.

Cuiusmodi naturam esse quarundam præpositionum M. Cicero animadverterit: disceptatumq; ibi super eo ipso, quod Cicero observauerat.

Caput

XVII.

• Bservate, curiosèq; animadvertit M. Tullius in, & con præpositiones uerbis, aut uocabulis præpositas, tunc producta, atq; protendi, cum literæ sequerentur, quæ primæ sunt insapiente, atq; felice. In alijs autem omnibus correpte pronuntiari. Verba Ciceronis hæc sunt. Quid uero hoc elegantius, quod non fit natura, sed quodam instituto? Inclytus dicimus breui prima litera, insanus producta, inhumanus breui, infelix longa. Et ne multis, quibus in uerbis eæ primæ literæ sunt: quæ insapiente, atq; felice, producte dicuntur. in ceteris uero omnibus breuiter. Itemq; composuit, conuenit, concrepuit, confecat, consule ueritatem, rephendet: refer ad aureis, probabunt. Quære cur ita sit? dicent, probe se inuari. uoluptati autem aurium morigerari debet oratio. Manifesta quidem ratio suauitatis est in ijs uocabus: de quibus Cicero locutus est: sed quid dicemus de propositione pro? quæ cum producat, & corripit soleat: observationem hanc tamen M. Tullij aspernata est. Non enim semper producat, cum sequitur ea littera, quæ prima est in uerbo fecit: quam Cicero hanc habere uim significat, ut propter eam rem, in & con, præpositiones producant

tur. Nam proficisci, & profunderere, & profugere, & profanum, & profestum correpte dicimus: proferre autem, & profligare, & proficere producte. cur igitur ea litera, quam Cicero productionis causam facere obseruauit: non in omnibus consimilibus eandem uim aut rationis, aut suauitatis tenet? sed aliam uocem producta facit, aliam corripit? Neque uero con particula, tum solum producat, cum ea litera, de qua Cicero dicit: insequitur. Nam & Cato & Sallustius scenioribus inquit coopertus est. Propterea colligatus, & connexus producte dicuntur. Sed tamen uideri potest in ijs, quæ posui, ob eam causam particula hæc produci: quoniam eliditur ex ea n litera. Nam detrimentum literæ productione syllabæ compensatur. Quod quidem etiam in eo seruatur, quod est cogo. Neque repugnat, quod cœgi & correpte dicimus. Non enim salua ουραπίον dicitur à uerbo, quod est cogo.

Quod Phædon Socraticus seruus fuit, quodq; ite alij complusculi seruitutem seruierunt.

Cap. XVIII.

Phædon elidensis ex cohorte illa socraticæ fuit: Socraticq; & Platoni per fuit familia ris. Eius nomini Plato illum librum diuinum de immortalitate animæ dedit.

Is Phædon seruus fuit, forma, atque ingenio liberali, & ut quidam scripserunt: à lenone domino puer ad merendum coactus. Eum Cebes

A. GEL.

Socraticus hortate Socrate emisse dicitur: habuisseq; in philosophiæ disciplinis. Atq; is postea philosophus illustris fuit. Sermonesq; eius de Socrate admodum elegantes leguntur. Alij quoq; nō pauca serui fuerūt: qui post philosophi clari extiterunt. Ex quibus ille Menippus fuit: cuius libros M. Var. in satyris annu-
latus est: quas alij cynicas, ipse appellat menippeas. Sed & Theophrasti peripatetici seruus Pompilius, & Zenonis stoici seruus, qui Perseus uocatus est: & Epicuri, cui nomen Mus fuit: philosophi non incele-
bres uixerunt. Diogenes etiā Cynicus seruitutem ser-
uauit: sed is ex libertate in seruitutem uenit ierat. quē cum emere uellet Xenades Corinthius: et quid id artificij nouisset percūctatus foret: Noui iquit Dio-
genes hominibus liberis imperare. Tum Xenades re-
sponsum eiusdē miratus emit: et manumisit, filiosq; suos ei tradens, accipe inquit, liberos meos, quibus im-
peres. De Epicteto autem philosopho nobili, quod is quoq; seruus fuit: recentior est memoria, quā ut scri-
bi, quasi oblitteratum debuerit. Eius Epicteti etiā de se scripti duo uersus feruntur: ex quibus latenter in-
telligas: non omnem modo dijs exosos esse: qui in hac uita cum erumnarum uarietate luctantur: sed esse et-
ernas causas, ad quas paucorum potuit peruenire cu-
riositas.

δύλος ἐπίκτητος γινόμεν· καὶ σώματι τιρὸς,
καὶ πένιν ἴρος· καὶ φίλος ἀθανάτοις.

Rescire uerbum quid sit, & quā habeat ueram, et
propriam significationem. Cap. XIX.

Erbum rescire obseruauimus uim habere
 propriam quandam, non ex communi signi-
 ficatione cæterorum uerborum, quibus ea-
 dem præpositio re imponitur. Neq; ut rescribere, rele-
 gere, restituere, dicimus itidem rescire. Nam qui fa-
 ctum aliquod occultius, aut inopinatum, insperatūq;
 cognoscit: is dicitur proprie rescire. Cur autem in hoc
 uno uerbo re particula huius sententiæ uim habeat:
 equidem adhuc quæro. Aliter enim dictum esse resciri,
 aut rescire apud eos, qui diligenter locuti sunt, nõ
 dum inuenimus: quàm super his rebus, quæ aut oc-
 culto consilio latuerint: aut contra spem, opinionem
 ue usu uenerint. quãquam ipsum scire de omnibus
 communiter rebus dicatur, uel aduersis, uel prospe-
 ris, uel insperatis, uel expectatis. Neuius in tripha-
 lo ita scripsit.

- Si unquam quicquam filium resciuero
 - Argentum amoris causa sumpsisse nutuum:
 - Extemplo illò te ducam, ubi non despuas.
- Claudius Quadrigarius in primo annali. Et
 Lucani ubi resciuerunt sibi per fallacias uerba da-
 ta esse. Item Quadrigarius in eodem libro in
 re tristi, et inopinata, uerbo isto ita utitur. Id ubi
 resciuerunt propinqui obsidum, quos Pontio tradi-
 tos supra demonstrauius: eorum parentes cum pro-
 pinquis capillo passo in uiam prouolarunt. M. Cato
 in quarto originum. Deinde dictator iubet postridie
 magistrum equitum arcessi. Mittam te, si uis, cum e-
 quitibus. sero est inquit, magister equitum, iam re-
 sciueres.

A. G E L.

Quæ vulgo dicuntur uinaria id nocabulum ueteres non dixisse, & quid pro eo P. Sapius in oratione ad populum, quid postea M. Var. in libris de re rustica dixerit, usurpatum. Cap. XX.

- In uaria, quæ nunc dicuntur septa quædam loca, in quibus feræ uinæ pascuntur. M. Var. in lib. de re rustica. iij. dicit leporaria appellari. Verba Var. subicci. Villaticæ pastionis generosa sunt tria, ornithones, leporaria, piscinæ. Nunc ornithones dico omnium alitum, quæ intra parietes uillæ solent pasci. Leporaria te accipere uolo, non ea quæ tritani nostri dicebant, ubi soli lepores sunt: sed omnia septa ædificia uillæ, quæ sunt, & habent inclusa animalia, quæ pascuntur. is item infra in eodẽ lib. ita scribit. Cum emisti fundum Tusculanum à M. Pisone, in leporario apri ficere multi. Uinaria autem quæ nunc uulgus dicit sunt, quos τραπεζείον græci appellant: quæ autem leporaria Var. dicit, haud usquam memini apud uetustiores scriptum. Sed quod apud Scipionem omnium ætatis suæ purissime locutum legimus: roboraria aliquot Romæ doctos uiros dicere audiui id significare, quod nos uinaria dicimus. Appellata quæ esse à tabulis roboreis, quibus septa essent: quod genus septorum uidimus in Italia loca plerisque. Verba ex oratione eius contra Clau. A. Sclium quinta hæc sunt. Vbi agros optime cultos, & uillas ex politissimas uidisset: in his regionibus ex celsissimo locorum murum statuere aiebat. inde corrigere uiam, alijs per uineas medias, alijs per roboraria

rium, atque piscinam, alijs per uillam. Lacus uero & stagna, quæ piscibus uiuis coercentur clausa: suo atque proprio nomine piscinas nominauerunt. A piaria quoque uulgus dicit loca, in quibus siti aluei apum. sed neminem eorum ferme, qui incorrupte locuti sunt: aut scripsisse memini, aut dixisse. M. autem

Var. de re rustica. iij. μελιάρωνες, ut ἀμπελῶνες. idest σαφῶνες inquit, ita facere oportet: quæ quidem mellaria appellabāt. Sed hoc uerbum, quo Var. usus est, græcum est: nam μελιάρωνες ita dicuntur.

Super eo sydere, quod græci ἄμαξαν, nos septentriones uocamus, ac de utriusq; uocabuli ratione & origine.

Cap. XXI.

B Aegina in Piræum complusculi earūde
disciplinarum sectatores græci Romaniq;
homines eadem in nauī trans mittebamur.
nox fuit, & clemens mare, & annu æstas, cœlumq;
liquide serenum. se debamus ergo in puppi simul uni-
uersi, & lucentia sydera consyderabamus. Tum quis-
piam ex ijs, qui eodem in numero græcis res eruditi
erant: quid ἄμαξα esset, quid ἄρκτος, quid βῶντις,
& quæ nam maior ἄρκτος, & quæ minor, & cur
ita appellata, & quam in partem procedentis noctis
spatium mouerentur: & quamobrem Homerus solā
eam non occidere dicit: cum & quædā alia scite, tum
ista omnia, ac perite disserbat. hic ego ad nostros iu-
uenes cōuerto. et quid inquam uos opia dicitis mihi?
quare quod ἄμαξαν græci uocant: nos septentrio =

nes uocamus. Non enim satis est, quod VII. stellas uidemus: siquidem hoc totum, quod septentriones dicimus, significet. scire inquam id prolixius uolo. Tū quispiam ex ijs, qui se ad literas, memoriasq; ueteres dediderat: vulgus inquit, grammaticorum septentriones a' solo numero stellarum dictum putat. Triones enim per sese nihil significare aiunt: sed uocabuli esse supplementum: sicut in eo, quod quinquarius dicimus, quod quinq; ab idibus dierum numerus sit, atrus nihil. sed ego quidem cum Lælio, & M. Varone sentio: qui triones rustico uocabulo boues appellatos scribunt, quasi quosdam teriones, hoc est arandæ, colendæq; terræ idoneos. Itaq; hoc sydus, quod a' figura, posituraq; ipsa, quia simile plaustri uidetur, antiqui græcorū ἑπτάσταν δixerunt: nostri quoq; ueteres a' bubus iunctis septentriones appellarunt, idest a' septem stellis, ex quibus quasi iuncti triones figurantur. Præter hanc inquit, opinionem id quoq; Varro addit, dubitare sese, an propterea magis hæ septem stellæ triones appellatæ sint, quia ita sunt sitæ, ut ternæ stellæ proximæ, quæq; iter sese faciant triгона. idest triquetras figuras. Ex his duabus rationibus, quas ille dixit: quod posterius est, subtilius, elegantiusq; uisum est. Intuentibus enim nobis in illud, ita propemodum res erat: ut ea forma esset, ut triquetra uideretur.

De uento iapige, deq; aliorum uentorum uocabulis, regionibusq; accepta a' Phauorini sermonibus.

Pud mensam Phauorini in conuiuio fami-
 a liari legi solitum erat aut uetus carmen me-
 lica poetæ, aut historia partim græcæ lin-
 guæ, aliàs latinæ. Legebatur ergo tunc ibi in carmi-
 ne latino ἰάριξ uentus, quæsitumq; est, quis hic uen-
 tus, & quibus ex locis spiraret: & quæ tam infre-
 quentis uocabuli ratio esset. Atq; etiam petebamus, ut
 super cæterorum nominibus regionibusq; ipse nos
 docere uellet: quia uulgo, neq; de appellationibus eo-
 rum, neq; de finibus, neq; de numero conueniret. Tū
 Phauorinus ita fabulatus est. Satis inquit, notum est,
 limites regionesq; esse cœli quatuor, exortum, occa-
 sum, meridiem, septentrionem. Exortus & occasus mo-
 bilia, et uaria sunt. Meridies septentrionesq; statu per-
 petuo stant, & manent. Oritur enim sol non indi-
 dem semper, sed aut æquinoctialis oriens dicitur. cū
 in circulo currit, qui appellatur ἰσονύκτιος, aut ὀ-
 μερινός, aut solstitialis, aut brumalis, quæ sunt ὀρε-
 γνὰ τροπὰι, καὶ χειμερινὰι. Item cadit sol non in eū-
 dem semper locum: fit enim similiter occasus eius
 aut æquinoctialis, aut solstitialis, aut brumalis. Qui
 uentus igitur ab oriente uerno idest æquinoctiali ue-
 nit, nominatur Eurus ficto uocabulo, ut isti ἐτυμολο-
 γικοὶ αἰοῦντ ἀπὸ τῆς ἑωρῆων. Is alio quoq; à græcis
 nomine ἀπυλιώτης, à Romanis nauticas subsola-
 mus cognominatur. Sed qui ab æstiuæ, & solstitiali
 orientis meta uenit: latine aquilo, boreas græce dici-
 tur, eumq; propterea quidam dicunt ab Homero ἀπ-
 θυγενέτην appellatū. Boreã, autem putant dictum
 ἀπὸ τῆς βοῆς. quoniam sit uolenti flatus & sonori.

A. G E L.

Tertius uentus, qui ab oriente hyberno spirat: uulturnum Romani uocant. Eum pleriq; græci misto nomine, quod inter notum & eurum sit, ἀπότορον appellant. Hi sunt igitur tres uenti orientales, Aq-
 lo, Vulturinus, Eurus, quorum medius eurus est. His oppositi & contrarij sunt alij tres occidentales, caurus, quem solent græci ἀπὸ πύλων uocare. is aduersus aq-
 lonem flat. Item alter Fauonius, qui græce uocatur ζέφυρος. is aduersus Eurum flat. Tertius Africanus, qui græce uocatur λίψ. is aduersus Vulturinum flat. Eæ duæ regiones cæli orientis, occidentisq; inter sese aduersæ sex habere uentos uidentur. Meridies autem quoniam certo, atq; fixo limite est: unum meridionalem uentum habet. Is latine auster, græce νότος nominatur, quoniam est nebulosus, atq; humectus uotis enim græce humor nominatur. Septentrio-
 nes autem habent ob eandem causam unum. Is obiectus, directusq; in austrum latine septentrionarius, græce ἀπαρατίας appellatus. Ex his octo uentis alij quatuor detrahunt uentos, atq; id facere se dicunt Homero auctore, qui solos quatuor uentos nouerit: Eurū, Austrū, Aquilonem, Fauoniū. Versus Homeri sunt: οὐν δ' ἄρος τ' ἔπειε ζέφυρος τε νότος τὲ δυσαῖς.
 καὶ βορέης ἀβριγενέτης μέγα κῦμα κυλινδῶν
 A quatuor cæli partibus, quas quasi primas nominamus, oriente scilicet, atq; occidente latioribus, atq; simplicibus non tripartitis: partim autem sunt, qui pro octo XII. faciunt inter hos quatuor in media loca inserentes, cur meridie septentriones eadem ratione, qua secundi quatuor intersiti sunt inter pri-

mores duos apud orientem, occidentemq; sunt por-
 ro alia quædam nomina quasi peculiarium uento-
 rum, quæ incolæ in suis quisq; regionibus fecerunt,
 aut ex locorum uocabulis, in quibus colunt ex ali-
 qua causa, quæ ad faciendum uocabulum acciderat.
 Nostri nanq; Galli uentum ex sua terra flantem, quæ
 sæuissimum patiuntur: arcium appellant, à turbine
 (opinor) eius, ac uertigine. ἰάπιγα ex ipsius Appu-
 lia oræ proficiscentem, quasi finibus Appulicæ eodē,
 quo ipsi nomine iapigem dicunt. eum esse prope'mo-
 dum caurum existimo. Nam ὄ est occidentalis, ὄ
 uidetur aduersus Eurū flare. Itaq; Virgilius Cleopa-
 tram e' nauali prælio in Aegyptum fugientem uen-
 to iapige ferri ait. equum quoq; Appulum eodem,
 quo uentum uocabulo, iapigem appellauit. est etiam
 uentus nomine cæcias, quem Aristoteles ita flare dī-
 cit ut nubes procul propellat: sed ut ad sese uocet, ex
 quo uersum istum prowerbialem factum ait
 κακὰ ἔφ' ἑαυτὸν ἔλκων ὡς δὲ κακίας νέφος. Præter hos
 autem, quos dixi, sunt alij plurifariam uenti com-
 menticij suæ quisque regionis indigenæ, ut est Ora-
 tianus quoque ille Atabulus, quos ipse quoq; execu-
 turus sibi. Addidissimq; eos, qui Etesiacæ et Prodro-
 mi appellantur: qui certo tempore anni, cum canis
 oritur: ex alia atque alia parte cœli spirant: ratio-
 nesq; omnium uocabulorum, quia plus paulo adbi-
 bi: effudissim: nisi multa iam prorsus omnibus uo-
 bis reticentibus uerba fecissim, quasi fieret à
 me ἀπρόσσις ἐπιδεικτικὴ. In conuiuio
 autem frequenti loqui solum unum, neque hone-

A. G E L.

stum est inquit, neq; commodum. Hæc nobis Phauo-
 rinus in eo, quo dixi, tempore, apud mensam suâ sum-
 ma cum elegantia uerborum, totiusq; sermonis comi-
 tate, atq; gratia denarrauit. Sed quod ait uentū, qui
 ex terra gallia flaret: circum appellari. M. Cato in
 libro originum eum uentum cercaum dicit non ar-
 cium. Nam cum de hispanis alpinis scriberet: qui ci-
 tra hiberum colunt, uerba hæc posuit. Sed in his
 regionibus ferrariæ argentifodinæ pulcherrimæ.
 Mons ex sale mero magnus. quantum demas, tantū
 ad crescit. Ventus cercaus, cum loquere, buccam iplet,
 Armatum hominem, plaustrum oneratum percellit.
 Quod supra autē dixi etnoias ex alia & alia
 parte cœli flare, haud scio an secutus opinionem mul-
 torum temere dixerim. P. Nigidij in secundo libro-
 rum, quos de uento composuit: uerba hæc sunt.

& austri anniuersarij secundo sole flant. Consyde-
 radum igitur est, quid sit secundo sole.

Consultatio diiudicatioq; locorum facta ex comæ-
 dia Menandri, et Cælij, quæ Plotium inscripta est.

Caput

XXIII.

Omœdias lectitamus nostrorum poetarum
 sumptas, ac uersas de græcis Menandro, ac
 Posidio, aut Apollodoro, aut Alexide, et qui-
 busdam item alijs comicis. At qui cum legimus eas ni-
 hil sane displicent, quin lepide quoq; & uenuste scri-
 ptæ uideantur. prorsus ut melius posse fieri nihil cen-
 seas. etenim si conferas, et componas græcæ ipsa, un-

de illa uenerunt: ac singula consyderate, atq; apte iūctis, & alternis lectionibus committas: oppido quādam iacere, atq; sordere incipiunt, quæ latina sunt. Ita græcarum, quas æmulari nequiuerunt, facetijs atq; luminibus obsolescunt. Nuper adeo usus huius rei nobis uenit, Cælij Plotium legebamus. haud quāquam mihi, & qui aderant, displicebat. Libitum est Menandri quoq; Plotium legere, a quo istam comœdiam uerterat. Sed enim postquam in manus Menander uenit: a principio statim (dij boni) quantū stupe-re, atq; frigere, quantumq; nutare a Menandro Cælius uisus est. Diomedis hercle arma, & Glauci nō dispari magis pretio æstimata sunt. Accesserat dehic lectio ad eum locum, in quo maritus senex super u-xore diuite, atq; deformi querebatur: quod anallam suam non inscito puellam ministerio, & facie non in liberali coactus erat uenundare, suspectam uxori quasi pellicem. Nichil dicam ego quantū differat uersus utriusq; eximius: sit & alijs ad iudicium faciendam exponi. Menander sic.

ἐπ' ἀμφοτέραν ἴν' ἐπίπληρος ἢ μέλλειν καθυδύσειν

πατεργώσσασα μέγα, καὶ περιβόητον ἔργον

ἐκ τῆς οἰκίας ἐξέβαλε τὴν λυπῆσαν, ἣν βύλοτο.

ἴν' ἐπιβλέπωσι πάντες εἰς τὸ κρεωβύλης πρόσωπον.

ἢ γ' ὄγνωστος εἶχ' ἐμὲ γυνὴ δέσποινα.

καὶ τὴν ὄφιν ὧν ἐκθήσατο ὄνος ἐν πιθήκοις

τί τὸ λεγόμενον ἐστὶ δὴ τῆτο σιωπᾶν βύλομα.

τὴν νύκτα τὴν πολλῶν κακῶν ἀρχηγόν.

οἶμοι κρεωβύλην λαβῆν ἐμὲ. καὶ δέκα τάλαντα,

γύναιον ἔσα πιχέως εἶτ' ἐστὶ τὸ φρύαγμα.

A. GEL.

εἶπὼς ἀνυπόστατον· διὰ τὸν δλύμπιον.

καὶ ἀθηνᾶν ἔδαμῶς παιδιχάριον, θεραπευτικὸν δὲ λόγῳ, τάχιον· ἀπαγέσθω δέ τις ἢ ἀρ' ἀντεισαγόγοι.

- Cælius autem sic.
 - Senex is demum miser est, qui erumnam suā neq̄
 - Occultare. ferre ita me uxor forma, & factis facit.
 - Si taceam, tamen iudiciū quæ nisi dotem, omnia
 - Quæ nolis, habet: qui sapit de me discet, qui quasi
 - Ab hoste captus libere seruiō, salua urbe, atq; arce.
 - Quæ mihi quicq̄ placet, eo priuatū, uim me seruatiū
 - Dum eius mortem in hio: egomet uiuo mortuus
 - Inter uiuos. Ea me, clām se, cum mea ancilla ait,
 - Consuetum, id me arguit, ita plorando, orando,
 - Instando, atq; obiurgando me obtudit: uti eam
 - Venundarem: nunc credo inter suas æquales.
 - Et cognatas sermonem serit. Quæ nostrarum fuit
 - Integra ætatula: quæ hoc itidem a uiro
 - Impetrarit suo, quod ego anus modo
 - Effeci, pellice ut meum priuarem uirum.?
 - Hæc erunt conalia hodie: differor sermone miser.
- Præter uenustatem autem rerum, atq; uerborum, in duobus libris nequaquam parem, in hoc equidem solo animum attendere; quod quæ Menander præclare, & apposite, & facete scripsit: ea Cælius nequaquam potuit, & quidem conatus, enarrare. sed quasi minime probanda prætermisit, & alia nescio quasi mimica inculcauit: & illud Menandri de uita hominum media sumptum, simplex, & uerum, & delectabile, nescio quo pacto omisit. Idem enim ille maritus senex cum altero sene uicino colloquens, &

μηχοῦς locupletis superbiam deprecans, hæc ait.

ἔχω δ' ἐπίκληρον λαμίαν ὅκ' εἰρηκά σοι.

τῦτ' ὄχι κυρίαν τῆς δικίας. καὶ τῶν ἀγρῶν.

καὶ πάντων ἀντ' ἐκείνης ἔχομεν ἀπ' ὄλων χαλεπῶν.

καλεπώτατον. ἅπανσι δ' ἀργαλέα ἐστὶν ὅκ' ἐμοὶ μόνῳ,

ἢ ᾧ πολὺ μᾶλλον θυγατρὶ. πρᾶγμα

ἄμαχον λέγεις ὅκ' οἶδα

Cælius uero hoc in loco ridiculus magis quã personæ ipsi, quam tractabat: aptus atq; conueniens uideri maluit. sic enim hæc corrumpit.

■ Sed tua morosa ne uxor quæso est? Quam rogas?

■ Qui tandem? Tædet mentionis, quæ mihi, ubi domû

■ Adueni, ac sedi, ex templo suauiu datur. ieiunia aia?

■ Nihil peccat de suauio, ut deuomas uolt, quod foris

■ putaueris.

Quid de illo quoq; loco in utraq; comœdia posito æsti mari debeat: manifestû est. Cuius loci hæc ferme sententia. Filia hominis pauperis in puigilio uitiata est. Ea res clãm patre fuit: et habebatur pro uirgine: ex eo uitio grauida mensibus exactis parturit. seruus bonæ frugi, cum pro foribus domus staret: & propinquare partum herili filiæ, atq; omnino uitiû esse oblatum ignoraret: gemitum, et ploratum audit puellæ in puerperio enitentis. timet: irascitur: suspicatur: miseretur: dolet. Hi omnes motus eius, affectionesq; animi in græcâ quidem comœdia mirabiliter acres, & illustres, apud Cælium autem pigra hæc omnia et à rerum dignitate, atq; gratia uacua sunt. Post ubi idem seruus percunctando quid acciderat, repperit: has apud Menandrum uoces facit.

A. G E L.

ὡ τρὶς κακοδαίμων ὅστις ὦν πένης γαμι
καὶ παιδοποιῆ. ὡς ἀλόγιστος ἔσ' ἀνὴρ.

ὅς μῆτε φυλακὴν τῶν ἀναγκαίων ἔχει.

ἢ μὴ τ' ἀνατεχίση εἰς τὰ κοινὰ τῶ βίβ.

ἔπαμφίεσθαι δύναται τῷτο χρήμασι.

ἀλλ' ἐν ἀνακατακλύτῳ καὶ ταλαιπώρῳ βίῳ,

χειμαζόμενος ζῆτῶν μὲν, ἀνταρὸν δ' ἔχων τὸ μέρι,

ἀπάντων ἀγαθῶν ἔδυνάμενος.

ὑπερῶν ἑνὸς ἀλεγῶν. ἀπαντας νεθετῶ.

*Ad horum autem synceritatem ueritatemq; uerborū,
an aspirauerit Cælius consideremus.*

*Uersus sunt hi Cælij, trunca quædam ex Menandro
dicentis, & consarcinantis uerba tragici tumoris.*

- » *Is demum infortunatus est homo pauper:*
- » *Qui educat in egestate liberos: cui fortuna*
- » *Et res est ut continuo pateat: nam opulento famam*
- » *Facile occultat factio. Itaq; ut supra dixi, cū hæc
Cælij uerba seorsum lego, neuiquam uidentur in
grata ignauāq;. Cum autem græcā comparo, et con
tendo, non puto Cælium sequi debuisse, quod asse
qui nequiret.*

*De uetere parsimonia, deq; antiquis legibus sum
ptuarijs. Caput XXIIII.*

P *Arsimonia apud ueteres Ro. & uictus,
atq; cænarum tenuitas non domestica solū
observatione, ac disciplina, sed publica
quoq; animaduersione, legumq; cum pluriū sanctio
nibus custodita est. Legi adeo nuper in Capitonis At
tei collectaneis Senatus decretum uetus C. Fannio, et
M. Valerio*

M. Valerio Messala COSS. factum, in quo iubetur principes civitatis, qui ludis megalēsis antiquo ritu mutarent, id est mutua inter sese convivia agerent: iurare apud COSS. verbis conceptis non amplius in singulas coenas sumptus esse facturos, quam centenos vicenosque æris, præter olus, et far et vinum, neque vino alienigena, sed patrio usuros, neque argenti in convivio plus pondus, quam libras centum illatos, sed post id senatusc. lex fannia lata est: quæ ludis romanis, item ludis plebeis, et saturnalibus, et alijs quibusdam diebus in singulos dies centenos æris insumi concessit, decemque alijs diebus in singulis mensibus tricenos. Cæteris autem omnibus diebus denos. Hanc Lucilius poeta legem signat, cum dicit.

- Fannij centussisque misellos. In quo erraverunt quidam commentariorum in Lucilium scriptores: quod putaverunt fannia lege perpetuos in omne dierum genus centenos æris statutos. Centum enim æris Fannius constituit, sicuti supra dixi, festis quibusdam diebus, eosque ipsos dies nominavit. Aliorum autem dierum omnium in singulos dies sumptus inclusit intra æris, aliàs tricenos, aliàs denos. Lex deinde Licinia rogata est: quæ cum certis diebus sicuti fannia centenos æris impendi permisisset: nuptijs ducenos indulset: cæterisque diebus statuit æris tricenos, cum et carnis aridæ, et salsamenti certa pondera in singulos dies constituerit. Sed quicquid esset tum e terra, vite, arboreque, promiscue, atque indefinite largita est. Huius legis Lælius poeta meminit in erotopæ innijs. Verba Lælij hæc sunt. Quibus hædum, qui ad epu-

A G E L.

*las fuit allatus, dimissum, cœnamq; ita ut lex licia-
 nia sanxisset, pomis, oleribusq; instructam. Lex li-
 cina inquit, introducatur, lux liquida hædo reddi-
 tur. Lucilius quoq; legis istius meminit in his verbis.*

Legem vitemus Licini. Postea L. Sylla dictator, cum legibus istis situ, atq; senio obliteratis pleriq; in patrimonijs amplis helluarentur: & familiam pecuniamq; suam prandiorum gurgitibus prolussissent: legem ad populum tulit: qua cautum est, ut calendis, idibus, nonisq; diebusq; ludorum, & ferijs quibusdam solēnibus, HS tricenos in cœnam insumere ius potestasq; esset. Cæteris autem alijs diebus omnibus non amplius ternos. Præter has Leges A. emilia quoq; legem inuenimus: qua lege non sumptus cœnarum, sed ciborum genus, & modus præfinitus est. Lex deinde Antia præter sumptum æris id etiam sanxit, ut qui magistratus esset: magistratum'ue capturus esset: nequo ad cœnam nisi ad certas personas itaret. Postremo lex Iulia ad populum peruenit Cæsare Augusto imperante, qua profestis quidem diebus ducenti finiuntur, Calendis, idibus nonis, & alijs quibusdam festiuis trecenti, nuptijs autem & repotius HS milies esse. Etiã dicit Capito Atteius edictum'ne Augusti, an Tiberij Cæsaris non satis commemorari, quo edicto per dierum varias solennitates, à CCC HS. ad usque duo milia sumptus cœnarum propagatus est: ut his saltem finibus luxuriæ efferuescentis æstus contereretur.

Quid græci ἀναλογίαν, quid contra ἀνωμαλίαν uocent. Cap. XXV.

N latino sermone, sicuti in græco alij ἀναλογίαν sequendam putauerunt, alij ἀνωμαλίαν. ἀναλογία est similitum similis declinatio: quam quidā latine proportionem uocant. ἀνωμαλία est inæqualitas declinationum consuetudinem sequens. duo autem græci grammatici illustres Aristarchus, & Crates summa ope ille ἀναλογίαν, hic ἀνωμαλίαν defensitauit. M. Varronis liber ad Ciceronem de lingua latina octauus, nullam esse obseruationem similitum docet. Itaq; in omnibus pene uerbis consuetudinem dominari ostendit.

Sicuti cum dicamus inquit, lupus lupi, probus probi, & lepus leporis. Item paro paraui, lauo laui. pingo pingi, tundo tutudi, & pingo pinxi. Cumq; inquit a coeno, & prandeo, & potio, & coenatus sum, & pransus sum, et potus sum dicamus, et astringor, tum & extergor, & lauor, astringi, & extersi, & lauui dicimus. Item cum dicamus ab osco, thusco, græco, osce, thusce, græce. A gallo tamen & a Mauro, gallice et maurice dicamus. Item a probus probe, a doctus docte, sed a rarus nõ dicitur rare, sed alij raro dicunt, alij rarentur. Idem M. Varro in eodẽ libro. Sentior inquit nemo dicit, et id per se nihil est: assentior tamen ferè omnes dicunt. Si fenna unus assentio in Senatu dicebat, & eum postea multi secuti, neq; tñ uincere consuetudinem potuerunt. Sed idẽ Varro i alijs libris multa pro ἀναλογία tuẽda scripsit.

A. GEL.

Sunt igitur hi tanquam loci quidam communes contra ἀναλογίαν dicere, & item rursus pro ἀναλογίᾳ.

Sermones M. Frontonis, Phauorini philosophi de generibus colorum, uocabulisq; eorum graecis, & latinis. Atq; inibi color spadix, & cuiusmodi sit.

Caput

XXVI.

P *Hauorinus philosophus, cum ad M. Frontonem consularem pedibus ægrum uiseret: uoluit me quoq; ad eum secum ire. Ac de inde cum ibi apud Frontonem plerisq; uiris doctis praesentibus sermones de coloribus, uocabulisq; eorum agerentur: quod multiplex colorum facies, appellationes autem incertae, & exiguae forent: plura inquit sunt Phauorinus in sensibus oculorum, quã in uerbis, uocibusq; colorum discrimina. Nam ut alias eorum concannitates omittamus, simplices isti rufi, et uiridis colores singula quidem uocabula, multas autem species differentes habent. Atq; eam uocem inopiam in lingua magis latina uideo, quã in graecis. Quippe qui rufus color a rubore quidem appellatus est. sed cum aliter rubeat ignis: aliter sanguis: aliter ostrum: aliter crocus: has singulas rufi uarietates latina oratio singulis, proprijsq; uocabulis non demonstrat: omniaq; ista significat una ruboris appellatione. Cum tamen ex ipsis rebus uocabula colorum mutantur: & igneum aliquid dicit, & flammeum, & sanguineum, & croceum, & ostrinum, & aureum. Rufus enim color, & rubor nihil a uocabulo rufi differunt: neq; proprietates eius omnes declarant:*

Ξανθὸς δὲ καὶ πυρρὸς. καὶ ἔρυθρος. καὶ ποινικοῦς.

Sed habere quasdam distantias coloris rufi uidentur, uel augentes eum, uel remittentes, uel mista quadam specie temperantes. Tum Fronto ad Phauorinū non inficias inquit, imus, quin lingua græca quam tu uidere legisse: prolixior, fusiorq; sit, quàm nostra. Sed in ijs tamen coloribus, quibus modo dixisti, designandis, non perinde iopes sumus, ut tibi uidemur. Non enim hæc sunt sola uocabula rufum colorem demonstrantia, quæ tu modo dixisti, rufus, & ruber: sed alia quoq; habemus plura, quæ quæ dicta abs te græca sunt. fuluus enim, & flauus, & rubidus, & phoeniceus, & rutilus, & luteus, & spadix appellationes sunt rufi coloris, aut acuentes eū, quasi incendentes, aut cum colore uiridi miscentes, aut nigro insuscantentes, aut uirenti sensim albo illuminantes. Nam phoeniceus, quem tu græce ποινικῶς dixisti, noster est. & rutilus, & spadix phoenicei συνώρουμα. qui factus græce noster est, exuberantiam splendorq; significat ruboris. Quales sunt fructus palmæ arboris, non admodum sole incocti, unde spadicæ & phoenicei nomen est. spadicæ enim dorici uocant auulsum e' palma termitem cum fructu. Fuluus autem uidetur de rufo, atq; uiridi mistus, in alijs plus uiridis, in alijs plus rufi habere. Sic poetæ uerborum diligentissimus, fuluam aquilam dicit, et iaspidem. fuluos galeros. & fuluum aurum. & arenam fuluam. et fuluum leonem. Sicq; Ennius in analibus fuluo ære dixit. Flauus contra uidetur ex uiridi, & rufo, & albo concretus. Sic flauentes co-

A. G. E. L.

mae, & quod mirari quosdam uideo, frondes olearum à Virgilio dicuntur flauæ. Sic multo ante Pacuuius aquam flauam dixit, & flauum puluerem. cuius uersus (quoniam sunt iucundissimi) libens com memini .

- Cedo tamen pedē, lymphis flauis flauū ut puluerem.
- Manibus ijsdem, quibus Ulyssi sæpe permulsi, ablūa:
- Lassitudinemq; nimiam manuum mollitudine .

Rubidus autem est rufus atrore & nigrore multum mistus. Luteus contra rufus color est diluadior. Unde eius quoq; nomen esse factum uideatur. Non ergo inquit, mi Phauorine species rufi coloris plures apud grecos, quàm apud nos nominantur. sed ne uiridis quidem color pluribus, quàm à nobis uocabulis dicitur. Neq; non potuit Virg. colorem equi significare uiridē uolens. cœruleum magis dicere equum quàm glaucū. Sed maluit uerbo uti notiore græco, quàm inusitato latino. Nostris autem latinis ueteribus cœsia dicta est, quæ à grecis γαυκώτις. ut Nigidius ait de colore cœli quasi cœlia. Postquã hæc Fronto dixit: tum Phauorinus scientiam rerum uberem: uerborumq; eius elegantiam exosculatus absq; te inquit, uno forsitan lingua profecto græca lōge anteisset. sed tu nū Fronto quod in uersu Homero est: id facies.

καὶ ἕκιν ἐπ' ἀρετῇ ἀμφίρπον ἔβηνas.

sed cum omnia libens audiui, quæ peritissime dixisti: tum maxime quod uarietatem flauis coloris enarrastifecistiq; ut intelligerem uerba illa ex annali. xiiij. Ennij amœnissima, quæ minime intelligebam.

- Verrunt extemplo placide mare marmore flauo,

- *Cœruleum spumat mare conferta rate pulsum.*
 Non enim uidebatur cœruleum mare cum marmore
 flauo conuenire. Sed cum sit (ita ut dixisti) flauus co-
 lor uiridi & albo mistus pulcherrime prorsus spu-
 mas uirentis maris flauo marmore appellauit.

Quid T. Castritius existimauerit super Sallustij
 uerbis & Demosthenis, quibus alter Philippum de-
 scripsit alter Sertorium. Cap. XXVII.

Erba sunt hæc grauiataq; illustrata de re
 u ge Philippo Demosthenis, ἐὼρων δὲ αὐ-

τὸν φίλιππον πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ ἀγὼν, ὑπὲρ
 ἀρχῆς, καὶ δυναστείας, τὸν ὀφθαλμὸν ἐκκεκομμένον, τὴν
 κλεῖν καταγύοτα, τὴν χεῖρα, τὸ σκέλος πεπηρωμένον.
 πᾶν ὅτι ἀν βυλιθῆ μέρος ἢ τύχη τῷ σώματος παρελέ-
 θαι τῷτο προιέμενον, ὥστε τὸ λοιπὸν μετὰ τιμῆς καὶ δό-
 ξης ξῆν. Hæc æmulari uolens Sallustius, de ser-
 torio duce in historijs ita scripsit. Magna gloria
 tribus millibus in Hispaniam T. Didio imperante
 magno usu bello marsico paratu militum & armo-
 rum fuit. Multaq; tum ductu eius, quæ rapta pri-
 mo per ignobilitatem, deinde per inuidiam scripto-
 rum celebrata sunt. quæ eminus faciem suam osten-
 tabant, aliquot aduersis cicatricibus, & effosso oculo.
 Quo ille dehonestamento corporis maxime læta-
 batur. Neq; illis anxius, quia reliqua gloriosius reti-
 nebat. De utriusque his uerbis T. Castritius cum
 pensitaret, non ne inquit ultra naturæ modum

A. GEL.

humanae est, de honestamento corporis letari? Si quidem letitia dicitur exultatio quaedam animi cum gaudio effluentiore euentu rerum expetitarum. Quotum illud syncerius, et humanius, magisque omnibus conueniens πᾶν ὅτι ἀν βελιθῆ μέρος ἢ τύχη τῆ σωματός παρελῆθαι τῶτο προιέμενον. Quibus uerbis inquit, ostenditur. Philippus non ut Sertorius corporis de honestamento letus, quod est inquit, insolens, et immodicum: sed praestudio laudis, et honoris iacturarum, damnorumque corporis contemptor: qui singulos artus suos fortunae prodigedos daret quaestu, atque compendio gloriarum.

Non esse compertum cui Deo rem diuinam fieri oporteat, cum terra mouetur uiribus.

Caput

XXVIII.

Venam esse causa uideatur quamobrem terrae motus fiant: non modo his communibus hominum sensibus, opinionibusque compertum, sed ne inter physicas quidem philosophias satis constitit, uentorum ne uiri accidant specus, hiatusque terrae subeuntium, an aquarum subter in terrarum cauis undantium fluctibus, pulsibusque, ita uti uideatur existimasse antiquissimi graecorum: qui Neptunum

ἐνοσίχθων. καὶ σεισχοῦα appellauerunt, an cuius aliae rei causa, alterius uel dei uiri, ac numine non dum etiam (sicut diximus) pro certo creditum. Propterea ueteres romani cum in omnibus alijs uitae officijs, tum in constituendis religionibus, atque in dijs immortalibus animaduertendis, castissimi, cautissimi que, ubi terra

εὐ ἰοστὶ κλῆ
ο ἰοστὶ
τῆ
H ἰοστὶ
H ἰοστὶ
12 ἰοστὶ
10 ἰοστὶ
15 ἰοστὶ
τε τῶ ἰοστὶ

mouisse senserant, nuntiatum'ue erat; ferias eius rei
 causa edicto imperabant. Sed dei nomen, ita uti so-
 let, cui seruari ferias oporteret: statuere, et edicere ge-
 scebant, ne alium pro alio nominando falsa religio-
 ne populum alligarent. eas ferias si quis polluisset:
 piaculoq; ob hanc rem remotus esset: hostiam si Deo,
 si deæ imolabat. Idq; ita ex Decre. PONT. observa-
 tum esse M. Varrò dicit, quoniam & qua ui, & per
 quem deorum, dearum'ue terra tremere: incertum
 esset. sed de lunæ motibus, solisq; defectionibus, non
 minus in eius rei causa reperienda sese exercuerūt.
 Quippe M. Cato uir in cognoscendis rebus multi stu-
 dij, incerta tamen causa et incuriosa, super ea re opi-
 natus est. Verba Catonis ex originum quarto hæc
 20 sunt. Non libet scribere qđ in tabula apud PONT.
 22 Maximum est: quoties annona cara, quoties lunæ,
 24 aut solis lumini caligo, aut qđ obstiterit. usque adeo
 26 parui factæ rationes ueras solis, & lunæ deficientiũ.
 28 uel scire, uel dicere.

Apologus Aesopi phrygis memoratu non inutilis.

Caput

XXIX.

Aesopus ille e Phrygia fabulator haud im-
 merito sapiens existimatus est: cum quæ uti-
 lia monitu, suasuq; erant: non seuerè, non
 imperiose præcepit: et censuit, ut philosophus mos est:
 sed festuos, delectabilesq; apologos commentus res sa-
 lubriter, ac prospicienter animaduersas in mentes a-
 numosq; hominum cum audiendi quadam illecebra
 induit. uelut hæc eius fabula de auiculæ nidulo lepi

A. GIL.

de atque iucunde præmonet spem, fiduciamque rerum, quas efficere quis possit: haud unquam in alio, sed in semetipso habendam. A uicula inquit est parua, nomen est Cassita. habitat, nidulaturque in segetibus, id ferme temporis, ut appetat messis pullis iam iam puuantibus. Ea Cassita in sementes forte concesserat tempestiuiores, propterea frumentis flauescensibus pulli etiam tunc inuolucres erant. Cum igitur ipsa iret cibum pullis quæsitum: monet eos, ut siquid ibi rei nouæ fieret, diceretur uel: animaduertent, idque uti sibi, ubi redisset, nuntiarent. Dominus postea segetum illarum filium adolescentem uocat: & uides ne inquit, hæc ematuruisse? et manus iam postulare? Icirco die crastini, ubi primum dilucet abit, fac amicos adeas, et roges ueniant, operamque mutuam dent, & messem hanc nobis adiuuent. hæc ille ubi dixit, discessit, atque ubi rediit Cassita, pulli trepiduli circumstrepere, orareque matrem, ut statim iam properet, atque alium in locum sese asportet. nam dominus inquit misit, qui amicos rogaret, uti luce oriente ueniant, & metant. Mater iubet eos a metu otiosos esse. Si enim dominus inquit, messem ad amicos reijcit: crastino seges non metetur: neque necesse est hodie uti uos auferam. Die igitur postero mater in pabulum uolat: dominus quos rogauerat opperitur: sol feruit, & fit nihil, & amici nulli erant. Tum ille rursum ad filium, amici isti inquit, magnam in partem cessatores sunt, quin potius imus, & cognatos affines, uicanosque nostros oramus, ut adsint cras temporis ad metendum? Itidem hoc pulli pauefacti ma-

tri nuntiant. Mater hortatur, ut tum quoq; sine metu, ac sine cura sint: cognatos, affinesq; nullos ferme tam esse obsequibiles ait, ut ad laborem capescendum nihil euocentur, & statim dicto obediant. Vos modo inquit, aduertite, si modo quid denuo dicetur: Alia luce orta, auis in pastum profecta est. cognati & affines operam, quam dare rogati sunt: superse-
dent. Ad postremum igitur dominus filio ualeant inquit, amica cum propinquis. Afferes prima luce falces duas, unam egomet mihi, & tu tibi capies alteram, & frumentum nosmetipsi manibus nostris cras metemus. Id ubi ex pullis dixisse dominum mater audiuit: tempus inquit est cedendi, & abeundi, fiet nunc dubio procul quod futurum dixit. In ipso enim iam uertitur, cuius est res, non in alio, unde petitur. Atq; ita Cassita nidum migravit, & seges a domino demessa est. Hæc quidem est Aesopi fabula de amicorum & propinquorum leui, & inani fiducia. Sed quid aliud sanctiores libri philosophorum monent, quam ut in nobis tantum ipsis nitamur? alia autem omnia, quæ extraneos, extrâq; nostrum animum sunt: neq; pro nostris, neq; pro nobis duamur? Hunc Aesopi apologum Q. Ennius in satyris, scite admodum & uenuste uersibus quadratis composuit: quorum duo postrenni isti sunt: quos habere cordi & memoriæ operæpretium esse.

Heracle puto hoc erit tibi argumentum semper in promptu situm:

Nequid expectes amicos, quod tu agere possis.

A. G E L.

Quid observatum sit in undarum motibus, & quæ in mari alio, atq; alio modo fiunt austris flantibus, aquilonibusq;: Caput XXX.

h Oc sæpenumero in undarum motu observatum est, quas aquilones uenti, quiq; ex eadem cœli regione aer fluit, quas uel faciunt in mari austri, atq; africi. Nam fluctus, qui flate aquilone maximi, ac creberrimi excitantur, simul ac uentus posuit sternuntur, & conflascunt: & mox fluctus esse desinunt. At non idem fit flante austro, uel africo. quibus iam nihil spirantibus. undæ tamē factæ diutius tument, & a uento quidem iandudū tranquillæ sunt. Sed mare est etiam, atq; etiam undabundum. Eius rei causa esse coniectatur: quod uenti a septentrionibus ex altiore cœli parte in mare incidentes, deorsum in aquarum profunda quasi præcipites deferuntur: undasq; faciunt non prorsus impulsas, sed in intus commotas: quæ tantisper eruta uoluntur, dum illius infusi de super spiritus uis manet. Austri uero, & Africi ad meridianum orbis circulum, & ad partem axis infimam depressi, inferiores, & humiles per suprema æquoris euntis protrudunt magis fluctus, quàm eruunt: et itcirco non de super lesæ, sed propulsæ in aduersum aquæ etiam desistente flatu retinent aliquantisper de pristino pulsu impetum. Id autem ipsum, quod dicimus, ex illis quoq; homericis uersibus, si quis non incuriose legat: adnunculari potest. Nā de austri flatibus ita scripsit.

Ἴνθα νότος πόντοιο λυδῶνα εἰς λίαν ὠθεῖ

Contra autem de Borea, quem Aquilonem appellamus, alio dicit modo.

καὶ βορέης αἰθριγενέτης μέγα κῦμα κολίῳδων.

Ab Aquilonibus enim qui alti, superniq; sunt, fluitus excitatos quasi per prona uolui dicit. Ab Austris autem ijs, qui humiliores sunt: maiore ui quadã propelli, sursum atq; subijci. Id enim significat uerbum λάαν ὠδῶ. Sicut in alio loco, λάαν ἄνω ὠφεῖ. Id quoq; à peritissimis rerum philosophis obseruatum est, austris spirantibus mare fieri glaucum, & cœruleū, aquilonibus obscurius, atriusq;. Cuius rei causam cum Aristotelis libros problematum percerpissimus, notauī. Cur austro spirante mare cœruleum fiat? Aquilone obscurius atriusq;? An propterea quod aquilo minus mare perturbat? Omne autem, quod tranquillius est, atrum esse uidetur.

A V L I G E L L I N O C T I V M A T T I C A
R V M C O M M E N T A R I I .
L I B E R T E R T I V S .

Quæsitum, ac traditum quam ob causam Sallust. auaritiam dixerit non animum modo uirilē, sed corpus quoq; ipsum effœminare. Caput I.

b Yeme iam discedente apud balneas si-
cias in area sub calido sole cum Phauo
rino philosopho ambulabamus, atq; ibi
inter ambulandum legebatur Catilina
Sallustij, quem in manu amici conspe-

Etum legi iusserat. Cumq; hæc uerba ex eo libro le
 22 cta essent. Auaritia pecuniæ studium habet: quam
 23 nemo sapiens concupiuit: ea quasi uenenis malis im-
 24 buta, corpus animumq; uirilem effœminat: semper
 25 infinita, & insatiabilis est, neq; copia, neq; inopia mi-
 26 nuatur. Tū Phauorinus me aspiciens, quo inquit, pa-
 eto corpus hominis auaritia effœminat? Quid enim
 istuc sit, quod animum uirilem ab ea effœminari di-
 xit: uideor ferme assequi. Sed quonam modo corpus
 quoq; hominis effœminet: nõ dum reperio. Et ego in
 quam longe iandiu in eo ipso quærendo fui: ac ni-
 si tu occupasses, ultro te hoc rogassem. Vix ego hæc di-
 xeram cunctabundus, atq; inibi quispiam de sectato-
 ribus Phauorini, qui uidebatur esse in literis uetera-
 tor, Valerium inquit, Probum audiui hæc dicere,
 usum esse Sallustum circumlocutione quadam poeti-
 ca, & cum dicere uellet, hominem auaritiam corrũ-
 pi, corpus & animum dixisse: quæ duæ res hominẽ
 demonstrarent. Nanq; homo ex anima, & corpore
 est. Nunquam inquit Phauorinus quod equidẽ scio,
 tam importuna, tãq; audaci argutia fuit noster Pro-
 bus: ut Sallustum uel subtilissimum breuitatis arti-
 ficem periphrasim poetarum facere diceret. Erat tum
 nobiscum in eodem ambulacro homo quispiam sanẽ
 doctus: is quoq; a Phauorino rogatus, ecquid habe-
 ret super ea re dicere: huiuscemodi uerbis usus est.
 Quos inquit, auaritia minuit, & corrumpit: quiq;
 sese quærenda undiq; pecunia dediderunt: eos ple-
 rosq; tali genere uitæ occupatos uidemus: ut sicuti a-
 lia in his omnia præ pecunia: ita labor quoq; uirilis,

exercendiq; corporis studium relictum sit. Negotijs se plerunq; umbraticis, & sellularijs questibus intentos habent: in quibus omnis eorum uigor animi, corporisq; elanquescit, & quod Sallust. ait effoeminatur. Tum Phauorinus legi denuo uerba eadem Sallustij iubet, atq; ubi lecta sunt, Quid igitur inquit, dicimus, quod multos uidere est pecuniæ cupidos, & eosdem tamen corpore esse uegeto, ac ualenti. Tum ille ita respondit, non hercle inscite. Quisquis est inqt, pecuniæ cupiens, & corpore tamen est bene habito, ac strenuo, aliarum quoq; rerum uel studio, uel exercitio eum teneri necessarium est, atq; in sese colendo non æque esse parcum. Nam si auaritia sola summa, omnes hominis partes, affectionesq; occupet: & si ad incuriam usq; corporis grassetur: ut per illam unam neq; uirtutis, neq; uirium, neq; corporis, neq; animi cura adsit: tum deniq; id uere dici potest effoeminato esse & animo, & corpore, qui neq; sese, neq; aliud curet, nisi pecuniam. Tum Phauorinus, aut hoc inquit, quod dixisti, probabile est, aut Sallustius odio auaritiæ plus quàm potuit eam criminatus est.

Quemnam esse natalem diem M. Varro dicat eorum, qui ante noctis horam sextam, post'ue eam nati sunt. Atq; inibi de temporibus, terminisq; dierum, qui ciuiles nominantur: & usquequaq; gentium uarie obseruantur, & præterea quid Q. Mutius scripserit super ea, quã maritus non iure usurpauisset: quod rationem ciuilis anni non habuerit.

Caput

II.

A. G E L.

Væri solitū est, qui noctis hora tertia, quarta
 q ta'ue, siue qua alia nati sunt, uter dies natalis
 haberi, appellariq; debeat, is'ne, quæ
 nox ea consecuta est: an qui dies noctē consecutus est.
 M. V arro in libro rerum humanarum, quem de die
 bus scripsit, homines inquit, qui media nocte ad pro
 ximam mediam noctem in his horis. XXIIII. nati
 sunt, una die nati dicuntur. Quibus uerbis ita ui
 detur dierum obseruationem diuisisse, ut qui post so
 lem occasum ante mediā noctem natus sit: is ei dies
 natalis sit: a' quo die ea nox cœperit. Contra uero
 qui in sex horis posterioribus nascatur, eo die uide
 ri natum, qui post eam noctem diluxerit. Athenien
 ses autem aliter obseruare idem V arro in eodem li
 bro scripsit: eosq; a' sole occaso ad solem iterum oci
 dentem omne id medium tempus unum diem esse di
 cere. Babylonios porro' aliter. A' sole enim exorto
 ad exortum eiusdem incipientem, totum id spatium un
 ius diei nomine appellare. Multos uero in terra
 Umbria unum, & eundem diem esse dicere a' meri
 die ad insequentem meridiem. Quod quidem iquit,
 minus absurdum est. Nā qui calendarum hora sex
 ta natus est apud Umbros, dies eius natalis uideri de
 bebent, & calendarum dimidiarum, & qui est post
 calendarum dies, ante horam eiusdem diei. VI.
 Populum autem Romanum ita uti V arro dixit, dies
 singulos annumerare a' media nocte usq; ad mediam
 proximam multis argumentis ostenditur. Sacra sunt
 romana partim diurna, partim nocturna: sed ea,
 quæ inter noctem fiunt: diebus adiunguntur non nocti
 bus.

bus. Quæ igitur sex posterioribus noctis horis fiunt: eo die fieri dicuntur: qui proximus eam noctem illi cescit. Ad hoc ritus quoq; , & mos auspicandi eandem esse observationem docet. Nam magistratus quando una die eis auspicandum est, & id, super quo auspicauerunt: agendum: post mediam noctem auspicatur, & post meridiem sole magno. Auspicatiq; esse, & egressi ex eodem die dicuntur. Præterea tribuni plebet, quos nullum diem abesse Roma licet: cum post mediam noctem proficiscuntur: & post primam facem ante mediam sequentem reuertuntur: non dicuntur abfuisse unum diem quando ante horam noctis. VI. regressi, partem aliquam illius in urbe Romana sunt. Q. quoq; Mutium iurisconsult. dicere solitum legit, non esse usurpata in mulierem, quæ cum calendis Ianuarijs, apud virum causa matrimonij esse cœpisset: ante diem. IIII. calendas Ianurias sequentes usurpatum esset. Non posse impleri trinoctium, quod abesse a viro usurpandi causa ex. XII. tab. deberet. quoniam tertiæ noctis posterioris sex horæ alterius anni essent, qui inciperet ex calendis. Istæ autem omnia de dierum temporibus, & finibus ad observationem, disciplinamq; iuris antiqui pertinentia, cum in libris veterum inueniremus, non dubitabamus quod Virgilius quoq; id ipsum ostenderit, non expositis, atq; aperte: sed ut hominem decuit poetiæ res agentem, recondita, & quasi operata veteris ritus significatione:
 21 Torquet inquit, medios nox humida torfus.
 22 Et me sæuus equis oriens afflauit anhelis.
 His. n. versibus oblique, sicuti dixi, admonere uo-

luit diem, quem Romani civilem appellauerunt: & VI. noctis hora oriri.

De noscendis, explorandisq; Plauti comœdijs, quoniam promiscue ueræ, atq; falsæ nomine eius inscriptæ feruntur. Atq; imibi quod Plautus in pistrino, et Neuius in carcere fabulas scriptitarint. Cap. III.

¶ Erum esse comperior, quod quosdam bene literatos homines dicere audiui, q; plerasq; Plauti comœdias curiose, atq; contente lectitauerunt, non indicibus Helij Sedigiti, nec Claudij, nec Aurelij, nec Accij, nec Manilij super his fabulis, quæ dicuntur ambiguae, credituros, sed ipsi Plauto, moribusq; ingenij, atq; linguae eius. Hac enim iudicij norma Varronem quoq; usum uidemus. Nam præter illas unam, & XX. quæ Varronianæ uocantur: quas itcirco à cæteris se gregauit: quoniam dubiosæ non erant: sed consensu omnium Plauti esse censebantur: quasdam item alias probauit adductus stylo atq; facetiâ sermonis Plauto congruentis. Easq; iam nominibus aliorum occupatas Plauto uindicauit. Sicuti istam, quam nuperrime legebamus, cui est nomen Bæotia. nam cum in illis una & XX. non sit, & esse Aquilij dicatur: nihil tamen Varro dubitauit quin Plauti foret: neque alius quisquam non infrequens Plauti lector dubitauerit, si uel hos solos uersus ex ea fabula cognouerit: qui quoniã sunt, ut de illius Plauti more dicam, plautinissimi: propterea & meminimus eos, & ascripsimus. Parasitus ibi esuriens hæc dicit.

- 20 Vt illum di perdant, primus qui horas repperit:
 21 Quiq; adeo primus statuit hic solarium:
 22 Qui mihi comminuit misero articulatum diem.
 23 Nam me puero uetus erat solarium
 24 Multo omnium istorum optimum, & uerissimum,
 25 Vbi iste monebat esse, nisi cum nihil erat.
 26 Nunc etiam quod est, non est, nisi soli libet.
 27 Itaq; adeo iam oppletum est oppidum solaris.
 28 Maior pars populi aridi reptant fame.
 Phauorinus quoq; noster cum Nerularia Plauti le-
 gerem, quæ inter incertas est habita: et audisset ex ea
 comœdia uersum hunc:
 29 Strateæ Scrupedæ Stratiuilæ sordidæ.
 Delectatus faceta uerborum antiquitate meretricum
 uitia, atq; deformitates significantium, uel unus her-
 cle inquit, hic uersus Plauti esse hanc fabulam satis
 potest fidei fecisse. Nos quoq; ipsi nuperrime, cum le-
 geremus fretum (nomen est id comœdiæ, quam Plauti
 esse quidam non putant) haud quicquam dubitau-
 imus, quin & Plauti foret, & omnium maxime ge-
 nuina. Ex qua duos hos uersus exscripsimus, ut hi-
 storiam quæreremus oraculi Arietini. Nunc illud est,
 quod Arietini responsum magnis ludis dicitur.
 30 Peribo, si non fecero:
 31 Si faxo uapulabo. M. autem Varro in libro
 de comœdijs plautinis primo actu uerba hæc ponit.
 32 Nam nec gemini, nec leones, nec Condalium, nec
 33 anus Plauti, nec bis compressa, nec bæotia unquam
 fuit. Neq; adeo ἀρποιος, neq; commorientes, sed

M. A. *Attica*. In eodem lib. Varronis id quoque scriptum
 etiam Plautium fuisse quempiam poetam comœdia-
 riarum. Cuius quoniam fabulæ Plauti inscriptæ fo-
 rent: acceptas esse, quasi Plautinas, cum essent non à
 Plauto plautinæ, sed à Plautio plautianæ. Feruntur
 autem sub Plauti nomine comœdiæ circiter centum
 atque XXX. sed homo eruditissimus Lælius quinq;
 et XX. esse eius solas existimavit. Non tamen du-
 bium est, quin ista, et quæ scripta à Plauto non vi-
 dentur, et nomini eius adiunguntur, veterum poetarum
 fuerint: et ab eo retractatæ, ex politæque sunt.
 Ac propterea recipiant stylum plautinum. Sed enim
 Saturionem, et aditum, et tertiam quandam, cuius
 nunc mihi nomen non suppetit: in pristino eum scri-
 psisse Varro, et plerique alij memorie tradiderunt.
 cum pecunia omni, quam in operis artificum scenia-
 corum pepererat in mercationibus perditâ inops Ro-
 mam redisset: et ob querendum victum ad circian-
 gendas molas, quæ trusatiles appellantur, operam pi-
 stori locasset. Sicuti de Nevio quoque accepimus, fabu-
 las enim in carcere duas scripsisse. Ariolum, et Les-
 item, cum ob assiduam maledicentiam, et probra in
 principes civitatis de græcorum poetarum more di-
 cta, in vincula Rom. a. III. viris coniectus esset.
 Unde post à trib. ple. exemptus est: cum in ijs, quas
 supra dixi, fabulis, delicta sua, et petulantias di-
 ctorum, quibus multos ante hæserat: diluisset.
 Quod P. Africano, et alijs tunc viris nobilibus
 ante ætatem senectam barbam, et genas radere,

motus fuit, & dicitur. **Capitulum** **IV.**

N libris, quos de vita **P. Scipionis Africani** **IV** & compositos legimus, scriptum esse animaduer-
timus **P. Scipioni Pauli filio**, postquam de **Boenis** triumphauerat, **Cens.** q; fuerat, eidem diem di-
ctum esse ad **populum a Claudio Asellio tri. ple. tri**
equum in censura ademerat. Eumq; cum esset reus,
neq; barbam desisse radi, neq; non candida ueste uti;
neq; fuisse cultu solito reor. Sed cum in eo tempo-
re **Scipionem minorem XL annorum** fuisse consti-
ret: quod de barba rasa ita scriptum esset, mirabamur.
Comperimus autem ceteros quoq; in iisdem tempo-
ribus nobiles uiros, barbam in eiusmodi aetate rasam
uisse. Itaque plerasq; imagines ueterum, non admo-
dum senum, sed in medio aetatis, ita factis uidemus.

Delitium uitium, & malices oculorum, & con-
perit, ab Archelao philosopho cui dam opprobria
acerbe simul, & festiuit. **Capitulum V.**

Lutarchus refert **Archelaium** philoso-
phum uerementi uerbo usum esse, de quo
sedit **Hadrianus**, delictio diuite, qui incorruptus
tamen, & castus, per integer dicebatur. Nam cum uo-
cum eius in fractam, capillumq; arte compositum, &
oculos ludibundos, atq; allecebrae, uoluptatisq; plenos
uideret, nihil interest inquit, quibus membris anceda-
sit posterioribus, an prioribus.

A. G. E. L.

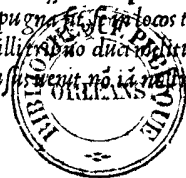
De vi atq; natura palmæ arboris, quod lignū ex ea ponderibus impositis renutatur. Cap. VI.

Erhercle rem mirandam Arist. in VII. problematum, & Plutar. in VIII. symposiacorum dicit. Si supra palmæ inquit, arboris lignū magna pondera imponas, ac tam grauius urgeas, oneresq; ut magnitudo oneris sustineri non queat: non deorsum palma cedit, nec intra flectitur: sed aduersus pondus resurgit, & sursum nititur, recuruaturq;. Propterea inquit Plutarchus in certaminibus palmā signum esse placuit uictoriæ: quoniam ingenium eiusmodi ligni est, ut urgentibus opprimentibusq; non cedat.

Historia ex annalibus sumpta de Q. Ceditio trib. militum. uerbaq; ex originibus M. Catonis apposita, quibus Ceditij uirtutem cū Spartano Leonida æquiparat. Cap. VII.

Vlchrum, dū boni, facinus, græcarumq; facundiarum magniloquentia condignū M. Cato libris originum de Q. Ceditio trib. militum scriptum reliquit. Id profecto est ad hęc ferme sententiam. Imperator pœnus in terra Sicilia bello Carthaginiensi primo, obuiam romano exercitui progreditur: colles, locosq; idoneos prior occupat. Milites Romani ut res narrata est, in locum insinuant fraudi, & pniciei obnoxiiū Tribunus ad COS. uenit. Ostendit exitium de loci importunitate, & ho

stium circūstantia. Maturum censeo inquit, si rem ser-
uare uis, faciundū, ut CCCC. aliquos milites ad ue-
rucam illā (sic enim M. Cato locum editum, asperūq;
appellat) ire iubeas. Eamq; uti occupent, imperes,
horterisq; .hostes profecto ubi id uiderint: fortissimus
quisq; & promptissimus, ad occursandum, pugnan-
dumq; in eos peruertentur: unoq; illo negotio sese alli-
gabunt: atq; illi omnes CCCC. proculdubio obrum-
cabuntur. Tu interea occupatis in ea cæde hostibus,
tempus exercitus ex hoc loco educendi habebis. Alia,
nisi hæc salutis uia nulla est. COS. tribuno respondit,
consilium quidem fidum, atq; providēs sibi uiderier.
Sed istos inquit milites CCCC. ad eum locum in hosti-
um cuneos quisnam erit, qui ducat? Si alium inquit
tribunus, neminē reperis, me licet ad hoc periculum
utare. Ego hanc tibi, et reip. animam do. COS. tribu-
no gratias, laudesq; egit. Tribunus et CCCC. ad mo-
riendum proficiunt. Hostes eorū audaciā demē-
rantur. Quorsum ire p̄gant in expectando sunt. sed
ubi apparuit, ad eandem uerrucam occupandā iter
intendere: mittit aduersum illos imperator Carthage-
niensis peditatum, eq̄tatumq; illos, quos in exercitu ui-
ros habuit strenuissimos. Romani milites circūueni-
untur. circūuēti repugnant. Fit prælium diu anceps.
tandē superat multitudo. Quadringenti omnes tum
una p̄fossi gladijs, aut missilibus operi cadunt. Con-
sul interibi, dum ea pugna fit, se in locos tutos, atq; edi-
tos subducit. sed q̄ illi tribuno duci uelitū CCCC. di-
uinitus in eo prælio uisus uenit, nō iā nullus, sed ipsius

A. G E L.

» Catonis uerbis subieciimus uerba Catonis. Dū im
 » mortales trib. militum fortunam ex uirtute eius de-
 » dere. Nam ita euenit, cum saucius multifariam ibi fa-
 » ctus esset: tum uulnus capiti nullum euenit. Euenq;
 » inter mortuos. defatigatum uulneribus, atq; spiran-
 » tem, quod sanguen defluerat, cognouere: eum sustu-
 » lere. Isq; conualuit. Sæpēq; post illam operam reip.
 » fortem, atq; strenuam perhibuit. Illoq; facto quod il-
 » los milites subduxit: exercitum cæterum seruauit.
 » Sed idem benefactum loco in quo ponas numium in-
 » terest. Leonidas lacedæmonius laudatur: qui simile a-
 » pud Thermopylas fecit. propter eius uirtutes omnis
 » græcia gloriam, atq; gratiam præcipuam claritudi-
 » nis inelytissimæ decorauere monumentis, signis, sta-
 » tuis, elogijs, historijs. Alijsq; rebus gratissimū id eius
 » factum habuere. At tri. militum parua laus pro fa-
 » ctis relicta, qui idem fecerat, atq; reip. seruauerat.

Hanc Q. Cedicij uirtutem M. Ca. tali suo testi-
 monio decorauit. Claudius autem Quadrig. annali-
 bus non Cedicio nomen fuisse refert, sed Laberio.

Literæ eximie consulum C. Fabritij, & Aemi-
 lij ad regem Pyrrhum a Q. Claudio scriptore hi-
 storiarum in memoriam datæ. Caput VIII.

Vm Pyrrhus rex in terra Italia esset: &
 unam, atq; alteram pugnam prospere pu-
 gnasset: satisq; angerentur Romani, & ple-
 raq; Italia ad regem descuisset: tum Ambraciensis
 quispiam Timochares Regis Pyrrhi amicus, ad C.

Fabritium consulem furtim uenit: ac præmium petiuit, & si de præmio conueniret: promisit Regem uenens necare. Idq; facile esse factu dixit: quoniam filij sui pocula in conuiuio regi ministrarent. eã rem Fabritius ad senatum scripsit. Senatus legatos ad regem misit: mandauitq; ut de Timochare nihil proderent: sed monerent, uti rex circumspectius ageret: atq; a' proximorum insidijs salutem tutaretur hoc ita uisum diximus, in Valerij Antiatij historia scriptum est. Quadrigarius autem in lib. III. non Timocharem, sed Niciam adisse ad consulem scripsit. Neq; legatos a' senatu missos, sed a' COSS. Regem & pop. Ro. laudes, atq; gratias scripsisse, captiuosq; omnes, quos tunc habuerit, restituisse, & reddidisse. COSS. tum fuerunt C. Fabritius, atq; Aemilius. Literas, quas ad regem Pyrrhum super ea causa miserant: Clau. Quadrigarius scripsit fuisse hoc exemplo. COSS. Romani salutem dicunt Pyrrho regi. Nos pro tuis iniurijs continuo animo strenui commoti inimiciter tecum bellare studemus. Sed communis exempli, & fidei ergo uisum est, uti te saluum uelimus: ut esset, quem armis uincere possimus. Ad nos uenit Nicias familiaris tuus, qui sibi pretium a' nobis peteret: si te clam interfecisset. Id nos negauimus uelle. Ne ue ob eam rem quicquam commodi expectaret: & simul uisum est, ut te certiolem faceremus, ne quid eiusmodi si accidisset, nostro consilio ciuitates putarent factum: & quod nobis non placet, pretio, aut præmio, aut nobis pugnare, tu, nisi caueas, iacebis.

A. GEL.

Quis & cuiusmodi fuerit, qui in prouerbio fertur, equus seianus, & qualis color equorum sit, qui ista dices uocantur. de'q; istius uocabuli ratione.

Cap. IX.

C. Bassus in commentarijs suis. item Iulius Modestus in ij quæstionum confusarū historiam de equo seiano tradunt dignā memoria atq; admiratione. Cn. Seium quempiam scribunt fuisse. Eumq; habuisse equum natum Argis in terra graecia, de quo fama constans esset tanquam de genere equorum progenitus foret: qui Diomedis thracis fuis-
sent: quos Hercules Diomede occiso è Thracia Argos perduxisset. Eum equum fuisse dicunt magnitudine inusitata, ceruice ardua, colore phoeniceo, flaua & comanti iuba. Omnibusq; alijs equorum laudibus quoq; longe præstitisse. Sed eundem equum tali fuisse fato, siue fortuna ferunt: ut quisquis haberet eum, possideretq;: ut is cum omni domo, familia, fortunisq; omnibus suis ad internicionē deperiret. Itaq; primum illum Cn. Seium dominū eius à M. Ant. qui postea III uir Reip. constituendæ fuit: capitis damnatum miserando supplicio affectum esse. Eodē tempore Cor. Dolabellā COS. in Syriā proficiscentem fama istius equi adductum Argos diuertisse. Cupidineq; habendi eius exarsisse. Emissēq; eum HS. centum millibus. Sed ipsum quoq; Dolabellam in Syria bello civili obsessum, atq; interfectum esse. Mox eundem equum, qui Dolabellæ fuerat. C. Cassium, qui Dolabellam obsederat: abduxisse. Quē Cassiū postea satis notum est, uictis Parthis, fusoq; exer-

citu suo, miseram mortem oppetuisse. Deinde Antonium post interitum Cassij parta uictoria, equum illum nobilem Cassij requisisse: & cum eo potitus esset, ipsum quoq; postea uictum, atq; desertum, destabili exito interisse. Hinc prouerbiū de hominibus calamitosus ortum, diciq; solitum. Ille homo habet equum scianum. Eadē sententia est illius quoq; ueteris prouerby, quod ita dictum accepimus. Aurum tolosanum. Nā cum oppidum Tolosanum in terra Gallia Q. Cepio COS. diripuisset: multumq; auri in eius oppidi templis fuisset: quisquis ex ea direptione aurum attigit: misero, cruciabiliq; exitu perijt. Hunc equum C. Bassus uidisse Argis refert, haud credibili pulchritudine, uigoreq; & colore exuberantissimo. Quem colorem nos (sicuti dixi) puniceum, græce partim ποίνικα alij ποδάδικα appellant, quoniam palmæ termes ex arbore cum fructu auulsus spadix dicitur.

Quod est quædam septenarij numeri uis & facultas, in multis naturæ rebus animaduersa, de qua M. Varro in hebdomadibus differit copiose.

Cap. X.

M. Varro in primo lib. qui inscribuntur hebdomades, uel de imaginibus septenarij numeri, quem græca ἑβδομάδα appellant, uirtutes, potestatesq; multas, uariasq; dicit. Is nanq; numerus inq; septentriones maiores, minoresq; facit in cælo. Item uergilias, quas πλειάδας uocant. Facit etiam stellas, quas alij erraticas,

Nigidius erroneus appellat. Circulos quoque ait in
 caelo, circum longitudinem axis septem esse, e quibus
 duos minimos, qui axem extremum tangunt, et
 appellari dicit. Sed eos in sphaera, quae non
 vocatur propter brevitatem non inesse. At neque ipse
 Zodiacus septenario numero caret. Nam in VII. si-
 gno fit solstitium a bruma. In septimo bruma a sol-
 stitio. In VII. æquinoctium ab æquinoctio. Dies de-
 inde illos, quibus halcyones hyeme anni in aqua ni-
 sculantur: eos quoque septem esse dicit. Præterea scribit
 lunæ curriculum confici integris quater septenis die-
 bus. Nam duodecesimo luna inquit, ex quo westi-
 gio profecta est, eodem redit. Auctoremque opinionis
 huius Aristidem esse sanium, in qua re non id solum
 (animaduerti debere dicit, quod quater septenis, id est
 octo et viginti diebus conficeret iter luna suum. Sed
 quod is numerus septenarius, si ab uno profectus, dum
 ad semetipsum progreditur: omnes, per quos pro-
 gressus est, numeros comprehendat: ipsumque se ad-
 dat, facit numerum octo. CXX. quod dies sunt cur-
 riculi lunaris. Ad homines quoque nascendos vim nu-
 meri istius porrigi, pertinereque ait. Nam cum in ute-
 rum inquit, mulieris genitale femon datum est: pri-
 mis septem diebus conglobatur, coagulaturque. Fitque
 postea capiendam figuram idoneum. Post deinde quar-
 ta hebdomade, quod eius utile foetus futurum est: ca-
 pitur, et spinâ, quae est in dorso, inforuiatur. Septima
 autem fore hebdomade, id est nono, CXL. die totus
 inquit, hominis uterus absoluitur. Illic quoque vim nu-
 meri huius obseruatam refert, quod ante. mensem

VII. neq; masculus, neq; foemina salubriter, ac secū-
 dum naturam nasci potest, quod ij, qui iustissime in
 utero sunt, post. CCLXXIII. dies, postquā sunt con-
 cepti, quadragesima deniq; hebdomada ita nascuntur.
 Pericula quoq; vitæ, fortunarumq; hominū, quæ
 climacteras Chaldaei appellant: grauissimos quosq;
 fieri affirmat septenarij. Præter hæc modum esse: di-
 cit summum adolescendi humanū corporis septem pe-
 des, quod esse magis uerum arbitramur, quàm quod
 Herodotus homo fabulator in primo historiæ uolumine in-
 uentum esse sub terra scripsit Orestis corpus cubitū
 longitudinis habens septem, quæ faciunt pedes. XII.
 Et quadrantem. Nisi si (ut Homerus opinatus est)
 uastiora, prolixioraq; fuerint corpora hominū in an-
 tiquorum, Et nunc quasi iam mundo senescente, rer-
 rum, atq; hominum decremēta sunt. Dentes quoq;
 Et in septem primis mensibus, Et septenos ex utraq;
 parte gigni ait, Et cadere annis septimis, et gemi-
 nos annasci annis fere bis septemis. Venas etiam in
 hominibus, uel potius arterias, medicos, muscos dice-
 re ait, numero moueri septenario, quod ipsi appellāt
 τὸ δὲ τετράριον ἢ ἑπταριον, quæ fit in collatione
 Quaternarij numeri. Discrimina etiam periculorū
 in morbis maiore uel fieri putant in diebus, qui con-
 fiuntur ex numero septenarij. Eosq; dies omnium
 maxime ita ut medici appellāt ἡπταριὸς ἢ ἡπτοριμὸς,
 cuiquam uideri primam hebdomadam, Et secundā,
 Et tertiam. Necnon id etiam est ad uim, facultatesq;
 eius numeri augendas, quod quibus in die mori con-
 siliū est: septimo demū die mortem appetunt. Hæc

A. G E L.

Varro de numero septenario scripsit admodum con-
 quise. sed alia quoq; ibidem congerit frigidiuscu-
 la, ueluti septem opera esse in orbe terrarum mirá-
 da, & sapientes item ueteres septem fuisse, & curri-
 cula ludorum circensium solennia septem esse: ad op-
 pugnandas Thebas duces septē delectos. tum ibi ad-
 dit se quoq; iam duodecimam annorum hebdoma-
 dam ingressum esse, & ad eum diem septuaginta
 hebdomadas librorum conscripsisse. Ex quibus ali-
 quandiu cum proscriptus esset, direptis bibliothecas
 suis non comparuisse.

Quibus, & quàm friuolis argumentis Accius in
 didascalias utatur: quibus docere nititur Hesiodum
 esse, quàm Homerum natu antiquiorē. Cap. XI.

V per ætate Homeri, atq; Hesiodi non cõ-
 sentitur. Alij Homerũ, quàm Hesiodũ ma-
 iorem natu fuisse scripserunt. in quæ Philo-
 lochorus, et Xenophanes. Alij minorē, in quæ L.
 Accius poeta, & Ephorus historiæ scriptor. M. autē
 Varro in primo de imaginibus, uter natus prior sit,
 parum constare dicit. sed non esse dubium, quin ali-
 quo tempore eodem uixerint: idq; ex epigrammate
 ostendit, quod in tripode scriptum est: qui in monte
 helicone ab Hesiodo positus traditur. Accius au-
 tem in primo didascalio leuibus admodum argumē-
 tis utitur: per quæ ostendit Hesiodum natu priorē.
 Quod Homerus inquit, cum in principio carminis
 Achillem esse filium Pelei diceret: quis esset Peleus

non addidit. Quā rem procul inquit, dubio dixisset, nisi ab Hesiodo iam dictum uideretur. De Cyclope itidem inquit, uel maxime quod unoculus fuit. rem tam insignem non præterisset: nisi æque prioris Hesiodi carminibus uulgatum esset. De patria quoq; Homeri multo maxime dissensum est. Alij colophonium, alij smyrnæum, sunt qui Atheniensem, sunt qui ægyptium dicant fuisse. Aristoteles tradit ex insula Io natum. M. Varro in lib. de imaginibus primo Homeri imagini hoc epigramma apposuit.

Capella Homeri candida hoc tumulum indicat:

Quod ariete mortuo faciunt sacra.

ἔπεὰ πόλεις διερίζουσι περὶ ῥίζαν ὀμήρου,

σμύρνα. ῥόδος. κολοφών. σαλαμίν. Ἴος. ἄργος. ἀθήναι.

Largum, atq; auuidum bibendi a P. Nigidio doctissimo uiro nouo, & propemodum absurdo uocabulo bibosum dictum. Cap. XII.

Bibendi auuidum P. Nigidius in commentarijs grāmaticis bibacem, & bibosum dicit.

Bibacem ego, ut edacem a plerisq; alijs dictum lego. Bibosum dictum etiam nusquam reperi, nisi apud Laberiū. Neq; aliud est, quod simili inclinatu dicatur. Non enim simile est, ut uinosus, aut uiosus, cæteraq; quæ hoc modo dicuntur: quoniam a uocabulis, non a uerbis inclinata sunt. Laberius in mimo libro primo, qui salinator inscriptus est: uerbo hoc ita utitur.

Non māmosa, non annosa, non bibosa, non proctæ.

Quod Demosthenes etiã tum adolescens cum Platonis philosophi discipulus foret: audito forte Callistrato rhetore in concione populi, desistit a Platone, & sectatus est Callistratum. Caput XIII.

Ermippus hoc scriptũ reliquit. Demosthenem admodum adolescentem uentitare in academiam, Platonemq; audire solitum.

Atq; is inquit, Demosthenes domo egressus, ut ei mos erat, cum ad Platonem pergeret, cum pluribusq; populos concurrentes uideret: percunctatur eius rei causam. Cognoscitq; currere eos auditum Callistratum. Is Callistratus Athenis orator in re pu. fuit. illi δὲ μακρῶς. appellant. uisum est paulum diuertere, expeririq; an ad digna auditu, tanto properatum studio foret. Venit inquit, atq; audit Callistratum, nobilem illum τὴν περὶ ὁπότις δὲ νῦν dicentem. Atq; ita motus, & demultus, & captus est, ut Callistratum iam inde sectari cœperit: academiam cum Platone reliquerit.

Dimidium librum legi, aut dimidiam fabulam audiui, aliaq; huiuscemodi, qui dicat uitiose dicere. Eiusq; uitiosas causas reddere M. Varronem nec quenquam ueterum iſcẽ uerbis ita uſum esse.

Caput XIII.

Dimidium librum legi, aut dimidiam fabulam audiui, uel quid aliud huiuscemodi, male, ac uitiose dici existimat Varro. Oportet enim inquit, dicere dimidiatum librum, non dimidium, & dimidiatam fabulam, non dimidiam.

Contra

Contra autem si è sextario hemina fusa est: non dimidiatum sextarium fustum dicendum est. Et qui quoque ex mille nummum, quod ei debebatur, quingentos recepit: non dimidiatum recepisse dicemus, sed dimidiū.

At si scyphus inquit, argenteus mihi cum alio communis in duas partes dissectus sit: dimidiatum eum dicere esse scyphum debeo, non dimidium. Argenti autem, quod in eo scypho inest, dimidium meum esse non dimidiatum, differit, ac diuidit subtilissime, quid dimidium dimidiato intersit, & quasi Ennium scienter hoc in annalibus dixisse ait.

• Sicuti si quis ferat uas uini dimidiatum.

Sicuti pars, quæ deest è uase, non dimidiata dicenda est, sed dimidia. Omnis autē disputationis eius, quæ subtiliter quidē sed subobscurè explicat. summa hæc est. Dimidiatum est quasi dismediatum, et in partes duas pares diuisum. Dimidiatum ergo, nisi ipsum quod diuisum est, dici haud conuenit. Dimidium uero est non quod ipsum dimidiatum est, sed quæ ex dimidiato pars altera est. cum igitur partem libri dimidiam legisse uolumus dicere, aut partem dimidiam fabulæ audisse: si dimidiam fabulam, aut dimidium librum dicemus, peccabimus. Totum enim ipsum, quod est dimidiatum, atque diuisum est, dimidium dicitur. Itaque Lucretius alius eadem secutus.

• Vno oculo inquit, pedibusque duobus

• Dimidiatus ut porcus. Et alio loco

• Quid ni & scrutata quidem ut uendant, & scrutari
• rius laudat.

• Præfractam strigilem soleam improbus dimidiatā.

A. GEL.

Iam in uigesimo manifestus dimidiam horam dicere studiose fugit. Sed pro dimidia dimidium ponit in hisce uersibus.

- ” Tempestate sua, atq; eodem uno tempore, & hora
- ” Dimidio & tribus confectis duntaxat eandem,
- ” Et quartam. Nam cum obuium, proximumq; esset dicere, & hora dimidia tribus confectis, uigilate, atq; attente uerbum non probum mutauit: per qd̄ satis apparet, ne horam quidem dimidiam recte dici, sed uel dimidiatam horam, uel dimidiam partem horæ. Propterea Plautus in bacchidibus dimidiū auri dicit, non dimidiatum aurum. Item in aulularia, dimidium obsonij non dimidiatum obsonium, in hoc uersu.
- ” Ei adeo obsonij hinc iussit dimidium dari.
In menechmis autem dimidiatum diem, non dimidiū in hoc uersu.
- ” Dies quidem iā ad umbilicum dimidiatus mortuus. M. Cato in libro, quem de agricultura conscripsit.
- ” Semen cypressi serito crebrum, ita uti linum feri solet, eo crebro terram insternuto, dimidiatum digitum.
- ” Iam id bene tabula, aut pedibus, aut manibus complanato. Dimidiatum inquit digitum, non dimidium. Nam digiti quidem dimidium, digitum autem ipsum dimidiatum dici oportet. Item M. Cato de Caythaginensibus ita scripsit. Homines defoderunt in terram dimidiatos, ignemq; circumposuerunt, ita interfecerunt. Neq; quisquam omnium, qui probe locuti sunt, his uerbis secus quam dixi, usus est.

*Extare in literis perq; hominum memorias tradi-
tum, quod repente multis mortem attulit gaudium
ingens insperatum, interclusa anima, & vim magni,
noviq; motus non sustinente. Cap. XV.*

*O gnito repente insperato gaudio expiras-
se animam refert Aristoteles philosophus
Polycritam nobilem foeminam e' Naxo in
sula. Philippides quoq; comœdiarum poeta haud
ignobilis ætate iã ed' ta, cum in certamine poetarum
præter spem uicisset, & lætissime gauderet: inter il-
lud gaudium repente mortuus est. de rhodio etiam
Diagora celebrata historia est. Is Diagoras tres fili-
os adolescentes habuit. unum pugilem. alterum pan-
cratiasten. tertium luctatorẽ. Eosq; omnes uidit uin-
cere, coronariq; eodem olympiæ die. & cum ibi eum
tres adolescentes amplexi, coronis suis in caput patris
positis sauiarentur: cumq; populus gratulabundus
flores undiq; in eum iaceret: ibi in stadio inspectan-
te populo, in oculis, atq; in manibus filiorum ani-
mam efflauit. Præterea in nostris annalibus scriptũ
legimus. qua tempestate apud Cannas exercitus popu-
li Romani cæsus est: animum matrem nuntio de mor-
te filij allato, luctu, atq; mœrore affectam esse. Sed
is nuntius non uerus fuit. Atq; is adolescens non diu
post ex ea pugna in urbem redijt. Anus repente
filio uiso, copia, atq; turba, & quasi ruina inciden-
tis inopinati gaudij oppressa, exanimataq; est.*

*Temporis uarietas in puerperijs mulierum quæ
nam sit a' medicis & philosophis tradita. atq; imibi*

A. GEL.

poetarum quoq; ueterum super eadem re opinio-
nes. Multa q; alia auditu, atq; memoratu digna. Ver-
ba q; ipsa Hippocratis medica ex libro illius sumpta,
qui inscriptus est περί τροφῆς. Id quoq; esse à gra-
uissimis uiris memoriae mandatum. Caput XVI.

T medica, & philosophi illustres, de tempo-
re humani partus quæsiuerunt. πῶσος ὁ
τῆς τῶν ἀνθρώπων κνήσεως χρόνος. Et mul-

ta opinio est. Ea q; iam pro uero recepta. Postquã mu-
lieris uterus conceperit semen, gigni hominem septi-
mo rareriter, nunquam octauo, sæpe nono, sæpe nu-
mero decimo mense. Eũq; esse hominem gignendi sum-
mum finem, decem menses non inceptos, sed exactos.
Id q; Plautum ueterem poetam dicere uidemus in co-
mœdia astellaria his uerbis.

- Tum illa, quam compresserat
- Decimo mense exacto, hic peperit filiam.

Hoc idem tradit etiam Menander poeta uetustior,
humanarũ opinionum uel peritissimus. Versus eius
super ea re de fabula Plotio posuit.

τυνὴ κὺν δὲκὰ μῆνας. Sed noster Cæcilius, cum
faceret eodem nomine, & eiusdem argumenti comœ-
diam, ac pleraq; à Menandro sumeret, in mensibus
tamen genitalibus nominandis, non prætermisit octa-
uum, quem præterierat Menander. Cæcilij uersus hi
sunt.

- Insolet' ne mulier decimo mense parere?
 - Pol nono etiam septimo atq; octauo.
- Eam rem Cæcilium non inconsyderate dixisse, neq;

temere à Menãdro, atq; à multorum opinionibus de
sciuisse. M. Varro uti credamus, facit. Nam mense nõ
nunquam octavo editum esse partum in lib. XIII.
rerum diuinarum scriptum reliquit. Quo in libro
etiam. XI. mense aliquando nasci posse hominem di-
cit. Eiusq; sententiã, tã de. VIII. quã de. XI. mē-
se Aristotelem laudat authorem. Sed huius de men-
se. VIII. dissensionis causa cognosci potest in li. Hip-
pocratis, qui inscriptus est περὶ τροφῆς, ex quo
libro uerba hæc sunt ἔστι δὲ καὶ ἕκῃς ἡμέρας ὀκτώμηνος
γένεσις. Id tam obscure, atq; præcise, tamq; aduer-
se dictum Sabinus medicus, qui Hippocratem com-
modissime commentatus est, his uerbis enarrauit.

ἔστι μὲν φαινόμενα ὡς ζῶα μετὰ τὴν ἔκτροσιν, ἕκῃς
δὲ ὡς θνήσκοντα μετὰ ταῦτα. καὶ ἐστὶν οὖν φαντασία
μὲν παρατίκτα ὄντα. δύναμις δὲ ἕκῃς. Antiquos
autem Romanos Varro dicit non recepisse huiuscemo-
di quasi monstrosas raritates. Sed nono mēse, aut de-
cimo, neq; præter hos alios partionem mulieris secun-
dum naturam fieri existimasse. Iairwq; eos nomina
parcis tribus fecisse à pariendo, & à nono, atq; de-
cimo mense. Nam parca inquit, immutata litera una
à partu nominata. Item nona & decima à partus
tempestiui tempore. Cesellius autem uindex in lectio-
nibus suis antiquis tria inquit, nomina parcarum
sunt. Nona. Decima. Morta. Et uersum hunc Liviij
antiquissimi poetæ ponit ex ὀδισσείᾳ. Quando dies
adueniet, quæ profata morta est? Sed homo minime
malus Cesellius mortam quasi nomen accepit, cū acci-
pere quasi μοῖραν deberet. Præterea ego de partu hu-

mano, præterquam quæ scripta in libris legi, hoc quoq; uenisse usq; Romæ comperi. Fœminã bonis, atq; honestis moribus, non ambigua pudicitia in XI. mense post mariti mortem peperisse. Factumq; esse negotium propter rationem temporis, quasi marito mortuo, postea concepisset. quoniam X uiri in decem mensibus gigni hominem, non in undecimo scripserunt. Sed diuum H adrianum causa cognita, decreuisse in XI. quoq; mense partum edi posse. Idq; ipsum eius rei decretum nos legimus. In eo decreto H adrianus id statuere se dicit, requisitis ueterum philosophorum, & medicorum sententiis. Hodie quoq; in satyra forte. M. V arronis legimus, quæ inscribitur testamentum, uerba hæc. Siquis mihi filius, unus, pluresue in decem mensibus gignantur: Ii, si erunt ὄνοι λύρας, ex hæredes sũnto. Quod si quis undecimo mense, κατ' ἀριστέλιη natus esto, Accio idem, quod Titio ius esto apud me. Per hoc uetus prouerbiũ V arro significat, sicuti uulgo dici solitum erat de rebus inter se nihil distantibus, Idẽ Accij quod Titij, ita pari eodẽq; iure esse in X mensibus natos, et in XI. Quod si ita, neq; ultra decimum mensem foetura mulierum protolli potest: quæri oportet, cur Homerus scripserit Neptunum dixisse puellæ a se recens compressæ.

χαῖρε νῦν φιλότιτι, περιπλομένε δ' ἐν ἑαυτῷ
τέξῃς ἀγλαὰ τέκνα, ἐπεὶ οὐκ ἀποφώλιοι εἶναι
ἀθανάτων.

Id cum ego ad cõplures grãmaticos attulissem: par tim eorũ disputabant, Homeri quoq; ætate, sicuti R O

multi, annum fuisse, non XII. mensium sed X. Alij conuenisse Neptuno, maiestatiq; eius dicebant: ut longiore tempore foetus ex eo grã desceret. Alij alia quædam nugalia. Sed Phauorinus mihi ait περιπλωμί-
 υς ἐνιαυτῷ, nõ confecto esse anno, sed affecto. In qua-
 re usus est uerbo nõ uulgaris significationis. Affecta
 enim, sicuti M. Cicero, & ueterum elegantissimi locu-
 ti sunt: ea proprie dicebantur: quæ nõ ad finẽ ipsum,
 sed proxime finem progressa, deducta'ue erant. Hoc
 uerbum ad hanc sententiã in Ciceronis oratione fuit:
 quam dixit de prouincijs consularibus. Hippocrates
 autem in eo libro, de quo supra scripsi: cum & nu-
 merum dierum, quibus conceptum in utero coagulum
 conformatur: & tempus ipsius partitionis nono aut de-
 cimo mense definisset: neq; id tamen semper eadem es-
 se fini dixisset: sed aliã ocuus fieri, aliã serius, hisce
 ad postremum uerbis usus est. γίνεται δὲ ἐν τούτοις
 καὶ πλείω καὶ ἐλάσσω καὶ ὅλου κατὰ μέρος. καὶ ἔπο-
 μιν δὲ καὶ πλείω πλείονων. καὶ ἐλάσσω ἐλασσόνων.

quibus uerbis significat quod aliquando ocuus fie-
 ret: non multo tamen fieri ocuus. Neq; quod serius:
 multo serius. Memini ego Romæ accurate hoc, atque
 solicate quæsitum. negotio non rei tunc parue postulã-
 te, an VIII. mense infans ex utero uiuus editus, et sta-
 tim mortuus ius trium liberorum suppleuisset, cum
 abortio quibusdam, non partus uideretur mensis octa-
 ui intempertuitas. Sed quoniam de Homericò annuo
 partu, ac de .xi. mense diximus quæ cognoueramus:
 uisum est non prætereundum, qđ in Plinij secundi li-

A. GEL.

bro. VII. naturalis historiae legimus. Id autem quia extra fidem esse uideri potest, uerba ipsius Plinij posuimus. Massurius author est L. Papyrium praetorem secundo haerede lege agente, bonorum possessionem contra eum dedisse: cum mater partum, se. XIII. mensibus tulisse diceret: quoniam nullum certum tempus pariendi, statum ei uideretur. In eodem li. Plinij secundi uerba haec scripta sunt. Oscitatio in mēse XII. letalis est, sicut sternuisse a coitu, abortiuum.

Quod tres libros Plato Philolai Pythagorici, & Aristoteles pauculos Speusippi philosophi mercati sunt pretijs fidem non capientibus. Cap. XVII.

Emoriae mandatum est Platonem philosophum tenui admodum pecunia familiari fuisse. Atque eum tamen tres Philolai Pythagorici libros decem millibus denarium mercatum. Id ei pretium donasse quidam scripserunt amicum eius Dionem Syracusanum. Aristotelem quoque traditum libros pauculos Speusippi philosophi post mortem eius emisse talentis atticis tribus. ea summa fit nummi nostri HS duo & LXX. millia. τιμων amarulentus librum maledicentissimum conscripsit, qui σιλλος inscribitur. in eo libro Platonem philosophum tenui admodum pecunia familiari fuisse contumeliose appellat: quod impensio pretio librum pythagoricae disciplinae emisset. Ex quo Timaeum nobilem illum dialogum continuasset. Versus super ea re τιμωνος hi sunt. καὶ σὺ πλάτων καὶ γὰρ σε μαθητὴν ὁ πόθος ἔχει.

πολλῶν δ' ἀργυρίων ὀλίγην ἡλλαξας βίβλον
 ὅθεν ἀπαρχόμενος γράφειν ἐδιδέχθης-

Quid sint *pedarij* *senatores*, & quam ob causam
 ita appellati. Quāq; habeant originem uerba hęc.
 ex edicto *tralaticio* *consulum*. *Senatores*, quibusq; in
senatu *sententiam* dicere licet. *Caput XVIII.*

Non pauci sunt, qui opinantur *pedarios* *se*
 n *natores* appellatos, qui *sententiam* in *seno*
tu non uerbis dicerent, sed in alienam *sen*
tentiā pedibus irent. Quid igitur cum *SENAT. Cō*
sult. per discessionem *fi* *bat*, non ne uniuersi *senato*
res *sententiam* pedibus ferebant? Atq; hęc etiā uo
cabuli istius ratio dicitur, quam *C. Bassus* in *commē*
tarijs suis scriptam reliquit. *Senatores* enim dicit in
ueterum *ætate*, qui *curulem* *magistratum* gessissent:
curru *solitos* *honoris* *gratia* in *curiam* uehi: in quo
curru *sella* esset: supra quam considerent: quæ ob
 eam causam *curulis* appellaretur. Sed eos *Senato*
res, qui *magistratum* *curulem* non dum ceperant:
pedibus itauisse in *curiam*. Propterea *senatores* non
 dum maioribus honoribus *functos* *pedarios* *nomina*
tos. *M. autem* *Varro* in *satyra* *Menippea*, quæ
 ἰ πτοκίων. *inscripta* est, equites quosdam dicit *peda*
rios appellatos. Videturq; eos significare, qui non dū
 a *CENS* in *senatum* lecti erant: *senatores* non erāt.
 Sed qui honoribus *populi* *usi* *quidem* erant: in *seno*
tum ueniebant, & *sententiæ* *ius* habebant. Nam &
curulibus *magistratibus* *functi*, qui non dum a

A. GEL.

CENS. in senatum lecti erant, senatores non erāt. Et quia in postremis scripti erant: non rogabantur sententias, sed quas principes dixerant, in eas descēdebant. Hoc significabat edictum, quo nunc quoq;

COSS. cum senatores in curiam uocant: seruandæ consuetudinis causa translaticio utuntur. Verba edicti hæc sunt. Senatores, quibusq; in senatu sententiam dicere licet. Versum quoq; Laberij, in quo id uocabulum positum est: notari iussimus: quem legimus: in mimo, qui scripturæ inscriptus est.

- » **Caput sine lingua**, pedaria sententia est. Hoc uocabulum a plerisq; barbare dici animaduertimus, nam pro pedarijs pedaneos appellant.

Qua ratione C. Bassus scripserit, parcum hominem appellatum, & quam eius uocabuli causam putarit: & contra quem in modum, quibusq; uerbis Phauorinus hanc traditionem eius eluserit.

Caput. XIX.

- a Pud coenam Phauorini philosophi cum discubitu fuerat: cœptusq; erat apponibus: seruus assistens mensæ eius legere inceptabat, aut græcarum quid literarum, aut nostratum, uelut eo die, quo affui ego, legebatur C. Bassi eruditi uiri liber de origine uerborum & uocabulorum in quo ita scriptum fuit. Parcus
- » composito uocabulo est, quasi par arcæ. quando sicut
- » in arcæ omnia reconduntur: eiusq; custodia seruatur, & continentur: ita homo tenax, paruq; contentus omnia custodita, & recondita habet sicuti arcæ.

- quam ob causam parcus, quasi par arcæ nominatus
 • est. Tum Phauorinus, ubi hæc audiuit, supersti-
 tiose inquit, & nimis moleste, atq; odiose confabri-
 catus, commolitusq; magis est originem uocabuli C.
 iste Bassus, quàm enarrauit. Nam si licet res dicere
 commenticias: cur non probabilius uideatur, ut ac-
 cipiamus parcum ob eam causam dictum, quod pe-
 cuniam consumi, atq; impendi arceat, & prohibeat
 quasi pecuniarcus. Quin potius, quod simplicius in-
 quit, ueriusq; est, id dicimus? Parcus enim neq; ab ar-
 cæ, neq; ab arcendo, sed ab eo, quod est parum et par-
 uum denominatus est.

A V L I G E L L I N O C T I V M A T T I C A
 R V M C O M M E N T A R I I .
 L I B E R Q V A R T V S .

Sermo quidam Phauorini philosophi cum gram-
 matico iactantiore factus in Socraticum modum, atq;
 ibi in sermone dictum, quibus uerbis penus à Q.
 Scæuola definita sit. Caput Primum.

N uestibulo ædium palatinarum
 omnis fere ordinum multitudo op-
 perientes salutationem Cæsaris con-
 stiterant. Atq; ibi in circulo do-
 ctorum hominum Phauorino phi-
 sopho præsentē ostentabat quispi-
 am grammaticæ rei doctior, scholice quædam
 nugalia, de generibus & casibus uocabulorum

A. G E L.

differeus, cum arduis supercilij uocisq; , & uultus grauitate composita, tanquam interpres, & arbiter Sibyllæ oraculorum. Tum aspiciens ad Phauorinū, quā quam ei etiam non dum satis notus esset: Penus quoq; inquit, uarijs generibus dictum, & uariæ declinatum est. Nam & hoc penus, & hæc penus, & huius peni, & penoris, & penitiris, & penoris ueteres dictauerunt. Mundum quoq; muliebrem Lualius in satyrarum. XVI. non uirili genere, ut cæteri, sed neutro appellauit his uersibus.

Legauit quidam uxori mundum omne, penumq;. Quid mundū? quid non? nam quis diiudicet istuc? Atq; omnium horū, & testimonijs, & exemplis constrebat. Cumq; nimis otiose sibi placeret: intercessit placide Phauorinus: & iam bone inquit, magister, quicquid est nomen tibi, abunde multa docuisti, quæ quidem ignorabamus: et scire haud sanè postulabamus. Quid enim refert mea, eiusq;, qui cum loquor, quo genere penum dicam, aut in quas extremas literas declinem, si nemo id, non nimis barbare fecerit? Sed hoc planè indigeo addiscere, quid sit penus, & quo sensu id uocabulum dicatur: ne rem quotidiani usus, tanquam qui in uenalibus latine loqui tentant: alia quā oportet, uoce appellem. Queris inquit, rem minime obscuram. Quis adeo ignorat penum esse, uinum, & triticum, & oleum, & lentem, & fabam, atq; huiuscemodi cætera? Etiam ne inquit. Phauorinus, milium, & panicum, & glans, & ordeū penus est? Sunt enim propemodum hæc quoq; eiusmodi. Cūq; ille reticens hæreret: nolo inquit, hoc iā

labores, an ista, quæ dixi, penus appellentur. Sed potes ne mihi non speciem aliquam de penus dicere, sed definire genere proposito, et differentijs apposisis quid sit penus? Quot sint penus genera, & quas differentias dicas? non hercle intelligo. Rem inquit, Phauorinus plane dicâ. Postulas quod difficilius est, dici planius. Nam hoc quidem peruiulgatum est, definitionem omnem ex genere, & differentia consistere. Sed si ite mihi præmanda re, quod aiunt, postulas: faciam sane id quoq; honoris tui habendi gratia, atq; deinde ita exorsus est. Si inquit, ego te nunc rogem, uti mihi dicas, & quasi circumscribas uerbis, quid homo sit: nõ opinor respondeas hominem esse te, atq; me. Hoc nõ quis homo sit, ostendere est, non quid homo sit, dicere. Sed si inquam peterem, ut ipsum illud, quod homo est, definires, tum profecto mihi diceres hominem esse mortale animal rationis, & scientiæ capiens: uel quo alio modo diceres, ut eum a cæteris animalibus omnibus separares. Perinde igitur nunc te rogo, ut quid sit penus dicas, non ut aliquid ex penus nominet. Tum ille ostentator, uoce iam molli, atq; demissa, philosophias inquit, ego non didici, nec discere appetiui. Et si ignoro, an ordeum ex penus sit, aut quibus uerbis penus definiatur: non ea re, literas quoq; alias nescio. Scire inquit, ridens iam Phauorinus, quid penus sit, nõ ex nostra magis est philosophia, quam grámatica tua. Meministi enim credo, quæri solitum, quid Virg. dixerit penum instruere, uel longam, uel longo ordine. Vtrumq; enim profecto scis legi solitum. Sed ut faciam æquiore animo ut sis, ne illi qui

A . G E L .

dem ueteris iuris magistri, qui sapiētes appellati sunt: definisse satis recte existimantur, quid sit penus. Nam Q. Scæuolam ad demonstrandum penum his uer-

» bis usum audio. Penus est inquit, quod esculentū,
 » aut poculētū est. Quod .n. ipsius patris familias, aut
 » liberorum patris familias eiusq; familiæ, quæ circū
 » eos, aut liberos eius est, & opus non facit, causa pa-
 » ratum est, ut Mutius ait, penus uideri debet. Nā quæ
 » ad edendum, bibendumq; in dies singulos prandij,
 » aut coenæ causa parantur, penus non sunt. Sed ea po-
 » tius, quæ huiusce generis longæ uisionis gratia contra-
 » huntur, & reconduntur ex eo, quod non in promptu
 » sint, sed intus, et penitus habeantur, penus dicta sunt.

Hæc ego inquit, cum philosophiæ me dedissem, non insuper tamen habui discere: quin cuius Romanus latine loquentibus, rem non suo uocabulo demonstrare, non minus turpe esset: quā hominem non suo nomine appellare. Sic Phauorinus sermones ingenus commune a rebus paruis, & frigidis abducebat ad ea, quæ esset magis utile audire, ac discere, non allata extrinsecus, non per ostentationem: sed indidē nata, acceptaq; Præterea de peni ad scribēdum hoc etiam putauī. Ser. Sulpitium in reprehensio Scæuolæ capitibus scripsisse. seio Helio placuisse, non quæ eius, & potui forent: sed thus quoq; & cereos in penus esse. quodq; esset eius ferme rei causa comparatum. Massurius autem Sabinus in iuris ciuilis secundo, etiam quod iumentorum causa apparatus esset: quibus dominus uteretur: penori attributū dicit. Ligna quoq; & uirgas, & carbones, quibus conficeretur pe-

nus, quibusdam ait uideri esse in penu. Ex ijs autē, quæ promercalia, & usuaria in locis hisdem essent: ea sola esse penoris putat, quæ sint usu annuo.

Quid differat morbus, & uitium, & quā uim habeant uocabula ista in edicto ædiliū, et an eunuchus, et steriles mulieres redhiberi possint, diuersæq; super ea re sententiæ. Caput II.

i N edicto ædiliū curulium, qua parte de mancipijs uendundis cautum est: scriptum sic fuit. titulus seruorum singulorū, ut scriptus sit curato, ita uti intelligi recte possit, quid morbi uitijq; cuiq; sit. Quis fugitiuus erro'ue sit. Noxa'ue solutus non sit. Præterea quæsierunt iureconsulti ueteres, quid mancipiū morbosum, quid'ue uitiosum recte diceretur. Quātūq; morbus à uitio differeret. Cæcilius Sabinus in libro, quem de edicto ædiliū curuliū composuit: Labeonem refert, quid esset morbus hisce uerbis definisse. Morbus est habitus cuiusq; corporis contra naturam, qui usum eius facit deteriorē. Sed morbum aliās in toto corpore accidere dicit, aliās in parte corporis. Totius corporis morbū esse, ueluti ph'is, aut febris. Partis autem ueluti cæcitas, aut pedis debilitas. Balbus autem inquit, et atypus uitiosi magis quàm morbosi sunt, & equus mordax, aut calatro, uitiosus, non morbosus. Sed cui morbus est, is etiam uitiosus est. Neq; id tamen contra fit. Potest qui uitiosus est, non morbosus esse. Quamobrem cum de homine morbo-

So ageretur, nequaquam inquit, ita diceretur, quando
 ob id uitium minoris erit. De eunucho quidem qua-
 situm est, an contra edictum aedilium uideretur ue-
 nundatus, si ignorasset emptor eum eunuchum esse.
 Labeonem respondisse aiunt, redhiberi posse quasi
 morbosum. Sues autem foeminas si steriles essent, et
 uenum issent, ex edicto aedilium posse agi Labeoni
 scripsisse. De sterile autem muliere, si nativa sterilita-
 te sit: Trebatium contra Labeonem respondisse di-
 cunt: nam cum redhiberi eam Labeo, quasi minus sa-
 nam putasset: necesse autem Trebatium ex edicto ap-
 posuisse, si ea mulier a principio genitali in sterilita-
 te esset. At si ualetudo eius offendisset: ex quo ea uitium
 factum esset: ut concipere foetus non posset: tum sana
 non uideri, et esse in causa redhibitionis. De Myope
 quoque, qui lusciosus latine appellatur, et $\pi\epsilon\pi\iota\upsilon\omega\delta\omicron\upsilon$
 dissensum est. Alij enim redhiberi omnino debere.
 Alij contra, nisi id uitium morbo contractum esset.
 Eum uero, cui dens deesset: Seruius redhiberi posse
 respondit. Labeo in causa esse redhibendi, negauit.
 Nam et magna inquit, pars dente aliquo carent.
 Neque eo magis plerique homines morbofi sunt. Et ab-
 surdum admodum est dicere, non sanos nasci homi-
 nes, quoniam cum infantibus non simul dentes gignuntur.
 Non praetereundum est, id quoque in libris uete-
 rum iuris peritorum scriptum esse, morbum, et ui-
 tium distare. Quod uitium perpetuum, morbus, cum
 accessu, discessuque sit. Sed hoc si ita est, neque cecus,
 neque eunuchus morbus est, contra Labeonis, quam su-
 pra dixi, sententiam. Verba Massurij Sabini appo-
 sui, ex

sui, ex libro iuris civilis secundo. Furiosus minus
 ue, cui ue quod membrum lacerum, læsumq; est,
 aut obest quo ipse minus aptus sit, morboſi ſunt. Quĩ
 non longe uidet, tam ſanus eſt, quàm qui tardius cur
 rit.

Quod nullæ fuerint rei uxoriæ actiones in urbe
 Roma ante Carbilianum diuortium, atq; inibi quid
 ſit proprie pellex, quæq; eius uocabuli ratio ſit.

Caput

III.

Emoriæ traditum eſt. D. ſere' annis poſt Ro
 mam conditã nullas rei uxoriæ neq; actio
 nes, neq; cautiones in urbe Roma, aut in
 Latio fuiſſe, quia proſecto nihil deſyderabãtur, nul
 lis etiã tunc matrimonijs diuertẽtibus. Seruius quoq;
 Sulpitius in libro, quem compoſuit de dotibus, Tum
 primum cautiones rei uxoriæ neceſſarias eſſe uiſas
 ſcripſit. cum Sp. Carbilius, cui Ruga cognomentum
 fuit, uir nobilis diuortium cum uxore fecit: quia li
 beri ex ea, corporis uitio non gignerentur, anno ur
 bis conditæ quingenteſimo uiceſimo tertio, M. Atilio
 P. Valerio COSS. Atq; u Carbilius traditur uxo
 rem, quã dimiſit, egregie dilexiſſe, chariſſimamq;
 morum eius gratia habuiſſe: Et iuris iurandi reli
 gionem animo, atq; amori præuertitſe: quod iurare
 a CENS. coactus erat, uxorem ſe liberorum quæren
 dorum gratia habiturum. Pellicem autem appella
 tam, probroſamq; habitam, quæ iuncta, conſuetãq;
 eſſet cum eo, in cuius manu, mancipioq; alia mati
 monij cauſa foret: hac antiquiſſima lege oſtenditur,
 quam Numæ regis fuiſſe accepimus. Pellex ædem

A. GEL.

Iunonis non tangito. Si tangit, Iunoni criminibus dimissis agnum foeminam cedito. Pellelex autē quasi πάλλαξ, idest quasi πάλλακίς. ut pleraq; alia, ita hoc quoq; uocabulum de græco flexum est.

Quid seruius sulpitius in libro, qui est de dotibus, scripserit de iure, atq; more ueterum sponsaliorum.

Caput

IIII.

Sponsalia in ea parte Italiae, quae Latium appellatur, hoc more, atq; iure solita fieri scripsit Seruius Sulpitius in libro, quē scripsit de dotibus. Qui uxorem inquit, ducturus erat, ab eo, unde ducenda erat: stipulabatur eam in matrimonium ductum iri. qui daturus erat: itidem spondebat. Is contractus stipulationum, sponsonumq; dicebatur sponsalia. Tunc quae promissa erat, sponsa appellabatur: qui sponderat ducturum, sponsus. Sed si post eas stipulationes uxor non dabatur, aut non ducebatur: qui stipulabatur ex spō su agebat: Iudices cognoscebant. Iudex quam ob rem data, accepta uel non esset uxor, quærebat. Si nihil iustæ causæ uidebatur: litem pecunia aestimabat. Quantiq; interfuerat eam uxorem accipi: aut dari eum, qui sponderat, aut qui stipulatus erat: condemnabat. Hoc ius sponsaliorum obseruatum dicit Seruius ad id tempus, quo ciuitas uniuerso Latio lege iulia data est. Hæc eadē Neratius scripsit in libro, quem de nuptijs composuit.

Historia narrata de perfidia aruspicum hetrusco

rum, quodq; ob eam rem uersus hic a pueris Romæ urbe tota cantatus est. Malum consilium consultori pessimum est.

Cap. V.

Tatua Romæ in comitio posita Horatij Coclitis fortissimi uiri de cælo tacta est. Ob id fulgur piaculis luendum aruspices ex Hetruria aciti inimico, atque hostili in populum Romanum animo, instituerant eam rem contrarijs religionibus procurare. Atq; illam statuam suaserunt in inferiorem locum perperam transponi: quem sol oppositu circumundiq; aliarum ædium nunquam illustraret. Quod cum ita fieri persuasissent: delati ad populum, proditiq; sunt. Et cum de perfidia confessi essent: necati sunt. Constititq; eam statuam perinde, ut ueræ rationes post compertæ monebant: in locum editum subducendam. Atq; ita in area Vulcani sublimiori loco statuendam. Ex qua res bene prospere Rei processit. Tunc igitur quod in Hetruscos aruspices male consulentes animaduersum, uindictumq; fuerat: uersus hic scite factus, cantatusq; esse pueris urbe tota fertur.

Malum consilium consultori pessimum est.

Ea historia de aruspiciibus, ac de uersu isto senario scripta est in annalibus maximis libro. xi. Et in Verrij Flacci libro primo rerum memoria dignarum. Videtur aut hic uersus de græco illo Hesiodi uersu expressus.

ὃ δὲ κακὴ βουλὴ τῷ βυλόσαντι κακίση.

Verba ueteris senatus consulti ista, quo Decretum est hostijs maioribus expiandum q̄ in sacrario hastæ

A. G E L.

martiae mouissent. Atq; ibi enarratum, quid sint ho-
stiae succidaneae. Quid item tempora praecidanea. Et
quod Capito Attius ferias quasdam praecidaneas ap-
pellauit. Caput VI.

U Terram mouisse nuntiari solet, eaq; res pro-
curatur: ita in ueteribus memorijs scriptum
legimus, nuntiatum esse senatui in sacra-
rio, in regia hastas martias mouisse. Eius rei causa se-
natus con. factum est M. Ant. Au. Posthu. COSS. e-
iusq; exemplum hoc est. Quod C. Iulius L. fi-
lius Ponti nuntiauit in sacrario, in regia hastas mar-
tias mouisse, D. E. R. I. C. ut M. Ant. con. hostijs ma-
ioribus Ioui, & Marti procuraret: quod & caeteris
dijs, quibus uideretur placandis, uti procurasset, sa-
tis habendum censuerunt. Siquid succidaneus opus
esset, Robigus accederet. Quod succidaneas hostias
senatus appellauit: quaeri solet, quid uerbum id si-
gnificet. In Plauti quoq; comoedia, quae Epidicus in
scripta est: super eodem ipso uerbo requiri audio in
his uersibus.

- Men' piacularem oportet fieri ob stultitiam tuam,
 - Ut meum tergum stultitiae tuae subdas succidaneum?
- Succidaneae autem hostiae dicuntur e litera per more
compositi uocabuli in, i, literam commutata. Nam qua-
si succedaneae appellatae: quoniam si primis hostijs
litatum non erat: aliae post easdem ductae hostiae ce-
debantur: quae quasi prioribus iam caesis, luendi pia-
culi gratia subdebantur, & succidebant. ob id succi-
daneae nominatae litera, i, scilicet tractim pronuntia-

ta. Audio enim quosdam eam literã in hac uoce barbare corripere. Eadem autem ratione uerbi præcidaneæ quoq; hostiæ dicuntur, quæ ante sacrificia solennia pridie cæduntur. Porca etiam præcidaneæ appellata, quã piaculi gratia, ante fruges nouas fieri cœptas immolari Cæcilius fuit, siqui familiam funestam aut non purgauerant, aut aliter eã rem, quã oportuerat, procurauerant. Sed porcam, & hostias quasdam præcidaneas, sicuti dixi, appellari uulgo notum est. Ferias præcidaneas dici, id, opinor, a uulgo remotum est, propterea uerba Atteï Capitonis ex quinto librorum, quos de pontificio iure composuit, scripsi. ibi **Cornucario PONT. MAX.** ferie præcidaneæ in atrum diem inauguratæ sunt. Collegium de creuit, non habendũ religioni, quin eo die ferie præcidaneæ essent.

De epistola Valerij Probi grammatici ad Marcellum scripta, super accentu nominum quorundã punnicorum. Caput VII.

Valerius Probus grammaticus inter suam ætatem præstanti scientia fuit. Is Anubãlem, & Asdrubãlem. & Hamilcãrem, ita pronuntiabat, ut penultimam circumflecteret: ut est epistola eius scripta ad Marcellum: in qua Plautum, & Ennium, multosq; alios ueteres eo modo pronuntiasse affirmat. Solius tamen Ennij uersum unũ ponit ex libro, qui Scipio iscribitur. Eum uersum quadrato numero, factum subiecinus, in quo nisi tertia

syllaba de Annibalis nomine circumflexe ponatur: numerus claudus est. Versus Ennii, quē dixit, ita est.

- Qui propter Annibâlis copias consyderant.

Quid C. Fabritius de Cornelio Rufino homine auaro dixerit. Quem, cum odisset, inimicusq; esset, designandum tamen curauit.

Caput VIII.

Fabritius Lucanus magna gloria uir, magnusq; rebus gestis fuit. P. Cornelius Rufinus manu quidem strenuus, et bellator bonus, militariq; disciplina peritus admodum fuit. Sed furax homo, & auaritia acri erat. Hunc Fabritius non probabat, neq; amico utebatur: Osusq; eum morum causa fuit. Sed cum temporibus reip. difficillimus COSS. creandi forent, & is Rufinus peteret consulatum, competitorsq; eius essent imbelles quidem, & futiles: summa ope adnixus est Fabritius, uti Rufino consulatus deferretur. Eam rem plerisq; admirantibus, quod hominem auarum, cui esset inimicissimus, creari COS. peteret: quem hostiliter oderat: Fabritius inquit, nihil est, quod miremini, si malui compilari, quàm uenire. Hunc Rufinum postea bis consulatu, & dictatura functum CENS. Fabritius se uatu mouit ob luxurie notam, quod decem pondo argenti factitaret. Id autem quod supra scripsi, Fabritium de Cor. Rufino, ita in pleraq; historia scriptum est dixisse. M. Cicero, nō alijs a Fabritio, sed ipsi Rufino gratias agenti, quod eius gratiam dedignatus

non esset, dictum esse refert in lib. ij. de oratore. Verba Ciceronis hæc sunt. Arguta etiã significatio est, cum parua re & sæpe uerbo, res obscura, & latens illustratur: ut cum C. Fabritio P. Cornelius homo (ut existimatur) auarus, & furax, sed egregie fortis, & bonus imperator gratias ageret: quod se homo inimicus consulem fecisset, bello præsertim magno & graui: nihil est quo mihi gratias agas inquit, si malui compilari, quàm uenire.

Quid significet proprie religiosus, Et in quæ diuerticula significatio istius uocabuli flexa sit. Et uerba Nigidij Figuli ex cõmentarijs eius super ea re sumpta.

Cap. IX.

Igidius Figulus homo (ut ego arbitror) iuxta M. Varronem doctissimus, in uide amo commentariorum grammaticorum uersum ex antiquo carmine refert memoria hercle dignum.

Religentem esse oportet, religiosum nefas.

Cuius autem id carmen sit, non scribit. Atque in eodem loco Nigidius, hoc inquit inclinamentum semper huiuscemodi uerborum, ut uinosus, mulierosus, religiosus, numosus signat copiam quandam immodicam rei super qua dicitur: quo circa religiosus appellabatur, qui nimia & superstiosa religione sese alligauerat. Eaq; res uitio assignabatur. Sed præter ista, quæ Nigidius dicit: alio quodam diuerticulo significationis, religiosus pro casto, atque obseruanti, cohibentiq; sese certis legibus, finibusq; dici coeptus.

A. G E L.

Simili autem modo, illa quoque uocabula ab eadē profecta origine, diuersum significare uidentur, religio si dies, & religiosa delubra. Religiosi enim dies dicuntur tristi omine infames, impediti quoque, in quibus & res diuinas facere, & rem quampiam nouam exordiri temperandum est: quos multitudo imperitorum praeue, et perperam nefastos appellant. Ita quoque Marcus Cicerone in lib. epistolarum. IX. Ad Atticum maiores inquit, nostri funestorem diem esse uoluerunt alliensis pugnae, quam urbis captæ, quod hoc malum ex illo. Ita quoque alter religiosus etiam nunc dies, alter in uulgo ignotus. Idem tamen M. T. in oratione de accusatore constituendo, religiosa delubra dicit, non omniosa, nec tristia, sed maiestatis, uenerationis quoque plena. Massurius autem Sabinus in commentarijs, quos de indigenis composuit: religiosum inquit est, quod propter sanctitatem aliquam remotum, ac sepositum à nobis est. Verbum à relinquendo dictum, tanquam ceremoniae à cærendo. Secundum hanc Sabini interpretationem templa quidem, ac delubra, quia horum cumulus in uituperationem non cadit, ut illorum, quorum laus immodesta est, quæ non uulgo, ac temere, sed cum castitate, cerimonia quoque aduenda, & reuerenda, & reformidanda sunt, magis quam inuulganda. Sed dies religiosi dicti, quos ex contraria causa propter omnis diritatem relinquimus. Idcirco ait Terentius in eunu.

■ Tum quod dem, recte est.

■ Nam nihil esse mihi religio est dicere.

Quod si (ut ait Nigidius) omnia istiusmodi inclina-

menta, nimium, ac præter modum significat, et iccirco in culpas cadunt, ut uinosus, mulierosus, uerbosus, morosus, famosus, cur ingeniosus, & formosus, & officiosus, & speciosus, quæ pariter ingenio, et forma, & officio inclinata sunt: cur etiam disciplinosus, consiliuosus, uictoriosus, quæ M. Cato ita affigurauit: cur item facundiosa, quod Sempronius Assellio XIII. rerum gestarum ita scripsit: Facta sua spectare oportere, dicta non, si minus facundiosa essent: cur inquam ista omnia, nunquam in culpam sed in laudem dicuntur? quâquam hæc quoque incrementum sui nimium demonstrant. An propterea, quia illis quidem, quæ supra posui, adhibendus est modus quidam necessarius? Nam & gratia, si nimia, atque immodica, & mores, si multi, atque uarij, & uerba si perpetua, atque infinita, & obtundentia, & fama, si magna, & inquieta, & inuidiosa sit: neque laudabilia, nec utilia sunt. Ingenium autem, & officium, & forma, & disciplina, & consilium, & uictoria, & facundia, sicut ipsæ uirtutum amplitudines nullis finibus cohibentur: sed quanto maiora, auctioraque sunt: etiam tanto laudatiora sunt.

Quid obseruatum de ordine rogandarum sententiarum in senatu, iurgorumque in senatu C. Cæsaris consulis, & M. Catonis diem dicendo eximentis.

Caput

X.

Nte legem, quæ nunc de senatu habendo obseruatur: ordo rogandi sententias uarij fuit. Alias primus rogabatur, qui a CENS.

A. GEL.

princeps in senatum lectus fuerat. Aliàs qui designati COSS. erant. Quidam è COSS. studio aut necessitudine aliqua adducti, quem ijs uisum erat, honoris gratia extra ordinem sententiam primum rogabant. Observatum tamen est, cum extra ordinem fieret: nequis quenquã ex alio quàm ex consulari loco sententiam primum rogaret. C. Cæsar in consulatu, quem cum M. Bibulo gessit, quatuor solos extra ordinem rogasse sententiam dicitur. Ex ijs quatuor principem rogabat M. Crassum. Sed postquam filiam Cn. Pompeio desponderat: primum cœperat Pompeium rogare. Eius rei rationem reddidisse eum senatui Tiro Tullius M. Ciceronis libertus refert. itaq; se ex patrono suo audisse scribit. Id ipsum Capito Atteius in libro, quem de officio senatorio composuit, scriptum reliquit. In eodem libro Capitonis, id quoq; scriptum est. C. inquit Cæsar consul M. Catonem sententiam rogauit. Cato, rem, quam consulebatur, quoniam non è rep. uidebatur: perfecta nolbat. Eius rei gratia ducendæ longæ oratione utebatur. Eximebatq; dicendo diem. Erat enim ius senatori, ut sententiam rogatus, diceret ante quicquid uellet, alius rei, & quoad uellet. Cæsar COS. uictorem uocauit. Eumq; cum finem non faceret: prehendi loquentem, & in carcerem duci iussit. Senatus consurrexit, & prosequeretur Catonem in carcerem. Hac inquit, inuidia facta, Cæsar destitit: & mitti Catonem iussit.

Quæ, qualiaq; sint, quæ Aristoxenus, quasi magis comperta de Pythagora memoriæ commendauit,

Et quæ item Plutarchus in eundem modum de eodem Pythagora scripserit. Cap. XI.

Pinio uetus fufsa occupauit, & conualuit

- Pythagoram philosophum non esitauisse ex animalibus. Item abstinuisse fabulo,

quem κύαμον græci appellant. Ex hac opinione Callimachus poeta scripsit.

καὶ κύαμων ἀπὸ χεῖρας ἔχεν ἀνίωντων ἔδεσθαι

κ' ἀγὼ πυθαγόρας ὡς ἐκέλευε λέγω.

Ex eadem item opinione M. Cic. in lib. de diuina

tionem primo, hæc uerba posuit. Iubet igitur Pla

tosic ad somnum proficisci corporibus affectis, ut ni

hil sit, quod errorem animis, perturbationemq; affe

rat. Ex quo etiam Pythagoreis interdictum puta-

tur, ne faba uescerentur: quæ res habet inflationem

magnam. Is cibus tranquillitatem mentis quærē

tibus constat esse contrarius. Hæc quidem M.

Cic. Sed Aristoxenus musicus uir literarum uete-

rum diligentissimus. Aristotelis philosophi auditor

in libro, quem de Pythagora reliquit: nullo sæpius

legumento Pythagoram dicit usum quàm fabis, quo-

niam is cibus & subduceret sensum aluum & leui-

garet. Verba ista Aristoxeni subscripsi.

πυθαγόρας δὲ τῶν ὀσπρίων μάλιστα τὸν κύαμον ἐδοκί-

μασε λίαν κινητικόν τε γὰρ εἶναι, καὶ διαφορητικόν.

διὸ καὶ μάλιστα κέχρηται αὐτῷ.

Porculus quoq;

minusculis, & hœdis tenerioribus uictitasse idem

Aristoxenus refert. Quam rem uidetur cogno-

uisse ex Xenophilo pythagorico familiari suo, et ex

quibusdam alijs natu maioribus, qui ab ætate Py-

thagoræ, haud multum aberant. Ac de animalibus

A. G E L.

Alexis etiam poeta in comœdia, quæ Pythagoræ uita inscribitur: docet. Videtur autem de κνάμῳ, non esitato causam erroris fuisse, quia in Empedoclis carmine, qui disciplinas Pythagoræ secutus est, uersus hic inuenitur.

δειλοί πάνδειλοι κνάμων ἀπὸ χεῖρας ἐλίθαι.

Opinati enim sunt pleriq; κνάμον legumentum, à uulgo dici. Sed qui diligentius scitiusq; carmina Empedoclis arbitrati sunt, κνάμῳ hoc loco testiculos significare dicunt. Eosq; more Pythagoræ aperte, atq; symbolice κνάμῳ appellatos, quo sunt
 ἃ τὸ κνεῖν δεινοί. καὶ αἴτιοι τοῦ κνεῖν.

Itaque in Empedocli uersu isto non à fabulo edendo, sed à rei ueneræe prolunio uoluisse homines deducere. Plutarchus quoq; homo in disciplinis graui authoritate in primo librorū, quos de Homero composuit: Aristotelem philosophum scripsit, eadem ipsa de Pythagoricis scripsisse, quod non abstinuerunt edundis animalibus, nisi pauca carne quadam. Verba ipsa Plutarchi (quoniam res inopinata est) subscripsi. ἀριστοτέλης δὲ, μήτρας. καὶ καρδίας, καὶ ἀκαλύφης. καὶ τοιούτων ἄλλων ἀπέχεσθαι φησι τὸς πυθαγορικοῦς. χρῆσθαι δὲ τοῖς ἄλλοις. ἀκαλύφη autem est animal marinum: quod urtica appellatur: sed & piscibus nonnullis abstinere Pythagoricos Plutarchus in symposiacis dicit. Pythagorā uero ipsum, sicut celebre est, Euphorbum primo se fuisse dictitasse. ita hæc remotiora sunt ijs, quæ Clearchus, & Diæarchus memoriæ tradiderunt, fuisse eū postea Pyrandrum, deinde Callideam, deinde fœminam pul-

Thra faciemeretricem, cui nomen fuerit Alce.

Notæ & animaduersiones censoriæ in ueteribus monumentis repertæ memoria dignæ. Cap. XII.

I quis agrum suum passus fuerat sordescere, eūq; indiligenter curabat, ac neq; arauerat, neq; purgauerat: siue quis arborem suam, uineamq; habuerat derelictui: non id sine pœna fuit. Sederat opus censorium. Censoresq; ærarium faciebant. Item si quis eques Romanus equum habere graalentum, aut parum nitidū uisus erat: Impolitæ notabatur. Id uerbum significat, quasi tu dicas incuriæ. Cuius rei utriusq; authoritates sunt, et M. Cato id sæpenuero attestatus est.

Quod in centiones quædam tibiæ certo modo factæ ischiacis mederi possint. Cap. XIII.

Reditum hoc a' plerisq; est, & memoriæ mandatum, ischiadici cum maxime dolent, tum si modulis lenibus tibiæ in anant, minui dolores. Ego uero perrime in lib. Teophrasti scriptum inueni, uiperarum morsibus tibiæ scite, modulateq; adhibita mederi. Refert et Democriti liber, qui inscribitur περι λοιμών η λογιών πανών. In quo docet plurimis hominum morsibus medicinam fuisse in centiones tibiæ. Tanta prorsus est affinitas corporibus hominum, mentibusq;, & propterea quoq; uitij, aut medelibus animorū, et corporū.

A. GEL.

Narratur historia de Hostilio Mancino ædili, & Manulia meretrice. Verbaq; decreti tribunorū, ad quos a Manulia prouocatum est. Cap. XIII.

Um librum. VIII. Attei Capitonis collectaneorum legeremus, qui inscriptus est de iudijs publicis, decretum tribunorum uisum est grauitatis antiquæ plenum, propterea id me minimus. Idq; ob hanc causam, & in hanc sententiã scriptum est. A. Hostilius Mancinus ædilis curulus fuit. Is Manuliæ meretrice diem ad populum dixit: quod de ambulacro eius noctu lapide ictus esset. Vulnusq; ex eo lapide ostēdebat. Manulia ad tribule prouocauit. Apud eos dixit, Comesatorem Mancinum ad ædes suas uenisse. Eū sibi recipere non fuisse in æde sua. Sed cum ui irrumperet, lapidibus depulsus. Tribuni decreuerunt ædilem ex eo loco iure deiectum: quod eum uenire cum coronario non decessisset. Propterea ne cum populo ædilis ageret, intercesserunt.

Defensa a culpa sententia ex historia Sallustij, quã inimici eius cum insectatione maligne reprehenderunt. Caput XV.

Legantia orationis Sallustij, uerborūq; fācundia, & nouandi studiū cum multa prorsus inuidia fuit. Multiq; non mediocri ingenio uiri conati sunt reprehendere pleraq;, & obrectare. In quibus plura inscite, aut maligne uelli-

tant. Nonnulla tamen uideri possunt non indigna reprehensione. Quale illud in Catilinæ historia reper-
tum est: quod habeat eam speciem, quasi parum at-
tente dictum. Verba Salustij hæc sunt. At mihi
quidem, tametsi haud quaquam par gloria sequatur
scriptorem, & authorem rerum: tamen in primis
arduum uidetur res gestas scribere. Primum, quod
facta dictis exæquanda sunt. Deinde quod pleriq;
quæ dicta reprehenderis, maleuolentia, & inuidiæ
dicta putant. Vbi de magna uirtute, atq; gloria bo-
norum memores, quæ sibi quisq; facilia factu putat:
æquo animo accipit. Supra, ueluti ficta pro falsis du-
cit. Proposuit inquit dicturum causas, quamob-
rem uideatur esse arduum res gestas scribere, atque
ibi non primū causam, sed querelas dicit. Non enim
causa uideri debet, cur historiæ opus arduum sit: qđ
ij, qui legunt: aut inique interpretantur quæ scriptæ
sunt: aut uera esse non credant. Obnoxiam quippe,
& obiectam falsis existimationibus eam rem dicen-
dam, magis aiunt quā arduum, quia quod arduum
est, sui operis difficultate est arduum: non opinionis
alienæ erroribus. Hæc illi maleuoli reprehēsores di-
cunt. sed arduum sallustius non pro difficili tan-
tum, sed pro eo quoq; ponit, quod græci δουρεΐς,
aut χαλεπὸν appellant: quod est cum difficile, tum
molestum quoq; & incommodum, & intractabile.
Quorum uerborum significatio, a sententia Sallu-
stij superscripta non abhorret.

A. G E L.

De uocabulis quibusdam à Varrone, & Nigidio
 contra quotidiani sermonis consuetudinem declinan-
 tis. Atq; in: b: in id genus quædam cum exemplis ue-
 terum relata. Caput XVI.

AR. Varronem, & P. Nigidium uiros Ro-
 mani generis doctissimos comperimus, non
 aliter locutus esse, & scripsisse, quàm sena-
 tuis, & domuis, & fluctuis, qui est patrius casus ab
 eo, quod est senatus domus, & fluctus. huic senatui,
 domui, fluctui. Cætera q; his consimilia pariter dixisse.
 Terentiij quoq; conuici uersus in libris ueteribus ite-
 dem scriptus est.

22 Eius annus opinor causa, quæ est mortua.

Hanc eorum authoritatem quidam e' ueteribus grã-
 maticis ratione etiã firmare uoluerunt: quod omnis
 datiuus singularis litera finitus i, si non similis est ge-
 nitui singularis s litera addita, genitiuum singula-
 rem facit ut patri patris, duci ducis, cædi cædis. Cũ
 igitur inquirunt, in casu dandi huic senatui dicamus:
 genitiuus ex eo singularis senatus est, & non sena-
 tus. sed non omnes concedunt in casu datiuo senatui
 magis d cendum, quã senatu. sicut Lucilius in eodem
 casu, uictu & annu dicit, non uictui, & annui, in hi-
 scæ uersibus.

22 Quod sumptũ, atq; epulas uictu præponis honesto.

22 Et alio in loco. Anu noceo inquit.

Virg. quoq; in casu dandi aspectu dicit, nõ aspectui.

22 Téq; aspectu ne subtrahere nostro. Et in Geor.

22 Quod nec concubitu indulgent.

C. etiam

C. etiam Cæsar grauis author linguæ latinæ, in Anticatore. Vnius inquit, arrogantia, superbiaq; dominatuq;. Itē in Dolabella actionis illibuiſti, quorum in ædibus, fanusq; posita, & honori erant, & ornatu. In libris quoq; analogicis omnia istiusmodi sine i litera dicenda cenſet.

De natura quarundam particularum, quæ præpositæ uerbis intendi, atq; producta barbære, atq; inscitate uidentur. exemplis rationibusq; plusculis disceptatum.

Caput

XVII.

Valij ex undecimo uersus sunt. (lus

l Sapiadæ magno improbus obijciebat aſel

Luſtrū, illo cenſore, malū infelixq; fuiſſe.

Obijciebat o litera producta multos legere audio.

Idq; eo facere dicunt, ut ratio numeri ſalua ſit.

Idem infra, Et iam

Conijcere in uersus dictum præconis uolebam

Graij. In hac quoq; prima uerbi præpositione, ob eadem causam producunt. Item quintodecimo

Subijcat hinc humilem, & ſuffercatus posteriorem.

Subijcat u litera longa legunt: quia primam ſyllabam breuem eſſe in uersu heroico non conuenit. Item apud Plautum in Epidico cum ſyllabam productam pronuntiant.

Age nunc iam orna te Epidice, & pallium in cololum conijce.

Apud Virgilium quoq; ſubijcat uerbum producta à

plerisq; audio. Item Parnasia laurus,

Parua ſub ingenti matris ſe ſubijcat umbra.

A. G E L .

- sed neq; ob, neq; sub præpositio producendi habent naturam: neq; item con, nisi cum eam literæ sequuntur, quæ in uerbis constituit, & confecat, secundum eam primæ sunt: uel cum eliditur ex ea n litera, sicut salustius. Fœnoribus inquit, coopertus. In ijs autem, quæ supra posui: & metrum esse integrum potest, & præpositiones istæ possunt non barbare protendi. Secunda enim litera in his uerbis pro duo ij nõ per unum scribenda est. Nam uerbum istud, cui supradictæ particule præpositæ sunt: non icio est, sed iacio, & præteritum non icit, sed iecit. I d'q; ubi compositum est: ex, a, litera in, i, mutatur. Sicut fit in uerbis insilio, & incipio, atq; ita uim consonantis capit. Et ideo ea syllaba productius, latiusq; paulo pronuntiata priorem syllabam breuem esse non patitur. Sed reddit eam positu longam. Propterea q; et numerus in uersu, & ratio in pronuntiatu manet. Hæc, quæ diximus, eo etiam conducunt, ut quod apud Virgilium in. VI. positum inuenimus,
- Eripe me his inuicte malis: aut tu mihi terram
 - Inijce. Sic esse injce, ut supra dixi, & scribendum & legendum sciamus. Nisi quis tam indoctus est, ut in hoc quoq; uerbo, in præpositionem metri causa protendat. Quærimus igitur in obijabus, o, litera qua ratione intendatur, cum id uocabulum factum sit a uerbo obijcio & nequaquam simile sit: quod a uerbo moueo motus, o litera longa dicatur. Equidem memini Sulpitium Apollinarem uirum præstanti literarum scientia, obices, & obicibus, o litera correpta dicere. In Virgilio quoq; sic eum legere.

- *Qua ui maria alta tumescant*
 - *Obijabus ruptis.* Sed ita, ut diximus, i, literam, quæ in uocabulo quoq; gemina esse debet: paulo uberior, largiusq; pronuntiabat. Congruens igitur est. ut subijces etiam, quod perinde ut obijces compositum est, u, litera breui dici oporteat. Ennius in tragœdia, quæ Achilles inscribitur, subijces pro aere alto ponit: qui caelo subiectus est, in his uersibus.
 - Ergo deum sublimes subijces, humidus
 - Vnde oritur imber, sonitu sæuo, & strepitu.
- Plerosq; omnes tamen legere audias, u, litera producta. Id ipsum autem uerbum M. Cato sub alia præpositione dicit in oratione, quam de consulatu suo habuit. Ita hos inquit, fert uentus ad priorem pyreneum, quos proijcit in altum. Et Pacuuius item in Anchise,
- Id promontorium, cuius lingua in altum proijcit.

De Africano superiore sumpta quædam ex animalibus memoratu dignissima. Cap. XVIII.

Cipio Africanus antiquior, quanta uirtutum gloria præstiterit, & quàm fuerit altus animo, atq; magnificus, & qua sui conscientia subnixus, pluribus rebus, quæ dixerit, quæq; fecerit, declaratum est. Ex quibus sunt hæc duo exempla eius fiducia, ac exuperantia ingentis. Cum M. Næuius trib. pl. accusaret eum ad populum, diceretq; accepisse a Rege Antiocho pecuniam, ut conditionibus gratiosis, & mollibus pax cum eo, Po. Ro. nomine fieret. Et quædam item alia

A. GEL.

crimini daret, indigna tali uiro. tum Scipio pau-
 ca præfatus, quæ dignitas uitæ suæ, atq; gloria postu-
 labat: memoria inquit, quirites repeto diem esse ho-
 diernum, quo Annibalem pœnum imperio nostro ini-
 miassimum magno prælio uici in terra Africa. pa-
 cemq; & uictoriam uobis peperit insperabilem. Non
 igitur simus aduersum deos ingrati, & censeo relin-
 quamus nebulonem hunc, eamusq; nunc protinus Io-
 ui OPT. MAX. gratulatum. Id cum dixisset, auer-
 tit, & ire in capitolium cœpit. Tum concio uniuersa,
 quæ ad sententiam de Scipione ferendam conuene-
 rat: relicto tribuno, Scipionem in capitolium comita-
 ta, atq; inde ad ædes eius cum lætitia, & gratulatio-
 ne solenni profecuta est. Fertur etiam oratio, quæ ui-
 detur eo die habita à Scipione: & qui dicunt eam
 non ueram, non eunt inficias, quin hæc quidem uer-
 ba fuerint, quæ dixi, Scipionis. Item aliud est factū
 eius præclarum. Petilij quidã trib. pleb. à. M. ut a-
 iunt, Catone inimico Scipionis comparati in eū, atq;
 immissi desyderabant in senatu instantissime, ut pe-
 cuniæ antiochenæ prædæq; quæ in eo bello capta e-
 rat: rationem redderet. Fuerat enim L. Scipionij A-
 siatico fratri suo imperatori in ea prouincia legatus.
 Ibi Scipio exurgit, & prolato e' sinu togæ libro, ra-
 tiões in eo scriptas esse dixit omnis pecuniæ, omnisq;
 prædæ. Illa tum ut palàm recitaretur, & ad æra-
 rium deferretur. Sed enim id iam non faciã inquit,
 nec me ipse afficiam contumelia. Eumq; librum sta-
 tim discidit suis manibus, & concerpfit, ægre passus,
 quod cui salus imperij, ac reip. accepta ferri de-

beret: ab eo ratione pecuniæ prædatitiæ posceretur.

Quid M. V arro in logistorico scripserit, de modo
rando uictu puerorum impubium. Cap. XIX.

P Veros impuberes compertum est: si pluri-
mo cibo, nimioq; somno uterentur: hebetio-
res fieri. aduertimusq; hinc elici tarditatē.
Corpora eorum improcera fieri, minusq; adolesce-
re. Idem pleriq; alij medicorum, philosophorumq;
& M. V arro in logistorico scripsit, quæ inscripta est
Capitulis, aut de liberis educandis.

Notati a censoribus, qui audientibus ijs dixerunt
ioca quædam intempestiua: ac de eius nota delibe-
ratum, qui steterat forte apud eos oscitabundus.

Caput

XX.

Inter censorias seueritates tria hæc exēpla
in literis sunt castigatissimæ disciplinæ.

Vnum est huiusmodi. CENS. agebat de u-
xoribus solenne ius iurandum. Verba erant ita con-
cepta. Vt tu ex animi tui sententia uxorem habes?

Qui iurabat cauillator quidam, & canicula, et ni-
mis ridicularius fuit. Is locum esse sibi ioci dicendi ra-
tus, cum ita, uti mos erat, CENS. dixisset, & tu ex ani-
mi tui sententia uxorem habes? H abeo equidem in-
quit, uxorem, sed non hercle ex animi tui sententia.
Tum CENS. eū, quod intempestiue lasciuisset: in æra-
rios retulit: causamq; hanc ioci scurrilis apud se di-
cti subscripsit. Altera seueritas eiusdem sectæ, di-

*sc̄iplinæq; est . deliberatum est de nota eius , qui ad
 CENS . ab amico aduocatus est , & in iure stans , cla-
 re nimis & sonore oscitauit atq; inibi propè ut ple-
 teretur , fuit , tanquam illud indicium uagi animi
 foret , & hallucinantis , & fluxæ , atque apertæ se-
 curitatis . Sed cum ille deierasset , inuitissimum sese ,
 ac repugnantem oscitatione uictum . teneriq; eo ui-
 tio , quod obcedo appellatur , tum notæ iam destina-
 tæ exemptus est . P . Scipio Africanus Paali filius ,
 utranq; historiam posuit in oratione , quam dixit in
 censura , cum ad maiorum mores populum horta-
 retur . Item aliud refert Sabinus Massurius in septi-
 mo memorabiliũ seuerè factum . CENS . inqt . P . Sci-
 pio Nasica . & M . Pompilius , cum equitum censum
 agerent : equum nimis strigosum , & male habitum ,
 sed equitem eius uberrimum , & habitissimum uide-
 runt . Et cur inquirunt ita est . ? ut tu sis , quàm equus
 curatior . ? Quoniam inquit , ego me curo , equum Sta-
 tius meus seruus . Visum est parum reuerens esse re-
 sponsum , relatusq; in ærarios , ut mos est . Staius au-
 tem seruile nomen fuit : pleriq; apud ueteres serui eo
 nomine fuerunt . Cæcilius quoq; ille comœdiarũ poe-
 ta inclytus seruus fuit , & propterea nomen habuit
 Staius . Sed postea uersum est quasi in cognomentum
 appellatusq; Cæcilius Staius .*

A V L I G E L L I N O C T I V M A T T I C A
R V M C O M M E N T A R I I .
L I B E R Q V I N T V S .

Quod Musonius philosophus reprehendit, impro-
bavitq; laudari philosophum differentem à uociferá-
tibus, et in laudando gestientibus. Cap. I.

m Vsonium philosophum solitum dicere
accepimus, cum philosophus inqt hor-
tatur, monet, suadet, obiurgat, aliud ue-
qd disciplinarum differit: tum q audi-
unt, si de summo, et soluto pectore, obui-
as, uulgatasq; laudes effutiunt, si clamitant etiá. si ge-
stiunt, si uocum eius festiuitatibus, si modulis uerbo-
rum, si qbusdam quasi frequentamentis orationis mo-
uentur, exagitantur, & gestiunt, tum scias, & q dicat,
& q audit frustra esse: neq; illic philosophum loqui,
sed tibicinem canere. Animus is inqt audientis philo-
sophu, quæ dicuntur utilia. ac salubria sunt, quæq;
et errorum atq; uitiorum medicinas ferunt, laxamen-
tum atq; otium prolixè, profusèq; laudandi non ha-
bet qsq; ille est, qui audit: nisi ille est plane deperdi-
tus, inter ipsam philosophi orationem, & phorrescat
necesse est, et pudeat tacitus, & poeniteat, et gaudeat,
et admiretur, uarios adeo uultus, disparilesq; sensus
gerat, perinde, ut eum conscientiamq; eius affecerit,
utrarúq; animi partium aut synceraru, aut ægraru
philosophi ptractatio. Præterea dicebat magná lau-
dem nõ abesse ab admiratione. Admirationē autem,

A. G E L.

quæ maxima est: non parere uerba, sed silentium. Icirco inquit, poetarum sapientissimus, auditores illos Ulyssi labores suos illustrissime narrantis, ubi loquendi finis factus, non exultare, nec strepere, nec uociferari facit. Sed consiluisse uniuersos, dicit, quasi attonitos, & obstupidos, delinimentis aurium ad originem usq; uocis permanantibus.

Super equo Alexandri Regis qui bucephalas appellatus est. Caput II.

Quis Alexandri Regis & capite, & nomine Bucephalas fuit. Emptum Carescriptis talentis. XIII. & regi Philippo donatum, æris nostri summa est HS. CCCXII. Super hoc equo dignum memoria uisum, quod ubi ornatus erat, armatusq; ad prælium, haud unquam inscendisse ab alio nisi a rege passus sit. Id etiam de isto equo memoratum est: quod cum in eo insidens Alexander bello indico, & facinora faciens fortis, in hostium cuneum non satis sibi prouidens, imisisset: coniectisq; undiq; in Alexandrum telis uulneribus altis in ceruice, atq; latere equus per fossus est: moribundus tamen, ac prope iam exanguis è medijs hostibus regem uiuacissimo cursu retulit. Atq; ubi eum extra tela extulerat: ilico concidit: & deinde iam supersitis securus, quasi cum sensus humani solatio expirauit. Tunc Rex Alexander parta eius belli uictoria oppidum in iisdem locis condidit: atq; ob equi honores Bucephalon appellauit.

Quæ causa, quodq; initium fuisse dicatur Protagoræ ad philosophiæ literas adeundi. Cap. III.

Rotagoram uirum in studijs doctrinarum
 p egregium, cuius nomen Plato lib. suo illi in
 clyto inscripsit, adolescentem aiunt uictus
 quæredi gratia in mercede missum. Vecturasq; one
 rum corpore suo factitauisse, quod genus græci
 βασάφορας uocāt. Latine baiulos appellamus. Is de
 proximo rure Abderam oppidum, cuius popularis
 fuit: caudices ligni plurimos funiculo breui circunda
 tos portabat. Tum forte Democritus ciuitatis eiusdem
 cuius homo ante alios uirtutis, & philosophiæ gra
 tia uenerandus, cum egrederetur extra urbem: ui
 det eum cum illo genere oneris tam impedito, ac tam
 incoibili, facile, atq; expedito incedētem. Et prope ac
 cedit, & iuncturā, posituramq; ligni scite, periteq;
 factam consyderat. Petitq; ut paulum acquiescat.
 Quod ubi Protagoras, uti erat petitum fecit: atq; iti
 dem Democritus acernum illum, et quasi orbem cau
 dicum, breui uinculo comprehēsum, ratione quadā,
 quasi geometricā librari, contineriq; animaduertit:
 interrogauit quis id lignum ita composuisset: & cū
 ille a se compositum dixisset: desyderauit, uti solue
 ret, ac de nouo in modum eundem collocaret. At post
 quam ille soluit, ac similiter composuit: tum Democri
 tus animi aciem, solertiamq; hominis non docti de
 miratus, mi A dolens inquit, cum ingenium bene
 facendi habeas: sunt maiora, melioraq; quæ facere
 mecum possis. Abduxitq; eum statim, secumq; ha
 buit: & sumptum ministravit: & philosophias do
 cuit: & esse eum fecit, quantus postea fuit. Is tamen
 Protagoras insyncerus quidem philosophus, sed a-

A. GEL.

cerrimus *sophistarum* fuit. Pecuniam quippe ingen-
tem cum à discipulis acciperet annuam: polliceba-
tur se id docere, qua nam uerborum industria cau-
sa infirmior fieret fortior. Quam rem graece ita
dicebat, τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιῆν.

De uerbo duo & uicesimo, quod uulgo incogni-
tum est: à uiris doctis multifariam in libris scri-
ptum est. Caput. IIII.

Pud sigillaria forte in libraria ego, &
a Iulius Paulus poeta uir memoria nostra
doctissimus, confederamus: atq; ibi expo-
siti erant Fabij annales bonæ, atq; synceræ uetusta-
tis libri, quos uenditor sine mendis esse contendebat.
grammaticus autem quissiam è nobilioribus ab em-
ptore ad spectandos libros adhibitus, reperisse unum
in libro mendum dicebat. Sed contra librarius in
quoduis pignus uocabat: si in una uspiam litera deli-
ctum esset. Ostendebat grammaticus ita scriptum
» in libro quarto. Quapropter tum primum ex
» plebe alter COS. factus est, duo & uicesimo anno,
» postquam Romam galli ceperunt. Non inquit, duo
» et uicesimo, sed duodeuicesimo scribi oportuit. Quid
» enim est duo & uicesimo? Alio quoq; loco hic ita
» scripsit. Mortuus est anno duo & uicesimo. Rex
» fuit anno uigesimo primo.

Cuiusmodi ioco cauillatus sit Antiochum regem
poenus Annibal. Cap. V.

N libri ueterum memoriarum scriptum est Annibalē Carthaginensem apud Regem Antiochum facētissime cauillatum esse. Ea cauillatio huiuscemodi fuit. Ostendebat ei Antiochus in campo copias ingentes, quas bellum populo Romano factururus comparauerat: conuertebatq; exercitum insignibus argenteis, & aureis florentem. Inducebat etiam currus cum falabus, & elephantos cum turribus. Equitatumq; frenis, ephippijs, molibus, phaleris præfulgentem. atq; ibi rex contemplatione tanti, ac tam ornati exercitus gloriabundus Annibalem aspiciat, & putas ne inquit, conferri posse, ac satis esse credis Romanis hæc omnia? Tum pœnus eludens ignauiam, imbelliamq; militum eius pretiose armatorum, satis plane inquit satis esse credo Romanis hæc omnia, etiam si auarissimi sunt. Nihil prorsum: neq; tam lepide, neq; tam acerbe dici potest. Rex de numero exercitus sui, ac de æq̃paratione æstimanda quæsierat. Respondit Annibal de præda.

De coronis militaribus, quæ sit earum triumphalis, quæ obsidionalis, quæ ciuica, quæ muralis, quæ castrensis, quæ naualis, quæ oualis, quæ oleaginea.

Caput. VI.

*M*ilitares coronæ multifariæ sunt. Quarum quæ nobilissimæ sunt, has ferme esse accepimus, triumphalem, obsidionalem, ciuicam, muralem, castrensem, naualem. Est ea quoq; corona, quæ oualis dicitur. Est item postrema oleaginea, qua uti solent, qui in prælio non fuerunt, sed

A. G E L.

triumphum procurant. Triūphales coronæ sunt aureæ, quæ imperatoribus ob honorem triumphi mittuntur. Id uulgo dicitur aurum coronarium. Hæ antiquitus è lauro erant, post fieri ex auro cœptæ. Obsidionalis est, quæ ij, qui liberati sunt obsidione: dant ei ducti, qui liberauit. Ea corona graminea est: obseruariq; solitum ut fieret è gramine: quod in eo loco generatum esset, intra quem clausi erant, qui obsidebantur. Hanc coronam gramineam. S. P. Q. R. Q. Fabio Maximo dedit bello Pœnorum secundo, quod urbem Romam obsidione hostium liberaisset. Ciuica corona appellatur, quæ ciuis cui, a quo seruatus est in prælio, testem uitæ salutisq; perceptæ dat. Ea fit è fronde querna, quoniam abus, uictusq; antiquissimus quercus capi solitus sit. Fit etiam ex ilicæ, quod genus superiori proximum est. Sicuti scriptū est in quadam comœdia Cælij.

- » A duehuntur inquit, cum iligneâ corona, & chlamyde. Dij uostram fidem. Massurius autem Sabinus in. XI. librorum memorabilium ciuicam coronam tum dari solitam dicit: cum is, qui ciuem seruauerat: eodem tempore, etiam hostem occiderat. neq; locum in ea pugna reliquerat. A literius ciuicæ coronæ negat concessum. Tiberiū tamen Cæsarem consultum, an ciuicam coronam capere posset, qui ciuem in prælio seruasset: & hostes ibidem duos interfecisset: sed locum, in quo pugnabat, non retinisset, eoq; loco hostes potiti essent: rescripsisse dicit, eum quoq; ciuica dignum uideri, quod appareret, è tam iniquo loco ciuem ab eo seruatum, ut etiam à forti-

ter pugnantibus retineri non quiverit. Hac corona civica L. Gel. uir censorius in senatu Cic. consulē donari a Rep. censuit: quod eius opera esset atrocissima illa Catilinæ coniuratio detecta, uindicta q̄. Muralis est corona: qua donatur ab IMPER. qui primus murum subiit, in q̄ oppidum hostium per uim ascendit. Icirco quasi muri pinnis decorata est. Castrensium est corona: qua donat eum imperator, qui primus hostium castra pugnans introiuit. Ea corona insigne ualli habet. Naualis est, qua donari solet maritimo prælio, qui primus in hostium nauem uir armatus transfiliuit. Ea quasi nauium rostris insignita est. Et muralis autem, & castrensium, & naualis fieri ex auro solent. Ouialis uero corona myrtea est. ea uter bantur IMPER. qui ouantes introibant urbem. Ouandi autem, ac non triumphandi causa est: cum aut bella non rite indicta, neq; cum iusto hoste gesta sunt: aut hostium nomen humile, & non idoneum est: ut seruorum, piratarum q̄, aut deditione repente facta, sin puluere (ut dici solet) incruentā q̄ uictoria obuenit. Cui facilitati aptam esse ueneris frondē crediderunt: quod non Martius, sed quasi uenerius quidā triumphus foret. Hanc myrteā coronam M. Cras. cum bello fugitiuorum confecto, ouans rediret: insolenter aspernatus est. Senatus q̄ consultum faciundum per gratiam curauit: ut lauro non myrto coronaretur. M. Cato obiecit M. Fuluio nobiliori, quod milites per ambitionem coronis de causis leuissimis donasset. de qua re uerba ipsa apposui Catonis. Nā prim

» apio, quis uidit corona donari quēquam, cum oppi-

A. GEL.

dum captum non esset? aut castra hostium non incensa essent? Fulvius autem, in quem hoc a Catone dictum est: coronis donauerat milites: quia uallum curauerant: aut quia puteum strenue foderant. Praetereundum non est: quod ad ouationes attinet: super quo dissensisse ueteres scriptores scio. Partim enim scripserunt, qui ouaret, introire solitum equo uehente. et Sabinus Massurius pedibus ingredi ouantes dicit, sequentibus eos, non militibus, sed uniuerso senatu.

Personae uocabulum quã lepidè interpretatus, quãq; esse uocis eius originem dixerit C. Bassus.

Caput

VII.

Epidemehercules, & scite C. Bassus in libro, quos de origine uocabulorum composuit: unde appellata persona sit: interpretatur. A personando enim id uocabulum factum esse coniectat. Nam caput inquit, et os, cooperimento personae tectum undiq; unaq; tantum uocis emittendae uia peruium, quod non uaga, neq; diffusa est in unum tantummodo exitum collectam, coactamq; uocem, et magis claros, canorosq; sonitus facit. Quoniam igitur indumentum illud oris clarescere, et resonare uocem facit: ob eam causam persona dicta est, o, litera propter uocabuli formam productiore.

Defensus error a Virgilij uersibus, quos arguerat Iulius Higinius grammaticus. Et ibidem quid sit liuus, atq; de etymologia uocis eius.

Caput

VIII.

Psē quirinali lituo: paruaq; sedebat
 Sucinctus trabea: læuaq; ancile gerebat.

In his uersibus errasse Virgilium Higinus scripsit: tanquam non animaduertit deesse aliquid hisce uerbis, ipse quirinali lituo. nam si nihil inquit, deesse animaduertimus, uidetur ita dictum, ut fiat lituo, & trabea sucinctus, quod est inquit, absurdissimum. Quippe cum lituus sit uirga breuis in parte, qua robustior est, incurua: qua augures utuntur: quoniam modo sucinctus lituo uideri potest? Immo ipse Higinus parum animaduertit sic hoc esse dictum, ut pleraq; dia per defectionem solent: ueluti cum dicitur. M. Cicero homo magna eloquentia, et quasi Roscius histrio summa uenustate, non plenu hoc utruq; neq; perfectum est. sed enim pro pleno, atq; perfecto auditur, ut Virg. alio in loco.

Victorem Buten immani corpore.

Idest corpus immane habentem. Et item alibi.

In medium geminos immani pondere caestus (tis

Proijcit. Ac similiter, Domus sanie, dapibusq; cruē

Intus opaca ingens, Sic igitur id quoq; uideri dictum debet: Picus quirinali lituo erat: sicut dicimus statua grandi capite erat. est autem, & erat, et fuit, plerunq; absunt cum elegantia sine detrimento sententiae. Et quoniam facta litui mentio est: non praetermittendum est, quod posse quaeri animaduertimus utrum lituus auguralis, a tuba, quae lituus appellatur, an tuba a lituo augurum lituus dicta sit.

Utrumq; enim pari forma, & pariter incuruum est. sed si (ut quidam putant) tuba a sonitu lituus

A. GEL.

appellata est, ex illo Homericō uersū λῖξαι βίος.
 necesse est ita accipi, ut uirga auguralis à tubæ simi-
 litudine lituus uocetur. Utitur autem uocabulo isto
 Virg. & pro tuba.

• Et lituo pugnas insignis obibat, & hasta.

Historia de Crœsi filio sumpta ex Herodoti li-
 bris. Caput IX.

Filius Crœsi regis, cum iam per ætatem fa-
 ri posset, infans erat: & cum iam multum
 adoleuisset: item nihil fari quibat. Mutus
 autem, et elinguis diu habitus est. cum uero in patrē
 eius bello magno uictum, et urbe, in qua erat, capta,
 hostis gladio deducto Regem esse ignorās inuaderet:
 diduxit adolescens os clamare nitens, eoq; nixu, atq;
 impetu spiritus uitium, nodumq; linguæ rupit. pla-
 neq; & articulate elocutus est clamans in hostem, ne
 rex Crœsus occideretur. Tum & hostis gladium re-
 duxit, & rex uita donatus est: & adolescens loqui
 prorsus deinceps icēpit. Hero. in historijs huius me-
 moriæ scriptor est, eiusq; uerba sunt, quæ prima di-
 xisse filium Crœsi refert ὡς ὑθρωπε μὴ κτῆνε κροῖσον.
 Sed et quispīā Samius athleta, nomen illi fuit αἰγλῆς,
 cum antea non loquens fuisset: ob similem dicitur cau-
 sam loqui cœpisse. Nam cum in sacro certamine sor-
 titio inter ipsos, & aduersarios non bona fide fieret,
 et sortem nominis falsam subijci animaduertisset: re-
 pēte in eum, qui id faciebat: sese uidere quid faceret,
 magnū inclamauit. Atq; is oris uinculo solutus, per
 omne ide uitæ tempus non turbide, neq; adhæse locu-
 tus est.

De ar-

De argumentis, quæ græce ἀντισπρόσποντα appellantur, à nobis reciproca dici possunt. Cap. X.

Inter uitia argumentorum, longe maximū esse uitiū uidetur eorū, quæ ἀντισπρόσποντα græca dicunt. Ea quidam ex nostris, non hercle nimis absurde reciproca appellauerunt. Id autem uitiū accidit hoc modo. cum argumentum propositum referri contra, conuertiq; in eū potest: à quo dictum est: utrūq; pariter ualet: quale est per uulgatum illud, quo Protagoram sophistarum acerrimum usum esse ferunt aduersus Euathlū discipulum suū. Lis nanq; inter eos, & controuersia sup̄ pacta mercede hæc fuit. Euathlus adolescens diues, eloquentiæ discendæ, causarumq; orandi cupiens fuit. Is in disciplinam Protagoræ sese dedit: daturumq; promissit mercedem grandem pecuniam, quantam Protagoras petiuerat. Dimidiumq; eius dedit iam tunc statim, prius quàm disceret. Pepigitq; ut reliquū dimidium daret, quo primo die causam apud iudices orasset, & uicisset. Postea cum diutule auditor assessorq; Protagoræ fuisset: & in studio quidem faciundia abūde promouisset: causas tamen non reciperet: tempusq; iam longum transcurret, & facere id uideretur, ne reliquum mercedis daret: caput consilium Protagoras, ut tum existimabat astutum. Petere institit ex pacto mercedem. Litem cum Euathlo contestatur: & cum ad iudices conijciendæ, consistendæq; causæ gratia uenisset: tum Protagoras sic exorsus est. Discæ inquit, stultissime adolescens, utroq; id modo fore

A. G. E. L.

uti reddas, quod peto, siue contra te pronuntiatum erit: siue pro te. nam si contra te lis data erit: merces mihi ex sententia debebitur, quia ego uicero. Sin uero secundum te iudicatum erit: merces mihi ex pacto debetur: quia tu uiceris. Ad ea respondit Euathlus. potui inquit, huic tuæ tam anapiti captioni isse obuiam: si uerba non ipse facerem: sed alio patrono uterer. sed magis mihi in ista uictoria pro ludium est: cum te non in causa tantum, sed in argumento quoq; isto uinco. disce igitur tu quoq; magister sapientissime utroq; modo fieri, uti non reddam, quod petis, siue contra me pronuntiatum fuerit, siue pro me. Nam si iudices pro causa mea senserint: nihil tibi ex sententia debebitur: quia ego uicero. Sin contra me pronuntiauerint: nihil tibi ex pacto debebo: quia ego non uicero. Tum iudices dubiosum hoc inexplicabileq; esse, quod utrinq; dicebatur ratione sententia sua utrancunq; in partem dicta esset: ipsa sese rescinderet: rem iniudicatam reliquerunt. Causamq; in diem longissimam distulerunt. sic ab adolescente discipulo magister disciplina eloquentiæ inclytus, suo sibi argumento confutatus est, & captiois uersutæ excogitatae frustratus fuit.

Biantis de re uxoria syllogismum non posse uideri ἀντισπέποντα. Cap. XI.

Xistimauit quidam etiam illud Biantis uiri sapientis, ac nobilis responsum consimile esse, atq; est protagorion illud, de quo dixi modo ἀντισπέπον. nam cum rogatus esset a quodam Bias, deberet ne uxorem ducere, an uitam uiuere cæ

libem: ἦτοι ἰνquit καλὴν ἔξεις ἢ αἰχρὰν, καὶ ἢ κα-
 λὴν, ἔξεις κοινὴν· εἰ δὲ αἰχρὰν, ἔξεις ποιήν. ἐκότερον
 δὲ οὐκ ἀγαθὸν, ὃ λυπῆεν ἄρα. Sic autem hoc respon-
 sum conuertunt, εἰ μὴν καλὴν ἔξω, οὐχ ἔξω ποιήν,
 ἢ δὲ αἰχρὰν, οὐχ ἔξω κοινὴν, γαμυτέον ἄρα. Sed mi-
 nime hoc esse uidetur ἀντιπρὸς, quoniam ex alte-
 ro latere conuersum frigidius est, infirmiusq;. Nam
 Bias proposuit non esse ducendam uxorem propter
 alterutrum incommodum, quod necessario patiendū
 erit ei, qui duxerit. Qui conuertit autem, non ab eo
 se defendit incommodo, quod adest: sed carere se al-
 tero dicat, quod non adest. Satis est autem tuendæ sen-
 tentiæ, quam Bias dixit: quod eum, qui duxit uxo-
 rem, pati necesse est ex duobus incommodis, alterum:
 ut aut κοινὴν habeat, aut ποιήν. Sed Phauorinus no-
 ster, cum facta esset forte mentio syllogismi istius, quo
 Bias usus est, cuius prima πρότασις· ἦτοι καλὴν
 ἔξεις, ἢ αἰχρὰν, non ratum id, neq; iustum disiun-
 ctum esse ait: quoniam non necessum est alterum ex
 duobus, quæ disiunguntur, uerum esse. quod in prolo-
 quio disiunctiuo necessarium est. Eminentia. n. quæ
 dam significari formarum turpes & pulchræ ui-
 dentur. Est autem inquit, tertium quoq; inter duo ista,
 quæ disiunguntur: cuius rōnem, prospectumq; Bias
 non habuit. Inter enim pulcherrimam fœminam,
 & deformissimam media quædam forma est, quæ
 à nimia pulchritudinis periculo, & à summo de for-
 mitatis odio uacat. Qualis à Q. Ennio in Melanip-
 pa, perquam eleganti uocabulo stata dicitur: quæ
 neque κοινὴ. futura sit, neque ποιήν.

A. GEL.

quam formam modicam, & modestam Phauorinus non mehercule in scite appellabat uxoriam. Ennius autem in ista, quam dixi, tragœdia, eas fere' fœminas ait incoluim pudicitia esse, quæ stata forma forent.

De nominibus deorum populi Romani, Diiouis, et
 Veiovis. Caput XII.

i N antiquis spectationibus nomina hæc deorum inesse animaduertimus. Diiouis et Veiovis. Est autem etiam ædes Veiovis Romæ inter arcem, & capitolium. Eorum nominum rationem esse hanc comperi. Iouem Latini ueteres à iuuando appellauere. Eundemq; alio uocabulo iuncto patrem dixerunt. Nam quod est in elisis, aut immutatis quibusdam literis Iupiter: id plenum, atq; integrum est Iouis pater. Sic & Neptunus pater coniumcte dictus est, Saturnus pater, & Ianus pater, & Mars pater, hoc enim est Marspiter. Itemq; Iouis Diespiter appellatus, id est diei & lucis pater. Icircoq; simili nomine Diiouis dictus est, & Lucetius: quæ nos die, & luce quasi uita ipsa afficeret, & iuuaret. Lucretium autem Iouem Cn. Nenuius in libris belli punica appellat. Cum Iouem igitur, & Diiouem à iuuando nominassent: eum quoq; contra deum, qui non iuuandi potestatem, sed uim nocendi haberet. (nam deos quosdam ut prodesse, celebrabant: quosdã ne obessent, placabant) Veiouem appellauerunt dempta atq; detracta iuuandi facultate. Vae enim particula, quæ in alijs, atq; alijs uocabulis uariatim per has duas literas cum a litera media immissa dicitur: du-

plicem significatum eundemq; inter se diuersum accipit. Nam & augendæ rei, & minuendæ ualet: sicuti aliæ particule plurimæ. propter quâ accidit, ut quædâ uocabula, quibus particula ista præponitur: ambigua sint, et utroque uersum dicantur, uæscum, uæhe mens, & uæ grande, de quibus alio in loco uberiore tractatu factò admonuimus. Vesanos autè, et uecor des ex una tantum parte dici, quæ priuatiua est. quâ græci σεπτικὸν μόριον dicunt. Simulachrum igitur dei Veionis, quod est in æde, de qua supra dixi, sagittas tenet: quæ sunt uidelicet paratæ ad nocendû. Quapropter eum deû pleriq; Apollinè esse dixerût. Immolaturq; illi ritu humano capra. Eiusq; aialis figmētum iuxta simulachrū stat. Propter ea Virgiliū quoq; aiunt multæ antiquitatis hominem sine ostentationis odio peritum, numina læua in Georgicis deprecari, significantem quandam uim esse huiusmodi deorum in lædendo magis quâ in iunãdo potentem. Versus Virgilij hi sunt.

■ In tenui labor, at tenuis non gloria, si quem

■ Numina læua sinunt: auditq; uocatus Apollo.

In istis autem dijs, quos placari oportet: uti mala à nobis uel à frugibus natis amoueantur, Arungus quoq; habetur, et Robigus.

De officiorum gradu, atq; ordine moribus populi Romani obseruato. Caput XIII.

s Eniorum hominum, & Romæ nobilium, atq; in morum disciplinarumq; ueterum

doctrina, memoriaq; præstantium disceptatio quædam fuit præfente, & audiente me de gradu, atque ordine officiorum. Cumq; quæreretur quibus nos eaprioribus, potioribusq; facere oporteret: si necesse esset in opera danda, faciundoq; officio, alios alijs anteferre, non constabat. Conueniebat autem facile, constabatq; ex moribus Po. Ro. Primum iuxta parentes locum tenere pupillos debere fidei, tutelæq; nostræ creditos. secundum eos, proximum locum clientes habere, qui sese itidem in fidem, patrociniumq; nostrum dederunt. Tum in tertio loco esse hospites, postea esse cognatos, affinesq;. Huius moris, observationisq; multa sunt testimonia, atq; documenta in antiquitatibus perscripta. Ex quibus unum hoc interim de clientibus, cognatisq;, quod præ manibus est, ponemus. **M. Cato** in oratione, quam dixit apud **CENSUS** in **Len-
tulum**, ita scripsit. Quod maiores sanctius habue-
re defendi pupillos, quàm clientem non fallere. Ad-
uersus cognatos, pro cliente testatur. Testimonium ad-
uersum clientem nemo dicit. Patrem primum, postea
patronum proximum nomen habere. **Massurius**
autem **Sabinus** in libro iuris ciuilis iii. antiquiorem
locum hospiti tribuit, quàm clienti. uerba ex eo libro
hæc sunt. In officijs apud maiores ita obseruatum
est, primum tutelæ, deinde hospiti, deinde clienti, tum
cognato, postea affini, de qua causa foeminae uiris po-
tiores sunt habitæ, pupillarisq; tutela mulieri præla-
ta, etiam aduersus, quem affuissent eius filij tutores
relicti, in eadem causa pupillo aderant. **Firmum**
atq; clarum isti testimonium rei perhibet *authoritas*

C. Cæsaris PONT. MAX. qui in oratione, quam pro
 » Bithynis dixit: hoc principio usus est. Vel pro ho
 » spitio regis Nicomedis, uel pro horum necessitate, quo
 » rum res agitur, refugere hoc munus. M. non potui.
 » Nam neq; hominum morte memoria deleri debet,
 » quin proximis retineatur: neq; clientes sine summa
 » infamia deserui possunt: quibus etiam a propinquis
 » nostris opem ferre instituimus.

Quod Appion doctus homo, qui polyhistor ap-
 pellatus est, uidisse se Romæ scripsit, recognitionem
 inter sese mutuam ex uetere notitia hominis et leonis.

Caput XIII.

Appion, qui Polyhistor appellatus est, literis
 » homo multis præditus, rerumq; græcarum
 » plurima, atque uaria scientia fuit. eius li-
 » bri non in celebres feruntur: quibus omnibus ferme,
 » quæ mirifica in Aegypto ui suntur, audiunturq; hi-
 » storia comprehendit. sed in iis, quæ audisse, uel legis-
 » se sese dicit: fortasse a uitio, studioq; ostentationis fit
 » loquacior. Est enim sane quam in prædicandis do-
 » cetrinis suis uenditator. Hoc autem, quod in libro
 » Aegyptiacorum quinto scripsit: neque audisse, neque
 » legisse, sed ipsum sese in urbe Roma uidisse oculis
 » suis confirmat. In arce maxime inquit, uenationis
 » amplissimæ pugna populo dabatur. Eius rei, Ro-
 » mæ cum forte essem spectator inquit, fui. Multæ ibi
 » sæuientes feræ, magnitudine bestiarum excellen-
 » tes, omniumq; inusitata aut forma erat, aut ferocia.
 » sed præter alia omnia leonum inquit immanitas

A. G E L.

admirationi fuit. præterq; omnes cæteros, unius. Is unus leo corporis impetu, uastitudine, terrificoq; fremitu, & sonoro, toris, comisq; ceruicium fluctuantibus animos, oculosq; omnium in sese conuerterat. Introductus erat iter complureis cæteros ad pugnam bestiarum datus seruus uiri consularis. Ei seruo Androdus nomen fuit. Hunc ille leo ubi uidit procul, repente inquit, quasi admirans stetit: ac deinde sensim, atq; placide, tanquam nosciturus ad hominē accedit. Tum caudam more, atq; ritu adulantium cæterum clementer, & blande mouet: hominisq; sese corpori adiungit. Cruraq; eius, & manus prope iam exanimati metu, lingua leniter demulcet. Homo Androdus inter illa tam atrocis feræ blâdimenta amissum animū recuperat: paulatimq; oculos ad contuendum leonem refert. Tum quasi mutua recognitione facta, lætos inquit, & gratulabundos uideres hominem, & leonem. Ea re prorsus tam admirabili, maximos populi clamores excitatos dicit. A recessumq; à Cæsare Androdum, quæsitamq; causam, cur ille atrocissimus leonum uni parsisset. Androdus rem mirificam narrat, atq; admirandam. Cum provinciam inquit, Africam pro consulari imperio meus dominus obtineret: ego ibi iniquis eius, & quotidianis uerbis ad fugam sum coactus. & ut mihi à domino terræ illius præside tutiores latebræ forent: in cæporum, & arenarum solitudines concessi. Ac si defuisset abus, consilium fuit mortem aliquo pacto querere. Tum sole inquit, medio rapido, et flagranti, specum quandam nactus remotam, latebrosamq; in eam

me penetro, & recondo, neq; multo post ad eandē specum uenit hic leo debili uno, & cruento pede gemitus edens, & murmura, dolorem, cruciatumq; uulneris commiserantia. Atq; illic primo quidem conspectu aduenientis leonis territum sibi, & pauefactum animum dixit. Sed postquam introgressus iquit leo, uti re ipsa apparuit, in habitaculum illud suum, uidet me procul delitescentem, mitis et mansuetus accessit: & sublato pedem ostendere mihi, & porrigere, quasi opis petendæ gratia uisus est. Ibi inquit, ego serpem ingentem uestigio pedis eius hærentem reuulsi. Conceptamq; saniem uulnere intimo expressi: accuratiusq; sine magna iam formidine sicari penitus, atq; detergi cruorem. Ille tunc mea opera, & medella leuatus, pede in manibus meis posito recubuit, & requieuit. Atq; ex eo die triennium totum ego, et leo in eadem specu, eodemq; uictu uiximus. Nam quas uenabatur feras, membra opimiora ad specum mihi suggererat: quæ ego, ignis copiam non habens, sole meridiano torrens edebam. Sed ubi me inquit, uitæ illius ferinæ iam pertesum est: leone in uenatum profecto, reliqui specum: & uiam ferme tridui permensus a militibus uisus, apprehensusq; sum. Et ad dominum ex Africa Romam deductus. Is me statim rei capitalis damnandum, dandumq; ad bestias curauit. Intelligo autem inquit, hunc quoq; leonem me tunc se perato captum gratiam nunc mihi beneficij, & medicinæ referre. Hæc Appion dixisse Androdum tradit. Ea q; omnia scripta circumlataq; tabella populo declarat. Atq; ideo cunctis petentibus di-

A. GEL.

missum Androdum, & poena solutum. Leonemq; ei suffragijs populi donatum. postea inquit, uidebamus Androdum, & Leonem loro tenui reuinctum, urbe tota circum tabernas ire. donari ære Androdum, floribus spargi Leonem, omnesq; fere ubiq; obuios dicere: hic est leo hospes hominis. hic est homo medicus leonus.

Corpus ne sit uox, an σώματιον, uarias esse philosophorum sententias. Cap. XV.

Etus, atq; perpetua quæstio inter nobilissimos philosophorum agitata est, corpus ne sit uox, incorporeū an. hoc enim uocabulum quidam finxerunt proinde, quod græce dicitur σώματιον. Corpus autem est, quod aut efficiens est, aut patiens: id græce dicitur τὸ δρώμενον ἢ πάσχον σῶμα ἐστὶ. Quæ definitionem significare uolēs Lucretius, ita scripsit.

Tangere enim aut tangi, nisi corpus, nulla potest res. Alio quoq; modo corpus esse græci dicunt, τὸ τριχῆ διασατόν. Sed uocem stoici corpus esse contendūt. Eamq; esse dicunt icium aera. Plato autem non esse uocem corpus putat. Non enim percussus inquit, aer, sed plagæ ipsa, atq; percussio, uox est.

Ἐχ' ἀπλῶς πληγὴ αἰέρος ἐστὶν ἢ φωνή. πλήθει γὰρ τὸν αἶρα καὶ δάκτυλος παραγόμενος. καὶ ἔδέπω ποιεῖ φωνήν. ἀλλ' ἢ πόση πληγὴ. καὶ σφόδρα. καὶ πόση δὲ ὡς τὴν ἀκουσὴν γενέσθαι. Democritus, ac deinde Epicurus ex indiuiduis corporibus uocem constare dicunt. Eamq; ut ipsis eorum uerbis utar, ῥῶμα λόγων

appellant. hos, aliosq; tales argutæ, delectabilisq; de
 fidiæ aculeos cum audiremus, uel lectitaremus, neq;
 in his scrupulis aut emolumentum aliquod solidum
 ad rationem uitæ pertinens, aut finem ullum quæ-
 rendi uideremus, Ennianum Neoptolemum proba-
 bamus, qui profecto ita ait.

Philosophandū est p̄ uicis, nam omnino haud placet.

De uis oculorum. deq; uidendi rationibus.

Caput. XVI.

De uidendi ratione, deq; cernendi natura
 diuersas esse opiniones philosophorum ani-
 maduertimus. Stoici causas esse uidendi di-
 cunt, radiorū ex oculis in ea, quæ uideri queūt, emis-
 sionem, aerisq; simul intentionem. Epicurus affluere
 semper ex omnibus corporibus simulachra quædā
 corporū ipsorū, eaq; sese in oculos inferre: atq; ita
 fieri sensum uidēdi putat. Plato existimat genus quod
 dā ignis, lucisq; de oculis exire, idq; conuētum, cō-
 tinuatumq; uel cum luce solis, uel cum alterius ignis
 lumine, sua uis, et externa nixū efficere, ut quæcunq;
 offenderit, illustraueritq;, cernamus. Sed & hic, ea
 quæ differimus, imaginā dū. Eiusdemq; illius Ennia-
 ni Neoptolemi, de quo supra scripsimus, consilio uten-
 dum est: q̄ degustandum ex philosophia censet nō in
 eam ingurgitandum.

Quam ob causam dies primi post calendas no-
 nas idus atri habeantur, & cur diem quoq; quar-
 tum ante calendas, uel nonas uel idus quasi religio-
 sum pleriq; uitant.

Cap. XVII.

A. G E L.

26 Errius flaccus in quarto de uerborum signi-
 ficatione, dies qui sunt postridie calēdas no-
 nas, idus, quos uulgus imperite nefastos di-
 cit: propter hanc causam dictos habitosq; atros esse
 scribit. Vrbe iquit, a' Gallis Senonibus recuperata,
 L. Attilius in senatu uerba fecit. Q. Sulpitiū trib.
 militum ad Alliam aduersus Gallos pugnaturum,
 rem diuinam dimicandi gratia postridie idus fecis-
 se. Tum exercitum Po. Ro. occidione occisum, &
 post diem tertium eius diei urbem præter Capitoliū
 captam esse. Compluresq; alij senatores recordari se
 se dixerunt quoties belli gerendi gratia, res diui-
 na postridie calēdas, nonas, idus à magistratu Po.
 Ro. facta esset: eius belli proximo deinceps prælio
 Reip. malam gestam esse. Tum senatus eam rem ad
 PONT. reiecit, ut ipsi, quod uideretur, statuerent.
 PONT. decreuerunt nullum ijs diebus sacrificium
 recte futurum. ante diem quoq; quartum Calē. uel
 Non. uel Id. tanquam inominalem diem pleriq; ui-
 tant. Eius obseruationis, an religio ulla sit tradita,
 quæri solet. Nihil super ea re scriptum inuenimus,
 nisi quod Claudius annalium quinto cladem illā pu-
 gnæ cannensis uastissimam factam dicat ante diem
 quartum NON. SEXTIL.

In quo, & quantum differat historia ab anna-
 libus. Superq; ea re uerba posita ex libro rerum ge-
 starum Sempronij Asellionis primo.

Caput

XVIII.

Historiam ab annalibus quidam differre eo
 h putant: quod cum utrumq; sit rerum gestarum
 narratio: earum tamen proprie rerum
 sit historia, quibus rebus gerendis interfuerit is, qui
 narret. Eamq; esse opinionem quorundam Verrius
 Flaccus refert in libro de significatu uerborum quar-
 to. Ac se quidem dubitare super ea re dicit. Possesse au-
 tem uideri putat non nihil esse rationis in ea opinio-
 ne, quod historia græce significat rerum cognitionem
 presentium. Sed nos audire soliti sumus annales om-
 nino id esse, quod historiae sint. Historias non omni-
 no esse id, quod annales sint. Sicuti quod est homo id
 necessario animal esse, quod est animal, non id necesse
 est hominem esse. Ita historias quidem esse aiunt re-
 rum gestarum uel expositionem, uel demonstrationem,
 uel quo alio nomine id dicendum est: Annales uero
 esse, cum res gestae plurium annorum, obseruato cu-
 iusq; anni ordine deinceps componuntur. Cum uero
 non per annos, sed per dies singulos res gestae scribun-
 tur: ea historia græco uocabulo ἱστορίας dicitur.
 Cuius latinum interpretamentum scriptum est in li-
 bro sempronij Asellionis primo. ex quo libro plura
 uerba adscripsimus, ut simul ibidem, quid ipse, inter
 res gestas, & annales esse dixerit: ostenderemus.
 Verum inter eos inquit, qui annales relinquere uo-
 lissent: & eos, qui res gestas à Romanis perscribere
 conati essent: omnium rerum hoc interfuit. Annales
 libri tantummodo quod factum, quoq; anno gestum
 sit, id demonstrabant. Id eorum est, quasi qui diarium
 scribunt: quam græca ἱστορίαι uocant, nobis nõ

modo satis esse uideo, quod factum esset id pronun-
 tiare, sed etiã quo consilio, quãq; ratione gesta essent,
 demonstrare. Paulo post idem Asellio in eodem lib.
 10 nam neq; alacriores ad Remp. defendendam, neq;
 20 se gniores ad rem perperam faciũdam annales libri
 30 commouere quicquam possunt. Scribere autem bellũ
 40 quo initium consule, & quo modo confectum sit, &
 50 quis triumphans introierit, exq; eo libro, quæ in bel
 60 lo gesta sint iterare, id fabulas non prædicare ait. In
 70 terea quid senatus decreuerit, aut quæ lex rogatio'ue
 80 lata sit, neq; quibus consilijs ea gesta sunt iterare, id
 fabulas pueris est narrare, non historias scribere.

Quid sit adoptatio, quid item sit arrogatio, quã
 tumq; hæc inter se differant: uerbaq; eius, quæ, qua-
 liaq; sint, qui in liberis arrogandis super ea re popu-
 lum rogat.

Caput

XIX.

Um in alienam familiam, inq; liberorũ lo-
 c cum extranei sumuntur: aut per prætorẽ
 fit, aut per populum. Quod per prætorẽ
 fit, adoptatio dicitur. Quod per populum, arrogatio.
 Adoptantur autem cum a parente, in cuius potesta-
 te sunt: tertia mancipatione in iure cedũtur. Atq; ab
 eo, qui adoptat, apud eum, apud quem legis actio est,
 uindicantur. Arrogantur ij, qui cum sui iuris sint:
 in alienam sese potestatem tradunt. Eiusq; rei ipsi au-
 thores fiunt. Sed arrogationes non temere, nec mex-
 plorate committuntur. Nam comitia arbitris etiam
 Pontificibus præbentur, quæ curiata appellantur.

*A*etas quoq; eius, qui arrogare uult: an liberis potius
 gignūdis idonea sit: bonaq; eius, qui arrogatur, ne in
 sidiōse appetita sint, consyderatur. Iusq; iurandum
 a. Q. Mutio Pon. Max. conceptum dicitur. quod in
 arrogando iuraretur. Sed arrogari non potest, nisi iā
 uesticeps. Arrogatio autem dicta, quia genus hoc in
 alienam familiam transitus per populi rogationem
 fit. Eius rogationis uerba hæc sunt. Velitis, iubea-
 tis, uti L. Valerius L. Titio tam iure, legēq; filius si
 bi siet, & quā si ex eo patre, matrēq; familias
 eius natus esset. Vtiq; ei uitæ, necisq; in eum potestas
 siet, uti pariendo filio est. hoc ita, ut dixi, ita uos qui
 rites rogo. Neq; pupillus autē, neq; mulier, quæ in pa-
 rentis potestate est: arrogari possunt, quoniam & cū
 foeminis nulla comitorum communiō est: & tutori-
 bus in pupillos tantā esse auctoritatem, potestatemq;
 fās non est: ut caput liberum fidei suæ commissum
 alienæ ditioni subijciant. Libertinos uero ab inge-
 nuis adoptari quidem iure posse Massurius Sabinus
 scripsit. Sed id neq; permitti dicit, neque permitten-
 dum esse unquam putat: ut homines libertini ordi-
 nis per adoptionem in iura ingenuorum inuadāt.
 Alioqui si iuris ista antiquitas seruetur, etiam ser-
 uus a domino per prætorem dari in adoptionem
 potest. Idq; ait plerosq; iuris ueteris authores pos-
 se fieri scripsisse. Animaduertimus in oratione P.
 Scipionis, quam CENS. habuit ad populum de
 moribus, inter ea, quæ reprehendebat: quod con-
 tra maiorum instituta fierent: id etiam eum cul-
 pauisse, quod filius adoptiuus patri adoptatori in-

- ter præniã patrum prodesset. Verba ex ea ora-
 » tione hæc sunt. In alia tribu patrem, in alia filiũ
 » suffragium ferre. Filium adoptiuum tam procede-
 » re, quã si se natum habeat. absentis cenferi iubere, ut
 » ad censum nemini necesse sit uenire.

Quod uocabulum latinum solœcismo fuerit Ca-
 pitoni Asinio, quid ipsum appellauerint ueteres la-
 tini, quibusq; uerbis solœcismum definierit idem Asi-
 nius. Caput XX.

Solœcismus latino uocabulo ab Asinio Ca-
 pitone, eiusdẽq; ætatis alijs imparilitas ap-
 pellatus, uetustioribus latinis sribiligo dice-
 batur a uersura uidelicet, & prauitate tortuosæ ora-
 tionis, tanquam sterobligo quædam. Quod uitiũ
 Asinius Capito in literis, quas ad Clodiũ Thuscum
 dedit, hisce uerbis definit. Solœcismus est inquit, im-
 par, & inconueniens compositura partium oratio-
 nis. Cum græcum autem uocabulum sit solœcismus,
 an Attici homines, qui elegantius locuti sunt: usi eo
 sint, quæri solet. sed nos neq; solœcismum, neq; Bar-
 barismum apud græcorum idoneos adhuc inueni-
 mus. Nam sicut βάρβαρον, ita σολῶινον dixerunt.
 Nostri quoq; antiquiores solœcum facile, solœcismum
 haud scio, an unquam dixerint. Quod si ita est: neq;
 in græco, neq; in latino solœcismus probe dicitur.

Pluria qui dicat, & compluria, & compluries non
 barbare dicere, sed latine. Caput XXI.
 pluria

Pluria forte quis dixit sermocinans uir ad-
 prime doctus meus amicus non hercle stu-
 dio ferens ostentandi, neq; quo plura dicen-
 dum non putaret. Est enim doctrina homo serua, et
 ad uitæ officia deuincta, ac nihil de uerbis laboran-
 te. sed opinor assidua ueterum scriptorum tractatio-
 ne inoleuerat linguæ illius uox, quam in libris sæ-
 pe offenderat. Aderat, cum ille hoc dixit, reprehens-
 or audaculus uerborum, qui per pauca, eademq; a
 uulgo protrita legerat. Habebatq; nonnullas disci-
 plinæ grammaticæ inauditumculas, partim rudes
 inchoatasq; , partim non probas. Easq; quasi pulue-
 rem ob oculos, cum ad ortus quenq; fuerat, asperge-
 bat. Sicut tunc amico nostro barbare inquit, dixisti
 pluria. Nam neq; rationem uerborum hoc, neq; au-
 thoritatem habet. Ibi ille amicus ridens, amabo te in-
 quit, uir bone, quia nunc mihi a magnis, serijsq; re-
 bus otium est: uelim doceas nos, cur pluria, siue com-
 pluria (nihil enim differt) non latine, sed barbare
 dixerint M. Cato, & Q. Claudius, Vale. Antias.
 L. Lælius. P. Nigidius. M. Varro, quos subscripto-
 res, approbatoresq; huius uerbi habemus. Præter
 poetarum, oratorumq; ueterum multam copiam.
 Ad quæ ille nimis arroganter, tibi inquit, habeas au-
 thoritates istas, ex faunorum, & ab originum secu-
 lo repetitas, atq; huic rationi respondeas. Nullum e-
 nim uocabulum neutrum comparatiuum, numero
 pluratiuo, casu recto ante extremum a, habet, i, lite-
 ram sicuti meliora, maiora, grauiora. proinde igitur
 plura, non pluria dici consuevit, ne contra for-

A. G E L.

mam perpetuam in comparatiuo, i, litera sit ante extremum a. Tum ille amicus noster, cum hominem confidentem pluribus uerbis non dignum existimaret. Asiniꝝ inquit, Capitonis doctissimi uiri epistolae sunt uno in lib. multæ, opinor, positæ in templo pacis. Primaq; epistola scripta est ad Pacuuium Labeonem: cui titulus præscriptus est pluria non plura dici debere. In ea epistola rationes grammaticas posuit: per quas docet pluria latinum esse, plura barbarum. Ad Capitonem igitur te dimittimus. Ex eo id quoq; simul disces, si modo assequi poteris, quod in ea epistola scriptum est: pluria siue plura absolutum esse siue simplex, non, ut tibi uidetur, comparatiuum. Huius opinionis asiniana id quoq; adiumentum est: quod compluries cum dicimus, non comparatiue dicimus. Ab eo autem, quod est compluria, aduerbium est factum compluries. Id quoq; quonia minus usitatum est, uersum Plauti subscripsi ex comœdia, quæ Persa inscribitur.

- *Quid metuis? Metuo hercle uero. Sensi ego cõpluries.*
- *Item M. Cato in quarto originum eodẽ in loco ter hoc uerbum posuit. Compluries eorum milites mercenarij inter sese multi, alteri alteros occidẽre. Cõpluries multi simul ad hostes transfugẽre. Compluries imperatorem impetum fecere.*

A V L I G E L L I N O C T I V M A T T I C A
R V M C O M M E N T A R I I .
L I B E R S E X T V S .

Quem in modum responderit Chrysippus ad-
uersus eos, qui providentiam consistere negauerunt.

Caput Primum

h Omines fecisse dicitur tantam vim
esse erūnarum, & malorum. ad-
sus ea Chrysippus, cum in libro
περί προνοίας quarto differeret:
nihil est prorsus istis inquit, insipi-
dius, qui opinantur bona esse potuis-
se, si non essent itidem mala. Nam cum bona malis
contraria sint: utraq; necessarium est opposita inter
se, & quasi mutuo aduerso quæq; sulta usu consi-
stere. Nullum adeo contrarium esse sine contrario al-
tero. quo enim pacto iustitiæ sensus esse posset, nisi es-
sent iniuriæ? Aut quid aliud iustitia est, quàm iniu-
stitiæ priuatio? Qui item fortitudo intelligi posset, ni-
si ex ignauiæ oppositione? Qui continentia, nisi ex
intemperantiæ? Quo item modo prudentia esset, ni-
si foret contra imprudentia? Proinde inquit homi-
nes stulti, cur non hoc etiam desyderant, ut ueri-
tas sit, & non sit mendacium? Nanq; itidem sunt bo-
na & mala, felicitas & infortunitas, dolor & uolu-
ptas. Alterum enim ex altero (sicuti Plato ait) uerti-
cabus inter se contrarijs deligatum est. Si tuleris
unum, abstuleris utrumq;.

A. GEL.

dem libro tractat, consideratq; dignū esse id quæri putat. εἰ τῶν ἀνθρώπων νόσοι κατὰ φύσιν γίνονται. Idem naturā ne ipsa rerum, uel. providentia, quæ cōpagem hanc mundi, & genus hominum fecit, morbos quoq; & debilitates, et ægri tudines corporum, quas patiuntur homines: fecerit. Existimat autem non fuisse hoc principale naturæ consilium, ut faceret homines morbis obnoxios. Nunquam enim hoc conuenisse naturæ auctori, parentiq; rerum omnium bonarū. Sed cum multa inquit, atq; magna gigneret, pareretq; aptissima et utilissima, alia quoq; simul adgnata sunt incommoda ijs ipsis, quæ faciebat, coherentia. Ea q; non per naturam, sed per sequelas quasdam necessarias facta dicit: quod ipse appellat κατὰ παρακολύθησιν. Sicut inquit, cum corpora hominum natura fingeret, ratio subtilior, & utilitas ipsa operis postulauit: ut tenuissimis, minutisq; ossiculis caput compingeret. Sed hanc utilitatem rei maioris, alia quædam incommoditas extrinsecus consecuta est: ut fieret caput tenuiter munitum, & ictibus offensionibusq; paruis fragile, proinde morbi quoq; & ægri tudines partæ sunt: dum salus paritur. Sic hercle inquit, dum uirtus hominibus per consilium naturæ gignitur: uitia itidem per affinitatem contrariam nata sunt.

Quo itidem modo, & uim, necessitatemq; fati constituerit, & esse tamen in nobis consilij, iudicijq; nostri arbitrium confirmauerit.

fatum, quod græci πεπωμένον, uel εμαρμένον uocant, ad hanc ferme sententiam Chrysippus stoicæ princeps philosophiæ definiit. fatum est inquit, sempiterna quædam, et indeclinabilis series rerum, et cathena uoluens semetipsa sese, & implicans per æternos consequentiæ ordines, ex quibus apta, connexa q; est. Ipsa autem uerba Chrysippi, quantum ualui, memoria adscripti, ut si cui meum istud interpretamentum uidebitur esse obscurius: ad ipsius uerba animaduertat. In libro enim περὶ προνοίας quarto ἡ μαρμένον, se dicit φυσικὴν σύνταξιν τῶν ὄλων ἐξ αἰδίου τῶν ἐτέρων τοῖς ἐτέροις ἐπακολουθόντων καὶ μετὰ πολὺ μὲν ἔν ἀπαρβατέα ὄσις τῆς τοιαύτης συμπλοκῆς. Aliarum autem opinionum, disciplinarumq; authores huic definitioni ita obstrepunt: si Chrysippus inquit fati putat omnia moueri, & regi, nec declinari, transcendiq; posse agmina fati, & uolumina, peccata quoq; hominum, & delicta non sustentanda, neq; inducenda sunt ipsis, uoluntatibusq; eorum, sed necessitati cuidam, & instantiæ, quæ oritur ex fato, omniū quæ sit rerum domina, & arbitra, per quam necesse sit fieri, quicquid futurum est. Et propterea nocentium poenas legibus iniq; constitutas, si homines ad maleficia non sponte ueniunt: sed fato trahuntur. Contra ea Chrysippus tenuiter multa, & argute disserit: sed omnium ferè, quæ super ea re scripsit, sententia huiusmodi est. Quæquam ita sit inquit, ut ratione quadam necessaria, principali, & coacta, atq; connexa. sint fato omnia, ingenia tamen ipsa mentium no-

A. G. E. L.

strarum perinde sunt fato obnoxia, ut proprietates earum est ipsa qualitas. Nam si sunt per naturam primitus salubriter, utiliterque facta, omnem illam vim, quae de fato extrinsecus ingruit: inoffensius, tractabiliusque transmittunt. Sin uero sunt aspera, & inscita, & rudia. nullisque artium bonarum adnuculis sulcata: et etiam si paruo siue nullo fatalis incommodi conflictu urgeantur: sua tamen leuitate, & uoluntario impetu in assidua delicta, & errores ruunt. Idque ipsum ut ea ratione fiat: naturalis illa, & necessaria rerum consequentia efficit: quae fatum uocatur Est. n. genere ipso quasi fatale, & consequens, ut mala ingeni i peccatis, & erroribus non uacent. Huius deinde rei exemplo non hercle nimis aliene, neque illepide utitur. Sicut inquit, lapidem cylindrum si per spatia terrae prona, atque derupta iacias: causam quidem ei, et initium praecipitantiæ feceris: mox tamen ille praecipit uoluitur: non quia tu id iam facis: sed quoniam ita sese modus eius, & formae uolubilitas habet: sic ordo & ratio & necessitas fati, genera ipsa & principia causarum mouet: Impetus uero consiliorum, mentiumque nostrarum, actioneque ipsas uoluntas cuiusque propria, & animorum ingenia moderantur. Infert deinde uerba haec ihs, quae dixit congruentia. διὸ ὁ πὸ τῶν πυθαγορείων οὕτως ἔρηται.

γνώσῃ δ' ἀνθρώπου ἀναίρετα πῆμαθ' ἐλόντας
ὡς τῶν βλαβῶν ἐκείσοις παρ' αὐτοῖς γινόμενων, καὶ καθ'
ὄρμην αὐτῶν ἀμαρτανόντων τὲ καὶ βλαπτομένων, καὶ
κατὰ τὴν αὐτῶν διάνοιαν καὶ πρόθεσιν. Propterea ne
gat oportere ferri audiri que homines aut nequam, aut.

ignavos, & nocentes, & audaces, qui, cum in culpa & in maleficio reuicti sunt: per fugiunt ad fati necessitatem, tanquam in aliquod fani asylum, et quæ pessime fecerunt: ea non suæ temeritati, sed fato esse attribuenda dicunt. Primus autem Homerus sapientissimus & antiquissimus poetarum dixit in hisce uersibus.

ὦ πόποι· ὄϊον δῆνυ θεοῦς βροτοὶ αἰτιῶνται·

ἔξ ἡμῶν γὰρ φασὶ καὶ ἔμμεναι, οἳ δὲ καὶ αὐτοὶ
σφῆσιν ἀτασθαλίησιν ὑπὲρ μέτρον, ἀλλ' ἔχουσιν·

Itaq; M. Cic. in libro, quem de fato conscripsit, cum quaestionem istam diceret obscurissimam esse, & implicatissimam, Chrysippum quoq; philosophum non expedisse se in ea refert his uerbis. Chrysippus æstuans, laboransq; quonam pacto explicet, & fato omnia fieri, & esse aliquid in nobis, intricatur hoc modo.

Historia sumpta ex libris Tiberonis de serpente inusitatae longitudinis. Cap. III.

Vero in historijs scriptum reliquit, bello primo punico Attilium Regulum COS. in Africa castris apud Bagradam flumen positis, prælium grande, atq; acre fecisse aduersus unum serpentem in illis locis stabulantem inusitatae immanitatis. Eumq; magna totius exercitus conflictatione balistis, atque catapultis diu oppugnatum. Eiusq; interfecti longum corium pedes centum & XX. Romanam misisse.

A. GEL.

Quid idē Tubero in historijs de Attilio Regulo a' Carthaginensibus capto literis mandauerit. Quid etiam Tuditanus super eodem Regulo scripserit.

Caput

IIII.

9 **Q**uod satis celebre de Attilio Regulo, id nuperrime legimus scriptum in Tuditani libris Regulum captum ad ea, quæ in senatu Romæ dixit suadens ne captiu cum Carthaginensibus permutarentur: id quoq; addidisse. Venenum sibi Carthaginenses dedisse, non præsentaneum, sed eiusmodi, quod mortem in diem proferret: eo consilio, ut uiueret quidem tantisper, quoad fieret permutatio. Post autem grassante sensim ueneno cor tabesceret. Eundem Regulum Tubero in historijs rediisse Carthaginem, nouisq; exemplorum modis excruciatum a' Poenis dicit. In atras inquit, & profundas tenebras eum claudebant: ac diu post, ubi erat uisus sol ardentissimus: repente educebant: & aduersus ictus solis oppositum continebant. Atq; intendere in cælum oculos cogebant. Palpebras quoq; eius, ne conuiuere posset: sursum, ac deorsum diductas insuebant. Tuditanus autem somno diu prohibitum, atq; ita uita priuatum refert. Idq; ubi Romæ cognitum est: nobilissimos Poenorum captiuos liberis Reguli a' senatu deditos, & ab ijs in armario muricibus præfixo destitutos, eademq; insomnia cruciatos interisse.

Quod Alphenus iuriconsultus in uerbis uetribus interpretandis, errauit. Cap. V.

Lphenus iureconsultus, Ser. Sulpitij discipulus, rerumq; antiquarum non in curiosus in libro digestorum. XXX. C. IIII.

Conlectaneorum autem secundo in foedere inquit.

Quod inter Po. Ro. & Carthaginienses factum, et scriptum inuenitur, ut Carthaginienses quotquot annis Po. Ro. darent certum pondus argenti puri puti. quaesitumq; est quid esset argentum purum putum. respondi ego inquit, esse purum putum ualde purum, sicut nouum nouitium dicimus, & proprium proprium augere, atq; intendere uolentes noui, & proprii significationem. Hoc ubi legimus, mirabamur eadem affinitatem uisam esse Alpheno puri & puti, quae sit noui, & nouitij. Nam si esset, puritium tum sanè uideretur dici, quasi nouitium. id etiam mirum fuit: quod nouitium per augendi figuram dictum existimauit, cū sit nouitiū non qđ magis nouum sit: sed quod à nouo dictum, inclinatumq; sit. Iis ergo assentimus, qui putum esse dicunt à putando dictum, & ob eam causam prima syllaba breui pronuntiat non longa, uti existimasse Alphenus uidetur, qui à puro id esse factum scripsit. Putare autem ueteres dixerunt, uacantia ex quaq; re, ac non necessaria, aut etiam obstantia, & aliena auferre, & excidere, & quod esset utile, ac sine uitio uideretur: relinquere. Sic nanq; arbores, & uites, & sic etiam rationes dictae putari. uerbum quoq; ipsum puto, quod declaranda sententiae nostrae causa dicimus, non signat profecto aliud, quā id agere nos in re dubia, obscuraq; ut deasis, amputatisq; falsis opinionibus, quod uideatur

A. G E L.

esse uerum, & integrum, & incorruptum retineamus. Argentum ergo in carthaginiensi foedere purum dictum esse quasi exputatum, excoctumq; omnique; aliena materia carens, omnibusq; ex eo uitijs detractis, emaculatum, et candefactum. Scriptum est autem purum putum non in carthaginiensi solum foedere, sed cum in multis alijs ueterum libris, tum etiam in Q. quoq; Ennij tragœdia, quæ inscribitur Alexander, et in Satyra M. Varronis, quæ inscripta è, *δὲς πῦρ δὲς οἰ γέροντες*.

Temere, inepteq; reprehensum esse à Iulio Higino Virgilium, quod præpetes Dædali pennas dixit: atq; ibi quid sint aues præpetes. Et quid illæ sint aues, quas Nigidius inferas appellauit.

Cap. VI.

- » Aedalus (ut fama est) fugiēs minoia regna,
- » d Præpetibus pennis ausus se credere cœlo
- » Infuctum per iter gelidas enauit ad arctos.

In his Virgilij uersibus reprehendit Higinus præpetibus pennis, quasi improprie, & inscite dictum. Nā præpetes inqt, aues ab auguribus appellantur, quæ aut opportune præuolant: aut idoneas sedes capiunt. Non apte igitur usum uerbo augurali existimauit in Dædali uolatu nihil ad augurum disciplinam pertinente. Sed Higinus nimis hercle ineptus est: cum quid præpetes esse se scire ratus est, Virgilium autem, & Trimatium doctum uirum ignorasse: qui in secundo iliadis uictoriam uolucrem præpetem appellauit in hoc uersu.

- » Dum dat uincenti præpes uictoria palmam.
- » Cur autem non Q. quoq; Ennium reprehendit? qui

in annalibus, non ut Virgilius pennas Dædali præpetes, sed longe diuersius inquit. Quid

- Brundisium pulchro prædictum præpete portu?
Et si uim potius, naturamq; uerbi considerasset: neq; id solum, quod augures dicerent, inspexisset: ueniam præsertim poetis daret similitudine, ac translatione uerborum non significatione utentibus. Nam quoniam non ipsæ tantum aues, quæ prosperius præuolant. sed et loci, quos capiunt: q̄ idonei, felice. q; sunt: præpetes appellantur: Icirco Dædali pennas præpetes dixit, qm̄ ex locis, in q̄bus periculum metuebat: in loca tutiora peruenit. Locos porro præpetes et augures appellat. Et Ennius in annalium primo dixit.

- Præpetibus hilares sese, pulchrisq; locis dant.
A uibus autem præpetibus contrarias aues inferas appellari Nigidius Figulus in libro primo augurij priuati ita dicit. Discrepat dextra sinistra, præpes inferæ. Ex quo est coniectare præpetes appellatas, quæ altius, sublimiusq; uolitet: cū differre à præpetibus Nigidius inferas dixerit. Adolescens ego Romæ, tū cum etiā ad grammaticos itarē: audiui Apollinarē Sulpitium, quem in primis sectabar, cum de iure augurio quaereretur: et mentio præpetum auiū facta esset: è L. Claro præfecto urbis dicere præpetes sibi uideri esse alites, quas Homerus τανυπτερυγας, appellauerit. Quoniā istas potissimum augures spectarent: quæ in gentibus alis patulæ, atq; porrectæ præuolarēt. Atq; ibi hos Homeri uersus dixit.

τύνη δ' ὀϊωνοῖσι τανυπτερυγαὶ κελόεισ

παύεσθαι, τῶν ἔτι μετατρέπομαι οὐδ' ἀλεγιζέω.

A. G E L.

De Acca Larentia, & Caia Tarratia, deq; origine sacerdotij fratrum Arualium. Cap. VII.

Acca Larentiae, & Caiae Tarratiae, siue illa suffetia est, nomina in antiq; annalibus celebria sunt. Earum alterae post mortem, Tarratiae autem uiuae amplissimi honores a Po. Ro. habiti, & Tarratiam quidem uirginem ueste fuisse lex horatia testis est: quae super ea ad populum lata, qua lege ei plurimi honores fiunt. Inter quos ius quoq; testimonij dicendi tribuitur. Testabilisq; uirgine omnium foeminarum ut sit, datur. Id uerbum est ipsius legis Horatiae. Contrarium est in. XII. tabulis scriptum. Improbis, intestabilisq; esto. Praeterea si quadraginta annos nata sacerdotio abire, ac nubere uoluisset: ius ei potestasq; ex augurandi, atq; nubendi facta est, munificentiae, & beneficij gratia, qd campum Tiberinum, siue Martium Po. Ro. condonasset. Sed Acca Larentia corpus in uulgus dabat: pecuniamq; emeruerat ex eo quaestu uberem. ea testamento, ut in Antiatis historia scriptum est: Romulum regem, ut quidam alij tradiderunt, Po. Ro. bonis suis heredem fecit. Ob id meritum a flamine quirinali sacrificium ei publice fit, & dies e nomine eius in fastos additus. Sed Sabinus Massurius in primo memorabiliu secutus quosdam historiae scriptores, Accam Larentiam Romuli nutricem fuisse dicit. Ea inquit, mulier ex. XII. filijs maribus unum morte amisit. In illius locum Romulus Accae Larentiae sese filium dedit. Seq; & caeteros eius filios fratres aruales ap-

pellauit. Ex eo tempore collegium mansit fratrum
 arualium numero. XII. cuius sacerdotij insigne est
 spinea corona, & albæ infulæ.

De Alexandro, & de P. Scipione memoratu di-
 gna. Caput VIII.

Scipion græcus homo, qui πολυίσωρ est ap-
 pellatus, facili atq; alacri facundia fuit.

Is, cum de Alexandri Regis laudibus scri-
 beret, uicti inquit, hostis uxorem facie inclyta mulie-
 rem uenit in conspectum suum deduci: ut eam ne ocu-
 lis suis quidem contingeret. Lepida igitur quæstio agi-
 tari potest, utrum uideri continentio-rem par sit. P. ne
 Africanum superiorem, qui Carthagine ampla ci-
 uitate in Hispania expugnata, uirginem tempesti-
 uam, forma egregia, nobilis uiri hispani filiam cap-
 ptâ, perductamq; ad se patri inuiolatam reddidit:
 an regem Alexandrum, qui Darij regis uxorem, eâ-
 dem eiusdemq; sororem prælio magno captam, quâ
 esse audiebat exuperanti forma, uidere noluit: per-
 ductaq; ad sese prohibuit. Sed hanc utranq; declama-
 tiunculam super Alexandro, & Scipione celebra-
 uerint, quibus abunde et ingenij, & otij, et uerborum
 est. Nos satis habebimus, quod ex historia est, id di-
 cere. Scipionem istum, uero ne an falso, incertum: fâ-
 ma tamen, cum esset adolescens, haud syncera fuisse, et
 propemodum constituisse hosce uersus a' Cn. Nenuio poe-
 ta in eum scriptos esse.

Etiam qui res magnas manu sæpe gessit gloriose.

- Cuius facta uina nunc uigent, qui apud gentes solus
- Præstat, eum suus pater cum pallio uno ab annica ab
- duxit.

Hus ego uersibus credo adductum Valerium Antiam aduersus cæteros omnes scripres de Scipionis moribus sensisse: & eam puellam captiuam non redditam patri scripsisse: contra quam nos supra diximus, sed retentam a Scipione, atq; in delictis, amoribusq; ab eo usurpatam.

Locus exemptus ex annalibus L. Pisonis historie, & orationis lepidissimæ. Caput IX.

- 9
- Vod res uidebatur memoratu digna, quæ fecisse Cn. Flauium Annij filium, ædilem curulem L. Pisoni in. III. annali scripsit. Eaq; res perquam pure, & uenuste narrata à Pisoni: locum istum totum ex Pisonis annali composuimus. Cn inquit, Flauius patre libertino natus scriptum faciebat. Isq; in eo tempore ædili curuli apparebat, quo tempore ædiles subrogantur. Eumq; primæ tribus ædilem curulem renuntiauerunt. At ædilis, qui comitia habebat, negat accipere. Neq; sibi placere, qui scriptum faceret: eum ædilem fieri Cn. Flauius Annij filius dicitur tabulas posuisse, scriptu sese abdicasse. Isq; ædilis curulus factus est. Idem Cn. Flauius Annij filius dicitur ad collegam uenisse uisere agratum, & in conclaue postquam introiuit adolescens: ibi complures nobiles sedebant. Ii contemnentem eum, assurgere ei nemo uoluit. Cn. Flauius Annij filius

- » *ædilis id arrisit. sellam curulem iussit sibi afferri.*
- *Eam in limine apposuit, nequis illorum exire pos-*
- » *set. Vtq; ij omnes inuiti uiderent sese in sella curuli*
- *sedentem.*

Historia super Euclide Socratico, cuius exemplo Taurus philosophus adhortari adolescentes suos solitus, ad philosophiam gnauiter sectandam.

Caput

X.

Philosophus Taurus uir memoria nostra in disciplina platonica celebratus, cum alijs bonis multis, salubribusq; exemplis hortabatur ad philosophiam atpescendam: tum uel maxime ista re animos iuuenum expergebat, Euclidem quã dicebat socraticũ factitauisse. Decreto inquit, suo Athenienses cauerant: ut qui Megaris ciuis esset, si intulisse Athenas pedem prehensus esset: ut ea res ei homini capitalis esset. Tanto Athenienses iquit, odio flagrant finitimorum hominum Megarensiũ. Tum Euclides, qui ididẽ Megaris erat: q̃q; etiã ante id decretum & esse Athenis, & audire Socratem consueuerat: postquam id decretum sanxerunt: sub noctem prius quã aduesperasceret, tunica longa muliebri indutus, & pallio uersicolore amictus, & caput, et ora uelatus, e' domo sua megaris Athenas ad Socratẽ cõmeabat: ut uel noctis aliquo tempore consiliorum, sermonumq; eius fieret particeps. Rursusq; sub lucem millia passuum paulo amplius uiginti eadem ueste illa tectus redibat. At nunc iquit, uidere est philosophos ultero currere, ut doceant, ad fores iuuenũ diuitum: eosq; ibi sedere, atq; operiri prope' ad me-

ridiem, donec discipuli nocturnum omne uinum edormiant.

Verba ex oratione Q. Metelli Numidici, quæ libuit meminisse ad officii grauitatis, dignitatisq; uitæ decentia. Caput XI.

Um inquinatissimis hominibus non esse cõ
 uitio decertandũ, neq; in male dictis aduer
 sus impudentes, & improbos uelitandũ,
 quia tantisper similis, & compar eorum fias: dum
 paria, & consimilia dicis, atq; audias, non minus
 ex oratione Q. Metelli Numidici sapientis uiri co
 gnosci potest: quã ex libris, & disciplinis philosopho
 rum. Verba hæc sunt Metelli aduersus Caium Ma
 lium tri. pl. a quo apud populum in concione laceffi
 tus, iactatusq; fuerat dictis petulantibus. Nunc, qđ
 ad illum attinet quirites, quoniam se ampliozem pu
 tat esse, si se mihi inimicum dictitauerit: quem ego mi
 hi neq; amicum recipio: neq; inimicum respicio: in eũ
 ego non sum plura dicturus. Nam eum indignissi
 mum arbitror, cui a uiris bonis bene dicatur. Tum
 ne idoneum quidem, cui a probis male dicatur. Nam
 si in eo tempore huiusmodi homunculum nomi
 nes, in quo punire non possis, maiore honore, quã
 contumelia afficias.

Quod neq; testamentum sicuti Seruius Sulpitius
 existimauit, neq; sacellum sicuti Trebatius, duplicia
 uerba sunt; sed a testatione productum alterum,
 alterum a sacro diminutum. Caput XII.
 SERUIUS

s Eruius Sulpitius Iureconsultus uir ætatis
 suæ doctissimus, in libro de testamentis se-
 cundo, quæ ratione adductus testamentum
 uerbum esse duplex scripserit: non reperio. Nã com-
 positum esse dixit à mentis contestatione. Quid igitur
 calciamentum? quid paludamentum? quid pa-
 uimentum? quid uestimentum? quid alia mille per
 huiuscemodi formam producta? Etiam ne ista omnia
 composita dicemus? Obrepsisse autem uidetur Seruio,
 uel si quis, alius est, qui id prior dixit: falsa quædã, sed nõ
 abhorrens, neq; inconcanna, quasi mentis quædam in
 hoc uocabulo significatio. sicut hercle C. quoq; Tre-
 batio eadem concannitas obrepsit. Nam in libro de re
 • ligionibus secundo. Sacellum est inquit, locus par
 • tus deo sacratus cum ara. Deinde addit uerba hæc,
 • Sacellum ex duobus uerbis arbitror compositum, sa-
 • cri, & cællæ, quasi sacra cælla. Hoc quidem scri-
 • psit Trebatius. Sed quis ignorat sacellũ & simplex
 uerbum esse, & non ex sacro, & cælla compositum,
 sed ex sacro diminutum?

De quæstunculis apud Taurum philosophum in
 conuiuio agitatis, quæ symposiacæ uocantur.

Caput

XIII.

f Astitatum, obseruatumq; hoc Athenis est
 ab ijs, qui erant philosopho Tauro iunctio-
 nes, cum domum suam nos uocaret: ne o-
 mnino (ut dicitur) immunes, & a symboli uenire-
 mus: coniectabamus ad coenulam non cupedias cibo-
 rum, sed argutias quæstionum. Vnusquisq; igitur nõ-

A. GEL.

strum commentus, paratusq; ibat, quod quæreret. Eratq; initium loquendi, eundiq; finis. Quærebatur autem nec grauiâ, nec uerendâ, sed εἴθε μὴ ματαιὰ quædam lepida, & minuta, & florentem uino animum lacescentia. Quale hoc ferme est subtilitatis ludicræ quod dicam. Quæsitum est quando moriens moreretur? cum iam in morte esset, an tum etiam, cum in uita foret. Et quando surgens surgeret, cum iam staret? an tum etiã cum sederet? Et qui artem disceret, quando artifex fieret, cū iam esset, an tum cum etiam non esset. Vtrum enim horû dicat, absurde, atq; ridicule dixeris, multoq; absurdus uidebitur: si aut utrunq; esse dicat, aut neutrum. Sed ea omnia, cum cæpiones esse quidam futiles, & inanes dicerent: Nolite inquit Taurus, hæc, quasi nugarum aliquem ludum aspernari. Grauiissimi philosophorum, super hac re serio quæsiuerunt. Et alij moriendi uerbum, atq; momentum, manente adhuc uita dicat, atq; fieri putauerunt. Alij nihil in eo tempore uitæ reliquerunt. Totumq; illud, quod mori dicitur, morti uindicauerunt. Item de cæteris similibus in diuersa tempora, & in contrarias sententias discesserunt. Sed Plato inq; noster, neq; uitæ id tēpus, neq; morti dedit. Idemq; in omni consimilium rerum disceptatione fecit. Vidit quippe utrunq; esse pugnant, neq; posse ex duobus contrarijs, altero manente, alterum constitui. Quæstionemq; fieri per diuersorum inter se finium, mortis & uitæ coherentiam, & iccirco peperit ipse, expressitq; aliud quoddam nouum in consimio tempus: quod uerbis proprijs, atq; inte-

γράφει τὴν ἐξαίφνης φύσιν appellauit. Idq; ipsum ita uti dico, inquit, in libro, cui παρμενίδης titulus est, scriptum ab eo reperietis τὸ γὰρ ἐξαίφνης τοῖσ'τόντι ἔοικε σημάειν. ὡς ἐξ' ἐκείνου μεταβάλλον ἄς ἕτερον. Talia apud Taurum symbola, & alia, quæ erant secundarum mensarum, ut ipse dicere solitus erat, τραγήματα.

Puniendis peccatis tres esse rationes à philosophis attributas. Et quamobrem Plato duarum ex ijs memnerit. Cap. XIII.

Puniendis peccatis tres esse debere causas existimatum est. Una est, quæ reθεσία, uel νόλασις, uel παραίνεσις dicitur, cum poena adhibetur castigandi, atq; emendandi gratia, ut is, qui fortuito deliquit, attentior fiat, correctiorq;. Altera est: quam ij, qui uocabula ista curiosius diuiserunt, τιμωρίαν appellant. Ea causa animaduertendi est, cum dignitas, authoritasq; eius, in quem est peccatum, tuenda est, ne prætermittam animaduersio contemptum eius pariat, & honorem leuet. Idcircoq; id ei uocabulum à conseruatione honoris factum putant. Tertia ratio uindictæ est, quæ παράδειγμα à græcis nominatur, cum puniatio propter exemplū necessaria, ut cæteri à similibus peccatis, quæ prohiberi publicitus interest: metu cognitæ poenæ deterreantur. Idcirco ueteres quoq; nostri exempla, pro maximis, grauissimisq; poenis dicebant. Quando igitur aut spes magna est, ut is q; peccauit ci-

A. GEL.

tra poenã, ipse sese ultro corrigat: aut spes contra nulla est emendari eũ posse, et corrigi, aut iacturam dignitatis, in quã peccatum est, metui non necessum est: aut non id peccatum est, cuius exemplo necessario metu sancendum sit: tum quicquid ita delictum est, non sane dignum esse imponendæ poenæ studium visum est. Has tres ulciscendi rationes et philosophi alij plurifariam, & noster Taurus in primo commentariorum, quos in Gorgia Platonis composuit, scriptas reliquit. Plato autem ipse uerbis apertis duas solas esse puniendi causas dicit. Vnam, quam primo in loco propter corrigendum, alteram, quam in tertio propter exempli metum posuimus. Verba sunt hæc Platonis in Gorgia, προσήκει δὲ παντὶ, τῷ μὲν τιμοῦ μένω ὑπ' ἄλλῃ ὀρθῶς τιμωρῶ μένῃ βελτίων γίνεσθαι. καὶ ὀνίλασθαι. ἢ παράδειγμα ἄλλοις γίνεσθαι ἵνα ἄλλοι οἱ ὀρῶντες πάχοντα φοβούμενοι βελτίους γίνωνται.

In hisce uerbis facile intelligis τιμωρίαν Platoni dixisse, non, ut suprascripsi quosdam dicere: sed ita ut promiscue dici solet, pro omni punitione. An ne autem quasi omnino paruum, et contemptu dignam præterierit poenæ sumendæ causam propter tuendam læsi hominis auctoritatem: an magis quasi ei, quam dicebat, et ei non necessariam prætermiserit: cum de poenis non in uita, neq; inter homines, sed post uitæ tempus capiendis scriberet: ego in medium relinquo.

De uerbo quiesco, an e litera corripi, an produci debeat.

Caput

XV.

Micus noster homo multi studij, atq; in bonarum disciplinarum opere frequens uerbu quiescit, usitate e litera correpta dixit.

Alter item amicus, homo in doctrinis, quasi in prestigijs mirificus, communiumq; uocum respuens nimis, & fastidians barbare eum dixisse opinatus est: quoniam producere debuisset, non corripere. Nam quiescit ita oportere dici praedicauit, ut calescit, nitescit, stupescit, atq; alia huiuscemodi multa. id etiam addebat, quod quies e producto non breui diceretur. noster autem, qua est omnium reru, uerecunda mediocritate, ne si Helij quidem Cincij, & Satyri dicendum ita censuissent: obsecuturum se fuisse ait contra perpetuam Latinae linguae consuetudinem. Neq; se tam insigniter locuturum, absona ut inauditaq; diceret, Literas autem super hac re fecit iter exercitia quaedam ludicra. Et quiesco non esse his simile, quae supra posui, nec a quiete dictum sed ab eo quietem. Graecaeq; uocis ἤκουσεν uerbo ἤκουσεν, & modum & originem uerbum illud habere demonstrauit. Rationibusq; haud sane frigidis docuit quiesco e litera longae dici non conuenire, ut diceret eiusmodi quispiam, qui tumultuarijs, & modicis linguae exercitationibus ad famam se facundiae permiserat, neq; orationis Latinae modos, usurpationes uel ulla didicerat.

Notum uerbum de precor a poeta Catullo in usitate quidem, sed apte positum, & proprie, deq; ratione eius uerbi, exemplisq; ueterum scriptorum.

A. G E L.

¶ *Um in Lycio forte uespera ambularemus,*
c uir quidam ludo ibi nobis & uoluptati sic
it nam cum esset uerbum deprecor doctius
cule positum in Catulli carmine, quia id ignorabat:
frigidissimos uersus esse dicebat: omnium quidem
meo iudicio uenustissimos: quos subscripsi.

• *Lesbia mi dicit semper male: nec tacet unquam*

• *De me: dispeream, me nisi Lesbia amat.*

• *Cui ego quasi eadem totidem mox deprecor illi .*

• *Affidue: uerum dispeream nisi amo.*

Deprecor hoc in loco uir bonus ita dictum esse putat,
 ut plerumq; à uulgo dicitur: quod significat ualde pre-
 cor, & oro & supplico. In quo de præpositio ad au-
 gendum, & cumulandum ualet. Quod si ita esset, fri-
 gidi sanè uersus forent. Nunc enim contra omnino est.

Nam de præpositio, quoniam est anceps in uno, eo-
 demq; uerbo diuersitatem significationis capit. Sic
 enim deprecor à Catullo dictum est, quasi detestor,
 uel execror, uel depello, uel abominor. Contra autem

• *ualet cum Cicero pro P. Sylla ita dicit. Quam mul-*

• *torum hic uitam à Sylla deprecatus est. Item in dis-*

• *suasione legis agrariæ. Siqd deliquero, nullæ sunt*

• *imagines, quæ me à uobis deprecentur. Sed neq; so-*

lus Catullus ita isto uerbo usus est. Pleni adeo sunt li-

bri ueterum similis in hoc uerbo significationis. Ex

quibus unum & alterum, quæ suppetierant, appo-

sui. Q. Ennius in Erechtheo non longe secus dixit,

quàm Catullus.

• *Quibus nunc inquit erumna mea libertatem paros?*

• *Quibus seruitutem mea miseria deprecor?*

significat abigo, & amolior, uel prece adhibita, uel quo alio modo. Item Ennius in Cresphonte.

- » Ego cum meæ uitæ parcam, letum inimico deprecor.
 » Cic. in lib. VI. de rep. ita scripsit. Quod quidem
 » eo fuit maius, quia cum in causa pari collegæ essent:
 » nõ modo inuidia pari non erant: sed et Claudij inuĩ
 » diam Gracchi charitas deprecabatur. Hic quoq;
 » item non est ualde precabatur, sed quasi propulsabat,
 » & defensabat inuidiam. Quod græci propinqua si
 » gnificatione παραυτῆς μαι dicunt. Item pro A. Li
 » ciano similiter Cicero uerbo isto utitur. Quid inquit
 » huic homini facias? Non ne concedas interdum, ut ex
 » cusatione summæ stultitiæ, summæ improbitatis odi
 » um deprecetur? item in Verrem actionis secundæ pro
 » æmio. Nunc uero qd faciat Hortensius? auaritiæ ne
 » crimina frugalitatis laude deprecetur? an hominem
 » flagitiosissimum, libidinosissimũ, nequissimumq; de
 » fendat? Sic igitur Catullus eadem se facere dicit,
 » quærens ueniam, quod & male diceret ei palàm, re
 » spueretq; & recusaret, detestareturq; assidue, & tã
 » men eam penitus deperiret.

Quis omniũ primus libros publice præbuerit le
 gendos. Quãtusq; numerus fuerit Athenis ante cla
 des persicæ librorum in bibliothecis publicorum.

Caput XVII.

Libros Athenis disciplinarum liberalium
 l publice ad legendum præbendos primus
 posuisse dicitur Pisistratus tyrannus. De
 inceptis studiosius, accuratiusq; ipsi Athenienses auxe
 runt. Sed omnem illam postea librorum copiam

A. GEL.

Xerxes Athenarum potitus, urbe ipsa præter arcem incensa abstulit: asportauitq; in Persas. Hos porro libros uniuersos multis post tempestatibus Seleucus rex, qui Nicanor appellatus est: referendos Athenas curauit. Ingens postea numerus librorum in Aegypto a Ptolemæis regibus uel conquisitus, uel confectus est, ad millia ferme uoluminum septingenta. Sed ea omnia bello priore alexandrino, dum diripitur ea ciuitas, non sponte, neq; opera consulta, sed a militibus forte auxiliarijs incensa sunt.

A V L I G E L L I N O C T I V M A T T I C A R V M C O M M E N T A R I I . L I - B E R S E P T I M V S .

*Admiranda quædam ex annalibus sumpta de
P. Africano superiore. Caput I.*

*Q*uod de Olympiade Philippi regis uxore, Alexandri matre in historia græca scriptum est, idẽ de P. Scipionis quoq; matre, qui prior Africanus appellatus est: memoriæ datum est. Nam & Caius Opius, & Iulius Higinus, aliq; qui de uita, et rebus Africani scripserunt: matrem eius diu sterilem existimatam tradunt. P. quoq; Scipionem, cum quo nupta erat, liberos desperauisse. Postea in cubiculo, atq; in lecto mulieris, cum absente marito cubans sola obdormisset: uisum repente iuxta eam cubare ingentem an-

guem. Eumq; ijs, qui uiderant, territis, & clamantibus elapsum inueniri non quisse. Id ipsum P. Scipionem ad aruspices retulisse. Eos sacrificio factō respondisse, fore ut liberi gignerentur. Neq; multis diebus postea quam ille anguis in lecto uisus est: mulierem concepisse, concepti foetus signa, atq; sensum pati. Exi de mense decimo peperisse. Natumq; esse hunc P. Scipionem Africanum, qui Annibalem, & Carthaginenses in Africa bello punico secundo uicit. Sed & eum impendio magis ex rebus gestis, quam ex illo ostento, uirum esse uirtutis diuinæ creditum est. Id etiam dicere haud piget: quod iisdem illi, quos supra nominavi, literis mandauerint. Scipionem hunc Africanum solitauisse noctis extremo, prius quam dilucularet in capitolium uentitare, ac iubere aperiri cællam Iouis, atq; ibi solum diu demorari quasi consultantem de Re. p. cum Ioue, Aedituosq; eius templi sæpe esse denigratos, quod solum id temporis in Capitolium ingredientem canes semper in alios sæuientes, neq; latrarent eum, neq; incurrerent. Has uulge de Scipione opiniones confirmare, atq; approbare uidebantur dicta, facta q; eius pleraq; admiranda. Ex quibus est unum huiuscemodi. Assidebat, oppugnabatq; oppidū in Hispania situ, moenibusq; ac defensoribus ualidum, et munitum, re etiam cibaria copiosum. Nullaq; eius potiundi spes erat. Et quodam die ius in castris sedens dicebat. atq; ex eo loco id oppidū procul uidebatur. Tū è militibus, qui in iure apud eum stabant, interrogauit quispiam ex more in quē diem, locumq; uadimonium promitti iuberet. Et Scipio

A. GEL.

pio manum ad ipsam oppidi, quod obsidebatur, arcem protendens, perendie inquit, sese sistant illo in loco, atq; ita factum. Die tertio in quem vadari iusserat, oppidum captum est. Eodem die in arce eius oppidi ius dixit.

De Cefellij uindiciis pudendo errore, quem offendimus in libris eius, quos inscripsit lectionum antiquarum.

Caput. II.

- Urpe erratum offendimus in illis celebratissimis commentarijs lectionum antiquarum Cefellij uindiciis, hominis hercule pleraq; haud indiligentis: quod erratum multos fugit, q̄q̄ multa in Cefellio reprehendendo etiam per calumnias rimarentur. Scripsit autem Cefellius Q. Ennium in XIII libro annalium cor dixisse masculino
- » lino genere. uerba Cefellij subiecta sunt. Masculino
 - » genere cor, ut multa alia, enuntiauit Ennius. Nam in
 - » XIII annali quem cor dixit. adscripsit deinde uersus Ennij duos.
 - » Annibal audaci dum pectore dehortatur,
 - » Ne bellum faciam, quem credidit esse meum cor?
- Antiochus est, q̄ hoc dixit Asiae rex. Is admiratur, et pmouetur q̄ Annibal Carthaginiensis bellum se facere Po. Ro. uolentem dehortetur. Hos autem uersus Cefellius sic accipit. Tãquam si Antiochus sic dicat. Annibal me, ne bellum gerã, dehortatur: quod cum facit, æquale cor putat habere me ei, q̄ stultum esse me credit, cum id mihi persuadere uult. hoc Ce

sellius qdem sed aliud longe Ennius. Nam tres uersus sunt non duo ad hanc Ennij sententiam ptinentes. Ex quibus tertium uersum Cefellius nō respexit.

- » *Annibal audax dum pectore dehortatur,*
- » *Ne bellum faciam, quem credidit esse meum cor?*
- » *Suasorem summum, & studiosum robore belli.*

Horū uersuū sensus, atq; ordo sic, opinor, ē. Annibal ille audētissimus, atq; fortissimus quē ego credidi, hoc est enim cor meū credidit, perinde, atq; diceret, quem ego stultus homo credidi fore summum suasorem ad bellandum, is me dehortatur, dissuadetq; ne bellum faciam. Cefellius autem forte παθὺ μὲν τε πορ παρῶν ἴστα uerborum captus quem cor dictum putauit, & quē accentu acuto legit, quasi ad cor referatur, nō ad Annibalem. sed non fugit me, si aliquis sit tam inconditus sic posse defendi cor Cefellij masculinum, ut uideatur tertius uersus separatim, atq; diuisim legendus, perinde quasi de præcis, interruptisq; uerbis exclamet Antiochus, suasorem summum. sed non dignum est eis, qui hoc dixerint, responderi.

Quid Tullius Tiro Ciceronis libertus reprehenderit in M. Catonis oratione, quam pro Rhodiensibus in senatu dixit, & quid ad ea, quæ reprehenderat, responderimus.

Cap. III.

Iuitas Rhodiensis et insulæ opportunitate, & operum nobilitate, & nauigandi solertia, navalibusq; uictorijs celebrata est. ea Rhodiensis ciuitas, cum amica, atq; socia Populi Ro.

A. G E L.

foret, Persa tunc Philippi filio Macedonum rege, cū quo bellum Po. Ro. fuit amica usa est. Connixi q; sunt Rhodienses legationibus Romam saepe missis, id bellum inter eos componere. sed ubi ista pacificatio per petrari nequiuit: uerba a' plerisq; Rhodiensibus in concionibus eorum ad populum facta sunt: ut si pax non fieret, Rhodienses regem aduersus Po. Ro. adiutarent. Sed nullum super ea re publicum decretum factum est. at ubi Perses uictus, captusq; est, Rhodienses pertimere ob ea, quæ compluries in cœtibus populi acta, dicta q; erant: Legatosq; Romã miserunt, qui temeritatem quorundam popularium suorū deprecarentur: & fidem, consiliūq; publicum expurgarent. Legati postquam Romam uenerunt, & in senatum intronissi sunt, uerbisq; suppliciter pro causa sua factis securi accesserunt: sententiæ rogari cœpta. cumq; partim senatorum de Rhodiensibus quererentur: maleq; eos animatos fuisse dicerent: bellūq; eos illis faciendum censerent: Tum M. Cato exurgit, & optimos, fidissimosq; socios, quorum opibus diripiendis, possidendisq; non pauca ex summatibus uiris intenti, infensi q; erant: defensum, conseruatumq; petit, orationemq; inclytam dicit. Quæ & seorsum fertur. Inscripta q; est pro Rhodiensibus, et in quinto Originum libro scripta est. Tiro autem Tullius M. Ciceronis libertus, sane quidem fuit ingenio homo eleganti, & haud quaquam rerum, literarumq; ueterū indoctus. Eoq; ab ineunte ætate liberaliter instituto adminiculatore, et quasi administratore in studijs literarū Cicero usus est. Sed profecto plus ausus est,

quã ut tolerari, ignosciq; possit. nanq; epistolam conscripsit ad Q. Axium familiarem patroni sui confidenter, & nimis callide. In qua sibi met uisus est orationem istam pro Rhodiensibus acri subtiliq; ingenio, et iudicio percensuisse. Ex ea epistola libitum forte nobis est reprehensiones eius quasdam attingere, maiore scilicet uenia reprehensuri Tironem, quã tum ille reprehenderit Catonem. Culpauit autem primũ hoc, quod Cato merudite, & ἀναώτως, ut ipse ait, principio nimis insolenti, nimisq; acri, et obiurgatorio usus sit: cũ uereri sese ostendit, ne patres, gaudio, atq; lætitia rerum gestarum prospere de statu mentis suæ turbati non satis consiperent: neq; ad recte intelligendum, consulendumq; essent idonei. In principijs autem inquit, patroni, qui pro reis dicunt: conciliare sibi, & complacere iudices debent. Sensusq; eorũ expectatione causæ suspensos, rigentesq; honorificas, uerecundisq; sententijs commulcere. Non iniurijs, atq; imperiosis cõminationibus confricare. Ipsum deinde principiũ apposuit: cuius uerba hæc sunt. Sæo solere plerisq; hominibus, rebus secundis, atq; prolixis, atq; prosperis, animum excellentem, atq; superbiam, atq; ferocitatem auugescere, atq; crescere. quod nũc mihi magnæ curæ est: quod hæc res tam secunde processerit, nequid in consulendo aduersi eueniat: quod nostras secundas res confricet. Ne ue hæc lætitia nimis luxuriose eueniat. Aduersæ res se domant, & docēt quid opus sit factõ. Secundæ res lætitia transuorsum trudere solent à recte consulendo, atq; intelligendo. Quo maiore opere, dico, suadeoq; uti hæc res ali-

A. GEL.

quot dies proferatur: dum ex tanto gaudio in potestatem nostram redeamus. Quæ deinde Cato iuxta dicit: ea inquit, confessionem faciunt, non defensionem, neq; propulsationem, translationem ue criminis habent: sed cum pluribus alijs communicationem, quod scilicet nihil ad purgandum est. Atq; etiam inquit, insuper profitetur Rhodienses, qui accusabantur, qd̄ aduersus Po. Ro. regi magis cupiuerint, fauerintq;. Id eos cupisse, atq; fauisse utilitatis suæ gratia: ne Ro. Perse quoq; rege uicto, ad superbiam, ferociamq; et immodicum modum insolescerent. Eaq; ipsa uerba ponit ita ut infra scriptum est. Atq; ego quidem arbitror Rhodienses noluisse nos ita depugnare, uti depugnatum est. Neq; regem Persen uicisse, non Rhodienses id modo uoluere, sed multos populos, ac multas nationes idem uoluisse arbitror. Atq; haud scio an partim eorum fuerint: qui non nostræ contumeliæ causa id uoluerunt euenire: sed enim metuere, si nemo esset homo, quem uereremur: quicquid liberet, faceremus: ne sub solo imperio nostro in seruitute nostra essent: libertatis suæ causa in ea sententiâ fuisse arbitror. Atq; Rhodienses tamen Persen publice nunquam adiuuere. Cogitate quanto nos nostri natiui cautius facimus. Nam unusquisq; nostrum, si quis aduersus rem suam quid fieri arbitratur: summa ui contra nititur, ne aduersus eam fiat, quod illi tamē perpassi. sed quod ad principium reprehensum attinet, scire oportuit Tironem, defensos esse Rhodienses a Catone, sed ut a senatore, & consulari, & censorio uiro: quod quidem optimum esse publicum existimabat, suadente: non

ut a patrono solet, causam pro reis dicente. Alia nãq; principia conducunt reos apud iudices defendenti, et clementiam, misericordiamq; undiq; idaganti. Alia cū senatus de Re. p. consulitur uiro auctoritate præstanti, sententijs quorundam iniquissimis permoto, et pro utilitatibus publicis, ac pro salute sociorum grauius, ac libere indignanti simul, ac dolenti. Quippe recte, & utiliter in disciplinis rhetorum præcipitur iudices de capite alieno, deq; causa ad sese non pertinenti cognituros, ex qua præter officium iudicandi, nihil ad eos simul periculi uel emolumenti redundaturum est: conciliandos esse, ac propiciandos laudabiliter, ac placabiliter, & leniter existimationi salutiq; eius, qui apud eos accusatus est. At cum dignitas, & fides, et utilitas omnium communis agitur: ob eamq; rem aut suadendum quid, ut fiat, aut fieri iã cœpto differendum est: tum qui se in eiusmodi principijs occupat: ut beneuolos, benignosq; sibi auditores paret, otiosam operam, in non necessarijs uerbis sumit. Iandudum enim negotia, periculaq; ipsa rerũ cõmunia, consilijs eos capiẽdis conciliant, et ipsi potius sibi exposcunt consultoris beneuolentiã. Sed quod ait confessum Catonem noluisse Rhodienses ita depugnare, uti depugnatum est: neq; regem Persen a Po. Romina: atq; id eum dixisse non Rhodienses modo, sed multas quoq; alias nationes uoluisse: sed id nihil ad purgandũ, extenuandũ ue crimen ualere: iam hoc primũ Tiro improbe mentitur. Verba ponit Cato nis, et alijs tamen eum uerbis calumniatur. Non enim Cato confitetur Rhodienses noluisse uictoriam esse Po.

A. GEL.

Ro. sed sese arbitrari dixit, id eos uoluisse: quod erat proculdubio suæ opinionis professio: non Rhodiensium culpæ confessio. In qua re, ut meum quidem iudicium est: non culpa tantū uacat: sed dignus quoq; laude, admiratione q; est: et cum ingenue, & religiose dicere uisus est contra Rhodienses quod sentiebat: et parta sibi ueritatis fide ipsum illud tamen, quod contrarium putabatur: flexit, & transtulit: ut eos iccirco uel maxime æquū esset acceptiores, charioresq; fieri Po. Ro. quod cum & utiles essent, & uellent regi esse factum, nihil tamen adiuidandi eius gratia fecerint. Postea uerba hæc ex eadem oratione ponit. Ea nūc de repente tanta nos beneficia ultro atroq; tantam amicitiam relinquimus? Quod illos dicimus uoluisse facere, id nos priores facere occupabimus? Hoc inquit, enthymema nequam, & uitiosum est. respondere enim potuit, occupabimus certe. Nam si nō occupauerimus: opprimemur, incidendumq; erit in insidias, a quibus ante nos non cauermus. Recte inquit, hoc uitio dat Lucilius poetæ Euripidi: quod cum Polyphontes rex propterea se interfecisse fratrem diceret: quod ipse ante consilium de nece eius cepisset. Aerope fratris uxor hisce eum uerbis eluserit

εἰ γὰρ σε ἐμέλειν, ὡς σὺ φῆς κτείνεον πόσις. χρὴ καὶ σὲ μέλειν, ὡς χρόνος παρῆν δῆθεν. At hoc enim inquit, plane stultitiæ plenum est eo consilio, atq; ca finire nolle aliquid: uti nunquam id facias, quod uelis. Sed uidelicet Tiro animum non aduertit nō esse in omnibus rebus cauendis eandem causam, neq; humanæ uitæ negotia, & actiones, & officia, uel occu-

pandi,

pandi, uel differendi, uel etiam ulciscendi, uel cauendi, similia esse pugnae gladiatoriae. Nam gladiatori composito ad pugnam pugnae haec proposita fors est: aut occidere, si occupauerit: aut occumbere, si cessaerit. hominum autem uita non tam iniquis, neq; tam indomitis necessitatibus circumscripta est: ut ita prior iniuriam facere debeas: quam nisi feceris: pati possis. Quod tantum aberat à Po. Ro. mansuetudine occupare: ut saepe iam in sese factas iniurias ulcisci neglexerit: post deinde usum esse Catonem dicit in eadem oratione argumentis parum honestis, & nimis audacibus. Ac non uiri eius, qualis fuit: sed uafri, ac fallaciosi, & quasi graecorum sophistarum solertijs. Nam cum obijceretur inquit, Rhodiensibus, quod bellum Po. Ro. facere uoluissent, negauit pene. Sed ignosci poposcit, quia id non fecissent: & si maxime uoluissent. induxisseq; eum dicit, qua dialectica ἐπιχειρήματα appellant, rem admodum insidiosam, et sophisticam, neq; ad ueritates magis, qua ad captiones repperitam, cum conatus sit exemplis decipientibus colligere, confirmareq; neminem, qui male facere uoluit: plecti aequum esse, nisi quod factum uoluit, etiam fecerit. uerba autem ex ea oratione M. Catonis haec

” sunt. Qui acerrime aduersus eos dicit, ita dicit, ho-

” stes uoluisse fieri: et quis est tandem nostroru, qui qd

” ad sese attineat, aequum censeat quenquam poenas da-

” re ob eam rem, quod arguatur male facere uoluisse?

” Nemo opinor. Nam ego, quod ad me attinet, nolim.

” Deinde paulo infra dicit. Quid nunc, et quae tan-

” dem lex est tam acerba, quae dicat, si quis illud facere

A. GEL.

uoluerit: mille numus dimidium familiae multa esto.
 Siquis plus quingenta iugera habere uoluerit: tanta
 poena esto. Siquis maiorem pecudum numerum ha-
 bere uoluerit: tantum damni esto. At qui nos omnia
 plura habere uolumus, et id nobis impune est. Po-
 stea ita dicit. sed si honorē non æquum est habere
 ob eam rem: quod bene facere uoluisse quis dicit, neq;
 fecit tantum: Rhodiensibus tale erit: non quod male fe-
 cerunt: sed q̄a uoluisse dicuntur. His argumentis Ti-
 ro Tullius M. Catonem contendere, et conficere dicit,
 Rhodiensibus quoq; impune esse debere, quod hostes
 quidem Po. Ro. esse uoluisent: & qui maxime non
 fuissent. Dissimulari autem non posse ait, quin pa-
 ria, et consimilia non sint, plus quingenta iugera ha-
 bere uelle, quod plebiscito colonis prohibitum fuit: &
 bellum iniustum, atq; impium Po. Ro. facere uelle.
 neq; item inficiari posse, quin alia causa in præmio
 sit: alia in poenis. nam beneficia inquit, promissa op-
 periri oportet: neq; ante remunerari, quā facta sint.
 Iniurias autem iminentes præcauisse, iustum est ma-
 gis, quā expectauisse. Summa enim professio stul-
 titiæ inquit est non ire obuiā sceleribus cogitatis: sed
 manere, oppeririq; , ut cum admissa & perpetrata
 fuerint: tum deniq; ubi, quæ facta sunt, infecta fieri
 non possunt: puniantur. hæc Tiro in Catonem,
 non minus frigide sane, quā inaniter. Sed enim Ca-
 to non nudam: nec solitariam, nec improtectam hęc
 ἐπαρωγὴν facit. Sed multis eam modis præfulcit: mul-
 tisq; alijs argumentis conuelat: & quia non Rhodien-
 sibus magis: quā Reip. consulebat: nihil sibi dictu,

factūq; in ea re turpe duxit: quin omnium sententiarum uia seruatum ire socios niteretur. Ac primū ea non in callide conquisiuit: quæ non iure naturæ, aut iure gentium fieri prohibentur: sed iure legum rei alicuius medendæ, aut temporis causa iussarum, sicut est de numero pecoris, et de dominio agri præfinito, aut eiusmodi aliquo. in quibus rebus quod prohibitū fieri p̄ leges quædam non licet, uelle id tamen facere, si liceat, inhonestum nõ est. Atq; eas res cõtulit seorsum, miscuitq; cum eo quod, neq; facere, neq; uelle p̄ sese honestū est. tum deinde ne disparilitas collationis euidentis fieret: pluribus id propugnaculis defensat. Neq; temeres istas, et enucleatas uoluntatum in rebus illicitis reprehensiones, qualia in philosophorum otio disputantur: magnificat: sed id solum ex summa ope nititur: ut causa Rhodiensium, quorum amicitia retineri ex Re p̄fuit: aut æqua iudicaretur: aut quidem certe ignoscenda. Atq; interim, neq; fecisse Rhodienses bellum, neq; facere uoluisse dicit. Interim autem facta sola censenda dicit: atq; in iudicium uocanda: sed uoluntates nudas, inanesq; neq; legibus, neq; pœnis fieri obnoxias. Interdū autem quasi deliquisse eos concedat: ignosci postulat: & ignoscendas utiles esse rebus humanis docet: ac nisi ignoscant, metus in Re p̄ rerū nouarum monet: sed enim contra si ignoscatur, conseruatum iri ostendit Po. Ro. magnitudinem: superbic quoq; crimen, quod tunc præter cætera in senatu Rhodiensibus obiectum erat: mirifica, & prope diuina responsionis figura elusit & eluit. Verba adeo ipsa ponemus Catonis, quoniam Tiro ea prætermisit.

A. GEL.

- » Rhodienses superbos esse aiunt, id obiectantes, quod
 » mihi e' liberis meis numme dici uel m: sint sane super
 » bi. Quid id ad nos attinet? id ne irascimini, si quis su
 » perbior est quam nos? Nihil prorsus hac compella
 » tione dici potest neq; grauius, neq; munitius aduer
 » sus homines superbissimos facta: qui superbiam in se
 » se amarent: in alijs reprehenderent. Præterea an
 » maduertere est in tota ista Catonis oratione, omnia di
 » sciplinarum rhetoricarum arma, atq; subsidia mota
 » esse. sed non perinde, ut in discursibus ludicris, aut
 » simulachris præliorum uoluptarijs fieri uidemus.
 » Non inquam distincte nimis, ac compta, atq; modula
 » te res acta est: sed quasi in ancipiti certamine cū spar
 » sa acies est: multisq; locis Marte uario pugnatur, sic in
 » ista tum causa Cato, cum superbia illa Rhodiensiu fa
 » mosissima multorum odio, atq; inuidia flagraret: om
 » nibus promiscue tuendi, atq; propugnandi modis
 » usus est: & nunc ut optime meritos commendat: nunc
 » tanquam si innocentes: purgat, & ne bona, diuitiaeq;
 » eorum expetantur: obiurgat. nunc etiam quasi sit er
 » ratum, deprecatur. nunc ut necessarios reip ostentat.
 » nunc clementiæ, nunc mansuetudinis maiorum, nunc
 » utilitatis publicæ commonefacit: eaq; omnia distan
 » ctius, numerosiusq;, ac comptius fortasse dici potue
 » rint: fortius, atq; uiuidius potuisse dici non uidentur.
 » Inique igitur Tiro Tullius, qui qd̄ ex omnibus facul
 » tatibus tam opulentæ orationis aptis inter sese, & co
 » hærentibus paruum quippiam, nudumq; sumpsit:
 » quod obrectaret, tanquam non dignum M. Catone
 » fuerit, quod delictorum non perpetratorum uolum-

tates, non censuerit puniendas. Commodius autē, ere-
ctiusq; de his meis uerbis, quibus Tul. Tironi respon-
di, modo æstimabit, iudiciumq; faciet, qui & oratio-
nem ipsam Catonis totam acceperit in manus: et epi-
stolam Tironis ad Axium scriptam requirere, & le-
gere curauerit. Ita. n. nos syncerius, exploratiusq;
uel corrigere poterit, uel probare.

Cuiusmodi seruos, & quam ob causam Cælius
Sabinus iuris ciuilis author pileatos uenundari soli-
tos scripserit: & quæ mancipia sub corona more ma-
iorum uenierint. Atq; id ipsum sub corona quid sit.

Caput

IIII.

Pileatos seruos uenum solitos ire, quorū no-
mine uenditor nihil præstaret: Cælius Sa-
binus iuris peritus scriptū reliq;. cuius rei
causam esse ait: quod eiusmodi conditionis mancipia
insigna esse in uendendo deberent: ut emptores er-
rare, & capi non possent. neq; lex uendundi oppe-
riēda esset, sed oculis iam perciperent, quodnam esset
mancipiorum genus. sicuti iquit, antiquitus mancipia
iure belli capta coronis induta ueniebant: & ita co-
dicebantur sub coronis uenire. Namq; ut ea corona si-
gnum erat captiuorum uenaliū: ita Pileus imposi-
tus demonstrabat eiusmodi seruos uenundari: quo-
rum nomine emptori uenditor nihil præstaret. Est au-
tem alia rationis huius opinio: cur d. c. solitum sit, ca-
ptiuos sub corona uenundari: quod milites custodiæ
causa, captiuorum uenaliū greges circumstarent:
eaq; circumstatio militum corona appellata sit. sed id

A. G E L.

- magis uerum esse, quod supra dixi. Cato quoq; in libro, quē composuit de re militari, docet. Verba sunt
- hęc Catonis. Ut populus sua opera potius ob rem bene gestam coronatus supplicatum eat, quàm re male
 - gesta coronatus ueneat.

Historia de Polo histrione memoratu digna.

Caput

V.

Histrion in terra græcia fuit fama celebri: qui gestus, & uocis claritudine, et uenustate ceteris antestabat. nomē fuisse aiunt Polum, tragœdias poetarum nobilium scite, atq; assuerate actitauit. Is Polus unice amatum filium morte amisit. eum luctum quoniam satis uisus est eluxisse: rediit ad quæstum artis. in eo tempore Athenis Electrâ Sophoclus acturus: gestare urnam, quasi cum Orestis ossibus debebat. ita compositum fabulæ argumentum est: ut ueluti fratris reliquias ferens, Electrâ comploreret, commisereturq; interitum eius: qui per uim extinctus existimatur. Igitur Polus lugubri habitu Electræ indutus ossa, atque urnam è sepulchro tulit filij: & quasi Orestis amplexus opplevit omnia, non simulachris, neq; imitamentis, sed luctu atque lamentis ueris & spirantibus. itaq; cum a gi fabula uideretur: dolor actitatus est.

Quid de quorundam sensuum naturali defectio-
ne Aristoteles scripserit.

Caput

VI.

X quinque sensibus, quos animantibus natura tribuit, uisui, auditu, gustu, tactu, odoratu, quos graeci ἀσθήσεις, ὄψιν, ἀκοήν, γέυσιν, ἄφην, ὄσφρησιν appellant, quaedam animalium alia alio carent: *Et* aut caeca natura gignuntur, aut inora, inaurita uel. nullum autem gigni animal Aristoteles dicit: quod aut gustus sensu careat, aut tactus: uerba ex libro eius, quem περὶ μνήμης composuit: haec sunt, τὴν δὲ ἀφην, καὶ τὴν γέυσιν πάντα ἔχει, πλὴν ἐπὶ τῶν ἀτελῶ ζώων.

An affatim quasi admodum prima acuta pronuntiandum sit: *Et* quaedam itidem non incuriose tractata super aliarum uocum accentibus.

Caput VII.

Ninianus poeta praeter ingenii amoenitates, a literarum quoque ueterum et rationum in literis oppido quam pitus fuit: et sermocinabatur mira quadam, *Et* scita suauitate. is affatim ut admodum prima acuta, non media pronuntiabat. Atque ita ueteres locutos censebat: itaque se audiente Probum grammaticum hos uersus in Plauti cistellaria legisse dicit.

„ Potin' es tu homo facinus facere strenuum?

„ Aliorum est affatim qui faciant.

„ Sane ego me uolo fortem perhiberi uirum.

Causamque esse huic accentui dicebat: quod affatim non essent duae partes orationis: sed utraque pars in unam uocem coaluisset. sicuti in eo quoque, quod ex aduersum dicimus, secundam syllabam debere acui existimabat: quoniam una non duae essent orationis partes. Atque ita oportere apud Terentium legi dicebat in his uersibus.

A. GEL.

- In quo hæc discebat ludo ex aduersum loco
- Tonstrina erat quædam. Addebat etiam quod ad prouerbiū tum fermè acueretur, cum significaret ἐπιτασιον, quam intentionem nos dicimus, sicuti adfabre, & admodum, & adprobe dicuntur. Cætera quidem satis commode Annuanus: sed hæc particulam ad, semper cum intentionem significaret, acui putauit: non id perpetuum uidetur. Nam et adpótus cū dicimus, & adprimus, et adprime intentio in his uerbis demonstratur: neque tamen ad, particula satis commode accentu acuto pronuntiat. adprobus tamen, quod significat ualde probus, non inficias eo quod prima syllaba acui debeat. Cæcilius in comædia, que inscribitur triumphus, uocabulo isto utitur.
- Hierocles hospes est mihi adolescens adprobus. Num igitur in istis uocibus, quas nos non acui diximus: ea causa est, quod syllaba insequitur natura longior: quæ non fermè patitur acui priorem: in uocibus syllabarum plurium quàm duarum. Ad primus autem longe primum L. Liuius in odyssea dicit in hoc uersu.
- Ibi denique uir summus adprimus Patroclus. Idem Liuius in odyssea præmodum dicit quasi admodum.
- Parcentes inquit, præmodum. (dum. Quod significat supra modum, dictumque est quasi prætermodum: in quo scilicet prima syllaba acui debuit.

Res ultra fidem tradita super amatore delphino,
& puero amato.

d Elphinos uenerios esse, & amasios non mo-
 do historiae ueteres, sed recentes quoq; memo-
 ria declarant. Nam et sub Caesarib. in pu-
 teolano mari, ut Appion scriptum reliquit, & ali-
 quot seculis ante apud Naupactum, ut Teophrastus
 tradidit: amatores flagrantissimi delphinorum co-
 gniti, compertiq; sunt. Neq; u amauerunt, quod sunt
 ipsi genus, sed pueros forma liberali, in nauiculis for-
 te, aut in uadis litorum conspectos nūris, & huma-
 nis modis arserunt. uerba subscripsi ἀπίωνος eru-
 diti uiri ex Aegyptiacorum libro quinto. quibus del-
 phini amanti, & pueri non abhorrentis consuetu-
 dines, lusus, gestationes, aurigationes refert: eaq; o-
 mnia sese ipsum, multosq; alios uidisse dicit.

καὶ αὐτὸς δ' ἔν εἶδεν περὶ δινακίαν δελφίνα ἐρῶν-
 τὰ παιδὸς, καὶ πρὸς παιδικὴν ἐπιθήμενον φωνήν. ἀ-
 τὰρ οὖν καὶ προσνηχόμενος ὀϊχῦς, ἀνεδέχετο τὸν
 παῖδα ἐπὶ τῶν νῶτων. καὶ τὰς ἀκάνθας περιτέλλων ἴ-
 να μὴ τὸν ποθοῦμενον χρωτὰ ἀμύξει καὶ ἰππηδὸν πε-
 ριβεβηκότες μέχρι διακοσίων ἀνῆγε ταδίων. ἐξέχετο
 δ' ἄρα ἠρώμη. καὶ πᾶσα ἡ ἰταλία θεάσασθαι ἰχθῦν νη-
 χόμενον ὑπὸ ἔρωτος. Ad haec adiicit rem non minus
 mirandam. Postea inquit, idem ille puer delphino
 amoenus morbo affectus obiit suum diem. At ille a-
 mans, ubi saepe ad litus solitum annauit: & puer,
 qui in primo uado aduentum eius opperiri consue-
 uerat: nusquam fuit: desiderio tabuit, exanimatusq;
 est: et in litore iacens inuentus ab uis, qui rem cogno-
 uerant: in sui pueri se pulchro humatus est.

A. GEL.

Peposci, memordi, pepugi, spepondi, & occurri, plerosq; ueterum dixisse, non uti postea receptum est dicere, per o aut per u literam in prima syllaba positam, sed per e. atq; ideo græcæ rationis exemplo dixisse. Præterea notatum, quod uiri non indocti, neq; ignobiles à uerbo descendo non descendi, sed descendidi dixerunt. Cap. IX.

P *O posci, momordi, pupugi, cucurri probabiliter dici uidentur. Atq; ita nunc omnes fermè doctiores huiuscemodi uerbis utuntur. sed Q. Ennius in satyris memorderit dixit per e literam, non momorderit.*

- ” *Meum inquit non est: at si me canis memorderit.*
- ” *Item Laberius in gallis, de integro patrimonio*
- ” *Meo centum millia nummum memordi.*
- ” *Item idem Laberius in coloratore. Itaq; leui*
- ” *Pruna percoctus, simul sub dentes mulieris*
- ” *Veni, bis ter memordit. Item P. Nigidius*
de animalibus libro secunda.
- ” *Vt serpens si memordit, gallina deligitur, et opponitur.*
- ” *Item Plautus in aulularia. - Vt admemordi*
- ” *Hominem. Sed idem Plautus in trigeminis,*
non præmordisse, neq; præmomordisse dixit, sed
præmorsisse.
- ” *Ni fugissem inquit, medium credo præmorsisset.*
Item A. cius in concliatrice,
- ” *Vrsum se memordisse autumat.*
- ” *Peposci quoq; non poposci Valerius Antias libro an*
naliuum XLV scriptum reliquit. Deniq; Lianius

- trib. pl. perduellionem ei diem dixit, & comitijs diē
 a Q. Martio pratore peposcit. Pepugero æque A. C. C. ius in ædilitia dicit.
- Sed si pepugero, metuet. Helium quoq; Tuberonem libro ad C. Oppium scripto occurrit dixisse Probus annotauit: & hæc eius uerba apposuit. Si generalis species occurrit. Idem Probus Valeriū Antiatem libro historiarum XII spondeo scripsisse annotauit: uerbaq; eius hæc apposuit. Tib. Gracchus, qui quæstor C. Maniano in Hispania fuerat: & cæteri, q; pacem spondeo. Ratio autem istarū dictionum hæc esse uideri potest. quoniā græca in quadā specie præteriti temporis, qđ παρακίμενον appellant, secundā uerbi literā in, e, plerūq; uertūt. γράφω γέγραφα, ποιῶ πεποίηκα, λαλῶ λέλάληκα, κρατῶ κενράτηκα, λούω λέλουκα. sic ergo mordeo memordi, posco peposci, tendo tetendi, tango tetigi, pungo pepugi, spondeo spondeo, curro æcurri, tollo tetuli facit sic M. T. et C. Cæsar mordeo, memordi, pungo, pepugi, spondeo, spondeo, dixerunt. Præterea in ueniri a uerbo scindo simili ratione non sciderat sed scaderat dictum esse L. Accius in sotadicorum libro primo sciderat dicit. uerba eius hæc sunt.
- Non ergo aquila ita, ut hi prædicant
 Scaderat pectus. — Ennius quoq; & Valerius Antias in libro historiarum LXXV. uerba hæc scripsit. Deinde funere locato ad forum descendit. Laberius quoq; in Catulario ita scripsit.
- Ego mirabar quomodo mammæ mihi descendiderant.

A. GEL.

Usus capio et copulate et recto uocabuli casu dicitur, ita pignoris capio coniuncte, & eadem uocabuli forma dictum est. Caput X.

T hæc usus capio dicitur copulato uocabulo a, litera in eo tractim pronūtiata, ita pignoris capio iunctæ sunt partes, & productæ dicebantur. uerba Catonis sunt ex primo epistolarum questionū. Pignoris capio ob æs militare, quod æs a Tribuno ærario miles accipere debebat uocabulum seorsum fit: per quod satis dilucet hanc capionem posse dici, quasi hanc captionem, & in usu & in pignore.

Neque leuitatem, neque nequitiam ea significatione esse, qua in uulgi sermonibus dicuntur.

Caput

XI.

Leuitatem plerumque nunc pro inconstantia, & mutabilitate dici audio, & nequitiam pro solertia, astutiâque: sed ueterum hominum, qui proprie, atque integre locuti sunt: leues dixerunt, quos uulgo nunc uiles, & nullo honore dignos dicimus. & leuitatem appellauerunt perinde quasi lenitatem. Et neque hominem nihili, neque rei, neque frugis bonæ, quod genus græci fere ἀσωτον, ἢ ἀνόλασον, ἢ ἀχρεῖον, ἢ ἀχρισον, ἢ κακότροπον, ἢ μιάρων dicunt. Qui exempla horum uerborum requirit: ne in libris nimis remotis quærat, inueniet ea in M. Tullij secunda antonianarum. nam cum genus quoddam iordidissimum uitæ, atque uictus M. Antonij idem demonstraturus esset: quod in caupona

delitesceret: quod ad uesperum perpotaret: quod ore
 inuoluto iter faceret: ne cognosceretur: hæc, et alia e-
 iusmodi cum in eum dicturus esset. Videte iquit, ho-
 minus leuitatem, tanquam prorsus ista dedecora hoc
 uitio in homine notarentur. At postea cum in eundē
 Antonium probra quædam alia ludibriosa, & tur-
 pia ingessisset: ad extremum hoc addidit. O' homi-
 nem nequam, nihil enim magis proprie possum dice-
 re. Sed ex eo loco M. Tullij uerba cōpluscula libuit
 ponere. At uidete leuitatē hominis: cū ora diei de-
 cima ferē ad saxa rubra uenisset: delituit in quadam
 cauponula, atq; ibi se oculens perpotauit ad uespe-
 rum. Inde cisio celeriter ad urbem aduectus, domum
 uenit ore inuoluto. Ianitor rogat, quis tu? A. Marco
 tabellarius. confestim ad eam, cuius causa uenerat, de-
 ducitur. Eiq; epistolam tradit: quam illa cum legeret
 flens. (erat enim scripta amatorie.) Caput autem li-
 terarum hoc erat, sibi cum illa mimā posthac nihil
 futurū, omnem se amorem abiecisse illius, atq; in hęc
 transfudisse. Cum mulier fleret uberius: homo mise-
 ricors ferre non potuit. Caput aperuit, in collum in-
 uasit. O' hominem nequam, nihil enim magis pro-
 prie possum dicere. Ergo ut te catamitum, nec opina-
 to, cum ostendisses, præter spem mulier aspiceret. Icir-
 co urbem terrore nocturno, Italiam multorum die-
 rum metu perturbasti? Consimiliter Q. quoq;
 Claudius in primo annalium, nequitiam appella-
 uit luxū uitæ prodigum, effusumq; in hisce uerbis.
 Persuadenti cuidam adolescenti Luciano, qui appri-
 me summo genere gnatus erat: sed luxuria, & nequi

A. GEL.

tia pecuniam magnam consumpserat. M. Varro in li
 » bris de lingua latina. Vt ex non & uolo inquit, no
 » lo fit, sic ex ne, & quicquam media extrita syllaba
 » compositum est nequam. P. A. fricanus pro se contra
 » Tib. A. sellium de multa ad populū. Omnia mala
 » probra flagitia, quæ homines faciunt, in duabus re-
 » bus sunt, malitia, atq; nequitia: utrum defendis, ma-
 » litiam an nequitiam? an utrunq; simul? Si nequi-
 » tiam defendere uis: licet. Sed tu in uno scorto maiore
 » pecuniam absumpsisti, quàm quanti omne instrumē-
 » tum fundi Sabini incensum dedicauisti. Si hoc ita est,
 » qui spondet mille numūm? Sed tu plus tertia parte pe-
 » cuniæ paternæ perdidisti, atq; absumpsisti in flagi-
 » tijs. Si hoc ita est, qui spondet mille numūm? non uis
 » nequitiam? Age malitiam saltem defende. tu uerbis
 » conceptis coniurasti sciens, sciente animo tuo. Si hoc
 » ita est, qui spondet mille numūm?

De tunicis χερσιδωτοῖς, quod earum usum P. A. fri-
 canus Sul. Gallo obiecit. Caput XII.

t Vnics uti uirum prolixis ultra brachia,
 & usq; in primores manus, ac prope in di-
 gitos Romæ, atq; omni in Latio indecorum
 fuit. Eas tunicas græco uocabulo nostri χερσιδωτοῖς
 appellauerunt. Fœminisq; solis uestem longe lateq;
 diffusam idcere existimauerunt, ad ulnas, crurq;
 aduersus oculos protegēda. Viri autē Ro. primo qui-
 dem sine tunicis, togæ sola amicti fuerunt. Postea sub
 strictas, et breues tunicas citra humerum desinentes

habebant. quod genus græci dicunt ἰξωμίδας.

Hac antiquitate inductus P. A. frictus Pauli filius, vir omnibus bonis artibus, atq; omni uirtute præditus P. Sul. Gallo hoī delicato iter pleraq; alia, quæ obiectabat: id quoq; probro dedit: quod tunicis uteretur manus totas operientibus. uerba sunt hæc Scipio
 » nis. Nam qui quotidie unguentatus aduersum spe-
 » culum ornetur: cuius supercilia raduntur: qui bar-
 » ba uulsa, foeminibusq; subuulsis ambulet: qui in con-
 » uiuijs adolescentulus cum amatore, cum chirodota
 » tunica inferior accubuerit: qui non modo uinosus,
 » sed uirosus quoq; sit: eum ne quis quam dubitet, quin
 » idem fecerit, quod cinædi facere solent? Virgilius
 » quoq; tunicas huiuscemodi quasi foemineas, ac pro-
 » brosas criminatur.

» Et tunicæ inqt, manicæ, et habent ridinacula mitræ.
 Q. quoq; Ennius Carthaginensiū tunicatam inuen-
 tutem non uidetur sine probro dixisse.

Quem classicum dicat M. Cato, quem infra clas-
 sem.

Caput

XIII.

c Classici dicebantur non omnes, qui in classi-
 bus erant: sed primæ tantum classis ho-
 mines, qui. C. C. XXV. millia æris am-
 plius ue censi erant. Infra classem autem appellabã-
 tur, secundæ classis, cæterarumq; omnium classiū,
 qui minore summa æris, quàm supra dixi, censeban-
 tur. Hoc eo strictim notari, quoniã in M. Catonis o-
 ratione, qua uoconiam legem suasisit: quæri solet, qd
 sit classicus, quid infra classem.

A. GEL.

De tribus dicendi generibus, ac de tribus philosophis, qui ab Atheniensibus ad Senatum Romam legati sunt. Caput XIII.

T in carmine, & in soluta oratione genera dicendi probabilia sunt tria: quæ græci χαρμητύρας uocant, nominaq; eis fecerunt apponi ἀδρὸν, ἰχνὸν, μεῖσον. Nosq; quem primum posuimus, uberem uocamus: secundum, gracilem: tertium, mediocre. Veri dignitas, atq; amplitudo est. Gracili uenustas, et subtilitas. Medius in confinio est utriusq; modi particeps. His singulis orationis uirtutibus uitia agnata sunt, pari numero quæ earum modum, & habitum simulachris falsis ementuntur. sic plerūq; sufflati, atq; tumidi fallunt pro uerbis: squalentes, & ieiuni dicti pro gracilibus: incerti, & ambigui pro mediocribus. Vera autem, & propria huiusmodi formarum exempla in latina lingua M. Varro esse dicit, ubertatis Pacuuium: gracilitatis Lucium: mediocritatis Terentium. Sed ea ipsa genera dicendi iam antiquitus tradita ab Homero sunt tria in tribus. Magnificū in Ulyssæ et Uber est: subtile in Menelao, & cohibitum nustum, moderatumq; in Nestore. Animaduersa eadem tripartita uarietas est in tribus philosophis, quos Athenienses Romam ad Senatū Po. Q. Ro. legauerant: impetratum uti multam remitterent: quam fecerant propter Oropi uastationem. ea multa fuerat talentum fere quingentum. erant isti philosophi. Carneades ex academia. Diogenes stoicus. Critolaus peripateticus, et in
senatum

senatum quidem introducti interprete usi sunt Cæ-
 alio senatore. sed ante ipsi seorsum quoque quisque ostē-
 tandi gratia magno conuentu hominum disertave-
 runt. tum admirationi fuisse aiunt Rutilius, & Po-
 lybius philosophorum trium sui cuiusque generis fa-
 cundiam. Violenta inquit, & rapida Carneades di-
 cebat. Sata & teretia Critolaus. Modesta Diogenes,
 & sobria. unumquodque autem genus, ut diximus
 cum caste pudiceque ornatur, fit illustrius cum succi-
 tur, atque prælinitur, fit præstiosum.

Quæ seuerè moribus maiorum in fures uindictæ
 tum sit: & quid scripsit Mutius Scæuola super eo,
 quod seruatum, datum, commodatum uel esset.

Caput

XV.

A beo in libro de duodecim tabulis secon-
 do acria, & seuera iudicia de furtis habi-
 ta esse apud ueteres scripsit. Idque Brutum so-
 litum dicere, furti dānatum esse: qui iumentum alior-
 sum duxerat, quā quo utendum acceperat. Item qui
 longius produxerat, quā quem in locum petierat.
 Itaque Q. Scæuola in librorum, quos de iure ciuili
 composuit. XVI. uerba hæc posuit. Quod cui ser-
 uandū datum est: si id usus est: siue quod utendum ac-
 ceperit: ad aliam rem, atque accepit: usus est: furti se
 obligauit.

Locus exscriptus è satyra M. Varronis, quæ
 περὶ ἐδεσμάτων inscripta est de peregrinis cibo-
 rum generibus, & appositi uersus Euripidis, quibus
 delicatorem hominum luxuriantem gulam confuta

P

Varro in satyra, quam περι ἑδεσμάτων
 u. cibis peregrinis, & lauticijs inscripsit, lepi
 de admodum, & scite factis uersibus cœna
 rum, ciborumq; , exquisitas delicias comprehendit.
 nam pleraq; id genus, quæ helluones isti terra, &
 mari conquirunt: exposiit: conclusitq; in numeros
 senarios, & ipsos quidem uersus, cui otium erit, in
 libro quo dixi, positos legat. Genera autem, nomi
 naq; edulium, et donicilia ciborū omnibus alijs præ
 stātia, quæ profunda in glumies uestigauit: quæ Var
 ro opprobrians executus est: hæc sunt ferme quantū
 nobis memoriæ est. Papius e' Samo. Phrygia attage
 na. Grues mellicæ. Hædus ex Ambratia. Pelamis
 chalcædonia. Murena Tartesia. Aselli pessinuntij. O
 streæ tarētia. Pectunculus chijs. Helops Rhodius.
 Scari clices. Nuces thasiæ. Palma ægyptia. Glans ibe
 rica. Hæc autem peragrantis gulæ, & in suatos in
 suetos inquirentis industriã, atq; has undiq; uorsum
 indagines cupidiarum maiore detestatione dignas cœ
 sebimus, si uersus Euripidi recordemur: quibus ute
 bantur sæpissime Chrysippus philosophus tanquam
 edendi irritationes quasdam repertas esse, non per
 usum uitæ necessarium, sed p̄ luxum animi, parata
 atq; facilia fastidientis per improbam satietatis lascī
 uiam. uersus Euripidi adscriben̄ os putant
 ἐπεὶ τί δ' ἄ βροτοῖσι πλὴν θυῶν μόνον
 διημίτερος ἀκτῆς πώματος, θ' ὑδροχόου
 ἄτινα πᾶρεσι καὶ πέρυχ' ἢ μᾶς τρέφει
 ὧν οὐκ ἀπαρκεῖ πλησμονὴ τρυφῆ δέ τοι

ἄλλων ἐδιδάσκων μηχαναῖς θηρώμεθα.

sermo habitus cum grammatico insolentiarum, & imperitiarum pleno, de significatione uocabuli, quod est obnoxius, de quo eius uocis origine. Cap. XVII.

p **E**rcunctabar Romæ quempiam gram-
 maticum primæ in docendo celebritatis,
 non hercle experiundi, uel tentandi gra-
 tia, sed discendi magis studio et cupidine, quid signi-
 ficaret obnoxius, quæque eius uocabuli origo, ac ratio
 esset. Atque ille aspicit me, illudens leuitatem quæstio-
 nis, paruitatemque obscuram inquit, sanè rem quæ-
 ris, multaque prorsus uigilia indagandâ. Quis adeo
 tam linguæ latinæ ignarus est: qui nesciat eum di-
 ca obnoxium, cui quod ab eo, cui esse obnoxius dicitur,
 incommodari & noceri potest, ei, qui habeat aliquæ
 noxæ, id est culpæ suæ consciuum? Quin potius inquit,
 hæc mittis nugalia, & affers ea, quæ digna quæri,
 tractarique sint. Tum uero ego permotus, agendum
 iam obliquæ, ut cum homine stulto existimaui: et cæ-
 tera inquam uir doctissime, & grauiora, remotio-
 raque, si discere, & scire debuero: quando mihi usus
 uenerit: tum quæram ex te, atque discam. Sed enim
 quia dixi sæpe obnoxius, & quid dicerem, nesciui:
 didici ex te, & scire nunc cœpi: quod non ego omni-
 um solus, ut tibi sum uisus, ignorauit: sed ut res est
 Plautus homo linguæ, atque elegantiae in uerbis la-
 tine princeps, quid esset obnoxius, nesciuit. uersus
 enim est in sticho illius ita scriptus.

u Nunc ego hercle perij plane, non obnoxie.

A. GEL.

Quod minime congruit, cum ista, quam me docuisti, significatione. composuit enim Plautus tanquam duo inter se contraria, plane & obnoxie, quod a tua significatione longe abest. At ille grammaticus satis ridicule, quasi obnoxius, & obnoxie, non declinatione sola, sed re, atq; sententia differrent: ego inquit, dixi quid esset obnoxius, non quid obnoxie. At tunc ego admiratus insolentis hominis inscitiam, mittamus inquit, sicuti uis, quod Plautus obnoxie dixit: sed si id nimis esse remotum putas: atq; illud quoq; præter mittamus: quod Sallustius in Catilina scribit. Minari etiã ferro, nisi sibi obnoxia foret. Et quod uidetur nobis peruulgatius esse, id me doce. uersus enim Virgilij sunt notissimi.

» Nam neq; tunc astris acies obtusa uideri,

» Nec fratris radijs, obnoxia surgere luna.

Quod tu ais, culpæ suæ conscium. alio quoq; loco Virg. uerbo isto utitur, a tua sententia diuerse his

» Iumat arua uidere (uersibus.

» Non rastris hominum, non illi obnoxia curæ.

Cura enim prodesse aruis solet, non nocere: quod tu de obnoxio dixisti. Iam uero illud etiam Q. Ennii quo pacto congruere tecum potest? quod scribit in Phœnice in hisce uersibus. (titer.

» Sed uirum uera uirtute uiuere animatum adiecit for

» Eumq; innoxium uocare. aduersus aduersarios,

» Ea libertas est, qui pectus purum, et firmum gestitat.

» Aliæ res obnoxie nocte in obscura latent.

At ille oscitans, & hallucinanti similis, nunc inquit, mihi operæ non est: cum otium erit, reuises ad me,

atq; discas, quid in uerbo isto & Virgilius, & Sallustius, & Plautus, & Ennius senserint. Et nebulo quidem ille, ubi hoc dixit, digressus est. Siquis autem uolet non originem solam uerbi istius, sed significationem quoq; eius, uarietatemq; recensere: ut hoc etiam Plautinum spectet: adscripsi uersus ex asinaria.

- » Maximas optimitas, & gaudio effertissimas
- » suis heris ille mecum una pariet, gnatoq; & patri,
- » Deuota ut etate ambo ambobus nobis sint obnoxij
- » Nostro deuincti beneficio.

Qua uero ille grammaticus finitione usus est: ea uideatur in uerbo tam multiplici, unam tantummodo usurpationem eius notasse: quæ quidem congruit cum significato, quo Cælius usus est in Chryso in his uersibus.

- » Quanquã ego mercede hic conductus tua aduenio:
 - » Ne tibi me esse ob eam rem obnoxium reare.
- Audibis male, si male dicas mihi.

De obseruata, custodiaq; apud Romanos iuris iurandi sanctimonia, atq; inibi de decem captiuis, quos Annibal Romam de iurio ab ijs accepto legauit.

Caput

XVIII.

Us iurãdum apud Romanos inuiolate, sancte q; habitum, seruatumq; est. id & moribus, legibusq; multis ostenditur, & hoc, quod dicemus, ei rei non tenuè argumentum esse potest. Prælio cannensi Annibal Carthaginensium imperator, ex captiuis nostris electos decem Romam misit: mã dauitq; eis, pactusq; è, ut si Po. Ro. uideretur,

permutatio fieret captiuorum: & pro ijs, quos alteri plures acciperent, darent argenti pondo libram scilicet & selibram. hos prius quàm proficiscerentur: iureiurando ad egit redituros eos esse in castra punica: si Romani captiuos non permutarent. ueniunt Romanam decem captiui. mandatum poeni imperatoris in senatu exponunt. permutatio senatui non placita. parentes, cognati, affinesq; captiuorum amplexi eos, postliminio in patriam redisse dicebant: statimq; eorum integrum, incolumemq; esse. ac ne ad hostes redire uellent: orabant. Tum octo ex ijs postliminium iustum non esse sibi responderunt. quoniam deiurio iuncti forent, statimq; uti iurati erant: ad Annibalē profecti sunt. duo reliqui Romæ manserunt: solutosq; esse sese, ac liberatos religione dicebant: quoniam cum egressi castra hostium fuissent: commentitio consilio regressi eodem die, tanquam si ob aliquam fortuitam causam isse: itaq; iureiurādo satisfacto, rursum iniurati abissent. Hæc eorum fraudulentæ calliditas tam esse turpis æstimata est: ut contempti uulgo, disceptiq; sint. CENS. q; eos poste a omnium notarum & damnis, & ignominis affecerunt: quoniam quæ se facturos dictauerant: non fecissent. Cornelius autem nepos in libro exemplorum V. id quoq; literis mādauit. multis in senatu placuisse, ut ij, qui redire nollēt: datis custodibus ad Annibalem deducerentur. Sed eā sententiā numero plurium, qbus id non uideretur: superatam. eos tamen, q ad Annibalem non redissent: usque adeo intestabiles, inuisosq; fuisse, ut tædium uitæ cœperint, necemq; sibi consciuerint.

Historia ex annalibus de Tiberio Sempronio Graccho sumpta, patre Gracchorum trib. pleb. atque inibi tribunitia pleb. decreta cum ipsis uerbis relata.

Caput XIX.

Vlchrum, atq; liberale, atq; magnanimum
 factum Tib. Sempronij Gracchi, in exem-
 plis repositum est. Id exēplum huiuscemo-
 di est. L. Scipioni Asiatico Scipionis Africani superio-
 ris fratri, Cui M. Minutius Augurinus, TRIB. PL.
 multam irrogauit, eumq; ob eam causam prædes po-
 scēbat: Scipio Africanus, fratris nomine, ad collegiū
 tribunorum prouocabat: petebatq; ut uirum consū-
 larem, triumphalemq; a collegæ ui defenderent.
 octo tribuni cognita causa, decreuerunt. eius decreti
 uerba, quæ posui ex annalium monumentis ex scri-
 pta sunt. Quod P. Scipio Africanus postulauit pro
 L. Scipione Asiatico fratre: cum contra leges, contraq;
 morem maiorum trib. pl. hominibus acitis per uim
 inauspicato sententiam de eo tulerit: multamq; nul-
 lo exemplo irrogauerit: prædesq; eum ob eā rem da-
 re cogat: aut si non det: in uincula duci iubcat: ut cū
 a collegæ ui prohibeamus: & quod contra, collegæ
 postulauit, ne sibi intercedamus: quo minus suapte
 potestate uti liceat: de ea re nostrum sententia omni-
 um data est. si L. Cornelius Scipio Asiaticus, collegæ
 arbitrato prædes dabit: collegæ ne eum in uincula
 ducat: intercedemus. si eius arbitrato prædes non da-
 bit: quo minus collegæ sua potestate utatur: non inter-
 cedemus. Post hoc decretum cū Augurinus trib. pl.

A. G E L.

L. Scipionem prædes non dantem prehendi: & in carcerem duci iussisset: tum Tiberius Sempronius Gracchus tri. ple. pater Tiberij, atq; C. Gracchorū, cū P. Scipioni Africano inimicus grauis, ob plerasq; in Rep. dissensiones esset: iurauit palam in amicitiam inq; gratiam se cum P. Africano non redisse: atq; ita decretum ex tabula recitauit. eius decreti uerba hæc sunt. Cum L. Cornelius Scipio Asiaticus triumphans hostium duces in carcerem coniecitauerit: alienum uidetur esse a dignitate Reip. in eum locum imperatorem Po. Ro. duci: in quem locum ab eo coniecti sunt duces hostium. itaq; L. Cornelium Scipionem Asiaticum a collegæ ui prohibeo. Valerius autem Antias contra hanc decretorum memoriam, contraq; authoritates ueterum annalium post Africani mortem, intercessionem istam, pro Scipione Asiatico factam esse a Tiberio Graccho dixit: neq; multam irrogatam Scipioni, sed damnatum eum pculatus ob antiochenam pecuniam: quia prædes non daret, in carcerem duci cœptum, atq; ita intercedente Graccho exemptum.

Quod Virgilius a Nolanis, ob aquã sibi non permissam sustulit e uersu suo, Nola, & posuit ora, atq; ibi quædam alia de consonantia literarum iucunda.

Capue

XX.

s Criptum in quodã commentario reperi uersus istos a Virgilio ita primum esse reattos, atq; editos.

- Talem diues arat Capua, & uicina uesuo
- Nola iugo. Postea Virg. petisse a Nolanis aquã, uis

duceret in propinquum rus. Nolanos beneficium pe-
titum non fecisse. poetam offensum nomen urbis eo-
rum quasi ex hominum memoria, sic ex carmine suo
derasisse, oraq; pro Nola mutasse, atq; ita reliquisse.

» -Et uicina uesuo Ora iugo-

Ea res uera ne, an falsa sit, non laboro. quin tamen
melius, suauisq; ad aureis sit, quã Nola, ora dubiũ
id non est. nam uocalis in priore uersu extrema ea
demq; in sequenti prima, canoro simul, atq; iucundo
hiatu tractim sonat. est adeo inuenire apud nobiles
poetas huiuscemodi suauitatis multa, quæ appareat
nouata esse, nõ fortuita: sed præter cæteros omnes a-
pud Homericum plurima, uno quippe in loco tales tã
quam hiatus, & sonitus in assiduus uocibus pluri-
bus facit.

ἢ δ' ἑτέρι θ' ρεὶ προρέει ῥηῖα χαλάζῃ

ἢ χιόνι ψυχρῇ ἔξ ὕδατος κρυτέλλῳ,

Atq; itẽm alio loco.

λάαν ἄνω ὠθεῖν ἔσκε ποτὶ λόφον.

Catullus quoq; elegantissimus poetarum in hisce uer

» Minister uetuli puer falerni, (sibus.

» Ingere mi calices amariores:

» Ut lex posthumia iubet magistræ

» Ebriosa acina ebriosioris. Cum ebrioso dicere

posset, & quod erat usitatus, acinum in neutro ge-
nere appellare, amans tamen hiatus illius homerici
suauitatem ebriosa dixit propter cõsequentiẽ literæ
concentum. qui ebrios autem Catullum dixisse pu-
tant, aut ebriosos (nam id quoq; temere scriptum in-
uenitur) in libros scilicet de corruptis exemplaribus
factos inaderunt.

Quoad uiuet, & quoad morietur, cur id ipsum temporis significant? cum ex duobus sint facta contrarijs.

Caput. XXI.

Quoad uiuet cum dicitur, item quoad morietur, uidetur quidem duæ res diæ contrariæ: sed idem, atq; unum tempus utraque uerba demonstrant. Item cum dicitur quoad senatus habebitur, & quoad senatus dimittetur: tamen haberi, atq; dimitti contraria sunt: unum atq; id ipsum tamen utroq; in uerbo ostenditur. tempora eni duo cū inter se opposita sunt: atq; ita coherentia, ut alterius finis, cum alterius initio misceatur: non refert utrum per extremitatem prioris, an per initium sequentis, locus ipse confinis demonstretur.

Quod censores equum adimere soliti sint equitibus corpulentis, & præpinguibus: quaesitumq; utrum ea res cum ignominia, an incolumi dignitate equitum facta sit.

Cap. XXII.

In his pingui huomni et corpulento CENSUS equum adimere solitos, scilicet minus idoneum ratos esse, cū tanti corporis pondere ad faciendum equitis munus. non eni poena id fuit, ut qdam existimant: sed munus sine ignominia renittebatur. Tamen Cato in oratione, quam de sacrificio commissio scripsit: obijcit hanc rem criminosis, uti magis uideri possit cum ignominia fuisse. quod si ita accipias: id profecto existimandū est: non omnino inculpatum, neq; indefidem uisum esse: cuius corpus in tam immodicum modum luxuriasset, exuberassetq;

A. Gellij Noctium atticarum liber Octauus
 hac ætate non reperitur. Sed ex uetustis-
 simo exemplari hæc capita ex-
 cerpta sunt.

Hæsterna noctu recte an cū uitio dicatur, et q̄ nã
 sup̄ istis uerbis gr̄amatica traditio sit. Itemq; q̄ decē
 uiri in XII tabulis nox pro noctu dixerūt. Cap. I

Quæ mihi X uerba dederit Phauorinus, quæ uisur-
 pentur quidem à græcis, sed sunt adulterina et bar-
 bara: quæ item à me totidē accepit: quæ ex medio cō-
 muniq; usu latine loquētū minime latina sunt: neq;
 in ueterum libris reperiuntur. Cap. II.

Quem in modum & quàm seuerè increpauerit
 audientibus nobis Peregrinus philosophus adolescē-
 tem Romanum ex equestri familia stantem se gnem
 apud se & assidue oscitantem. Cap. III.

Quod herodotus scriptor historiæ memoratissimus
 parum uere dixerit unam, solamq; pinum arborū
 omnium causam, nunq̄ de nouo ex hisdem radiabus
 pullulare: & q̄ itē de aqua pluuiali, et niue rē non
 satis exploratam pro comperta posuerit. Cap. IIII.

Quid illud sit, quod Virgilius Cœlū stare pulue-
 re, et q̄ Lucilius pectus sentibus stare dixit. Cap. V.

Cum post offensum culas in gratiam redeatur, ex
 postulationes fieri mutuas minime utile esse, superq;
 ea re & sermo Tauri expositus: et uerba Theophra-
 sti libro sumpta, et q̄ M. Cicero de amore amicitie
 senserit cum ipsius uerbis aditum. Cap. VI.

Ex Aristotelis libro, qui inscriptus est,

A. G E L.

cognita acceptaq; de natura memoriæ, et habitu, atq; inibi alia quædam exuberantia, aut interitu eius le-
Etã audita. Cap. VII.

Quid mihi usu uenerit interpretari, et quasi af-
fingere uolenti iocos quosdam Platonicos latina ora-
tione. Cap. VIII.

Quod Theophrastus philosophus omnium suæ æta-
tis doctissimus uerba pauca ad populum Athenien-
sem factururus, deturbata uerecundia obtinuerit: qdã
idem hoc Demostheni apud Philippũ regem uerba
facienti euenerit. Cap. IX.

Qualis mihi fuerit in oppido eleusino discepta-
tio cum grammatico quodã prestigioso tempora uer-
borum, & puerilia meditamenta ignorante. Remon-
tarum autem quæstionum nebulas, et formidines ad
capiendos imperitorum animos ostentanti. & quã fe-
stiuè responderit Xãtippe uxori Socrates petenti ut p
Dionysia largiore sumptu cœnaret. Cap. X.

Quid significet in ueterũ libris scriptũ pleriq; oēs,
et quod ea uerba accepta à græcis uidetur. Ca. XI.

Quosones quod homines afri dicunt non esse uer-
bum pœnecum, sed græcum. Cap. XII.

Lepidissima Altercatio Phauorini philoso. aduer-
sus quẽdam intempestuum de ambiguitate uerborũ
differentem, atq; inibi uerba quædam ex Nenuo poeta,
et Cneo Gallo non usitate collocata, atq; ibidẽ à P.
Nigidio origines uocabulorũ exploratæ. Ca. XIII.

Quibus modis ignominiatas, tractatusq; sit à C.
Cæsare Laberius poeta, atq; inibi appositi uersus su-
per eadẽ re eiusdem Laberij. Cap. XIII.

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICA
RVM COMMENTARII. LI-
BER NONVS.

Quamobrem Q. Claudius Quadrigarius in un-
deuicesimo annali scripserit rectioresq; certioresq;
ictus fieri si sursum quid mittas quã si deorsum.

Caput

I.

Q. Claudius in undeuicesimo annali,
cum oppidũ a Metello procons. op-
pugnari, contra ab oppidanis desu-
per e muris propugnari describe-
ret, ita scripsit. Sagittarius cum fun-
ditore utrinq; summo studio, spargunt fortissime. sed
sagittam, atq; lapidem deorsum an sursum mittas
hoc interest. Nam neutrum potest deorsum uersum re-
cte mitti: sed sursum utrũq; optime. quare milites Me-
telli sauciabantur multo minus, & quod maxime o-
pus erat: a pinnis hostes defendebant facillime. Per-
contabar ego Antonium Iulianum rhetorem, cur hoc
ita usu ueniret: qđ Quadrigarius dixisset. ? ut conti-
qui magis, directioresq; ictus fiant, si uel lapidem,
uel sagittam sursum uersus iacias, quã deorsum. ? Cũ
procliuior, faciliorq; iactus sit ex supernis in infi-
ma, quã ex infimis in superna. Tũ Iulianus com-
probato genere quaestionis, quod de sagitta inquit, et
lapide dixit, hoc de omni fere' missili telo dici potest.
Facilior autem iactus est (sicuti dixisti) si desuper ia-

A. GEL.

*icias, siquid iacere tantum uelis, non ferire. sed cum
 modus, & impetus iactus temperandus, dirigen-
 dusq; est: tum si in prona iacias, moderatio, atq; ra-
 tio mittentis, præcipitantia ipsa, & pondere caden-
 tis teli corrumpitur. at si in ed. tiora mittas: et ad per-
 cutiendum superne aliquid, manum, & oculos con-
 limes, quo' modus a' te datus fuerit: eo' telum ibit:
 quod ieceris. ad hanc fermè sententiam Iulianus
 super istis Q. Claudij uerbis nobiscum sermocina-
 tus est. Quod autem ait idem Q. Claudius a' pimi-
 nis hostes defendebant facillime: animaduertendum
 est usum esse eum uerbo defendebant non ex vulga-
 ri consuetudine: sed admodum proprie, & latine.
 nam defendere, et offendere inter sese aduersa sunt.
 quorum alterum significat ἐπιποδῶν ἐχειν,
 Alterum ἐπιποδῶν ποιεῖσθαι. quod hoc in loco a'
 Q. Claudio dicitur.*

*Quibus uerbis notarit Herodes Atticus falso qui-
 piam cultu, amictuq; nomen, habituq; philosophie
 mentientem.*

Caput

II.

*D Herodem Atticum consularem uirum,
 ingenioq; amœno, & græcâ facundia cele-
 brè, adiit nobis præsentibus palliatus quis-
 piam, & crinatus, barbaq; prope' ad pubem usq; por-
 recta: ac petit æs sibi dari eis ἀπρους emendos sci-
 licet. tum Herodes interrogat quisnam esset: atq; ille
 uultu, sonituq; uocis obiurgatorio philosophum se-
 se esse dicit: et mirari quoq; addit, cur querendum
 putasset quod uideret. Video inquit Herodes, bar-*

bam, & pallium, philosophum non dum uideo.
 Quaeso autem te cum bona uenia dicas mihi, qui-
 bus nos uti posse argumentis existimas: ut esse te phi-
 losophum noscitemus? Interibi aliquot ex ijs, qui
 cum Herode erant: erraticum esse hominem dice-
 re, & nullius rei. Incolamq; esse sordentium ganea-
 rum, ac nisi accipiat, quod petit: conuitio turpi soli-
 tum incessere. Atq; ibi Herodes, demus inquit, huic
 aliquid aeris, cuiusmodi est, tanquam homines, non
 tanquam homini: & iussit dari pretium panis
 XXX. dierum. Tum nos aspiciens, qui eum secta-
 bamar, Musonius inquit, aerscanti cupiam id ge-
 nus, & philosophum se ostentanti, dari iussit mille
 numum. & cum pleriq; dicerent nebulonem esse ho-
 minem malum, & malitiosum, & nulla re bona di-
 gnum: tum Musonium subridentem dixisse aiunt
 ἄξιός οὐν ἐστὶν ἀρτυρίου. sed hoc potius inquit, dolo-
 ri mihi, & aegritudini est: quod istiusmodi anima-
 lia spurcat, atq; probra nomen usurpent sanctissimū,
 & philosophi appellantur. Maiores autem mei A-
 thenienses nomina iuuenum fortissimorum Har-
 modij, et Aristogitonis, qui libertatis recuperandae gra-
 tia Hippiam tyrannum interficere adorsi erant:
 ne unquam seruis indere liceret: decreto publico san-
 xerunt: quoniam nefas ducerent nomina libertati pa-
 triae deuota seruili contagio pollui. cur ergo nos pa-
 timur nomen philosophiae illustrissimum in honi-
 nubus deterrimus exsordescere? Simili autem inquit,
 exemplo ex contraria specie, antiquos Romanorum
 audio praenomina patriciorum quorundam male de

A. G E L.

Rep. meritorum, & ob eam causam capite damnatorum censuisse, necni eiusdem gentis patritio inde rentur, ut uocabula quoq; eorum defamata, atq; demortua cum ipsis uiderentur.

Epistola Philippi regis, ad Aristotelem philosophum, super Alexandro recens nato. Cap. III.

P H I L I P P U S

Amyntæ filius, terræ Macedoniæ rex, cuius uirtute, industriaq; Macedones locupletissimo imperio aucti gentium, nationumq; multarum potiri cœperant: et cuius uim atq; arma toti Græciæ cauendam, metuendamq; inclytæ illæ Demosthenis orationes, concionesq; notificant. Is Philippus, cum omni fere tempore negotijs belli, uictorijsq; affectus, exercitusq; esset: à liberali tamen musa, et à studijs humanitatis nunquam absuit, quin lepide comiterq; pleraq; & faceret, & diceret. feruntur adeo libri epistolarum eius, munditiæ, & uenustatis, et prudentiæ plenarum, uelut sunt illæ literæ, quibus Aristoteli philosopho natum esse sibi Alexandrum nuntiauit. Ea epistola, quoniam curæ, diligentiaq; in liberorum disciplinas hortamentum est: exscribenda uisa est ad commouendos parentum animos. Exponenda igitur est ad hanc ferme sententiã. Philippus Aristoteli salutem dicit. Filium mihi genitum scito, quod equidem dijs habeo gratiam: non proinde quia natus est, quàm pro eo, quod eum nasci contigit temporibus uitæ tuæ. Spero enim fore, ut educatus, eruditusq; abs te, dignus existat & nobis, &

bis, & rerum istarum successione. Ipsius autem Philippi uerba hæc sunt. φιλιππος ἀριστοτέλει χαίρειν. ἴσι μοι γεγονότα ἔχον. πολλὴν οὖν τοῖς θεοῖς χάριν ἔχω οὐχ οὕτως ἐπιτῆ γενήσει τοῦ παιδὸς ὡς ἐπὶ τῷ πατρὶ τὴν σὴν ἡλικίαν αὐτὸν γεγονέναι. ἐλπίζω γὰρ αὐτὸν ὑπο σοῦ τραφέντα καὶ παιδευέντα ἀξιον ἔσθαι καὶ ἡμῶν καὶ τῆς τῶν πραγμάτων διαδοχῆς.

De barbararum gentium prodigiosis miraculis, deq; diris & exitiosis fascinationibus, atq; imibi de foeminis repente uersis in mares.

Caput

IIII.

Um e' Græcia in Italiam rediremus, & Brundisium iremus: egressiq; e' nauis in terram, in portu illo inclyto spatiaremur: quæ Ennius remotiore paulum, sed admodum scito uocabulo præpetem appellauit: fascis librorum uenaliū expositos uidimus. atq; ego statim auide pergo ad libros. erant autem isti omnes libri græci miraculorum, fabularumq; pleni. res inauditæ, incredulæ, scriptores ueteres non paruæ authoritatis. Aristæas proconnesius, & Isigonus Nicæensis, & Ctesias, & Onesicritus, & Polystephanus, & Hegesias. Ipsa autem uolumina ex diutino situ squalebant: & habitu, aspectuq; tetro erant. accessi tamen percunctatusq; pretium sum: & adductus mira, atq; insperata utilitate, libros plurimos ære pauco emo. eosq; omnibus duabus proximis noctibus cursim trãseo. atq; in legendo carpsi exinde quædam, & notauimira

A GEL.

bilia, & scriptoribus fere nostris intentata. eaq; his
 commentarijs aspersi, ut qui eos lectitabit, is neru-
 dis omnino, & ἀνύκτος in istiusmodi rerum au-
 ditionibus reperiatur. erant igitur in illis libris scri-
 pta huiuscemodi. scythas illos penitissimos, qui sub
 ipsis septentrionibus ætatem agunt: corporibus homi-
 num uesci, eiusq; uictus alimento uitam ducere: &
 ἀνθρωποφάγους nominari. Item esse homines sub ea
 dem regione cœli unum oculum habentes in fron-
 tis medio, qui appellantur Arimaspi: qua facie suis
 se κύκλωπας poetæ ferunt. Alios item esse homi-
 nes apud eandem cœli plagam singularis uelocitatis,
 uestigia pedum habentis retro porrecta, non ut ce-
 terorum hominum prospectantia. Præterea tradi-
 tum esse, memoratumq; in ultima quadam terra, qua
 Albana dicitur, gigni homines, qui in pueritia ca-
 nescent: & plus cernant oculis per noctem quàm
 inter diem. Item esse compertum, & creditum Sau-
 romatas, qui ultra Borysthenem fluum longè co-
 lunt: cibum capere semper diebus tertijs, medio absti-
 nere. Id etiã in iisdem libris scriptum offendimus: quòd
 postea quoq; in libro Plynij secundi naturalis histo-
 riæ septimo legi, esse quasdam in terra Africa fami-
 lias hominum uoce, atque lingua affascinantium,
 qui si impensius forte laudauerint pulchras arbor-
 res: segetes lætiores: infantes amœniores: egregios
 equos: pecudes pastu, atque cultu opimas, emori-
 antur repente hæc omnia, nulli aliæ causæ obnoxia.
 oculis quoq; exitialem fascinationem fieri, in iisdem
 libris scriptum est. traditurq; esse homines in Illy-

rīs, qui interimant uidendo: quos diutius irati uiderint: eosq; ipsos, mares foeminasq; , qui uisu tam nocenti, sunt pupillas in singulis oculis binas habere. Item esse in montibus terræ Indiæ homines caninis capitibus & latratibus: eosq; uesci auium & ferarum uenatibus. Atque item esse alia apud ultimas orientis terras miracula. Homnes, qui Monomeri appellantur: singulis cruribus saltuatim currentes uinacissimæ pernicitatis. Quosdā etiam esse nullis ceruicibus, oculos in humeris habentes. Iam uero hoc egreditur omnem modum admirationis, quod ijdem illi scriptores gentem esse aiunt apud extrema Indiæ corporibus hirtis, et auium ritu plumantibus, nullo abatu uescentem, sed spiritu florum naribus hausto uictitantem. Pygmæos quoq; haud longe ab ijs nasci, quorum qui longissimi sunt, non longiores esse quā pedes duos, & quadrantem. Hæc atq; alia istiusmodi plura legimus. Sed cum ea scribere mus tenuit nos non idoneæ scripturæ tædium, nihil ad ornandum, iuuandumq; usum uitæ pertinentis. Libitum tamen est in loco hoc miraculorum notare id etiam quod Plynus Secundus uir in temporibus ætatis suæ ingenij, dignitatisq; gratia, autoritate magna præditus, non audisse, neque legisse, sed scire sese, atq; uidisse in libro naturalis historiæ VII. scripsit. uerba igitur hæc, quæ infra posui: ipsius sunt, ex eo libro sumpta, quæ profecto faciunt, ut neque respuenda, neque ridenda sit notissima illa ueterum poetarum de Cæride & Ceneo cantilena. Ex foeminis inquit, mutari in mares

A. GEL.

» non est fabulosum. Inuenimus in annalibus Q. LUCI
 » nio Crasso C. Cassio longino COSS. puerum fa-
 » ctum ex uirgine, sub parentibus, iussuq; aruspicum
 » deportatum in insulam desertam. Licinius Mutianus
 » prodidit uisum esse a se Argis Arescontem, cui no-
 » men A rescusæ fuisset, nupsisse etiam, mox barbam,
 » & uirilutatem prouenisse, uxoremq; duxisse. Eius-
 » dem sortis, & smyrnæ puerum a se uisum. ipse in
 » Africa uidi mutatum in marem die nuptiarum L.
 » C. s. tum ciuem Tysdritanum: uiuebatq; cum prode-
 » rem hæc. Idē Plinius eodē in libro uerba hæc scri-
 » psit. Gignuntur homines utriusq; sexus, quos herma-
 » phroditos uocamus, olim androgynos uocatos, & in
 » prodigijs habitos, nunc uero in delitijs.

Diuersæ nobilium philosophorum sententiæ de
 genere, ac natura uoluptatis: uerbaq; Hierocly phi-
 losophi, quibus decreta Epicuri in se etatus est.

Caput

V.

E uoluptate ueteres philosophi diuersas sen-
 d tentias tenuerunt. atq; Epicurus uolupta-
 tem summum bonum esse ponit: eam tamen
 ita definit, σαρκὸς ἀσπαθὲς κατὰ ἀνημα. Anthista-
 nes Socraticus summum malum dicit. eius namq; hoc
 uerbum est. μακρὴν μᾶλλον, ἢ ὀρθείν. Spensippus
 uetusq; omnis Academia, uoluptatem, & dolorem,
 duo mala esse dicunt opposita inter sese. bonum au-
 tem esse, quod utriusq; mediū foret. Zeno censuit uo-
 luptatem esse indifferentem, idest neutrum, neq; bo-
 num, neq; malum, quod ipse græco uocabulo ἀδιάφορον.

πορον appellauit. Critolaus peripateticus, & malum esse uoluptatem ait, & multa alia mala parere ex sese iniurias, desidias, obliuiones, ignauias. Plato ante hos omnes ita uarie, et multiformenter de uoluptate disseruit: ut cunctæ istæ sententiæ, quas supra posui: uideantur ex sermonum eius fontibus profluxisse. nam perinde unaquaq; utitur, ut & ipsius uoluptatis natura fert: quæ est multiplex, & causarum, quas tractat, rerumq; quas efficere uult, ratio desiderat. Taurus autem noster, quoties facta mentio Epicuri esset, in ore, atq; in lingua habebat uerba hæc Hieroclis stoici uiri sancti & grauis. ἡδονῆς τέλος πῶρον δόγμα. ἀπέσω πορνεία ἡδὲν πῶρον δόγμα.

Verbum quod est ago, frequentatiuum in prima syllaba, quonam sit modo pronuntiandum.

Caput

VI.

B eo, quod est ago, & egi, uerba sunt, quæ appellantur grammatici frequentatiua, actito, & actitauit. hæc quosdam non sanè in doctos uiros audio ita pronuntiare, ut primam in his literam corripiant: rationemq; dicunt, quoniam in uerbo principali, quod est ago, prima litera breuiter pronuntiatur. Cur igitur ab eo, quod est edo, & ungo, in quibus uerbis prima litera breuiter dicitur esito, & unctito, quæ sunt eorum frequentatiua, prima litera longa pronuntius? & contra dicitur, ab eo uerbo, quod est dico correpte dicimus? num ergo potius actito, & actitauit producenda sunt, quoniam frequentatiua ferme omnia eodem modo in pri-

A. G E L.

ma syllaba dicuntur, quo participia præteriti temporis, ex ijs uerbis, unde ea profecta sunt: in eadem syllaba pronuntiantur: sicut lego, lectus, lectito facit, ungo, unctus, unctito, scribo, scriptus, scriptito, moneo, monitus, monito, pendeo, pensus, pensito, edo esus esito. di o autem dictus dictito facit. gero gestus gestito, ueho uectus uectito, rapio raptus raptito, capio captus captito, facio factus factito. sic igitur actito producte in prima syllaba pronuntiandum, quoniam ex eo fit, quod est ago, & actus.

De conuersione foliorum in arbore olea brumali,
& solstitiali die, deq; fidibus id temporis ictu alieno sonantibus. Cap. VII.

¶ V lgo et scriptum, et creditum est, folia olearum arborum brumali & solstitiali die conuerti: & quæ pars eorum fuerat inferior atq; occultior, eam supra fieri, atq; exponi ad oculos, & ad solem, quod nobis quoq; semel atq; iterum experiri uolentibus ita esse propemodum uisum est. Sed de fidibus rarius dictu, et mirabilius est. quam rem & alij docti uiri, & Suetonius etiam Tranquillus in libro ludicræ historiæ primo, satis compertum esse, satisq; super ea re constare affirmat neruias in fidibus brumali die alias digitis pelli, alias sonare.

Necessum esse qui multa habeat, multis indigere,
deq; ea re Phauorini philosophi cum breuitate elegantis sententia. Cap. VIII.

¶ *Erum est profecto, quod obseruato rerum usu sapientes uiri dixere, multis egere, qui multa habeat. magnamq; indigentiam nasci, non ex inopia magna, sed ex magna copia. multa enim desyderari ad multa, quæ habeas tuenda.*

Quisquis igitur multa habens cauere, atque prospicere uelit: ne quid egeat, neue quid desit. iactura opus esse, non quaestu, & minus habendum esse, ut minus desit. hanc sententiam memini a Phauorino inter ingentes hominũ clamores detornatam, inclusamq; uerbis his paucissimis. τὸν γὰρ μυρίων καὶ πεντακχιλίων χλαμύδων δέομενον οὐκ ἔστι μὴ πλείονων δῆσθαι, οἷς γὰρ ἔχω προσδεόμενος ἀφελῶν ὧν ἔχω, ἀρῆμα οἷς ἔχω.

Quis modus sit uerba uertendi in græcis sententiis. deq; ijs Homeri uersibus, quos Virgilius uertisse aut bene apteq; aut improspere exstimatus est.

Caput

IX.

¶ *Vando ex poematis græcis uertendæ mutantæq; sunt insignes sententiæ: non semper aiunt enitendum, ut omnia omnino uerba in eum, in quem dicta sunt, modum, uertamus. perdunt enim gratiam pleraq; si quasi inuita & recusantia uiolentius transferantur. Scite igitur et considerate Virgilius, cum aut Homeri, aut Hesiodi, aut Apollōij, aut Parthenij, aut Callimachi, aut Theocriti, aut quorundam aliorum locos effingeret: partem reliquit: alia expressit. sicut nuperrime apud mensam, cum legerentur utraque simul bucolica*

A. G E L.

Theocriti, et Virgilij, animadvertimus reliquisse Virgilium, quod græcum quidem mire quàm suave est. uerti autem neq; debuit, neq; potuit. sed enim quod substituit pro eo, quod omiserat, non abest quin iucundius, lepidiusq; sit.

βάλλῃ καὶ μάλλοισι τὸν ἀπόλον ἀκλειρίσῃ
 τὰς αἶγας παρελῶντα καὶ ἄδύτι ποτρυλιάσῃ.
 τίτυρε μὲν τὸ καλὸν πεφιλᾶ μένε βόσκει τὰς αἶγας.
 καὶ ποτὶ τῶν κρήναν ἄγε τίτυρε, καὶ τὸν ἐνόρχαν,
 τὸν λιβυκὸν κινάμωννα φυλάσσει, μὴ τυκορυψῆ.

Quo enim pacto diceret, τὸ καλὸν πεφιλᾶ μένε. uerba hercle non translaticia, sed cuiusdam natione dulcedinis hoc igitur reliquit, & cætera uertit, non infestiuiter, nisi quod caprum dixit, quem Theocritus ἐνόρχαν appellauit. authore enim M. Varro ne is demum latine caper dicitur, qui ex castratus est.

Tityre dum redeo, breuis est uia, pasce capellas.

Et potum pastas age Tityre, & inter agendum

Occursare capro, cornu ferit ille, caueto.

Et quoniam de transferendis sententijs loquor: memini audisse me ex Valerij Probi discipulis, docti hominis, & intelligendis, pensitandisq; ueteribus scriptis bene callidi, solitum eum dicere, nihil quicquam tam improspere Virgilium ex Homero uertisse, quàm uersus hos amœnissimos, quos de Nausicaa Homerus fecit.

οἶμ ἄρσεμις εἶσι κατ' ἄρεος ἰοχέαιρα.

ἢ κατατηνύζετον περιμήκετον, ἢ ἐρύμανθον.

τερπομένη κἄπροισι καὶ ὠκείαις ἐλάφοισι.

τῆ δὲ θ' ἄμα νῦμφαι κῆραι διὸς ἀγιοχοιο
 ἀρμόνομαι παίζουσι, γέγηθε δέτε φρένα λιτώ.,
 πασίων δ' ὑπερῆγεκαίρη ἔχει, ἠδὲ μέτωπα.
 ῥῆα δ' ἀρίγνωτι πέλεται. καλλὰ δέ τε πῶσα.
 ὡς ἠγὰ μφιπόλοισι μετέπρεπε παρθένος ἀδμῆς.

*Qualis in Eurotæ ripis, aut per iugæ Cynthi
 Exercet Diana choros, quam mille se cutæ*

*Hinc, atq; hinc glomerantur Oreades. illa pharetrâ
 Fert humero, gradiensq; deas sù percrinet omnes.*

Latonæ tacitum pertentant gaudia pectus.

Talis erat Dido, talem se lata ferebat

Per medios, instans operi, regnisq; futuris.

Primum omnium diuersum esse dicebat Probus, quod apud Homerum quidem uirgo Nausicaa ludibunda inter familiares puellas in locis solis recte, atq; commode confertur cum Diana uenante in iugis montium inter a grestes deas. Nequaquam autem conueniens Virgilium fecisse: quoniam Dido in urbe media ingrediens inter tyrios principes cultu, atq; ingressu serio instans operi, sicut ipse ait, regnisq; futuris, nihil eius similitudinis capere possit: quæ lusi- bus, atq; uenatibus Dianæ cõgruat. tum postea quod Homerus studia, atq; oblectamenta in uenando Dianæ honeste apte q; dicit. Virgilius autem, cum de uenatu deæ nihil dixisset: pharetram tamen facit eâ ferre in humero, tanquam si onus, & sarcinam. atq; illud impense Probū esse demiratum in Virgilio dicebant: quod Homericæ quidem λιτώ gaudium gaudeat genuinum, & intimum, atq; in ipso penetra- li cordis, & animæ uigens. siquidem non aliud est,

A. G E L.

ζήθηθε δὲ τεφρένα λιτώ. Ipse autem imitari hoc uolens, gaudia fecerit pigra, & leuia, & cunctantia, et quasi in summo pectore supernantia. nescire enim sese quid significaret aliud pertentant. præter ista omnia, florem ipsius totius loci Virgilium uideri omis- sisse, quod hunc Homeri uersum exigue secutus sit: ῥ' εἶα δ' ἀριγνώτη πέλεται καλαὶ δέ τε πάσαι.

Quando nulla maior, cumulatiorq; pulchritudinis laus dici potuerit: quàm quod una inter omnes pulchras excelleret: una facile ex omnibus nosceretur.

Quod Anneus Cornutus uersus Virgilij, quibus Veneris & Vulcani concubitum pudice, oporteq; dixit, reprehensione insulsa, et odiosa inquinauit.

Caput. X.

Ninianus poeta, et pleriq; cum eo eiusdem musæ uiri summis, assiduisq; laudibus hos Virgilij uersus ferebant: quibus Vulcanum & Venerem iunctos, mistosq; iure coniugi, rem lege naturæ operiendam uerecunda quadã translatione uerborum, cum ostenderet, demonstraretq; protexit. sic enim scripsit. Ea uerba locutus

Optatos dedit amplexus: placidumq; petiuit
 Coniugis insus gremio per membra soporem.

Minus autem difficile esse arbitrabantur, ad istiusmodi reticenda uerbis uti uno, atque altero, breui, tenuiq; ea signo demonstrantibus, sicuti Homerus dixerit,

παρθενικὴν ζώνην, καὶ λέκτροιο θεσμόν.

καὶ ἔρα φιλοθΐσια.

ἦν μὲν ἄρ' ἐν τράτοισι κατάνασατ' ἐν λεχέεσσιν,
 Tot uero & tam euidenti bus, ac tam non prætextatis, sed puris, honestisq; uerbis uenerãdum illud concubij pudici secretum neminem quenq; alium dixisse. Sed Anneus Cornutus homo sanè pleraq; alia non indoctus, neq; imprudens in secundo tamen librorum, quos de figuris sententiarum composuit: egregiam totius istius uerecundiæ laudem insulsa nimis & odiosa scrutatione uiolauit. nam cum genus hoc figuræ probasset, & satis circumspecte factos esse uersus dixisset: membra tamen inquit paulo incautius nominauit.

De Valerio Coruino, & unde Coruini sit cognomen. Caput. XI.

d E Maximo Valerio, qui Coruinus appellatus est, ob auxilium, propugnationemq; Corui alitis: haud quisquã est nobilium scriptorum, qui secus dixerit ea res prorsus admiranda sic profecto est in libris annalibus memorata. adolescens tali genere editus L. Furio. Cl. Appio COSS. tri. militaris. atq; in eo tempore copie galloꝝ ingentes agrum pontinum insederant: instruebanturq; acies a' consulibus de ui, ac multitudine hostium satagentibus. dux interea galloꝝ uasta, & ardua proceritate, armisq; auro præfulgentibus gratia dimittendi ingrediens, & manus telum reciprocans incedebat. per que contemptum,

A. GEL.

Et superbiam circumspectans, despiciensq; omnia uenire iubet, Et congregari, si quis pugnare secum ex omni Romano exercitu auderet. Tum Valerius tribunus, cæteris inter metum, pudoremq; ambiguè impetratè prius à COSS. ut in Gallum tam immaniter arrogantem, pugnare sese permetterent: progreditur, intrepide, modesteq; obuiam, Et congregantur, Et consistunt, et conferebantur iam manus, atq; ibi uis quædam diuina fit. Coruus repente impromissus aduolat: Et super galeam tribuni insistit: atq; in aduersarij os, atq; oculos pugnare incipit. insibibat. obturbat. unguibus manum laniabat, Et prospectum alias arcebat. atq; ubi satis sciebat: reuolabat in galeam tribuni, sic tribunus spectante utroq; exercitu, Et sua uirtute nixus, Et opera alitis propugnantis, ducem hostium ferocissimum uicit, interfecitq; atq; ob hanc causam cognomen habuit Coruinus. id factum est annis. CCCC. Et V. post Romam conditam. Statuam Coruino sibi diuus Augustus in foro suo statuendam curauit. in eius statuæ capite Corui simulachrum est, rei pugnaeq; quam diximus, monumentum.

De uerbis, quæ in utranq; partem, significatione reciproca, Et aduersa dicuntur. Cap. XII.

¶ Formidolosus dici potest, Et qui formidat, Et qui formidatur: ut inuidiosus, Et qui inuidet: Et cui inuidetur: ut suspiciosus, qui suspicatur, Et qui suspectus est: ut

ambitiosus, & qui ambit, & qui ambitur: ut item gratiosus, & qui adhibet gratias, & qui admittit: ut laboriosus, & qui laborat, & qui labori est: ut pleraq; alia huiuscemodi in utranq; partem dicuntur: ita infestus anapiti quoq; significatione est. nam & is infestus appellatur: qui malum infert cuiquam: & contra, cui aliunde impendet malum: is quoq; infestus dicitur. Sed quod prius posui profecto exemplis non indiget. sic adeo multi loquuntur, ut infestum dicant inimicum, atq; aduersum. Alterum autem illud ignorabilius, obscuriusq; est. Quis enim è medio facile dixerit infestum esse, cui alter infestus est? Sed & ueteres pleriq; ita dixerunt, & M. Tullius in oratione, quam pro Cn. Planco dixit: uocabulo hoc sic usus est. Dolebam inquit, iudices, & acerbe ferebam, si huius salus ob eam ipsam causam esset infestior: quod is meam salutem, atq; uitam, sua beneuolentia praesidio, custodiaq; texisset. Nos igitur de origine, & ratione uerbi quaerebamus, atq; ita in Nigidianis commentarijs inuenimus scriptum: infestum a festinando dictum. Nam qui instat inquit, alicui, eumq; properans urget: opprimereq; eum studet: festinatq;: aut contra de alicuius periculo, & exitio festinatur: is uterq; infestus dicitur, ab instantia, atq; imminetia fraudis, quam uel facturus cuiquam, uel passurus est. Nequis autem de suspicioso, quod supra posuimus, & de formidoloso, in eam partem, quae minus usitata est: exemplum requirat: inueniet de suspicioso apud M. Catonem de re florina ita scriptum. Sed nisi qui palam corpore pecuniam quere-

A. GEL.

- 10 ret: aut se lenoni locauisset: & si famulosus, & su-
 20 spitiosus fuisset: uim in corpus liberum, non æquum
 30 censuere a ferri. suspitiosum enim hoc in loco suspe-
 ctum significat, non suspicantem. Formidolosum au-
 tem qui formidatur. Sallustius in Catilina ita dicit.
- 40 Igitur talibus uiris non labor insolitus, non locus ul-
 50 lus asper, aut arduus erat. non armatus hostis for-
 60 midolosus. Item C. Caluus in poematis laboriosus
 dicit, non ut uulgo dicitur, qui laborat, sed in quo
 laboratur.
- 70 Durum (inquit) rus fugis, sed laboriosum.
 Eadem ratione Laberius quoq; in sororibus.
- 80 A castor inquit, multum somniculosum.
 Et Cinna in poematis.
- 90 Somniculosam, ut pœnus aspidem psillus.
 Metus quoq;, & iniuria, atq; alia quædam id genus,
 sic utroq; uersum dici possunt. Nam metus hostium re-
 cte dicitur, & cum timent hostes, & cum timentur.
 Itaq; Sallustius in historia prima, Metum Pompeij di-
 xit, non quo Pompeius metueret, quod est usitatus:
- 10 sed quod metueretur. uerba hæc Sallustij sunt. In bel-
 20 lum excitabat metus Pompeij uictoris Hiempsalē in
 30 regnum restituentis. Item alio in loco postquam re-
 40 moto metu punico, similtates exercere uacuum fuit.
 Iniurias itidem dicimus, tam illorum qui patiuntur,
 quàm qui faciunt. quarum dictionum exempla sunt
 facilia inuentu. Illud etiam dictum a Virgilio ean-
 dem habet formam communicatæ ultro, et atro signi-
 ficationis.
- 50 Et uulnere inquit, tardus Ulyssi

Cum diceret *uulnus*, non quod accepisset *Vlysses*, sed quod dedisset. *Nescius* quoq; dicitur tam *is*, qui nescitur, quàm qui nescit. sed super eo, qui nescit: frequens huius uocabuli usus est: infrequens autem est de eo est, quod nescitur. *Ignarus* æque utroq; uersum dicitur, non tantum qui ignorat, sed qui ignoratur. *Plautus in rudente.*

Quæ incolis nescius nescias pessimus. *Sallustius.*

• *More humanæ cupidinis ignara uisendi.*

Virgilius.

• *Ignarum laurens habet ora Numantæ.*

Verba ex historia *Claudij Quadrigrui*, quibus *Manlij Torquati* nobilis adolescentis, & hostis *Galli* prouocatoris pugnam depinxit. *Cap. XIII.*

T. *Mãlius summo loco natus, adprimeq; nobilis fuit. ei Manlio cognomentum factũ Torquato. causam cognomenti fuisse accepimus, torquis ex auro induuias, quam ex hoste, quæ occiderat, detractam induit. sed quid hostis, & quid genus, & quàm formidandæ uastitatis, & quantũ insolens prouocator, et cuiusmodi fuerit pugna, decertatum. Q. Claudius primo annalium purissime, atq; illustrissime, simpliciq;, & incompta orationis antiquæ suauitate descripsit. quem locum ex eo libro Phauorinus philosophus cum legeret: non minoribus quati adficiq; animum suum motibus, pulsibusq; dicebat: quàm si ipse coràm depugnantes eos spectaret. Verba Q. Claudij, quibus pugna ista*

A. GEL.

depicta est: adscripsi. Cum interim Gallus quidam nudus preter scutum, & gladios duo, torque, atq; armillis decoratus processit. qui & uiribus, & magnitudine, & adolescentia, simulq; uirtute ceteris antestabat. Is maxime praelio comoto, atq; utrisq; summo studio pugnantibus, manus significare coepit, utriq; ut quiescerent pugnare. pugnae facta pausa est. extemplo silentio facto cum uoce maxima conclamat, sigs secum depugnare uellet: uti prodiret. Nemo audebat propter magnitudinem, atq; immanitatem facies. deinde Gallus irridere coepit: atq; linguam exerte re. id subito perditum est cuidam T. Manlio summo genere nato tantum flagitium ciuitati accidere: & tanto exercitu neminem prodire. Is, ut dico, processit: neq; passus est uirtutem Romanam a Gallo turpiter spoliari. scuto pedestri, et gladio hispanico auctus contra Gallum constitit. metu magno ea congressio in ipso ponte, utroq; exercitu inspectante facta est. ita ut ante dixi, constiterunt: gallus sua disciplina, scuto proiecto cautabundus: Manlius animo magis quam arte confusus, scutum scuto percussit: atq; statum galli conturbauit. dum se Gallus iterum eodem pacto constituere studet: Manlius iterum scuto scutum percutit: atq; de loco hominem iterum deiecit. eo pacto ei, sub gallicum gladium successit: atq; hispanico pectus hausit. dein continuo humerum dextrum eodem concussu icidit. neq; recessit usquam donec subuertit: ne gallus impetum icti haberet. ubi eum euertit: caput praecidit. torque detrahit. eamq; sanguinolentam sibi in collum imponit. quo ex facto ipse, posteriorq; eius Tor-

quati

quati sunt cognominati ab hoc T. Māio, cuius hęc pugnam *Quadrigarius*, descripsit: imperia et aspera, & immitia, Manliana dicta sunt. quoniã postea bello aduersum Latinos, cum esset Cos. filium suum securi percussit: qui speculatum ab eo missus, ne pugnaret, interdicto, hostem a quo promouatus fuerat, occidit.

Quod idem *Quadrigarius*, huius facies, patrio casu probe, & latine dixit, & quaedam alia apposta de similitum uocabulorum declinationibus.

Caput

XIIII.

Vod autem supra scriptum est in Q. Claus

q dij uerbis, propter magnitudinem, atq; immanitatem facies, id nos aliquot ueteribus

libris inspectis explorauimus, atq; ita esse, ut scriptum est: comperimus. Sic enim pleraq; ætas ueterum declinavit hęc facies, huius facies. quod nunc propter rationem grammaticam faciei dicitur. Corruptos autem quosdam libros reperi: in quibus faciei scriptũ est, illo, quod ante scriptum erat: obliterato. meminimus etiam in Tiburti bibliotheca inuenire nos in eodem Claudij libro scriptum utrunq; facies, & facij. sed facies in ordine scriptum fuit, & contra per, i, geminum facij, neq; id abesse a quadam consuetudine prisca existimauimus. Nam & ab eo, quod est hic dies tam huius dij, & ab eo quod est, hęc famas tam huius famij dixerunt. Q. Ennius in sextodecimo annalis dies scripsit, pro diei in hoc uersu.

Postrema longinqua dies confecerit ætas.

Ciceronẽ quoq; adfirmat Cefellius in oratione, quã

A. GEL.

- pro P. Sestio fecit, dies scripsisse, pro diei, quod ego im-
 pensa opera conquisitis ueteribus libris plusculis, ita
 ut Cesellius ait, scriptum inueni. Verba sunt hæc M.
- Tullij. Equites uero daturus illius dies pœnas. Quo
 circa factum hercle est, ut facile ijs credam, qui scri-
 pserunt, idio graphum librum Virglij sese inspexis-
 se, in quo ita scriptum est.
 - **Libra dies somniq; pares ubi fecerit horas.**
 Idest **Libra diei somniq;**. Sed sicut hoc in loco dies à
 Virglio scriptum uidetur: ita in illo uersu non du-
 bium est: quin dij scripserit, pro diei, **Munera lati-
 tiamq; dij**. Quod imperitiores dei legunt ab insolē-
 tia scilicet uocis istius abhorrentes. Sic autem dies dij
 a ueteribus declinatum est: ut **fames famij**, **pernicies
 pernicij**, **progenies progenij**, **luxuries luxurij**, **aces
 acij**. M. enim Cato in oratione, quam de bello Cartha-
 giniensi cōposuit: ita scripsit. Pueri, atq; mulieres ex-
 trudebantur famij causa. Lucilius in. XII. Rugosum
 atq; famij plenum. Sisenna in historiarum, lib. VI.
 Romanos inferendæ pernicij causa uenisse. Pacuui-
 us in Paulo.
 - **Pater supreme nostræ progenij patris.**
 Cn. Matius in Iliadis. XXI.
 - **Altera pars acij uitasset fluminis undas.**
 Idem Martius in teritiodecimo.
 - **An maneat specij simulachrum, in morte silentium.**
 - **C. Gracchus de legibus promulgatis. Ea luxurij cau-
 sa, aiunt institui. Et ibidem infra ita scriptum est. Nō
 est ea luxuries, quæ necessario parentur uitæ causa.
 Propter quod apparet, eum ab eo, quod est luxuries,**

luxuriꝝ patrio casu dixisse. M. quoque Tullius in oratione qua Sex. Roscium defendit, perniciꝝ scriptum reliquit. Verba hæc sunt. Quorum nihil perniciꝝ causa diuino consilio, sed in ipsa & magnitudine rerum factum putamus. Aut facies ergo in casu patrio, aut faciꝝ Quadrizarium scripsisse existimandum est. facie autem in nullo ueteri libro scriptum repperi. In casu autem dandi, qui purissime locuti sunt, non faciei, uti dicitur nunc, sed facie dixerunt. Lualius in satyris.

Et primum inquit, facie honestas accedit.

Idem Lualius in lib. VII.

Qui te diligit, ætati faciẽq; tuæ se,

Fautorem ostendat, fore amicum polliceatur.

Sunt autem non pauci, qui utrobique faciꝝ legant. Sed C. Cæsar in libro de Analogia II huius die, et huius speciei dicendum putat. Ego quoq; in Iugurtha Sallustij summæ fidei, & reuerendæ uetustatis libro, die casu patrio scriptum inueni. Verba hæc ita erant. Vix decima parte die reliqua. Non enim puto argutiolam istam recipiendam, ut die dictum quasi ex die existimemus.

De genere controuersia, quod græce ἀπορον
appellatur. Caput. XV.

Um Antonio Iuliano rhetore per feriarum tempus æstiuarum, decedere ex urbis æstu uolentes, Neapolim concesseramur. Atq; ibi erat adolescens tunc quispiã ex ditioribus,

cum utriusq; linguae magistris meditans, & exercēs,
 ad causas Romae orandas eloquentiae latinae facultate
 atq; us rogat Iulianum uti sese audiat declamā-
 tem. It auditū Iulianus. inus quoq; nos cū eo simul.
 introit adolescens: et praefatur adrogantius, & elati-
 us, quā aetati eius decebat: ac demde iubet expo-
 ni controuersias. Aderat nobiscum ibi Iulianus secta-
 tor, iuuenis promptus, & proficiens, & offendens id
 in eo, quod ille apud Iuliani aures in praecipiti sta-
 re. & subitaria dictione periculum sui facere aude-
 bat. Exponit igitur tentamenti gratia controuersiam
 parum consistentem, quod genus graeci ἀπορον
 uocant. Latine autem id, non nimis incommode inex-
 plicabile dici potest. Ea controuersia fuit huiuscemo-
 di. De reo septem iudices cognoscant, eaq; sententia
 sit rata, quam plures ex eo numero dixerint. Cum
 septem iudices cognouissent: duo censuerunt reum ex-
 xilio multandum. duo alij pecunia, tres reliqui ca-
 pite puniendum. petitur ad supplicium ex sententia
 trium iudicum, & contradicit. Hac ille audita, nec
 considerata, neq; alijs, ut proponerentur, expectatis:
 incipit statim mira celeritate, in eandem hanc contro-
 uersiam principia nescio quae dicere: & inuolucra
 sensuum, uerborūq; uolumna, uocumq; turbas fun-
 dere: & cæteris omnibus ex cohorte eius, qui audi-
 re eum soliti erant: clamore magno exultantibus:
 Iuliano autem male, ac misere rubente, & sudante.
 Sed ubi deblatteratis uersuum multis nullibus, fi-
 nem aliquando fecit: egressiq; inde sumus, amica, fa-
 miliaresq; eius Iulianum prosecuti, quidnam existi-

maret, percunctati sunt. atq; ibi Iulianus festiuissime. Nolite quærerere inquit, quid sentiam. adolescens hic sine controuersia disertus est.

Quod Plynium secundum hominem non indolentum fugerit, latueritq; uitium argumenti, quod ἀντισπερον græci dicunt. Caput XVI.

Plynium Secundus existimatus est esse ætatis suæ doctissimus. Is libros reliquit, quos Strabonem inscripsit, haud mediis fidius usquequaq; aspernandos. In ijs libris multa uarie ad oblectandas eruditorum hominum aures ponit. refert etiam plerasq; sententias, quas in declinandis controuersijs lepide, arguteq; dictas putat. sicuti hanc quoq; sententiam ponit ex huiuscemodi controuersia. Vir fortis præmio, quod optauerit, donetur. Qui fortiter fecerat, petijt alterius uxorem in matrimoniũ, & accepit. Is deinde, cui ea uxor fuerat: fortiter fecit, repetit eandem. contra dicitur. Eleganter inquit, & probabiliter ex parte posterioris uiri fortis, uxorem sibi reddi postulantis hoc dictum est, si placet lex, redde. si non placet, redde. Fugit autem Plynium, sententiolam istam, quam putauit esse argutissimam, uitio non carere, quod græce ἀντισπερον dicitur. & est uitium insidiosum, & sub falsa laudis specie latens. nihil enim minus conuerti ex contrario id ipsum aduersus eundem potest. Atq; ita à priore illo uiro forti dici si placet lex, non reddo. si non placet, non reddo.

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICA
RVM COMMENTARII.

LIBER DECIMVS.

Tertium ne consul, an tertio dici oporteat, & quomodo Cn. Pompeius cum in theatro, quod erat dedicaturus, honores suos inscriberet, questionem an apitem istius uerbi de consilio Ciceronis uitauerit.

Caput I.

f Amiliari meo cui piam literas Athenis Romam misi. in ijs scriptum fuit, me illi iam tertium scripsisse. Is ad me rescripsit, petiuitq; ut rationem dicerem, cur tertium, ac non tertio scripsissem. Id etiam adscripsit, ut eadem, quid super illo quoque mihi uideretur: facerem, se certiore. tertium ne COS. & quartum, an tertio, & quarto dicendum esset: cum Romae doctum uirum dicere audisset tertio, & quarto COS. non tertium quartumq;. Idq; in principio libri Caelium scripsisse, & Q. Claud. in libro undeuicesimo. C. Marium creatum septimo COS. dixisse. Ad haec ego rescripsi nihil amplius, quam uerba M. Varonis hominis, opinor, quam fuit Claudius cum Caelio, doctioris. quibus uerbis utrunq;, de quo ad me scripserat: decideretur. nam & Varro satis aperte quid dici oporteret, edocuit: & ego aduersus eum, qui do-

etus esse dicebatur: litem meam facere absens no-
 lui. uerba M. Varronis ex libro disciplinarum quin-
 to hæc sunt. Aliud est, quarto prætorem fieri, &
 quartum, quod quarto locum adsignificat, ac tres
 ante factos. quartum tempus adsignificat, & ter ante
 factum. Igitur Ennius recte conscripsit.
 Quintus pater quartum fit consul.
 Et Pompeius timide quod in theatro ne adscriberet
 consul tertium, aut tertio extremas literas non conscri-
 psit. Quod de Pompeio Varro breuiter & subob-
 scure dixit: Tiro Tullius Ciceronis libertus in episto-
 la quadam enarratius scripsit ad hunc ferme mo-
 dum. Cum Pompeius inquit ædem Victoriæ didica-
 turus foret: cuius gradus uice theatri essent: nominaq;
 eius & honores inscriberentur: quæri coeptum est,
 utrum consul tertio inscribendum esset, an tertium.
 eam rem Pompeius exquisitissime retulit ad doctis-
 simos ciuitatis. Cumq; dissentiretur: & pars tertio,
 alij tertium scribendum contenderent: rogauit in-
 quit, Ciceronem Pompeius, ut quod ei rectius uide-
 retur: scribi iuberet. tum Ciceronem iudicare de ui-
 ris doctis ueritum esse: ne quorum opinionem im-
 probasset: ipsos uideretur improbasse. Persuasit
 igitur Pompeio, ut neque tertium, neque tertio scri-
 beretur: sed ad secundum usque. T. fierent lite-
 ra. tert. ut uerbo non perscripto res quidem de-
 monstraretur: sed dictio tamen ambigua uerbi la-
 teret. Id autem quod & Varro & Tiro dixerunt,
 in eodem nunc Theatro non est inscriptum. Nam
 cum multis annis postea scena, quæ procciderat:

A. GEL.

refecta esset: numerus tertij consulatus non uti initio prioribus literis tertij. sed tribus tantum lineolis III. incisus significatus est. In M. autem Catonis quarta origine ita perscriptum est, Carthaginienses sextum de foedere decessere. Id uerbum significat, quinquies ante eos fecisse contra foedus, & tum sextum. Graeci quoq; in significandis huiusmodi rerum numeris τρίτον καὶ τέταρτον dicunt: quod congruit cum eo, quod Latine dicitur tertium quartumq;.

Quid Aristoteles de numero puerperij memoria mandauerit. Caput II.

Aristoteles philosophus memoriae tradidit, a mulierē in Aegypto uno partu quinq; pueros enixam. eumq; esse finem dixit multi iugae hominum partionis: neq; plures unquam simul genitos compertum. hunc autem esse numerum, ait rarissimum. Sed & diuo Augusto imperante, qui temporum eius historiam scripserunt: anallam Caesaris Augusti in agro laurente peperisse quinq; pueros dicunt: eosq; pauculos dies uixisse: matrem quoq; eorum non multo post quā peperit, mortuam, monumentumq; ei factum iussu Augusti in uia laurentina. inq; eo scriptum esse numerum puerperij eius, de quo diximus.

Locorum quorundam illustrium collatio, contentioq; facta, ex orationibus C. Gracchi & M.

Ortis, ac uehemens orator existimatur esse
 f C. Gracchus. nemo id negat. sed quod non
 nullis uidetur, seuerior, acrior, ampliorq;,
 esse M. Tullio, ferri id qui potest? Legebamus adco-
 nus per orationem Gracchi de legibus promulgatis: in
 qua M. Marium, & quosdam ex municipijs italicis
 honestos uiros uirgis per iniuriam cæsos a magistra-
 tibus Po. Ro. quanta maxime inuidia potest, conqueri-
 » tur. Verba hæc sunt, quæ super ea re fecit. Nuper
 » Theanum Sidicium consul uenit. uxorem dixit in
 » balneis uirilibus lauari uelle. Quæstori Sidiciano a
 » M. Mario datum est negotium: uti balneis exigeren-
 » tur, qui lauabantur. uxor renuntiat uiro parum ci-
 » to sibi balneas traditas esse, & parum lautas fuisse.
 » Idcirco Palus destitutus est in foro: eoq; adductus suæ
 » ciuitatis nobilissimus homo M. Marius. uestimenta de-
 » tracta sunt. uirgis cæsus est. Caleni, ubi id audie-
 » runt: edixerunt, nequis in balneis lauuisse uellet: cum
 » magistratus Romanus ibi esset. Ferentini ob eandem
 » causam prætor noster quæstores arripi iussit. Alter
 » se de muro deiecit. Alter prehensus: & uirgis cæsus
 est. In tã atrocare, ac tam misera, atq; mœsta, iniu-
 riæ publicæ contestatione, ecquid est, quod aut am-
 pliter, insigniterq; aut lachrymose, atq; miseranter,
 aut multa, copiosaq; inuidia grauiq; & penetrabili
 querimonia dixerit? breuitas sane, & uenustas, &
 mundities orationis est: qualis haberi ferme in comœ-
 diarum festiuitatibus solet. Item Gracchus alio in

A. GEL.

„ loco ita dicit. *Quanta libido, quantaq; intemperan-*
 „ *tia sit hominum adolescentium, unum exemplum*
 „ *vobis ostendam. His annis paucis ex Asia missus est,*
 „ *qui per id tempus magistratum non ceperat, homo*
 „ *adolescens pro legato. Is in lectica ferebatur. ei obvii*
 „ *am bubulcus de plebe uenusina aduenit: & per iocū*
 „ *cum ignoraret qui ferretur, rogauit num mortuum*
 „ *ferrēt? ubi id audiuit, lecticam iussit deponi. stuppi,*
 „ *quibus lectica deligata erat: usque adeo uerberari iussit,*
 „ *dū animam efflavit. Hæc quidem oratio super*
 „ *tam uiolento, atq; crudeli facinore nihil posito abest*
 „ *à quotidianis sermonibus: at cū in simili causa apud*
 „ *M. Tul. ciues Romani innocentes uiri contra ius, con-*
 „ *traq; leges uirgis cæduntur: aut supplicio extremo*
 „ *necantur: quæ ibi tūc miseratio? quæ cōploratio? quæ*
 „ *totius rei sub oculos subiectio? quod et quale inuidiæ,*
 „ *atq; acerbitalis fretum effruescit? Animum hercle*
 „ *meum, cum illa M. Ciceronis lego: imago quædam, et*
 „ *sonus uerborum, & uocum, & eiulationum circum-*
 „ *plectitur: uelut sunt ista, quæ de C. Verre dicit: quæ*
 „ *nos, ut in præsens potuimus, quantum memoria sup-*
 „ *peditabat: adscripsimus. Ipse inflammatus scelere,*
 „ *& furore in forum uenit. ardebant oculi. toto ex ore*
 „ *crudelitas emanabat. expectabant omnes, quò tantū*
 „ *dem progressurus, aut quidnam acturus esset. cum*
 „ *repente hominem proripi, atq; in foro medio nudari,*
 „ *ac deligari, et uirgis expediri iubet. Iam hæc*
 „ *mediusfidius sola uerba nudari, ac deligari, et uir-*
 „ *gis expediri iubet, tanti metus, horrorisq; sunt: ut*
 „ *non narrari quæ gesta sunt: sed rem geri prorsus nō*

deas. Gracchus autem noster, non querentis, neq; im-
plorantis, sed nuntiantis uice, palus inquit, in foro
destitutus est. uestimenta detracta sunt. uirgis cæsus
est. sed enim M. Cicero præclare, cum diutina re-
præsentatione, non cæsus est, sed cædebatur inqt,
uirgis in medio foro messianæ ciuis Romanus. Cum
interea nullus gemitus. nulla uox illius miseri inter
dolorem, crepitumq; plagarum audiebatur, nisi hæc,
ciuis Romanus sum. hac commemoratione ciuitatis o-
mnia uerbera depulsurum, cruciatumq; à corpore
deiecturum arbitrabatur. comploationem deinde
tam acerbæ rei, et odium in Verrem, detestationemq;
apud ciues romanos incense, atq; acriter, atq; inflam-
manter facit: cum hæc dicit. O nomen dulce liberta-
tis. O ius eximium nostræ ciuitatis. O lex portia, le-
gesq; sempronæ. O grauiter desyderata, & aliquã
do reddita plebi Romanæ tribunitia potestas. hucii
ne tandem hæc omnia reciderunt: ut ciuis Romanus
in prouincia Po. Ro. in oppido fœderatorum ab eo
qui beneficio Po. Ro. fasces ac securis haberet: deliquit
tus in foro uirgis cæderetur? quid cum ignes, arden-
tesq; laminæ, cæteri q; cruaatus admoueantur? si te
acerba illius imploratio, & uox miserabilis non le-
niebat, ne ciuium quidem Romanorum, qui tum ade-
rant: fletu, gemituq; maximo commouebare? Hæc
M. Tul. atrociter, grauiter, copiose, apteq; miseratus
est. Sed si quis est tam agresti aure, ac tam hispada,
quem lux ista, & amœnitas orationis, uerborumq;
modificatio parum delectat: amat autem priora id-
circo, quod incompta, & breuia, & non operosa,

A. GEL.

sed nativa quadam suauitate sunt: quodq; in ijs um-
bra, & color quasi opacæ uetustatis est, us siquid iu-
dicij habet: cōsideret in causa pari M. Catonis homi-
nis antiquioris orationem. Ad cuius um, & copiā
Gracchus nec aspirauit. intelliget (opinor) Catonem
contentum eloquentia ætatis suæ non fuisse: & id iū-
tum facere uoluisse, quod Cicero postea perfect. in eo
nanq; libro, qui de falsis pugnis inscriptus est: ita de
 20 Q. Thermo conquestus est. Dixit a' X uirus parum
 20 sibi bene abaria curata esse. iussit uestimenta detra-
 20 hi, atq; flagro cædi. decem uiros Brutiani uerberaue
 20 re. uidere multi mortales. Quis hanc contumeliam?
 20 quis hoc imperium? quis hanc seruitutem ferret? po-
 20 test? nemo hoc Rex ausus est facere. eā ne fieri bonis
 20 bono genere natis boni consulitis? Vbi societas? ubi
 20 bi fides maiorum, insignitas iniurias, plagas, uerbe-
 20 ra, uibices, eos dolores, atq; cærnificinas per dedecus,
 20 atq; maximam contumeliam, inspectantibus popula-
 20 ribus suis, atq; multis mortalibus te facere ausum es-
 20 se? sed quantum luctum, quantumq; genitum, quid
 20 lachrymarum, quantumq; fletuū factum audini?
 20 serui iniurias nimis ægre ferunt. quid illos bono ge-
 20 nere natos, magna uirtute præditos opinamini animi
 20 habuisse, atq; habituros dū uiuent? Quod Cato di-
 xit, Brutiani uerberaue, nequi fortasse de Brutia-
 nis requirat: id significat. Cum Annibal pœnus cum
 exercitu in Italia esset: & aliquot pugnas populus
 Ro. aduersas pugnauisset: primi totius Italiae Bruij
 ad Annibalem descuerunt. id Romani ægre passi
 postquam Annibal Italia decessit: superatiq; pœni

sunt: Brutios ignominia causa non milites scribebāt: nec pro socijs habebant: sed magistratibus in prouincias euntibus parēre, & præministrare seruorum uicem iusserunt. Ita; ū sequebantur magistratus, tanquam in scenicis fabulis, qui dicebantur lorarij. & quos erant iussi, uinciebant, aut uerberabant. Quod autem ex Brutis erant, appellati sunt Brutiani.

Quod P. Nigidius argutissime docuit nomina non positiua esse, sed naturalia. Caput IIII.

Omnia, uerbaq; non positu fortuito, sed quadam ui, & ratione naturæ facta esse P. Nigidius in grammaticis commentarijs docet. rem sanè in philosophiæ disertationibus celebrem: quæri enim solitum apud philosophos $\phi\upsilon\sigma\epsilon\iota\ \tau\alpha\ \delta\upsilon\omicron\ \mu\alpha\tau\alpha\ \eta\ \theta\epsilon\omicron\varsigma$. in eam rem multa argumenta dicit, cur uideri possint uerba esse naturalia magis quàm arbitraria. ex quibus hoc uisum est lepidum, & festiuum. Vos inquit, cum dicimus, motu quodam oris conueniente cum ipsius uerbi demonstratione utimur: & labias sensim primores emouemus: ac spiritum, atq; animam porro uersum, & ad eos, quibus cum sermocinamur, intendimus. at contra cum dicimus nos neq; profuso, intentoq; flatu uocis, neq; proiectis labijs pronuntiamus: sed & spiritum, & labias, quasi intra nosmetipsos coercemus. Hoc idem fit & in eo, quod dicimus, tu, ego & tibi, & mihi. Nam sicuti cum adnuimus, et abnuimus, motus quidam ille uel capitis, uel oculorum à natura rei, quam significat:

A. GEL.

non abhorret: ita in his uocibus quasi gestus quidam oris, et spiritus naturalis est. eadem ratio est in grecis quoq; uocibus, quam esse in nostris animaduertimus.

Auarus simplex ne uocabulum sit, an compositum, & duplex, sicut P. Nigidio uidetur.

Caput

V.

Varus non simplex uocabulum, sed iunctum, copulatumq; esse Nigidius dicit in commentariorum undetricesimo. Auarus inquit, appellatus, qui auarus æris est. sed in ea copula, e, inquit, litera detrita est. Item locupletem ait dictum, ex compositis uocibus. qui pleraq; loca, hoc est qui multas possessiones tenet. Sed probabilius id, firmitusq; est, quod de locuplete dicit. Nã de auaro ambigitur: cur enim non uideri possit ab uno solum uerbo inclinatum, quod est auero? eademq; esse fictura, qua est amarus. de quo nihil dici potest, quin duplex non sit.

Multam dictam esse ab ædil. plebis Appij cæci filie mulieri nobili, quod locuta esset petulantius.

Caput

VI.

Non in facta modo, sed in uoces etiam petulantiores publice uindicatum est. Ita enim debere esse uisa est Romanæ disciplinae dignitas inuiolabilis. Appij namq; illius cæci filia, à ludis, quos spectauerat: exiens turba undiq; confluentis, fluctuantisq; populi iactata est. atq; inde egressa,

cum se male habitam diceret: Quid enim in me tunc factum esset inquit, quantoq; arctius, pressiusq; confictata essem: si P. Claudius frater meus navali praelio classem navium cum ingenti civium numero non perdidisset? Certe quidem maiore nunc copia populi oppressa intercidissem. sed utinam inquit, reviviscat frater: aliamq; classem in Siciliam ducat, atq; istam multitudinem perditum eat: quæ me male nunc miseram conuexauit. ob hæc mulieris uerba tam improba, ac tam incivilia C. Fundanius, & Tib. Sempronius Aedil. Pl. multam dixerunt ei æris grauis XXV. millia. Id factum esse dicit Capito Ateius in commentario de iudicijs publicis bello punico primo, Fabio Liciano, & T. Atilio Crasso COSS.

Fluminum, quæ ultra imperium Romanum fluunt: prima magnitudine esse Nilum, secunda Istrum, proxima Rhodanum, sicut M. Varronem memini scribere.

Caput

VII.

Mnium fluminum, quæ in maria qua imperium Ro. est, fluunt: quam græci τὴν ἰστροὺ θάλασσαν appellant: maximum esse Nilum consentitur. proxima magnitudine esse Istrum scripsit Sallustius. Varro autem cum de parte orbis, quæ Europa dicitur: differeret: in tribus primis eius terræ fluminibus Rhodanum esse ponit. per quod uidetur eum facere Istro æmulum. Istrus enim quoq; in Europa fluit.

A. G. E. L.

Inter ignominias militares quibus milites coercerentur: fuisse sanguinis dimissionem: & quænam esse uideatur causa huiusmodi castigationis.

Caput

VIII.

Fuit hæc quoque antiquitus militaris animaduersio, iubere ignominie causa, militi uenam solui, & sanguinem dimitti. cuius rei ratio in literis ueteribus, quas equidem inueniri potui, non extat. sed opinor factum hoc primitus in militibus stupentis animi, atque a naturali habitu declinantis: ut non tam poena, quam medicina uideretur. postea tamen ob pleraque alia delicta idem factitatum esse credo per consuetudinem, quasi minus sani uiderentur omnes, qui delinquerent.

Quibus modis, quoque habitu acies Romana instruita sit: quæque earum instructionum sint uocabula.

Caput

IX.

Ocabula sunt militaria, quibus instructa certo modo acies appellari solet, frons, subsidia, cuneus, orbis, globus, forfices, serra, alæ, turres. hæc & quædam item alia in uocibus est in libris eorum, qui de militari disciplina scripserunt. tralata autem sunt ab ipsis rebus, quæ ita proprie nominantur: earumque rerum in acie instruenda sui cuiusque uocabuli imagines ostenduntur.

Quæ eius rei causa sit, quod & greci ueteres, & Romani annulum in eo digito gestauerunt, qui est in manu

manu sinistra minimo proximus. Cap. X.

Eteres græcos annulum habuisse in digito,
 u accepimus sinistræ manus, qui minimo est
 proximus. Romanos quoq; homines aiunt
 sic plerunq; annulis usitatos. Causam esse huius rei
 Appion in libris Aegyptiacis hanc dicit. quod inse-
 ctis, apertisq; humanis corporibus, ut mos in A-
 gypto fuit: quas græci ἀνομοὺς appellant: re-
 pertum est neruum quendam tenuissimum ab eo u-
 no digito, de quo diximus, ad cor hominis pergere,
 ac peruenire. propterea non inscitum uisum esse eū
 potissimum digitum tali honore decorandum, qui con-
 tinens, & quasi connexus esse cum principatu cordis
 uideretur.

Verbum mature quid significet: quæq; uocis eius
 ratio sit: & quod eo uerbo uulgus hominum improp-
 rie utitur: atq; mihi, quod præcox declinatum præ-
 coxis facit non præcoquis. Caput XI.

Mature nūc significat propere, & cito, con-
 m tra ipsius uerbi sententiam. aliud enim est
 mature, quàm quod dicitur propere. P. Ni-
 gidius homo in omnium bonarum artium discipli-
 nis egregius, Mature inquit est, quod neq; citius est,
 neq; serius: sed medium quiddam, et temperatum est.
 Bene atq; proprie Nigidius. nam & in frugibus, &
 in pomis matura dicuntur, quæ neq; cruda, & immi-
 tia sunt, neq; caduca, & decocta, sed tempore suo a-
 dulata, maturataq;. Quoniam autem id quod non se-

A. GEL.

gniter fiebat: mature fieri dicebatur: progressa plurimum uerbi significatio est: & non iam, quod non seignius, sed quod festinatius fit, id fieri mature dicitur. quando ea, quæ præter sui temporis modum properata sunt: immatura uerius dicantur. Illud uero Nigidianum rei, atq; uerbi temperamentum, diuus Augustus duobus græcis uerbis elegantissime exprimebat. nam & dicere in sermonibus, & scribere in Epistolis solitum esse aiunt, *αὐτὸν δὲ βραδέως*. Per quod monebat, ut ad rem agendam simul adhiberetur & industriæ celeritas, & diligentiae tarditas. ex quibus duobus contrarijs fit maturitas. Virgilius quoq; si quis animum attendat: duo ista uerba properare, & maturare, tanquam planè contraria scitissime separauit in hisce uersibus.

- » Frigidus agricolam si quando continet imber,
- » Multa forent, quæ mox cælo properanda sereno,
- » Maturare datur. Elegantissime ista duo uerba diuisit. nanq; in præparatu rei rusticæ, per tempestates pluuiasq; cum otium est, maturari potest. per serenas, cum tempus instat, properari necessum est. cum significandum autem est coactius quid factum, & festinatius, tum rectius præmature factum id dicitur, quàm mature. sicut Afranius dixit in togata, cui titulus nomen est.
- » Adpetis dominatum demens præmature præcoem.
In quo uersu animaduertendum est: quod præcoem inquit, non præcoquem. est enim casus eius rectus, non præcoquis, sed præcox.

De portentis fabularum, quæ Plynius Secundus indignissime in Democritum philosophum confert. Ibidem de simulachro uolucris colubæ. Cap. XII.

Ibrum esse Democriti nobilissimi philosophorum de vi & natura chamæleontis, eumq; se legisse Plynius secundus in naturalis historiæ. XXVIII. refert, multaq; uana atque intoleranda auribus, deinde quasi à Democrito scripta tradit. ex quibus pauca hæc inuiti meminimus: quia per te sum est. Accipitrem auem rapidissimam à Chamæleonte humi reptante si eum forte superuolet: detrahi & cadere in quadam in terram, cæterisq; auibus laniandum sese sponte sua obijcere, et dedere. Item aliud ultra humanam fidem. caput et collum Chamæleontis, si uratur ligno, quod appellatur robur: imbres, & tonitrua derepente fieri. idq; ipsum usu uenire: si iecur eiusdem animalis in summis tegulis uratur. Item aliud: quod hercle an ponerem dubitavi, ita est deridiculæ uanitatis, nisi iccirco plane posui, quod oportuit nos dicere, quid de istiusmodi admirationum fallaci illecebra sentiremus: qua plerumque capiuntur, & ad perniciem elabuntur ingenia maxime solertia: eaq; potissimum, quæ discendi cupidiora sunt: sed redeo ad Plynium. sinistrum pedem ait Chamæleontis ferro ex igni calefacto torreri cum herba, quæ appellatur eodem nomine Chamæleon: & utrunq; macerari unguento, colligiq; in modum pastilli, atq; in uas mitti ligneum, et eum, qd id uas ferat, etiã si is in medio palã

A. G E L.

uerſetur, a nullo uideri poſſe. His portentis, atq; præſtigijs a Plynio ſecundo ſcriptis, non dignum eſſe cognomine Democriti puto. Vel illud quale eſt, qđ idem Plynius in decimo libro Democritum ſcripſiſſe adſeuerat. aues quaſdam eſſe certis uocabulis, & earum uiuum conſuſo ſanguine gigni ſerpentem, eũ ſiquis ederit, linguas uiuum, & colloquia interpre-
taturum. Multa autem uidentur ab hominibus male ſolertibus huiusmodi commenta in Democriti no-
men data nobilitatis, authoritatisq; eius perſugio u-
tentibus. Sed id, quod Archytam Pythagoricum com-
mentum eſſe, atq; feciſſe traditur: neq; nimis admira-
bile, neq; tamen uanum æque uideri debet. Nam & pleriq; nobilium græcorum, & Phauorinus philo-
ſophus memoriarum ueterum exequentiſſimus, ad firmatiſſime ſcripſerunt: ſimulachrum columbae è li-
gno ab Archyta ratione quadam, diſciplinaq; me-
chanica factum uolaſſe: ita erat ſcilicet libramenti ſuſpenſum, & aura ſpiritus incluſa, atq; occulta con-
tutum. libet hercle ſuper re tam abhorrenti à fide, ipſe
us Phauorini uerba ponere ἀρχύτας ταραντίνας φι-
λόσοφος ἅμα καὶ μηχανικός ὠν ἐποίησε περισερῶν. ξυ-
λίνην πετομένην, ἥτις εἶποτε καθήσειεν ὅτι ἐτι ἀνίστα-
το μέχρι γὰρ τούτου.

Cum partim hominum, qua ratione dixerint. 1

Caput

XIII.

P Artim hominum uenerunt plerumq; dicitur: quod ſignificat pars hominum uenit, i-
deſt quidam homines. nam partim hoc in

- loco aduerbium est: neq; in casus inclinatur, sicuti cū partim hominum dici potest, id est cum quibusdam hominibus, & quasi cum quadam parte hominum.
- » M. Cato in oratione de re floria ita scripsit. Ibi pro
 » sorto fuit in cubiculum subrectitavit e' conuiuio, cū
 » partim illorum, iam sæpe ad eundem modum erat.
 Imperitiores autem, cum partim legunt tanquam de
 clinatum sit quasi uocabulum, non dictum, quasi ad
 uerbum. Sed Q. Claudius. XXI. annali insolentius paulo hac figura est ita usus. eum enim cum par
 tim copijs hominum adolescentium placentem sibi.
 Item Q. Claudij in. XXIII. ānali uerba hæc sunt.
 » Sed idarco me fecisse, quod utrum negligentia par
 tim magistratum, an auaritia, an calamitate Po. Ro.
 euenisse dicam, nescio.

Iniuria mihi factum itur quali uerborum ordi-
 ne Cato dixerit. Caput XIII.

- » V dio illi iniuriam factum iri, audio contu-
 » meliam dictum iri, uulgo quoq; ita dici, &
 » istam esse uerborum figuram iam in medio
 loquendi usu, idarco exemplis supersedeo. Sed contu-
 melia illi uel iniuria factum itur, paulo est remotius.
 Exemplum igitur ponemus. M. Cato pro se contra C.
 » Cassium. Atq; euenit ita quirites, uti in hac contume-
 » lia, quæ mihi per huiusce petulantiam factum itur,
 » rei quoq; pub. medius fidius meserear quirites. sicut
 autem contumeliam factum iri, significat iri ad con-
 tumeliam faciendam, id est operam dari quo fiat cō-

contumelia: ita contumelia factum itur casu tantum im-
mutato idem dicit.

De flammis dialis, deq; flaminicæ ceremoniis,
uerbaq; ex edicto prætoris apposita, quibus dicit,
non coacturum se ad iurandum, neque uirgines Ve-
stæ, neque Dialem. Cap. XV.

Erimonicæ impositæ Flamini diali multæ:
c item casus multiplices, quos in libris, qui de
sacerdotibus publicis cõpositi sunt, item in
Fabij pictoris librorum primo scriptos legimus. unde
hæc fermè sunt, quæ commemoramus. I. Equo Dia-
lem flaminem uehi religio est. II. Classem proanctâ
extra pomerium, idest exercitum armatum uidere, id
circo rarerent flamen dialis creatus COS. est, cum bel-
la consulibus mandabantur. III. Item iurare dia-
lem fas nũquam est. IIII. Item annulo uti, nisi puio,
cassõq; fas non est. V. Ignem e' flaminia. i. flaminis
dialis domo nisi sacrũ efferri ius nõ est. VI. Vinctum
si ædes eius introierit: solui necessum est, & uincula
per impluuium in tegulas subduci, atque inde foras
in uiam dimitti. VII. Nodum in apice neque in an-
ctu, neq; alia in parte ullum habet. VIII. Siquis ad
uerberandum ducatur, si ad pedes eius supplex pro-
cubuerit: eo die uerberari piaculum est. IX. Capillũ
dialis, nisi qui liber homo est, non detonsit. X. Caprã
& carnem incoctam, & ederam & fabam, neque
tangere diali mos est: neque nominare. XI Propagi-
nes e' uitibus altius prætentis non sucidet. XII. Pe-

des lecti, in quo cubat, luto tenui circumlitos esse oportet: & de eo lecto trinoctium continuum non cubat: neque in eo lecto cubare alium fas est: neque apud eius lecti fulcrum capsulam esse cum strue, atq; ferro oportet. XIII. Vnguium Dialis, & capilli se-
 gmina subter arborē felicem terra opitūtur. XIIIII. Dialis quotidie festatus est. XV. Ac sine apice sub di-
 uo esse licitum non est: sub tecto uti libet, & non pri-
 dem a pontificibus constitutum. Massurius Sabinus
 scripsit & alia quaedam remissa, gratiāq; aliquot
 cerimoniarū factam dicit. XVI. Farinā fermento im-
 butam attingere ei fas non est. XVII. Tunicam inti-
 mam, nisi in locis tectis non exuit: ne sub coelo tanquā
 sub oculis Iouis nudus sit. XVIII. Super flaminem
 dialem in cōiuiuo, nisi rex sacrificulus, haud quisq;
 alius accumbit. XIX. Vxorem si amisit, flaminio de-
 cedit. XX. Matrimonium flaminis, nisi morte dirimi
 non est ius. XXI. Locum, in quo bustum est, nunquā
 ingreditur. XXII. Mortuum nunq; adtingit: funus
 tamen exequi non est religio. Eadē ferme cerimonie
 sunt: quas flaminicas sacerdotissas dialis seorsum aiūt
 obseruare: ueluti est. Quod bene nato operitur. Et q;
 uirrica surculum de arbore felici habet. Et q; scālas,
 quæ græce κλίμακας appellātur: eas ascēdere ei plus
 tribus gradibus religiosum ē, atq; etiā. Cū it ad arge-
 os, q; neq; comit caput: neq; capillum depectit. Verba
 prætoris ex edicto perpetuo de flamne diali, & de
 sacerdote Vestæ adscripsi. Sacerdotem Vestalem &
 flaminem dialem in omni mea iurisditiōe iurare non
 cogam. Verba M. Varronis ex secundo rerū diuina

A. GEL.

- rum super flamine diali hæc sunt. Is solus albū ha-
- bet galerū, uel quod maximus est, uel quod Ioui in molata hostia albato fieri oporteat.

Quos errores Iulius Higinus in sexto Virgilij a-
nimaduuerterit in historia Romana erratos.

Caput

XVI.

Eprehendit Higinus Virgilium, correctu-
rumq; eum fuisse existimat, quod in libro
sexto scriptum est. Palinurus est apud in-
feros, petens ab Aenea, ut suum corpus requirendū,
& sepeliendum curet. Is hæc dicit.

- Eripe me his inuicte malis, aut tu mihi terram
- Inijce (nanq; potes) portusq; require uelinos.
Quo inquit, modo aut Palinurus nouisse, & aut no-
minare potuit portus uelinos? & Aeneas ex eo no-
mine locum inuenire? cum Velia oppidum, a quo
portum, qui in eo loco est: uelinum dixit, Seruio Tul-
lio regnante Romæ post annum amplius sexcentesi-
mum, quam Aeneas in Italiam uenit conditum in
agro Lucano: et eo nomine appellatum est. Nam qui
ab Harpalo inquit, regis Cyri præfecto ex terra
phocide fugati sunt: alij Veliam, partim Massiliam
condiderunt. Inscitissime igitur petit, ut Aeneas por-
tum uelinum requirat: cum id nomen eo tempore
fuerit nusquam gentium neq; simile inquit, illud ui-
deri debet, quod est in primo carmine.
- Italiam, fato profugus, Lauinia uenit
Littora. Aut quod æque in. VI. libro.

■ Chaladiciq; leuis tandem superastitit arce.

Quoniam poetæ ipsi quædam κατὰ πρόληψιν historia dicere ex sua persona concedi solet. quæ facta ipse postea scire potuit. sicut Virg. sciuit de Lavinio oppido, & de colonia chalcidiensi. sed Palinurus qui potuit id inquit, scire ea, quæ post annos DC. facta sunt. nisi quis eum diuinasse apud inferos putat, perinde ut animæ defunctorum solent. Sed & si ita accipias, quanquam non ita dicitur: Aeneas tamen, qui non diuinabat: quo pacto potuit requirere portum uelinum? cui nomen tunc, sicuti diximus, nullum usquam fuit. Item hoc quoq; in eodem libro reprehendit: & correcturum fuisse Virgilium putat, nisi mors occupasset. Nam cum Thesea inquit, inter eos nominasset: qui ad inferos adissent, ac redissent, dixissetq;.

■ Quid thesea? magnum

■ Quid memorem Alciden? & mi genus ab Ioue

■ summo est,

Postea tamen infert.

■ -sedet æternumq; sedebit,

Infelix Theseus-

Qui autem inquit, fieri potest, ut æternum apud inferos sedeat: quem supra cum ijs nominat: qui descenderint illuc: atq; inde rursus euaserint. præsertim cum ita sit fabula de Theseo, atq; sic Hercules eum euellerit e' petra: & in lucem ad superos eduxerit. Item in his uersibus errasse Virgilium dicat.

■ Eruet ille Argos, Agamemnoniasq; Mycenæ,

■ Ipsumq; Aecadem genus armipotenti Achilli.

29 *Vltus auos Troiæ, templa & temerata Mineruæ. Confudit inquit, & personas diuersas, & tempora. nanamq; eodem tempore, neq; per eosdem homines, cum Achæis, et cum Pyrrho bellatum est. Pyrrhus enim, quæ dicit Aeciden de Epiro in Italiam transfessus, cum Romanis depugnauit aduersus Manium Curium in eo bello ducem. Arguum autem bellum idest achaicum multis post annis à L. Mummio Imperatore gestum est. potest inquit, igitur medi us eximi uersus, qui de Pyrrho importune immisissus est: quem Virgilius proculdubio exempturus inquit fuit.*

Quam ob causam, & quali modo Democritus philosophus luminibus oculorum sese priuauerit: & super ea re uersus Laberij pure admodum, et ueruste facti.

Cap. XVII.

Democritum philosophum in monumentis d *historiæ græcæ scriptum est: uirum præter alios uenerandum, autoritateq; antiqua præditum luminibus oculorum sua sponte se priuasse: quia existimaret cogitationes, commentationesq; animi sui in contemplandis naturæ rationibus uegetiores, & exactiores fore: si eas uidendi illecebris, & oculorum impedimentis liberasset. id factum eius, modūq; ipsum quo cæcitatem facile solertia subtilissima consciauit Laberius poeta in mimo, quem scripsit rectiorem, uersibus quidem satis munde, atq; graphice factis descripsit. sed causam uolum*

tariæ cæcitatæ finxit aliam: uertitq; in eam rem, quam tum agebat, non inconcinniter. est enim p̄sona, quæ hoc apud Laberium dicit diuitis auari et parca sumptum plurimum ἀσώτῳ ἀρτε & propinacationem adolescentis filij deplorantis.

Versus laberiani hi sunt.

- » Democritus abderites philosophus clypeū
- » Constituit contra exortum hyperionis, oculos
- » Effodere ut posset splendore æreo. ita radijs
- » Solis aciem effodit luminis, malis bene
- » Esse, ne uideret cibus. sic ego
- » Fulgenti splendore in pecuniam uolo
- » Lucifacere exitium ætati meæ.
- » Ne in re bona uideam esse nequam filium.

Historia de Artemisia. deq; eo certamine, quod apud Mausoli sepulchrum a scriptoribus inçlytis decertatum est.

Caput XVIII.

Artemisia Mausolum uirum amasse fertur supra omnes amorum fabulas: ultraq; affectionis humanæ fidem. Mausolus autem fuit, ut M. Tullius ait, rex terræ Caricæ: ut quidam græcarum historiarum scriptores dicunt: provincic græcæ præfectus: quem ἀρπάζων græci uocant. Is Mausolus ubi fato perfunctus est: & inter lamenta, & manus uxoris funere magnifico sepultus est: Artemisia luctu, atq; desiderio mariti flagrans. ossa, cineremq; eius mista

A. G E L.

odoribus, contusaq; in pulueris faciem aquæ indidit, ebibitq;: multaq; alia uolenti amoris indicia fecisse dicitur. molita quoq; est ingenti impetu operis, conseruandæ mariti memoriæ causa sepulchrum illud memoratissimum, dignatumq; numerari inter septem omnium terrarum spectacula. Id monimentum Artemisia cum Dÿs. M. sacris Mausoli dicitur: agona idest certamen laudibus eius dicundis fact: ponitq; præmia pecuniæ, aliarumq; rerum bonarum amplissima. ad eas laudes decertandas uenisse dicuntur uiri nobiles ingenio, atq; lingua præstabili Theopompus, Theodectes, Naucrises. Sunt etiam qui Isocratem ipsum cum ijs certauisse memoriæ mandauerint. sed eo certamine uicisse Theopompum iudicatum est. Is fuit Isocratis discipulus. extat nunc quoque Theodecti tragœdia, quæ inscribitur Mausolus, in qua eum magis quàm in prosa placuisse Higinus in exemplis refert.

Non purgari, neq; leuari peccatum, cum prætenditur peccatorum, quæ alij quoq; peccauerunt, similitudo. atq; inibi uerba ex oratione super ea re Demosthenis.

Caput

XIX.

i Necessabat quempiam Taurus philosophus seuera, atq; uehementi obiurgatione adolescentem a rhetoribus, & facundiæ studio, ad disciplinas philosophiæ transgressum. quod factum quiddam esse ab eo diceret inhoneste, & improbe. at ille non ibat inficias fecisse, sed id

solitum esse fieri defendebat: turpitudinemq; delicti, exemplorum usu, & consuetudinis uenia deprecabatur. atq; ibi Taurus isto ipso defensionis genere irritior: homo inquit, stulte, & nihili, si te a malis exemplis auctoritates, & rationes philosophiæ non abducunt: ne illius quidem Demosthenis uestri sententiæ tibi in mentem uenit? quæ quia lepidis, & uenustis uocum modis uincta est: quasi quædam cantilena rhetorica facilius adhærere memoriæ tuæ potuit. nam si me inquit, non fallit: quod quidem in priori pueritia legerim: uerba hæc sunt Demosthenis ad uersus eum, qui (ut tu nunc facis) peccatum suum, peccatis alienis exemptum, purgatumq; ibat.

σὺ δὲ μὴ λέγε ὡς γέρονες ἔτω πολλάκις. ἀλλ' ἔτι ὡς προσήκει γίγνεσθαι. ἔτι γὰρ ἔτι πώποτε μὴ κατὰ τοὺς νόμους ἐποράχθη. ἔδὲ τοῦτο ἐμιμήσω. διὰ τοῦτο ἀποφύγοις ἀνδραδίως. ἀλλὰ πολλῶ μᾶλλον ἀλίσκεο. ὡς περ γὰρ ἔτις ἐάλω. σὺ τὰυτὰ οὐκ ἀνδραδίως οὕτως ἀνδρῶν ἄλλως, ἄλλος οὐ γράφει.

Sic Taurus omnium suasionum, admonitionumq; genere utens sectatores suos ad rationes bonæ inculpatæq; indolis ducebat.

Quid sit rogatio, quid lex, qd plebiscitum, quid priuilegium, & quantum omnia ista differant.

Caput

XX.

¶ *Væri audio quid lex sit, quid plebiscitum, quid rogatio, quid priuilegium. Ateius Capito publica priuatiq; iuris peritissimus,*

quid lex esset: hisce uerbis definiuit. Lex inquit, est generale iussum populi, aut plebis rogante magistratu. Ea definitio, si probe facta est, neq; de imperio Cn. Pompeij, neq; de reditu M. Ciceronis, neq; de cade P. Clodij quæstio: neq; alia id genus populi plebis ue iussa leges uocari possunt. Non sunt enim generalia iussa, neq; de uniuersis ciuibus: sed de singulis concepta. quo circa priuilegia potius uocari debent: quia ueteres priua dixerunt, quæ nos singula dicimus. quo uerbo Lucilius in primo satyrarum libro usus est.

» Abdomina thynnica uenientibus priua

» Dabo, cepheamq; carnem.

Plebem autem Capito in eadem definitione seorsum a populo diuisit. quoniam in populo omnis pars ciuitatis, omnesq; eius ordines contineantur. Plebs uero ea dicitur: in qua gentes ciuium patritiæ non insunt. Plebiscitum igitur est, secundum eum Capitonem lex, quam plebes non populus accipit. sed totius huius rei, iurisq; siue cum populus, siue cum plebs rogetur: siue quod ad uniuersos pertinet: caput ipsum, & origo, & quasi fons rogatio est. Ista enim omnia uocabula censentur, continenturq; rogationis principali genere, & nomine. nam nisi populus, aut plebs rogetur: nullum plebis, aut populi iussum fieri potest. Sed quanquam hæc ita sunt: in ueteribus tamen scriptis non magnam uocabulorum istorum differentiam esse animaduertimus. nam & plebiscita, & priuilegia translato nomine leges appellauerunt: eademq; omnia confuso, & indistincto uocabulo rogationes di-

xere'. Sallustius quoq; proprietatum in uerbis retin-
 entissimus consuetudini concessit: & priuilegium
 quod de Cn. Pompeij reditu ferebatur: legem appel-
 lauit. Verba ex secunda eius historia hæc sunt. Nã
 11 Sullam COS. de reditu eius legem ferentem ex com-
 12 posito tri. pl. C. Herennius prohibuerat.

Quam ob causam M. Cicero his omnino uerbis
 nouissime, & nouissimus uti obseruantissime uitauit.
 Caput XXI.

Non paucis uerbis, quorum frequens usus
 11 est nunc, & fuit M. Ciceronem noluisse u-
 ti manifestum est: quod ea non probaret. ue-
 lut est & nouissimus, & nouissime. Nam cum &
 Marcus Cato, & Sallustius, & alij quoq; ætatis eius-
 dem uerbo isto promiscue usitati sint: multi etiam nõ
 indocti uiri in libris id suis scripserint: abstinuisse eo
 tamen tanquam non Latino uidetur. Quoniam quĩ
 doctissimus eorum temporum fuerat: Aelius illo ut
 nouo, & improbo uerbo uti uitauerat. propterea q;
 id M. quoq; Varronis ex libro de lingua Latina ad Ci-
 11 ceronem. V. demonstrandum putauit. A quo etiam
 12 inquit, extremũ quoq; dici nouissimum coeptum uul-
 13 go, qđ mea memoria, ut Aelius Gallus, sic senes ali-
 14 quot, nimium nouum uerbũ qđ esset, uitabant. cu-
 15 ius origo, ut a uetere uetustius, ac ueterrimum, sic a
 16 nouo declinatum nouius, & nouissimum.

Locus exemptus ex Platonis libro, qui inscribitur Gorgias, de falsæ philosophiæ probris, quibus philosophos temere incessuit: qui emolumenta ueræ philosophiæ ignorant. Caput XXII.

P Lato ueritatis homo amicissimus: eiusq; omnibus exhibendæ promptissimus, quæ omnino dici possint in desides istos, ignauosq; qui obtentu philosophiæ nominis, inutile otium, & linguæ, uitæq; tenebras sequuntur: ex persona quidem non graui, neq; idonea, uere tamen, ingenuèq; dixit. Nam & si Callicles, quem dicere hæc facit: ueræ philosophiæ ignarus, inhonestus, indignaq; in philosophos confert: perinde tamen accipienda sunt: quæ dicuntur: ut nos sensim moneri intelligamus: ne ipsi quoq; culpationes huiuscemodi mereamur: ne ue inertis inaniq; desidia cultum, & studium philosophiæ mentiamur. Verba ipsa super hac re Platonis ex libro, qui appellatur Gorgias, scripsi: quoniam uertere ea consilium non fuit: cum ad proprietates eorum nequaquam possit latina oratio aspirare, ac multo minus etiam mea.

φιλοσοφία γάρ τοι ἐστὶν ὡς Σώκρατες, χάριεν ἄντις αὐτοῦ μετρίως ἀφίηται ἐν τῇ ἡλικίᾳ. ἐὼν δὲ περαιτέρω τοῦ δέοντος ἐν διατρέφῃ, διαφορὰ τῶν ἀνθρώπων. ἐὰν γὰρ καὶ πάνυ ἀσφύης ἢ καὶ πόρρω τῆς ἡλικίας φιλοσοφῇ, ἀνάγκη πάντων ἀπρηρον γεγονέναι ἐστίν, ὧν χρὴ ἐμπρηρον εἶναι, τὸν μέλλοντα καλὸν, καὶ ἀγαθὸν καὶ ἀδύναμον ἔσεσθαι ἄνδρα. καὶ γὰρ τῶν νόμων ἀπρηροὶ γίνονται τῶν κατὰ τὴν πόλιν, καὶ τῶν λόγων. οἷς δὲι χρώμενοι

μενον ὁμιλῆν ἐν τοῖς συμβολαίοις τοῖς ἀνθρώποις, καὶ
 ἰδίᾳ καὶ δημουσίᾳ· καὶ τῶν ἠδονῶν τε, καὶ ἐπιθυμιῶν
 τῶν ἀνθρωπέων, καὶ συλλήβδην τῶν ἠθῶν παντάπα-
 σιν ἄπειροι γίνονται. ἐπεὶ δ' ἂν οὖν ἔλθωσιν εἰς τινα ἰ-
 δίαν ἢ πολιτικὴν πρῶξιν, καταγέλαστοι γίνονται. ὡς-
 πέρ γε οἱ μαι οἱ πολιτικοὶ, ἐπεὶ δ' ἂν αὖ εἰς τὰς ὑμετέρας
 διατριβὰς ἔλθωσι καὶ τοὺς λόγους, καταγέλαστοί ῥσι·
 συμβαίνει γὰρ τὸ τοῦ Ὀριπίδου, λαμπρὸς τέ ἐστιν ἕκασ-
 τος ἐν τούτῳ, καὶ πὶ τοῦτ' ἐπέγεται, νέμων τὸ πλεῖστον
 ἡμέρας τούτῳ μέρω, ἵν' αὐτὸς αὐτοῦ τυχεῖν βέλτι-
 στος ᾖν. ὅπου δ' ἂν φαῦλος ἦ, ἐν τούθην φάσει, καὶ λοιδο-
 ρῆ τούτῳ. τὸ δ' ἕτερον ἐπαινῆ δυνόια τῆ ἑαυτοῦ ἡγού-
 μινος οὕτως αὐτὸς ἑαυτόν. ἐπὶ γῆν. ἀλλ' οἱ μαι τὸ ὀρθό-
 τατόν ἐστιν ἀμφοτέρων μεταχεῖν. φιλοσοφίας μὲν ὅ-
 σον παιδείας χάριν, καλὸν μετέχειν. καὶ ἔτι αἰσχρὸν μη-
 ρακίῳ ὄντι φιλοσοφῆν. ἐπεὶ δ' ἂν δὲ ἡδὴ πρεσβύτερος
 ᾖν ἄνθρωπος, ἔτι φιλοσοφεῖ, καταγέλαστον ᾧ σὺγκρατες
 τὸ χρεῖμα γίνεταί καὶ ἔγωγε ὁ μοιότατον πάχῳ πρὸς
 τοὺς φιλοσοφοῦντας, ὡς περ πρὸς τοὺς φελλιζομένους
 καὶ παίζοντας. ὅταν μὲν γὰρ παιδίον ἴδῳ ᾧ ἔτι προ-
 σῆκει διαλέγεσθαι οὕτω φελλιζόμενον καὶ παῖζον, χάρ-
 ρω τε καὶ χαίριέν μοι φαίνεται καὶ ἐλευθέριον, καὶ πρέ-
 πον τῆ τοῦ παιδίου ἡλικίᾳ. ὅταν δὲ σαφῶς διαλεγο-
 μένου παιδαρίου ἀκούσω, πικρὸν τι μοι δοκεῖ χρεῖ-
 μα εἶναι, καὶ ἀνιά μου τὰ ᾧτα. καὶ μοι δοκεῖ δουλοπρε-
 πές τι εἶναι. ὅταν δὲ ἀνδρὸς ἀκούσῃ τις φελλιζομέ-
 νου, ἢ παίζοντα ὀραῖ, καταγέλαστον φαίνεται καὶ ἀναν-
 δρον, καὶ πληγῶν ἄξιον. ταυτὸν οὖν ἔγωγε τοῦτο πά-
 χῳ καὶ πρὸς τοὺς φιλοσοφοῦντας. περὶ νέῳ μὲν γὰρ
 μεираκίῳ ὄρωτ φιλοσοφίαν, ἀγαμαί, καὶ πρέπει μοι

Α. ΓΕΛ.

δοκῆ, καὶ ἡγοῦμαι ἐλεύθερόν τινα τοῦτον τὸν ἄνθρωπον. τὸν δὲ μὴ φιλοσοφοῦντα ἀνελεύθερον. καὶ οὐδέποτε οὐδενὸς ἀξιῶσονται ἑαυτὸν, ἕτε καλοῦ ἕτε γενναίου πράγματος. ὅταν δὲ δὴ πρεσβύτερον ἴδω ἔτι φιλοσοφοῦντα καὶ μὴ ἀπαλλαχόμενον, πληγῶν μοι δοκῆ ἢ δὴ δῆσθαι ὡς σῶκράτες οὗτος ὁ ἀνὴρ. ὁ γὰρ νῦν δὴ ἐλευθέρου ὑπάρχει τούτῳ τῷ ἀθρώπῳ κὰν πάνυ εὐφυῆς ἢ, ἀνδρῶ γενέσθαι φεύγοντι τὰ μέσα τῆς πόλεως, καὶ τὰς ἀγορὰς, ἐν αἷς ἐφη ὁ ποιητὴς τοὺς ἄνδρας ἀριπρεπῆς γίνεσθαι. καταδεδυκότι δὲ, τὸν λοιπὸν βίον βιῶναι μὲν τὰ μεираκίῳν ἐν γωνίᾳ τριῶν ἢ τετάρων, ψιθυρίζοντα. ἐλεύθερον δὲ καὶ μέγα καὶ ἰκανὸν μὴ δέποτε φθέγγεσθαι. ἐγὼ δὲ ὡς σῶκράτες πρὸς σὲ ἐπεικῶς ἔχω καὶ φιλικῶς. κινδυνεύω οὖν πεπονθένα νῦν ὅπερ ὁ ἦθος πρὸς τὸν ἀμφίονα ὁ εὐριπίδου, οὗπερ ἐμνήσθη. καὶ γὰρ ἐμοὶ τοιαῦτ' ἀπᾶ ἀπέρχεται πρὸς σὲ λέγει οἷα περ ἐκῆνος πρὸς τὸν ἀδελφόν. ὅτι ἀμελῆς ὡς σῶκράτες ὦν δῆσέ σε ἐπιμελλῆσθαι. καὶ φύσιν ψυχῆς ὡς γενναίαν μεираκίῳδει τινὶ διαπρέπει μορφώματι. καὶ οὐτ' ἂν δίκης βραχῆσι προθῆ ἂν ὀρθῶς λόγον, οὐτ' ἔκός καὶ πιθανὸν ἂν λάβοις, οὐθ' ὑπὲρ ἄλλων νεανιῶν βούλευμα βουλεύσαιο. καὶ τοι ὡς φίλε σῶκράτες, καὶ μοι μηδὲν ἀχθεσθῆς ὀνείχε γὰρ ἐρῶ τῆσῃ, οὐκ ἀχρὸν δοκῆ σοι εἶναι οὕτως ἔχειν, ὡς ἐγὼ σε οἶμαι ἔχειν. καὶ τὸς ἄλλους τὸς πόρρω ἀφ' ἀφιλοσοφίας ἐλαύνοντας, νῦν γὰρ εἴ τις σκλαβόμενος, ἢ ἄλλο ὅτε ἔν, εἴς τὸ δεσμοπτήριον ἀπάγοι, φάσκων ἀδικῆν, μηδὲν ἀδικῶντα, οἷοθ' ὅτι ἔν ἂν ἔχῃς ὅτι χρήσαι σοι τῷ. ἀλλ' ἰλιπίῳης ἂν καὶ χασμῶς, ἔν ἔχων ὅ, τι εἴποις. καὶ εἴς τὸν δικαστήριον ἀναβῆς κατὰ νόρον τυχῶν πάνυ φάυλα καὶ μοχθηρῶ, ἀποθάμοις ἂν εἴ

βέλαιτό σοι θανάτῳ τιμᾶσθαι. καί τοι πῶς σοφὸν τῆ τό-
 ἔστιν ὡ σῶματα, ἔτις ἀφ᾽ αὐτῶ λαβῆσα τέχνη φῶτα, ἔθι-
 κε χεῖρονα, μήτε αὐτὸν αὐτῷ δυνάμενον βοηθεῖν. μὴ
 δ' ἐκωῶσαι ἐκ τῶν μεγίστων κινδύνων, μὴ τε ἑαυτὸν,
 μὴ τε ἄλλον μηδένα ὑπὸ δὲ τῶν ἐχθρῶν περισυλαῖσθαι
 πᾶσαν τὴν οὐσίαν. ἀτεχνῶς δὲ, ἔτιμον ζῆν ἐν τῇ πόλει.
 τὸν θεὸ τοῖστον εἶτι καὶ ἀγροικότερον εἰρῆσθαι, ἔξεστιν,
 ἐπὶ κόρρης τύπτοντα, μὴ διδόναι δίκην. ἀλλ' ὡ γαβέ
 ἐμοὶ πείθε. παῦσαι δ' ἐλέγχων. πραγμάτων δ' οὐμου-
 σίαν ἄσκει. καὶ ἄσηφ' ὁπόθεν δόξεις φρονεῖν, ἄλλοις τὰ
 κομψὰ ταῦτ' ἀφείς, εἴτε λιρήματα χρὴ φάσαι εἶναι,
 εἴτε φλυαρίας. ἐξ ὧν κενόισιν ἐγκατοικήσεις δόμοις. ζῆ-
 λῶν, ἐκ ἐλέγχοντος ἄνδρος τὰ μικρὰ ταῦτα, ἀλλ' οἷς
 ἐστὶ καὶ βίος καὶ δόξα, καὶ ἄλλα πολλὰ ἀγαθὰ.

*Hæc Plato sub persona quidem, sicuti dixi, non pro-
 ba: sed cum sensu tamen, intelligentiæq; communis fi-
 de, & cum quadam indissimulabili ueritate disse-
 ruit. Non de illa scilicet philosophia: quæ uirtutum om-
 nium disciplina est: quæq; in publicis simul et pri-
 uatis officijs excellit: ciuitatesq; et Remp. si nihil pro-
 hibeat: constanter, et fortiter, et perite administrat: sed
 de ista futili, atq; puerili meditatione argutiarum ni-
 hil ad uitam neq; tuendam, neq; ordinandam pro-
 mouente. qua id genus homines consenesunt male fe-
 riati. quos philosophos esse & uulgus putat, et is pu-
 tabat, ex cuius persona hæc dicta sunt.*

*Verba ex oratione M. Catonis de mulierū ueterū
 uictu, & moribus, atq; ibi qd fuerit ius marito in
 adulterio uxore deprehensam necare. Cap. XXIII.*

A. GEL.

q Vi de uictu, atq; cultu Po. Ro. scripserunt: mulieres Romæ, atq; in Latio ætatem abstemias egisse, hoc est uino semper, quod temētum prisca lingua appellabatur: abstinuisse dicunt. institutumq; ut cognatis osculū ferrent: reprehendendi causa, ut odor indicium faceret: si bibissent. Bibere autem solitas ferunt loream, passum, murinam, et quæ id genus epotant: potu dulcia, atq; hæc quidem in ijs, quibus dixi, libris peruulgata sunt. Sed M. Cato nō solum existimatas: sed multatas quoq; a iudice mulieres refert non minus si uinum bibissent: quàm si probrum, & adulterium admisissent. Verba M. Catonis adscripsi ex oratione, quæ inscribitur de dote: in qua id quoq; inscriptum est. In adulterio uxores deprehensas ius fuisse maritis necare. Vir inqt, cum diuortium fecit: mulieri iudex pro CENS. est, imperium quod uidetur habet: si quid peruerse, tetrèq; factum est a muliere: multatur. si uinum bibit: si cum alicno uiro probri quid facit: condemnatur. De iure autem occidendi ita scriptum est. In adulterio uxore tuam si deprehendisses: sine iudicio impune necares. Illa te (si adulterares) digito non auderet contingere: neq; ius est.

Die pristini, & die crastini, & die quarti, & die quinti, qui elegantius locuti sunt, dixisse, non ut ea uulgo dicuntur nunc.

Caput

XXIII.

d Ie quarto, & die quinto, quod græci τῆς τεταρτηνῆς καὶ πέμπτῆς dicunt, ab eruditis nunc

quoq; dici audio: et qui aliter dicit pro rudi, atq; in docto despiciatur. sed M. Tullij ætate, ac supra eam non opinor, ita dixerunt. diequinte enim, & diequinti pro aduerbio copulate dictum est, & secunda in eo syllaba correpta. Diuus etiam Augustus memoria rum ueterum exequentissimus, linguæ latinæ non ne scius munditiarum patris sui in sermonibus sectator, in epistolis plurifariã significatione ista dierum nõ aliter usus est. Is autem erit perpetuæ ueterum consuetudinis demonstrandæ gratia, uerba solennia

PRAET. ponere quibus more maiorem ferias concipere solet: quæ appellatur compitalia. ea uerba hæc sunt. Dienoni Po. Ro. quiritibus compitalia erunt: quando concepta fuerint, nefas. Dienoni prætor dicit, non die nono, neq; prætor solum, sed pleraq; omnis uetustas sic locuta est. Venit ecce illius uersus Põponiani in mentem, qui est ex attellana, quæ Metui adscribitur,

„ Dies hic sextus, cum nihil egi die
 „ Quarte moriar fame.
 suppetit etiam Coelianum illud ex libro historiarũ secundo. Si uis mihi equitatum dare: & ipse cum cætero exercitu me sequi: diequinti Romæ in capitolium curabo tibi cœna sit cocta. Et historiam autem, & uerbum hoc sumpsit Cælius ex origine M. Catonis: in quo ita scriptum est. Igitur dictatorem Carthaginiensium magister equitum monuit. Mitte mecum Romanam equitatum, diequinti in capitolio tibi cœna cocta erit. Extremam istius uocis syllabam, tum per, e, tum per i scriptam legi. Nam sane quàm consuetum

A. G E L.

ueteribus fuerat literis ijs plerumq; uti indifferenter. sicuti pristini, & pristinae, procliu & proclive, atq; alia item multa hoc genus uarie dixerunt. Die pristini quoq; eodem modo dicebatur: quod significabat die pristino, idest priore, quod uulgo pridie dicitur, conuerso compositionis ordine, quasi pristino die. atque item simili figura die crastini dicebatur, idest crastino die. Sacerdotes quoq; Populi Ro. tunc cum dicant in diem tertium, die perendini dicunt. Sed ut pleriq; die pristini. Ita M. Cato in oratione contra Furiū, die proximi dixit. Die quarto autem Cn. Matius homo impense doctus, in Mimiambis pro eo dicit, quod nūdius quartus nos dicimus in hys uersibus.

- » Nuper die quarto ut recordor, & certe
 - » A quarium urceum unicum domi fregit.
- Hoc igitur intererit, ut die quarto quidem de praeterito dicamus, die quarti aut quarte de futuro.

Telorum, & iaculorum, gladiatorumq; uocabula, atque inibi nauium quoque genera, quæ scripta in ueterum libris reperiuntur. Cap. XXV.

Telorum, iaculorum, gladiatorumq; uocabula, quæ in historijs ueteribus scripta sunt:

Item nauigiorum quoque genera, & nomina libitum forte nobis est sedentibus in rheda conquirere. neq; itidem aliarum ineptiarum uacantem stupentemq; animum occupare. Quæ tum igitur suppetierant: hæc sunt. hasta, pilum, phalarica, semi-phalarica, solli ferrea, gesa, lancea, spari, rumigestri,

faces, tragulae, frameae, mesanculae, cateiae, rumpheae, scorpium, scibones, sicilices, ueruta, enses, sicae, machaerae, spatulae, lingulae, pugiones, climaculae. De lingula, quoniam est minus frequens, admonendum existimo lingulam ueteres dixisse gladiolum oblongum, in speciem lingulae factum, cuius meminit Neuius in tragodia Hesiona. uersum Neuii apposui.

- 10 Sine mihi gerere more uidear lingua, uerum lingula. Item rumphea genus teli est thracae nationis, positumque hoc uocabulum in Q. Ennii annaliu XIII. Nauium autem, quas remunculi tunc potuimus: appellationes haec sunt. gauli, coruitae, caudicae, longae, hippagones, cercuri, celoces, uelut graeci dicunt κελυγες, lembus, oxiae, remunculi. actuariarum, quas graeci ἰσόπυρος uocant, uel ἐπιταπίδας, profumae, uel geforeae, uel orioles, cattaee, scaphae, pontones, noctuiciae, mediae, phaselii, parones, myoparones, lintres, capulicae, mareplacidae, cidarum, ratariae, cata scopium.

Inscite ab Asinio Pollione reprehensum Sallustum, quod transfretationem transgressum dixerit, & transgressos qui transfretassent.

Caput

XXVI.

4 Sinio Pollioni in quadam epistola, quam ad Plancum scripsit: & quibusdam alijs. C. Sallustus inique dignus nota uisus est, quod in primo historiaru maris transitum transmissumque nauibus factum, transgressum appellauit: eosque, qui fretum

A. GEL.

transmiserant: quos trās fretasse dici solitum est: trās
 20 *gressos dixit. uerba ipsa Sallustij posuit. Itaq; Serto-*
 21 *rius leui præsidio relicto in Mauritaniã, nactus ob-*
 22 *scuram noctem, æstu secundo, furtim aut celeritate*
 23 *uitare prælium in transgressu conatus est: ac deinde*
 24 *infra ita scripsit. Transgressos omnis recipit mons re-*
 25 *ceptus a Lusitanis. Hoc igitur et minus proprie, et a*
nullo graui authore dictum aiunt. Nam transgres-
sus inquit, & ingressus, a transgrediendo dicuntur:
idq; ipsum ab ingressu, & a pedum gradu appella-
tum est. Idcirco uerbum trās gredi conuenire non pu-
tauit. Neq; uolantibus, neq; serpentibus, neq; navigan-
tibus: sed iis solis, qui gradiuntur, & pedibus iter ex-
metiuntur. propterea negant apud scriptorem idoneu,
aut nauium trās gressum reperiri posse: aut pro trās
fretatione transgressum. Sed quæro ego, cur non sicuti
cursus nauium recte dici solent: ita transgressus e-
tiam nauibus factus dici possit. præsertim cum breui-
tas tam angusti freti, quod terram Africam Hispan-
iamq; interfluit: elegantissimæ transgressionis uocabulo,
quasi paucorum graduum spatium definita sit.
Qui auctoritatem autem requirunt, & negant dictum
ingredi, transgredi ue in nauigantibus: uolo
uti respondeant quantum existiment interesse, ingre-
di, atq; ambulare. Atqui M. Cato in libro de re rusti-
 26 *cæ. Fundus inquit, eo in loco habendus est: ut et op-*
 27 *pidum prope' amplum sit: & mare, aut amnis, quæ*
 28 *naues ambulant. Appetitas porro huiuscemodi trās*
lationes, habitasq; esse pro honestamentis orationis.
Lucretius quoq; testimonium in hac eadem uoce di-

ait. In quarto enim libro clamorem per arterias, & per fauces gradientem dicit: quod est nimio confidentius, quã illud de nauibus sallustianum. Versus Lucretij hi sunt.

- » Corpoream quoq; enim uocem constare fatendũ est,
 - » Et sonitum: quoniam possint impellere sensus.
 - » Præterradit enim uox fauces sæpe: facitq;
 - » Asperiora foras gradientis arteria clamor.
- Propterea Sallustius in eodem libro, non eos solum, qui nauibus ueherentur: sed & scaphas quoq; nantes progressas dicit. Verba ipsa de scaphis posui. Earum aliæ paululum progressæ, nimio simul, & incerto onere, cum pauor corpora agitauerat: deprimebantur.

Historia de Po. Ro. deq; populo punico, quod parri propemodum uigore fuerint æmuli.

Caput

XXVII.

N libris ueteribus memoria extat: quod parri fuit quondam uigor, & acritudo, amplitudoq; Po. Ro. atq; pœni. neq; inmerito existimatum. Nam cum alijs quidem populis, de uniuscuiusq; rei. cum Pœnis autem de omnium terrarũ imperio decertatum est. Eius rei specimen est in illo ueriusq; populi uerbo factum, cum Q. Fabius imperator Romanus dedit ad Carthaginienses epistolam, ibi scriptum fuit, Po. Ro. misisse ad eos hastam, & caduceum signa duo belli, aut pacis. ex quibus utrũ uellent: eligerent. quod elegissent, id unum ut esse nisum existimarent. Carthaginienses responderunt, neu

A. GEL.

trum sese eligere. sed posse qui attulissent, utrum malent, relinquere. quod reliquissent: id sibi pro lecto futurum. M. Varro autem non hastam ipsam, neque ipsum caduceum missa dicit: sed duas tesserulas. in quarum altera caduceum, in altera simulachra hastæ fuerunt incisa.

De ætatum finibus, pueritiæ, iuuentæ, senectæ ex Tuberonis historia sumptum. Cap. XXVIII.

Vero in historiæ primo scripsit Seruium Tullium regem Populi Romani cum illas quinque classes iuniorum census faciendi gratia institueret: pueros esse existimasse, qui minores essent annis septendecim. Atque inde ab anno XVII. quos idoneos iam esse Reip. arbitraretur: milites scripsisse. eosque ad annum quadragesimum sextum iuniores, supraque eum annum seniores appellasse. Eam rem propterea notauit: ut discrimina, quæ fuerunt iudicio, moribusque maiorum, pueritiæ, iuuentæ, senectæ ex ista censione Serui Tulli prudentissimi regis nosceretur.

Quod particula, atque non complexina tantum sit, sed uim habeat plusculam, uariamque.

Caput XXIX.

Atque particula à grammaticis quidem coniunctio esse dicitur connexina. Et plerumque sanè coniungit uerba et connectit. Sed interdum alias quasdam potestates habet non satis notas: nisi in ueterum literarum tractatione, atque

va exercitis. Nam & pro aduerbio ualet, cum dicimus aliter ego feci, atque tu. significat enim aliter quã tu. Et gemina si fiat: auget, intenditque rem, de qua agitur, ut animaduertimus in Q. Ennij annalibus, nisi memoria in hoc uersu labor.

- » Atque atque accedit inuros Romana inuentus,
Cui significationi contrarium est, quod itidem à ueteribus dictum est. Deque & præterea pro alio quoque aduerbio dicitur, idest statim. Quod in his Virgilij uersibus existimatur obscure, & insequenter particula ista posita esse. Sic omnia fatis
- » In peius ruere, ac retro sublapsa referrit:
- » Non aliter, quã qui aduerso uix flumine lembum
- » Remigijs subigit: si brachia forte remisit:
- » Atque illum in præceps pronò rapit alueus amni.

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM
COMMENTARII. LIBER
VNDECIMVS.

De origine uocabuli terræ Italiae, deque ea multa, quæ suprema appellatur, deque eius nominis ratione, ac de lege Aterina. Et quibus uerbis antiquitus multa minima dici solita sit. Cap. I

e

Imæus in historijs, quas oratione græca de rebus Po. Ro. composuit, & M. Varro in antiquitatibus rerum humanarum, terram Italianam de græco uocabulo appellatam

A. GEL.

scripserunt, cum boues græca ueteri lingua ἰταλῆς, uocati sunt: quorum in Italia magna copia fuerit: bucetæq; in ea terra gigni, pasciq; solita sint complurima. Coniectare autem ob eandem causam possumus: quod Italia tunc esset armētosissima. multa q; quæ appellatur suprema, institutam in singulos dies, duarum ouium: triginta boū, pro copia scilicet boū, proq; ouium penuria. Sed cum eiusmodi multa pecoris, armenti q; a magistratibus dicta erat: adigebantur boues, oues q; aliās pretij parui, aliās maioris, eaq; res faciebat inæqualem multæ punitionem. Icirco postea lege aterina constituti sunt in oues singulas æris deni, in boues æris centeni. Minima autem multa est ouis unius. Suprema multa est eius numeri, cuius diximus ultra quem multam dicere in dies singulos ius non est: & propterea suprema appellatur, idest summa, et maxima. Quando igitur nunc quoq; a magistratibus Po. Ro. more maiorum multa dicitur: uel miima uel suprema obseruari solet ut oues genere uirili appellentur: atq; ita M. Varro uerba hac legitima, quibus minima multa diceretur: cōcepit. M. Terentio, quando citatus, neq; respondit, neq; excusatus est: ego ei unum ouem multam dico. ac nisi eo genere diceretur, negauerunt iustam uideri multam. Vocabulum autem ipsum multæ idem M. Varro in unicefimo rerum humanarum, non latinum, sed sabinum esse dicit. Idq; ad suam memoriam mansisse ait in lingua Samnitiū, qui sunt a Sabinis orti. Sed turba grammaticorum nouitia ea uat̄ ant̄ ἰταλῆς ut quædam alia, ita hoc quoq; dici tradiderunt.

Cum autem usus, & mos sermonum is sit: ut ita & nunc loquamur ut plerique ueterum locuti sunt: multa dixit, & multa dicta est. Non esse ab re putauimus notare, quod M. Cato aliter dixit. Nam in quarto orationum uerba haec sunt. Imperator noster, si quis extra ordinem depugnatum iuit: ei multam facit. Potest autem uideri consulta elegantia uitaesse uerbum cum in castris, & in exercitu multa fieret: non in comitio, nec ad populum diceretur.

Quod elegantia apud antiquiores, non de amoeniore ingenio, sed de nitidiorre cultu, atque uictu dicebatur, eaque in uicio ponebatur. Caput II.

Legans homo non dicebatur cum laude: sed id fere uerbum ad aetatem M. Catonis uicij non laudis fuit. Est namque hoc animaduertere, cum in quibusdam alijs tum in libro Catonis, qui inscriptus est carmen de moribus. ex quo libro uerba haec sunt. Auaritiam omnia uitia habere putabant: sumptuosus, cupidus, elegans, uitiosus. irritus qui habebatur, is laudabatur. Ex quibus uerbis apparet elegantem dictum antiquitus, non ab ingenij elegantia: sed qui nimis laeto, amoenoque cultu, uictuque esset. Postea elegans reprehendi quidem desijt: sed laude nulla dignabatur: nisi cuius elegantia erat moderatissima. Sic M. Tullius L. Crasso, & Q. Scaeuolae, non meram elegantiam, sed multam parsimoniam iustae laudi dedit. Crassus iquit, erat paratissimus elegantium. Scaeuola parcorum elegantissimus. Praeter

A. GEL.

*rea ex eodem libro Catonis, hæc etiam sparsim, et in
 » terase meminimus. Vestri inquit, in foro honeste
 » mos erat: domi quod satis erat. equos citius quã
 » coquos emebant. Poeticæ artis honos non erat. Siquis
 » in ea re studebat, aut sese ad conuiuia applicabat:
 » grassator uocabatur. Illa quoq; ex eodem lib. præ
 » clare ueritatis sententia est. Nã uita inquit, huma-
 » na prope' uti ferrum est. Ferrum si exerceas conteri
 » tur: si non exerceas, tamen rubigo interficit. Item ho-
 » mines exercendo uidemus conteri. Si nihil exerceas in
 » ertia, atq; torpedo plus detrimenti facit: quã exercita-
 » tio.*

*Qualis quantaq; sit pro particula uarietas, deq;
 » exemplis eius uarietatis. Caput III.*

*¶ Vando ab arbitris, negotijsq; otium est: &
 » motã di corporis gratia, aut spatiamur, aut
 » uectamur: quærere nonnunquam apud me
 » metipsum soleo res eiusmodi, paruas quidem, minu-
 » tasq; & hominibus non bene eruditis aspernabiles:
 » sed ad ueterum scripta penitus noscenda: & ad scien-
 » tiam linguæ latinæ, comprimis necessarias. uelut est,
 » quod forte nup in prænestino recessu uespertina am-
 » bulatione solus ambulans consyderabam. Qualis,
 » quantaq; esset particularum quarundam in oratio-
 » ne latina uarietas. quod genus est præpositio pro. Ali-
 » ter enim dici uidebam pontifices pro collegio decre-
 » uisse. Aliter quempiam testem introductum pro te-
 » stimonio dixisse. Aliter M. Catonem in originum*

IIII. Prælium factum depugnatumq; pro castris scripsisse. Et item in quinto. Vrbes, insulasq; omnes pro agro illyrico esse. Aliter etiam dici pro æde Castoris: aliter pro rostris: aliter pro tribunali: aliter pro concione: atq; aliter tribunalum plebis pro potestate intercessisse. Sed has omnes dictiones qui aut omnino similes, & pares, aut usquequaq; diuersas existimaret: errare arbitrabar. Nam uarietatem istam eiusdem quidem fontis, & capitis, non eiusdem tamē esse finis putabam. Quod profecto facile intelliget: si quis adhibeat ad meditationem suam intentionem: & habeat ueteris orationis usum, atq; notitiam celebriorem.

Quem in modum Q. Ennius uersus Euripidis æmulatus sit. Caput IIII.

Euripidis uersus sunt in Hecuba uerbis sententia, breuitate insignes, illustresq;. Hecuba est ad Ulyssem dicens.

τὸ δ' ἄξιωμα ἢ ἂν κακῶς λέγῃ τὸ σόν.

πέσει λόγος γὰρ ἐκ τ' ἄδοξόντων ἰών.

ἢ ἀκτῶν δοκούντων, αὐτὸς ὅ τ' αὐτὸν θένει.

Hos uersus Q. Ennius, cum eam tragœdiam uerteret: non sanè incommode æmulatus est. Versus totidem Enniani hi sunt.

» Hæc tu, & si peruerse dices: facile achiuos flexeris.

» Nam cum opulenti loquuntur pariter, atq; ignobiles,

» Eadem dicta eademq; oratio æqua non æque ualet.

Bene, sicuti dixi, Ennius. Sed tamen ignobiles

A. GEL.

ἀντὶ ἀδοξούτων ἔ' opulēti, ἔ' ἀντὶ δοκούτων
*satis facere sententiæ non uidentur. Nam neq; omnes
 ignobiles ἀδοξοῦσι, neq; omnes opulēti ἀδοξοῦσι.*

De Pyrrhonibus philosophis quædam, deq; Acad
 demias strictim notata. deq; inter eos differentia.

Caput

V.

Vos Pyrrhonios philosophos uocamus, ἢ græ
 co cognomēto σκεπτικῶν appellatur. Id fer
 me significat: quasi quæsitores, ἔ' considera
 tores. Nihil enim decernunt: nihil constituunt: sed in
 quærendo semper, considerand'q; sunt, quidnam sit
 omnium rerum, de quo decerni, constituiq; possit: ac
 ne uidere quoq; plane quicquam, neq; audire sese pu
 tant: sed ita pati, afficiq; quasi uideant: uel audiant:
 eaq; ipsa, quæ adfectiones istas in sese efficiant: qua
 lia ἔ' cuiusmodi sint, cunctantur, atq; insistant.
 Omniumq; rerum fidem, ueritatemq; mistis, confu
 sisq; signis ueri, atq; falsi ita incomprehensibilem ui
 deri aiunt, ut quisq; homo est, non præceps, neq; iudi
 cii sui prodigus his uti uerbis debeat: quibus authore
 philosophiæ istius Pyrrhonem usum esse tradunt.
 οὐ μᾶλλον οὕτως ἔχει τόδε ἢ ἐκείνος ἢ οὐδέτερος.
 iudicia enim rei cuiusq;, ἔ' synceras proprietates
 negant posse nosci, ἔ' percipi. idq; ipsum docere,
 atq; ostendere multis modis conantur. Super qua re
 Phauorinus quoq; subtilissime, argutissim'q; decem li
 bros composuit: quos πυρρωνίων τρόπων inscribit.
 Vetus autem quæstio, ἔ' a multis scriptoribus græcis
 tractata, an quid, ἔ' quantum inter Pyrrhonios, et
 Academicos

Academicos philosophos interfit. Vtrique enim *σκιματικοὶ ἐφικτικοὶ ἀπορητικοὶ* dicuntur, quoniam utrique nihil affirmant, nihilque comprehendere putant. Sed ex omnibus rebus perinde uisa fieri dicunt: quas *φαντασίας* appellant: non ut rerum ipsarum natura est: sed affectio animi, corporis uel est eorum, ad quos ea uisa pueniunt. Itaque omnes omnino res, quæ sensus hominum mouent, τῶν πρὸς τὶ esse dicunt. Id uerbum significat, nihil esse quidquam, quod ex sese constet: nec quod habeat uim propriam, & naturam: sed omnia prorsum ad aliquid referri: taliaque uideri esse: qualis sit eorum species, dum uidentur: qualiaque apud sensus nostros, quo peruenierunt: creatur, non apud sese, unde profecta sunt. Cum hæc autem consimiliter, tam Pyrrhonij dicant, quæ Academia, differre tamen inter sese, & propter alia quedam, et uel maxime propterea existimati sunt: quod Academia quidem ipsum illud nihil posse comprehendere: quasi comprehendunt: et nihil posse decerni, quasi decernunt. Pyrrhonij, ne id quidem ullo pacto uideri uerum dicunt: quod nihil esse uerum uideatur.

Quod mulieres Romæ per Herculem non iurauerint, neque uiri per Castorem. Caput VI.

i *N* ueteribus scriptis, neque mulieres Romanæ per Herculem deierant, neque uiri per Castorem. Sed cur illæ non iurauerunt Herculem, obscurum non est. nam Herculaneo sacrificio abstinent. Cur autem uiri Castorem iurantes non

A. GEL.

appellarūt: non facile dictu est. Nusquam igitur scriptum inuenire est apud idoneos quidē scriptores, aut mehercle foeminam dicere, aut mecastor uirum. Aedepol autem, quod iusiurandū per Pollucem est: & uiro, & foeminae commune est. Sed M. Varro adseuerat antiquissimos uiros, neq; per Castorem, neq; per Pollucem deierare solitos: sed id iusiurandū fuisse tantum foeminarum, ex initijs eleusinijs acceptū. Paulatim tamen inscitia antiquitatis uiros dicere aedepol cepisse: factumq; esse ita dicendi morem. Sed mecastor a uiro dici in nullo uetere scripto inueniri.

Verbis antiquissimis, relictisq; & desitis minime utendum. Caput VII.

“ *Verbis uti aut nimis obsoletis, exculcatisq; aut insolentibus, nouitatisq; durae, & illepidae par esse delictum uidetur. Sed molestus equidem, culpatusq; esse arbitror, uerba noua incognita, inaudita dicere, quam inuulgata, & sordentia. Noua autem uideri dico etiā ea, quae sunt inusitata, & desita, tametsi sint uetusta. Est adeo id uitium plerumque serae eruditionis, quam graeci ὀφθαλμιατρὴν appellant: ut quod nunquam didiceris, diu ignoraueris: cum id scire aliquando coeperis: magnifacias. Quo in loco cunq; & quacunq; in re dicere, ueluti Romae nobis praesentibus, uetus celebratusq; homo in causis, sed repentina, et quasi tumultuaria doctrina praeditus: cum apud praefectum urbis uerba faceret, & dicere uellet, inopi quendam, misse*

roq; uictu uiuere: & fursureum panem esitare: uinumq; eructum, & fetidum potare: Hic inqt, eques Romanus apludam edit: & floces bibit. Aspexerunt omnes, qui aderant alius alium, primo tristiores turbato, & requirente uultu, quidnam illud utriusque uerbi foret. Post deinde quasi nescio quid thusce, aut gallice dixisset, uniuersi riserunt. Legerat autem ille apludam ueteres rusticos frumenti fursurem dixisse. Idq; a Plauto in comoedia (si ea Plauti est) quæ astraba inscripta est: positum esse. Item floces audierat prisca uoce significare uini fecem è uinaceis expressam, sicuti fraces ex oleis. Idq; apud Cæcilium ἐν πωλλῶν μένοις legerat: eaque sibi duo uerba ad orationis ornamenta seruauerat. Alter quoq; à lectionibus, id genus, paucis ἀπειρόκαλος. cum aduersarius casusam differri postularet: rogo prætor inquit, subueni succurre, quonam usq; nos bouinator hic demoratur: atq; id uoce magna ter quater'ue inclamauit Bouinator. Commurmuratio fieri cœpta est a' plebisq; qui aderant: quasi monstrum uerbi admirantibus. At ille iactans & gestuens. Non enim Lucilium inquit, legistis, qui terguersatorem bouinatorē dicit. Est autem in Lucilij XI uersus hic.

- Hic strigosus, bouinatorq; ore improbus duro.

Quid senserit, dixeritq; M. Cato de Albino, qui homo Romanus græcâ oratione res Romanas, uenia sibi ante eius linguæ imperitiæ petita composuit.

Caput VIII.

A. GEL.

I Vste, uenusteq; admodum reprehendisse dicitur **A. Albinum M. Cato.** Albinus, qui cum **L. Lucullo** consul fuit: res Romanas oratione græca scriptauit. In eius historiae principio scriptum est ad hanc sententiam. Neminem succensere sibi conuenire: siquid in his libris parum compositæ, aut minus eleganter scriptum foret. Nam sum iquit, homo Romanus, natus in Latio, græca oratio a nobis alienissima est. Ideoq; ueniam, gratiamq; male estimationis siquid esset erratum, postulauit. Eam cum legisset **M. Cato.** Næ tu inquit, Aule nimium nugator es: cum maluisti culpam deprecari, quã culpa uacare. Nam petere ueniam solemus, aut cum imprudentes errauimus: aut cum compulsi peccauimus. Tibi inquit, oro te, quis perpulit, ut id committeres, quod prius quã facere; peteres ut ignosceretur? Scriptum est hoc in libro **Cornelij Nepotis** de illustribus uiris.

Historia de legatis **Mileti**, & **Demosthene** rethore in libris **Criotolai** reperta. Caput IX.

e **Ritolaus** scripsit legatos **Mileto** publicæ rei causa uenisse **Athenas**, fortasse, an dixerit auxiliij petendi gratia. Tum qui pro sese uerba facerent: quos uisum erat, aduocasse aduocatos, uti erat mandatum, uerba pro **Milesijs** ad populũ fuisse. **Demosthenem** **Milesiorum** postulatis acriter respõdisse: neq; **Milesios** auxilio dignos, neq; ex **R. P.** id esse contẽdisse. **R.** em in posterũ diẽ prolata: legatos ad **Demosthenem** uenisse: magnoq; opere orasse uti con-

era ne diceret. Eum pecuniam petiuisse, & quantam petiuerat: abstulisse. Postridie cum res agi denuo cœpta esset: Demosthenem lana multa collum, ceruicēq; circumuolutum, ad populum prodisse, & dixisse se *συνάχων*. Eo contra Milesios loqui non quire. Tum e' populo unum exclamasse. Non *συνάχων* quod Demosthenes pateretur, sed *ἀπρωπάχων* esse. Ipse etiam Demosthenes, ut idem Critolaus refert: non id postea concœlauit. qn̄ gloriæ quoq; hoc sibi assignauit. Nam cum interrogasset Aristodemum actorē fabularum quantum mercedis, uti ageret, acceperat: & Aristodemus talentum respondisset: at ego plus inq̄, accepi, ut tacerem.

Quod C. Gracchus in oratione sua, historiā suā præscriptam Demadi rhetori, non Demostheni attribuit, uerbāq; ipsius C. Gracchi relata.

Caput

X.

q̄ *Vod in capite superiore à Critolao scriptū esse diximus suā p̄ Demosthene: id C. Gracchus in oratione, qua legem Aufciam discussit: in Demadem contulit uerbis hæc. Nā uos Quirites, si uelitis sapiētia, atq; uirtute uti: & si queritis: neminem nostrū inuenietis sine pretio huc prodire. Omnes nos, qui uerba facimus: aliquid petimus. Neq; ullius rei causa quisquam ad uos prodit: nisi ut aliqd auferat. Ego ipse, qui apud uos uerba facio, uti uectigalia uestra augeatis: quo facilius uestra commoda, & rempublicam administrare possitis: non gratis prodeo. Verum peto à uobis, non pecuniam, sed*

A. G E L.

■ bonam existimationem, at que honorem. Qui prode-
 ■ unt dissuasuri, ne hanc legem accipiatis: petunt, non
 ■ honorem a' uobis, uerum a' Nicomede pecuniam.
 ■ Qui suadent, ut accipiatis, ij quoq; petunt non a' uo-
 ■ bis bonam existimationem: uerum a' Mithridate rei
 ■ familiaris suæ pretium, & præmium. Qui autem
 ■ ex eodem loco atq; ordine tacent: ij uel acerrimi sunt.
 ■ Nam ab omnibus pretium accipiunt, & omnes fal-
 ■ lunt. Vos cum putatis eos ab his rebus remotos esse:
 ■ impartitis bonam existimationem. Legationes autem
 ■ a' regibus, cum putât eos sua causa reticere: sumptus
 ■ atque pecunias maximas præbent, uti in terra græ-
 ■ cia. Quo in tempore tragædus gloriæ sibi ducebat,
 ■ talentum magnum, ob unam fabulam datum esse:
 ■ homo eloquentissimus ciuitatis suæ Demades ei respõ-
 ■ disse dicitur. Mirum tibi uidetur, si tu loquendo talen-
 ■ tum quæsisti? Ego, ut tacerem, decem talenta a' rege ac-
 ■ cepi. idem nunc isti pretia maxima ob tacendum ac-
 ■ ciunt.

Verba P. Nigidij, quibus differre dicit, mentiri et
 mendacium dicere.

Cap. XI.

Erba sunt hæc ipsa P. Nigidij hominis in
 studijs bonarum artium præcellentis.

Quem M. Cicero ingenij, doctrinarumq;
 nomine, summe reueritus est. Inter mendacium dice-
 re, & mentiri distat. Qui mentitur, ipse non fallitur,
 sed alterum fallere conatur. Qui mendacium dicit,
 ipse fallitur. Item hoc addidit, q; mentitur inquit fal-
 lit, quantum in se est. At qui mendacium dicit, ipse

non fallit quantum in se est. Item hoc quoq; super eadem re dicit. Vir bonus inqt, prestare debet, ne mentiatur: Prudens, ne mendacium dicat. Alterum incidit in hominem, alterum non. Varie mehercle, et lepide Nigidius tot sententias in eadem rem, quasi aliud atq; aliud diceret: disparavit.

Quod Chrysippus philosophus omne uerbum ambiguum, dubiumq; esse dicit: Diodorus contra, nullius uerbum ambiguum esse putat. Cap. XII.

Chrysippus ait, omne uerbum ambiguum natura esse, quoniam ex eodem duo uel plura accipi possunt. Diodorus autem, cui Crono cognomentum fuit: Nullum inqt uerbum est ambiguum: nec quisquam ambiguum dicit, aut sentit. Nec aliud dici uideri debet, quam quod se dicere sentit is, qui dicit. At cum ego inquit aliud sensi, tu aliud accepisti: obscure magis dictum, quam ambigue uideri potest. Ambigui enim uerbi natura illa esse debuit: ut q diceret: duo, uel plura diceret. Nemo autem duo uel plura dicit, qui se sentit unum dicere.

Quid T. Castritius de uerbis, deq; sententia quadam C. Gracchi existimauerit. Quodq; esse eam sine ullo sensu emolumento docuerit. Cap. XIII.

Pud T. Castritium disciplinae rhetoricae doctorem graui atq; firmo iudicio uirum legebatyr oratio C. Gracchi in P. Popilium.

A. GEL.

In eius orationis principio collocata uerba sunt accuratius, modulatiusq; quã ueterum oratorum consuetudo fert. Ea uerba, sicuti dixi, composita hæc sunt.

- Quæ uos cupide per hosce annos adpetistis, atq; uolulistis: ea si temere repudiarit: abesse nõ potest, quin aut olim cupide adpetisse, aut nunc temere repudiasse dicamini.
- Cursus igitur hic, & sonus rotundæ, uolubilusq; sententiæ, eximie nos, & unice delectabat.

Tanto id magis, quod iam tunc C. Graccho uiro illustri, et seüero eiusmodi compositionem fuisse cordi uidebamus. Sed enim cum eadem ipsa uerba sæpius petentibus nobis lectitarentur: admoniti a Castitio sumus: ut considerarem, quæ uis, quod'ue emolumentum eius sententiæ foret. Neq; pateremur ut aures nostræ cadentis apte orationis modis eblanditæ, animum quoq; nobis uoluptate inani perfunderet. Cuiq; nos admonitione ista attentiores fecisset: inspicite inquit, penitus quid efficiant uerba hæc. dica' q; mihi quæso aliquis uestrum, an sit ulla huiusce sententiæ aut grauitas, aut gratia? Quæ uos cupide per hosce annos adpetistis, atq; uolulistis: ea temere si repudiarit: abesse non potest, quin aut olim cupide adpetisse, aut nunc temere repudiasse dicamini. Cui enim omnium hominum in mentem non uenit: id profecto usu uenire, ut quod cupide adpetieris, cupide adpetisse: & quod temere repudiaueris, temere repudiasse dicaris? At si opinor, inquit, ita scriptum esset: quæ uos per hosce annos adpetistis, atq; uolulistis, ea nunc si repudiarit: abesse non potest, quin aut olim cupide adpetisse, aut nunc temere repudiasse dicamini.

si inquit, ita diceretur, grauior scilicet, solidiorq; fieret sententia: & acciperet aliquid iustæ in audiendo expectationis. Nunc autem uerba hæc cupide, & tenere, in quibus uerbis omne momentum rei est: non in concludenda sententia tantum dicuntur: sed supra quoq; non dum desyderata ponuntur. Et quæ nasci, oririq; ex ipsa rei conceptione debebant: ante omnino, quàm res postulat: dicuntur. Nam qui ita dicit, si hoc feceris: cupide fecisse decêris: rem dicit sensus alicuius ratione collectam, et confectam. Qui uero ita dicit, si cupide feceris: cupide fecisse dicêris: nõ longe secus dicit, atq; si diceret, si cupide feceris: cupide feceris. Hæc ego inquit, admonui, non ut C. Graccho uitio darem. (Dij enim mentem meliorem mihi,) (nam si quicquam in tam fortis facundiæ uiro uitij, uel erroris esse dici potest: id omne & authoritas eius exhausit: & uetustas consumpsit.) Sed uti caucretis: ne uos facile præstringeret modulatus aliquis currentis facundiæ sonitus. Atq; ut uim ipsam rerum, uirtutemq; uerborum prius pensitaretis: & siquidẽ grauis, atq; integra, & sincera sententia diceretur: tum si ita uideretur: gressibus quoq; ipsis orationis, & gestibus plauderetis. Si uero frigidi, & leues, & futiles sensus in uerba apte, numerosq; posita includerentur: non esse id jêcus crederetis, quàm cum homines insigni deformitate, ad facienda ridicula imitantur histriones, & gestunt.

Sobria, & pulcherrima Romuli regis responsio
 circa uini usum. Caput XIII.

A. G E L.

- Implicissima suauitate & rei, & orationis L. Pijō frugus est in primo annali, cum de Romuli regis uita, atque uictu scriberet. Ea uerba, quæ scripsit: hæc sunt. Eundem Romulum dicunt ad cœnam uocatum ibi non multum bibisse: quia postridie negotium haberet. Ei dicunt, Romule si istuc omnes homines faciant: uinum uilius sit. Is respondit, immo uero carum, si quantum q̄sq; uolet, bibat: nam ego bibi quantum uolui.

De ludibundo, et errabundo, atq; id genus uerborū productionibus, & quod Laberius sic amorabundam dixit, ut dicitur ludibunda, et errabūda. Atq; inibi quod Sisenna per huiuscemodi uerbum noua figura usus est. Cap. XV.

Laberius in lacu auerno mulierem amantem uerbo inusitatus ficto amorabundā dixit. id uerbū Cefellius uindex in cōmentario lectionum antiquarum ex figura scriptum dixit, qua ludibunda, ridibunda, & errabunda dicitur, ludens, & ridens, & errans. Terentius autem Scæurus, diui Adriani temporibus grāmaticus uel nobilissimus inter illa, quæ de Cefellij erroribus composuit: in hoc quoq; uerbo errasse eum scripsit: quod idem esse putauerit, ludens & ludibunda, errans, & errabunda, ridens, & ridibunda. Nam ludibūda inquit & ridibūda, & errabunda ea dicitur, quæ ludentem, uel ridentem, uel errantem agit, aut simulat. sed qua ratione Scæurus adductus sit, ut

Cesellium in eo reprehenderet: non hercle reperiebamus. Non est enim dubium, quin hæc, genere ipso duntaxat idem significant: quod ea demonstrant, à quibus producuntur. Quid esset autem ludetem agere, uel imitari, non intelligere uideri maluimus: quod in simulare eum tanquam ipsum minus intelligentem. Quin magis Scæurum oportuit commentaria Cesellij criminantem, hoc ab eo præteritum requirere: quod non dixerit, an quid, & quantulum differret à ludibundo ludens, & ridibundo, ridens & errabundo, errans. cæteraquæ horum similia? An à principalibus uerbis paululum aliquid distaret? Et quâ omnino uim haberet particula hæc extrema eiusmodi uocabulis addita. Hoc enim fuit potius requirendum in istiusmodi figuræ tractatu. Sicuti requiri solet in uinolento, & lutulento, & turbulento, uacua ne & inanis sit istæc productio? Cuiusmodi sunt, quæ πρῶτος græci dicunt. An extrema illa particula habeat aliquid suæ propriæ significationis. Cum reprehensionem autem illam Scæuri notare uisus: in memoriam nobis rediit, quod Sisenna in quarto historiarum, eiusdem figuræ uerbo ita usus est: populabundus inquit, agros ad oppidum peruenit. Quod scilicet significat, cum agros popularetur: non ut Scæurus in consimilibus uerbis ait: cum populantem ageret, uel cum imitaretur. Sed ingrentibus nobis, quæ nam ratio, & origo esset huiusmodi figuræ populabundus, et errabundus, et lætabundus, et ludibundus, multorumquæ aliorum id genus uerborum ἐπιβόλως hercle, Apollinaris noster sibi uideri ait, particulam istâ po

A. G. E. L.

stremam, in qua uerba talia exeunt, uim, & copiam, & quasi abundantiam rei, cuius id uerbum esset, demonstrare. Vt lætabundus is dicatur: qui abunde lætus sit: & errabundus, qui longo, atq; abundantia errore sit. Cæteraq; omnia ex ea figura ita dici ostendit: ut productio hæc, & extremitas largam, et finem uim, & copiam declaret.

Quod græcorum quorundam uerborum difficilis lima est in latinam linguam mutatio: uelut quod græce dicitur πολυπραγμοσύνη. Caput XVI.

Dieimus sæpe animum ad uocabula rerum non paucissima, quæ neq; singulis uerbis, ne a græcis, neq; si maxime pluribus eas res uerbis dicamus: tam dilucide, tãq; apte demonstrari latina oratione possunt: quã græci ea dicunt prius uocibus. Nuper etiam cum allatus esset ad nos Plutarchi liber, & eius libri indicem legissemus: qui erat περί πολυπραγμοσύνης, percontanti cuipiam, qui et literarum, et uocum græcarum expertus fuit: cuiusnam liber, & qua de re scriptus esset: nomen quidem scriptoris statim diximus. Rem, de qua scriptum fuit: dicturi, hæsimus. Ac tum quidem primo, quia non satis commode opinabar interpretaturum esse: si dice rem librum scriptum esse de negotiositate: aliud institui apud me exquirere, quod, ut dicitur, uerbum de uerbo expressum esset. Nihil erat prorsus, quod aut meminissem legereme: aut si etiam uellem fingere: quod non insigniter asperum, absurdum, durumq; esset: si

ex multitudine, & negotio uerbum unum compingere: sicuti multiuerga dicimus, & multicoloria, et multiformia. Sed non minus ille pide ita diceretur, quàm si interpretari uoce una uelis πολυφιλίαν, aut πολυτροπίαν, aut πολυσαρμίαν. Quamobrem cū diuile tacitus in cogitando fuisset: respondi tandem non uideri mihi, si significari eam rem posse uno nomine. Et ita in iuncta oratione, quid uellet græcum, id uerbum pararam dicere. Ad multas igitur res agressio, earumq; omnium rerum actio πολυπραγμοσύνη inquam græce dicitur: de qua hunc librum compositum esse, inscriptio ista indicat. Tum ille opicus uerbis meis inchoatis, & inconditis adductus uirtutem quidem esse πολυπραγμοσύνην. Hortatur inquit, nos profecto nescio quis hic Plutarchus ad negotia atpessenda, & ad res obeundas plurimas cum industria, & celeritate. Nomenq; ipsius uirtutis, de qua locuturus esset: libro ipsi, sicuti dicit: non incommode præscripsit. Minime inquam uero. neq; enim ista omnino uirtus est: cuius græco nomine argumentum hoc libri demonstratur. Neq; id, quod tu opinare, aut ego me dicere sentio, aut Plutarchus facit. Deterret enim nos hoc quidē in libro quā potest maxime, a uaria, promiscuaq; et non necessaria rerū eiusmodi plurimarum & cogitatione, & petitione. Sed huius inquam, tui erroris culpam esse intelligo in mea scilicet infacundia: qui ne pluribus quidem uerbis potuerim non obscurissime dicere quod a græcis perfectissime uno uerbo, & planissime dicitur.

A. GEL.

Quid significat in ueteribus prætorum edictis, quod flumina retanda publice redempta habent.

Caput

XVII.

Dicta ueterum Prætorum sedentibus forte nobis in bibliotheca templi Traiani, et aliud quid requirentibus, cum in manus incidissent: legere, atq; cognoscere libitum est. Tū in quodam edicto antiquiore ita scriptum inuenimus. Qui flumina retanda publice redempta habent: si quis eorum ad me ductus fuerit: qui dicatur, quod eum ex lege locationis facere oportuerit, non fecisse. Retanda igitur quid esset: quærebatur. Dixit ibi quispiam nobiscum sedens amicus meus, in libro se Caij de origine uocabulorum septimo legisse. Retas uocari arbores, quæ aut ex ripis fluminum eminerent: aut in alueis eorum extarent: appellatasq; esse a retibus, quod prætereuntes naues impedirent, & quasi irretirent. In circo sese arbitrari retanda flumina locari solita esse, idest purganda, nequid aut moræ, aut periculi nauibus in ea uirgulta incidentibus fieret.

Qua poena Draco Atheniensis in legibus, quas populo Atheniensi scripsit: fures affecerit. Et qua poena Solon, & qua item decemuiri nostri, qui. XII. tab. scripserunt. Atq; inibi adscriptum, quod apud Aegyptios furta licita, & permissa sunt. Apud Laedæmonios autem cum studio quoq; affectata, & pro exercitio utili celebrata. Ac præterea M. Catonis de puniendis furtis digna memoria sententia.

Caput

XVIII.

d Raco Atheniensis uir bonus, multaq; esse prudentia existimatus est, iurisq; diuini, & humani peritus fuit. Is Draco leges, quibus Athenienses uterentur: primus omnium tulit. in illis legibus furem cuiuscunq; modi furti supplicio capitis puniendum esse, & alia pleraq; nimis seuerè censuit, sanxitq;. Eius igitur leges, quoniam uidebantur impendio acerbiores: non decreto, iussuq;, sed tacto, illiteratoq; Atheniensium consensu, oblitteratae sunt. Postea legibus alijs nitioribus à Solone compositis usi sunt. Is Solon ex septem illis inclytis sapientibus fuit. Is sua lege in fures, non ut Draco antea mortis, sed duplici poena uindicandum existimauit. X uiri autem nostri, qui post reges exactos leges, quibus Po. Ro. uteretur: in XII. tabulis scripserunt: neq; pari seueritate in puniendis omnium generum furibus, neq; remissa nimis lenitate usi sunt. Nam furem, qui manifesto furto prehensus esset: tum demum occidi permiserunt: si aut cum faceret furtum, nox esset: aut interdum se telo, cum prehenditur defenderet. Ex caeteris autem manifestis furibus, liberos uerberari, addicq; iusserunt ei: cui factum furtum esset: si modo id luci fecissent: neq; se telo defendissent. seruos item furti manifesti prehensos uerberibus affici, & e saxo praecipitari, sed pueros impuberes praetoris arbitrato uerberari uoluerunt: noxamq; ab his factam sarciri. Ea quoq; furta, quae per lancem, liciumq; concepta essent: perinde, ac si manifesta forent: uindicauerunt. Sed nunc a lege illa X. uirali discessum est. Nam si-

A. G E L.

quis super manifesto furto iure, & ordine experi-
 riri uelit: actio in quadruplum datur. Manifestum
 autem furtum est, ut ait Massurius: quod deprehendi-
 tur, dum fit. faciendi finis est, cum perlatum est, quod
 ferri cœperat. Furti concepti, item oblati, tripli pœ-
 na est. sed quod sit oblatum, quod conceptum, & ple-
 raq; alia ad eam rem, ex egregijs ueterum moribus
 accepta, neq; inutilia cognita, neq; inuicunda, qui lege
 re uoluit: inueniet Sabinum librum, cui titulus est de fur-
 tis. In quo id quoq; scriptum est, quod uulgo inopi-
 natum. Non hominum tantum, neq; rerum motu-
 tium, quæ auferri occulte, et subripi possunt: sed fron-
 di quoq;, & ædium fieri furtum. Condemnatum
 quoq; furti colonum, qui fundo, quem conduxerat: né
 dito: possessione eius dominum interuertisset. Atq; id
 etiam, quod magis inopinabile est: Sabinus dicit.
 Furem esse hominis iudicatum, qui cū fugitiuus præ-
 ter oculos domini forte iret: obtentu togæ tâquam se
 amicaens, ne uideretur à domino, obstitisset. Alijs
 deinde furtis omnibus, quæ nec manifesta appellan-
 tur, pœnam imposuerunt dupli. Id etiam meminisse
 gere me in libro Aristonis iure consulti, haud qua-
 quam indocti uiri, apud ueteres ægyptios: quod genus
 hominum constat, & in artibus reperiendis solertes
 extitisse: & in cognitione rerum indaganda sagaces:
 furta omnia fuisse licita, & impunita, apud Lacæ-
 monios quoq; sobrios illos, et acres uiros, cuius rei non
 adeo, ut Ægyptijs fides lōginqua est: non pauca, neq;
 ignobiles scriptores, qui de moribus, legibusq; eorū
 memorias condiderunt: ius atq; usum fuisse furandi
 dicunt,

dicunt, idq; à iuuentute eorum, non ob turpia lu-
 cra, neq; ad sumptum libidini præbendum comparã-
 dam ue opulentiã, sed pro exeratio, disciplinaq; rei
 bellicæ factitatum. Quod & furandi solertia, et ad
 suetudo acueret, firmaretq; animos adolescentium:
 & ad insidiarum astus, & ad uigilandi tolerantia,
 & obrepenti celeritatem. Sed enim M. Cato in ora-
 tione, quam de præda militibus diuidunda scripsit:
 uehementibus, et illustribus uerbis de impunitate pe-
 culatus, atq; licentia conqueritur. Ea uerba, quoniam
 nobis impense placuerunt: adscripsimus. Fures in-
 quit, priuatorum furtorum in neruo, atq; in compe-
 dibus ætatem agunt. Fures publica in auro, atq; in
 purpura. Quã caste autem, & quã religiose à
 prudentissimis uiris, quid esset furtum definitum sit:
 prætereundum non puto. Nequis eum solum esse fu-
 rem putet: qui occulte tollit, aut clam subripit. Ver-
 ba sunt Sabinus ex libro iuris ciuilibus secundo. Qui
 alienam rem adtrectauit, cum id se inuito domino
 facere iudicare deberet: furti tenetur. Item alio ca-
 pite. Qui alienum tacens, lucri faciendi causa sustu-
 lit: furti obstringitur, siue scit cuius sit, siue nescit.

Hæc quidem sic in eo, quo nunc dixi libro, Sabinus
 scripsit, de rebus furti faciendi causa adtrectatis. Sed
 meminisse debemus secundum ea, quæ supra scripsi,
 furtum sine ulla quoq; adtrectatione fieri posse, sola
 mente, atq; animo, ut furtum fiat, annutente. Quo cir-
 ca ne id quidem Sabinus dubitare se ait, quum domi-
 nus furti sit condemnandus: qui seruo suo uti furtum
 faceret: imperauit.

A. GEL.
 AVLI GELLII NOCTIVM ATTICA
 RVM COMMENTARII. LI.
 BER DVODECIMVS.

Dissertatio Phauorini philosophi, qua suasit nobi
 li foeminae, ut liberos, quos peperisset: non nutricum
 adhibitarum, sed suo sibi lacte aleret.

Caput Primum

13

Vntiatum quondam est Phauorino philosopho nobis praesentibus uxore auditoris, sectatorisq; sui puerulum ante enixam, auctumq; eum esse nato filio. Eamus inquit, & puerperaui sum, & patri gratulatum. Is enim erat loca Senatorij ex familia nobiliori. Imus una et qui tum aderamus. Prosecutiq; eum sumus ad domum, quo pergebat: & cum eo simul introgressi sumus. Tum in primis aedibus complexus hominem, congratulatusq; adsedit, atq; percunctatus est quam diutinum puerperium, & quam laboriosi nixus fuissent. Puellaq; defessam labore, ac uigilia somnum capere cognouit: fabulari instituit prolixius. Et nihil inquit dubito, quin filium lacte suo nutritura sit. Sed cum mater puellae parcendum esse ei diceret: adhibendasq; puero nutrices, ne ad dolores, quos in enitendo tulisset: munus quoque nutritionis graue, ac difficile ac cederet: oro te inquit mulier sine eam totam integra esse matrem filij sui. Quod est enim hoc contra natura

tam imperfectum, atque dimidiatum matris genus?
peperisse, ac statim ab se se abiecisti? A luisse in utero
sanguine suo nescio quid, quod non uideret? non ale
re nunc suo lacte, quod uideat iam uiuentem? iam ho
minem? iã matris officia implorantem? An tu quoq;
inqt putas, naturã foeminae mamarum ubera, quasi
quosdã nebulos uenustiores, non liberorum alendo-
rũ, sed ornandi pectoris causa dedisse? Sic enim qđ a
uobis scilicet abest, pleræq; istæ prodigiosæ mulieres,
fontem illum sanctissimum corporis generis humani
educatorem arefacere & extinguere cum periculo
quoq; auersi, corruptiq; lactis laborant: tanquam pul
chritudinis sibi insignia deuenisset. Quod quidem
faciunt eadem uecordia: qua quibusdam communiti-
cij fraudibus nituntur, ut foetus quoq; ipsi in corpore
suo concepti aboriantur, ne æquor illud uentris
irrugetur: ac de gravitate oneris, & labore partus
fatiscat. quod cum sit publica detestatione, commu-
niqu; odio dignum in ipsis hominem primordijs, dum
fungitur, dum animatur inter ipsas artificis naturæ
manus interfectum ire: quantulum hinc abest, iam
perfectum, iam genitum, iam filium proprij, atq; con
sueti, atq; cognati sanguinis alimonia priuare? Sed ni
hil interest (hoc enim dicitur) dum alatur, & uiuat
cuius id lacte fiat. Cur igitur iste, qui hoc dicit, si in
capessendis naturæ sensibus, tam obsurdit: non idē
quoque nihil interesse putat: cuius in corpore, cu-
iusq; ex sanguine concretus homo, & coalitus sit?
An qui à spiritu multo, & colore exalbuit, non
idem sanguis est nũc in uberibus, qui in utero fuit?

A. GEL.

Nonne hac quoque in re solertia naturæ evidens est: quod posteaquam sanguis ille opifex in penetrabilibus suis omne corpus hominis finxit: aduentante iam pariter tempore in supernas se partes profert, et ad fouenda uitæ, atque lucis rudimenta præstare est: et recens natis, notum, et familiare uictum offert? Quæ obrem non frustra creditum est: sicuti ualeat ad fingendas animi, atque corporis similitudines uis, et natura seminis: non secus ad eandem rem, lactis quoque ingenia, et proprietates ualere. Neque in hominibus id solum, sed in pecudibus quoque animaduersum. Nam si Ouium lacte Hædi, aut caprarum Agni alerentur: constat ferre in his, lanam duriolem, in illis capillum gignit teneriolem. In arboribus etiam, et frugibus maior plerumque uis, et potestas est ad earum indolem uel detrectandam, uel augendam, aquarum, atque terrarum, quæ alunt: quam ipsius, quod iacitur, seminis. Ac sæpe uideas arborem lætam, et nitentem in locum alium transpositam deterioris terræ succo deperisse. Quæ malum igitur ratio est nobilitatē istam nati modo hominis, corpusque, et animum, benignè ingenitis primordijs inchoatum, insititio, degenerique alimento lactis alieni corrumpere? Præsertim si ista, quam ad præbendū lac, tunc adhibebitis, aut serua, aut seruilis, et ut plerumque solet, externæ, et barbaræ nationis, si improba, si informis, si impudica, si temulenta est. Nam plerumque sine discrimine, quæcunque id temporis lactens est: adhiberi solet. Patiemur ne igitur infantem hunc nostrum peruitioso contagio infici? et spiritum ducere in animum, atque in

corpus suum, ex corpore, et animo deterrimo? Id hercle ipsum est, quod sæpenumero miramur: quosdam pudicatum mulierum liberos, parentum suorum neque corporibus, neque animis similes existere. Scite igitur et perite noster Maro, quod cum uersus illos Homeri consecraretur:

ὦν ἄρα σοί γε πατὴρ ἦν ἰππότεα πηλαῖς,
 ὦδ' ἐθέτις μήτηρ. γλαῦκι δ' ἐσ' ἔτικτε θάλασσα
 πέτραι τ' ἠλίβατοι. ὅτι τοιούτος ἐστὶν ἀπηνής.

Non partionem solam tanquam illam, quam ille sequebatur: sed alituram quoque feram, et seueram criminatus est. Adidit enim hoc de suo,

Hircanæque admorunt ubera tigres.

Quoniam uidelicet in moribus inolescendis magnam ferè partem ingenium altricis, et natura lactis tenet. Quæ iam a principio imbuta paterni seminis concreione, ex matris etiam corpore, et animo recentem indolem configurat. Et præter hæc autem, quis illud etiam negligere, aspernarique possit, quod quæ partus suos deserunt: ablegantque a sese, et alijs nutriendos dedunt: uinculum illud, coagulumque animi, atque amoris, quo parètes cum filijs natura consociant: interficiunt: aut certe quidem diluunt, deteruntque. Nam ubi infantis aliorum dati facta ex oculis amolitiō est: uigor ille maternæ flagrantiae sensim, atque paulatim restringitur. Omnisque impatientissimæ sollicitudinis strepitus consulescit. Neque multo minor amandati ad nutricem aliam filij, quam morte amissi obliuio est. Ipsius quoque infantis adfectio animi, amoris, consuetudinis in ea sola, unde alitur, occupatur: et proin-

A. G E L.

de, ut in expositis usu uenit: matris, quæ genuit, neq; sensum ullum, neq; desiderium capit. Ac propterea obliteratis & abolitis nativæ pietatis elementis: quicquid ita educati liberi amare patrem, atq; matrem uidentur: magnam fere partem nõ naturalis ille amor est, sed civilis, & opinabilis. Hæc Phauorinum dicentem audiui græcæ oratione. cuius sententias communis utilitatis gratia, quantum meminisse potui: retuli. Amoenitates uero, & copias, ubertatesq; uerborum, latina omnis facundia uix quidem indipsi potuerit: mea tenuitas nequaquam.

Quod Anneus Seneca iudicans de Q. Ennio, deq;
M. Tullio leui, futiliq; iudicio fuit. Cap. II.

DE ANNEO Seneca partim existimant, ut de scriptore minime utili. Cuius libros attingere, nullum pretium operæ sit. Quod oratio eius uulgaris uideatur, & protrita Res atq; sententiæ, aut inepto, inaniq; impetu sint: aut leui, & quasi dicta argutia Eruditio autem uernacula, & plebeia, nihilq; ex ueterum scriptis habens, neq; gratiæ, neq; dignitatis. Alij uero elegantia quidem in uerbis parum esse non inficias eunt: Sed & rerum, quas dicat, scientiam, doctrinamq; ei non deesse dicunt: & in uitij morum obiurgandis, seueritatem, grauitatemq; non inuenistam. Mihi de omni eius ingenio, deq; omni scripto iudicium, censuramq; facere non necessum est. Sed quod de M. Cicerone, & Q. Ennio, et P. Virgilio iudicauit: ea res cuiusmodi sit, ad consy-

derandum ponemus. In libro enim XXII. epistolarum moralium, quas ad Lucium composuit, ridiculos uersus Q. Ennium de Cethego antiquo uiro fecisse hos dicit.

- » Dictus ollis popularibus olim
 » Qui cum uiuebant homines, atq; æuū agitabant,
 » Flos delibutus populis, & suada medulla.
 » Ac deinde scribit de iisdem uersibus uerba hæc. Ad-
 » miror eloquentissimos uiros, et deditos Ennio pro opti-
 » mis ridicula laudasse. Cicero certe iter bonos eius uer-
 » sus, & hos refert. Atq; id etiam de Cicerone dicit.
 » Non miror inquit fuisse, qui hos uersus scriberet: cū
 » fuerit qui laudaret. Nisi forte Cicero summus orator
 » agebat causam suam, & uolebat hos uersus uideri bo-
 » nos. Postea hoc etiā addidit insulsissime. Apud ipsum
 » quoque inquit Ciceronem inuenies etiā in prosa ora-
 » tione quædam: ex quibus intelligas illum non perdi-
 » disse operam, quod Ennium legit. Ponit deinde, quæ
 » apud Ciceronem reprehēdit, quasi Enniana, quod ita
 » scripserit in libris de rep. quod Menelao laconi quæ-
 » dam fuit suauiloquens incunditas: & quod alicui in lo-
 » co dixerit, breuiloquentiam in dicendo colat. Atq; ibi
 » nugator homo Ciceronis errores deprecatur: & nō sit
 » it inquit, Ciceronis hoc uitium, sed temporis. Necesse
 » erat hæc dici, cum illa legerentur. Deinde adscribit,
 » Ciceronem hæc ipsa interposuisse, ad effugendam in-
 » famiam nimis lasciuæ orationis, & nitidæ. De Vir-
 » gilio quoq; eodem in loco uerba hæc ponit: Vir-
 » gilius quoque noster non ex alia causa duros quos-
 » dam uersus, & enormes, & aliquid supra mensurā

Etorem dicit a ligando appellatum esse, quod cum ma-
 gistratus Po. Ro. uirgis quempiam uerberari iussis-
 sent: crura eius, & manus ligari, uinariq; a uiatore
 solita sint: usq; qui ex collegio uiatorum officium li-
 gandi haberet: lictor sit appellatus: utiturq; ad eam
 rem testimonio M. Tullij, uerbaq; eius refert ex ora-
 » tione, quæ dicta est pro C. Rabirio. Lictor inquit, col-
 » ligit manus. Hæc ita Valgius, & nos sane cum illo
 sentimus. Sed Tiro Tullius M. Ciceronis libertus, li-
 ctorem uel a lino, uel a licio dictum scripsit: Licio
 » enim transuerso, quod linium appellatur, qui magi-
 » stratibus inquit, præministrabant: ancti erant. Sigs
 autem est: qui propterea putet probabilius esse, quod
 dixit Tiro, quoniam prima syllaba in lictore, sicuti
 in licio producta est: & in eo uerbo, quod est ligo, cor-
 repta est, nihil ad rem istã pertinet. Nam sic a ligan-
 do lictor, et a legendo lector, et a uincendo uictor, et
 a tuendo tutor, & a struendo structor, productis,
 quæ corripiebantur, uocalibus, dicta sunt.

Ex Q. Ennij septimo annalium uersus, quibus de-
 pingitur, finiturq; ingenium, comitasq; hominis mi-
 noris erga amicum superiorem. Caput IIII.

d Escriptum, definitumq; est a Q. Ennio in
 annali septimo graphice admodum, sciteq;
 sub historia Gemini Seruili, uiri nobilis,
 quo ingenio, qua comitate, qua modestia, qua fide, qua
 lingue parsimonia, qua loquendi opportunitate, quan-
 ta rerum antiquarum, morumq; ueterum, ac nouo-

A. G E L.

rum scientia, quantaq; seruandi, tuendiq; secreti religionis, qualibus denique ad minuendas uitæ molestias, fomentis, leuamentis, solatijs amicum esse conueniat hominis genere, & fortuna superioris. Eos ego uersus non minus frequenti, assiduoq; memoratu dignos puto, quàm philosophorum de officijs decreta. Ad hoc color quidam uetustatis in his uersibus tam reuerendus est: suauitas tam impromiscua, tamq; ab omni furo remota est, ut mea quidem sententia pro antiquis, sacratisq; amicitiae legibus obseruandi, tenendi, colendiq; sint. Quapropter ascribendos eos existimaui: Siquis iam statim desideraret.

- » Hocce locutus uocat, qui cum bene sæpe libenter
- » Mensam, sermonesq; suos, rerumq; suarum
- » Comiter impertit: magna cum lapsa diei
- » Parte fuisset, de paruis, summisq; gerendis
- » Consilio, indu foro, lato, sanctoq; senatu,
- » Cui res audacter magnas, paruasq; iocumq;
- » Eloqueret: quæ tincta malis, & quæ bona dictu,
- » Euomeret: siquid uellet, tutoq; locaret,
- » Quocum multa uolup, ac gaudia, clamq; palatq;
- » Ingenium cui nulla malum sententia suader:
- » Ut faceret facinus, lenis, haud malus, idem
- » Doctus, fidelis, suauis homo, facundus, suoq;
- » Contentus, scitus, atq; beatus, secunda loquens in
- » Tempore, commodus, & uerborum uir paucorum,
- » Multa tenens antiqua, sepulta & sæpe uetustas
- » Quæ facit: & mores, ueteresq; , novosq; tenentem:
- » Multorum ueterum leges, diuinumq; hominumq;
- » Prudentem: qui multa loqui uic, tacere uic possit,

■ Hunc inter pugnas compellat seruilius sic.

T. Aelium Scallonem dicere solitum ferunt Q. Ennium de semetipso hæc scripsisse: picturamq; istam morum, & ingenij ipsius Q. Ennij factam esse.

Sermo Tauri philosophi de modo, atq; ratione tolerandi doloris secundum stoicorum decreta.

Caput V.

c Vm Delphos ad Pythia, conuentumq; totius ferme græciæ uisendum philosophus Taurus iret: nosq; ei comites essemus: inq; eo itinere Lebadiam uenissemus: quod est oppidum antiquum in terra Bœotia: affertur ibi ad Taurum amicum eius, quempiam nobilem in stoicæ disciplinæ philosophum ægra ualetudine oppressum decumbere: tunc omisso itinere, quod aliò maturandum erat: & relictis uehiculis: pergit eum propeere uidere. Nosq; de more, quem in locum, cumq; iret, secuti sumus. Et ubi ad ædes, in quibus ille ægrotus erat, peruenimus: uidemus hominem doloribus, cruciatibusq; allabi, quod græci χαλὸν dicunt: & febrim simul ad rapida affuctari: gemitusq; ex eo compressos erumpere: spiritusq; & anhelitus e' pectore eius euadere: non dolorem magis indicantes, quàm pugnam aduersus dolorem. Post deinde cum Taurus & medicos accersisset, collocatusq; de faciendâ medela esset: & eum ipsum ad retinendam patientiam testimonio tolerantia, quam uidebat, perhibito, stabilisset: egressiq; deinde ad uehiculâ

Et ad comites rediremus: uidistis inquit Taurus, nõ
 sanè iucundum spectaculum, sed cognitu tamen uti-
 le, congregientes, compugnantesq; philosophum, et
 dolorem. Facebat uis illa, et natura morbi, quode-
 rat suum, distractionem, cruciatumq; membrorum.
 Facebat contra ratio, et natura animi, quæ erat æque
 suum: perpetiebatur, et cohibebat, uerberabatq; intra
 sese uiolentias effrenati doloris. Nullos eiulatus, nul-
 las complorationes, ne ullas quidè uoces idcoras ede-
 bat. Signa tamen quædam (sicut uidistis) existebant
 uirtutis, et corporis de possessione hominis pugnan-
 tium. Tum è sectatoribus Tauri iuuenis in discipli-
 nis philosophiæ non ignarus, si tanta inquit, doloris
 acerbitas est: ut contra uoluntatem, contraq; iudiciũ
 animi utatur: inuitumq; hominem cogat ad gemen-
 dum, confitendumq; de malo morbi scæuentis, cur do-
 lor apud stoicos indifferens esse dicitur, non malum?
 Cur deinde aut stoicus homo cogi aliquid potest: aut
 dolor cogere: cum et dolorem stoici nihil cogere, et sa-
 pientem nihil cogi posse dicant? Ad ea Taurus multu-
 iam propemodum latiore. delectatus enim iam uide-
 batur illecebra quæstionis: si iam amicus inquit, hic
 noster melius ualeret: gemitus eiusmodi necessarios à
 calumnia defendisset: et hanc opinor, tibi quæstionẽ
 dissoluisset. Me autem scis, cum stoicis non bene con-
 uenire: uel cum stoica potius disciplina. Est enim ple-
 raq; et sibi, et nobis incongruens, sicut in libro,
 quem super ea re composuimus, declaratur: sed ut
 tibi à me mos geratur: dicam ego indoctius, ut aiunt,
 et apertius: quæ fuisse dicturum puto sinuosius, atq;

solertius, si quis nunc adesset stoicorū. Nosti enim credo uerbum illud uetus peruagetum ἀμαθέστερον πῶς εἶπε. καὶ σαφέστερον λέγει. atq; hinc exorsus de dolore, atq; gemitu stoici ægrotantis ita differuit. Natura inquit, omnium rerum, quæ nos genuit, induit nobis, inoleuitq; in ipsis statim principijs, quibus nati sumus, amorem nostri, & charitatem, ita prorsus, ut nihil quicquam esset charius, pensiusq; nobis, quàm nosmetipsi. Atq; hoc esse fundamentum rata est conseruandæ hominum perpetuitatis: si unusquisq; nostrum, simul atq; editus in lucem foret: harum prius rerum sensum, affectionemq; caperet: quæ à ueteribus philosophis τὰ πρῶτα κατὰ φύσιν appellata sunt: ut omnibus scilicet corporis sui commodis gauderet: ab incommodis omnibus abhorreret. Postea per incrementa ætatis exorta e' seninibus suis ratio est: & utendi consilij reputatio: & honestatis, utilitatisq; ueræ contemplatio, subtiliorq;, & exploratio commodorum delectus, atq; ita præ cæteris omnibus enituit, & præfuit decori, & honesti dignitas. Ac si ei retinendæ obtinendæue incommodum extrinsecus aliquod obstaret, contemptum est. Neq; aliud esse uere, & simpliciter bonum, nisi honestum, aliud quicquam malum, nisi quod turpe esset, existimatum est. Reliqua omnia, quæ in medio forent, ac neq; honesta essent, neq; turpia, neq; bona esse, neq; mala, decretum est. Productiones tamen, & relationes suis quæq; momentis distinctæ, diuisæq; sunt. Quæ προηγμένα καὶ ἀποπροηγμένα ipsi uocant. Propterea uoluptas quoq;, et dolor, quod ad finem ipsum

A. GEL.

bene, beateq; uiuendi pertinet: & in medijs relicta,
 & neq; in bonis, neq; in malis iudicata sunt. Sed e-
 nim quoniam his primis sensibus doloris, uolupta-
 tisq; ante consilij, & rationis exortum recens natus
 homo imbutus est: & uoluptati quidem natura con-
 ciliatus, a dolore autem, quasi a graui quodam ini-
 mico abiunctus, alienatusq; est: idcirco affectiones i-
 stas primitus, penitusq; inditas, ratio post addita, con-
 uellere, obstruere, atq; extinguere uix potest. Pugnat
 autem cum ijs semper, & exultantibus eas opprimit,
 obteritq; & parere sibi, atq; obedire cogit. Itaq; ui-
 distis philosophum ratione decreti sui nixum cum
 petulantia morbi, dolorisq; exultantia colluctantem,
 nihil cedentem, nihil confitentem, neq; ut pleriq; do-
 lentes solent, euulantem, atq; lamentantem, ac mise-
 rum sese, & infelicem appellantem: sed acres tan-
 tum anhelitus, & robustos gemitus edentem, signa,
 atq; indicia non uicti, neq; oppressi a dolore: sed uin-
 cere eum, atq; opprimere enitentis. Sed haud scio in-
 quit, an dicat aliquis ipsum illud, quod pugnat, qd
 gemit, si malum dolor non est: cur necesse est gemit-
 re, & pugnare? Quia enim omnia, quae non sunt
 mala, molestia quoq; omni non carent: sed sunt ple-
 raq; noxa quidem magna, & pernicie priuata: quia
 non sunt turpia: contra naturae tamen mansuetudi-
 nem, lenitatemq; opposita sunt, & infesta, per obscu-
 ram quandam, & necessariam ipsius naturae conse-
 quentiam. Haec ergo uir sapiens tolerare, & conta-
 ri potest, non omnino sensum sui amittere potest.
 ἀναλυσία enim, atq; ἀπάθεια, non meo tantum in

quit, sed quorundam etiam ex eadem porticu prudentiorum hominum, sicuti iudicio Panætij grauis, atq; docti uiri improbata, abiecta'q; est. Sed cur contra uoluntatem suam gemitus facere cogitur philosophus stoicus: quem nihil cogi posse dicunt? Nihil sane potest cogi uir sapiens, cum est rationis obtinenda locus. Cum uero natura cogit: ratio quoq; à natura data cogitur. Quære etiam, si uidetur, cur alicuius manu ad oculos suos repente agitata, inuitus conuiueat? Cur fulgente caelo à luminis iactu, non sua sponte & caput, & oculos declinet? Cur tonitru uehementius factò, sensim pauescat? Cur sternutamentis quatiatur? Cur aut in ardoribus solis aestuet? aut cur in pruinis imanibus obrigescat? Hæc etenim, et pleraq; alia non uoluntas, nec consiliū, nec ratio moderatur: sed naturæ, necessitatisq; decreta sunt. Fortitudo autem non ea est, quæ contra naturam monstrum uicè nititur: ultraq; modum eius egreditur: aut stupore animi, aut immanitate, aut quadam misera, et necessaria in perpetiendis doloribus exercitatione.

Qualem fuisse accepimus ferum quendam in ludo Cæsaris gladiatorem: qui, cum uulnera eius à medicis execrabantur: ridere solitus fuit: sed ea uera, et proba fortitudo est, quam maiores nostri scientiam esse dixerunt rerum tolerandarum, et non tolerandarum. Per quod apparet, esse quædam intolerabilia, quibus fortes uiri, aut obeundis abhorreant: aut sustinendis. Cum hæc Taurus dixisset: uidereturq; in eandem rem plura etiam dicturus: peruentum est ad uehicula: & conscendimus.

A. GEL.

Quod græci ænigma dicunt, latini antiqui scirpos appellauerunt. Caput VI.

¶ Væ græci dicunt ænigmata, hoc genus quidam ex nostris ueteribus scirpos appellauerunt: quale est quod nuper inuenimus per hercle antiquum, perquam lepidum tribus uersibus senarijs compositum ænigma: quod reliquimus inenarratum, ut legentium coniecturas, in requirendo acueremus.

Versus tres hi sunt.

- » Semel, minus ne, an bis minus sit, non sat scio,
- » An utrunq; eorum, ut quondam audiui, ipsi
- » Dicer Ioui regi noluit concedere.

Hoc qui nolet diutius apud se quærere: inueniet quid sit in M. Varronis de sermone latino ad Marcellum secundo libro.

Quam ob causam Cn. Dolobella proconsul, reâ mulierem ueneficij, confitentemq; ad Areopagus reiecerit. Caput VII.

¶ D Cn. Dolobellâ procōsulari imperio pro uinciam Asiam obtinentem deducta mulier Smyrnæa est. Eadem mulier uirum, et filium eodem tempore, uenenis clam datis, uita interfecerat: atq; id fecisse se confitebatur. Dicebatq; habuisse se faciendi causam: quoniam ille idem maritus, & filius alterum filium mulieris ex uiro priore genitum adolescentem optimum, & innocentissimum

num exceptum insidijs occidissent. Idq; ita esse factum controuersia non erat. Dolobella retulit ad consilium. Nemo quisquam ex consilio sententiam ferre in causa tam ancipiti audebat: quod & confessum ueneficium, quo maritus, & filius necati forent, non admittendum impunitum uidebatur: & digna tamen poena in homines sceleratos uindicatum fuisset. Dolobella eam rem Athenas ad Areopagitas, ut ad iudices grauiores, exercitatiorēsq; reiecit. Areopagite cognita causa, accusatorem mulieris, et ipsam, quæ accusabatur, centesimo anno adesse iusserunt. Sic neq; absolutum mulieris ueneficium est: quod per leges nō licuit: neq; nocens damnata, punitaq;: quæ digna uenia fuit. Scripta hæc historia est in libro Valerij Maximi factorum, & dictorum memorabiliū octauo.

Reditiones in gratiam nobilium uirorum memoratu dignæ. Caput VIII.

Aphricanus superior, et Ti. Grac. Tib. & P. Gracchorum pater rerum gestarum magnitudine, & honorum, atq; uitæ dignitate illustres uiri dissenserunt sæpenumero de Rep. et ea, siue qua alia re non amica fuerunt. Ea similtas cum diu mansisset: & solenni die Ioui epulum libaretur: atq; ob id sacrificium Senatus in capitolio epularetur: fors fuit, ut apud eandem mensam duo illi iūctim locarentur. tum quasi Dijs immortalibus arbitris in conuiuio Iouis OPT. MAX. dexteras eorum conducentibus, repente amicissimi facti, neq; solum a-

inicitia incepta: sed ad finitas simul instituta. Nam P. Scipio filiam uirginem habens iam uiro maturam, ibi tunc eodem in loco despondit eam Tib. Graccho, quæ probauerat, elegeratq; exploratissimo iudicij tempore, dum inimicus est. A. emilius quoq; Lepidus, & Fuluius Flaccus nobili genere, amplissimisq; honoribus, & summo loco in ciuitate præditi, odio inter sese graui, & similitate diutina conflictati sunt. Postea populus eos simul CENS. facit. Atq; illi, ubi uoce præconis renuntiati sunt: ibidem in campo statim non dum dimissa concione ultro uterq;, & pari uoluntate conuicti, complexiq; sunt. Exq; eo die, & in ipsa censura, & postea iugi concordia fidissime, amicissimeq; uixerunt.

Quæ dicantur uocabula anapitia. Et quod honoris quoq; uocabulum anapiti sententia fuerit.

Caput

IX.

St plurifariam uidere, atq; animaduertere in ueteribus scriptis pleraq; uocabula, quæ nunc sermonibus uulgi unam, certaq; rem demonstrant: ita fuisse media, & communia, ut significare, & capere possent duas inter sese res contrarias. Ex quibus quædam satis nota sunt, ut tempestas, ualetudo, facinus, dolus, gratia, industria. Hæc enim ferè iam uulgatum est anapitia esse, & utroq; uersus dici posse. Periculum etiam, & uenenum, & contagium, non uti nunc dicuntur, pro malis tantum dicta esse, multum exemplorum cuiusmodi reperias. Sed honorem quoq; mediam uocem fuisse: & ita appellatum, ut etiam malus honos diceretur: & signifi

atret iniuriam: id profecto rarissimum est. Q. autē
 Metellus Numidicus in oratione, quā de triūpho suo
 dixit: his uerbis usus est. Quā in re quanto uniuersi
 me unum antestatis: tanto uobis, quā mihi maiorem
 iniuriam, atq; contumeliam facit quirites. Et quanto
 probi iniuriā facilius accipiunt: quā alteri tradunt:
 tanto ille uobis, quā gratiam mihi, peiorem honorem
 habuit. Nam me iniuriam ferre, uos facere uult qui
 rites: ut hic conquestio, istuc uituperatio relinquatur.
 Honorem inquit, peiorem uobis habuit, quā gratiā
 mihi, cuius uerbi sententia est, quā ipse quoq; supra
 dicit: maiore uos adfecit iniuria, & contumelia, quā
 me. Præter huius autem uerbi notionem, adscriben-
 dam esse hanc sententiā ex oratione. Q. Metelli exi-
 stitauerunt: ut de finiremus Socratis esse decretum
 κείνου εἶναι τὸ ἀδίκην τῷ ἀδικήσῃ.

Quod æditimus uerbum latinum sit. Cap. X.

Editimus uerbum latinum est, & uetus, ea
 forma dictum, qua finitimus, et legitimus.
 sed pro eo à plerisq; nunc ædituus dicitur,
 noua, & commenticia usurpatione, quasi à tuendis
 ædibus appellatus. Satis hoc esse potuit admonendū
 gratia dixisse, propter a grestes quosdam, & indom-
 tos certatores: qui nisi auctoritatibus adhibitis, non
 comprimuntur. M. Varro in libro secundo, ad Mar-
 cellū de latino sermone æditimū dici oportere censet
 magis, quā ædituum: quod alterum sit recenti noui-
 tate fictum, alterum antiqua origine incorruptum,

- Liuius quoq; (ut opinor) in Protefilaodamia claustritimum dixit, qui claustris ianuae praesesset, eade scilicet figura, qua aeditimum dici uidebat: qui aedibus praesest. In Verrem M. Tullij in exemplaribus fi-
- delissimis, ita inueni scriptum. Aeditim, custodesq;
 - mature sentiunt. In libris autē vulgarijs aeditui scriptum est. Pomponij fabula attellana est, quae ita inscripta est Aeditimus, in qua hic uersus est.
 - Qui postquam tibi appareo, atque aeditimor in templo tuo.

T. autem Lucretius in carmine suo pro aeditus aedituentes appellat,

- Onerataq; passim
- Cuncta cadaueribus coelestium templa manebant:
- Hospitibus loca quae complebant aedituentes.

Errare istos, qui spe, & fiducia latendi peccent: cum latebra peccati perpetua nulla sit. Et super ea re Peregrini philosophi sermo ex Sophoclis poetae sententia.

Caput

XI.

p Hilosophum nomine Peregrinum, cui postea cognomenū Proteus factum est: uirum grauem, atq; constantem uidimus, cum Athenis essemus, diuersantem in quodam tugurio extra urbem. Cumq; ad eum frequenter uentitaremus: multa hercle dicere eum utiliter, & honeste audiuius: in quibus id fuit, quod praecipuum auditu meminimus. Virum quidem sapientem, non peccaturum esse dicebat, etiam si peccasse eum Diij, atq; homines raturi forent. Non

enim poenæ, aut infamiae metu non esse peccandum censebat: sed iusti, honesti quæ studio, et officio. Siqui tamen non essent tali uel ingenio, uel disciplina præditi: uti se ui sua, ac sponte facile a peccando tenerent: eos omnibus tunc peccare procliuus existimabat: cum late posse id peccatum putarent: in punitatem quæ ex ea latebra sperarent. At si sciant inquit, homines, nihil omnium rerum diutius posse cæleri: suppressius, prudentius quæ peccabitur. Propterea uersus istos Sophoclis prudentissimi poetarum in ore esse habendos dicebat.

πρὸς ταῦτα κρύπτει μηδὲν ὡς ἄπανθ' ὄρων
καὶ πάντ' ἀνέων πάντ' ἀναπύσσει χρόνος.

Alius quidam ueterum poetarum, cuius nomen mihi nunc memoria non est: ueritatem temporis filiam esse dixit.

Faceta responsio M. Ciceronis amolietis a se crimen manifestum mendacij. Caput XII.

hæc quoque disciplina rhetorica est: callide, et cum astu res criminosas citra periculum confiteri: ut si obiectum sit turpe aliquid: quod negari non queat: responsione ioculari eludas: et rem facias risu magis dignam, quam crimine. sicut fecisse Ciceronem scriptum est: cum id, quod inficiari non poterat: urbano, faceti quæ dicto diluit. Nam cum emere uellet in palatio domum, et pecuniam in præsens non haberet: a P. Sulla, qui tum reus erat: mutua HS uicies tacite accepit. Ea res tam prius quam emeret: prodita est, et in uulgus exiit. Obie

A. G E L.

Tumq; ei est, quod pecuniam domus emendæ causa a reo accepisset. Tum Cicero inopinata opprobriatione permotus accepisse se negavit: ac domum quoq; se empturum negavit. Atq; adeo inq; uerū sit accepisse me pecuniam, si domum emero. Sed cum postea emisset: & hoc mendacium in Senatu ei ab inimicis obijceretur: risit satis, atq; interridendum ἀνοινώνητος, inquit, homines estis, cum ignoratis: Irudentis, & cuncti patrisfamilias esse, quod emere uelit: empturum se se negare propter competitores emptionis.

Intra Calendas cum dicitur, quid significet, Verū ante Calendas, an Calendis, an utrunq;. Atq; inibi quid sit in oratione M. Tullij, intra Oceanum, & intra montem Taurum, & in quadam epistola, intra modum.

Caput XIII.

VM Romæ à COSS. iudex extra ordinem c. datus, pronuntiare intra Calēdas ius sus essem: A pollinarem Sulpitium doctum hominem percōctatus sum, an his uerbis intra Calēdas ipsæ quoq; Calēdæ tenerentur. Dixi q; ei me uide licet datum iudicem, Calēdas q; mihi productas, ne intra eum diem pronuntiarem. Cur inq; hoc me potius rogas quàm ex istis aliquem peritis, studiosis q; uiris: quos adhibere in consilium iudicaturi soletis? Tum illi ita ego respondi. Si aut de uetere inquā iure, aut recepto, aut controuerso, aut ambiguo, aut nouo, aut constituto discendum esset: issem plane sciscitationum ad istos, quos dicis. Sed cum uerborum latina-

rum sententia, usus, ratio exploranda sit: sæuus pro-
fecto, & cæcus animi forem. si cum haberem tui co-
piam: issem magis ad alium, quàm ad te. Audi igitur
inquit, de ratione uerbi quid existimem. Sed eo ta-
men pacto, ut id facias, non quod ego de proprietate
differuero: sed quod in ea re omnium, plurimum ue con-
sensu obseruari cognoueris. Non enim uerborum tan-
tum communium ueræ, atq; propriæ significationes
longiore usu mutantur: sed legum quoq; ipsarum ius-
sa consensu tacito obliterantur. Tum deinde differuit
me, & plerisq; alijs audientibus, in hunc fermè mo-
dum. Cum dies inquit, ita præfinita est: ut iudex in
Calen. pronuntiet: occupauit iam hæc omnes opi-
nio: non esse dubium, quin ante Cal. iure pronuntie-
tur. Et id tantum ambigi uideo, quod tu quæris: an
Cal. quoq; iure pronuntietur. Ipsum autem uerbum
sic proculdubio natum est, atq; ita sese habet: ut cum
diatur intra Cal. non alius accipi dies debeat quàm
solæ Cal. Nam tres istæ uoces, intra, atra, ultra, q-
bus certi locorum fines demonstrantur: singularibus
apud ueteres syllabis appellabantur, in, as, uls. Hæ
deinde particulæ, quoniam paruo, exiguoq; sonitu ob-
scurius promebantur: addita est tribus omnibus eadē
syllaba, et quod dicebatur, as Tyberim, & uls Tybe-
rim, dici coeptū est atra Tyberim, et ul ra Tyberim.
Item qđ erat in, accedēte eadē syllaba intra factū est,
Sūt ergo hæc oīa quasi contermina iunctis inter se fi-
nibus cohærentia, intra oppidū, ultra oppidum, a-
tra oppidū. ex quibus intra in sicuti dixi, significat.
Nam qui dicit intra oppidū, intra cubiculum, intra

ferias, non dicit aliud, q̄ in oppido, in cubiculo, in ferijs. Intra Cal. igitur, non ante Cal. est: sed in Cal. id est eo ipso die, quo Cal. sunt. Ita q; secundum uerbi ipsius rationem qui iussus est, intra Cal. pronuntiare: nisi Cal. pronuntiet: contra iussum uocis facit. Nam si ante id fiat: non intra pronuntiat, sed atra. Nescio autem quo pacto recepta uulgo interpretatio est absurdissima: ut intra Cal. significare uideatur, etiam atra Calendas, et uel ante Calēdas, nihil enī ferme interest. Atq; in super dubitatur, an Calēdis quoq; pronuntiarī possit: quando neq; ultra, neq; atra, sed quod inter hæc medium est: intra Cal. id est Calēdis pronuntiandum sit. Sed nimirum consuetudo uicit: quæ cum omnium domina rerum, tum maxime uerborum est. Ea omnia cum Apollinaris scite perquam, atq; enucleate disputauisset: tum ego hæc dixi. Cordi inquam mihi fuit, prius quã ad te irē: quærere, explorare q; , quonam modo ueteres nostri particula ista, qua de agitur, usi sint, atq; ita inuenimus Tullium in tertia in Verrem scripsisse. Est autem modo locus intra oceanum iam: nullus est neq; tam longinquus, neq; tam reconditus: quod non p̄ hæc tempora nostrorū hominum libido, iniquitasq; peruaserit. Intra oceanum dicit contra rationem tuā. Non enim uult (opinor) dicere in oceano. Terras. n. demonstrat omnes, quæ oceano ambiuntur: ad quas à nostris hominibus adiri potest: quæ sunt atra oceanum, non in oceano. Neq; n. uideri potest in insulas significare nescio quas, quæ penitus esse intra æquora ipsa oceani dicuntur. Tunc Sulpitius Apollinaris

venidens, non mehercule inargute inquit, nec incal-
 lide opposuisti hoc Tullianum: sed Cicero intra ocea-
 nū, non, ut tu interpretare: atra oceanū dixit. (Quid
 enim potest dici atra oceanū esse, cum undiq; oceanus
 circumscribat omnes terras, et ambiat?) Nā atra qđ
 est: id extra est. Qui autem potest intra esse dici, qđ
 extra est? sed si ex una tantum parte orbis oceanus
 foret: atra oceanum esse dici potest, uel ante oceanum.
 Cum uero omnes terras omnifariā, et undiq; uersum
 arcunfluat: nihil atra eum est: sed undarū illius am-
 bitu terris omnibus conuallatis, in medio eius sunt
 omnia, quæ intra oras eius inclusa sunt. sicuti her-
 cle sol non atra cœlum uertitur: sed in cœlo, & in-
 tra cœlum. Hæc tunc Apollinaris scite, acutēq; di-
 cere uisus est. Sed postea in libro M. Tullij epistolarū
 ad Ser. Sulpitium sic dictum esse inuenimus, intra
 modum, ut intra Cal. dicunt, qui dicere atra Calē
 das uolunt. Verba hæc Ciceronis sunt: quæ adposui.
 » sed tamen quoniam effugi eius occasionem, qui for-
 » tasse arbitraretur, me hanc rem imperite non puta-
 » re, si perpetuo tacerem, modice hoc faciam. Aut etiā
 » intra modum, ut & illius uolūtati, & meis studijs
 » seruiā. Modice dixerat hoc faciā. i. cum modo æquo,
 et pari. Deinde quasi hoc displiceret, & corrigere id
 uellet, addidit: Aut etiam intra modū. per quod mi-
 nus sese ostendit id facturū esse: qđ quod fieri modice
 uideretur. i. non ad ipsum modū, sed retro paululū,
 & atra modum. In oratione etiā quā pro. P. Sestio
 scripsit: intra montem Taurū sic dicit, ut non signi-
 ficet in monte Tauro: sed usq; ad montem Taurū cū

ipso monte. Verba sunt hæc ipsius. M. Tullij ex ea,
 22 quam dixi oratione, Antiochum magnum illum ma
 22 iores nostri magna belli contentione, terra, mariq; su
 22 peratum, intra montem Taurū regnare iusserunt. A
 22 siam, qua illū multarunt: Attalo, ut is in ea, regna
 ret: condonarunt. Intra montem inqt, Taurum regna
 re iusserunt: quod non perinde est, ut intra cubicu
 lum dicamus, nisi uideri potest id esse intra montem:
 quod est intra regiones, quæ Tauri montis obiectu se
 parantur. Nam sicuti qui intra cubiculum est: is non
 in cubiculi parietibus, sed intra parietes est: quibus cu
 biculū includitur: qui tamen ipsi quoq; parietes in cu
 biculo sunt: ita qui regnat intra montem Taurum,
 non solum in monte Taurō regnat: sed in ijs etiā re
 gionibus, quæ Taurō monte claudūtur. Num igitur
 secundum istam uerborum M. Tullij similitudinem,
 q̄ iubetur intra Cal. pronuntiare, is & ante Calen
 das, & ipsis Calendis iure pronūtiare potest? Neque
 id fit quasi priuilegio quodam insitæ consuetudinis:
 sed certa rationis obseruatione, cum omne tempus, qđ
 Calendarum die includitur, intra Calendas esse re
 cte dicitur.

Saltem particula quam uim habeat, & quā ori
 ginem.

Caput XIII.

Altem particula, quā haberet principalem
 6 significationem: quæq; uocis istius origo eēt:
 quærebamus. Ita. n. primitus factam esse
 apparet: ut quæ uideatur, sicuti quædam supplemen
 ta orationis temere, & incondite adsumpta. Atq; erat
 q̄ diceret legisse se in grāmaticis commentarijs P. Nī

gidi, saltem ex eo dictum, quod esset, si aliter. Idque ipsum
 dictum solitum per defectionem. Nam plenam esse senten-
 tiam, si aliter non potest. sed id nos in iisdem com-
 mentariis Nigidij, cum eos non (opinor) incuriose le-
 gissemus: nusquam inuenimus. videntur autem uerba
 ista, si aliter non potest, a significatione quidem uo-
 calæ huius, de qua quærimus: non abhorrere. sed tot
 uerba tamen in paucissimas literas cludere: improbe
 cuiusdam subtilitatis est. Fuit etiam qui diceret ho-
 mo in libris, atque in literis assiduus, saltem sibi dictum
 uideri. u. media litera extrita. salutem enim ante di-
 ctum, quod nos saltem diceremus. Nam cum alia quæ-
 dam petita, et non impetrata sunt: Tum solemus in-
 quit, quasi extremum aliquid petituri, quod negari
 minime debeat, dicere, hoc saltem fieri, aut dari oportere,
 tanquam salutem postremo petentes, quam et impetra-
 ri certe, et obtineri sit æquissimum. sed hoc itidem non
 illepide quidem fictum, nimis tamen esse uidetur com-
 menticiam. Censuimus igitur amplius quærendum.

Quod Sisenna in libris historiarum aduerbium huiusce-
 modi sæpenumero usus est, cælatim, uellicatim, saltua-
 tim.

Caput XV.

Ubi lectitaremus historiã sisennæ adsi-
 due: huiusmodi figuræ aduerbia in oratione
 eius aduertimus, cuiusmodi sunt hæc, cur-
 sim, properatim, cælatim, uellicatim, saltuatim. Ex quibus
 duo prima, quæ sunt notiora, exemplis non indi-
 gebant. Reliqua in historiarum sexto sic scripta sunt.

A. G E L .

» *Quàm maxime cælatim poterat in insidijs suos dispo-*
 » *nit. Item alio in loco. Nos una æstate in Asia, et Gre-*
 » *cia literis gesta, idcirco continentia mandavimus, ne*
 » *uellicatim, aut saltuatim scribēdo, lectorū animos im-*
 » *pediremus.*

A V L I G E L L I I N O C T I V M A T T I C A
 R V M C O M M E N T A R I I .

L I B E R X I I I .

*Inquisitio uerborum istorum M. Tullij curiosior, quæ
 fuit in Libro primo Antonianarū. Multa autem im-
 pendere uidentur præter naturam et, præterq; fa-
 tum, tractatumq; an idem duo ista significant fatum,
 atq; naturam, an diuersum. Caput I.*

» *Cicero in primo Antoniarū ita scri-*
 » *ptum reliquit: Hūc igitur ut seque-*
 » *M rer properaui: quem præsentēs non*
 » *sunt secuti. Non ut proficerem aliqd*
 » *(neq; enim sperabam id, nec præ-*
 » *stare poteram) sed, ut siqd mihi humanitus accidisset*
 » *(multa autem impendere uidentur, præter naturam*
 » *etiã, præterq; fatum) huius diei uocem, testem Rei p-*
 » *relinquerem, meæ perpetuæ erga se uolūtatis. Præ-*
 » *ter naturam inquit, præterq; fatum. An utrunq; idē*
 » *ualere uoluerit, Fatum, Atq; naturam? et duas res,*
 » *ἀνθ' ἐνὸς ὑποκειμένα πεπωμένα, καὶ φύσιν; An ne-*
 » *ro diuiserit, separaritq; ut alios casus natura ferre ui-*

deatur, alios fatum: considerandum equidem puto. Atq; id maxime requirendum, qua ratione dixerit, accidere multa humanitus posse præter fatum: quãdosc ratio, & ordo, & insuperabilis quædam necessitas fati constituitur, ut omnia intra fatum claudenda sint. nisi illud sane Homeri secutus est.

μη καὶ ὑπὲρ μοῖραν δόμον ἄιδος εἰσαφίκηαι.

Nihil autem dubium est, quin uiolentam, & inopinatam mortem significauerit: quæ quidem potest recte uideri accidere, præter naturam. sed cur id quoq; genus mortis extra fatum posuerit: neq; operis huius est explorare, neq; temporis. Illud tamen non prætermittendum est: quod Virg. quoq; id ipsum, quod Cicero de fato, opinatus est: cum hoc in quarto libro dixit de Elisa: quæ mortem per uim potita est.

» Nam quia nec fato, merita nec morte peribat.

Tanquã in faciendo fine uitæ, quæ uiolenta sunt: non uideantur è fato uenire. Demosthenis autem uiri prudentia pari, atq; sciundia præditi, uerba idem ferè significãtia de natura, atq; fato M. Cic. secutus uideatur. Ita enim scriptum est in oratione illa egregia, cui titulus est περὶ σεφάνου, ὁ μὲν τοῖς γονῶσιν ομίλων μόνον γεγενῆσθαι τὸν τῆς ἐμφομένης καὶ τὸν αὐτόματον, θάνατον περιμένει. ὁ δὲ καὶ τῆ πατρίδι ὑπὲρ τῆ μὴ ταύτην ἐπιθεῖν δαλύσαν. ἀπὸ θνήσκειν ἐβλήσει. Quod Cicero fatum, atq; naturam uideatur dixisse, id multo ante Demosthenes τὴν πεπωμένην καὶ τὸν αὐτόματον θάνατον appellauit. αὐτόματος enim θάνατος quasi naturalis, & fatalis, nulla extrinsecus uicocactus uenit.

super poetarum Pacuuij, & Accij colloquio fami-
liari in oppido, Tarentino.

Vibus otium, & studium fuit uitas, atq;
q ætates doctorum hominum quærere, ac me-
moriam tradere: de M. Pacuio, & L. Accio
tragicis poetis historiam scripserunt huiusmodi.
Cum Pacuuius inquit, grandi iam ætate, & du-
tino corporis morbo adfectus, Tarentum ex urbe Ro-
ma concessisset: Accius tunc haud paruo iunior profi-
ciscens in Asiam, cum in oppidum uenisset: diuerit
ad Pacuuium, comiterq; inuitatus, plusculusq; ab eo
diebus retentus, tragœdiam suam, cui Atreus no-
men est: desyderanti legit. Tum Pacuuium dixisse a-
iunt, sonora quidem esse, quæ scripsisset, & gran-
dia: sed uideri ea tamen sibi duriora paulum, & a-
cerbiora. Ita est inquit Accius, uti dicas. Neq; id sa-
ne me poenitet. Meliora enim fore spero, quæ deinceps
scribam. Nam quod in pomis est, itidem inquit, esse
aiunt in ingenijs. quæ dura, et acerba nascuntur: post
fiunt mitia, & iucunda. sed quæ gignuntur statim
uicta, & mollia, atq; in principio sunt uiuida: non
matura mox fiunt, sed putria. Relinquendum igitur
uisum est in ingenio, quod dies, atq; ætas mitificet.

An uocabula, hæc, necessitudo, & necessitas, diffe-
renti significatione sint.

Iſu prorſus, atq; ludo res digna eſt: cum ple-
 riq; grammaticorum adſeuerant, neceſſitu-
 dinem, & neceſſitatem, mutare longe, dif-
 ferréq;. Ideo quod neceſſitas ſit ius quæpiam pre-
 mens, & cogens: Neceſſitudo autem dicatur ius quod-
 dam, & uinculum religioſæ coniunctionis. Idq; u-
 num ſolitarium ſignificet. Sicut autem nihil quic-
 quam intereſt, ſuauiditas dicat, an ſuauiditas, ſanctitu-
 do, an ſanctitas, acerbitudo, an acerbitas, acritudo,
 an quod A. cius in Neoptolemo ſcripſit, acritas: ita ni-
 hil rationis dici poteſt: quin neceſſitudo, & neceſſitas
 ſeparentur. Itaq; in libris ueterum uulgo reperias
 neceſſitudinē dici pro eo, quod neceſſum eſt. ſed neceſ-
 ſitas ſane pro iure, officioq; obſeruantia, ad finitatis
 ue infrequens eſt. Quamquam qui ob hoc ipſum ius
 ad finitatis, familiaritatis ue coniuncti ſunt: neceſſa-
 rij dicuntur. Reperi tamen in oratione. C. Caſaris,
 qua plautiam rogationem ſuaſit: neceſſitatem dictā
 pro neceſſitudine, id eſt iure ad finitatis. Verba hæc
 ſunt. Equidem mihi uideor pro noſtra neceſſitate,
 non labore, non opera, non industria deſuiſſe. Hoc
 ego ſcripſi de utriuſq; uocabuli indifferentia, admo-
 nitus forte uerbi iſtius, cum legerem ſempronij Aſel-
 lionis ueteris ſcriptoris quartum ex hiſtoria librum,
 in quo de P. Africano Pauli filio ita ſcriptum eſt.
 Nam ſe patrem ſuum audiſſe dicere L. Aemilium
 Paulum, nimis bonum imperatorem ſignis collatis
 decertare, niſi ſumma neceſſitudo, aut ſumma ei oc-
 caſio data eſſet.

Olympiadis Alexandri matris, comis ac prudēs
ad filium rescriptio. Caput IIII.

N plerisq; monumentis rerum ab Alexā
i dro gestarum, & pauloante in libro M.
Varronis, qui inscriptus est Orestes, uel de
insania, Olympiadem Philippi uxore festiuissime re
scripsisse legimus Alexandro filio. Nā cum is ad ma
trem ita scripsisset. Rex Alexander Iouis Hammo
nus filius Olympiadi matri salutem dicit. Olympias
ei rescripsit ad hanc sententiam. Amabo inquit, mi
fili quiescas: neq; deferas me, neq; criminere aduer
sum Iunonem. Malum mihi prorsum illa magnum
dabit: cum tu me literis tuis pellicem illi esse confite
ris. Ea mulieris scite, atq; prudentis erga ferocem fi
lium comitas sensim, & comiter admonuisse eum ui
sa est: deponendam esse opinionem uanam, quā ille in
gentibus uictorijs, & adulantium blandimentis, &
rebus supra fidem prosperis imbiberat: genitum esse
se se de Ioue.

De Aristotele, Theophrasto, & Menedemo philo
sophis, deq; eleganti uerecundia Aristotelis successo
rem diatribæ suæ eligentis. Caput V.

Aristoteles philosophus annos iam ferè na
a tus duo & sexaginta, corpore aegro, adfe
ctoq; ac spe, uitaq; tenui fuit. Tunc omnis
eius sectatorum cohors ad eum accedit, orantes, obse
crantesq; ut ipse deligeret loca sui, & magistræ suc
cessorem

cessorem. quo post summum eius diem perire ut ipso
 uterentur ad studia doctrinarum complenda excolē-
 daq; quibus ab eo ibuti fuissent. Erant tunc in eius
 ludo boni multi: sed præcipui duo Theophrastus, &
 Menedemus, ingenio ū, atq; doctrinis cæteros præsta-
 bant. Alter ex insula Lesbos fuit. Menedemus autem
 Rhodo. Aristoteles respondit facturum esse quod uel-
 lent: cum id sibi foret tempestuum. Postea breui tem-
 pore, cum ūdem illi, qui de magistro destinando pe-
 tierant: præsentibus essent: V inū ait, quod tum biberet,
 non esse id ex ualetudine sua, sed insalubre esse, atq;
 asperum, ac propterea quæri debere exoticum, uel
 Rhodium aliquod, uel Lesbium. Id sibi utrunq; ut
 curarent, petiuit V surumq; eo dixit, quod sese magis
 iuuisset. Eunt. curant. inueniunt. adferūt. Tum Ari-
 stoteles Rhodium petit, degustat. Firmum inquit, her-
 cle uinum, et iucundum. Petiit mox Lesbium, quo i-
 tem degustato, utrunq; inquit, oppido bonum: sed
 ἡ δ' ἴων ὁ λέσβιος. Id ubi dixit: nemini fuit dubiū,
 quin lepide simul, & uerecunde, successorem illa uo-
 ce sibi, non uinum delegisset. Is erat e' Lesbos Theo-
 phrastus, homo suauitate insigni, linguæ pariter, atq;
 uitæ. Itaq; non diu post Aristotele uita defuncto ad
 Theophrastum omnes concesserunt.

Quid ueteres latini dixerunt, quas græci προ-
 σωσίως appellant. Et item quod uocabulum barba-
 rismi non usurpauerint neq; Romani antiquiores,
 neq; Attici.

Caput

VI.

Z

9 *Vas* græci προσωδίας dicunt: eas uete-
 res docti, tum notas uocum, tum moderamē-
 ta, tum accentuunculas, tum uoculationes ap-
 pellabāt. Quod nunc autem barbare quē
 loqui dicimus: id uitium sermonis, non barbarum es-
 se, sed rusticum, & cum eo uitio loquentes, rustice lo-
 qui dictitabant. P. Nigridius in commentarijs gram-
 maticis, Rusticus fit sermo inquit, si adspires perpe-
 ram. Itaq; id uocabulum, quod dicitur uulgo barba-
 rismus, qui ante diui Augusti ætatem pure, atq; inte-
 gre locuti sunt: andixerint, non dum equidem in-
 ueni.

Diuersum de natura leonum dixisse Homerū in
 carminibus, & Herodotum in historijs.

Caput

VII.

I *Eænas* inter omnem uitam semel parere,
 eoq; uno partu nunquã edere plures, quã
 unum Herodotus in tertia historia scri-
 ptum reliquit. Verba ex eo libro hæc sunt.

ἡ δὲ λέαινα, ἐὼν ἰχυρότατον καὶ θρασύτατον, ἀπαξ ἐν
 τῷ βίῳ τίκτει. ἐντίκτεσα γὰρ συνεβάλλει τῷ τέκνῳ
 τὰς μήτρας. τὸ δὲ αἴτιον τοῦτο, τοῦτ' ἐστίν, ἐπεὶ ἂν ὁ
 σκύμνος ἐν τῇ μήτρῃ ἐὼν ἀρχεται διακινούμενος ὁ
 δὲ ἔχων ὄνυχας θηρίων πολλὸν πάντων ὄξυτάτους, ἀ-
 μύσει τὰς μήτρας. αὐξανόμενος δὴ πολλῶ μάλλον
 ἐξικνέεται καταγράφων πέλας τὲ δὴ ὁ τόκος ἐστὶ, καὶ
 τὸ παράπαν λείπεται αὐτέων ὑγιὲς ἄδέν.

Homerus autem leones (sic enim foeminas quoq; ui-
 rili genere appellat,) quod grammatici ἐπίμοιον,
 uocant, plures gignere, atq; educare catulos dicit.

versus, quibus hoc aperte demonstrat: hi sunt.

ἑστῆκει ὡς τίς τε λέων περὶ οἷσι τέκεσιν
ὠρᾶτε νηπιῶσιντι συναντήσονται ἐν ὕλῃ
ἄνδρες ἐπακτῆρες.

Item alio in loco idem significat.

πυκνὰ μάλα σενάων ὡς τε λῖς ἠυγένιος
ὠρᾶβ' ὑπὸ σκύμους ἐλαφίβολος ἀρπασεν ἀνὴρ
ἕλης ἐκ πυκινῆς. ὁ δὲ τ' ἀχνηται ὕσπερος ἐλθὼν
πολλὰ δὲ τ' ἀγνὲ πῆλθε μετ' ἀνέρος ἵχνι ἐραυνῶν
εἶποθεν ἐξ ὄροι μάλα γὰρ δριμύς χόλος αἶρει.

*Ea nos dissensio, atq; diversitas cum ageret in-
clytissimi proctarum, et Historicorum nobilissimi: pla-
cuit libros Aristotelis philosophi inspicere: quos de ani-
malibus exquisitissime composuit. in quibus quod su-
per ista re scriptum inueniremus: cum ipsius Aristo-
telis uerbis in his commentarijs scriberemus. Verba
Arist. hæc sunt ex lib. de historia animalium. VI.*

λέων δὲ ὅτι μὲν ὄχουει ὀπισθεν καὶ ἐστὶν ὀπισθερητι-
κόν. εἴρηται πρότερον, ὄχουει δὲ καὶ τίκτει οὐπᾶσαν
ῶραν, καθ' ἕκαστον μὲν τοι ἐνιαυτὸν τίκτει μὲν ὄσω τῷ
ἔαρος, τίκτει δ' ὡσεπιτοπολὺ δύω. τὰ μὲν τοι πλείστα
ἔξ. τίκτει δ' ἐνίστε καὶ ἐν. ὁ δὲ λεχθεὶς μῦθος περὶ τῷ
ἐκβάλλειν τὰς ὕσπερας τίκτοντα, λιρώδης ἐστίν. συνετέ-
θη δὲ ἐκ τοῦ σπανάιους εἶναι τοὺς λέοντας ἀποροῦντος
τὴν αἰτίαν τοῦ τὸν μῦθον συνθέντος. σπάνιον γὰρ τὸ
γένος τὸ τῶν λέοντων. καὶ οὐκ ἐν πολλῷ γίνεται τό-
πω. ἀλλὰ τῆς ἀυρώπης ἀπάσης ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ ἀ-
χελώος καὶ τοῦ νέσσο ποταμῶν. τίκτει δὲ καὶ ὁ λέων
πάνυ μικρὰ ἔτως. ὡς τε δὲ μὴν ἄντα μόλις βαδί-
ζεν. οἷδ' ἐν σφίρα λέοντες τίκτεσι πεντάκις, τοπρῶτον

πέντε. ἔτα ἂν ἐλάττωσα. μετὰ δὲ ταῦτα ἔκίετι ἕδην
τίκτεσιν. ἀλλ' ἄγονοι διατελοῦσιν. οὐκ ἔχῃ δὲ ἡ λέαινα
χίτην ἀλλ' ὅ ἄρρην λέων. βάλλῃ δὲ ὁ λέων τοὺς κύνια
δοντας καλαμένους τέταρας μόνους δύο μὲν ἄνωθεν,
δύο δὲ κάτωθεν. βάλλει δὲ ἐξάμηνος ὢν τὴν ἡλικίαν.

Quod Afranius poeta prudenter, et lepide sapiē
tiam filiam esse usus, & memoriae dixit.

Caput

VIII.

m A xime hoc, atq; uerissime Afranius poeta
de gignenda, comparandaq; sapientia opi
natus est, quod eam filiam esse usus, & me
moriae dixit. Eo nanq; argumento demonstrat: qui sa
piens esse rerum humanarum uelit: non libris solum,
neq; disciplinis rhetoricis, dialecticisq; opus esse: sed o
portere eum uersari quoq; exerceriq; in rebus cōmi
nis noscendis, periclitandisq;: eaq; omnia acta, &
euenta firmiter meminisse. & proinde sapere, ac con
sulere ex ijs, quæ pericula ipsa rerum docuerūt. non
quæ libri tantum, aut magistri, per quasdam inani
tates uerborum, & imaginum, tanquã in mimo, aut
in somnio delectauerint. Versus Afranij sunt in to
gata, cui sellæ nomen est.

• Vsus me genuit, mater peperit Memoria.

• σοφίαν uocant me Grai, uos sapientiam.

Item uersus est in eandem ferme sententia Ρασιμῆ,
quem Macedo philoſophus uir bonus familiaris me
us scribi debere censebat pro foribus omnium tem
plorum.

■ Ego odi homines ignaua opa, et philosopha sentētia. Nihil enim fieri posse indignus, neq; intolerantius dicebat, q̄ qđ homines ignaui, ac desides, operti barba, & pallio, mores & emolumenta philosophiæ, in linguæ, uerborumq; artes conuerterent: et uitia facundissime accusarent, intercutibus ipsi uitijs madentes.

Quid Tullius Tiro in commentarijs scripserit de suculis, et hyadibus, quæ sunt stellarum uocabula.

Caput IX.

Tullius Tiro M. Ciceronis alumnus, et liber-
t
tus, adiutorq; in literis studiorum eius fuit.

Is libros complures de usu, atq; ratione linguæ latinæ, item de uarijs, atq; promiscuis quæstionibus composuit. In ijs esse præcipui uidentur, quos græco titulo *παραδείκτας* libros inscripsit, tanquam omne rerum, atq; doctrinarum genus continentis. ibi de ijs stellis, quæ appellantur suculæ, hoc scriptū est. A deo inquit ueteres Romani literas græcas nesci-
uerunt: et rudes græcæ linguæ fuerūt: ut stellas, quæ
in capite Tauri sunt: propterea suculas appellarint:
quod eas *ὕαδας* græci uocant. tanquam id uerbum
latinum græci uerbi interpretamentum sit: quia græ-
ce *ὕες* sues latine dicantur. Sed *ὕαδας* in-
quit, *ὄν ἀπὸ τῶν ὕων*, ita ut nostri opica
putauerunt: sed ab eo, quod est *ὑειν*, appellan-
tur. Nam & cum oriuntur: & cum occidunt, tem-
pestates, pluias, largosq; imbres cient. Pluere au-
tem græca lingua *ὑειν* dicitur. Hæc quidem Tiro
in Pandectis. Sed enim ueteres nostri, nō usq; eo opica

A. G. E. L.

Et agrestes fuerunt, ut stellas hyadas idcirco sucu-
 las nominarent, quod ūes latine sues dicantur, sed
 ut quod græci ὑπερ, nos super dicimus: quod illi
 ὑπίος, nos supinus: quod ὑπορβός, nos subculcus:
 quod item illi ὑπνος nos primo sypnus, deinde per
 y. græce, latineq; o. literæ cognitionem, somnus. Sic
 quod ab illis ὑάδες à nobis primo syades, deinde
 sucule appellatæ. Stellæ autem istæ nō in capite Tau-
 ri sunt: ut Tiro dicit (Nullum enim uidetur præter eas
 stellas Tauri caput) sed eæ ita circulo, qui Zodiacus
 dicitur sitæ, locatæq; sunt, ut ex earum positu speci-
 es quædam, et simulachrum esse uideatur Tauri ca-
 pitis, sicuti cæteræ partes, et reliqua imago Tauri con-
 formata, et quasi depicta est locus, regionibusq; ea-
 rum stellarum, quas græci πλειάδας nos uergu-
 lias uocamus.

Quid sororis ἑτυμον dixerit Labeo Antisti-
 us, et quid fratris Nigidius.

Caput X.

I Abeo Antistius iuris quidem ciuili disci-
 plinam principali studio exercuit: et con-
 sulentibus de iure publice responsitauit.
 cæterarum quoque bonarum artium non
 expers fuit. Et in grammaticam sese, atque diale-
 cticam, literasq; antiquiores, altioresq; penetra-
 uerat. Latinarumq; uocum origines, rationesq; per-
 calluerat. Eaq; præcipue scientia ad enodandos ple-
 rosque iuris laqueos utebatur. Sunt adeo libri post

mortem eius editi, qui posteriores inscribuntur. Quorum librorum tres continui tricesimus octauus tricesimus nonus, & quadragesimus pleni sunt id genus rerum ad enarrandam, & illustrandam linguam latinam conducentium. Præterea in libris, quos ad PRÆET. edictum scripsit: multa posuit partim lepide, atque argute reperta: sicuti hoc est, quod in quarto, ad edictum libro scriptum legimus. Soror inquit appellata est, quod quasi seorsum nascitur, separaturq; ab ea domo, in qua nata est: & in aliam familiam transgreditur. Fratris autem uocabulum. P. Nigidius homo impense doctus non minus arguto, subtiliq; ἑρμηνεύ. interpretatur, frater inquit, est dictus, quasi fere alter.

Quem M. Varro iustum, aptumq; esse numerum conuiuarum existimarit. Ac de mensis secundis, & de bellarijs. Caput XI.

Epidissimus liber est M. Varronis ex satyris menippæis, qui inscribitur, Nescis quid uesper serus uehat. In quo differit de apto conuiuarum numero, deq; ipsius conuiuij habitu, cultuque. Dicit autem conuiuarum numerum incapere oportere a gratiarum numero, & progredi ad musarum, idest proficisci a tribus, & consistere in nouem ut cum paucissimi conuiuæ sunt: non pauciores sint, quam tres: cum plurimi, non plures q̄ nouem. Nam multos inquit, esse non conuenit, quod turba plerumq; est turbulenta. Et Romæ quidem con-

stat, sed et Athenis. nusquam autem plures cubabāt. Ipsum deinde conuiuū constat inquit, ex rebus quatuor: & tum deniq; omnibus suis numeris absolutū est: si belli homunculi collecti sunt: si lectus locus: si tempus lectum: si apparatus non neglectus. Nec loquaces autem inquit, conuiuas, nec multos legere oportet. Quia eloquentia in foro, & apud subsellia: silentium uero non in conuiuio, sed in cubiculo esse debet. Sermones igitur id temporis habendos censet, nō super rebus anxijs, aut tortuosis: sed iucundos, atq; inuitabiles, et cum quadam illecebra, & uoluptate uiles: ex quibus ingenium nostrum uenustius fiat, & amoenius. Quod profecto inquit, euenit: si de id genus rebus ad communem uitæ usum pertinentibus confabulemur: de quibus in foro, atq; in negotijs agendis loqui non est otium. Dominum autem inquit, conuiuij esse oportet non tam lautum, q̄ sine sordibus. Et in conuiuio legi non omnia debent: sed ea potissimum, quæ simul sint βιωπραϊν, et delectent. Neq; non de secundis quoq; mensis cuiusmodi esse eas oporteat: præcipit. His enim uerbis utitur, Bellaria inquit, ea maxime sunt mellita: quæ mellita non sunt. τέμματα enim cum τέλει societas infida. Quod Varro in hoc loco dixit bellaria: nequis forte in ista uoce hæreat: significat id uocabulum omne mensæ secundæ genus. Nam quæ τρυφήματα græci, aut τέμματα dixerunt: ea ueteres nostri bellaria appellauerunt. Vina quoq; dulciora est inuenire in comœdijs antiquioribus hoc nomine appellata, dictaq; esse ea Liberi bellaria.

Tribunos plebis prehensionem habere, uocationem non habere. Caput XII.

i N quadam epistola Attei Capitonis scriptum legimus Labeonem Antistium legum, atq; morum TO. RO. iurisq; ciuiliis doctum apprime fuisse. sed agitabat inquit hominem libertas quaedam ninnia, atq; uecors usq; eo, ut D. Augusto iam principe, et remp. obtinente ratum tamen, pensumq; nihil haberet: nisi quod iustum, sanctumq; esse in Romanis antiquitatibus legisset. ac deinde narrat quid idem Labeo per uiatorem a TRI. ple. uocatus responderit. cum a muliere inquit quadã TRI. PLE. aduersum eum aditi Gellianum ad eum misissent: ut ueniret: & mulicri responderet: Iussit eum, qui missus erat: redire: et Tribunis dicere ius eos non habere, neq; se, neq; alium quenquam uocandi. cum moribus maiorum TRI. PLE. prehensionem haberent: uocationem non haberent. Iosse igitur eos uenire, et prehendi se iubere: sed uocandi absentem ius non habere. Cum hoc in ea Capitonis epistola sublegissemus: id ipsum postea in M. Varronis rerum humanarum uno, & uicesimo libro enarratius scriptum inuenimus. Verbaq; ipsa super ea re Varronis adscripsimus. In magistratu inquit, habent alij uocationem, alij prehensionem, alij neutrum. Uocationem ut COSS. & cæteri, qui habent imperium. Prehensionem, ut TRI. PLE. et alij, habent uiatorem. Neq; uocationem, neq; prehensionem, ut QVEST. & cæteri, qui neq; licet rem habent, neque uiatorem. Qui uocationem habent, ydem prehendere, tenere, abducere possunt, &

A. G E L.

hæc omnia, siue adsunt quos uocant: siue aciri ius-
 serunt. TRI. PL. uocationem habent nullam. Neque
 minus multi imperiti perinde, atque haberent, ea
 sunt usi. Nam quidam non modo priuatum, sed eti-
 am COS. in rostra uocari iusserunt. Ego III Vir
 uocatus à Portio TRI. PLE. non iui, auctoribus prin-
 cipibus, et uetus ius tenui. Item tribunus cum essem,
 uocari neminem iussi: neque uocatum à collega parè-
 re inuitum. Huius ego iuris, quod M. Varro tradit:
 Labeonem arbitror uana tunc fiducia, cum priuatus
 esset: uocatum à TRI. non isse. Quæ malum autem
 ratio fuit uocantibus nolle obsequi: quos confiteare
 ius habereprehendendi? Nam qui iure prehendi: us
 etiam in uincula duci potest. sed quærentibus nobis
 quam ob causam TRI. qui haberent summam coer-
 cendi potestatem, ius uocandi non habuerint: illud
 occurrit, quod TRI. PL. antiquitus creati uidetur: nõ
 iuri dicundo, nec causis, querelisq; de absentibus
 noscendis: sed intercessionibus faciendis: quibus præ-
 sentes fuissent: ut iniuria, quæ coràm fieret: arce-
 tur. Ac propterea ius ad se uocandi ademptum: quo-
 niam ut uim fieri uetarent: assiduitate corû, et præ-
 sentium oculis opus erat.

Quod in libris humanarum M. Varronis scri-
 ptum est, ædiles et QVAEST. PO. RO. in ius, à priuato
 ad prætorem uocari posse.

Um ex angulis, secretisq; librorum, ac magistrorum in medium iam hominum, & in lucem fori prodissem: quaesitum esse me-
 mini in plerisq; Romæ stationibus ius publice docentium, aut respondentium, an QVAEST. PO. RO. ad PRAT. in ius uocari posset? Id autem non ex otiosa quaestione agitabatur: sed usus forte natæ rei ita erat, ut uocandus esset in ius QVAEST. Non pauci igitur existimabant, ius uocationis in eum Prætori non esse: cum magistratus PO. RO. proculdubio esset. Et neque uocari, neque, si uenire nollet: capi, atque prehendi, salua ipsius magistratus maiestate posse. Sed ego, qui tum assiduus in libris M. Varronis fui: cum hoc quaeri, dubitariq; animaduertissem: protuli unum & uicesimum rerum humanarum, in quo ita scriptum fuit. Qui potestatem neque uocationis populi uiritim habent, neque prehensionis: eos magistratus à privato in ius quoq; uocari est potestas. M. Leuinius ædilis curulis à privato ad prætorem in ius est eductus. Nunc stipendi seruis publicis non modo prehendi non possunt: sed etiam ultero summcuent populum. Hoc Varro in ea libri parte de ædilibus. Supra autem in eodem libro. QVAEST. neque uocationem habere, neque prehensionem dicit. Vtraq; igitur libri parte recitata in Varronis omnes sententiam concesserunt: Quæstor que in ius ad PRÆT. uocatus est.

A. G E L.

Verba ex libro Messalæ auguris, quibus docet q
sint minores magistratus, & Consulcm, Prætoresq;
collegas esse, et quædã alia de auspicijs. Cap. XIII.

p Omœrium quid esset augures Pop. Ro. qui
 libros de auspicijs scripserunt: istiusmodi sen
 tentia definierunt. Pomœrium est locus in-
 tra agrum effatum, per totius urbis circuitum pone
 muros regionibus certis determinatus: qui facit finem
 urbani auspicij. Antiquissimum autẽ pomœrium, quã
 ab Romulo institutum est: Palatij montis radicibus
 terminabatur. Sed id pomœrium pro incrementis
 REI P. aliquoties prolatum est, et nunc totos, editosq; col
 les circumplexum est. Habebat autem ius proferen
 di pomœrij, qui Po. Ro. a gro de hostibus capto auxe
 rat. Propterea quæsitum est, ac nunc etiam in quæ
 sitione est: quam ob causam ex septem urbis montibus,
 cum cæteri sex intra pomœrium sint, Aventinus so
 lus, quæ pars non longinqua, nec infrequens est: ex
 tra pomœriũ sit. Neq; id Ser. Tullius rex, neq; Sulla,
 qui proferẽdi pomœrij titulum quæsiuit: neq; postea
 D. Julius, cum pomœrium proferret: itra effatos ur
 bis fines incluserint. Huius rei Messala aliquot cau
 sas uideri scripsit. sed præter eas omnes ipse unam
 probat: quod in eo monte Remus urbis condendæ gra
 tia auspiciauerit: auesq; irritas habuerit, superatusq;
 in auspicio à Romulo sit. Idarco inquit, omnes, qui
 pomœrium protulerunt: montem istum excluserunt,
 quasi auibus obscœnis ominosum. Sed de Aventino
 monte prætermittendum non putavi: quod non pri

dem ego in *Elidis grammatici ueteris commentario* offendi: in quo scriptum erat, *Auentinū antea, sicuti diximus, extra pomœriū exclusum.* Post authore *D. CLAV. receptum, et intra pomœriū fines obseruatū.* In edicto *COSS.* quo edicunt: *Quis dies comitijs cœnariatis futurus sit: scribitur.* Ex uetere forma perpetua nequis magistratus minor de cœlo seruasse uelit. *Quæri igitur solet, qui sint magistratus minores.* Super hac re meis uerbis nil opus fuit: quoniã liber *M. Messalæ auguris de auspicijs primus, cum hoc scribe remus: forte adfuit: propterea ex eo libro uerba ipsius Messalæ subscripsimus.* *Patriciorū auspicia in duas sunt potestates diuisa. Maxia sunt COSS. PRAET. TO. CENS. Neq; tamen eorum omnium inter se eadē, aut eiusdē potestatis, ideo qđ collegæ non sunt CENS. COSS. aut PRAET. PRAE. COSS. sunt. Ideo neq; COSS. aut PRAET. CENS. neq; CENS. COSS. aut PRAET. turbant, aut retinent auspicia. At CENS. inter se. rursus PRAET. COSS. que iter se et uitiant, & obtinent. PRAET. & si collegæ COS. est, neq; PRAET. neq; COS. iure rogare potest: ut quidē nos a superioribus accepimus, aut ante hæc tempora seruatum est. Et ut in cōmentario. XIII. C. Tuditani patet, quia impiū minus PRAET. maius habet COS. & a minore imperio maius, aut a maiore collegæ rogare iure non potest. Nos his temporibus PRAET. prætorē creāte ueterum auctoritatem sumus secuti: neq; his comitijs in auspicio fuimus. CENS. æque nō eodē rogantur auspicio, atq; COSS. & PRAET. Reliquorum magistratuum minora sunt auspicia. Ideo illi*

A. GEL.

• minores, hi maiores magistratus appellantur. Mino-
 • ribus creandis magistratibus Tributus comitijs magi-
 • stratus: sed iustus curiata datur lege. Maiores centu-
 • riatis comitijs fiunt. Ex his omnibus uerbis Messalæ
 manifestum fit, & qui sint magistratus minores, &
 quamobrem minores appellantur. Sed & collegam
 esse PRAET. COS. docet: quod eodem auspicio crean-
 tur. Maiora autem dicuntur auspicia habere, quia eo-
 rum auspicia magistrata sunt, quã aliorum.

Item uerba eiusdem Messalæ differentis, aliud
 esse ad populum loqui, aliud cum populo agere: &
 qui magistratus a quibus auocent comitiatum, eiusdē
 capituli XIII portio. Caput XV.

Dem Messala in eodē libro de minoribus
 magistratibus ita scribit. COS. ab oibus
 magistratibus, & comitiatum, & concio-
 nem auocare potest. PRAET. & comitiatum, et con-
 cionem usquequaq; auocare potest, nisi a COS. Mino-
 res magistratus nusquam nec comitiatum, nec concio-
 nem auocare possunt, ea re, qui eorum primus uocat
 ad comitiatum, is recte agit: quia bisariam cum po-
 pulo agi non potest. Nec auocare alius alij posset: si
 concionem habere uolunt: uti ne cum populo agant:
 quamuis multi magistratus simul concionem habere
 possunt. Ex his uerbis Messalæ manifestū est, aliud
 esse cum populo agere, aliud concionem habere. Nam
 cum populo agere, est rogare quid populum, quã suis
 fragijs suis aut inbeat, aut uetet. Concionem au-

tem habere, est uerba facere ad populum sine ulla rogatione.

Humanitatem non id significare, quod uulgus putat: sed eo uocabulo qui synceriter locuti sunt, magis proprie esse usos. Caput XVI.

¶ Vi uerba latina fecerunt: quiq; ijs probe
 q̄ usi sunt: humanitatem non id esse uoluerūt,
 quod uulgus existimat: Quodq; a græcis
 φιανθρωπία dicitur: & si significat dexteritatem
 quandā, beneuolentiamq; erga omnes homines pro
 miscuam: sed humanitatem appellauerunt id prope
 modum, quod græci παιδείαν uocant: nos erudi-
 tionem, institutionemq; in bonas artes dicimus: quas
 qui synceriter cupiunt, adpetuntq; ij sunt uel maxi-
 me humanissimi. Huius enim scientiæ cura, & di-
 sciplina ex uniuersis animantibus, uni homini data
 est. Idcircoq; humanitas appellata est. sic igitur eo
 uerbo ueteres esse usos, & cum primis M. V arronē,
 M. q; Tullium omnes ferme libri declarant. Quam
 obrem satis habui unum interim exemplum prome-
 re. Itaq; uerba posui V arronis, è libro rerum huma-
 narum primo, cuius principium hoc est, Praxiteles,
 qui propter artificium egregium, nemini est paulū
 modo humaniori ignotus. Humaniori iquit, non ita,
 ut uulgo dicitur, facili, & tractabili, & beneuolo, tã
 etsi rudis literarum sit (hoc enim cum sententia ne
 quaquam conuenit) sed eruditori, doctiori q;, qui
 Praxitelem, quid fuerit, & ex libris, & ex histo-
 ria cognouerit.

A. GEL.

Quid apud M. Catonem significant uerba hæc,
inter os, atq; offam. Caput XVII.

Ratio est. M. Catonis Censorij, de ædil. uitio
 20 o creatis: ex ea oratione uerba hæc sunt. Nunc
 20 ita aiunt in segetibus, et in herbis bona fru-
 20 menta esse. Nolite ibi nimiam spem habere. Sæpe au-
 20 diui inter os, atq; offam multa interuenire posse. Ve-
 20 rum inter offam, atq; herbam ibi uero longum inter-
 20 uallum est. Erutius Clarus, qui PRÆFEC. urbi, et
 bis COS. fuit, uir morum, literarumq; ueterum stu-
 diosissimus ad Sulpitium Apollinarem scripsit, homi-
 nem memoriæ nostræ doctissimum quærere sese, et
 petere, ut sibi rescriberet: quænam essent eorum uer-
 borum sententiæ. Tum Apollinaris nobis præsentibus
 (nam id temporis ego adolescens Romæ sectabar eum
 discendi gratia) rescripsit Claro, ut uiro erudito, bre-
 uissime. Vetus esse prouerbiū inter os, et offam, idē
 significans, quod græcus ille παροιμιώδης uersus.
 πολλὰ μεταξύ πέλει κύλικος, καὶ χείλος ἄκρον.

Platonem tribuere Euripidi Sophoclis uersum. Et
 inueniri uersus uerbis iisdem, aut paucis syllabis im-
 mutatis, apud diuersos poetas temporibus uarijs na-
 tos. Caput XVIII.

Ersus est notæ uenustatis senarius.
 σοφοὶ τύραννοι τῶν σοφῶν ξυνουσία.
 Eum uersum Plato in Theæteto Euripidi
 esse dicit. Quod quidem nos admodum mi-
 γαμμύτ.

ramur. Nam scriptum eum legimus in tragœdia Sophoclis: quæ inscripta est, αἴας ὁ λύκος. Prior autem natus fuit Sophocles, quàm Euripides. Sed etiam ille uersus non minus notus.

γέρων γέρωντα παιδαγωγῆσω σ' ἐγώ.

Et in tragœdia Sophoclis scriptum est, cui titulus est, φιλοκτήτης, & in Bacchis Euripidis id quoq; animaduertimus apud Aeschylum ἐν τῷ πυρφόρῳ προμήθει. Et apud Euripidem in tragœdia, quæ inscripta est Ἴνῶ, eundem esse uersum, absq; pauca syllabis. Aeschylus sic.

σιγῶντε ὅπου δεῖ. καὶ λέγων τὰ καίρια.

Euripides ita.

σιγῶν τε ὅπου δεῖ, καὶ λέγειν ἀσφαλές.

Fuit autem Aeschylus non breui antiquior.

De genere, atq; nominibus familiae Portiae.

Caput

XIX.

Um in domus Tiberianæ Bibliothecâ sedere-
remus, ego, & Apollinaris Sulpitius, et quidam alij mihi, aut illi familiares: prolatus forte liber est, ita inscriptus, M. Catonis nepotis. Tū quæri coeptum est, quisnam is fuisset M. Cato Nepos. Atq; ibi adolescens quispiam (quod ex eius sermonibus coniectare potui) non abhorrens a' literis. Hic inquit est. M. Cato, non cognomento Nepos, sed M. Catonis Censorij ex filio Nepos, qui pater fuit Mar. Catonis prætorij uiri, qui bello ciuili Vticæ necem sibi gladio manu sua consciauit: de cuius uita liber est Mar. Ciceronis, qui inscribitur laus. Mar. Catonis: quæ in

▲

A. GEL.

eodem lib. idem Cicero pronepotē fuisse dicit M. Catonis Censorij. Eius igitur, quem Cicero laudavit: pater hic fuit M. Cato, cuius orationes feruntur inscriptæ M. Catonis Nepotis. Tū Apollinaris (ut mos eius in reprehendēdo fuit) placide admodum, leniterq; Laudo inquit, te mi fili, quod in tantula ætate etiã, si hunc M. Catonem, de quo nunc quæritur, quis fuerit ignoras: auditiũcula tamen quadam de Catonis familia aspersus es. Non unus autem, sed complures M. illius Catonis Censorij nepotes fuerunt geniti, nõ eodem patre. Duos enim M. ille Cato, qui & orator, & CENS. fuit, filios habuit, & matribus diuersos, & ætatibus longe dispares. Nam iam adolescente altero matre eius amissa, ipse quoq; iam multum senex: Salonij clientis sui filiam uirginem duxit in matrimonium. Ex qua natus est ei M. Cato Salonianus. hoc enim illi cognomentũ fuit, a Salonio patre matris datũ. Ex maiore aut Catonis filio, qui PRÆT. designatus patre uiuo mortuus est: & egregios de iuris disciplina libros reliquit: nascitur hic, de quo quæritur, M. Cato. M. filius. M. nepos. Is satis uehemens orator fuit: multasq; orationes ad exemplum Auiscriptas reliquit, et COS. cũ Q. Martio REGE fuit. Inq; eo consulatu in Africam profectus in ea prouincia mortem obiit. Sed is, non ita, ut dixisti. M. Catonis prætorij uiri, qui se Vticæ occidit: & quem Cicero laudauit, pater fuit. Nec quia hic nepos Catonis Censorij, ille autẽ pronepos fuit, propterea necessum est, patrem hunc ei fuisse. Hic enim nepos, cuius hæc modo prolata oratio est: filium quidem maiorem Cato-

nem habuit: sed non eum, qui Vtica perijt: sed quæ cum ædil. curulus, et PRÆT. fuisset in Galliã Narbonensem profectus, ibi uita functus est. Ex altero autem uiro Cenſorij filio longe natu minore, quem Salonianum esse appellatum dixit: duo nati sunt. L. Cato, & M. Cato. IS M. Cato. TRIB. I. leu. fuit, & præturam petens mortem obiit, ex quibus eo natus est M. Cato prætorius, qui se bello ciuili Vtica interemit: de cuius uita, laudibusque, cum M. Tullius scriberet: prope potem eum Catonis Censurij dixit fuisse. Videtis igitur hanc partem familie, quæ ex minore Catonis filio progenita est: non solum generis ipsius tramitibus, sed temporum quoque spatio differre. Nam quia ille Salonianus, in extrema patris ætate, sicuti dixi, natus fuit: prognati quoque ab eo aliquanto posteriores fuerunt, quam qui à maiore fratre eius geniti erant. Hanc quoque temporum differentiam facile animaduertitis ex hac ipsa oratione, cum eam legetis. Hæc Sulpitius Apollinaris, nobis audientibus dixit: quæ postea ita esse, uti dixerat, cognouimus: cum & laudationes funebres, & librum commentariorum de familia porcia legeremus.

Quod à scriptoribus elegantissimis maior ratio habita sit sonitus uocum, atque uerborum iucundioris, quæ à græcis ἀφωρία, dicitur, quæ regulæ disciplina, quæ à grammaticis reperta est,

Caput

XX.

A 2

A. GEL.

i Interrogatus est Probus Valerius, quod ex familiari eius quondam comperi, has ne urbis, an has urbes. Et hanc turrim, an hanc turrim dici oporteret. Si aut uersum inquit, pangis, aut orationem solutam struis: atq; ea uerba dicenda sunt: non finitiones illas præancidas, neq; fetiditas grâmaticas spectaueris: sed aurem tuam interroga, quo quid loco conueniat dicere: quod illa suaserit: id profecto erit rectissimum. Tum is, qui quæsierat: quo nam modo inquit, uis aurem meam iterrogem? Et Probum ait respondisse, quo suam Virgilius percunctatus est: qui diuersis in locis, urbes, Et urbis dixit, arbutrio, consilioq; usus auris. Nam in primo Georgicon, quem ego inquit, librum manu ipsius collectum legi, urbis per i literam scripsit.

Verba e uersibus eius h c sunt.

- - Urbis ne misere Cæsar,
- Terrarumq; uelis curam.

Verte enim, Et muta, ut urbes dicas, insipidius nescio quid facies, Et pinguius. Contra in. III. Aeneidos, Urbes dixit, per e literam.

- Centum urbes habitant magnas.

Hic item muta, ut urbis dicas: nimis exilis uox erit, Et exanguis. Tanta quippe iuncturæ differentia est in consonantia uocum proximarum. Præterea idem Virg. turrim dixit, non turrem, Et securim non se-

- Turrim in præcipiti stantem. Et (curi.
- Incertam excussit ceruice securim.

Quæ sunt (opinor) iucundioris gracilitatis, quam si suo utrumq; loco per e literam dicas. At ille, qui in

terrogauerat rudis profecto, & aure agresti homo,
 Cur inquit, aliud alio in loco potius, rectiusq; esse di-
 cas, non sane intilligo. Tum Probus iam commotior,
 Noli inquit, igitur laborare, utrum istorum debe-
 as dicere, urbis, an urbes. Nã cum id genus sis, quod
 uideo, ut sine iactura tui pecces: nihil perdes utrum
 dixeris. His tum uerbis Probus, & hac fini hominẽ
 dimisit: ut mos eius fuit erga indociles propè incle-
 menter. Nos autem aliud quoq; postea consimiliter
 a Virgilio duplici modo scriptum inuenimus. Nam
 tres, & tris posuit eodem in loco, ea iudicij subtili-
 tate, ut si aliter dixeris, mutauerisq; & aliquid ta-
 men auris habeas: sentias suauitatem sonitus diuidere.
 Versus ex decimo hi sunt.

- » Tres quoq; threicos boreæ de gente suprema,
 Et tris, quos idas pater, & patria smara mittit.
 Tres hic, tris illic, utrunq; pensiculate, modulateq; re-
 peries suo quicq; in loco sonare aptissime. sed in il-
 lo quoq; itidem Virgilij uersu.
- » Hæc finis Priami fatorum, simul ut et hic fi-
 nis dicat, durum, atq; absonum erit. Respuentq; au-
 res, quod mutaueris, sicut illud contra eiusdem Virgi-
 lijs insuauius facias, si mutes.
- » Quem das finem rex magne laborum?
 Nã si ita dicat, quam das finem? iniucundũ nescio
 quo pacto, & laxiorem uocis sonum feceris. Ennius
 item rectos cupressos dixit, contra receptum uocabu-
 li genus, hoc uersu.
- » Capitibus nutantibus pinos, rectosq; cupressos.
 Firmior ei credo, et uiridior sonus esse uocis usus est

rectos dicere cupressos, quàm rectas. Còtra uero idē
 Ennius in annali duodeuicesimo, aere fulua dicit nō
 fuluo. Non ob id solum, quod Home. ài po. Babriū di
 cit: Sed quod hic sōnus (opinor) uocabilior est uisus,
 & amoenior. Sicuti etiam M. Ciceroni mollius, tereti
 usq; uisum est in quinta, in Verrem. fretu scribere
 quàm fretu. Ierangusto inquit, fretu diuisa. Erat enī
 crassius, uastusq; perangusto fretu dicere. Idem in
 secunda simili usus modulamine. Manifesto peccatu
 inquit, non peccato. hoc enim scriptum in uno, atq;
 in altero antiquissimæ fidei libro Tironiano repe
 ri. Verba sunt Cicer hęc. Nemo ita uiuebat, ut nul
 la eius uitæ pars, summæ turpitudinis esset expe
 r. nemo ita in manifesto peccatu tenebatur: ut cum im
 pudens fuisset in facto, tum impudentior uideretur,
 si negaret. Huius autē uocis cum elegantior hoc in
 loco sōnus, & tum ratio certa & probata est. hic. n.
 peccatus, quasi peccatio, recte, latineq; dicitur. Sicut
 hic incestus, non qui admissi. sed quod admissum est:
 & hic tributus, quod tributum nos dicimus, à ple
 rusq; ueterum dicta sunt. hic quoq; adlegatus, et hic
 arbitratus, pro allegatione, proq; arbitratione dicen
 tur. Qua ratione seruata, arbitratus, et adlegatus meo
 dicimus. sic igitur in manifesto peccatu dixit: ut in ma
 nifesto ince, tu ueteres dixerunt. Nō quia latinū esset
 peccato dicere: sed quia in loco isto positum subtilius
 ad aurem, molliusq; est. Lucretius æq; auribus inter
 uens, funem fœminino genere appellauit, in hisce
 uersibus,

Haud, ut opinor, enim mortalia sæcla superne

Aurea de cœlo demisit funis in arua.

Cum dicere usitatus, manente numero posset.

Aureus e' cœlo demisit funis in arua.

Sacerdotes quoq; fœminas M. Cicero antistitas dicit non secundum grammaticam legem antistites. Nam cum insolentias uerborum à ueteribus dictorum plerunq; respiceret: huius tamen uerbi in ea parte sonitu delectatus. Sacerdotes inquit, Cereris, atq; illius funi antistitæ usq; adeo in quibusdam, neq; rationem uerbi, neq; consuetudinem, sed solam aurem secuti sunt, suis uerba modulis pensitantem. Quod qui non sentiant, inquit idem ipse M. Cicero cum de numerosa, et apta oratione differeret: quas aureis habeant, aut quid in ijs hominis simile sit: nescio. Illud uero cum primis apud Homerum ueteres grammatici adnotauerunt: qđ cum dixisset quodã in loco, κολοιούς τε ψήρας τε, Alio in loco nõ ψήρων τε, sed ψάρων dixit. τῶν δ' ὥστε ψάρων νέφος ἔρχεται ἢ ἐ κολοιῶν.

Secutus non communem, sed propriam in quocunq; uocis situ iucunditatem. Nam si alterum in alterius loco ponas. utrunq; feceris sonitu insuaue.

Verba T. Castritij rhetoris ad discipulos adolescentes de uestitu, atq; calciatu non decoro. Cap. XXI.

Castritius rhetoricæ disciplinæ doctor, qui

T. habuit Romæ locum principem declaman-

di, & docendi summa uir auctoritate, gra-

uitateq; & a D. Adriano in mores atq; literas spe-

ctatus, cum me presente (usus sum eni eo magistro) di-

discipulos quosdã suos senatores uidisset die feriato tu

nicis, & lacernis indutos, & gallicas calceatos, equi-
 dem inquit, maluissim vos togatos esse. Pigritum est cin-
 ctos saltem esse, & penulatos. Sed si hic uester hu-
 iusmodi uestitus de multo iam usu ignoscibilis est:
 soleatos tamen vos Po Ro. Senatores, per urbis vias in-
 gredi nequaquam decorum est. Non hercle uobis mi-
 nus, quàm illi tum fuit, cui hoc M. Tul. pro turpi cri-
 mine obiecit. Hæc me audiente Castritius, et qua-
 dam alia ad eam rem conducentia romane, & se-
 uere dixit. pleriq; autem ex ijs, qui audierant: requi-
 rebant, cur soleatos dixisset, qui gallicas, non soleas
 haberent? sed Castritius profecto scite, atq; incorru-
 pte locutus est. Omnia enim fermè id genus, quibus
 plantarum calces tantum in fine teguntur: cætera pro-
 pè nuda, & teretibus habenis iuncta sunt: soleas di-
 xerunt. Nonnunquam uoce græca crepidulas. Galli-
 cas autem uerbum esse opinor nouum, non diu ante
 ætatē M. Ciceronis usurpari coeptum. Ita q; ab eo ipso
 • positum est in secunda Antoniarū. Cum gallicis in-
 • quit, et lacerna cucurristi. Neq; in ea significatione
 id apud quenquam alium scriptum lego, grauioris
 duntaxat authoritatis scriptorem. sed (ut dixi) cre-
 pidas, et crepidulas, prima syllaba correpta id genus
 calciamentum appellauerunt, quod græca κρηπίδας
 uocant. Eiusq; calciamenti sutores crepidarios dixe-
 runt. Sempronius A. Sellio in libro rerum gestarum
 • XIII Crepidarium inquit, cultellum rogauit a
 • crepidario sutore.

Comprecationes, quæ ritu Romano fiunt Dÿs, expositæ sunt in libris sacerdotum, inter quas Marti Nerienem tribuunt, & quid Neriene, seu Nerio nomen importet.

Caput

XXII.

Comprecatiões deorum immortalium, quæ ritu Romano fiunt, expositæ sunt in libris sacerdotum Po. Ro. & in plerisq; antiquis orationibus. In ijs scriptum est Laciam Saturni, Salaam, Neptuni, Horã Quirini, Iurites Quiritij, Maiam Volcani, Nerien Iunonis, Molas Martis, Nerienem quoq; Martis. Ex qbus id, quod postremũ posui, sic plerosq; dicere audio, ut primã in eo syllabã producant: quo græci modo dicunt *ννπέδας*, maris deas. Sed qui probe locuti sunt: primam correptam dixerunt tertiam produxerunt. Est enim rectus casus uocabuli, sicut in libris ueterum scriptum est: Nerio. quãquam M. Varro in satyra menippæa, quæ inscribitur *οὐκ ἀμαχία* uel *νρῖο μαχία* non nerio, sed neriones uocatiue dicit in his uersibus.

- ” Theanna, & Peranna, Pranda, Celato, Palcs;
- ” Nerienes, Minerua, Fortuna, ac Ceres.

Ex quo nominandi quoq; casum eundem fieri necessum est. Sed nerio à ueteribus sic declinatur quasi Anio. Nam perinde ut anienem, sic nerienem dixerunt, tertia syllaba producta. Id autem, siue nerio, siue nerienes est, sabinum uerbum est. Eoq; significatur uirtus, & fortitudo, itaq; ex Claudijs, quos à Sabinis oriundos accepimus: qui erat egregia, atque præstanti fortitudine, Nero appellatus est. sed id Sabinum

*ni à græcis accepisse uidentur: qui uincula, & fir-
 mamenta membrorum vōū πα dicunt. Vnde nos quoq;
 Latine nervos appellamus. Nerio igitur Martis uis, &
 potentia, & maiestas quædam esse Martis demonstra-
 tur. Plautus aut in truculento, conjugem esse Nerienē
 * Martis dicit. Atq; id sub persona militis in hoc uersu.
 Mars peregre adueniēs salutat Nerienē uxorem suā
 Super ea re audiui non incelebrem hominem dicere,
 nimis comice i lautum imperito, et incondito militi fal-
 sam, nouamq; opinionem tribuisse, ut Nerienem con-
 iugem esse Martis putaret. Sed id perite magis, q̄ co-
 muce dictum intelliget, qui leget. Cn. Gellij annalem
 tertium, in quo scriptum est, Hersiliā, cum apud T.
 Tatium uerba faceret: pacemq; oraret: ita precatam
 esse. Neria Martis te obsecro pacem date, uti liceat nu-
 ptijs proprijs, & prosperis uti: quod de tui coniugis
 consilio contigit uti nos itidē integras raperent: unde
 liberos sibi, & suis posteris, patriæ pararent. De tui
 inquit coniugis consilio, Martem scilicet significans, p
 quod apparet non esse id poetice à Plauto dictum sed
 eā quoq; traditionem fuisse, ut Nerio à q̄busdā uxor
 esse Martis diceretur. In ubi autem animaduertendum
 est, quod Gellius Neria dicit per a literā, non nerio,
 neq; Nerienes. Præter Plautum etiam, Præterq; Gel-
 lium, Licinius Imbrex uetus comædiarū scriptor in
 fabula, quæ Neæra inscripta est: ita scripsit.
 Nolo ego Neæram te uocent, sed Nerienem.
 Cum quidem Marti es in connubium data.
 Ita autem senarij numerus huiusce uersus habet, ut
 tertia in eo nomine syllaba, contra quàm supra di-*

etum est: corripienda sit. Cuius sonitus quanta apud ueteres indifferentia sit: notius est, q̄ ut plura in id uerba sumenda sint. Ennius autem in primo annali in hoc uersu.

- » Nerienen Mauortis. Et hercle, nisi, quod minime solet: numerum seruauit: primam syllabam intendit, tertiam corripuit. Ac ne id quidem præmittendum puto, cuiusmodi est, quod in commentario quodâ Seruij Claudij scriptum inueni. Nerio dictum quasi neirio, hoc est sine ira, & cum placiditate, ut eo nomine nitem, tranquillumq; fieri Martem precenur. Ne enim particula, ut apud græcos, ita plerunq; in latina quoq; lingua priuatiua est.

M. Catonis consularis, & censorij pulcherrima exprobratio contra philosophantes nomine, & non re.

Caput XXIII.

- M. Cato consularis, & censorius publicis iam, priuatisq; opulētus rebus uillas suas inexcultas, & rudes ne tectorio quidem prælitus fuisse dicit: ad annum usq; ætatis suæ septuagesimū, atq; ibi postea his uerbis utitur. Neq; mihi inqt
- » ædificatio, neq; uasum, neq; uestimentum ullū est in
- » manu pretiosum, neq; pretiosus seruus, neq; ancilla.
- » siquid est inquit, quo utar: utor. Si non est, ego sum,
- » cuiq; per me uti, atq; frui licet. Tum deinde addit,
- » uitio uertunt, q̄a multa egeo. At ego illis, q̄a nequeunt
- » egere. Hæc mera ueritas Tusculani hominis, egere se multis rebus, et nihil tamē cupere dicentis: plus her

cle commouet ad exhortandam parsimoniam, sustinendamq; inopiam: quam græcæ istorum præstigiæ philosophari sese dicentium, umbrasq; uerborum inanes fingentium: qui se nihil habere, & nihil tamen cogere, ac nihil cupere dicunt, cum & habendo, & egendo, & cupiendo ardeant.

Quæsitum, tractatumq; quid sint manubiæ, atq; inibi dicta quædam de ratione utendi uerbis pluribus idem significantibus. Caput XXIII.

i N fastigis fori Traiani simulachra sunt sita circumundiq; inaurata equorum, atq; signorum militarium, subscriptumq; est ex manubijs. quærebat Phauorinus, cum in area fori ambularet, & amicum suum COS. operiretur: causas pro tribunali cognoscentem, nosq; tunc eum secta remur. quærebat inquam, quid nobis uideretur significare proprie manubiarum illa inscriptio. tum quispiam, qui cum eo erat, homo in studijs doctrinæ multum, atque celebrati nominis: Ex manubijs inquit, significat ex præda: manubiæ enim dicuntur præda, quæ manu capta est. Etiam si inquit Phauorinus, opera mihi princeps, & prope' omnis in literis, disciplinisq; græcis sumpta est: non usq; eo tamen infrequens sum uocum latinarum, quas subsicuo, atq; tumultuario studio colo, ut hanc ignorem interpretationem uulgariam, quod esse dicantur manubiæ præda. sed quæro an M. Tullius uerborum homo diligentissimus in oratione, quam dixit de lege agræ-

ria Calendis Ianuarij contra Rullum, inani,
 & illepada geminatione iunxerit manubias, et præ-
 dam: si duo hæc uerba idem significant: neq; ulla re
 aliqua dissident. Atq; ut erat Phauorinus egregia
 quadam, uel diuina memoria, uerba ipsa M. Tullij
 statim dixit: ea nos adscribimus hic, prædam, manu-
 bias, sectionem, Castra deniq; Cn. Pompeij sedente im-
 peratore Xuiriuendunt. Et infra itidem duo hæc si-
 mul iunctim posita dixit, ex præda, ex manubijs, ex
 auro coronario. Ac deinde ad eum conuertit, qui ma-
 nubias esse prædam dixerat. Et uidetur ne tibi inqt,
 utroq; in loco M. Cicero duobus uerbis idem, sicuti tu
 putas, significantibus iepte, & frigide esse usus? Ac
 tali ioco dignus, quali apud Aristophanem facetissi-
 mum comicorum Euripides Aeschylum insectatus
 est, cum ait.

δὲς ταυτὸν ἡμῖν εἶπεν ὁ σοφὸς ἀχυλος,

ἢ κω γὰρ εἰς γὴν φησὶ, καὶ κατέρχομαι.

ἢ κω δὲ ταυτὸν ἐστὶ τῷ κατέρχομαι.

νὴ τὸν δ' ὡς περ εἶτις εἶποι γέγονι.

χρησον σὺ μάκτραν. εἰ δὲ βέλει κάρδοπον.

Nequaquam uero inqt ille, talia uidentur, quale est,
 μάκτρα καὶ κάρδοπος, quæ a poetis, uel oratoribus
 græcis, nostrisq; celebrandæ, & ornandæ rei gra-
 tia, duobus eadem pluribus ue nominibus frequen-
 tantur. Quid igitur inquit Phauorinus, ualet hæc re-
 petitio, instauratioq; eiusdem rei, sub alio nomine in
 manubijs, & in præda? Num ornat, ut alioqui so-
 let, orationem? Num eam modulatiorem, aptioremq;
 reddit? Num onerâdi, uel exprobrâdi criminis casu

A. GEL.

sa, exaggerationem aliquam speciosam facit. Sicuti in libro eiusdem M. Tullij, qui de constituendo accusatore est, una eademq; res pluribus uerbis uehementer, atq; atrociter dicitur. Sicilia tota si una uoce loqueretur, hoc diceret. Quod auri, quod argenti, quod ornamentorum in meis urbibus, sedibus, delubris fuit. Nam cum urbes totas semel dixisset: sedes, delubraq; addidit: quæ sunt ipsa quoq; in urbibus. Item in eodem libro simili modo. Siciliam inquit, provinciam. C. Verres per triennium depopulatus esse: Siculorum ciuitates uastasse: domos exinanisse: fana spoliasse dicitur. Ecquid uidetur, cum Siciliam provinciam dixerit, atq; etiam insuper ciuitates addiderit: domos etiam, & fana, quæ infra posuit, comprehendisset: uerba hæc item multa, atq; uaria depopulatus esse, uastasse, exinanisse, spoliasse. Non'ne unam, & eandem uim in sese habent? sane, sed quia cum dignitate orationis, & cum graui uerborum copia dicuntur, quanquam eadem ferè sint, & ex una sententia cooriantur plura tamen esse existimantur. quoniam & aures, & animum sæpius ferunt, hoc ornatus genus in crimine uno uocibus multis, atq; sæuis extruendo, ille iam tunc M. Cato antiquissimus in orationibus suis celebrauit: sicuti in illa, quæ inscripta est, de decem hominibus, cum Thermum accusauit: quod decem liberos homines eodem tempore interfecisset: hisce uerbis eandem rem omnibus significantibus usus est. Quæ quoniam sunt eloquentiæ latinæ tunc primum exorientis lumina, uerba quædam sublustria, libitum est ea mihi ἀπομνημονεύειν. Tuum nefarium facinus pe-

iore facinore operire postulas: suavidias humanas fa-
 as: decem funera facis: decem capita libera interfi-
 as: decem hominibus uitam eripis indicta causa, in-
 iudicatis, indemnatis. Item M. Cato in orationis pri-
 cipio, quam dixit in Senatu pro Rhodiensibus, cum
 uellet res nimis prosperas dicere: tribus uocabulis in-
 dem sentientibus dixit. Verba eius hæc sunt. Scio so-
 lere plerisque hominibus in rebus secundis, atque pro-
 lixis, atque prosperis animum excellere, atque super-
 biam, atque ferocitatem auferescere. Idem Cato ex ori-
 ginum septimo in oratione, quam contra Ser. Gal-
 bam dixit: compluribus uocabulis super eadem re
 usus est. Multa me dehortata sunt huc prodire, anni,
 ætas, uox, uires, senectus, uerum enim uero cum
 tantam Rem P. ager arbitrarer. Sed ante omnes a-
 pud Homerum eiusdem rei, atque sententiæ luculen-
 ta exaggeratio est.

ἔκτορα δ' ἐκβελέων ὑπαγε ζῶς. ἐν τὲ κοίης.

ἐκ τ' ἀνδροντασίης. ἐν θ' αἵματος. ἐν τὲ κυδοίμου.

Item alio in uersu.

ἴσμιναί τε. μάχαι τε. φόνοι τ' ἀνδροντασίαι τε.

Nam cum omnia ista utrobique multa, et continua no-
 mina nihil plus demonstrant, quam prælium: huius
 tamen rei uaria facies delectabiliter, ac decore mul-
 tis, uariisque uerbis depicta est. Neque non illa quoque a-
 pud eundem poetam una in duobus uerbis sententia
 cum egregia ratione repetita est. Idæus enim cum in-
 ter Aiacem, et Hectorem decertantes armis interce-
 deret, us ad eos uerbis usus est.

μηκέτι πάυδε φίλω πολεμίζετε μηδ' ἄ μάχεσθον.

In quo uersu non oportet alterum uideri uerbum, idē quod superius significans supplendi numeri causa extrinsecus additum, & consarcinatum. Est enim hoc inane admodū, & futile. Sed cum in inuenibus gloriæ studio flagrantibus peruicaciam, ferociamq; & cupidinē pugnae leniter tamen, ac placide obiurgaret: atrocitatem rei, & culpam perseverandi bus idem dicendo alio, atq; alio uerbo auxit, i culcauitq; duplexq; eadem compellatio admonitionem facit instantiorem. & ec illa quidē eiusdem significationis repetitio ignaua, & frigida uideri debet.

μνησθήρες δ' ἄρα τιλεμάχῳ θάνατόν τε μόρον τε ἦρτυον. quod bis idē dixerit. θάνατον καὶ μόρον.

Indignitas enim moliendæ tam acerbæ, tamq; iniuste necis, miranda mortis iteratione defleta est. Cæterum quis tam obtuso ingenio est: qui non intelligat πολεμίσετε, καὶ μάχεσθον, uerba idem duo significantia non frustra posita esse, ut illa quoq;

βάσῃ ἴθι ἅλῃ ὄνειρε, καὶ βάσῃ ἴθ' ἴρι ταχῆα neq; ἐκ παραλλήλου, ut qdā putant, sed hortamentum esse acre, imperatæq; celeritatis. Verba quoq; illa M. Ciceronis in L. Pisonem trigemina, etiam si dure auris hominibus non placent: non uenustatem modo numeris quæsiuere: sed figuram, simulationemq;

- » oris pluribus simul uocibus uerberauerūt. Vultus
- » deniq; iquit totus, qui sermo qdam tactus mentis est:
- » hic in fraudem homines impulit. hic eos, quibus erat
- » ignotus: decepit: fefellit: induxit. Quid igitur simile est, inquit, apud eundem in præda, & manubijs? Nihil profecto istiusmodi. Nam neq; ornatus sit addi-

tis manu-

tis manubijs, neq; exaggeratius, modulatius ue. sed aliud omnino præda est, ut in libris rerum, uerborumq; ueterum scriptum est, aliud manubiæ. Nam præda dicitur corpora ipsa rerum, quæ capta sunt. Manubiæ uero appellatæ sunt pecunia à quæst. ex uenditione prædæ redacta. utruq; ergo dixit M. Tullius cumulandæ inuidiæ gratia Xuiros ablaturos, persecuturosq; prædam, quæ non dum esset uenundata, & pecuniam, quæ ex uenditione prædæ percepta esset. Itaq; hæc inscriptio, quã uidetis: ex manubijs, non res, corporaq; ipsa prædæ demonstrat (Nihil enim captum est horum à Traiano ex hostibus) sed facta esse hæc, comparataq; ex manubijs, idest ex pecunia prædatitia declarat. Manubiæ eni sunt, sicuti iam dixi, non præda, sed pecunia per quæst. Po. Ro. ex præda uēdita cōtracta. Quod per quæst. autem dixi, intelligi nunc oportet præfectum ærarij significari. Nam cura ærarij à quæst. ad præfect. trāsata est. Est tamen nonnusquam iuenire, ita scripsisse quosdam non ignobiles scriptores, ut aut temere, aut incuriose prædam pro manubijs, et manubias pro præda posuerint. & tropicā quadam figurā mutationem uocabuli fecerunt. Quod facere concessum est, scite id, periteq; faciētibus. sed enim qui proprie, atq; signate locuti sunt: sicuti hoc in loco M. Tullius manubias pecuniam dixerunt.

Verba P. Nigidij, quibus dicit, in nomine Valeri in casu uocandi, primam syllabam acuenam esse: Et item alia ex eiusdem uerbis ad rectam scripturā

Nigidij uerba sunt, ex commentariorū grā
 P maticorum. XXIII. hominis in discipli-
 nis doctrinarum omnium præcellentis. De
 inde inquit, uoculatio qui poterit seruari, si non scie-
 mus in nominibus, ut Valeri, utrum interrogandi,
 aut uocandi sint? Nam interrogandi secunda syllaba
 superiore tono est quā prima. Deinde nouissima deli-
 citur. At in casu uocandi summo tono est prima. De
 de gradatim descendunt. sic quidem P. Nigidius di-
 ci præcipit. Sed si quis nunc Valerium appellans, in
 casu uocandi secundum id præceptum Nigidij acue-
 rit primam: non aberit, quin rideatur. Summum au-
 tem tonum *προσωδία* acutam dicit, & quem ac-
 centum nos dicimus: uoculationem appellat: et casum
 interrogandi eum dicit: quem nunc nos genitiuum
 dicimus. Id quoque in eodem libro Nigidiano animad-
 uertimus. Si huius inquit, amica, uel huius magni scri-
 bas unum, i, facito extremum: sin uero hi magnæ, hi
 amice casu multitudinis recto, tum ante, i, scribendū
 erit e. Atque id ipsum facies in similibus. Item si huius
 terre scribas, i, litera sit extrema: si huic terræ per
 e scribendum est. Item mi qui scribit in casu inter-
 rogandi, uelut cum dicimus nū studiosus, per i, unum
 scribat non per e: ac cum me, tum per e, & i, scri-
 bendum est, quia dandi casus est. Hæc nos authorita-
 te doctissimi hominis adducti, propter eos, qui harum
 quoque rerum scientiam quærunt: non prætermitten-
 da existimauimus.

De uersibus, quos Virgilius sectatus uidetur Homeri, ac Parthenij. Caput XXVI.

Arthenij poetæ uersus est,

ρ γλαύκῳ, καὶ νήρει, καὶ ἐνάλιῳ μελικέρτῳ
Eum uersum Virgilius æmulatus est.

Itaq; fecit duobus uocabulis uenuste immutatis parem,

Glauco, & Panopeæ, & Inoo melicertæ.

sed illi Homericæ non sane rem parem, neq; similitudinem fecit. Esse enim uidetur Homeri simplicior, & synccerior. Virgilij autem νεωτερικότερος, & quodam quasi ferrumine immisso ficatior.

ταῦρον δ' ἀλφείῳ, ταῦρον δὲ ποσειδάωνι.

Taurum Neptunno, taurum tibi pulcher Apollo.

De sententia Panætij philosophi, quæ scripsit in libro de officijs secundo: qua hortatur, ut homines ad cauendas iniurias in omni loco itenti, paratiq; sint.

Caput

XXVII.

l Egebatur Panætij philosophi lib. de officijs secundus, ex tribus illis iclytis libris, quos

M. Tullius magno cum studio, maximiq; opere æmulatus est. Ibi scriptum est, tum multa alia ad bonam frugem ducentia: tum uel maxime quod esse, hæreretq; in animo debet. Id autem est, ad hanc ferme sententiam. Vita inquit, hominum, qui ætatem in medio rerum agunt, ac sibi, suisq; esse uolunt: negotia, periculaq; ex improviso adsidua,

B 2

A. G. E. L.

- & propè quotidiana fert. ad ea cauenda, atq; decli-
- nanda perinde esse oportet animo semper prompto,
- atq; intento: ut sunt athletarum, qui pancratiastæ no-
- cantur. Nam sicuti illi ad certandum uocati, proiectis
- alte brachijs consistunt: caput q; & os suum manibus
- oppositis quasi uallo præmuniunt: membra q; eorum
- omnia, prius quàm pugna mota est: aut ad uitandos i-
- ctus cauta sunt, aut ad faciēdos parata: ita animus,
- atq; mens uiri prudentis aduersus uim, & petulan-
- tias iniuriarum omni in loco, atq; in tempore prospi-
- ciens debet esse erecta, ardua septa, solida, expedita,
- nunquam connuens, nusquam aciem suam flectens.
- Consilia, cogitationes q; contra fortunæ uerbera, con-
- tra q; insidias iniquorum, quasi brachia, & manus
- protendens, nequa in re, aduersa, et repentina inort-
- sio imparatis, improtectis q; nobis oboriatur.

Quod Quadrigarius cum multis mortalibus di-
xit, an quid, & quantum differret, si dixisset cū mul-
tis hominibus.

Caput XXVIII.

- Erba sunt Claudij Quadrigarij ex anna-
- lium eius. XIII. Concione dimissa Metel-
- lus in capitolium uenit cum multis mortali-
- bus. Inde cum domum proficiscitur tota ciuitas eum
- reduxit. Cum is liber, ea q; uerba M. Frontoni no-
- bis ei, ac pleris q; alijs assidentibus legerentur: & cui-
- dam, haud sane uiro indocto, uideretur multis morta-
- libus, pro hominibus multis inepte, frigide q; in histo-
- ria, nimis q; id poetice dixisse: Tū Fronto illi, cui hoc

nidebatur, An tu inquit aliarum homo rerum iudicij elegantissimi, mortalibus multis ineptum tibi uideri, & frigidum dicis? Nil autem arbitrare causæ fuisse: quod uir modestus, atq; puri, & propè quotidiani sermonis mortalibus maluit, quàm hominibus dicere? Eandemq; credis futuram fuisse multitudinis demonstrationem, si cum multis hominibus, ac non cum multis mortalibus diceret? Ego quidem inquit, sic existimo: nisi me scriptoris istius, omnisq; antiquæ orationis amor, atq; ueneratio cæco esse iudicio facit: longe, lateq; esse amplius, prolixius, fusius in significanda totius propè ciuitatis multitudine mortales q̄ homines dixisse. Nanq; multorum hominum appellatio intra modicum quoq; numerum cohiberi, atq; includi potest. Multi autem mortales nescio quo pacto, & quodam sensu inenarrabili omne ferè genus, quod in ciuitate est, & ordinum, & ætatum, & sexus comprehendunt. Quod scilicet Quadrigarius ita (ut res erat) ingentem, atq; promiscuam multitudinè uolens ostendere, cum multis mortalibus Metellum in capitolium uenisse dixit ἐ μὲν ἄνθρωπος, q̄ si cum multis hominibus dixisset. Ea nos oia, quæ Fronto dixit, cum, ita ut par erat, non ad probantes tantum, sed admirantes quoq; audiremus: Videte tamen inqt, ne existimetis semper, atq; in omni loco mortales multos, pro multis hoibus dicendum. Ne plane fiat græcum illud de Varronis Satyra prouerbiũ, τὸν ἐπὶ τῆ φανῆ μύρον. Hoc iudiciũ Frontonis etiã in paruis, minusq; uocabulis, non prætermittèdũ putauì, ne nos forte fugeret, lateretq; subtilior, huiuscemodi uerborum

consideratio.

Nō hactenus esse faciē, qua vulgo dicitur. Ca. XXIX.

Nimaduvertere est pleraque uerborū latinorū, ex ea significatione, in qua nata sunt: decessisse: uel in aliā lōge, uel in proximā, eamque decessione factam esse consuetudine, & inscitia temere dicentū, quæ cuiusmodi sint: nō didicerint. Sicuti quādam faciē esse hominis putant, os tantū, et oculos, et genas, quod græci πρόσωπον dicunt. Quando faciēs sit forma ois et modus, et factura quedā corporis totius à faciēdo dicta, ut ab aspectu spēs, et à fingēdo figura. Itaque Pacuuius in tragœdia, quæ Niptra inscribitur: faciē dixit hominis pro corpūs lōgitudine.

- A etate inq̄t, integra, feroci ingenio facie procerā uirū. Non solum autem in hominum corporibus, sed etiā in rerum cuiusque modi aliarum facies dicitur. Nā montis, et cœli, & maris facies, si tempestiue dicitur: probe dicitur. Sallustij uerba sunt ex historia secunda. sardinia in Africo mari, facie uestigi humani orientem, q̄ in occidentem latior prominet. Ecce autem id quoque in mētem uenit: q̄ etiam Plautus in penulo, faciē pro totius corporis, colorisq̄; habitu dixit.

Verba Plauti hæc sunt,

- Sed earum nutrix, qua sit facie mibi expedi.
- Statura non magna corpore aquilost.
- Ipsa ist specie uenusta ore, atq; oculis pernigris. formam q̄dem hercle uerbis depinxit probe. Præterea memini Quadrigarium in XIX. faciē pro statura, totiusq̄; corporis figura dixisse.

Quid sit in satyra M. Varronis cœnium prandiũ.
Caput XXX.

Audabat, menditabatq; se nuper quispiam
 I in libraria sedens, homo inepte gloriosus,
 tanq̃ unus esset sub omni cœlo satyrarum
 M. Varronus enarrator, quas partim cynicas, alij me
 nippæas appellant: et iaciebat inde quædam non ad
 modũ difficilia, ad quæ conijcienda adspirare posse ne
 minem dicebat. Tum forte eum ego librum ex iisdẽ
 satyris ferebam, qui ὁ πομπύων inscriptus est. Pro-
 pius igitur accessi, & nosti inquam magister uerbũ
 illud scilicet uetus? Egregiam Musicam, quæ sit ab-
 scondita, eam esse nulli rei. Oro ergo te legas hos uer-
 sus pauculos, et prouerbij istius, quod in his uersibus
 est: sententias dicis mihi. Lege inquit, tu mihi potius,
 quæ non intelligis, ut ea tibi ego enarrem. Quoniam
 inq̃ pacto legere ego possum, quæ non adsequor? In-
 distincta nanq; sient, & confusa, quæ legero: & tuã
 quoq; impediunt intentionẽ. Tunc alijs etiam, q̃ ibi
 aderant, compluribus idẽ comprobantibus, desiderã-
 tibusq; accipit à me librũ ueterẽ fidei spectatæ lu-
 culẽte scriptum. Accipit aut̃ inconstantissimo uultu, et
 mœstissimo. sed qd̃ deinde dicam? Non audeo hercle
 postulare, ut id credatur mihi. Pueri in ludorudes,
 si eum librũ accepissent: non ij magis in legẽdo d. ridi-
 culi fuissent. Ita et sententias intercadebat: & uerba
 corrupte pronũtiabat. Reddit igitur mihi librũ mul-
 tis iã ridẽtibus. Et uides inqt, oculos meos æ gros, adsi-
 dusq; lucubrationibus propè iã pditos? Vix ipsos li-

terarum apices potui comprehendere. Cum ualebo ab
 oculis reuise ad me, et librum istum tibi totum legā.
 Recte inquam sit oculis magister tuus. Sed in quo illis
 nihil opus est id rogo te, dicas mihi. Caninum prandi-
 dium in hoc loco, quem legisti, quid significat? Atq;
 ille egregius nebulo, quasi difficili quæstione perter-
 ritus exurgit statim: Et abiens non inqt, paruum rem
 quæris: Talia ego gratis non doceo. Eius autem loci,
 in quo id prouerbiū est: uerba hæc sunt: non ui-
 des apud Mnestheum scribi, tria genera esse uini, ni-
 grum, album, medium. Quod uocant κίρρον γί-
 λuum, & nouum, uetus, medium, & efficere nigri
 uires, album urinam, medium κέφι. Nouum refri-
 gerare, uetus calefacere, medium uero esse prandiū
 caninum. Quid significet prandium caninum, rem
 leuiculam diu, & anxie quæsiuimus. Prandium au-
 tem absternium, in quo nihil uini potatur: caninum
 dicitur: quoniam canis uino caret. Cum igitur mediū
 uinum appellasset, quod neq; nouum esset, neq; ue-
 tus: & plerunq; homines ita loquantur, ut omne ui-
 num, aut nouum esse dicant, aut uetus: nullam uim
 habere significauit, neq; noui, neq; ueteris, quod me-
 dium esset. Idcirco pro uino non habendum, qd neq;
 refrigeraret, neq; calefaceret, refrigerare id dicit, qd
 græce dicitur ἀναψύξαι.

A V L I G E L L I N O C T I V M A T T I C A
R V M C O M M E N T A R I I .
L I B E R X I I I I .

Dissertatio Phauorini philosophi aduersus eos, qui Chaldaei appellantur, et ex coetu, motibusq; syderu, et stellarum facta se hominum dicturos pollicentur.

Caput Primum.

a Duer sum istos, qui sese chaldaeos, seu genethliacos appellant, ac de motu, deq; positu stellarum dicere posse, quae futura sunt: profitentur: audiui quondam Phauorinum philosophu Romae graeae differente egregia, atq; illustri oratione, exercendine, aut ostendendi gratia ingenij, an quod ita serio, iudicatoq; existimaret: non habeo dicere. Capita autem locorum, argumentorumq;, quibus usus est, quoad eius meminisse potui: egressus ibi ex auditione prope annotaui. Eaq; fuerunt ad hanc ferme sententiam. Disciplinam istam Chaldaeorum tantae uenustatis non esse, quantae uideri uolunt. Neq; eos principes eius, authoresq; esse, quos ipsi ferant: sed id praestigiarum, atq; officinarum genus commentos esse homines aeruscatores, et cibum, quaestumq; ex mendacijs captantes: atq; eos, quoniam uiderent terrena quaedam inter homines sita: coelestium rerum sensu, atque ductu moueri: quale est, quod oceanus, quasi lunae co

mes cum ea simul senescit, adolescitq; hinc uidelicet sibi argumentum ad persuadendum parauisse: ut crederemus omnia rerum humanarum, & parua, & maxima, tanquam stellis, atq; syderibus euncta ducta, & regi. esse autem nimis q̄ ineptum, absurdūq; ut quoniam aestus oceani cum lunæ curriculo congruit: negotium quoq; al. cuius, quod ei forte de aqua distu cum rivalibus, aut de communi pariete cum uicino apud iudicem est: ut existimemus id negotiū, quasi habena quadā de cælo unctum gubernari. Quod & si ui, & ratione quapiam diuina fieri potest: ne quaquam tamen id censebat in tam breui, exiguoq; uitæ spatio, quantum hominis ingenio comprehendere posse, & percipi. sed coniectari pauca quedam, ut uerbo ipsius utar, *παχυμπερίερον* nullo scientiarum fundo concepta, sed fusa, & uaga, & arbitraria, qualis longinqua oculorum acies est, per interualla media caligantium. Tolli enim quod maximum inter deos, atq; homines differt, si homines quoq; res omnes post futuram prænoscerent. Ipsum deinde syderum, stellarumq; obseruationem, quā esse originem scientiæ suæ prædicarent: haud quaquam putabat liquide consistere. Nam si principes Chaldaei, qui in patentibus campis colebant stellarum motus, & uias, & discessionem, & cœtus, intuentes quid ex ijs efficeretur: obseruauerunt: procedat inquit, hæc sanè disciplina, sed sub ea modo inclinatione cœli, sub qua tunc chaldaei fuerunt. Non enim potest inquit, ratio chaldaeorum obseruationis manere: si quis ea uti uelit sub diuersis cœli regionibus. Nam quanta inquit,

partium, circuloꝝq; cœli, ex deuergentia, & conue-
 xionibus mundi uarietas sit: quis non uidet? Eadem
 igitur stellæ, per quas omnia diuina, h̄manaq; fieri
 contendunt: sicuti ne usquequaq; pruinas, aut calores
 cient: sed mutant, & uariant: tempestatesq; eodem in
 tempore alibi placidas, alibi uiolētas mouent: cur nō
 euenta quoq; rerum, ac negotiorum, alia efficiunt in
 Chaldæis, alia in Getulis, alia apud Danubiū, alia
 apud Nilum? Per autem inquit, inconsequens, ipsum
 quidem corpus, & habitum tam profundi aeris sub
 alio, atq; alio cœli curuamine non eundem manere:
 In hominum autem negotijs stellas istas opinari idē
 semper ostendit, si eas ex quacunq; terra conspexe-
 ris. Præterea mirabatur id cuiq; pro præcepto lique-
 re, stellas istas, quas a Chaldæis, & Babylonijs sine
 Aegyptijs obseruatas ferunt: quas multi erraticas, Ni-
 gidius erroneas uocat, non esse plures quàm uulgo di-
 cerentur. Posse enim fieri existimabat, ut & alij qui-
 dam planetæ pari potestate essent: sine quibus recta:
 atq; perpetua obseruatio perfici non quiret: neque
 eos tamen cernere homines possent propter exupe-
 rantiam uel splendoris, uel altitudinis. Nam & quæ-
 dam inquit sydera è quibusdam terris conspiciun-
 tur: earumq; terrarum hominibus nota sunt. sed ea-
 dem ipsa ex omni terra alia non uidentur, & sunt
 alijs omnino ignotissima. Atque ut uidemus in-
 quit, & has tantummodo stellas, & ex una par-
 te terræ obseruari debuisse: quæ tandem finis ob-
 seruationis istius fuit: & quæ tempora satis esse
 uisa sunt ad percipiendum, quid præmonstra-

A. GEL.

ret, aut coetus stellarum, aut circuitus, aut transitus? Nam si isto modo coepta fieri observatio est: ut animaduertetur, quo habitu, quaq; forma, quaq; positura stellarum aliquis nasceretur: tum deinceps ab in eunte uita fortuna eius, & mores, & ingenium, & circumstantia rerum, negotiorumq;, & ad postremum finis etiam uitae spectaretur. Ea q; omnia, ut usi uenerant, literis mandarentur. Ac postea longis temporibus, cum ipsae illae eodem in loco, eodemq; habitu forent: eadem caeteris quoq; euentura existimaret: qui eodem illo tempore nati fuissent. si isto inquit, modo observari coeptum est: exq; ea observatione composita quaedam disciplina est: nullo id pacto potest procedere. Dicant enim quot tandem annis, uel potius quot seculis orbis hic observationis perfici uerit. Constare quippe inter astrologos dicebat stellas istas, quas erraticas dicerent: quae esse omnium rerum fatales dicerentur: infinito propè, & innumerable numero annorum ad eundem locum cum eodem habitu simul omnes profectae sunt: regredi, ut neq; ullus observationis tenor, neque memoriae ulla effigies literarum tanto aeuo potuerint edurare. Atq; illud etiam cuiusmodi esset: considerandū putabat: quod aliud stellarum agmen foret, quo primum tempore conciperetur homo i utero matris, aliud postea, cum in decem mensibus proximis in lucem ederetur. Quærebatq; qui conueniret diuersam super eodem fieri demonstrationem, si, ut ipsi putarent, alius atq; alius earundem stellarum situs, atque ductus alias atq; alias fortunas daret? sed et nuptiarum tempore,

ex quibus liberi quærerentur: atq; ipso etiam illo maris, atq; foeminae coitu iam declarari oportere dicebat: certo quodam, & necessario stellarum ordine, quales, qualiq; fortuna homines gignerentur, ac multo etiam ante, quam pater ipse, atq; mater nascerentur, ex eorum genitura debuisse iam tum prospici, qui nam olim futuri essent, quos ij creaturi forent, et supra longe, atq; longe per infinitum. ut si disciplina ista fundamento aliquo ueritatis nixa est, centesimo usq; ab hinc seculo, uel magis primo caeli, atq; mundi exordio: atq; inde iam deinceps continua significatione, quoties generis authores eiusdem homines nascerentur stellae istae praemonstrare debuerint: qualis, qualiq; fato futurus sit quisquis hodie natus est. Quo: autem inquit, pacto credi potest uniuscuiusq; stellarum formae, & positionis sortem, atq; fortunam uni omnino homini certam, destinatamq; esse: Eamq; formam post longissima seculorum spatia restitui: si uitae, fortunarumq; eiusdem hominis iudicia, in tam breuibus interuallis per singulos maiorum eius gradus, perq; infinitum successionum ordinem, tam saepe, ac tam multipliciter, eadem ipsa, non eadem stellarum facie denotantur. Quod si id fieri potest, eaq; diuersitas, atq; uarietas admittitur: per omnes antiquitatis gradus ad significanda eorum hominum, qui post nascerentur, exordia, imparilitas haec turbat observationem: omnisq; ratio disciplinae confunditur. iam uero id minime ferendum esse censebat, quod non modo casus, & euenta, quae euenirent extrinsecus, sed consilia quoq; hominum ipsa, & arbitria, & uarias uoluntate

A. G E L.

terra, mariq; animantibus dicerent? An ista quoq; iisdem, quibus homines, legibus nascerentur: iisdemq; iisdem extinguerentur, ut aut ranunculus quoq; & calicibus nascendi fata sint de caelestium syderum motibus attributa: aut si id non putarent: nulla ratio uideretur, cur ea syderum uis in hominibus ualeret: de fieret in caeteris. Hæc nos ficta, et incondita, et prope modum ieiuna oratione attigimus: at Phauorinus, ut hominis ingenium fuit, utq; græce facundia copia simul, & uenustas, latius ea, et amœnius, et splendidius, & profluentius exequebatur. Atq; identidè commonebat, ut caueremus, nequa nobis isti Sycophantæ ad faciendam fidem irreperent: quod uideretur quædam interdum uera effutire, aut spargere. Non enim comprehensa iquit, neq; definita, neq; percepta dicunt: sed lubrica, atq; ambagiosa coniectatione nitentes inter falsa, atq; uera pedetentim quasi per tenebras ingredientibus eunt. Et aut multa tentando in cadunt repente imprudètes in ueritatem, aut ipsorum, qui eos consulunt: multa credulitate ducente, perueniunt callide ad ea, quæ uera sunt: & idcirco uidentur in præteritis rebus quàm futuris ueritatem facilius imitari. Ista tamen omnia, quæ aut temere, aut astute uera dicunt: præ caeteris inquit, quæ mentuntur, pars ea non fit nullissima. Hæc autem, quæ dicentem Phauorinum audiuimus: multa etiam meminimus poetarum ueterum testimonia confirmare: quibus huiusmodi ambages fallaciæ confutatur. Ex quibus est Pacuianum illud.

Nam si qui quæ euentura sunt, præuideant

Aequi

mi comprehendere potest: quonam pacto, aut consulto adsequi queant: aut ipsi perspicere, & deprehendere, cum in tam præcipiti dierum nocturnumq; uertigine, minima momenta ingentes facere dicant mutationes? Ad postremum autem, & quid esset, quod aduersum hoc dici posset, reqrebat: quod homines utriusq; sexus, omnium ætatum, diuersis stellarum motibus in uitam editi, regionibus sub quibus geniti sunt, lōge distantibus, omnes tamen isti, aut hiantibus terris, aut labentibus tectis, aut oppidorum expugnationibus, aut eadem in nauis fluctu obruti, eodem genere mortis, eodemq; ictu temporis interirent? Quod scilicet inquit, nunquam eueniret: si momenta nascendi singulis attributa, suas unumquodq; leges haberet. quod si quædam inquit, in hominum morte, atq; uita etiam diuersis temporibus editorum, per stellarū pares quosdam postea conuentus paria nonnulla, & consimilia posse dicuntur obtingere: cur non aliquando possint omnia quoq; paria uisuenire, ut existant per huiusmodi stellarum concursiones, & si similitudines Socrates simul, & Aristhones, & Platonēs multi, genere, forma, ingenio, moribus, uita omni, & morte pari? Quod nequaquam inquit, prorsus fieri potest. Non igitur hac causa probe uti queunt aduersum hominum impares ortus, interitus pares. Illud autem condonare se ijs dicebat: quod non id quoq; requirerent: si uitæ, mortisq; hominum, rerūq; humanarum omnium tempus, & ratio, & causa in cælo, & apud stellas foret, quid de muscīs, aut uermiculis, aut echinis, multisq; alijs minutissimis,

aiunt, magistris cognoscerem. Atq; in rerum quidē diffusionibus, comperendinationibusq; & alijs quibusdam legitimis, in rebus ex ipsa lege Iulia, & ex Sabini Massurij, & ex quorūdam aliorum iuris peritorum commentarijs commoniti, et adminiculati sumus. In iis autem, quæ existere solent: negotiorū ambagibus, & in anapiti rationum diuersarum circumstantia: nihil quicquam nos huiuscemodi libri inueniunt. Nam & si consilia iudicibus ex presentium causarum statu capienda sunt: generalia tamen quædam præmonita, & præcepta sunt: quibus ante causam, præmuniri iudex, præparariq; ad incertos casus futurarum difficultatum debeat: sicut illa mihi tunc accidit inexplicabilis reperiendæ sententiæ ambiguitas. Petebatur apud me pecunia: quæ dicebatur data numerataq;: sed qui petebat, neq; tabulis, neq; testibus id factum docebat: & argumentis admodum exilibus nitebatur. sed eum constabat uirum esse ferme bonum, notæq; & expertæ fidei, & uitæ inculpatisimæ. Multaq; & illustria exempla probitatis, synecritatisq; eius expromebantur. Illum autem, unde petebatur: hœminem esse non bonæ rei, uitæq; turpi, & sordida, conuictumq; uulgo in mendacijs, plenumq; esse perfidiarum, & fraudum ostendebatur. Istamen cum suis multis patronis clamitabat. Probari apud me debere pecuniam datam consuetis modis, expensilatione, mensæ rationibus, chirographi exhibitione, tabularum obsignatione, testium intercessionem. Ex quibus omnibus si nulla re probaretur: dimitti iam sanè oportere: & aduersarium de calum.

10 Aequiperent Ioni.

Item Accianum illud.

11 Nihil igit, credo auguribus, qui aures uerbis diuinitat

12 Alienas, suas ut auro locupletent domos.

Item Phauorinus deterrere uolens, & depellere adole-
 scentes a' genethliacas istis, et quibusdam alijs id ge-
 nus, qui prodigiosis artibus futura oia dicturos polli-
 centur, nullo pacto adeundos esse, consulendosq; hu-
 iusmodi argumentis concludebat. Aut aduersa igit,
 euentura dicunt, aut prospera. Si dicunt prospera, et
 fallunt: miser fies frustra expectando. Si aduersa di-
 cunt, & mentiuntur: miser fies frustra timendo. Si
 uera respondent, eaq; sunt non prospera: iam ide ex
 animo miser fies, anteq̃ e' fato fias. Si felicia promit-
 tunt, eaq; euentura sunt: tum plane' duo erunt incō-
 moda, & expectatio te spei suspensum fatigabit: &
 futurum gaudij fructum spes tibi iam deflorauerit.
 Nullo igitur pacto utendum est istiusmodi hominibus
 res futuras praesagentibus.

Quemadmodum differuit Phauorinus consultus
 a' me super officio iudicis. Caput II.

Vo primū tempore a' Prætorib. lectus in
 q iudices sum, ut iudicia, quæ appellatur pri-
 uata: susciperem: libros utriusq; linguae de
 officio iudicis scriptos conquisiui, ut homo adolescēs,
 a' poetarum fabulis, & a' rhetorum epilogis, ad iudi-
 candas lites uocatus rem iudiciariam, quoniam uocis
 (ut dicitur) uinæ nimia penuria erat: ex mutis, quod

apud eum litigatur: eaq; res uni ei prius quã agi cœpta, aut in iudicium deducta sit: ex alio quodam negotio, casuq; aliquo cognita liquido, & comperta sit: neq; id tamen in agenda causa probatur: oporteat ne eum secundum ea, quæ sciens uenit iudicare, an secundum ea, quæ aguntur? Id etiam inquit, quæri solet an deceat, atq; conueniat iudicij causa iã cognita, si facultas esse uideatur componendi negotij, officio passim iudicis dilato, communis amicitia, & quasi pacificatoris partes recipere. Atq; illud amplius ambig, ac dubitari scio: debeat ne iudex iter cognoscendum ea, quæ dicto, quæsitoq; opus est, dicere, & quærere, etiã si cuius ea dici, quæriq; interest, neq; dicat, neq; postulet. Patrocinari enim prorsus hoc esse aiunt non iudicare. Præter hæc super ea quoq; re dissentitur.

An ex usu, exq; officio sit iudicis re, causamq; de qua cognoscit, interlocutionibus suis ita exprimere, consignareq;: ut ante sententiæ tempus ex ijs, quæ apud eum in præsens confuse, uarièq; dicuntur: perinde ut quoq; in loco, ac tempore mouetur: signa, et indicia faciat motus, atq; sensus sui. Nam qui iudices inquit, acres, atq; celeres uidentur: non aliter existimant rem, qua de agitur, indagari, comprehēdiq; posse: nisi is, qui iudicat: crebris interrogationibus, necessarijsq; interlocutionibus et suos sensus aperiat: & litigantiū deprehendat. Contra autem qui sedatiores, et grauior res putantur: negant iudicem debere ante sententiam, dum causa utrinq; agitur: quoties aliqua re proposita motus est: toties significare quid sentiat. Euenturum enim aiunt, ut quia pro uarietate propositio-

num, argumentorumq; alius, atq; alius motus animi patiendus est, aliter, atq; aliter eadem in causa, eodemq; in tempore sentire, & interloqui uideatur. Sed de his inquit, & cæteris huiuscemodi iudicialis officij tractatibus, & nos posthac, cum erit otium, dicere quid sentiamus, conabimur: & præcepta Aelij Tuberonis super officio iudicis, quæ nuperrime legi, recensēbimus. Quod autem ad pecuniam pertinet, quā apud iudicem peti dixisti, suadeo hercle tibi utare M. Catonis prudentissimi uiri consilio: qui in oratione, quam pro L. Turio contra Cn. Gellium dixit ita esse moribus maiorum traditum, obseruatumq; ait: ut si quid inter duos actum est, neq; tabulis, neq; testibus planum fieri possit: Tum apud iudicem, qui de ea re cognosceret, uter ex ijs uir melior esset: quæreretur. Et si pares essent, seu boni pariter, seu mali, tum illi unde petitur, crederetur: ac secundum eum iudicaretur. In hac autem causa, de qua tu ambigis, optimus est, qui petit. Unde petitur deterrimus, & res est inter duos acta sine testibus. Eas igitur & credas ei, q̄ petit, condemnesq; eum, de quo petitur: quoniam sic uti dicas, duo pares non sunt: & qui petit melior est. Hoc quidem mihi tum Phauorinus, ut uirum philosophum decuit: suasisit. Sed maius ego, altiusq; id esse existamaui: quàm quod meæ ætati, & mediocritati conueniret: ut cognouisse, & condemnaſſe de moribus, non de probationibus rei gestæ uiderer: ut absoluerem tamen inducere in animum non quini: & propterea iuravi mihi non liquere, atq; ita iudicatu illo solutus sum. Verba ex oratione M. Catonis, cuius

commeminit Phauorinus: hæc sunt. Atq; ego à maioribus memoria sic accepi, si quis quid alter ab altero peteret: si ambo pares essent, siue boni, siue mali essent: quod duo res gessissent, uti testes non interessent: illi unde petitur, ei potius credendum esse. Nunc si spõsionem fecisset Gellius cum Turio, ni uir melior esset Gellius, quã Turius, nemo opinor tam insanus esset, qui iudicaret meliorem esse Gellium quã Turium. Si non melior est Gellius Turio, potius oportet credi unde petitur.

An æmuli, infensiq; inter sese fuerint Xenophon,
 & Plato. Caput III.

¶ Vi de Xenophontis, Platonisq; uita, & moribus pleraq; omnia exquisitissime scripsere, non abfuisse ab eis motus quosdam tactos, & occultos similitatis, æmulationisq; mutue putauere: & eius rei argumenta quædam coniectatorie ex eorum scriptis protulerunt. Ea sunt profecto huiusmodi. quod neq; a Platone in tot numero libris mentio usquam facta sit Xenophontis: neq; item contra ab eo Platonis, in suis libris, quanquam uterq; ac maxime Plato complurium Socratis sectatorum in sermonibus, quos scripsit, commemorerit. Id etiam esse non synceræ, neq; amicæ uoluntatis iudicium crediderunt: qđ Xenophon iclyto illi operi Platonis, qđ de optimo statu Reip. ciuitatisq; administrandæ scriptum est, lectis ex eo duobus ferè libris, qui primi in uulgus exierant: opposuit contra, conscripsitq; diuersum regæ administrationis genus: quod Zaudæus uó

iscriptum est. eo factō, scriptoq; eius, usque adeo
 permotum esse Platonem ferunt: ut quodam in l. bro
 mentione Cyri regis habita retractandi, leuandiq;
 eius operis gratia, uirum quidem *Cyrum nauum,*
 & strenuum fuisse dixerit *παιδείας δ' οὐκ ὀρθῶς ἦ
 φθαί τὸ παράπαν.* Hæc enim uerba sunt de *Cyro*
Platonis. Præterea putant id quoq; ad ista, quæ di-
 xi, accedere: quod *Xenophon* in libris, quos dictorū,
 atq; factorum *Socratis* commentarios composuit: ne-
 gat *Socratem* de cœli, atq; naturæ causis, rationibusq;
 unquam disputauisse. Ac ne disciplinas quidem cæte-
 ras, quæ *μαθῆματα* græci appellant, quæ ad be-
 ne, beatq; uiuendum non pertinerent: aut attigisse,
 aut comprobasse. Idcircoq; turpiter eos mentiri dicit,
 quid dissertationes istiusmodi *Socrati* attribuerent.
 hæc autem inquirunt, *Xenophon* cum scripsit: *Pla-*
tonem uidelicet notat: in cuius libris *Socrates* de phy-
 sica, & musica, & Geometria differit. sed enim de
 uiris optimis, & grauissimis, si credendum hoc,
 aut suspicandum fuit, causam equidem esse arbitror
 non obrectationis, neq; inuidiæ, neq; de gloria ma-
 iore parienda certationis. Hoc enim procul a mo-
 ribus philosophiæ absunt, in quibus illi duo omnium
 iudicio excelluerunt. Quæ igitur est istius opinio-
 nis ratio? Hæc profecto est æquiparatio ipsa ple-
 runq;, & parilitas uirtutum inter sese consimili-
 um, etiam si contentionis studium, & uoluntas ab-
 est: speciem tamen æmulationis creat. Nam cum
 ingenia quædam magna duorum, plurimum ue in e-
 iusdem rei studio illustrium, aut pari sunt fama,

inquit nomina, seu uocabula recto casu numero sin-
 guari, us syllaba finiuntur: in quibus ante ultimā
 syllabam posita est, i, litera, ea omnia casu uocatio,
 i, litera terminantur, ut Cœlius cœli, modius modi, ter-
 tius terti, Acius acri, Titius titi, et similia omnia. Sic
 igitur egregius, quoniam us syllaba in casu nomina-
 di finitur: eamq; syllabam præcedit, i, litera: habere
 debet in casu uocandi, i, literam extremam, & ic-
 arco egregi non egregie, rectius dicitur. Nam diuus,
 & riuus, & cliuus, non us syllaba terminantur: sed
 ea, quæ per duo u scribenda est. Propter cuius sylla-
 bæ sonum declarandum, reperta erat noua litera, F,
 quæ digamma appellabatur. Hoc ubi ille alter audi-
 uit, O' iquit egregie grammaticæ, uel, si id mauis, e-
 gregissime, dic oro te, inscius, & impius, & sobri-
 us, & ebrius, & proprius, & propitius, & anxi-
 us, & contrarius, quæ us syllaba finiuntur. in qui-
 bus ante ultimam syllabam, i, litera est, quem casum
 uocandi habent? Me enim pudor, & uerecundia te-
 net pronuntiare ea secundum tuam definitionem.
 sed cum ille paulisper oppositu horum uocabulorum
 commotus reticisset: & mox tamen se collegisset: eā
 demq; illam, quam definierat regulam, retineret: et
 propugnaret: diceretq; , & proprium, & propitiū,
 & anxium, & contrarium itidem in casu uocatio
 dicendum, quia & aduersarius, & extrarius ita di-
 ceretur: inscium quoq; , & impium, & ebrium & so-
 brium, insolentius quidem paulo sed rectius, per, i,
 literam non per e in casu eodem pronuntiandū, eaq;
 iter eos contentio cum longius duceretur: non arbitra

inexorabilem, erectumq; & arduum, ac potentem, vi, et maiestate æquitatis, veritatisq; terrificum. Verba ipsa Chrysippi de iustitia scripta hæc sunt.

παρθένος δὲ εἶναι λέγεται. κατασύμβολον τῷ ἀδίκῳ φθόρος εἶναι, καὶ μηδαμῶς ἐνδιδόναι τοῖς κακῆργοις. μὴ δὲ προσίεσθαι, μήτε τὴν ἐπιεικῆ λόγους, μήτε παραέτησιν, καὶ δέησιν, μήτε κολακείαν. μήτε ἄλλο μηδὲν τῶν τοιούτων. οἷς ἀκολύθως, καὶ σκυθρωπῆ γράφεται. καὶ συνεσηκὸς ἔχουσα τὸ πρόσωπον, καὶ ἔντονον. καὶ δεδουρκὸς βλέψασα. ὥστε τοῖς μὲν ἀδικοῖς φόβον ἐμποίῃν. τοῖς δὲ δικαίοις θάρσος. τοῖς μὲν ὡς πρὸς φίλους ὄντος τῷ τοιούτῳ προσώπῳ. τοῖς δὲ ἑτέροις, προσάντης.

Hæc verba Chrysippi, eo etiam magis ponenda existimavi: ut prompta, atq; exposita ad considerandum, iudicandumq; sint. Quoniam legentibus nobis ea delectatores quidam disciplinarum philosophi sævitiae imaginem istam esse non Iustitiæ dixerunt.

Lis, atq; contentio grammaticorum Romæ illustratim enarrata super casu uocativo uocabuli, quod est egregius.

Caput V.

Effusus ego quondam ex diutina commentatione, laxandi, leuandiq; animi gratia in A grippæ campo deambulabam. Atq; ibi duos forte grammaticos conspicatus, non parui in urbe Roma nominis, certationi eorum acerrimæ adfucum alter in casu uocativo uir egregi dicendum contenderet: alter uir egregie. Ratio autem eius, qui egregi oportere dici censebat: huiusmodi fuit. Quæcunq;

nisi in loco per aug. constituto, quod templum appellaretur: SENAT. CON. factum; esset, iustum id non fuisse, propterea & in curia Hostilia, & in Pompeia, & post in iulia, cum profana ea loca fuissent: templa esse per aug. constituta, ut in ijs senat. con. more maiorum iusta fieri possent. Inter quæ id quoq; scriptum reliquit, non omnes ædes sacras, templa esse. Ac ne ædem quidem Vestæ templum esse. Post hæc deinceps dicit, senat. con. ante exortum, aut post ortum solem factum ratum non fuisse. opus etiam censorium fecisse existimatos, per quos eo tempore senat. con. factum esset. Docet deinde inibi multa, quibus diebus haberi senatum ius non sit, immolarèq; hostiâ prius, auspiciariq; debere, qui senatum habiturus esset. De rebus quoq; diuinis prius quàm humanis ad senatum referendū esse. Tū porro referri oportere, aut infinite de rep. aut de singulis rebus finite. Senat. q; con. fieri duobus modis, aut per discessionem, si consentiretur: aut si res dubia esset: per singulorum sententias exquisitas. singulos autem debere consuli gradatim. Incipi q; à cōsulari gradu: ex quo gradu semper quidem antea primum rogari solitum, qui princeps in senatum lectus esset. Tum autem, cum hæc scriberet: nouum morem institutum refert, per ambitionem, gratiamq; ut is primus rogaretur, quem rogare uellet: qui haberet senatum, dū is tamen ex gradu consulari esset. Præter hæc de pignore quoq; accipiendo differit, de q; multa dicenda senatori: qui cum in senatum uenire deberet: non adesset. Hæc, et alia quædam id genus in libro, quo supra dixi: M. Varro

us ego operæ pretium esse, eadem hæc ista diutius au-
dire: clamantes, compugnantesq; illos reliqui.

Cuiusmodi sint quæ speciem doctrinarum habe-
ant: sed neq; delectent, neq; utilia sint: atq; imbi de
uocabulis singularum urbium, regionumq; immu-
tatis.

Caput

VI.

Omo nobis familiaris in literarum cultu
h non ignobilis, magnamq; ætatis partem in
libris uersatus adiutum inquit, ornatumq;
uolo ire noctes tuas. Et simul dat mihi librum gran-
di uolumine, doctrinis omnigenis (ut ipse dicebat)
præsententem, quem elaboratum sibi esse ait ex mul-
tis, et uarijs, et remotis lectionibus: ut ex eo sumerẽ
quantum liberet rerum memoria dignarum. A ci-
pio cupidus, et libens tanquam si copię cornu nactus
essem: et recondo me penitus, ut sine arbitris legam.
At quæ scripta erant, pro Iupiter, mera miracula.
Quo nomine fuerit, qui primus grammaticus ap-
pellatus est. Et quot fuerint Pythagoræ nobiles, quot
Hippocrates, et cuiusmodi Homerus dicat in Ulyf-
sis domo σειπῆτες. Quam ob causam Telemachus
cubans iunctum sibi cubantem Pisistratum, non ma-
nu attigerit: sed pedis ictu excitarit. ἄρῦ κλειῶ
Telemachum, quo genere claustrum incluserit, et qua
propter idem poeta rosam non norit: oleum ex ro-
sa norit. Atq; illud etiam scriptum fuit: quæ no-
mina fuerint socorum Ulyffis: qui à Scylla ra-
pti, laceratiq; sunt: utrum ἐν τῷ ἑσφ θαλάσῃ.

A V L I G E L L I I N O C T I V M A T T I C A
R V M C O M M E N T A R I I .

L I B E R X V .

Quod in Quinti Claudij Annalibus scriptum
est lignum alumine illitum non ardere.

Caput Primum.

Eclamauerat Antonius Iulianus
rhetor præterquam semper aliàs,
tum uero nimium quã delectabili-
ter, & feliciter. Sunt enim ferme
scholasticæ istæ declamationes, e-
iusdem hominis, eiusdemq; facun-
diæ, non eiusdem tamen quotidie felicitatis. Nos ergo
familiæres eius circũfusi undiq; eum prosequeremur
domum: cum deinde subeuntes montẽ Cissium, con-
spicimus insulam quandã occupatam igni, multis, at
dvisq; tabulatis editam, & propinqua iam omnia
flagrare uasto incendio. Tum quispiam ibi ex comi-
tibus Iuliani, Magni inquit, reditus urbanorum præ-
diorum, sed pericula sunt longe maxima. Siquid au-
tem posset remedij fore, ut ne tam assidue domus Ro-
mæ arderent: uenum hercle dedissem res rusticas, et
urbicas emissem. At qui illi Iulianus læta, ut mos eius
fuit, inter fabulandum uenustate: si annalem iquit,
unde uigesimũ Q. Claudij legisse, optimi, & synæ-
rissimi scriptoris, docuisset te profecto Archelaus re-
gis Mithridatis præfectus, qua medela, quãq; soler-
tia ignem

N. Pompeio consulatus primus cum Mar.
 Crasso designatus est. eū magistratum Pom-
 peius cum initurus foret: quoniam per mi-
 litiae tempora, senatus habendi, consulendiq; rerum
 expers humanarum fuit: M. Varronem familiarem
 suum rogauit: uti commentariū faceret *εἰσαγγελικόν*,
 (sic enim Varro ipse appellat,) ex quo disceret, qd
 facere, dicereq; deberet: cum senatum consuleret. Eū
 librum commentarium, quem super ea re Pompeio
 fecerat: perisse Varro ait in literis, quas ad Oppia-
 num dedit: quæ sunt in libro epistolicarum quæstio-
 num. IIII. In quibus literis, quoniã quæ ante scri-
 pserat, non comparebant: docet rursum multa ad eā
 rem ducentia. Primū ibi ponit, qui fuerint, per quos
 more maiorū senatus haberi soleret, eosq; nominat,
 DICTAT. COSS. prætor. Tri. ple. interregem, præ-
 fec. urbi, neq; alij præter hos ius fuisse dixit facere SE-
 NAT. CON. Quotiesq; usu uenisset, ut oēs isti magi-
 stratus eodē tempore Romæ essent: tum quo supra or-
 dine scripti essent: qui eorum prior alijs esset: ei po-
 tissimum senatus consulendi ius fuisse. Addit deinde
 extraordinario iure tribunos quoq; militares, q pro
 consulibus fuissent. Item Xuiros, quibus imperium
 consulare tum esset: Item III uiros reip. constituendæ
 causa creatos, ius consulendi senatum habuisse. Postea
 scripsit de intercessionibus, dixitq; intercedendi, ne
 SENAT. CON. fieret, ius fuisse ijs solis, qui eadem
 potestate, qua iij, qui SENAT. CON. facere uellēt, ma-
 iores uel essent. Tum adscripsit de locis, in quibus SE-
 NAT. CON. fieri iure posset, docuit, confirmauitq;

mulatq; modus epulis factus, & utiles, delectabilesq; sermones ceperant: tum silentio ad audiendum petito, loqui coeptabat. Atq; id genus uili, & incondita uerborum caterua, hortabatur omnes ad bibendum. Idq; se facere ex decreto Platónico prædicabat: tanquam Plato in libris, quos de legibus composuit: laudes ebrietatis copiosissime scripssisset: utilemq; esse bonis, ac fortibus uiris censuisset. Ac simul iter eiusmodi orationem crebris, & ingentibus poculis omne ingenium ingurgitabat: Fomitem esse quædam dicens, & incitabulum ingenij, uirtutisq;, si mens, et corpus hominis uino flagraret. sed enim Plato in primo, & in secundo de legibus, non ut ille nebulo opinabatur, ebrietatem istam turpissimam, quæ labefacere, & minuere hominum mentes solet: laudauit. Sed hanc largiorem paulo, iucundiolemq; uini inuitationem, quæ fieret sub quibusdam quasi arbitris, & magistris conuiuiorum sobrijs non improbauit. Nâ et modicis, honestisq; inter bibendū remissionibus refici, integrariq; animos, ad instauranda sobrietatis officia existimauit. reddiq; eos sensim lætiores, atq; ad intentiones rursus capiendas fieri habiliores. Et simul si qui penitus in ijs adfectionum, cupiditatumq; errores inessent: quos aliquis pudor reuerens concealaret: ea omnia sine graui periculo libertate per uinum data detegi, & ad corrigendum, medendumq; fieri opportuniora. atq; etiam hoc Plato ibidem dicit, non desugiendas esse, neq; respuendas huiuscemodi exercitationes, aduersum propulsandam uini uiolentiam. Neq; ullum unquam continentem prorsus,

epistola ad Oppianum scripta executus est. Sed quod ait senat. con. duobus modis fieri solere, aut conquestis sententijs, aut per discessionem, parum convenire videtur cum eo, quod Atteius Capito in coniectaneis scriptum reliquit. Nam in lib. CCLIX. Tiberonem dicere ait, nullum senat. con. fieri posse, non discessione facta. Quia in omnibus senatus consul. etiã in ijs, quæ per relationem fierent: discessio esset necessaria. Idq; ipse Capito verum esse adfirmat. sed de hac omni re alio in loco plenius, accuratiusq; nos meminisse scribere.

Quæsitum esse, dissensumq; an præfectus Latinarum causa creatus ius Senatus convocandi, consulendiq; habeat.

Caput

VIII.

P Ræfec. urbi, Latinarum causa relictum, senatum habere posse Mutius negat: quoniã ne senator quidem sit, neq; ius habeat sententiæ dicendæ, cum ex ea ætate præfec. fiat, quæ nõ sit senatoria. M. autem Varro in. IIII. epistolicarum questionum, & Atteius Capito in coniectaneorum CCLIX. ius esse præfec. senatus habendi dicunt. Deq; ea re ad sensum esse Capitonem Tiberoni contra sententiam Mutij refert. Nanq; & Tribunus inquit, pleb. Senatus habendi ius erat, quanquam senatores non essent ante Atinimum plebiscitum.

A. G E L.

bam, coeptumq; esse dici *ausugio*, & *aufero* pro *ab-*
fugio, & *abfero*. Cum hæc inquam ita dixisset: tum
 postea ibidem super eadem particula ita scripsit.

- » Hæc inquit, præpositio, præter hæc duo uerba, nul-
- lo alio in uerbo reperitur. Inuenimus autem in com-
 mentario Nigidiano uerbum *autumo* compositum ex
 ab præpositione, & uerbo *æstumo*, dictumq; intera-
 se, *autumo*, quasi *abæstumo*, quod si significaret totum
æstumo, tanquam *abnumero*. sed quod sit cum hono-
 re multo dictum P. Nigidij hominis eruditissimi au-
 dacus hoc, argutiusq; esse uidetur, quã uerius. *Autu-*
mo enim non id solum significat: sed & dico, et opi-
 nor, et censeo, cum quibus uerbis præpositio ista, neq;
 coherentia uocis, neq; si gnificatione sententiæ conue-
 nit. Præterea uir acerrimæ in studio literarum licen-
 tiæ M. Tullius, nõ sola esse hæc duo uerba dixisset:
 si reperiri posset ullum tertium. sed illud magis que-
 ri, inspicq; dignũ est, uersã ne sit, & mutata ab præ-
 positio in *au* syllabam propter lenitatem uocis, an po-
 tius *au* particula sua sit propria origine, & proinde
 ut pleræq; aliæ præpositiones à græcis, ita hæc
 quoq; idẽ accepta sit, sicuti est in illo uersu Homeri.
αὐέρουσαν μὲν πρῶτα. καὶ ἔσφαξαν, καὶ ἔδειραν,
καὶ ἄβρομοὶ ἀνίαχοι.

Historia de Ventidio Basso ignobili homine, qui
 primum de Parthis triumphasse memoriæ tradi-
 tum est.

Caput

IIII.

i N sermonibus nuper fuit seniorum homi-
 num, & eruditorum multos in uetere me-

tia ignem defenderes: ut ne ulla tua ædificatio e' ligno, correpta, atq; insinuata flammis arderet. Percuntatus ego sum, quid esset illud mirum Quadrigarij. repetit. In eo igitur libro scriptum inueni, cum oppugnaret L. Sylla in terra Attica, Pireum: & contra Archelaus regis Mithridatis præfectus ex eo oppido propugnaret: turrim ligneam defendendi gratia structam, cum ex omni latere circumplexa igni foret: ardere nõ quisse, qd̄ ab Archelao alumine oblita fuisset. Verba Quadrigarij ex eo libro hæc sunt.

- Tum Sylla conatus est, & tempore magno eduxit copias: ut Archelai turrim unam, quã ille interposuit: ligneam incenderet. uenit: accessit: ligna subdidit: submouit græcos: ignem admouit: satis sunt diu conati, nunquam quiuerunt incendere. Ita Archelaus omnem materiã obliuerat alumine. Quod Sylla, atq; milites mirabantur, & postquam non succedit: reduxit copias.

Quod Plato in libris, quos de legibus composuit: largiores, lætioresq; in conuiujs inuitatiunculas uini non inutiles esse existimauerit. Cap. II.

X in sula Creta quispiam ætatem Athenis agens, Platonicum esse se philosophum dicebat: & uiderier gestiebat. Erat autem nihil homo, & nugator, atq; in græci facundiæ gloria iactabundus. præterea uini libidine adusq; ludibria ebriosus. Is in conuiujs inueniunt, quæ agitare Athenis hebdomadibus lunæ solene nobis fuit: se

Eundem Bassum Suetonius Tranquillus præpositum esse a Mar. Antonio provincijs orientalibus, Parthosq; in yriam introrumpentes, tribus ab eo prælijs suos scribit. Eumq; primum omnium de Partho triumphasse, & morte obita publico funere sepultum esse.

Verbum profligo a' plerisq; dici improprie, insciteq;.

Caput

V.

Icut alia uerba pleraq; ignorantia, et inscitia improbe dicentium quæ non intelligant, deflecta, ac deprauata sunt à ratione recta, & consuetudine, ita huius quoq; uerbi, quod est profligo, significatio uersa, & corrupta est. Nam cum ab adfligendo, et ad perniciem, interitumq; deducendo inclinatum id, tractumq; sit: semperq; eo uerbo, qui diligenter locuti sunt: ita usi sint, ut profligare dicerent, prodigere, et deperdere, profligatasq; res, quasi profligatas, et perditas: appellarint: nunc audio ædificia, & templa, & alia fere multa, quæ propè absoluta, adfecta q; sunt, in profligato esse dici, ipsaq; esse iam profligata. Quapropter urbanissime respondisse prætor. non indoctum uirum barbatulo cuidam, ex aduocatorum turba Sulpitius Apollinaris in quadam epistola scriptum reliquit. Nam cum ille iquit, rabula audaculus, ita postulasset, uerbaq; ita fecisset: omnia scilicet. CLSS. negotia, de quibus te cogniturum esse hodie dixisti: diligentia, & uelocitate tua profligata sunt. unum id solum relictum est, de quo rogo audias. Tum prætor satis ridicule, an illa nego-

ac temperantem satis fideliter uisum esse, cuius uita, uictusq; non inter ipsa errorum pericula, & in medijs uoluptatum illecebris explorata sit. Nam cui libertatē, gratiāq; omnes conuiuiorum incognitae sint, quiq; illarū omnino expers sit: si eum forte ad participandas eiusmodi uoluptates, aut uoluntas tulerit: aut casus induxerit: aut necessitas compulerit: deleniri ple: unq; & capi. Neq; mentem, animumq; eius consistere: sed ui quadā noua ictum labascere. Congrediendum igitur censuit: & tanquam in acie quadam cum uoluptarijs rebus, cumq; ista uini licentia communis decernendum, ut aduersum eas, non fugasimus tuti, nec abstinentia, sed uigore animi, & constanti praesentia, moderatoq; usu, temperantiam, continentiamq; tueamur, & calefacto simul, refotoq; animo, siquid in eo uel frigidae tristitiae, uel torpentis ue recandiae fuerit: diluamus.

Quid M. Cic. de particula ista senserit, scripseritq; quae praeposita est uerbis *ausugio*, & *aufero*. Et an in uerbo autumo eadem ista haec praepositio esse uideri debeat. Caput III.

l Eginus librum Ciceronis, qui inscriptus est Orator. In eo lib. Cicero cum dixisset uerba haec *ausugio*, & *aufero*, composita quidem esse ex praepositione *ab*, et ex uerbis *fugio*, et *fero*, sed eā praepositionem, quo fieret uox pronūtiata, auditūq; lenior, uersam, mutatamq; esse in *au* syll-

A. G E L.

- si sit forte uictus. Declaratq; se uelle ut suum tumulum, multis etiã post seculis prætereũtes sic loquãtur.
- » Hic situs est, uitæ iam pridem lumina relinquens,
 - » Qui quondam Hectoreo percussus conadit ense.
 - » Fabitur hoc aliquis. mea semper gloria uiuet.

Huius autem sententiæ uersus, quos Cicero in lingua latinam uertit: non Ajax apud Homerum dicit: neq; Ajax agit, ut sepeliatur: sed Hector dicit, & Hector de sepultura agit, prius quàm sciat, an secum depugnandi causa congressurus sit Ajax.

ἄνδρὸς μὲν τόδε σῆμα πάλας κατὰ τεθνεϊῶτος
ὄν ποτ' ἀρισούντα κατέκτανε Φάδιμος ἔκτωρ
ὡς ποτέ τις ἔρει. τὸ δ' ἐμὸν κλέος ὄυ ποτ' ὀλέται.

Observatum esse in senibus, quod annũ ferè ætatis tertium, & sexagesimum agant, aut laboribus, aut interitu, aut clade aliqua insignitum. Atq; inibi super eadem obseruatione exemplum appositum Epistolæ diuini Augusti ad Caium filium. Cap. VII.

Observatum in multa hominum memoria, expertumq; est in senioribus plerisq; omnibus sexagesimum tertium uitæ annum cum periculo, & clade aliqua uenire, aut corporis, morbiq; grauioris, aut uitæ interitus, aut animi ægritudinis. Propter eã qui rerum, uerborumq; istiusmodi studio tenentur: eum ætatis annum appellant κλιματηρικόν. Nocte quoq; ista proxima superiore cum librum epistolarum D. Augusti, quas ad C. nepotem suum scripsit: legeremus: duceremurq; elegantia ora

moria altissimum dignitatis gradum ascendisse igno-
 bilissimos prius homines, & despicatissimos. Nihil
 adeo tamen de quoq̄ tantæ admirationi fuit: quantæ
 fuerunt quæ de Ventidio Basso scriptæ sunt. Eum pi-
 centem fuisse genere, & loco humili, & matrem eius
 à Pompeio Strabone Pompeij magni patre bello socia-
 li, quo Asculanos subegit, captam cum ipso esse. Mox
 triumphante Pompeio Strabone, eum quoq; puerum
 inter cæteros ante currum Imperatoris sinu matris
 uectum esse. Post cum adoleuisset: uictum sibi ægre
 quæsisse: eumq; sordide inuenisse: comparandis mu-
 lis, & uehiculis magistratibus, qui sortiti prouincias
 forent: præbenda publice conduxisse. In isto quæsti-
 notum esse cœpisse C. Cæsari: & cum eo profectum
 esse in Gallias. Tum quia in ea prouincia satis nau-
 ter uersatus esset: & deinceps ciuili bello mandata si-
 bi pleraq; impigre, & strenue fecisset: non modo in
 amicitiam Cæsaris, sed ex ea in amplissimum quoq;
 ordinem peruenisse. Mox tribunum quoq; plebis, ac
 deinde præet. creatum. Atq; in eo tempore iudicatum
 esse à Senatu hostem cum M. Antonio Post uero con-
 iunctis partibus, nõ pristinam tantum dignitatem re-
 cuperasse, sed pontificatum, ac deinde consulatum
 quoq; adeptum esse. Eamq; rem tam intoleranter tu-
 lisse Pop. Ro. qui Ventidium Bassum meminerat cu-
 randis mulis uictitasse: ut uulgo per uias urbis uersi-
 culi proscriberentur.

Concurrите omnes augures, aruspices,
 Portentum inusitatum conflatum est recens,
 Nam mulos qui fricabat, consul factus est.

A. G E L.

- » præter ficedulam, totam comesse oportere. Cæterarū
 » auium, atq; altiliū, nisi tantum apponatur, ut à clu
 » niculis, inferiori parte saturi fiāt: conuiuium puiāt
 » inopia sordere. Superiorem partem auium, atq; alti
 » lium, qui edunt: eos palatum non habere. Si propor
 » tione crescit luxuria: & debere epulas crescere.
 » Videte quid reliquitur, nisi ut delibari sibi coenas in
 » beant: ne edendo defatigentur: quando stratus auro,
 » argento, purpura, amplior aliquot hominibus, quā
 » dijs immortalibus adornantur.

Quod Cæcilius poeta frontem genere uirili, non
 poetice, sed cum probatione, & cum analogia ap
 pellauit.

Caput IX. (psit.

- Ere, ac diserte Cæcilius hoc in subditio scri
 » u
 » Nam ij sunt inimici pessimi fronte hilario,
 » Corde tristi, quos, neq; ut adprehendas, neq;
 » ut mittas, scias.

Hos ego uersus, cum de quodam istiusmodi homine ser
 mones essent, in circulo forte iuuenum eruditorum di
 xi. Tum de grammaticorum uulgo quispiam nobis
 cum ibi adsistens non sane ignobilis, Quāta inquit
 licentia, audaciāq; Cæcilius hic fuit: cum fronte hila
 ro, non fronte hilario dixit: & tam immanem solæ
 cismum nihil ueritus est. Immo inquam potius nos,
 & quā audaces, & quā licentes sumus: qui frontem
 improbe, indoctēq; non uirili genere dicimus: cum et
 ratio proportionis, quæ analogia appellatur, & ue
 terum authoritas, non hanc, sed hunc frontem debe
 re dici suadeant. Quippe M. Cato in quinta originū,

tionis, neq; morosa, neq; anxia: sed facili hercle, et simplici: id ipsum in quadam epistola super eodem anno scriptum offendimus. Eiusq; epistolæ exemplum hoc est. IX Galen. Octobres, Ave mi Cai, meus Ocellus iucundissimus, quem semper medius fidius desidero, cū à me abes. Sed præcipue diebus talibus, qualis est hodiernus, oculi mei requirunt meum Caium, quem ubicunq; hoc die fuisti: spero lætum, & benevalentem celebrasse quartum & sexagesimum natalem meum: nam ut uides καίμακτῆρα communem seniorum omnium tertium & sexagesimum annum euasimus. Deus autem oro, ut mihi quantumcunq; superest temporis: id saluis uobis traducere liceat, in statu REI p. felicissimo ἀνδραγαθούτων ὑμῶν, καὶ διασχομένων.

Locus ex oratione Phauorini ueteris oratoris de cœnarum, atq; luxuriæ exprobratione: qua usus est, est, cum legem liciniam de sumptu minuendo suasisit.

Caput VIII.

Ubi legeremus orationem ueterem Phauorini, non indiferti uiri, quam orationem totam ut meminisse possemus: odio esse hercle istiusmodi sumptus, atque uictus pdidimus. Verba, quæ adposuimus Phauorini, hæc sunt. Præfecti popinæ, atq; luxuriæ negant cœnam lautam esse, nisi cum libentissime edis: tum auferatur, & alia escæ melior, atq; amplior succenturietur. Is nunc flos cœnæ habeatur inter istos, quibus sumptus, & fastidium pro facetijs procedit. Qui negant ullam auem,

A. G E L.

brius: neq; animis earum mori perseverantium medicina adhiberi quiret: decreuisse Milesios, ut uirgines, quæ corporibus suspensis demortuæ forent: ut eæ omnes nudæ cum eodem laqueo, qui essent præuinctæ: efferrerentur. Post id decretum uirgines uoluntariam mortem non petisse, pudore solo deterritas tamen honesti funeris.

Verba sena. con. de exigendis urbe Roma Philosophis. Item uerba edicti cens. quo improbat, & exhereditati sunt, qui disciplinam rhetoricam instituire, & exercere Romæ cœperant.

Caput XI.

C Fannio Strabone M. Valerio Messalla
 COSS. sena. con. de philosophis, & rhetoricis latinis factum est. M. Pomponius præ. senat. consuluit: quod uerba facta sunt de philosophis, & de rhetoricis, D. E. R. I. C. ut M. Pomponius præ. animaduerteret, curaretq; uti ei è re p. fideque sua uideretur, uti Romæ ne essent. Aliquot deinde annis post id senat. con. Cn. Donitius Aenobarbus, et L. Licinius Crassus cens. de coercendis rhetoricis latinis,
 » ita edixerunt. Renuntiatum est nobis esse ho-
 » mines, qui nouum genus disciplinæ instituerunt. Ad
 » quos inuentus in ludum conueniat: eos sibi nomen im-
 » posuisse Latinos rhetoras. Ibi hoies adolescentulos di-
 » es totos desiderare. Maiores nostri quæ liberos suos discere
 » re, et quos in ludos itare uellent: instituerunt. Hæc no-
 » ua, quæ præter consuetudinē, ac morē maiorum sunt,

ita scripsit. Postridie si gnus collatis, æquo fronte, pe-
ditatu, equitibus, atq; alijs cum hostiũ legionibus pu-
gnauit. Recto quoq; fronte idem Cato, eodem in li-
bro dicit. At ille semidoctus grammaticus. Missas in-
quit, authoritates facias: quas quidem ut habeas, pos-
se fieri puto. Sed rationem dic, quã non habes. Atq;
ego his eius uerbis, ut tum ferebat ætas, irritator, au-
di inquam mi magister rationem, falsam quidem, sed
quam redarguere falsam esse tu non queas. Omnia
inquam uocabula tribus literis finita, quibus frons fi-
nitur, generis masculini sunt, si in genitiuo quoq; ca-
su eadem syllaba finiuntur, ut mons, pons, frons. At
ille contra renitens, audi inquit, discipule plura a-
lia consimilia, quæ non sint generis masculini. Pete-
bant ibi omnes, ut uel unum statim diceret. Sed cum
homo uultum intorqueret: & non hisceret: coloresq;
mutaret: tum ego intercessi, & uade inquam nunc,
& habeto ad requirendum. XXX. dies. Postquam in-
ueneris: repetes nos. Atq; ita hominem nulli rei, ad in-
dagandum uocabulum, quo rescinderet finitionem fi-
ctam dimisimus.

De uoluntario, & admirando interitu uirginum
Milesiarum. Caput X.

Lutarchus in librorum, quos περι φύξης
P inscripsit primo, cum de moribus differe-
ret in animos hominum incidentibus, uirge-
nes dixit, milesij nominis, ferme quot tum in ea ciui-
tate erant: repente sine ulla euidenti causa, uolunta-
tem cœpisse obrundæ mortis. Ac deinde plurimas ui-
tam suspendio amisisse. id cum accideret in dies cre-

- quit quirites, cum Roma profectus sum, Zonas, quas
- plenas argenti extulic: eas ex provincia inanes retru-
- li. Alij uini amphoras, quas plenas tulerunt: eas ar-
- gento plenas domum reportauerunt.

De uerbis inopinatis, quæ utroq; uersum dicuntur, & a grammaticis communia uocantur.

Caput

XIII.

Tor, & uereor, & hortor, & consolor communia uerba sunt, ac dici utroque uersum possunt, uereor te, & uereor abs te, idest tu me uereris: utor te, & utor abs te, idest tu me uteris: hortor te, & hortor abs te i. tu me hortaris: consolor te, & consolor abs te i. tu me consolaris. testor quoq; & interpretor significatione reciproca dicuntur. Sūt autem uerba hæc omnia ex altera parte inusitata. Et an dicta sint in eam quoq; partem quæri solet. A fra-
nius in consobrinis.

- Hem hisco parentum est uitabilis liberis,
 - Vbi malunt metui quã uereri se suis.
- Hic uereri ex ea parte dictum est, qua est non usitata. Nouius in ligararta licinaria uerbum, quod est utitur, ex contraria parte dicit.
- Quia supellex mu'ta, quæ non utitur, emitur tamẽ.
 - Idest quæ usui non est. M. Cato in quinta origine, ex-
 - eratum inquit, suum pransum paratum cohortatum
 - eduxit foras, atq; instruxit. Consolor quoq; in partem
 - alteram, præterquam dici solitum est in epistola Q.
 - Metelli, quam cum in exilio esset, ad Cn. & ad L.
 - Domitios dedit, ac cum animum inquit, uestrum er

neq; placent, neq; recta uidentur. Quapropter & iis, qui eos ludos habent: & iis, qui eò uenire consueuerunt: uisum est faciendum: ut ostenderemus nostram sententiam, nobis non placere. Neq; illis solum temporibus nimis rudibus, nec dum graeca disciplina ex politis philosophi ex urbe Roma pulsati sunt: uerum etiã Domitiano imperante, senat. con. eiectioni, atq; urbe, & Italia interdicti sunt. Qua tempestate Epictetus quoq; philosophus propter id senat. con. Roma decessit.

Locus ex oratione Gracchi de parsimonia, ac de pudicitia sua memoratissimus.

Caput

XII.

C. Gracchus, cum ex Sardinia redijt: orationem ad populũ in concione habuit. ea uerba sunt hæc. Versatus sum inquit, in provincia, quomodo ex usu uestro existimabam esse: nõ quomodo ambitioni meae conducere arbitrabar. nulla apud me fuit popina: neq; pueri eximia facie stabant: sed in conuiuio liberi uestri modestius erant quã apud principẽ. Post deinde hæc dicit. Ita uersatus sum in prouincia, ut nemo posset uere dicere assẽm, aut eo plus in muneribus me accepisse: aut mea opera quempiam sumptum fecisse. Biennium fui in prouincia, si ulla meretrix domum meam introiuit: aut cuiusquam seruulus propter me sollicitatus est: omnium nationum postremissimum, nequissimumq; existima tote. Cum a seruis eorum tam caste me habuerim: in de poteritis considerare: quomodo me putetis cum liberis uestris uixisse, atq; ibi ex intervallo. Itaq; in

A. G E L.

ne eius hæc sunt. Cum sese sciret in tantum crimen uenisse: atq; socios ad senatum quæstum flentes uenisse: sese maximas pecunias exactas esse. pecunias se maximas exactas id nobis uidebatur græca figura dictum. Græci enī dicunt εἰσπραξατό με ἀπύριον. Id significat exegit me pecuniam: quod si id dici potest, etiam exactus esse aliquis pecuniā dici potest. Cælius quoq; eadē figura in hypobolimeo Aeschino usus uidetur.

- Ego illud minus nihilo exigor portorium.
Idest nihilo minus exigitur de me portorium.

Passis uelis, & passis manibus dixisse ueteres, non a uerbo suo, quod est patior, sed ab alieno, quod est pando.

Caput

XV.

B eo, quod est pando passum ueteres dixerunt: non pansum, & cum præpositione expassum, non expansum. Cælius in synaristusis.

- Heri uero prospexisse eum se ex tegulis,
- Hæc nuntiasse, & flammeum expassum domi.
Capillo quoq; esse mulier passo dicitur, quasi porrecto, & expanso, & passis manibus, & uelis passis dicamus: quod significat diductis, atq; distentis. itaq; Plautus in milite glorioso a litera in e mutata, per compositi uocabuli morem dispassis dicit, pro eo quod est dispassis.
- Credo ego istoc exemplo tibi esse eundum extra
- Portam dispassis manibus patibulum cum habebis.

De nouo

- » *ga me uideo uehementer consolor, et fides, uirtusq; ue-*
 » *stra mihi ante oculos uersatur. Testata itidem, & in-*
 » *terpretata eadem ratione dixit M. Tullius in pri-*
 » *mo libro de diuinatione, ut testor, interpretorq; uer-*
 » *ba communia uideri debeant. Sallustius quoq; eodem*
 » *modo dilargitis proscriptorum bonis dicit, tanquam*
 » *uerbum largior sit ex uerbis communibus. Veritum*
 » *autem sicut puditum, & pigritum, non personaliter*
 » *per infinitum modum dictum esse, non à uetustiori-*
 » *bis tantum uidemus, sed à M. quoq; Tullio in secun-*
 » *do de finibus. Primum inquit, Aristippi Cyre-*
 » *naicorumq; omnium, quos non est ueritum in ea uo-*
 » *luptate, quæ maxima dulcedine sensum moueret: sum-*
 » *mum bonum ponere. Dignor quoq; & ueneror,*
 » *& confiteor, & testor, habita sunt in uerbis commu-*
 » *nibus, sicut illa in Virgilio dicta sunt.*
 » *Coniugo Anchisa ueneris dignate superbo, &*
 » *Cur susq; dabit uenerata sacerdos*
 » *Confessi autem æris, de quo facta confessio est, in. XII.*
 » *tabulis scriptum est his uerbis. A æris confessi, rebusq;*
 » *iudicatis. XXX. dies iusti sunt. Item ex iisdem tabulis*
 » *id quoq; est. Quæsi erit testator, libripens ue fuerit*
 » *in testimoniū feriatur improbus, intestabilisq; esto.*

Quod Metellus Numidicus figuram orationis no-
 uam, ex orationibus græcis mutuatus est.

Caput

XIIII.

a Pud Q. Metellum Numidicum in lib. ac-
 cusationis in Valerium Messalã tertio noue
 dictum eẽ adnotauimus. Verba ex oratio

gitq; . Ea res cum percrebuisset: omnium tum Atheniensium consensu disciplina tibijs cœnendi desita est. scriptum hoc est in commentario Pamphilæ nono & uigesimo.

Quod pugna belli ciuilibus, uictoriaq; C. Cæsaris, quâ uicit in pharsalicis campis, nuntiata, prædictaq; est per cuiusdam Cornelij sacerdotis uaticinium, eodem ipso die in Italia Patauij. Cap. XVIII.

¶ Vo C. Cæsar, & Cn. Pompeius die ciuile bellum signis collatis in Thessalia confluxerunt, res accidit Patauij in trãspadana Italia memoria digna. Cornelius quidam sacerdos & loco nobilis, & sacerdotij religionibus uenerandus, & castitate uitæ sanctus repente mota mente cõspicere se procul dixit pugnam acerrimam pugnari. Ac deinde alios cedere, alios urgere, cadem, signam, tela uolantia, instaurationem pugnae, impressionem genitus, uulnera. perinde ut si ipse in prælio uersaretur, coràm uidere sese uociferatus est. Ac postea subito exclamauit Cæsarem uicisse. At Cornelij sacerdotis ariolatio leuis tum quidem uisa est, & uecors, magnæ mox admirationi fuit, quod non modo pugnae dies, quæ in Thessalia pugnata est: neq; prælij exitus, qui erat prædictus: idem fuit: sed omnes quoq; pugnandi reciprocae uices, & ipsa exercituum duorum conflictatio uaticinantis motu, atq; uerbis re præsentata est.

Verba M. Varronis memoria digna ex satyra,

De nouo genere interitus Crotoniensis Milonis.

Caput XVI.

m Ilo Crotoniensis athleta Illustris, quem in
 Chronicis scriptum est olympiade prima
 coronatum esse: exitum habuit uitæ mise-
 randum, & mirandum. Cum iam natu
 grandis artem athleticam desisset: iterq; faceret for-
 te solus in locis Italiae syluestribus: quercū uidit pro-
 xime uiam patulis in parte media ramis hiantem.
 Tum experiri (credo) etiam tunc uolens, an ullæ si-
 bi reliquæ uires adessent: immissis in cauernas ar-
 boris digitis, diducere, & rescindere quercum cona-
 tus est. Ac mediam quidem partem discidit, diuel-
 litq;. Quercus autem in duas diducta partes, cum il-
 le quasi perfecto, quod erat connixus, manus laxas-
 set: cessante ui, redijt in naturam: manibusq; eius re-
 tentis, inclusisq; stricta denuo, & cohæsa dilaceran-
 dum hominem feris præbuit.

Quam ob causam nobiles pueri Atheniensium
 tibijs canere desierint, cum patrium istum morem ca-
 nendi haberent.

Caput XVII.

a Labiades Atheniensis, cum apud auuncu-
 lum Periclem puer, artibus, ac disciplinis
 liberalibus erudiretur: & arcessi Pericles
 Antigenidam Tibicinem iussisset, ut eum
 canere Tibijs, (quod honestissimum tum uidebatur)
 doceret: traditas sibi tibias cum ad os adhibuisset,
 inflassetq; pudesactus oris deformitate, abiecit, i fre-

E

A. G. E. L.

vidam, quam nos vidimus, in qua Euripides tra-
gœdias scriptavit. Mulieres ferè omnes in maio-
rem modum exosus fuisse dicitur. siue quod natura
abhorruit a mulierum cœtu: siue quod simul duas u-
xores habuerat: cum id decreto ab Atheniensibus fa-
cto ius esset: quarũ matrimonij pertædebat. Eius o-
diũ in mulieres Aristophanes quoq; meminuit

ἐν ταῖς προτέραις θεσμοφοριαζούσαις

In his uersibus.

νῦν οὖν ἀπάσαισι παλαιῶ, καὶ λέγω.

τοῦτον κολάσαι τὸν ἀνδρα πολλῶν οὔνεκα.

ἄγρια γὰρ τινὰ ὧ γυναῖκες δρᾶτε, ἐν ἀργίῳ

τοῖς λαχάνοις αὐτὸς τραφεῖς.

Alexander autem Aetolus hos de Euripide uersus
composuit.

ὁ δὲ ἀναξαγόρου τρέφιος ἀρχαίου.

σφιγνὸς μὲν ἐμοί γε ἔοικε προσεπῆν

καὶ μισογέλως καὶ τωβάζειν. οὐδὲ πάροιον

μεμαθηκῶς. ἄλλοτι γράψαι τοῦτ' ἀν.

μέλιτος καὶ σειρήνων ἔτετεύχει.

Is, cum in Macedonia apud Archelaum Regem esset:
utereturq; eo rex familiariter: rediēs nocte ab eius cœ-
na, cauius a quodam æmulo inmissis dilaceratus est,
& ex his uulneribus mors secuta est. Sepulchrũ au-
tem eius, & memoriam Macedones eo dignati sunt
honore: ut in gloriæ quoq; loco prædicarent.

οὐποτε σὸν μνήμα ἀριπίδης ὤλετο ποῦ.

Quod egregius poeta morte obita sepultus in eo-
rum terra foret. Quamobrem cum legati ad eos ab
Atheniensibus missi petissent: ut ossa Athenas in ter-

quæ inscribitur περί ἑδεσμάτων. Cap. XIX.

Non paucissimi sunt, in quos potest conuenire id, quod M. Varro dicit in satyra, quæ inscribitur περί ἑδεσμάτων, uerba hæc sunt. Si quantum operæ sumpsisti, ut tuus pistor bonū faceret panem: eius duodecimam philosophiæ dedisses: ipse bonus iam pridem esses factus. Nunc illum qui norunt: uolūt emere millibus centum. Te qui nouit: nemo centussis.

Notata quædam de Euripidis poetæ genere, uita, moribus, deq; eiusdem fine uitæ. Cap. XX.

Euripidis poetæ matrem Theopompus a greca olera uendētem uictum quæsisse dicit. Patri autem eius nato illo, responsum est a Chaldæis eum puerum, cum adoleuisset: uictorem in certaminibus fore. Id ei puero fatum esse, pater interpretatus: Athletam debere esse, roborato, exercitatoq; filij sui corpore Olympiam certaturum eum inter Athletas pueros deduxit. Ac primo quidem in certamen per ambiguam ætatē receptus non est. Post Eleusino, & Theseo certamine pugnavit, & coronatus est. Mox a corporis cura ad excolendi animi studium transgressus, auditor fuit Physici Anaxagoræ, & rhetoris Prodia. In morali autem philosophia, Socratis. Tragœdiam scribere natus annos duodeuiginti adortus est. Philochorus refert in insula salamine speluncam esse tetram, & hor-

A. G E L.

videbatur, quod imperandum militibus foret: à cerna sese monitum prædicabat. Id cum dixerat uniuersi tanquam si Dico: libentes parebant. Ea cerna quodã die, cum incursio esset hostium nuntiata: festinatione, ac tumultu consternata in fugam se prorupit: atq; in palude proxima delituit: & postea requisita perisse credita est. Neq; multis diebus post inuentam esse cernam Sertorio nuntiatur. Tum qui nuntiauerat: iussit tacere. Ac necui palàm diceret: interminatus est. Precepitq; , ut eam postero die repente in eum locum, in quo ipse cum amicis esset: immitteret. Admissis dein de amicis postridie, uisum sibi esse ait in quiete, cernam, quæ perierat: ad se reuerti. Et ut prius consueuerat, quod opus esset factò: prædicare. Tum Sertorio quod imperauerat significante: cerna emissa in cubiculum Sertorij introrupit. Clamor factus, et orta admiratio est. Ea q; hominum barbarorum credulitas Sertorio in magnis rebus magno usui fuit. Memoriae proditum est ex ijs nationibus, quæ cum Sertorio faciebant: cum multis prælijs superatus esset: neminem unquam ab eo descuisse, quanquam id genus hominum esset mobilissimum.

De ætatibus historicorum nobilium Hællanici, Herodoti, & Thucydidi. Caput XXIII.

h Ellanicus, Herodotus, Thucydides historiæ scriptores in ijsdem temporibus fere laude ingenti floruerunt. Et non minus longe distantibus fuerunt ætatibus. Nam Hællanicus in ini-

ram illius patriam permitterent transferri: maximo consensu Mece dones in ea re dene ganda persisterunt.

Quod à poetis Iouis filij prudentissimi, humanissi miq; . Neptuni autem inhumanissimi, & ferocissimi traduntur. Cap. XXI.

Ræstantissimos uirtute, prudentia, uiribus
 p Iouis filios poetæ appellauerunt: ut Aëacū,
 et Minoa, & Sarpedona: ferocissimos, et im
 manes, et alienos ab omni humanitate tanq̃ è mari ge
 nitos, Neptuni filios dixerunt, Cyclopa, & Cercyona,
 & Lestrygonas.

Historia de Sertorio duce, deq; astu eius, commenti
 cisq; simulamentis, quibus ad barbaros milites conti
 nendos, cõaliandosq; sibi utebatur. Cap. XXII.

Sertorius uir acer, egregiusq; Dux, et uten
 di, regendiq; exercitus peritus fuit. Is in tẽ
 poribus difficillimis mentiebatur ad mili
 tes si mendacium prodesset: & literas compositas pro
 ueris legebat, & somnium simulabat: & falsas reli
 giones conferebat, siquid istæ res eum apud militum
 animos adiutabant. Illud adeo Sertorij nobile est, Cer
 ua alba eximiæ pulchritudinis, & uincissimæ cele
 ritatis à Lusitano ei quodam dono data est. Hanc si
 bi oblatam diuinitus, & instinctam Dianæ numine,
 colloq; secum, moneréq;, & docere, quæ utilia factu
 essent: persuadere omnibus instituit. Ac siqd durius

A. GEL.

centatur, pro eo, quod græca dicunt ἀραγεοῦμαι,
Versus, in quibus hoc uerbum est, hi sunt.

- Iam iam albicassit phœbus, & recentatur
- Commune lumen hominibus, & uoluptas.

Idem Matius in hisdem miniambis, edulcare dicit,
quod est dulcius reddere in his uersibus.

- Quapropter edulcare conuenit uitam:
- Curasq; acerbis sensibus gubernare.

Quibus uerbis Aristoteles philosophus definiuit
syllogismum, eiusq; definitionis interpretamentum uer-
bis latinis factum. Cap. XXVI.

Aristoteles quid syllogismus esset, his uerbis
definiuit, λόγος ἐν ᾧ τεθέντων τινῶν ἕτερον
τι τῶν κειμένων ἐξ ἀνάγκης συμβάλλει δία-
τῶν κειμένων. Eius definitiois nō uidebatur
habere incommode interpretatio facta hoc modo. Syl-
logismus est oratio, in qua consensus quibusdam, et cō-
cessis, aliud qd quàm quæ concessa sunt: per ea, quæ
concessa sunt: necessario conficitur.

Quid sint comitia calata, quid Curjata, quid cen-
turiata, quid tributa, quid consilium. Atq; inibi que-
dam eiusmodi. Cap. XXVII.

- In libro Lælij Felicis ad Q. Mutium pri-
mo scriptum est, Labeonem scribere calata
comitia esse, quæ pro collegio ponti haben-
tur, aut regis sacrorum, aut flaminum, inaugurando

tio belli Peloponnesiaci fuisse, quinque & sexaginta annos natus uidetur: Herodotus tres & quinquaginta: Thucydides quadraginta. Scriptum hoc in libro XI. Pamphila.

Quid uulcius sedigitus in libro, quem de poetis scripsit, de comicis latinis iudicabit.

Caput

XXIIII.

Edigitus in libro, quem scripsit de poetis, quid de ijs sentiat, qui comœdias fecerunt: & quem præstare ex omnibus cæteris putet: ac deinceps quo quæq; in loco, & honore ponat: his uersibus suis demonstrat.

- » Multos incertos certare hanc rem uidimus:
- » Palmam poetæ comico cui deferant:
- » Eum, me iudice, errorem dissoluam tibi:
- » Ut contra si quis sentiat. nihil sentiat.
- » Cæcilio palmam statuo de comico.
- » Plautus secundus facile exuperat cæteros.
- » Dein Næuius qui seruet, pretio in tertio est.
- » Siquid quarto detur: dabitur Licinio.
- » Post insequi Licinium facio Attilium.
- » In sexto consequitur hos Terentius.
- » Turpilius septimum, Trabea octauum obtinet.
- » Nonno loco esse facile facio Luscium.
- » Decimum addo antiquitatis causa Emium.

De uerbis quibusdã nouis, quæ in Cn. Matij Mimiambis offenderamus.

Caput

XXV.

N. Matius uir eruditissimus in Mimiambis suis non absurde, neq; absone finxit re-

Quod errauit Cor. Nepos, cum scripsit Ciceronem
tres & uiginti annos natum causam pro Sex. Roscio
dixisse. Caput XXVIII.

Or. Nepos & rerum memoriæ non indili-
gens, & M. Ciceronis, ut qui maxime am-
cus, familiarisq; fuit. Atq; is tamen in pri-
mo librorum, quos de uita illius composuit: errasse ui-
detur: cum eum scripsit tres & uiginti annos natum
primam causam iudicij publici egisse. Sex. q; Roscium
paricidij reum defendisse. Dimumeratis quippe an-
nis à Q. Cæpione, & Q. Serrano, quibus COSS.
ante diē. III. nonas Ianuar. M. Cicero natus est, ad
M. Tullium, & Cn. Dolobellam, quibus COSS.
causam priuatam pro Quintio apud Aquilium Gal-
lum iudicem dixit sex & uiginti anni reperiuntur.
Neq; dubium est, quin post annum, quā pro Quin-
tio dixerat, Sex. Roscium reum paricidij defende-
rit: annos iam septem & uiginti natus L. Sylla Fe-
lice, & Q. Metello Pio COSS. In qua re etiam Fene-
stellam errasse Pedianus Asconius animaduertit, qđ
eum scripserit, sexto uigesimo ætatis anno pro Sex.
Roscio dixisse. Longior autem Nepotis, quā Fenestel-
læ error est: nisi quis uult in animum inducere, stu-
dio amoris, et amicitie adductum, amplificandæ ad-
mirationis gratia, quadriennium Nepotem suppres-
sisse, ut M. Cic. orationem florentem dixisse pro Ro-
scio admodum adolescens uideretur. Illud adeo ab
utriusq; oratoris studiosis animaduersum, & scriptum
est: quod Demosthenes, & Cicero pari ætate illustris

rum causa. Eorum autem alia esse curiata, alia centu-
 riata. Curjata per lictozem curjatim calari, idest con-
 uocari, centuriata per cornianem. Hisdē comitijs, quæ
 calata appellari diximus, & sacrorum detestatio,
 & testamenta fieri solebant. Tria enim genera testa-
 mentorum fuisse accepimus. Vnum, quod calatis comi-
 tijs in concione populi fieret: alterum in procinctu, cū
 uiri ad prælium faciendum in aciem uocabātur. Ter-
 tium per familiæ emancipationem, cui æs, & libra
 adhiberetur. In eodem Lælij Felicis libro hæc scri-
 pta sunt. Is, qui non uniuersum populum, sed partē
 aliquam adesse iubet: non comitia, sed consilium edi-
 cere debet. Tribuni autem neq; aduocant patricios,
 neq; ad eos referre de re ulla possunt. Ita ne leges
 quidem proprie, sed plebiscita appellātur, quæ trib.
 pleb. ferētibus accepta sunt. Quibus rogationibus an-
 te patritij nō tenebātur, donec Q. Hortēsius DICT.
 eam legem tulit, ut eo iure, quod plebes statuisset: oēs
 Quirites tenerētur. Item in eodem libro hoc scriptū
 est. Cum ex generibus omnium suffragium feratur:
 curjata comitia esse. Cum ex censu, et ætate, centuria
 ta. Cum ex regionibus, et locis, tributa. Centuriata au-
 tem comitia intra pomoerium fieri nefas esse: q̄a exer-
 citum extra urbem imperari oporteat: intra urbem
 imperari ius non sit. Propterea centuriata in campo
 Martio haberi, exercitumq; imperari præsidij causa
 solitum, quoniam populus esset in suffragiis ferēdis
 occupatus.

gas dixit. Nam, cum quæreretur petorritum quali forma uehiculum, cuiatisq; linguæ uocabulum esset: & faciem uehicularum ementitus est longe alienam, falsamq; & uocabulum græcum esse dixit. Atq; id significare uolucres rotas interpretatus est. Commutatq; una litera petorritum esse dictum uolebat, quasi petorrotum. Scriptum etiam hoc esse à Valerio Probo contendit. Ego, cum Probi multos admodum commentationum libros inquisierim: neque scriptum in his inueni, nec usquam alioquin Probū scripsisse credo. Petorritum enim est non ex græca dimidiatum, sed totum transalpius factum, nam est uox gallica. Inscriptum est in libro M. Varronis XIII rerū diuinarum. Quo in loco Varro, cum de petorrito dixisset: esse id uerbum gallicum, lanceam quoq; dixit non latinum, sed hispanicum uerbum esse.

Quæ uerba legauerint Rhodij ad hostium ducem Demetrium, cum ab eo obsiderentur super illa incluta Ialysi imagine. Cap. XXXI

Hodum in sulam celebritatis antiquissimæ
 r oppidumq; in ea pulcherrimum, ornatissimumq; obsidebat, oppugnabatq; Demetrius dux ætatis suæ inclutus. Cui à peritia, disciplinaq; faciendi obsidij, machinarumq; solertia, ad capiendam oppida repertarum, cognomentum πολιορκητικῆς fuit. Tum ibi in obsidione illa ædes quasdam publice factas, quæ extra urbis muros cum paruo presidio erāt: adgredi, & uastare, atque absumere igni

simas orationes in causis dixerint. Alter, κατὰ ἀνδροτίωνος, καὶ κατὰ τιμοκράτους, septem et uiginti annos natus, alter anno minor pro P. Quintio. septimo & uigesimo pro Sex. Roscio. Vixerunt quoque non numis numerum annorum diuersum. Alter treis, & sexaginta annos, Demosthenes. LX.

Quali figura orationis, & quâ noua L. Piso annalium scriptor usus sit. Caput XXXIX.

Væ istæ in loquendo figuræ notæ, satis usitatæque sunt. Mihi nomen est Iulio: & mihi nomen est Iulij. Tertiam figuram nouam hercle reperi apud Pisonem in secundo annalium. Verba Pisonis hæc sunt. L. Tarquinium collegam suum, quia Tarquinium nomen esset, metue-
re. Eumque orat, uti sua uoluntate Romam contendat. Quia Tarquinium inquit, nomen esset. Hoc perinde est, tanquam si ego dicam. mihi nomen est Iulium.

Vehiculum, quod petorritum appellatur, cuiatis lingue uocabulum sit Græcæ an Gallicæ.

Caput

XXX.

Vi ab alio genere uitæ detriti iam, & retorridi ad literarum disciplinas serius aduent: si forte iſdem garruli natura, & subargutuli sunt, oppido quam fiunt in literarum ostentatione inepti, & friuoli. Quod genus profecto ille homo est, qui de petorritis nuper argutissimas nu-

A. G E L.

bisq; est breuibus, & rotundis uinctum, perquam libenter memineras. ἂν τὶ πράξις καλὸν μετὰ πόνου, ὁ μὲν πόνος διχεται, τὸ δὲ καλὸν μένει. ἂν τὶ ποιήσις ἀχρὸν μετὰ ἡδονῆς, τὸ μὲν ἡδὺ διχεται, τὸ δὲ ἀχρὸν μένει. Postea istam ipsam sententiam in Catonis oratione, quā dixit Numantiae apud equites: positam legimus. Quae & si laxioribus paulo, longioribusq; uerbis comprehensa est: praequam illud graecum, quod diximus: quoniam tamen prior tempore, antiquiorq; est, uenerabilior uideri debet.

- Verba ex oratione haec sunt. Cogitate cum animis ue-
- stris, siquid uos per laborem recte feceritis: labor ille
- a' uobis cito recedet: bene factum a' uobis, dum uiue-
- tis: non abscedet. Sed siqua per uoluptatem nequiter
- feceritis: uoluptas cito abiit: nequiter factum illud a'
- pud uos semper manebit.

Cuiusmodi sit lex apud dialecticos perconctādi, differendiq;, & quae sit eius legis reprehensio.

Caput

II.

l Egem esse aiunt disciplinae dialecticae, si de quapiam re quaeratur, disputeturq;: atq; ibi quod rogere, ut respondeas, tum ne amplius quid dicas, quā id solum, quod es rogatus, aut aias, aut neget. Eamq; legem qui non seruent, et aut plus, aut aliter quā sunt rogati, respondeant: existimantur rudes, indoctiq; esse: disputandiq; morem, atq; rationem non tenere. hoc quidem, quod dicunt in plerisq; disputationibus proculdubio fieri oportet. Inde finitus nanq;, in explicabilisq; sermo fiet: nisi interrogationi

parabat. In his ædibus erat memoratissima illa imago Ialysi Protogenis manu facta illustris pictoris. Cuius operis pulchritudinem, præstantiamq; ira percipit Rhodij inuidebat. Mittunt Rhodij legatos ad Demetrium cum his uerbis. Quæ malum inquirunt ratio est, ut tu imaginem istam uelut incendio ædium facto disperdere? Nam si nos omnes superaueris: et oppidum hoc totum ceperis: imagine quoq; illa integra, & incolumi per uictoriam potieris. Sin uero nos uincere obsidendo nequiueris: petimus consyderes ne turpe tibi sit: quia non potueris bello Rhodios uincere: bellum cum Protogene mortuo gessisse. Hoc ubi ex legatis audiuit, oppugnatione desita, & imagini, & ciuitati pepercit.

AULI GELLII NOCTIVM ATTICARVM
COMMENTARIUM.

LIBER XVI.

Verba Musonij græce digna, atq; utilia audiri, obseruariq;. Eiusdem utilitatis sententia à M. Catone multis ante annis Numantiae ad equites dicta.

Caput

Primum.

a Dolescentuli cum etiam tum in scholis essemus, ἐνθυμημάτων hoc græcum, quod adposui, dictum esse à Musonio philosopho audiebamus. & quoniam uere, atq; luculente dictum, uer-

A. G E L.

Incius in libro III de re militari feciale
 Po. Ro. bellum idicentem hostibus, telumq;
 in agrum eorum iacientem hisce uerbis uti
 scripsit. Quod Po. Hermundulus, hominesq; populi
 Hermunduli aduersus Po. Ro. bellum fecere: deli-
 quer. q; quodq; Po. Ro. cum Po. Hermundulo, homi-
 nibusq; Hermundulis bellum iussit: Ob eam rem ego
 Po. q; Ro. Po. Hermundulo, hominibusq; Hermundu-
 lis bellum indico, facioq;. Item in libro eiusdem Cin-
 cii de re militari V. ita scriptum est. Cū delectus an-
 tiquitus fieret, & milites scriberentur: in ius iuran-
 dum eos tribunus militaris adigebat in uerba hæc.
 In magistratu C. Lælij C. filij COS. L. Cornelij P.
 filij COS. in exercitu decemq; millia passuum propè
 furtum non facies, dolo malo, solus, neq; cum pluri-
 bus, pluris numi argentei, in dies singulos. Extra ha-
 stam, hastile, ligna, pabulum, utrem, follem, faci-
 lam, siquid ibi inueneris, sustuleris'ue, quod tuum
 non erit: quod pluris numi argentei erit: uti tu ad C.
 Lælium C. filium COS. L. 'ue Cornelium P. filium
 COS. siue ad quem eorum iusserit, proferas, aut pro-
 fitebere in triduo proximo, quicquid inueneris, su-
 stuleris'ue dolo malo. Aut domino suo, cuium id cè-
 sebis esse: reddes: uti quod recte factum esse uoles.
 Militibus autem scriptis dies præfiniebatur, quo die
 adessent, & ut citati COS. responderent. Deinde ita
 concipiebatur ius iurandum, ut adessent, his additis
 exceptionibus, nisi harumce quæ causa erit, funus fa-
 miliare, feriæ denicales Calendæq; quæ non eius rei
 causa in eum diem collatæ sint, quo is eo die minus

bus, responsionibusq; simplicibus fuerit determinatus. Sed enim esse quaedam uidentur, in quibus si breuiter, & ad id, quod rogatus fueris, respondeas: capiare. Nam si quis his uerbis interroget: postulo ut respondeas, Desieris ne facere adulterium an non? ut cunq; dialecticæ lege responderis, siue aias, seu neges: hærebis in captione, tam si te dicas adulterum, quã si neges. Sed quod minus est in interrogatione, id est adeddum. Nam qui facere aliquid non desinit: non id necessario etiam fecit. Falsa igitur est species istius captiõnis, et nequaquam procedere ad id potest, ut colligi, concludiq; possit, eum facere adulterium: qui se negauerit facere desisse. Quid autem legis istius propugnatores in illa captiucula facient: in qua hærerẽ eos necessum est? si nihil amplius quã quod interrogati erunt, responderint. Nam si ita ego istorum aliquem rogem. Quicquid non perdidisti, habeas ne an non habeas? postulo, aut aias, aut neges, ut cunq; breuiter responderit: capietur. Nam si non habere se negauerit, quod non perdidit: colligetur oculos eum non habere: quos non perdidit. Sin uero habere se dixerit: colligetur eum habere cornu, quæ non perdidit. Rectius igitur, cautiusq; ita respondebitur, quicquid habui, id habeo, si id non perdidit. Sed huiuscemodi responsio non fit ex lege, quã diximus. Plus enim quã quod rogatus est, respondet. Et propterea id quoq; ad eam legem addi solet, non esse captiosis interrogationibus respondendum.

Quanã ratione effici dixerit Erasistratus medicus, si abus forte deerit, ut tolerari aliquantisper inedia

A. G E L.

Cælius Gallus in libro de significatione uerborum, quæ ad ius civile pertinent: secundo: uestibulum esse dicit non in ipsis ædibus, neq; partem ædium, sed locum ante ianuam domus uacuum, per quem uia aditus, accessusq; ad ædes est, cū dextra, sinistraq; inter ianuam, tecta'q; quæ sunt uiae iuncta, spatium relinquatur. Atq; ipsa ianua procul a uia est area uacanti intersita. quæ porro huic uocabulo ratio sit: quæri multum solet. Sed quæ scripta legi, ea ferme omnia inconcinnæ, atq; absurda uisa sunt. Quod uulpium autem Apollinarem memini dicere uirum elegantis sciētia ornatum, huiusmodi est. Ue particula, sicuti quædam alia, tum intensionem significat, tum minutionem. Nam uetus, & uehemens alterū ab ætatis magnitudine compositum, elisumq; est: alterum à mentis ui, atq; impetu dicitur. Uescum autem, quod ex ue particula, & esca copulatum est, utriusq; diuersæ significationis uim capit. Aliter enim Lucretius uescum salem dicit ex edendi intentione. Aliter Lucilius uescum appellat cum edēdi fastidio. Qui domos igitur amplas antiquitus faciebant, locum ante ianuam relinquebant: qui inter fores domus, et uiam medius esset. In eo loco qui dominum eius domus salutatum uenerant: prius quā admitterentur, consistebant, & neq; in uia stabant, neq; itra ædes erant. Ab illa ergo grandis loci consistione, & quasi quadam stabulatione uestibula appellata sunt spatia (sicuti diximus) grandia ante fores ædium relicta, in quibus starent qui uenissent: prius quā in domum intronitteretur. Meminisse autem debebimus id uocabulum non sem

ad eam rem pertinentia, hæc sunt.

ἐλογίζομεθα οὖν παρὰ τὴν ἰσχυρὰν σύμπτωσιν τῆς κοιλίας εἶναι τὴν σφόδρα ἀσιτίαν. καὶ γὰρ τοῖς ἐπιπλέον κοιτοῦσι κατὰ προάρεσιν ἐν τοῖς πρώτοις χρόνοις ἢ πέννα παρακολουθεῖ. ὕστερον δὲ οὐκέτι.

Deinde paulum infra.

ἐθισμένοι δὲ εἰσι καὶ οἰσύνθαι ὅταν διὰ τινὰ καῖρον ἀναγκάζονται ἀσιτεῖν, ζώνας πλατείαις τὴν κοιλίαν διασφίπειν ὡς τῆς πείνης αὐτοὺς ἠπθον ἐνοχλοῦσης. χειρὸν δὲ καὶ ὅταν πλήρης ἡ κοιλία ἢ διὰ τὸ κένωμα ἐν αὐτῇ μηδὲν εἶναι. διὰ τοῦτο οὐ πεινώσιν ὅταν δὲ σφόδρα συμπεπρωκῆα ἢ κένωμα οὐκ ἔχει.

In eodem libro Erasistratus uim quandam famis nō tolerabilem, quā græca βούλιμον, καὶ βούπειναν. appellant: in diebus frigidissimis multo facilius accidere ait, quā cum serenum, atq; placidum est. Atq; eius rei causas, cur is morbus in eo plerunq; tempore oriatur, non dum sibi esse compertus dicit. Verba, quibus id dicit, hæc sunt. ἀπορον δὲ καὶ θεόμενον ἐπιπέφρωσ, καὶ ἐπὶ τούτου, καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν βουλιμιόντων διατὶ ἐν τοῖς φύχεσι μᾶλλον τὸ σύμπτωμα τοῦτο γίνεται ἢ ἐν ταῖς ὀδίαις.

Quo ritu, quibusq; uerbis fecialis Po. Ro. bellum indicere solitus sit ijs, quibus Po. Ro. bellum fieri iussurat. Et item in quæ uerba conceptum fuerit ius iurandum de furtis militaribus sancendis, & uti milites scripti intra prædictum diem, in loco certo frequentarent, causis quibusdā exceptis, propter quas id ius iurandum remitti æquum esset. Cap. IIII.

A. G. E. L.

Lanigeras dixit, ut oves planius demonstraret. Post hac inquam uidebimus, an oves solæ (ut tu ais) bidentes dicantur. Et an Pomponius A tellanarum poeta, in gallis transalpinis errauerit: cum hoc scripsit,

- Mars tibi uoueo facturum,
- Si unquam redierit, bidenti uerre.

Sed nunc ego à te rogavi ecquam scias esse huiusce uocabuli rationem. Atq; ille nihil contactus, sed nimum quantum audacter: Oues inquit, bidentes dictæ, qd̄ duos tantum dentes habeant. Vbi terrarum quæ so te inquam duos solos per naturam dentes habere ouem uidisti? Ostentum. n. est, & piaculis factis procurandum. Tum ille permotus mihi, & irritatus, quære inquit ea potius: quæ à grammatico quæreda sunt. Nā de ouium dentibus upiliones perconctantur. Facetias nebulonis hominis risi, & reliqui. P. aut Nigridius in libro, quem de extis composuit: bidentes appellari ait non oves solas, sed omnes bimas hostias, neq; tamen dixit apertius cur bidentes: sed quod ultro existimabamus, id scriptum inuenimus in commētarijs quibusdam ad ius pontif. pertinentibus, Bidennes primo dictas litera immissa, quasi biennes. Tum longo usu loquendi corruptam esse uocem, & ex bidenibus bidentes factum, quoniam id uidebatur esse dictu facilius. Higinus tamen Iulius, qui ius pontif. non uidetur ignorasse, in IIII librorum, quos de Virgilio fecit, bidentes appellari scripsit hostias, quæ per ætatem duos dentes altiores haberent. Verba illius ipsa posui.

- Quæ bidens est inquit, hostia oportet habeat dentes
- octo, sed ex ijs duo cæteris altiores, per quos appareat

» ibi esset . Morbus fonticus auspiciū ue , quod sine
 » piaculo præterire non liceat . Sacrificiū ue an-
 » niuersarium quod recte fieri non posset , nisi ipse eo
 » die ibi sit , ius , hostis ue status , conditū ue dies cum
 » hoste , sicuti eorum harunce , quæ causā erit , tum se
 » postridie quā per eas causas licebit , eo die uentu-
 » rum , aditurūq; eum , qui eum pagum , uicium ,
 » oppidum ue delegerit . Item in eodem libro uerba
 » hæc sunt . Miles cū die , qui prædictus est , aberat :
 » neq; excusatus erat : infrequens dabatur . Item in li-
 » bro sexto hoc scriptum est . Alæ dictæ exercitus , e-
 » quitum ordines , quod circum legiones dextra , sini-
 » strāq; tanquam alæ in auium corporibus locaban-
 » tur . In legione sunt centuriæ sexaginta , manipuli tri-
 » ginta , cohortes decem .

Vestibulum quid significet , deq; eius uocabuli ra-
 tionibus .

Caput

V .

P Leraq; uocabula , quibus uulgo utimur ,
 neq; tamen liquido scimus quid ea proprie,
 atq; uere significant : sed incompertam ,
 & uulgariam traditionem rei non ex-
 ploratæ secuti , uidemur magis dicere quod uolu-
 mus , quā d. cimus . sicuti est uestibulum uer-
 bum in sermonibus celebre , atq; obuium , non o-
 mnibus tamen , qui illo facile utuntur : satis specta-
 tum . Animaduerti enim quosdam , haud quaquam
 indoctos uiros opinari uestibulum esse partem do-
 mus primorem , quam uulgus atrium uocat .

A. GEL.

» Venientem excepisse tibi narraui.

Item in mimo, qui inscribitur, *nacta*, L. Cippum dicit, & *obbam*, & *camelliam*, & *pictatium*, & *capitium*, induis inquit, *capitium tunicæ pittacium*.

Præterea in *anna peranna*, gubernium pro gubernatore, & *planum* pro *sycophanta*, et *nanum* pro *millione* dicit: quâquam *planum* pro *sycophanta* M. quoq; Cicero in oratione scriptum reliquit, quâ pro *Cluentio* dixit. Atq; itê in mimo, qui *saturnalia* iscriptus est, *botulum* pro *farcimine* appellat, & *hominem leenam* pro *leui*, item in *necromantia coctionem peruulgatæ* dicit, quem *ueteres arulatore* dixerunt.

» Verba *Laberij* hæc sunt. *Duas uxores, hoc hercle*

» *plus negotij est* (inquit *coao sex ædiles uiderat.*) sed enim in mimo, in quem scripsit *Alexandream*, eodem quidem modo, quo *uulgus*, sed probe, *latineq; usus est græco uocabulo*. *Emplastrum* enim dixit οὐδέτερος, ut isti *nouitij semidocti*, uerba ex eo mimo adposui.

» Quid est ius iurandum? *Emplastrum æris alieni*.

Quid significet, & quid à nostris appellatum sit ἀξιωμα, quod *dialectica* dicunt, & quædam alia, quæ prima in *disciplina dialectica* traduntur.

Caput

VIII.

» Vm in *disciplinas dialecticas* induca, atq; imbui uellemus: necessum fuit adire, atq; cognoscere quas uocant *dialectica εἰσαγωγὰς*, tum in primo περὶ ἀξιωμαίων discendum quæ M. *Varro* aliâs profata, aliâs *prologia* appellat.

per à ueteribus proprie, sed per quasdam tralationes esse dictum. Quæ tamē ita sunt factæ, ut ab ista, de qua diximus, proprietate non longe descauerint. Sicut illud in. VI. virgilij.

- » Vestibulum ante ipsum, primisq; in faucibus orci
- » Luctus, & ultrices posuere cubilia curæ.

Non enim vestibulum priorem partem domus infernæ esse dicit: Quod obrepere potest, tanquam si ita dicitur: sed loca duo demonstrat extra ora fores, vestibulum, & fauces. Ex quibus & vestibulum appellat ante ipsam domum, & ante ipsa ora penetrabilia. Fauces autem uocat iter angustum, per quod ad vestibulum adiretur.

Hostiæ, quæ dicuntur bidentes, quid sint, & quæ ob causam ita appellatæ sunt, superq; ea re P. Nigidij, & Iulij Higini sententiæ.

Caput

VI.

r Edeutes Gratia Brūdusium nauem aduertimus. Ibi quispiam linguæ latinæ literator Roma à Brundusinis accersitus expeririundum sese uulgo dabat. Imus ad eum nos quoq; oblectamenti gratia. Erat enim fessus, atq; languens animus de æstu maris, legebat barbare, insciteq; Virgilij septimum, in quo libro hic uersus est.

- » Centum lanigeras mactabat rite bidentes.

Et iubebat rogare se, si quis quid omnium rerum uellet dicere. Tum ego indocti hominis confidentiam demiratus, doces ne inquam nos magister, cur bidentes dicantur, Bidentes inquit, oues appellatæ, idcircoq;

A. G E L.

nos uel coniuñctum, uel copulatum dicimus: quod est eiusdem modi. P. Scipio Pauli filius, & bis COS. fuit et triumphauit, et censura functus est, et collega in censura L. Mumij fuit. In omni autem coniuñcto, si unum est mendacium, etiam si cætera uera sunt: totum esse mendacium dicitur. Nam si ad ea omnia, quæ de Scipione illo uera dixi, addidero, & Annibalem in Africa superauit, quod est falsum: uniuersa quoq; illa, quæ coniuñcte dicta sunt: propter hoc unum, quod falsum accesserit, quæ simul dicentur, uera nõ erunt. Est item aliud, quod græci διεξουμένον ἀξιωμα, nos disiunctum proloquium dicimus. Id huiusmodi est. Aut malum est uoluptas, aut bonum, aut neq; bonum, neq; malum est. Omnia autem, quæ disiunguntur, pugnantia esse inter sese oportet. Eorumq; opposita ἀντιθέμενον græci dicunt. Ea quoq; ipsa inter se aduersa esse. Ex omnibus, quæ disiunguntur: unum esse uerum debet, falsa cætera. Quod si aut nihil omnium uerum, aut omnia, plurá ue, quam unum uera erunt: Aut quæ disiuncta sunt, non pugnant: aut quæ opposita eorum sunt, contraria inter sese non erunt: tunc id disiunctum mendacium est, & appellatur παραδιεξουμένον, sicuti hoc est in quo quæ opposita non sunt contraria, aut curris, aut ambulans, aut stas. Nam ipsa quidem inter se aduersa sunt: sed opposita eorum non repugnant. Non ambulare enim, & non stare, & non currere contraria inter sese non sunt: quoniam contraria ea dicuntur: quæ simul uera esse non queunt. Possis enim simul, eodemq; tempore, neq; ambulare, neque stare,

- » *ex minore ætate, in maiorem transcendisse. Hæc Hæ-
gini opinio, an uera sit, non argumentis, sed oculis in-
dicari potest.*

Quod Laberius uerba pleraq; licentius, petulan-
tiusq; finxit: et quod multis item uerbis utitur, de qui-
bus an sint latina, quæri solet.

Caput VII.

- » *Laberius in mimis, quos scriptitauit, oppido
quam uerba finxit prælicenter. Nam &
Mendicamonium dicit, et mœchimonium,
& adulterionem, adulteritatemq; pro adulterio, &
depudicauit pro stuprauit, & abluuium pro dilu-
uio, et quod in mimo ponit, quem Cophinum scripsit,
manuatus est pro furatus est. Et item in fullone su-
rem manuarium appellat.*
- » *Manuari inquit, pudorem perdidisti,
Multaq; alia huiusmodi nouat: neque non obsoleta
quoque, & maculantia ex sordidiore uulgu usu po-
nit, quale est in stannuarijs.*
- » *Tollet bona fide uos orcus nudas in Catomum.
Et elutriare lintea, & labandria dicit: quæ ad la-
uandum sint data, & collicior inquit in fullonicam.*
- » *Et quid properas, & quid præcurris Caldonia?
Item in restione, Calabarrunculos dicit: quos uul-
gus Calaburriones. Item in compitalibus malas ma-
laxawi. Item in catomemone.*
- » *Hic est inquit, ille gurdus, quem ego*
- » *Me abhinc duos menses ex Africâ*

A. GEL.

- essent principia, susq; deq; esset. Lucilius in tertio.
- » Verum hic ludus ibi susq; omnia, deq; fuerunt
 - » susq; & deq; fuerere in quã omnia ludus, iocusq;.
 - » Illud opus durum, ut setinum accessimus finem.
- ἐπὶ τὸ λοιπὸν,
- » Ut aiunt, montes Atnæ omnes asperi Athones.

Quid sint proletarij, quid capitecensi, quid item sit in. XII. tabulis assiduus, & quæ eius uocabuli ratio sit.

Caput

X.

- Tium erat quodam die Romæ in foro a negotijs, & læta quædam celebritas feriarũ, legebaturq; in confesso forte compluriũ Ennij liber ex annalibus. XII. In eodẽ lib. uersus hi sue
- » Proletarius publicitus scutisq; ferroq; (re.
 - » Ornatur ferro muros, urbemq; forumq;
 - » Excubijs curant. Tũ ibi quæri cœptum est, qd esset proletarius. Atq; ego aspiciens quempiam in eo arculo ius ciuile callentem familiarem meum rogabam, ut id uerbum nobis enarraret: & cum ille se iuris, non rei grammaticæ peritum esse respondisset: eo maxime inquam te dicere hoc oportet, quando, ut prædicatis, es iuris peritus. Nãq; Ennius uerbum hoc ex XII tabulis uestris accepit: in quibus si recte commemorari, ita scriptum est. Ad siduo uindex ad siduus esto. Proletario cui quiuis uolet uindex esto. Petimus igitur ne annalem hunc Q. Ennij, sed XII tabulas legi arbitrare. Et quid sit in ea lege proletarius cuius interpretare. Ego uero inquit dicere, atq; interpretari hoc debere, si ius faunorum, & ab originum didicissem.

Commentarium de proloquijs Lælij docti hominis,
qui magister Varronis fuit: studiose quæsiuimus.

Eumq; in pacis bibliotheca repertum legimus. Sed
in eo nihil edocenter, neq; ad instituendum explana
te scriptum est. Feasseq; uidetur eū librū Lælius sui
magis admonendi, quā aliorum docendi gratia. Re
diuimus igitur necessario ad græcos libros: ex qui
bus accepimus ἄξιωμα definitum esse his uerbis
λεπτόν ἄτοτελές, ἀποφαντόν ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ.

Hoc ego supersedi uertere: quia nouis, & inconditis
uocibus utendum sit: quas pati aures per insolētiā
uix possent. Sed M. Varro in libro de lingua latina
ad Ciceronem IIII & XX expeditissime ita finit.

Proloquium est sententia, in qua nihil desyderatur.
Erit autem planius, quid istud sit: si exemplum eius
dixerimus. ἄξιωμα igitur, siue id proloquium di
cere placet: huiusmodi est. Annibal Pœnus fuit. Scā
pio Numantiam deleuit. Milo cædis damnatus est.
Neq; bonum est uoluptas, neq; malum. Et omnino q̄
quid ita dicitur, plena, atq; perfecta uerborum sentē
tia, ut id necesse sit aut uerum, aut falsum esse, id à
dialecticis ἄξιωμα, idest oratio uerum, aut falsum
plene significans appellatum est à M. Varrone, sicuti
dixi, proloquiū. A Marco autem Cic. pronuntiatū.
Quo ille tamē uocabulo tantisper uti se attestatus est:
quoad melius inquit, inuenero. Sed quod græci
συνημμένον ἄξιωμα dicunt, id alij nostrorum ad
iunctum, alij connexum dixerunt. Id connexum ta
le est. si Plato ambulat, Plato mouetur. Si dies est, sol
super terras est. Item quod illi συμπεπλεγμένον,

A. G E L.

tem frequētarent. capitecenſos autem primus C. Ma-
 rius, ut quidam ferunt, bello ambrico difficillimis
 Reip. tēporibus, uel potius, ut Salluſtus ait, bello Iu-
 gurthino, milites ſcripſiſſe traditur cum id factum
 ante, in nulla memoria extaret. A. ſiduus in XII ta-
 bulis, pro locuplete, & facile munus faciente, dictus
 ab aſſibus, iſteſt ære dando, cum id tempora Reip.
 poſtularent. Aut a' muneris pro familiari copia fa-
 ciendi aſſiduitate. Verba autem Salluſti in historia
 Iugurthina de C. Mario COS. et de capitecenſis hæc
 ſunt. Ipſe interea milites ſcribere, non more maio-
 rum, nec ex claſſibus, ſed ut libido cuiuſq; erat, capi-
 tecenſos pleroſq;. Id factum alij iopia bonorum, alij
 per ambitionem COS. memorabant: quod ab eo gene-
 re celebratus, auctuſq; erat, et homini potentiã quæ
 renti, egentiffimus quiſq; opportuniſſimus.

Historia ex Herodoti libris ſumpta de Pſylloriũ
 interitu, qui in ſyrtibus A. fricaniſ colebant.

Caput

XI.

¶ Ens in Italia Marſorum orta fertur eſſe a'
 Circes filio Marſo. Propterea Marſis homi-
 nibus, quorum duntaxat familia cum ex-
 ternis cognationibus non dum etiam permixtae corru-
 ptæq; ſunt: uel quadam genitali datum, ut ſerpentiũ
 uirulentorum domitores ſint, & inſentionibus her-
 barumq; ſucis faciunt medelarum miracula. Hac
 eadem uel præditos eſſe quosdam uidemus, qui Pſyl-
 li uocantur. Quorum nomine ſuper & genere, cum
 in ueteribus literis quæſiſſem: in quarto deniq; He-

neq; currere. sed hoc iam breue ex dialectica liba-
 mentum dedisse nunc satis erit. Atq; id solum adden-
 dum, admonendumq; est, quod huius disciplinæ stu-
 dium, atq; cognitio in principijs quidē terra, et asper-
 nabilis, in suauisq; esse, & inuiculis uideri solet. sed
 ubi aliquantū processeris: tum deniq; & emolumen-
 tum eius in animo tuo dilucebit: & sequetur quaedā
 discendi uoluptas insatiabilis. Cui sane si modū non
 feceris: periculum non mediocre erit: ne ut plerique
 alij, tu quoq; in illis dialecticæ gyris, atq; mæadris,
 tanquam apud sirenios scopulos consenescas.

Quid significet uerbum in libris ueterum creber-
 rime positum, susq; deq;.

Cap. IX.

U'sq; deq; fero, aut susq; deq; habeo (his .n.
 omnibus modis dicitur) uerbum est ex ho-
 minum doctorum sermonibus, in poematis
 quoq; & in epistolis ueterum scriptum plurifā-
 riam. sed facilius reperiās, qui id uerbū ostentent: q̄
 qui intelligant. Ita pleriq; nostrum quæ remotiora
 uerba inuenimus: dicere ea properamus, non discere.
 Significat autem, susq; deq; ferre, æquo animo esse,
 & quod accidit, non magnopendere. Atq; interdum
 negligere, & contēnere, et propemodū id ualet, qđ
 dicitur ἀδιαφορεῖν. Laberius in compitalibus.

- Nunc tu lentus es, nunc tu, susq; deq; fers.
- Materfamilias tua in lecto aduerso sedet seruos
- sextatis uerbis nefarijs. Vtitur M. Varro in sisenna,
- uel de historia. Quod si non horum omnium similia

A. G E L.

Et fascinare esse quasi βασκαίνειν. Commodè hæc sane omnia, Et condecenter. Sed in lib. quarto. Fœnerator inquit, appellatus est, quasi φανερότερον ἀπὸ τοῦ φαινέσθαι ἐπὶ τὸ χρεστότερον, quoniã id genus hominum speciem ostendunt humanitatis, Et commodi esse uideantur inopibus numos desyderantibus. Idq; dixisse, ait Hypsicraten quempiam grammaticum, cuius libri sane nobiles sunt super ijs, quæ à græcis accepta sunt. siue hoc autem ipse Cloatius, siue nescio quis alius nebulo effutiuit, nil potest dici inuisius. Fœnerator enim sicut Mar. Varro in lib. tertio de sermone latino scripsit, a' fœnore est nominatus. Fœnus autem dictum à foetu, Et quasi à foetura quadam pecuniæ parientis, atq; increscentis, Et idcirco Et M. Catonem, Et cæteros ætatis eius fœneratorem sine, a, litera pronuntiasse tradit, sicuti foetus ipse, Et fœcunditas appellata.

Quid sit municipium, et quid a' colonia differat, et quid sint municipes, quæq; sit eius uocabuli ratio, ac proprietas, atq; inibi quod D. Adrianus in senatu de iure, atq; uocabulo municipium uerba fecit.

Caput

XIII.

m Vnicipes, et municipia uerba sunt dictu fã alia, Et usu obuia. Et neutiquam reperias qui hæc dicat, quin scire se plane' putet qd dicat. Sed profecto aliud est, aliud dicitur. Quotus enim ferè nostrum est, qui cum ex colonia Po. Ro. sit, non Et se municipem esse, Et populares suos municipes esse dicat, quod est a' ratione, Et à ueritate longe auersum.

sed enim cum proletarij, & adsidui, & sanates, & uades, & subuades, & uigintiquinque asses, & taliones, furtorumque; quaestiones cum lance, & licio euauerint, omnisque; illa XII tabularum antiquitas, nisi in legis actionibus centumuiralium causarum lege aebuita lata consopita sit: studiū, sciētiamque; ego praestare debeo iuris, & legum, uocumque; earum, quibus utimur. Tum forte quadam Iulium Paulum poetam memoriae nostrae doctissimum praetereuntem conspeximus. Is a nobis salutatur, rogatusque; uti de sententia, deque; ratione istius uocabuli nos doceret: Qui in plebe inquit, Romana tenuissimi, pauperrimi que; erant: neque; amplius quam mille quingentum aeris in censum deferabant: proletarij appellati sunt. Qui uero nullo, aut perquam paruo aere censabantur: capitecensi uocabantur. Extremus autem census capite censorum aeris fuit. CCCLXXV. sed quoniam res, pecuniāque; familiaris obsidis uice, pignorisque; esse apud Remp. uidebatur: amorisque; in patriam fides quaedam in ea, firmamentumque; erat: neque; proletarij, neque; capitecensi milites, nisi in tumultu maximo scribebantur: quia familia his aut tenuis, aut nulla esset. Proletariorum tamen ordo honestior aliquanto & re, & nomine, quam capitecensorum fuit. Nam & asperis Reip. temporibus, cum inuentutis iopia esset: in militiam tumultuariam legebantur. Armaque; ijs sumptu publico praebantur. Et non capitis censione, sed prosperiore uocabulo, a munere, officioque; prolis edendae appellati sunt. quod cum re familiari parua minus possent Remp. iuuare: sobolis tamen gignendae copia ciuita-

trij habent. Quæ tamen conditio, cum sit magis obnoxia, & minus libera: potior tamen, & præstabilior existimatur propter amplitudinē, maiestatemq; Po. Ro. cuius istæ colonie, quasi effigies parvæ, simul lachra'q; esse quædam videntur, & simul quia obscura, obliteratedq; sunt municipiorū iura, quibus uti iā per ignorantiam non queunt.

Quod M. Cato differre dixit properare, & festinare. Et quā commode Verrius Flaccus uerbum, quod est festinat, interpretatus sit. Cap. XIII.

- Estinare, & properare idē significare, atq; **f** in eandem rem dici videntur. Sed M. Cato id differre existimat: eaq; hoc modo diuisa uerba sunt ipsius ex oratione, quam de suis uirtutibus habuit, aliud est properare, aliud festinare.
- Qui unum quid mature transigit: is properat: qui
 - multa simul incipit, neq; perficit: is festinat. Verrius Flaccus rationem uolens dicere differentie huius festinat inquit, à fando dicitur, quoniam isti ignauiores, qui nihil perficere possunt: plus uerborū quā operæ habēt. sed id nimis coactum, atq; absurdum uidetur. Neq; tanti momenti esse potest prima in utroq; uerbo litera, ut propter eam unam tam diuersa uerba festinare, & fari, eadem uideri debeant. Commodius autem, propiusq; uisum est festinare, quasi fessum esse. Nam qui multis simul rebus properandis defessus est: is iam non properat, sed festinat.

auerſum. Sic adeo & municipia quid, & quo iure ſint, quantumq; à colonia differant: ignoramus. Exiſtimamusq; meliore conditione eſſe colonias: quã municipia. de cuius opinionis tã promiſtæ erroribus D. Adrianus in oratione, quã de Italiciſibus, unde ipſe ortus fuit: in ſenatu habuit: peritiſſime diſſeruit. mirariq; ſe oſtendit, quod & ipſi Italiciſes, et quædam item alia municipia antiqua, in quibus V ticiſes nominat, cum ſuis moribus, legibusq; uti poſſent: in ius coloniariũ mutari geſtuerint. Præneſtinos autem refert maximo opere à Tiberio imperatore petiſſe, orafſe q; ut ex colonia in municipij ſtatum redigerentur. Idq; illis Tiberium pro referenda gratia tribuiſſe: quod in eorum finibus ſub ipſo oppido, ex cæpitali morbo reualuiſſet. Municipales ergo ſunt ciues Romani ex municipijs ſuo iure, & legibus ſuis utentes muneriſ tantum cum Po. Ro. Honorarij participes, à quo munere capeſſendo appellati uidentur, nullis alijs neceſſitatibus, neq; ulla Po. Ro. lege adſtricti, cũ nunquam populus eorum fundus factus eſſet. Primos autẽ municipales ſine ſuffragij iure, Cærites eſſe factos accepimus. Conceſſumq; illis, ut ciuitatis Romanæ honorem quidem caperent: ſed negotijs tamen, atq; oneribus uacarent, pro ſacris bello Gallico receptis, cuſtoditisq;. Hinc tabulæ cærites appellatæ uerſa uice, in quas CENS. referri iubebãt, quos notæ cauſa ſuffragijs priuabant. ſed coloniariarum alia neceſſitudo eſt. Non enim ueniunt extrinſecus in ciuitatem. Nec ſuis radicibus nituntur, ſed ex ciuitate quaſi propagatæ ſunt. Et iura, inſtitutaq; omnia Po. Ro. non ſui arbi-

A. G E L.

T agrum uaticanum, & eiusdē agri Deū
 e præsidem appellatum acceperamus à uati-
 canijs, quæ ui, atq; iſtinctu eius Dei in eo a-
 gro fieri ſolita eſſent. ſed præter hanc cauſam Mar-
 Varro in libris diuinarum, aliam eſſe tradit iſtus
 nominis rationem. nam ſicut Aius inquit, Deus ap-
 pellatus, arâq; ei ſtatuta eſt, quæ eſt in infima noua
 uia, quod eo in loco diuinitus uox edita erat: ita Vati-
 canus Deus nominatus, penès quem eſſent uocis huma-
 næ initia: quoniam pueri ſimulatq; parti ſunt: eam
 primam uocem edunt: quæ prima in uaticano ſylla-
 ba eſt. I darcôq; uagire dicitur, exprimente uerbo ſo-
 num uocis recentis.

Lepida quædam memoratu, & cognitu de parte
 Geometriæ, quæ ὀμίκην appellatur. Et itē alia, quæ
 μετρικὴ, Et tertia itidem, quæ dicitur κρονοικὴ.

Caput

XVIII.

Ars quædam Geometriæ ὀμίκην appella-
 p tur, quæ ad oculos pertinet. Pars altera, quæ
 ad aures, κρονοικὴ uocatur, quæ muſica ut
 fundamento artis ſuæ utuntur. Vtraq; harum ſpatijs,
 & interuallis linearum, et ratione numerorum con-
 ſtat. ὀμίκην facit multa demiranda, id genus, ut in
 ſpeculo uno imagines unius rei plures appareant.
 Item ut ſpeculum in loco certo poſitum, nihil imagi-
 net, aliorſum translatum faciat imagines. Item ſi re-
 ctius ſpeculum ſpectes, imago fiat tua eiſmodi, ut
 caput deorſum uideatur, pedes ſuſſum. Reddit etiam
 cauſas ea diſciplina, cur iſtæ quoq; uisiones fallant:

Quid Theophrastus mirum de perdiabus scriptum reliquerit, & quid Theopompus de leporibus.

Caput

XV.

Theophrastus philosophorum peritissimus omnes in Paphlagonia perdicæ bina corda habere dicit. Theopompus in Bisaltia lepores bina iecora.

A grippas à partus ægri, & improperi uicio appellatos. Deq; ijs, duabus, quæ uocantur Prosa, et Postuerta.

Caput

XVI.

Vorū in nascendo non caput, sed pedes primi extiterāt: qui partus difficillimus, ægerimusq; habetur: A grippæ appellati uocabulo ab ægritudine, & pedibus. Confixos esse autē pueros in utero Varro dicit capite infimo nuxos sursum pedibus elatis non ut hominis natura est, sed ut arboris. Nā pedes, crurāq; arboris appellat ramos. Caput stirpem, atq; caudicem. Quando igitur inquit, contra naturam forte conuersi in pedes, brachijs plerunq; diductis retineri solent, ægriusq; tunc mulieres enituntur. Huius periculi deprecandi gratia aræ statutæ sunt Romæ duabus carmentibus, quarum altera Postuerta nominata est. Prosa altera, à recti, peruersiq; partus & potestate, & nomine.

Quæ ratio uocabuli sit ægri uaticani.

Caput

XVII.

G 2

20 sus Corinthum instituit redire. Nauem igitur, & nau-
 21 tas, ut notiores, amicioresq; sibi Corinthios, delegit.
 22 Sed eo Corinthios homine accepto, nauiq; in altū pro-
 23 uecta, prædæ, pecuniæq; cupidos cepisse consilium
 24 de necando Arione. Tum illum ibi pernuce intelle-
 25 cta, pecuniam, cæteraq; sua ut haberent: dedisse ui-
 26 tam modo sibi ut parcerent: orauisse: Nautas precum
 27 eius harum commiserunt esse illatenus, ut ei necem
 28 adferre per uim suis manibus temperarent: Sed im-
 29 perauisse, ut iam statim coram desiliret præceps in
 30 mare. Homo inquit, ibi territus spe omni uitæ perdi-
 31 ta, id unum postea orauit, ut prius, quàm mortem
 32 oppeteret: induere permitterent sua sibi indumenta,
 33 & fides capere, et canere carmen casus illius sui con-
 34 solabile. Feros, & immanes nauitas prolubium ta-
 35 men audiendi subit. Quod orauerat, impetrat. atq;
 36 ibi mox de more cinctus, amictus, ornatus, stansq;
 37 in summæ puppis foro carmen, quod orthium dici-
 38 tur, uoce sublatissima cantauit. Ad postrema cantus
 39 cum fidibus, ornatuq; omni, sicut stabat, canebatq;
 40 eiecit sese procul in profundum. Nautæ haudqua-
 41 quam dubitantes quin perisset, cursum, quem facere
 42 cœperant: tenuerunt. Sed nouū, & mirum, et pium
 43 facinus contigit. Delphinum repente inter undas ad-
 44 nauisse, & dorso super fluctus edito uectauisse. In-
 45 columiq; eum corpore, & ornatu, Tænarum in ter-
 46 ram Laconicam deuexisse. Tum Arionem prorsus ex
 47 eo loco Corinthum petiuisse. Talemq; Periandro Re-
 48 gi, qualis Delphino uectus fuerat, sese obtulisse. Eiq;
 49 rem, sicuti acciderat, narrauisse. Regem istæc parum

ut quæ in aqua conspiciuntur, maiora ad oculos fiât.
 Quæ procul ab oculis sunt, minorâ. κανονικὴ
 autem longitudo, & altitudines uocis emittitur. Lon-
 gior mensura uocis ῥυθμὸς dicitur. altior μέλος.
 Est & alia species κανονικῆς, quæ appellatur
 μετρικὴ, per quâ syllabarum longarum, & bre-
 uium, & mediocrium iunctura, et modus congruēs
 cum principijs Geometriæ aurium mensura exami-
 natur. sed hæc inquit M. Varro, aut omnino non di-
 scimus: aut prius desistimus, quâ intelligamus, cur di-
 scenda sint. Voluptas autem inquit, uel utilitas taliū
 disciplinarum in post principijs existit: cum perfe-
 ctæ, absolutæq; sunt: in principijs uero ipsis ineptæ,
 & insuaues uidentur.

Sumpta ex historia Herodoti libro primo super fi-
 diane Arione. Caput XIX.

Eleri admodum, & cohibili oratione, uo-
 cumq; filo tereti, & candido fabulam scri-
 psit Herodotus super fidiane illo Arione.

- Vetus inquit, & nobilis Arion cantator fidibus fuit.
- Is loco, & oppido methymnæus, terra, atq; insula o-
- mni Lesbicus fuit. Eum Arionem rex Corinthi Periã
- der amicum, amatumq; habuit artis gratia. Is inde
- a rege proficiscitur terras inclytas Sicialiam, atq; Ita-
- liam u. sere. Vbi eò uenit, auresq; omniū, mentesq;
- in utriusq; terræ urbibus demulsit: In quæstibus i-
- stic, & uoluptatibus, amoribusq; hominum fuit. Is
- tum postea grandi pecunia, & re bona multa copio-

sunt Gallus Asinius, & Largius Licinius, cuius li-
 ber etiam fertur infando titulo Ciceromastix) ut scri-
 bere ausi sint M. Ciceronem parum integre, atq; im-
 proprie, atq; inconsyderate locutum. Atq; alia quidē,
 quæ reprehenderunt, neq; dictu, neq; auditu digna
 sunt. sed etenim hi in hoc, quo sibimetipsis præter cæ-
 tera, esse uisi sunt uerborū pensitatores subtilissimi,
 cedò quale id sit consyderemus. M. Cicero pro M. Cœ-
 lio ita scripsit. Nam quod obiectum est de pudicitia,
 quodq; omnium accusatorum, non criminibus, sed uo-
 cabus, maledictisq; celebratum est: id nunquam tam
 acerbe feret M. Cœlius, ut eum pœniteat non de for-
 mem esse natum. Non existimant uerbo proprio esse
 usum, quod ait pœniteat. Atq; id prope ineptum etiã
 esse dicunt. Nam pœnitere inquit, tum dicere sole-
 mus: cum quæ ipsi fecimus: aut quæ de nostra uolun-
 tate, nostrôq; consilio facta sunt: ea nobis post incipiunt
 displicere: sententiamq; in ijs nostram demutamus.
 Neminem autem recte ita loqui, pœnitere sese: quod
 natus sit: aut pœnitere, quod mortalis sit: aut quod ex
 offenso forte, uulneratoq; corpore dolorē sentiat. quã-
 do istiusmodi rerum nec consilium sit nostrum, nec
 arbitrium. sed ea in gratis in corporibus nostris ui-
 ac necessitate naturæ nobis acidant. sicut hercle in-
 quiunt, non uoluntarium fuit M. Cœlio quali for-
 ma nasceretur: cuius eum dixit non pœnitere, tan-
 quam in ea causa res esset, ut rationem caperet pœ-
 nitendi. Est hæc quidē, quã dicunt uerbi huiusce sen-
 tentia. & pœnetet nisi in uoluntarijs rebus non probe
 dicitur. Tamen si antiquiores uerbo ipso, alio quoq; mo-

» credidisse. Arionem, quasi falleret, custodiri iussisse.
 » Nauitas requisitos, ablegato Arione, dissimulanter in
 » interrogasse: ecquid audissent in ijs locis, unde ueniss-
 » sent: super Arionem? Eos dixisse, hominem cum inde
 » irent in terra Italia fuisse: eumq; illic bene agitare:
 » & studijs, delectationibusq; urbium florere: atq; in
 » gratia, pecuniâq; magna fortunatum esse. Tum in-
 » ter hæc eorum uerba Arionem cum fidibus, & in-
 » dumentis, cum quibus se in salum eiacularat: ex-
 » titisse. Nauitas stupefactos, conuictosq; ire inficias non
 » quisse. Eam fabulã dicere Lesbios, et Corinthios, atq;
 » esse fabulæ argumentum, quod simulachra duo ahe-
 » nea ad Tænarum uiserentur. Delphinus uehens, et
 » homo insidens.

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICA
RVM COMMENTARII.

LIBER XVII.

Quod Gallus Asinius, & Largus Licinius sen-
 tentiã M. Ciceronis reprehenderunt ex oratione, quã
 dixit pro M. Cœlio: & quid aduersus homines sto-
 lidissimos pro eadẽ sententia uere, dignèq; dici pos-
 sit.

Caput I.

16

T quidam fuerunt, monstra homi-
 num, q de Dijs immortalibus im-
 pias, falsasq; opiones prodiderunt:
 ita nõnulli tam prodigiosi, tamq;
 necordes extiterunt (in quibus

quã diuitias: nisi qui grammaticorum noua instituta
 ut τριένων ἰσπαὶ observant. Nam hæc inquit, ma-
 xime uersatur Deorũ iniquitas: quod deteriores sunt
 incolumiores. Neq; optimum quempiam inter nos si-
 runt diurnare. Inusitate dixit diurnare pro diu ui-
 uere. sed ex ea figura est, qua dicimus perẽnare. Cũ
 his inquit, consermonabatur, sermonari rusticus ui-
 detur, sed rectius, sermocinari crebrius est, sed corru-
 ptius. sese inquit, ne id quoq; quod tum suaderet, fa-
 cturum esse. Ne id quoq; dixit, per ne id quidem.
 Infrequens nunc in loquendo, sed in libris ueterum
 creberrimum. Tanta inquit, sanctitudo fami est: ut nũ-
 quam quisquam uiolare sit ausus. Sanctitas quoq; et
 sanctimonia non minus latine dicũtur. sed nescio qd
 maioris dignitatis est uerbum sanctitudo. Sicuti M. Ca-
 to in L. Veturium, duritudinem, quã duriciem dice-
 re grauius putauit. Qui illius inquit, impudentiã
 norat, & duritudinem. Cum tantus inquit, arrabo
 penes Samnites Po. Ro. esset. Arrabonem dixit. DC.
 obsides, & id maluit quã pignus dicere: quoniam
 uis huius uocabuli in ea sententia grauior, acriorq;
 est. sed nunc arrabo in sordidis uerbis haberi cœ-
 ptus. Ac multo rectius uidetur arra. Quamquam ar-
 ram quoq; ueteres sæpe dixerint. Et compluribus iqt,
 in laboribus miserrimas uitas exegerunt. Et hic mo-
 tus in otijs inquit, consumptus. Elegantiã utrobique ex
 multitudine numeri quæsitã est. Cominius inquit, qua
 ascenderat, descendit, atq; uerba Gallis dedit. Ver-
 ba Cominium dedisse Gallis dicit: qui nihil quicquã
 cuiquam dixerat. Neq; enim eũ Galli, qui capitolium

do usitati sunt. Et poenitet ab eo, quod est pene, & à penuria dixerūt: sed id aliorum pertinet: atq; alio in loco dicitur. Nunc autem sub hac eadem significatione, quæ uulgo nota est: non modo ineptum hoc non est, quod M. Cic. dixit: sed festiuissimum adeo, et facetissimum est. Nam cum aduersarij, & obtrectatores, M. Cœlij, quoniam erat pulchro corpore, formam eius, & faciem in suspiciones impuditiæ acerbaret: illudens Cicero tam absurdam criminationem, quod formam, quæ natura fecerat: uitio darent: eodem ipso errore, quem illudebat: sciens usus est: & non poenitet inquit M. Cœlium non de formem esse natum. Ut uel hac ipsa re, quod ita dicebat: opprobret aduersarijs: ac per facetias ostentaret facere eos deridiculum, quod perinde Cœlio formam crimini darent: quasi arbitrium eius fuisset, quali forma nasceretur.

Verba quædam ex Q. Claudij annalium primo, cursim in legendo notata. Caput II.

Um librum ueteris scriptoris legebamus: conabamur postea memoriæ uegetæ dæ gratia indispici animo, ac recensere, quæ in eo libro scripta essent: in utraq; æstimationes laudis, aut culpæ adnotamentis digna. Eratq; hoc sanè quæ utile exercitium ad conciliandas nobis, ubi uenisset usus, uerborum, sententiarumq; elegantium recordationes. Velut hæc uerba ex Q. Claudij primo annali, quæ meminisse potui, notauimus, quem librum legimus bi- duo proximo superiore. Arma inquit, pleriq; abij-

A. G E L.

terunt, nisi liber ab eo prolatus esset. M. Varronis.
 XXV. humanarū, in quo de isto Homeri uersu a V ar
 rone ita scriptum est. Ego sparta apud Homerum nō
 plus spartum significare puto, quā σπάρτος, qui
 dicuntur in agro thebano nati. In Græcia sparti co-
 pia modo cœpit eē ex Hispania. Neq; ea ipsa facultate
 usi Liburni: sed hi plerasq; naues loris suebāt. Græ-
 ci magis cannabo, & stuppa, cæterisq; satius rebus,
 a quibus σπάρτα appellabant. Quod cum ita V ar-
 ro dicat, dubito hercle an posterior syllaba in eo uer-
 bo, quod apud Homerum est, acienda sit, nisi quia
 uoces huiusmodi, cum ex communi significatione in-
 rei certe proprietatem concedunt: diuersitate accentuū
 seperantur.

Quid Mænanter poeta Philemoni poetæ dixerit:
 a quo sæpe indigne in certaminibus comœdiarū su-
 peratus est: & quod sæpissime Euripides in tragœ-
 dia ab ignobilibus poetis uictus est. Cap. IIII.

Mænanter a Philemone nequaquā pari scri-
 ptore in certaminibus comœdiarum ambi-
 tu, gratiaq; et factionibus sæpenumero uin-
 cebatur. eum cum forte habuisset obuiam: quæso in-
 quit Philemon, bona uenia dic mihi, cum me uincas,
 non erubescis? Euripidem quoq; M. Varro ait, cum
 quinque et septuaginta tragœdias scripserit, in quinque
 solis uicisse. Cum eum uincerent aliquot poetæ igna-
 vissimi. Mænantrum autem alij centū et octo partim
 centū et nouem comœdias reliquisse ferūt. Sed A pol

» senti litem addicito. si ambo praesentes, sol oca sus su
 » prema tempestas esto. Nos inquit, in medium relin-
 » quemus, vulgus in medio dicat, nam vitium istuc pu-
 » tant: et si dicat in medium ponere, id quoq; esse σο-
 » λοικον putant. Et tamen probabilius, significantiusq;
 » sic dici videbitur: si quis ea uerba non incuriose intro-
 » spiciat. Graece quoq; θείναι εἰς μέσον vitium id non
 » est. Postquam nuntiatum est inquit, pugnatum esset
 » in gallos: id ciuitas grauius tulit. In gallos mundius,
 » subtiliusq; est, quam cum gallis, aut contra Gallos.
 » Nam pinguiora haec, obseletioraq; sunt. simul inqt,
 » forma, factis eloquentia, dignitate, acrimonia, confi-
 » dentia pariter praecellebat: ut facile intelligeretur
 » magnum viaticum. Magnum viaticum pro magna
 » facultate, & paratum magno noue positum est. Vide-
 » turq; graecos secutus, qui ἐφόδιον, sumptum uiae
 » ad aliarum quoque rerum apparatus traducunt.
 » Ac saepe ἐφόδιον pro eo dicunt, quod est institue
 » & instrue. Nam M. inquit, Manlius, quem capitolii-
 » um seruasse a Gallis supra ostendi, cuiusq; operam
 » cum M. Furio DICT. apud gallos comprime fortem,
 » atq; exuperabilem Res p. sensit: us & genere, &
 » ui, et uirtute bellica nemini concedebat. Adprime cre-
 » brius est, cum prime rarius, traductumq; ex eo est, qd
 » cum primis dicebant, pro quod est in primis. Nihil
 » sibi inquit, diuitias opus esse. Nos diuitijs dia-
 » mus, & vitium hoc orationis nullum est. Ac ne id
 » quidem est, quod figura dici solet. Recta enim istaec
 » oratio est. Et ueteres complusculi ita dixere. Nec
 » ratio dici potest, cur rectius sit diuitijs opus esse,

mus, non ut exigamus gratiam, (neq; enim beneficium foeneramur, sed natura propensi ad liberalitatem sumus) sic amicitiam non spe mercedis adducti, sed qđ omnis eius fructus in ipso amore iest: expetendam putamus. Hoc cum legeretur in cœtu forte hominum doctorum, Rethoricus quidã sophista utriusq; linguæ callens haud sane ignobilis, ex istis argutulis, & minutis doctoribus, qui τεχνικοί appellantur, atq; in differendo tamen non impiger, usum esse existimabat argumento M. Tullium non probo, neq; ἀποδεικτικῶν, sed eiusdem quæstionis, cuius esset ea ipsa res, de qua quæreretur. Verbisq; id vitium græcis appellabat, quod accepisset, ἀμφοιβητούμενον, ἀρτὶ ὁμολογουμένου. Nam beneficos inquit, & liberales sumpsit ad confirmandum id, quod de amicitia dicebat: cum ipsum illud & soleat quæri, et debeat quisquis liberaliter, & benigne facit, qua mente, quove consilio benignus, liberalisq; sit. Vtrum quia mutua gratiam speret: & eum, in quem benignus sit, ad parem curam sui prouocet: quod facere pleriq; omnes uidentur. An quia natura sit benivolus: benignitasq; eum per sese ipsa, & liberalitas delectet, sine ulla recipiendæ gratiæ procuratione, quod est omnium ferme rarissimum. Argumenta autem censebat, aut probabilia esse debere, aut perspicua, & minime controuersa. Idq; ἀπόδειξις uocari dicebat, cū ea, quæ dubia, aut obscura sunt, per ea, quæ ambigua non sunt: illustrātur. Atq; ut ostenderet beneficos, liberalesq; ad id, quod de amicitia quæreretur: quasi argumentum, exemplum ue sumi non oportere: Eodē inquit,

Iodori scriptoris celebratissimi hos de Mænandro uer-
sus legimus in libro, qui chronica inscriptus est.

κηφισιάς ὦν, ἐκ διοπάνου πατρὸς
πρὸς τοῖς ἑκατὸν πέντε γράφας δράματ' ἔξ.
ἔλεν πεντήκοντα καὶ δύοιν ἑτῶν.

Ex istis tamen centum & quinque omnibus solis eum
octo uicasse, idem Apollodorus eodem in lib. inscri-
psit.

Nequaquam esse uerum quod minutis quibusdā
rhetoricæ artificibus uideatur M. Cic. in libro, quem
de amicitia scripsit, uitioso argumento usum ἀμφι-
σβητούμενον, Totumq; id consideratius tractatum,
exploratumq;.

Caput

V.

¶ I cero in dialogo, cui titulus est Lælius, uel
de amicitia, docere uolēs amicitiam nō spe,
expectationēq; utilitatis, neq; pretij mer-
cedisq; causa colendam: sed quo ipsa per sese plena
uirtutis, honestatisq; sit: expetendam, diligendamq;
esse: etiam si nihil opis, nihilq; emolumentum ex ea
percipi queat: hac sententia, atq; his uerbis usus
est: eaq; dicere facit C. Lælium sapientem uirum,
qui P. Africani fuerat amicissimus. Quid n. A-
fricanus indigens mei? Ne ego quidem illius. Sed e-
go admiratione quadam uirtutis eius, ille uicissim o-
pinione fortasse nonnulla, quam de meis moribus ha-
bebat: me dilexit. auxit beneuolentiam consuetudo.
Sed quanquam utilitates multæ, & magnæ conse-
cutæ sunt: non sunt tamen ab earum spe causæ di-
ligendi profectæ. Vt enim beneficij, liberalesq; su-

bis reprehendit doctissimi hominis orationem.

Falsum esse quod Verrius Flaccus in librorum secundo, quos de obscuris M. Catonis composuit, de seruo receptitio scriptum reliquit. Cap. VI.

*Ar. Cato uoconiam legem suadens uerbis
 m hisce usus est. Principio nobis mulier ma-
 gnam dotem adtulit. Tum magnam pecu-
 nam recipit: quam in uiri potestate non committit. eã
 pecuniam uiro dat mutuã. Postea ubi irata facta est:
 seruum receptitium sectari, atq; flagitare uirum in-
 bet. Quærebatur seruus receptitius quid esset. Libri
 statim quæsi, allatiq; sunt Verrii Flacci de obscuris
 Catonis. In libro secundo scriptum inuentum est, re-
 ceptitium seruum dici nequam, & nulli pretij, qui
 cum uenium esset datus: redhibitus ob aliquod uitium,
 receptusq; sit. Propterea inquit, seruus eiusmodi se-
 ctari maritum, & flagitare pecuniam iuebatur: ut
 eo ipso dolor maior, & contumelia grauior uiro fie-
 ret: quod eum seruus nihili petendæ pecuniæ causa
 compellaret. Cum pace autem, cumq; uenia istorum,
 siqui sunt, qui Verrii Flacci autoritate capiuntur:
 dictum hoc sit. Receptitius enim seruus in ea re, quã
 dicit Cato, aliud omnino est, quàm Verrius scripsit.
 Atq; id cuius facile intellectu est. Res enim procul
 dubio sic est. Quando mulier dotem marito dabat:
 tum quæ ex suis bonis retinebat: neq; ad uirum tra-
 mittebat, ea recipere dicebatur. Sicuti nunc quoq; in
 uenditionibus, quæ excipiuntur, neq; ueneunt.*

quit, simulachro, & eadem rationis imagine, amicitia inuicem pro argumento sumi potest. si quis adfirmet homines beneficos, liberalesq; esse debere, non spe aliqua compendij, sed amore, & studio honestatis. Poterit enim consimiliter ita dicere. Nãq; ut amicitiam non spe utilitatis amplectimur: sic beneficia, liberalesq; non gratiæ recipiendæ studio esse debemus. Poterit sane inquit, ita dicere. Sed neq; amicitia liberalitati, neq; liberalitas amicitiaæ præbere argumentum potest: cum de utroq; pariter quærat. hæc ille rhetoricus artifex dicere quibusdã uidebatur perite, & scienter. sed uidelicet eum uocabula rerum uerè ignorauisse. Nam beneficium, & liberalem Cicero appellat, ita ut philosophi appellandum esse censent: non eũ, qui, ut ipse ait, beneficia fœneratur: sed qui benigne facit nulla tacita ratione ad utilitates suas redundante. Non ergo obscuro, neq; ambiguo argumento usus est: sed certo, atq; perspicuo. Siquidem qui uere beneficus, liberalisq; est: qua mente bene, aut liberaliter faciat: non quæritur. Alijs enim longe nominibus appellandus est, si cum et talia facit: sui potius quã alterius inuãdi causa facit. Processisset autem argutatori isti fortasse reprehensio: si Cicero ita dixisset. Ut enim benefice, liberaliterq; facimus, non ut exigamus gratiam: uideretur enim benefice facere, etiam in non beneficium cadere posse: si id per aliquã circumstantiam fieret: non per ipsam perpetuæ benignitatis constantiã. Sed cum beneficos, liberalesq; dixerit: neq; aliusmodi isti sunt: quã cuius esse eos supra diximus: illotis, (quod aiunt,) pedibus, & uer

A. GEL.

facta modo furta lex ualeret, an etiam in antefacta, quoniam quod subreptum erit, utrumq; tempus uideatur ostendere, tam præteritum quàm futurum. Itaq; P. Nigidius ciuitatis Romanæ doctissimus super dubitatione hac eorum scripsit in XXIII commentariorum grāmaticorum. Atq; ipse quoq; idem putat incertam esse temporis demonstrationem. Sed anguste perquam, & obscure differit: ut signa rerum ponere uideas ad subsidium magis memoriæ suæ: quàm ad legentium disciplinam. Videbatur tamen hoc dicere, uerbum esse, & erit, quando per sese perueniunt: habent, atq; retinent tempus suum. Cum uero præteritum iunguntur, uim temporis sui amittunt, et in præteritum contendunt. Cum enim dico, in campo est, in comitio est, tempus instans significo. Item cum dico, in campo erit, tempus futurum demonstro. At cum dico, factum est, scriptum est, subreptum est, quàmquam est uerbum temporis sit præsentis: confunditur tamen cum præterito, & præsens esse desinit. sic igitur inquit, etiam istud, quod in lege est, si diuidas, se paresq; duo uerba hæc, subreptum, & erit, ut sic audias subreptum, tanquàm certamen erit, aut sacrificium erit. Tum uidebitur lex in post futurum loqui. Si uero copulate, permisteq; dictum intelligas: ut subreptumerit nõ duo, sed unum uerbum sit. Idq; unica patiendi declinatione fit: tum hoc uerbo non minus præteritum tempus ostenditur, quàm futurum.

In sermonibus apud mēsam Tauri philosophi, quæri, agitariq; eiuſmodi solita. Cur oleum sæpe, & fa-

cile, uina rarius congelascant, acetum haud ferè unquam, & cur aquæ flumiorum, fontiumq; durentur, mare gelu non duretur. Cap. VIII.

Philosophus Taurus accipiebat nos Athenis cœna plerunq; ad id diei ubi iam uespera uerat. id enim est tempus istic cœnandi frequens. Eius cœnæ fundus, et fundamentum omne erat in olla una lentis ægyptiæ, & cucurbitæ inibi minutim cæsæ. ea quodam die ubi paratis, & expectantibus nobis adlata, atq; imposita mensæ est: puerum iubet Taurus oleû in ollam indere. erat is puer genere atticus ad annos maxime natus. VIII. festiuissimus, ætatis, & gentis argutijs scærens. Guttum Samium ore tenuis imprudens inanè, tanquam si inesset oleum: adfert, conuertitq; eum: & ut solitum est: arsumegit per omnem partem ollæ manuum. nullum inde ibat oleum. Aspiciat puer guttum atrocibus oculis stomachabundus, & concussum uehementius iterû in ollâ uertit. Idq; cum omnes sensim, atq; summissim rideremus: Tum puer græcè, & id quidem perquam attice. *μὴ γέλᾳτε* inquit, *ἐνὶ τῷ ὀύλαιον, ἀλλ' εὖνκ' ἰσε δῖα φρίκη περὶ τὸν ὄρθρον γέρονε τήμερον κακρυσάλλωται.* Verbero inquit ridens Taurus, nonne is circulo, atq; oleum petis? Sed cum puer foras emptum isset: nihil ipse ista mora offensior. Olla inquit, oleo indiget, & ut uideo intollerandum feruit. cohibeamus manus, atq; interea quoniã puer nûc admonuit solere oleum congelascere: consideremus, cur oleum quidem sæpe, & facile stet, uina rarèter

congelascant. Atq; aspicit me, & iubet, quod sentiam dicere. Tum ego respondi, coniectare me uinum idcirco minus cito coalescere: quod semina quædam caloris in sese haberet: essetq; natura ignitius, ob eamq; rem dictum esse ab Hom. *αἶθρα οἶνον*, non, ut alij putarent, propter colorē. Est quidem inquit Taurus; ita ut dicas, nam ferme conuenit, uinum, ubi potum est, calefacere corpora. sed non se cus oleum quoq; caloricum est: neq; minorem uim in corporibus calefaciendis habet. Ad hoc si istæc, q̄ calidiora sunt, difficilius gelu coguntur, congruens est, ut quæ frigidiora sunt facile cogantur. A cetum aut̄ omnium maxime frigidum est: atq; id nunquam tamen concreuit. Num igitur magis causa oleo coaguli celerioris in leuitate est: facilia. n. ad coeundum ideo uidentur, quæ leuiora, leuioraq; sunt. Præterea id quoq; ait, quæri dignum, cur fluminum, et fontium aquæ gelu durētur, mare omne incongelabile sit? Tametsi Herodotus inquit, historiæ scriptor contra omnium ferme, q̄ hæc quæsiuerūt: opinionem: scribit mare Bosphoricum, quod ameriū appellatur, earūq; partium mare omne, qd̄ scythicum dicitur: gelu stringi, et cōsistere. Dū hæc Taurus, interea puer uenerat, & olla deferbuerat: tempusq; esse coeperat edendi, & tacendi.

De notis literarum, quæ in C. Cæsaris epistolis reperiuntur, deq; alijs clandestinis literis ex ueteri historia petitis, et quid *συντάλη* sit laconica.

I libri sunt epistolarum C. Cæsaris ad C. Op-
 pium, et Balbum Cor. qui res eius absentis
 curabant. In his epistolis quibusdam in lo-
 cis inueniuntur literæ singulariæ, sine coagmentis
 syllabarum, quas tu putes positas incondite. Nam uer-
 ba ex his literis confici nulla possunt. Erat autem con-
 uentum inter eos clandestinum, de commutando situs
 literarum, ut inscriptio quidem alia aliæ locum, et
 nomen teneret: sed in legendo locus cuiq; suus, & po-
 testas restitueretur. Quæ nam uero litera pro qua
 subderetur, ante ijs, sicut dixi, complacebat, qui hanc
 scribendi latebrâ parabant. Est autem Probi gram-
 maticæ commentarius satis curiose factus, de occultæ
 literarum significatione epistolarum C. Cæsaris scri-
 ptarum. Lacedæmonij autem ueteres cum dissimula-
 re, & occultare literas publice ad imperatores suos
 missas uolebant: ne si ab hostibus exceptæ forent: cõ-
 silia sua noscerentur: epistolas id genus factas mit-
 tebant. Surculi duo erant teretes oblõguli. pari cras-
 samento, eiusdemq; longitudinis derasi, atque orna-
 ti consimiliter. Vnus imperatori in bellum proficia-
 scenti dabatur: alterum domi magistratus cum iu-
 re, atque cum signo habebant. Quando usus uene-
 rat literarum secretiorum: circum eum surculum
 lorum modicæ tenuitatis, longum autem quantum
 rei satis erat, complicabant, uolumine rotundo: &
 simplicia. Ita uti oræ adiunctæ undiq; & cohæren-
 tes lori, quod plicabatur coirent. Literas deinde in
 eo loro per transversas iuncturarum oras, uersi-
 bus a summo ad imum proficiscentibus inscribebât.

A. G. E. L.

Id lorum literis ita perscriptis reuolutum ex surculo imperatori, conuienti illius conscio mittebant. Resolutio autem lori literas truncas, atq; mutilas reddebat: membraq; earum, et apices in partes diuersissimas spargebat. Propterea si id lorum in manus hostium inciderat: nihil quicquam coniectari ex eoloro quibat. Sed ubi ille, ad quem erat missum: acceperat, surculo compari, quem habebat, capto, ad finem perinde ut debere fieri sciebat: circumplicabat: atq; ita literæ per ambitum eundem surculi coalescentes, rursum coibant, integramq; & incorruptam epistolam, & facilem legi præstabant. Hoc genus epistolæ læcedæmonij σκυτάλην appellât. Legebamus id quoq; in uetere historia rerum punicarum, uirum indidæ quempiam illustrem (siue ille Hasdrubal, siue quis alius est, non retineo) epistolam scriptam super rebus arcanis hoc modo abscondisse. Pugillaria noua, nondum etiam cera illita accepisse: literas in lignum incidisse. Postea tabulas, uti solitum est: cera colluuisse. Easq; tabulas, tanquam non scriptas, cui futurum id prædixerat: misisse. Eum deinde ceram derasisse, literasq; incolumes ligno incisas legisse. Est & alia in monumentis rerum græcarum profunda quædam, & inopinabilis latebra barbarico astu excogitata. Histæus nomine fuit loco natus in terra Asia nõ ignobili. Asiam tunc tenebat imperio Rex Darius. Is Histæus, cum in Persis apud Darium esset: Aristagoræ cuiuspiam res quasdam occultas nuntiare surtuo scripto uolebat. Commiscitur opertum hoc literarum admirandū. seruo suo diu oculos ægros ha-

benti capillum ex capite omni, tanquam mededi gratia, deradit. Caputq; eius leue in literarum formas compingit. His literis, quæ uoluerat, perscripsit. Hominem postea, quoad capillus adulesceret: domi continuit. Vbi id factum est: ire ad Aristagoram iubet. Et cum ad eum inquit, ueneris, mandasse me dicit: ut caput tuum (sicut nuper egomet feci) deradat. seruus, ut imperatum erat, ad Aristagoram uenit: mandatumq; domini adfert. Atq; ille id non esse frustra ratum, quod erat mandatum fecit. Ita literæ perlatæ sunt.

Quid de uersibus Virgilij Phuaorinus existimabit, quibus in describenda flagrantia montis Aetnae Pindarum poetam secutus est. Collataq; ab eo super eadem re utriusq; carmina, & diiudicata.

Caput

X.

Phauorinum philosophum, cum in hospitis sui Antiatem uillâ æstu anni concessisset: nosq; ad eum uidendû Roma uenissemus: memini super Pindaro poeta, & Virgilio in hunc ferè modum differere. Amica inquit, familiaresq; P. Virgilij, in ijs, quæ de ingenio, moribusq; eius memoria tradiderunt: dicere eum solitum ferunt, parere se uersus more, atq; ritu ursino. Nãq; ut illa bestia foetum ederet ineffigiatum, informemq; lambendoq; id postea, quod ita edidisset: conformaret, & fingeret, proinde ingenij quoq; sui partus recentes rudi esse faciae, & imperfectæ. Sed deinceps tractando, colendoq; reddere ijs se oris, & uultus liniamenta. Hoc uirum

iudicij subtilissimi ingenue, atq; uere dixisse, res in-
 quit, ipsa uerum iudicium facit. Nam quæ reliquit
 perfecta, ex polita q; quibusq; imposuit sensus, atq;
 delectus sui supremam manum: omni poeticæ uenu-
 statis laude florent. sed quæ procrastinata sunt ab
 eo, ut post recenserentur: & absolui, quoniam mors
 præuenterat, nequiverunt: nequaquam poetarum ele-
 gantissimi nomine, atque iudicio digna sunt. Itaque
 cum morbo oppressus, aduentare mortem uideret: pe-
 tuit, orauitq; a suis amicissimis impense, ut aeneida,
 quam non dum satis eliminasset: abolerent. In ijs
 autem inquit, quæ uidentur retractari, & corrigi
 debuisse: is maxime locus est, qui de monte Aetna fa-
 ctus est. Nã cum Pindari ueteris poetæ carmen, quod
 de natura, atq; flagratia montis eius compositum est,
 æmulari uellet: eiusmodi sententias, & uerba molitus
 est, ut Pindaro quoq; ipso, qui nimis opima, pinguiq;
 esse facundia existimatus est: insolentior, hoc quidem
 in loco, tumidiorq; sit. Atq; uti uosmetipsos inquit,
 eius, quod dico arbitros faciam: carmen Pindari, quod
 est super monte Aetna quantulum mihi memoriæ est,
 dicam.

τᾶς ἐρύγονται μὲν ἀπλά-

τα πυρὸς ἀγνόταται

ἐκ μυχῶν παγᾶι. ποταμοὶ

δ' ἄμέραισι μὲν προχέοντι ῥῶον καπνῶ

αἰθῶν. ἀλλ' ἐν ὄρφναισι πέτρας

φόνιασα κυλινδομένα φλόξ ἔς βαθεῖ-

αν φέρει πόντα πλάκα σὺν πατάγω

κῆνο δ' ἀφάσιο κρυνὸς, ἔρπετόν

δεινότητι δ' ἀναπέμ-

πειτέρας μὲν θαυμάσιόν τι ἰδέ-

σθαι. θαῦμα δὲ καὶ παρὶόντων ἀνῆσθαι.

Audite nunc inquit, Virgilij uersus, quos inchoasse eum uerius dixerim, quàm fecisse.

Portus ab accessu uentorum immotus, & ingens ipse sed horrificis iusta tonat Aetna ruinis.

Interdumq; atram prorumpit ad aethera nubem turbine fumantem piceo, & candente fauilla.

Attollitq; globos flammarum: & sydera lambit.

Interdum scopulos, auulsaq; uiscera montis

Erigit eructans: liquefactaq; saxa sub auras

Cum gemitu glomerat: fundoq; exæstuat imo.

Iam principio inquit, Pindarus ueritati magis obsecutus id dixit, quod res erat, quodq; isic usu ueniebat: quodq; oculis uidebatur, interdum fumare Aet-

nam: noctu flammigare. Virgilius autem, dum in strepitu, sonituq; uerborum congregando laborat: utrunq; tempus nulla discretionem facta, confudit. Atque ille

græcos quidem fontes imitatus ignis eructari, & fluere omnes fumi, & flammarum fulua, & tortuosa uoluntina in plagas maris ferre, quasi quosdam

igneos angues luculente dixit. At hic noster atram nubem turbine piceo, & fauilla fumantem ῥῶον καὶ

ἀέθωρα interpretari uolens crasse, & immodice congeffit. globos quoque flammarum, quod ille

σπορῆς dixerat, duriter, et ἀνύρωstranstulit. Item qđ ait sydera lambit. Vacāter hoc etiā inqt, accums

lauit, et inaniter. Neq; non id quoq; inenarrabile esse ait, et propemodū insensibile, qđ nubē atrā fumare dē

xit turbine piceo, & fauilla candente. Non enim fumare inquit, solent, neq; atra esse, quæ sunt candentia, nisi si candenti dixit peruulgate, & improprie pro feruenti fauilla, non pro ignea, & relucenti. Nā candens scilicet est à candore dictum, non à calore. Quod saxa autem, & scopulos eructari, & erigi, eosdemq; ipsos statim liquefieri, & gemere, atq; glomerari sub auras dixit, hoc inquit, nec à Pindaro scriptum, nec unquam fando auditum, & omnium, quæ monstra dicuntur: monstruosissimum esse.

Quod Plutarchus in libris symposiacis opinionē Platonis, de habitu, atq; natura stomachi, fistulæq; eius, quæ τραχῆϊα dicitur, aduersum Erasistratum medicum tutatus est, autoritate adhibita antiqui medici Hippocratis.

Caput

XII.

T Plutarchus, & alij quidam docti uiri reprehensum esse ab Erasistrato nobili medico Platonem scripsere, quod potum dixit defluere ad pulmonem. Eoq; satis humectato, dimanare per eum, quia sit rimosior, & confluere inde in uentricam. Errorisq; istius fuisse Alcæū ducem, qui in poematis suis scriberet. τὸν τε πρῶτον ἀπὸ τῶν πύλων περιέλλεται. Ipsum autem Erasistratum dicere duas esse quasi canaliculas quasdam, uel fistulas. Easq; ab oris faucibus proficisci deorsum, per earumq; alterā deduci, delabiq; in stomachum esculentæ omnia, et potulentæ. Ex eoq; ferri in uentriculum, qui græcæ

appellatur ἢ κόπῳ κοιλία. Atq; ibi subigi,
 digeriq; ac deinde aridiora ex ijs recrementa in al-
 uum conuenire, quod græce κῶλον dicitur humidio-
 ra peruehens in uesicam, per alteram autem fistulã,
 quæ græce nominatur τραχῆα ἀρτηρία, spiritum
 à summo ore in pulmonem, atq; inde rursum in os,
 et in nareis commeare. Perq; eandem uia uocis quoq;
 fieri meatum. Ac ne potus, cibiq; aridior, quẽ opor-
 teret in stomachum ire: prociaderet ex ore, labereturq;
 in eandem fistulam, per quam spiritus reciprocatur:
 eaq; offensione intercluderetur animæ uia impositã
 esse arte quadam, & ope naturæ. Inde apud duo ista
 foramina, quæ dicitur ἐπιλωπῆις, quasi claustra
 quædam mobilia, conuientia uicissim, & resurgen-
 tia. Eamq; ἐπιλωπῆιδα inter edendũ, bibendumq;
 operire, atq; protegere. τὴν τραχῆαν ἀρτηρίαν.
 nequid ex esca, potu ue incidere in illud quasi æstua-
 tis animæ iter. Ac propterea nihil humoris influere
 in pulmonem ore ipso arteriæ communito. Hæc Era-
 sistratus medicus aduersum Platonẽ. sed Plutarchus
 in libro symposiacorum authorem Platonis sententiæ
 Hippocratem dicit fuisse. Idemq; esse opinatus, et Phi-
 listionæ Locrum, et Dioxiippum Hippocraticum ue-
 teres medicos, et nobiles. Atq; illam, de qua Erasistra-
 tus dixerit, ἐπιλωπῆιδα non idcirco in eo loco con-
 stitutam, nequid ex potu influeret in arteriam. Nam
 pulmone quoq; fouendo rigãdoq; necessarios humores
 uideri. sed adpositam quasi moderatricem quandã,
 arbitram prohibendi, admiscendiq; ue, quod ex salutis
 usu foret: uti edulia quidem omnia dẽfenderet ab ar

teria, depelleretq; in stomachum. Potum autem par-
tiretur inter stomachum, & pulmonem. Et quod ex
eo admitti in pulmonem per arteriam deberet: non
rapidum id, neq; uniuersum, sed quadam quasi obi-
ce sustentatum, ac repressum, sensim, paulatimq; trās-
mitteret: atq; omnem reliquum in alteram stoma-
chi fistulam deriuaret.

De materijs infamibus, quas græci ἀδόξους ap-
pellant, a Phauorino exercendi gratia disputatis.

Caput

XII.

Infames materias, siue quis mauult dicere in-
opinabiles, quas græci ἀδόξους καὶ ἀτό-
πους ὑποθέσεις appellant, et ueteres ador-
ti sunt, non sophistæ solum, sed philosophi quoq; et
noster Phauorinus oppido quã libēs in eas materias
dicebat, uel ingenio expergificando ratus idoneas,
uel exercendis argutijs, uel edomandis usu difficul-
tatibus, sicuti cum Thersitæ laudes quæsuit: & cum
febrim quartis diebus recurrentem laudauit. Lepi-
da sanè multa, & non facilia inuentu in utrâq; cau-
sam dixit: eaq; scripta in libris reliquit. Sed in febris
laudibus testem etiam Platonem produxit, quẽ scri-
psisse ait. Qui quartanam passus conualuerit: ui-
resq; integras recuperauerit: fidelius, constantiusq;
postea ualiturum. atq; inibi in eisdem laudibus non
hercle hac sententiola inueniuste lusit, Versus iquit,
est longo hominum æuo probatus

ἄλλοτε μιντρήν πέλει ἢ μέρη, ἄλλοτε μιντήρ.

Et uersu significatur, nō omni die bene esse posse, sed isto bene, atq; alio male. Quod cum ita sit inquit, ut in rebus humanis bene, aut male uice alterna sit, hæc biduo medio interuallata febris, quanto est fortunatior, in qua est *μία μητρῴα δύο μητέρες*.

Quin particula, quot, qualesq; uarietates significationis habeat, & quā sæpe in ueterum scriptis obscura sit.

Caput

XIII.

q Vin particula, quam grammatici coniunctionem appellat, uarijs modis: sententijsq; connectere orationem uidetur. A liter enim dici putatur, cum quasi increpantes, uel interrogantes, uel exhortantes dicimus, quin uenis? quin legis? quin fugis? A liter cum ita confirmamus. Non dubium est, quin M. Tullius omnium sit eloquentissimus. A liter autem cum sic componimus, qd̄ quasi priori uidetur contrarium. Non idcirco causus I socrates non defendit, quin id utile esse, et honestum existimaret. A quo illa significatio non abhorret, quæ est in tertia origine M. Catonis. Haud eos inquit, eo postremum scribo, quin populi, & boni, & strenui sient. In secunda quoq; origine M. Cato non lōge secus hac particula usus est. Neq; satis inquit, habuit, quod eū in occulto uitiauerat, quin eius famam prostitueret. Præterea animaduertimus Quadrigariū in .VIII. annalium particula ista usum esse obscurissime. Ipsius uerba posuimus. Romam uenit, uix superat quin triumphus decernatur. Item in .VI. annali

A. G E L.

- » eiusdem uerba hæc sunt. Pene factum esse, quin castra relinquerent, atq; cederent hosti. Non me autem præterit dicere aliquem posse de summo pectore nihil esse in his uerbis negotij. Nam quin utrobique positum pro ut, planissimumq; esse, si ita dicat. Romam uenit, uix superat, ut triumphus decernatur. Item
- » alio in loco, pene factum est, ut castra relinquerent,
- » atq; cederent hosti. sed utantur sane qui tam expediti sunt per fugijs commutationum in uerbis, quæ non intelliguntur. utantur tamen, ubi id facere poterunt, uerecundius. Hanc uero particulã, de qua diximus, nisi quis didicerit compositam, copulatamq; esse, nequum tantum coniungendi habere, sed certã quadã significatione factam: nunquam profecto rationes, ac uarietates istius comprehensus est. Quod quia longioris dissertationis est: poterit cui otium est, reperire hoc in P. Nigidij commentarijs, quos grammaticos inscripsit.

Sententiæ ex Publij mimis selectæ lepidiores.

Caput

XIIII.

P Vblius Mimos scriptitauit, dignusq; habitus est, qui super Laberio iudicaretur. C. autem Cæsare, ita Laberij maledicentia, et adrogantia offendebat: ut acceptiores, et probatiores sibi esse Publij, quã Laberij Mimos prædicaret. huius Publij sententiæ feruntur pleræq; lepidæ, et ad communem sermonum usum commodatissimæ. Ex quibus sunt istæ singulis uersibus circumscriptæ, quas libitum hercle est adscribere.

Malum consilium est, quod mutari non potest,

beneficium

- » Beneficium dando accipit: qui digno dedit.
- » Feras, non culpes, quod uitari non potest.
- » Cui plus licet quã par est: plus uult, quã licet.
- » Comes facundus in uia pro uehiculo est.
- » Frugalitas miseria est rumoris boni.
- » Hæredis fletus sub persona risus est.
- » Furor fit læsa sæpius patientia.
- » Improbe Neptunum accusat, qui iterum naufragium facit.
- » Ita amicum habeas, posse ut fieri hũc inimicũ putes.
- » Veterem ferendo iniuriam, inuitas nouam.
- » Nunquam periculum sine periculo uinatur.
- » Nimum altercando ueritas amittitur.
- » Pars beneficij est, quod petitur, si belle neges.

Quod Carneades Academicus helleboro stomachum purgauit, scripturus aduersus Zenonis stoica decreta. Deq; natura, medelaq; hellebori candidi, et nigri.

Caput

XV.

Carneades Academicus scripturus aduersus stoica Zenonis libros superiora corporis helleboro candido purgauit, nequid ex corruptis in stomacho humoribus ad domicilia usq; animi redundaret: et constantiam, uigoremq; mentis labefaceret. Tanta cura, tantoq; apparatu uir ingenio præstanti ad refellenda, quæ scripserat Zeno: adgressus. Id cum in historia græca legissem: quod helleboro candido scriptum erat: quid esset quæsiui. Tum cõperi duas species hellebori esse discerniculo coloris in

A. GEL.

Signes, candidi, & nigri. Eos autem colores non in semine hellebori, neque in uirgulis, sed in radice diuisci. Candido stomachum, & uentrem superiorem uomitionibus purgari. Nigro aluum, quæ inferior uocatur, dilui. Vtriusque esse hanc uim, ut humores noxios, in quibus causæ morborum sunt: extrahant. Esse autem periculum, ne inter causas morborum omnium corporum uia patefacta, ea quoque ipsa, in quibus causa uiuendi est: exinaniantur. Amissoque omni naturali alimonie fundamento, homo exaustus intereat. Sed helleborum summi posse tutissime in insula Anticyra, Plynii secundus in libris naturalis historie scripsit. Propterea Liniū Drusum, qui Trib. pleb. fuit: cum morbum, qui comitialis dicitur: pateretur: Anticyram nauigasse, & in ea insula helleborum bibisse ait, atque ita morbo liberatum. Præterea scriptum legitur, Gallos in uenatibus tingere helleboro sagittas: quod ijs ictæ exanimatæ feræ teneriores ad epulas fiant. Sed propter hellebori contagium, uulnera ex sagittis facta arcunadere latius dicuntur.

Anates ponticas uim habere uenenis detegendis potentem. Atque inibi de Mithridatis Regis in id genus medicamenti solertia. Caput XVI.

Nates pōticas dicitur edūdis uulgo uenenis uictitare. Scriptum etiā a Leneo Cn. Pompeij liberto Mithridatem illum ponti Regem medicinæ rei, & remediorum id genus solertem fuisse. Solitumque earum sanguinem miscere medicamē

is, quæ digerendis uenenis ualent. Eumq; sanguinem uel potentissimum esse in ea confectione. Ipsum autē regem ad siduo talium medelarum usu à clandestinis epularum insidijs cauisse. Quin & scientem quoq; ultro, & ostentandi gratia uenenum rapidum, & uelox sæpernumero hausisse, atq; id tamen sine noxa fuisse. Quamobrem postea cum prælio Po. Ro. uictus in ultima regni refugisset: & mori decreuisset: & uenena uiolentissima festinandæ necis gratia frustra expertus esset: suo se ipse gladio transegit. Huius regis Antidotus celebratissima est, quæ Mithridatis uocatur.

Mithridatem Ponti regem duarū & uiginti gentium linguas locutum, Quæq; Ennium tria corda habere sese dixisse, quod tres linguas percullisset, Græcam, Oscam, Latinam. Caput XVII.

Ennius tria corda habere sese dicebat: quod loqui Græce, & Osce, & Latine sciret. Mithridates autem Ponti, atq; Bithyniæ Rex inclytus, qui à Cn. Pompeio bello superatus est, II. & XX. gentium, quas sub ditione habuit: linguas perculluit. Earumq; omnium gentiū uiris haud unquam per interpretem locutus est. Sed ut quenq; ab eo appellari usus fuit: perinde lingua, & oratione ipsius, non minus scite, quàm si gentis eius esset: locutus est.

Quod M. Varro C. Sallustum historiæ scriptorem deprehensum ab Annio Milone in adulterio

A. G. E. L.

scribit, & loris caesum, pecuniâq; data dimissum.

Caput

XVIII.

Arcus Varro in literis, atq; uita, fide homo
 multa, & grauis, in libro, quem inscripsit
 Pius, aut de pace C. Sallustium scriptorem
 seriae illius, & seueræ orationis, in cuius notiones cõ
 forias fieri, atq; exerceri uidemus: in adulterio de-
 prehensum ab Annio Milone loris bene caesum dicit:
 & cum dedisset pecuniam: dimissum.

Quid Epictetus philosophus dicere solitus sit ho-
 minibus nequã, et impuris disciplinas philosophiæ
 studiose tractantibus. Et quæ duo uerba obseruanda
 præceperit, omnium rerum longe salubria.

Caput

XIX.

Haurinũ ego audiui dicere Epictetum phi-
 losophum dixisse, plerosq; istos, qui philoso-
 phari uidentur: philosophos esse huiuscemo-
 di ἀνοῦ τοῦ πράττειν μέχρι τοῦ λέγειν. Id signifi-
 cat, factis procul, uerbis tenuis. Iam illud est uehe-
 mentius, quod Arrianus solitum cum dictitare in li-
 bris, quos de dissertationibus eius composuit: scriptum
 reliquit. Nam cum inquit, animaduertit at hominem
 pudore amisso, importuna industria, corruptis mori-
 bus audacem, confidentem lingua, cæterâq; omnia,
 præterquam animum procurantem istiusmodi in-
 quit, hominem cum uiderat: studia quoq; & disci-
 plinas philosophiæ contrectare, & physica adire,
 & meditari dialectica, multaq; id genus theorema-
 ta suspicari, sciscitariq; inclamabat Deum, atq; ho

imum fidem: ac plerūq; inter clamandum his eum
 uerbis increpabat. ἄνθρωπε ποῦ βάλλεις, σκέψαι
 εἰ καὶ κίθαρται τὸ ἀπείρον. ἂν γὰρ εἰς τὴν οἴησιν αὐτὰ
 βάλλεις, ἀπώλετο ἢν σαπῆ οὔρον, ἢ ὄξος γένοιτο ἂν, ἢ
 τὶ τούτων χεῖρον. Nil profecto is uerbis grauius,
 nil uerius, quibus declarabat maximus philosopho-
 rum literas, atq; doctrinas philosophiæ, cum in ho-
 minem falsum, atq; degenerē, tanquam in uas spur-
 cum, atq; pollutum influxissent: uerti, mutari, cor-
 rumpi, & quod ipse κυνικώτερον dixit: urinam
 fieri, aut siquid est urina spurcaus. Præterea idem il-
 le Epictetus, quod ex eodem Phauorino audiuimus,
 solitus dicere est, duo esse uitia multo omnium grauis-
 sima, ac teterrima, intolerantiam, & incontinen-
 tiam: cum aut iniurias, quæ sunt ferendæ: non to-
 leramus, neq; ferimus: aut à quibus rebus uolupta-
 tibusq; nos tenere debemus: non tenemus. Ita q; in-
 quit, si quis hæc duo uerba cordi habeat: ea q; sibi im-
 perando, atq; obseruando curet: is erit pleraq; im-
 peccabilis, uitamq; uiuet tranquillissimam. Verba
 duo hæc dicebat, ἀνέχου καὶ ἀπέχου.

Ex symposio Platonis sumpta uerba, numeris cog-
 mentisq; uerborum scite, modulateq; & apte exer-
 cendi gratia, in latinam orationem uersa.

Caput

XX.

Ymposium Platonis apud philosophū Tau-
 rum legebatur. Verba illa Pausaniæ inter
 conuiuas amorē uice sua laudantis. ea uer-
 ba ita prorsum amauimus, ut meminisse etiam stu-

diuerimus. Sunt adeo, quæ meminimus, uerba hæc.
 πᾶσα γὰρ πρᾶξις ὧδε ἔχει. αὐτὴ ἐφ' ἑαυτῆς πραττομένη. οὔτε καλή. οὔτε ἀχρά. ὅιον νῦν ἡμεῖς ποιεῖμεν. ἢ πίνειν ἢ λαλεῖν ἢ διαλέγεσθαι. ἔκ' ἐστὶ τῶν αὐτὸ καλὸν οὐδὲν, ἀλλ' ἐκ τῆς πράξει. ὧσ' ἂν πραχθῆ τοῖσ' αὐτοῖς ἀπέβη. καλῶς μὲν γὰρ πραττόμενον, καὶ ἀρβῶς καλὸν γίγνεται. μὴ ἀρβῶς δὲ ἀχρόν, οὔτω καὶ τὸ ἔρῶν. καὶ ὁ ἔρως, ἔκ' πᾶσ' ἐστὶ καλὸς, ἔκ' δὲ ἀξίως ἐγκωμιάζεσθαι. ἀλλ' ὁ καλῶς προτρέπων ἔρῶν. *Hæc uerba ubi lecta sunt, atq; ibi Taurus nūhi, Hæc inquit, tu ῥ' ἑορίσα*
Sic enim me in principio recens in diatribam acceptū appellitabat: existimans eloquentiæ unius exercendæ gratia Athenas uenisse: Vides'ne inquit ἐνθύμημα crebrum, ἔ' ωρισκῆ, ἔ' connexum, breuiusq; , ἔ' rotundis numeris, cum quadam æquabili circum actione deimitum? Hæc ne nobis dicere in libris rethorum uestrorū tam apte, tamq; modulate compositam orationem? Sed hos inquit, tamen numeros cε seo uideas ὁ δ' ἔ' πάρεργον. Ad ipsa enim Platonis penetralia, ipsarumq; rerum pondera ἔ' dignitates pergendum est, nō ad uocularum eius amœnitatē, nec ad uerborum uenustates diuersitandū. Hæc ad monitio Tauri de orationis Platonice modulis, non modo non repressit: sed instruxit etiam nos ad elegantiam græcæ orationis uerbis Latinis adfectandam. At que uti quædam animalium parua, et uilia ad imitandum sunt: quas res cunq; audierint, uiderint ue, petulantia proinde nos ea, quæ in Platonis oratione demirabamur: non æmulari qdem, sed lineas, umbrasq; scire ausi fuimus, uelut ipsum hoc est, quod ex illis ἴσ'

dem uerbis eius effinximus. Omne inquit, omnino factum sic sese habet, neque turpe est quantum in eo est, neque honestum: uelut est, quas nunc facimus ipsi res bibere, cantare, differere. Nihil nanq; horum ipsum ex sese honestum est: quale, cum fieret modo, factum est: tale extitit. Si recte, honeste q; factum est: tum honestum fit, sin parũ recte: turpe fit: sic amare, sic amor non honestus omnis, neq; omnis laude dignus: sed qui facit, nos ut honeste amemus.

Quibus temporibus post Romam conditam græci, Romanuq; illustres uiri floruerunt, ante secundum bellum Carthaginiensium.

Caput

XXI.

T in conspectum quendã ætatum antiquissimarum, item uirorum illustrium, q in his ætatibus nati fuissent, haberemus: ne in sermonibus forte in conspectum aliquid super ætate, atq; uita clarorum hominum temere diceremus: sicuti sophista ille ἀπαίδευτος, qui publice nuper differens, Carneadem philosophum a' rege Alexandro Philippi filio pecunia donatum, & Panætium stoicum cum superiore Africano uixisse dixit: ut ab istiusmodi in quã temporũ, ætatumq; erroribus caueremus: ex cerpebamus ex libris, qui chronica appellantur: qbus temporibus floruissent græci, simulatq; Romani uiri, q uel ingenio, uel imperio nobiles, insignesq; post conditam Romam fuissent ante secundũ bellum Carthaginiensium, easq; nũc excerptiones nostras uarijs, diuersisq;

A. GEL.

in locis factas, cursim digessimus. Neq; enim id nobis negotium fuit: ut acri, atq; subtili cura excellentiū in utraq; gente hominum οὐκ ποιοῦνς componeremus: sed ut noctes istæ quadam tenus his quoq; hīstoriæ flosculis leuiter iniectis aspergerentur. Satis autem uisum est in hoc commentario de temporibus paucorum hominum dicere: ex quorum ætatibus de pluribus quoq;, quos non nominaremus: haud difficilis cōiectura fieri posset. Incipiemus enim à Solone claro: quoniam de Homero, & Hesiodo, inter omnes ferè scriptores constat, ætatem eos egisse, uel iisdē ferè temporibus, uel Homerum aliquanto antiquiorem. utrunq; tamen ante Romam conditam uixisse Siluij Albæ regnantibus, annis post bellum Troianum, ut Cassius in primo annalium de Homero, atq; Hesiodo scriptum reliquit: plus C. atq; LX. annis. Ante Romam cond. ut Cornelius Nepos in primo chronicorum de Homero dixit: annis ciriter C. & LX. Solonem ergo accepimus unum ex illo nobili numero sapientum leges scripsisse Athenensium Tarquinio Prisco Romæ regnante, anno regni eius trigesimo tertio. Seruio autem Tullio regnante Pisistratus Athenis tyrannus fuit. Solone ante in exilium uoluntarium profecto, quoniam id ei prædicenti non creditum est. Postea Pythagoras Samius in Italiam uenit. Tarquinij filio regnum obtinente, cui cognomentum superbus fuit: iisdēq; temporibus occisus est, Athenis ab Harmodio, et Aristogitone Hipparchus Pisistrati filius Hippiae tyranni frater. Archilochum autem Nepos Cornelius tradit Tullio Hostilio Romæ regnã

te, iam tunc fuisse poematis clarum, & nobilem. Du-
centesimo deinde & LX. anno post Romam Cond-
aut non longe amplius, uictos esse ab Atheniensibus
Persas, memoriæ traditum est. Pugna illa incluta ma-
rathonia Miltiade duce, qui post eam uictoriam da-
mnatus a populo Atheniensi in uiculis publicis mor-
tem obiit. Tū Aeschylus Athenis tragœdiarum poe-
ta celebris fuit. Romæ autem fermè istis temporibus
tribunos, & ædiles, tum primum per seditionem si-
bi plebes creauit. Ac nõ diu post Cn. Martius Corio-
lanus exagitatus, uexatusq; a tri. ple. ad Volscos, qui
tum hostes erant, a Rep. desciiuit, bellumq; Po. Ro. fe-
cit. post deinde paucis annis Xerxes rex ab Athenien-
sibus, et pleraq; græcia Themistocle duce nauali præ-
lio, quod ad Salamina factū est, uictus, fugatusq; est.
Atq; ide anno fere quarto, Menenio Agrippa, Mar-
co Horatio Puluillo COSS. bello uiciente apud flumiū
Cremeram, ab ijs sex & trecenti patritij Fabij cum
familijs suis, uniuersi ab hostibus circumuenti perie-
rūt. Iuxta ea tempora Empedocles Agrigentinus in
philosophiæ naturalis studio floruit. Romæ autē per
eas tempestates Xuiros legibus scribūdis creatos con-
stitit. Tabulasq; ab ijs primo decem conscriptas, mox
alias duas additas. Bellū deīde, terra Græcia maxi-
mum peloponnesiacum, quod Thucydides memoriæ
mandauit, cœptum est, circa annum fere post Cond.
Romam. CCCXXIII. Qua tempestate A. Postumi-
us Torquatus dictator Romæ fuit, qui filium suum,
quod contra suum dictum in hostem pugnauerat: se-
cari necauit. Hostes tum Po. Ro. fuerant Tidenates.

A. G E L.

Itaque qui inter hæc tempora nobiles, celebresq; erant: Sophocles, ac deinde Euripides tragici poetæ, & Hippocrates medicus, & Democritus philosophus, quibus Socrates atheniësis natu quidem posterior fuit: sed quibusdam temporibus iisdem uixerunt. Iam deinde trib. militaribus consulari imperio remp. Romæ regentibus ad annū ferè cōditæ urbis. CCCXLVII Triginta illi tyrāni præpositi sūt à lacedæmonijs atheniensibus, & in Sicilia Dionysius superior tyrannidem tenuit. Paucisq; annis post Socrates Athenis capitis damnatus est, & in carcere ueneno necatus. Ea ferè tempestate Romæ M. Furius Camillus dict. fuit, & Veios cepit. Ac post non longo tempore bellum senonicum fuit. Tum Galli Romam præter capitolium ceperunt. neq; multo postea Eudoxus astrologus in terra Græcia nobilitatus est. Lacedæmonijsq; ab Atheniësis apud Corinthū superati duce Phormione. & M. Manlius Romæ, qui Gallos in obsidione capitolij obrepentes per ardua depulerat: conuictus est consilium de regno occupando inisse, damnatusq; capitis è saxo tarpeio, ut M. Varro ait, præceps datus est, ut Cor. autem nepos scriptum reliquit, uerberando necatus est. eoq; ipso anno, qui erat post recuperatam urbem septimus, Aristotelem philosophum natum esse, memoriæ mandatum est. Aliquot deinde annis post bellum senonicum thebani Lacedæmonios duce Epaminunda apud Leuctra superauerunt, ac breui post tempore in urbe Roma lege Licij stolonis COSS. creati, etiam ex plebe cœpti, cum antea ius non esset, nisi ex patricijs gentibus fieri

COSS. Circa annum deinde urbis cond. quadringentesimum, Philippus Amyntæ filius Alexandri pater, regnum Macedoniae adeptus est. Inq; eo tempore Alexander natus est. Paucisq; inde annis post Plato philosophus ad Dionysium Siciliae tyrannum posteriolem profectus est. Post deinde aliquanto tempore, Philippus apud Cheroneam prælio magno Athenienses uicit. Tum Demosthenes orator ex eo prælio salutem sagæ quæsiuit. Cumq; id ei, quod suggerat probe obijceretur: uersu illo notissimo illudit,
 ἀνὴρ ὁ φάτων καὶ πάλιν μαχίσεται.

Postea Philippus ex insidijs occiditur, & Alexander regnum adeptus, ad subigendos Persas in Asiam, atq; in orientem transgressus est. Alter autem Alexander, cui cognomentum Molosso fuit in Italiã uenit bellum Po. Ro. factururus. Iam enim fama, uirtusq; felicitatis Romanæ apud exteras gentes enitescere inceperat. Sed prius, quàm bellum faceret: uita decessit. Eum Molossum cum in Italiam transiret, dixisse accepimus, se quidem ad Romanos ire, quasi in ἀνδροίτην Macedonem isse ad Persas, quasi in γυναικονίτην. Postea Macedo Alexander pleraq; parte orientali subacta, cum annos regnauisset XI obiit mortis diem. Neque ita longe post Aristoteles philosophus, & post aliquanto Demosthenes, uita functi sunt. Hisdemq; fermè tempestatibus Po. Ro. graui, ac diutino Samnitum bello conflictatus est. **COSS.**q; T. Veturius, & S. P. Posthumius, in locis iniquis apud Caudium a Samnitibus circumuallati, ac sub iugum missi

A. GEL.

turpi foedere factō discesserūt. Ob eamq; causam Po-
 iussū Samnitibus per feciales dediti, recepti non sunt.
 Post annum deinde urbis cond. CCCC. ferè et LXX.
 bellum cum rege Pyrrho sumptum est. Ea tempesta-
 te Epicurus Atheniensis, & Zeno Citiēs̄is philosophi
 celebres erant. eodemq; tempore C. Fabritius Luca-
 nus, & Q. Aemilius Papus CENS. Romæ fuerunt,
 & P. Corneliū Rufinum, qui II. COS. & DICT.
 fuerat: senatu mouerunt. Causamq; isti notæ subscri-
 psere, quod eum comperissent argenti facti cœnæ gra-
 tia decem PON. habere. Anno deinde post Romam
 Cond. CCCC. fermè & XC. COSS. Appio Clau-
 dio, cui cognomentū Caudax fuit Appij illius Cæ-
 ci fratre, & Marco Fulvio Flacco, bellum aduersum
 Pœnos primum cœptum est. Neq; diu post Callima-
 chus poeta Cyrenensis Alexandria, apud Ptolemæū
 regem celebratus est. Annis deinde postea paulo plu-
 ribus, quàm. XX. cum Pœnis pace facta, COSS. Clau-
 dio Centone Appij Cæci filio, et M. Sempronio Tudi-
 tano, primus omnium L. Liuius poeta fabulas doc-
 re Romæ cœpit, post Sophoclis, & Euripidis mortē
 annis plus ferè C. & LX. post Mænandri, annis ar-
 ceter quinquagintaduobus. Claudium, & Tutidaniū
 COSS. sequuntur Q. Valerius, & C. Manilius, qui-
 bus natum esse Q. Ennium poetam M. Varro in pri-
 mo de poetis libro scripsit: eumq;, cum septimum &
 sexagesimum annum ageret, duodecimum annalem
 scripsisse. Idq; ipsum Ennium in eodem libro dicere.
 Anno deinde post Romam Cond. D. undeciesimo
 spurius Caruilius Ruga. Primus Romæ de amico-

rum sententia, diuortium cum uxore fecit, quod sterilis esset. Iurassetq; apud CENS. uxorem se liberorum quærendorum causa habere. Eodemq; anno C. Næuius poeta fabulas apud populū dedit. Quē M. Varro in libro de poetis primo stipendia fecisse, ait bello punico primo. Idq; ipsum Næuiū dicere in eo carmine, quod de eodem bello scripsit. Porcium autem Licium Seruius poeticam Romæ cœpisse dicit in his uersibus.

- » Punico bello secundo musa pennato gradu,
- » Intulit se bellicosam in Romuli gentem feram.

Ac deinde annis fere post XV. bellum aduersum Pœnos sumptum est. Atq; non nimium longe M. Cato orator in ciuitate, & Plautus poeta in scena floruerunt. Hisdemq; temporibus Diogenes stoicus, et Carneades Academicus, et Critolaus peripateticus ab Atheniensibus ad senatum Po. Ro. negotij publica gratia legati sunt. Neq; magno interuallo postea Q. Ennius, & iuxta Cælius, & Terentius, ac subinde Pacuuius, & Pacuuius iam sene Acius, clariorq; tunc in poematis eorum obrectandis, Lucilius fuit. Sed progressi longius sumus, cum finem proposuerimus adnotatiunculis istis bellum Pœnorum secundum.

A'VLI GELLII NOCTIVM ATTICA
RVM COMMENTARII.

LIBER XVIII.

Disputationes à philosopho stoico, & contra a' peripatetico arbitro Phauorino factæ, quæsitumq; inter eos quantum in perficienda vita beata virtus ualeret: quantumq; esset in iis, quæ dicuntur extranea.

Caput

Primum.

f Amiliares Phauorini duo erant quidam non incelebres in urbe Roma philosophi, eorum fuit unus peripateticæ disciplinæ sectator, alter stoicæ.

His quondam ego acriter, atq; contente, pro suis utrinq; decretis propugnantis, cum essemus una' Hostiæ omnes cum Phauorino interfui. Ambulabamus autem in litore, cum iam aduespera sceret æstate anni noui. Atq; ibi stoicus censebat, & uitam beatam hominum uirtute animi sola, & miseriam summam malitia sola posse effici, etiam si cætera bona omnia, quæ corporalia, & externa appellarentur: uirtuti deessent: malitiæ adessent: ille contra peripateticus, miseram quidem uitam uitæ animi, & malitia sola fieri concedebat. Sed ad complendos: omnes uitæ beatæ numeros uirtutem solam nequaquam satis esse existimabat: quoniam & corporis integritas, sanitasq; & honestus modus formæ, & pe

cunia familiaris, & bona aestimatio, caeteraq; omnia corporis, & fortunæ bona necessaria uiderentur perfiendæ beatæ uitæ. Reclamabat hoc in loco stoicus, & tanquam ille duas res diuersas poneret: mirabatur. Quod cum essent malitia, & uirtus duo contraria: uita misera, & beata quoq; æque contraria: non seruaret in utrisq; uim, & naturam contrarij, & ad miseriam quidem uitæ conficiendam, satis ualere malitiam solam putaret: ad præstandam uero uitam beatam non satis solam esse uirtutem diceret. Atq; id maxime dissidere, neq; conuenire dicebat: quod qui profiteretur uitam nullo pacto beatam efficia posse, si uirtus sola abesset: idem contra negaret beatam fieri uitam: cum sola uirtus adesset: & quem daret, haberetq; absenti uirtuti honorem eundem petenti, atq; præsentem adimeret. Tum peripateticus perquam hercule festiue, rogo te inquit, cum bona uenia respondeas, an existimes esse uini amphoram cum abest ab ea unus congus. Hæc ubi accepit stoicus, minime inquit, uini amphora dici potest, ex qua abest congus. Hoc ubi accepit peripateticus: unus igitur congus amphoram facere dici debet: quoniam, cum deest ille unus, non fit uini amphora: & cum accessit, fit amphora. Quod si id dicere absurdum est, uno congio solo fieri amphorâ: itidem absurdum est una sola uirtute uitam fieri beatâ dicere: quoniam cum uirtus abest: beata esse uita nunquâ potest. Tu Phauorinus respiciens peripateticum, est quidem iqt, argutiola hæc, qua de congio uini usus es: exposita in libris. sed (ut scis) captio magis lepida quâ

probum, aut simile argumentum uideri debet. Congius enim cum deest: efficit quidem, ne sit iustæ mensuræ amphora. Sed cum accedit, & additur, non ille unus facit amphoram, sed supplet. Virtus autem (ut isti dicunt) non accessio, neq; supplementum: sed sola ipsa uitæ beatæ instar est, & propterea uitam beatam sola una cum adest: facit. Hæc, atq; alia quædam minuta magis, & nodosa, tanquam apud arbitrum Phauorinum, in suam uterq; sententiam conferebāt. Sed cum iam prima fax noctis, & densiores esse tenebræ cœpissent: profecti Phauorinum in domum, in quam diuertebat, discessimus.

Cuiusmodi quæstionum certaminibus saturnalia ludicra Athenis agitare soliti sumus, atq; inibi inspersa quædam sophismata, & ænigmata oblectatoria.

(apud

II.

s Saturnalia Athenis agitabamus hilare prorsum, ac modeste, non, ut dicitur, remittētes animum. Nam remittere iquit Musonius, animum quasi amittere est: sed demulcentes eum paulū, atq; laxantes iucundis, honestisq; sermonum illectationibus. Conuenebamus autem ad eandem cœnam complusculi, qui Romani in Græciam ueneramus, quiq; easdem auditiones, eosdemq; doctores colebamus. Tum qui & cœnulam ordine suo curabat: præmium soluendæ quæstionis ponebat, librum ueteris scriptoris uel græcum, uel latinum, et coronam e' lauro plexā. Totidemq; res quærebat, quot homines isticeramus.

eramus. Cūq; eas omnes exposuerat: rem, locumq; dicendi fors dabat. Quæstione igitur soluta, corona & præmio donabatur: non soluta autem trāsmittebatur ad eum, qui sortito successerat. Idq; in orbem uicæ pari seruabatur. Si nemo dissoluebat quæstionis eius nodum, præmium ipsum, & corona Deo, cuius id festum erat: dicabatur. Quærebantur autem res huiuscemodi, aut sententia poetæ ueteris lepide obscura: non anxie: aut historiæ antiquioris requisitio: aut decreti cuiuspiam ex philosophia perperam inuulgati purgatio: aut captionis sophisticæ solutio: aut inopinati, rariorisq; uerbi indagatio: aut tempus itē in uerbo perspicuo obscurissimum. Itaq; nuper quæsitæ esse memini numero septem, quorum prima fuit enarratio, horum uersum, qui sunt in satyris Q. Ennij, uno multifariam uerbo concinniter implicati, quorū exemplum hoc est.

- Nam qui lepide postulat alterum frustrari,
 - Quem frustratur, frustra eum dicit, frustra esse.
 - Nam qui sese frustrari, quem frustra sentit:
 - Qui frustratur, is frustra est, si non ille est frustra.
- secunda quæstio fuit, quonam modo audiri, atq; accipi deberet, quod Plato in ciuitate, quam in libris suis condidit, τοῖς πολιτείαις fingebat, κοινὰς τὰς γυναικὰς esse censuit, & præmia uiris fortibus, summisq; bellatoribus posuit suauitates puerorum, & puellarū. Tertio in loco hoc quæsitum est, In quibus uerbis captionum istarum fraus esset, et quo pacto distingu, resoluiq; possent. Quod nō perdidisti habes: cornua non perdidisti: habes igitur cornua. Item alteræ

captio. Quod ego sum, id tu non es, homo igitur tu non es. Quæsitum id quoq; ibi est, quæ esset huius quoq; sophismati. resolutio, cum mentior, & mentiri me dico, mentior, an uerum dico? Postea quæstio ista hæc fuit. Quam ob causam patritij Megalensibus mutitare soliti sint: plebs cerealibus? secundum ea quæsitum hoc est. Verbum uerant quod significat uera dicunt, quis nam ueterum poetarū dixerit? Sexta quæstio fuit, asphodelum cuiusmodi herba sit, quod Hesiodus in isto uersu posuerit,

νήπιοι ουδ' ἴσασιν ὅσω πλέον ἢ μισυ πάντος,
οὐδ' ὅσον ἐν μαλάχῃ τε, καὶ ἀσφοδέλω μέζ' ὄνειαρ

Et quid item Hesio. se dicere sentiat, cum dimidium plus esse toto dicit. Postrema quæstionum omnium hæc fuit. Scripserim, uenerim, legerim, cuius tēporis uerba sint præteriti, an futuri, an utriusq;. Hæc ubi ordine, quo dixi proposita, atq; singulis forte ductis disputata, explanataq; sunt: libris, coronisq; omnes donati sumus, nisi ob unam quæstionem, quæ fuit de uerbo uerant. Nemo enim tum commeminerat dictum esse à Q. Ennio id uerbū in. XIII. annaliū in isto

• Satin uates uerant ætate in agunda. (uersu.
Corona igitur huius quæstionis Deo feriarum istarū Saturno data est.

Quid Aeschines rhetor in oratione, qua Timarchum de impudicitia accusauit, Lacedæmonios statuisse dixerit, super sententia probatissima, quā improbatissimus homo dixisset.

Eschines uel acerimus, prudentissimusq; oratorum, qui apud conciones Atheniesium floruerunt: in oratione illa sœua, criminosaq; , & uirulenta, qua Timarchum de impudicitia grauiiter, isigniterq; accusauit: nobile, et illustre consilium Lacedæmonijs dedisse dicit, uirum indidem ciuitatis eiusdem principem uirtute, atq; ætate magna præditum. Populus inquit, Lacedæmonius de summa Rep. sua quidnam esset utile, et honestũ de liberabat. Tum ex surgit sententiæ dicendæ gratia homo quispiam turpitudine pristinae uitæ defamatissimus, sed lingua tunc, atq; facundia nimium quanto præstabilis. consilium quod dabat, quodq; oportere fieri suadebat: acceptum ab uniuersis, & complacitũ est. Futurum quæ erat ex eius sententia populi decretum. Ibi unus ex illo principum ordine, quos Lacedæmonij ætatis, dignitatisq; maiestate tãquam arbitros, & magistros disciplinæ publicæ uerebantur: commoto, iratoq; animo exilit. Et quæ nam inquit, Lacedæmonij ratio, aut quæ tandem spes erit urbem hanc, et hanc Remp. saluam, inexpugnabilemq; esse diutius posse: si huiuscemodi antea actæ uitæ hominibus consiliarijs utemur? Quod si proba istæc, & honesta sententia est: quæso uos non sinamus eandem dehonestari turpissimi authoris contagione. Atq; ubi hoc dixit: elegit uirum fortitudine, atq; iustitia præter alios præstantem, sed inopi lingua, & infacundum: Iussitq; eum consensu, petituq; omnium eandem illam sententiam disertu uiri cuiusmodi posset uerbis dicere: ut nulla prioris mentione habita, scitum,

atq; decretum populi ex eius unius nomine fieret, quod ipsum denuo dixerat. Atq; ita, ut sua serat prudentissimus senex factum est. Sic bona sententia má sit. Turpis author mutatus est.

Quod sulphitius A pollinaris prædicantem quendam a sese uno Sallustij historias itelligi illudit quæstione proposita, quid uerba ista apud Sallustum significarent. Per incertum stolidior, an uanior.

Caput

IIII.

U m iam adolescentuli Romæ prætextam,
 c Et puerilē togam nuttassemus: magistrosq;
 tunc nobismetipsis exploratiores quærere-
 mus: in sandaliario forte apud librarios fumus: cū
 ibi in multorum hominum coetu A pollinaris sulphi-
 tius uir in memoria nostra præter alios dictus iacta-
 torem quempiam, et uenditorem Sallustianæ lectio-
 nis irrisit: illuditq; genere illo facetissimæ dissimula-
 tionis, qua Socrates ad Sophistas utebatur. Nam cum
 ille se unum, Et unicum lectorē esse, enarratoremq;
 Sallustij diceret: neq; primam tantum cutem, ac sen-
 tentiarum speciem, sed sanguinē quoq; ipsum, ac me-
 dullam uerborum eius erucere, atq; introspicere peni-
 tus prædicaret: Tū A pollinaris amplecti, uenerariq;
 se doctrinas illius dicens Per inquit, magister optime
 exoptatus mihi nunc uenis, cum sanguine, Et medul-
 la Sallustij uerborum. Hesterno enim die quæreba-
 tur ex me, quidnam uerba eius hæc in quarto histo-
 riarum libro de Cn. Lentulo scripta significent: de
 quo pericertū fuisse ait, stolidior ne esset, an uanior.

Eaq; ipsa uerba, uti sunt a Sallustio scripta, dixit.

At Cn. Lētulus patriciæ gentis collegæ eius, cui cognomen Clodiano fuit perincertum stolidior, an uanior legem de pecunia, quâ Sylla emptoribus bonorum remisserat: exigenda, promulgauit. Quæsitum ergo ex se Apollinaris, neq; id se dissoluere potuisse adseuerabat: quid esset uanior, quid stolidior, quoniâ Sallustius sic ea separasse, atq; opposuisse inter se uideretur tanquam diuersa, ac dissimilia, nec eiusdem utraq; uitij forent. Ac propterea petebat, uti se doceret significationes utriusq; uocas, & origines. Tum ille rictu oris, labiorumq; ductu contemni a se ostendens et rem, de qua quæreretur, et hominem ipsum, qui quæreret: Priscorum inquit, & remotorum. ego uerborum medullas, & sanguinem (sicuti dixi) perspicere, & elicere soleo: non istorum, quæ proculcata uulgo, & protrita sunt, ipso illo quippe Cn. Lentulo stolidior est, & uanior, qui ignorat eiusdem stultitiæ esse uanitatem, & stoliditatem. sed ubi hoc dixit: media ipsa sermonum reliquit, & abire cœpit. Nos deinde eum tenebamus, urgebamusq; & cum primis Apollinaris, ut de uocabulorum istorum uel differētia, uel, si ei ita uideretur, similitudine plenius, aperitiusq; differeret: & ut ne sibi inuideret discere uolentibus orabat. Atq; ille se iam plane illudi ratus, negotium sibi esse causatur, et digreditur. Nos autem postea ex Apollinari didicimus, uanos proprie dici, nō, ut uulgus diceret, desipientes. aut hebetes, aut iēptos, sed ut ueterum doctissimi dixissent, mendaces, & infidos, & leuia, inaniaq; pro grauibus, et ueris astu

A. GEL.

tissime componentes. Stolidos autem uocari non tam stultos, & excordes, quam tetros, & molestos illepidos, quos græci μοχθηρὸς καὶ φορτικὸς dicerent. Et unamquãq; harum uocum, et origines scriptas esse dicebat in libris Nigidianis, quos ego requisitos, & re-
 pertos cum primarum significationum exemplis, ut commentarijs harum noctium infererem: notavi. Et intulisse iam me aliquo in loco commentationibus istis existimo.

Quod Q. Ennius in septimo annali quadrupes eques, ac non quadrupes equus, ut legunt multi, scriptum reliquit. Caput V.

Um Antonio Iuliano rhetore uiro hercle bono, & facundiaæ florentis complures adolescentuli familiares eius Puteolis æstuarũ ludum, & iocum in literis amœnioribus, & in uoluptatibus pudicis, honestisq; agitabamus. Atque ibi tunc Iuliano nuntiantur, ἀναγνώστην quendam non indoctum hominem uoce admodum scita, & canora Ennij annales legere ad populum in theatro. Eamus inquit, auditum nescio quem istum Ennianistam. Hoc. n. se ille nomine appellari uolebat. quem cum iam inter ingentes clamores legentem inuenissemus, legebat autem librum ex annalibus Ennij VII. Hos eum primum uersus perperam pronuntiantem audiuiimus.

- Deniq; ui magna quadrupes equus, atq; elephantii
- Projiciunt sese. Neq; poste a multis uersibus additis,

celebrātibus eum, laudātibusq; omnibus, discessit. Tū Iulianus egrediens è theatro, quid uobis inquit, de hoc ἀράωνε, & de quadrupede equo uidetur? Sic enim profecto legit.

- » Deniq; ui magna quadrupes equus, atq; elephantii
- » Projiciunt sese. Ecquid putatis, si magistrum, prælectoremq; habuisset alicuius æris, quadrupes equus dicturum fuisse, ac non quadrupes eques? qđ ab Ennio ita scriptum, relictumq; esse nemo unus literarum ueterū diligens dubitauit. Cumq; aliquot eorū, qui aderant: quadrupes equus apud suum qsq; grammaticum legisse se dicerent: & mirarentur qđ nam esset quadrupes equus: Vellē uos inquit, optimi iuuenes tam accurate Q. Ennium legisse qđ P. Virgilius legerat: qui hunc eius uersum secutus in georgias suis, equitem pro equo posuit in his uersibus.
- » Frena pelethronij Lapithæ, gyrosq; dedere,
- » Impositi dorso, atq; equitem docuere sub armis
- » Insultare solo: & gressus glomerare superbos.

In quo loco eqtem si quis modo non inscite, inepteq; argutior sit: nihil potest accipi aliud nisi equum. Pleraq; enim ueterum ætas, & hominem equo insidentem: & equū qui insideretur: equitem dixerunt. Propterea eqtare etiam, quod uerbū è uocabulo eqtis inclinatum est: & homo equo utens: et equus sub homine gradiens dicebatur. Lucilius adeo uir ad prime lingue latinæ sciens equum equitare dicit his uersibus.

- » Quers hinc currere equū nos atq; eqtare uidemus,
- » His eqtat, curritq; oculis eqtare uidemus et illud
- » Ergo oculis equitat.

- *sed enim contentus inquit, ego his non fui.*
 Et ut non turbidæ fidei, nec ambiguae, sed ut pure li-
 quentiusq; esset, equus re, an eques Ennius scriptum
 reliquisset: librum summæ, atq; reuerendæ uetustatis,
 quem ferè constabat Lampadionis manu emendatû
 studio, pretioq; multo unius uersus inspiciendi gratia
 conduxit: & eques non equus scriptum in eo uersu in-
 ueni. Hæc tum nobis Iulianus, & multa alia erudi-
 te simul, & affabiliter dixit. sed eadem ipsa post e-
 tiam in peruulgatis cõmentarijs scripta offendimus.

Quid Helius Melissus in lib. cui titulum fecit de
 loquendi proprietate, quem cum ederet cornu esse co-
 piæ dicebat, rem scripsit, neq; dictu, neq; auditu di-
 gnam, cum differre matronam, & matrem familias
 existimauit differentia longe uanissima. Cap. VI.

- h** Elius Melissus in nostra memoria fuit Ro-
 mæ summi quidem loci inter grãmaticos, et
 temporis, sed maiore in literis erat iactan-
 tia, et coqisq; quã opera. Is præter alia, quæ scri-
 psit, compluria: librû composuit, ut tum uidebatur,
 cum est editus, doctrinæ inclytæ. Ei lib. titulus est in-
 gentis cuiusdam illecebræ ad legendum. Scriptus q̃-
 pe est de loquendi proprietate. Quis adeo existimet
 loqui se recte, atq; proprie posse: nisi illas Melissi pro-
 prietates pdidicerit? ex eo lib. hæc uerba sunt. Matro-
 na est, quæ semel peperit: quæ sæpius mater familias:
 sicuti sus, quæ semel peperit porcetra: quæ sæpius scro-
 pha. Vtrum autem hoc de matrona, ac de matre fami-

lias Melissus excogitauerit ipse, & coniectauerit: an scriptum ab al: quo legerit: ariolis profecto est opus. Nam de porcetra habet sane' authorem Pomponium in attellana, quæ hoc eodem uocabulo inscripta est. sed matronam non esse appellatam nisi quæ semel peperit, neq; matrem familias, nisi quæ sæpius: nullius ueterum scriptorū authoritatibus confirmare potest. Enim uero illud compendio probabilius est: quod idonei uocum antiquarum enarratores tradiderunt: matronam dictam esse proprie, quæ in matrimonium cum uiro conuenisset: quoad in eo matrimonio maneret etiam si sibi liberi non dum nati forent. dictamq; esse ita à matris nomine non adeptam iam sed cum spe & omine mox adipiscendo: unde ipsum quoq; matrimonium dicitur. Matrem autem familias appellatam esse eam solam, quæ in mariti manu, mancipioq;: aut in eius, in cuius maritus manu, mancipioq; esset: quoniam non in matrimonium tantum, sed in familiam quoq; mariti, & in sui hæredis locum uenisset.

Quem in modum Phauorinus tractauerit intempestiuum quædam de uerborum ambiguitatibus quærentem, atq; ibi quot significationes capiat conuo.

Caput

VII.

Domitio homini docto, celebriq; in urbe Roma grāmatico, cui cognomen in sano factum est: quoniã erat natura ittractabilior, & morosior. Ei Domitio Phauorinus noster, cum forte apud fanum Carmentis obuiam uenisset: atq; ego cum Phauorino essem: Quæso iqt, te magister dicas,

*mibi num erravi, quod cum uellem ἄμνηστικὰς late
tine dicere, conciones dixi? dubito quippe, & requi-
ro, an ueterum eorū, qui electius locuti sunt, pro uer-
bis, & oratione dixerit q̄ concionem? Tum Domiti-
us uoce, atque uultu atrociore, Nulla inquit, pro-
prie salutis spes reliqua est: cum uos quoq; philoso-
phorum illustrissimū nihil iam aliud quam uerba,
authoritatesq; uerborum cordi habeatis. Mittam au-
tem librum tibi, in quo de reperias, quod quaeris. Ego
enim graminaticus uitae iam, atq; morum discipli-
nas quaero. Vos philosophi mera esis, ut M. Cato ait
mortuaria glossaria. Nam qui collegisti, & lectitasti
res tetras, & inanes, & friuolas, tanquam mulierū
uoces praeficarū. Atq; utinam inquit, muti omnes ho-
mines essemus: minus improbitas instrumenti habe-
ret. Cūq; digressi essemus, non tempestiue inquit, Pha-
uorinus hunc hominem accessimus, uidetur. n. mibi
ἐπιμίνεσθαι. Scitote inquit, tamen intemperie istam,
quae μελαγχολία dicitur, non paruis, nec abiectis inge-
nijs accidere, ἀλλὰ εἶναι χεδόντι τὸ πάθος τῆτο ἥρωι-
κόν, & ueritates plerunq; fortiter dicere: sed respe-
ctum non habere μήτε καιροῦ μήτε μέτρου. Vel
ipsum quale hoc existimatis, quod nunc de philoso-
phis dixit? Nonne & si Antisthenes, aut Diogenes
dixisset: dignum memoria uisum esset? Misit autem
paulo post Phauorino librum, quem pronūserat: Verū
(opinor) Elaci erat: in quo scripta ad hoc genus
questionis pertinentia haec fuerunt. Senatum dia &
pro loco, & pro hominibus. Ciuitatem & pro loco,
& oppido, & pro iure quoq; omnium, & pro homi-*

i N Herodis. CL. V. uillā, quæ est i agro at-
 tico, loco, q̄ appellatur Cephisiæ, aquis, et lu-
 cis, & nemoribus frequentem, æstu anni me-
 dio concesseram. Ibi alio mihi cita, & accedente fe-
 bri rapida decubueram. eod̄ Caluſius Taurus philoso-
 phus, et alij quidam sectatores eius, cum Athenis uī-
 ſendi mei gratia uenissent: medicus, qui tum in his lo-
 cas repertus adſidebat mihi, narrare Tauro cœperat:
 quid incommodi paterer, & quibus modulis, q̄busq̄;
 interuallis accederet febris, decederetq̄;. Tū in eo ser-
 mone cum iam me synceriore corpusculo factum dice-
 ret: Potes inquit, Taure tu quoq̄; id ipsum comprehendere
 ἔὰν ἄτη αὐτοῦ τῆς φλεβός. Quod nostris uer-
 bis profecto ita dicitur. Si attigeris uenam illius. Hæc
 loquendi imperitiam: quod uenam pro arteria dixisset,
 cum in eo docti homines, qui cum Tauro erant:
 tanquam minime utili in medico offendissent: atq̄; id
 murmure, & uultu ostenderent: Tum ibi Taurus, ut
 mos eius fuit, satis leniter, certi inquit, sumus uir bo-
 ne, non ignorare te quid uena appelletur, et quid ar-
 teria. quod uenæ quidem suapte ui immobiles sint: &
 sanguinis tantū demittendi gratia explorentur. Ar-
 teriæ autem motu, atq̄; pulsū suo habitum, & modū
 febriū demonstrant. Sed, ut uideo, peruulgate magis
 quā inscite locutus es. Non. n. te solū, sed alios quoq̄;
 itidē errātes aud. ui uenam pro arteria dicere. Fac
 igitur, ut experiamur elegantiorē esse te in medendo
 quā in dicendo. & cum dijs beneuolentibus opa tua
 sistas hunc nobis sanum, atq̄; ualidū quāctissime.
 Hoc ego postea cum in medico reprehensum esse me-

vilia facetissime hercle significat in qnto satyrarum Lucilius. Nam ubi est cum amico conquestus, quod ad se ægrotum non uiseret: hæc ibidem addit festiuiter.

- Quo me habeã pacto, tamen si non quæris, dorebo.
- Quãdo in eo numero mansi, quo in maxima non est
- Pars hominum ut periisse uelis, quem nolueris, cū
- Visere debueris, hoc nolueris, & debueris, te
- Si minus delectat, quod ἀπειρον Iſocratum est.
- ὀχληρῶδες quæ simul totum καὶ οὐ μετρητῶδες.
- Non operam perdo. Si tu hic.

Quid significet apud M. Catonem uerbū inſecenda, quodq; inſecenda potius legendum sit, quã quod pleriq; existimant inſequendo. Cap. IX.

e T ſequor, et item ſecta, & ſecutio conſuetudine loquendi differunt. ſed qui penitus inſpexerit: origo, et ratio utriusq; una eſt. Doctores quoq; et interpretes uocum græcarū ἀνδραμοὶ εἰνετε μῦσα. Et εἰπετε ῥῦν μοι μῦσαι dictū putant, qđ latine inſequi dicitur. Nã q; in altero, n, geminum, in altero ſcilicet eſſe translatum dicunt. ſed etiã ipſum illud εἶπν, quod ſignificat uerba, aut uerſus non aliunde eſſe dictum tradunt, quã ἀπὸ τῆς εἶπειν, καὶ εἶπν. Eadem ergo ratione antiqui noſtri narrationes, ſermonesq; inſectiones appellitauerūt.

Errare iſtos, qui in exploranda febr̄i pulſus uenarum pertentari putant, non arteriarum.

deorasse linguam latinam scripsit huiuscemodi uocum fictionibus. quæ mihi quidem, neq; abhorre-
re à poetica facultate uisæ sunt: neq; dictu, profatuq;
ipso tetra, aut insuauis esse. sicuti sunt quædam alia
ab illustribus poetis ficta dure, & rancide. quæ re-
prehendit autem Cællius *furiana* hæc sunt: quod
terram in lutum uersam lutescere dixerit, & tenebras
in noctis modum factas noctescere. Et pristinas recu-
perare uires uirescere, et quod uentus mare cæruleū
crispicans nitescere facit purpurat dixerit, et opulen-
tum fieri opulescere. Vcrsus autem ipsos ex poematis
furianis, in quibus hæc uerba sunt, subdidi.

- » sanguine diluitur tellus: caua terra lutescit.
- » Omnia noctescunt tenebris caliginis atræ.
- » Increscunt animi: uirescit uulnere uirtus.
- » Sicut fulica leuis uolitat super æquora classis.
- » Spiritus eurorum uirides cum purpurat undas,
- » Quo magis in patrijs possint opulescere campis.

Morem istum ueteribus nostris fuisse uerba patiē-
di mutare, ac uertere in agendi modum.

Caput

XII.

D quoq; habitū est in oratione faciēda elegā-
tiæ genus: ut pro uerbis habētib; patiēdi fi-
gurā: agentia ponerent, ac deinde hæc uicē
inter sese mutua uerterent. Terentius in comœdia.

- » Pallium inquit, face ut splendeat.
- Non ne hoc impēdio uenustius, gratiusq; est quā si di-
ceret, ne maculetur? Plautus etiā non dissimiliter.
- » Quid est hoc? rugat pallium.

A. G E L.

minissem: existimaui non medico soli, sed omnibus quoq; hominibus liberis, liberaliterq; istitutis turpe esse, ne ea quidem cognouisse ad notitiam corporis nostri pertinentia, quæ non altius, occultiusq; remota sunt: et quæ natura nobis tuendæ valetudinis causa, & in promptu esse, et in propatulo uoluerit. Ac propterea quantum habui temporis subsicui, medicinæ quoq; disciplinæ libros attigi: quos arbitrabar esse idoneos ad docendum. Et ex his cum alia pleraq; ab isto humanitatis usu non aliena, tum de uenis quoq; et arterijs didicisse uideo ad huc fermè modum. Vena est conceptaculum sanguinis, quod à ceteris medici uocant, misti, confusiq; cum spiritu naturali, in quo plus sanguinis est, minus spiritus. Arteria est conceptaculū spiritus naturalis, misti, confusiq; cū sanguine, in quo plus spiritus est, minus sanguinis. σφυγμός autem est intentio motus, et remissio in corde, & in arteria naturalis non arbitrarij. à medicis autem ueteribus oratione græca, ita definitus est, σφυγμός ἐστὶ διαστολὴ καὶ συστολὴ ἀδικήρετος ἀρτηρίας καὶ καρδίας. Vel σφυγμός ἐστὶ πάλμος, ἢ ἔσις φλεβός, ἢ ἀρτηρίας.

Verba ex carminibus Furij Antiatii inscite à Cefellio Vindice reprehensa: uersusq; ipsi, in quibus ea uerba sunt, subscripti. Caput XI.

On hercle idem sentio cum Cefellio Vindicæ grammatico, (ut mea opinio est,) haud quaquam merudito. Verum hoc tamen petulanter, insciteq;, quod Furium ueterem poetam de-

ueneramus complusculi eiusdem studiij homines, ad leuandum tempus captiones, quæ sophismata appellatur: mente agitabamus. Easq; quasi talos, aut tessirullas in med'um uice sua quisq; iaciebamus. Captionis solutæ, aut parum intellectæ præmium, poenâ ue erat numus unus HS. Hoc ære collecto, quasi manuario coemula curabatur omnibus: qui cum lusum luseramus. Erant autem captiones ad hoc ferè exemplū, tametsi latina oratione non satis scite, ac pene' etiam illepide exponuntur. Quod nix est, hoc grando non est. nix autem alba est: grando igitur alba non est. Itē aliud non dissimile. Quod homo est, hoc non est equus: homo autē animal est, equus igitur animal nō est. Dicere ergo debebat qui ad sophisma diluendum, ac refellendum ritu aleatorio uocatus erat: in qua parte, quoq; in uerbo captio foret. Quid dari, concedi q; nō oporteret, nisi dixerat, numo singulo multabatur. ea multa coenam iuuabat. Libet autem dicere quā facete Diogenes sophisma id genus, quod supra dixi, à quodam dialectico ex Platonis diatriba per contumeliam propositum remuneratus sit. Nam cum ita rogasset dialecticus: Quod ego sum, id tu non es, et Diogenes admississet, atq; ille addidisset: Homo autem ego sum: cum id quoq; ad sensus esset: & contra dialecticus ita conclusisset: homo igitur tu non es: hoc quidē inquit Diogenes, falsum est: et si uerum id fieri uis: à me incipe.

Quid sit numerus hemiolios, quid epitritos, et quæ uocabula ista non facile nostri auri sunt uertere in linguam latinam.

Caput

XIII.

L

A. G E L

- » *Amictus non sum commode.*
 Itidem. Plautus pulucret dicit, non quod puluere impleat, sed ipsum pulueris plenum sit.
- » *Exi tu Daue, age,*
 » *Sparge, mundum esse hocce uestibulum uolo.*
 » *Venus uentura est nostra, non hoc pulucret.*
 In *Asinaria* quoq; contemples dicit pro contèpleris.
- » *Meum caput contèples, si quidem e' re consultas tua.*
 Cn. Velleius in *annalibus*, postquã tēpestas sedauit:
 At *Herbal taurū* imolauit. M. Cato in *originibus*.
- » *Eodē conuertens complures ex agro accessitaucre, eo*
 » *res eorum anxit.* Varro in *lib. quos ad Marcellū de*
 » *lingua latina fecit.* In *priore uerbo graues profodia:*
 » *quæ fuerunt manent: reliquæ mutant* iqt, *elegantis-*
 » *sime pro mutantur, potest etiã id quoq; ab eodē* Var-
 » *rone in. VII. diuinarum similiter dictum uideri, in*
 » *ter duas filias regum qd mutat inter Antigonom, &*
 » *Tullã est enim aduertere. Verba autem patiendi pro*
 » *agentibus in omnibus fermè ueterū scriptis reperiun-*
 » *tur: ex quibus sunt pauca ista, quæ nunc meminimus.*
muneror te pro munero, et significor pro significo, et
sacri ficor pro sacrificio, et adsentior pro adsentio, &
foeneror pro foenero, et pigneror pro pignero, et alia
istiusmodi pleraq; proinde, ut in legendo fuerint ob-
uia notabuntur.

Quali talione Diogenes philosophus usus sit pertē-
 tatus a' dialectico quodam sophismatico impudenti.

Caput

XIII.

s *At urnalibus Athenis alea quadã festiua,*
et honesta lusitabamus huiusmodi. ubi cō-
ueneramus

A V L I G E L L I N O C T I V M A T T I C A
R V M C O M M E N T A R I I .

L I B E R X I X .

Responsio cuiusdam philosophi interrogati quã
ob causam maris tempestate palluerat.

Caput.

Primum.

Auigabamus a' Cassiopia ad Brundu-
sium mare Ionium uiolentum, & ua-
stum, & iactabundũ. Nox deinde, quã
diem primum secuta est: in ea ferẽ tota
uentus à latere sæuiens nauem undis
compleuerat. Tum postea cumplorantibus nostris om-
nibus, atq; in sentina satis agentibus, dies quidem
tandem illuxit: sed nihil de periculo, atq; sæuitia re-
missum: Quin turbines etiam crebriores, & cœlum
atrum, & fumigantes globi, & figuræ quædam nu-
bium metuendæ, quas τυφῶνας uocabant, impende-
re, imminereq; ac depressuræ nauem uidebantur.
In eadẽ fuit philosophus in disciplina stoica celebra-
tus: quem ego Athenis cognoueram, non parua uirũ
authoritate, satisq; attente discipulos inuenes continẽ-
tem. Eum tunc in tantis periculis, inq; illo tumultu cœ-
li, marisq; requirebam oculis scire cupiens quonã sta-
tu animi, & an intrepidus, interritusq; esset. Atq; ibi
hominem conspiciamus impavidum, et extrilidũ, plo-
ratus quidẽ nullos, sicut cæteri omnes, nec ullas eius-
modi uoces cientem, sed coloris, et uultus turbatione,

A. GEL.

f
 Igitur quaedam numerorum, quas graeci certis nominibus appellant: uocabula in lingua latina non habent. sed qui de numeris latine scripserunt graeci ipsa dixerunt: fingere autem nostra (quoniam id absurde futurum erat) noluerunt. Quale enim fieri nomen posset hemiolio numero, aut epitrito? Est autem hemiolios, qui numerum aliquem totum in se habet, diuidiūq; habet eius, ut tres ad duo, quindecim ad decem, triginta ad uiginti. Epitritos autem est, qui habet totum aliquem numerum, et eiusdem partem tertiam, ut quatuor ad tres, duodecim ad nouem, quadraginta ad triginta. Haec autem notare, atq; meminisse non ab re uisum est: quoniam uocabula ista numerorum nisi intelliguntur: rationes quaedam subtilissimae in libris philosophorum scriptae percipi non queunt.

Quod M. V. arro in Herois uersibus obseruauerit rem nimis anxiae, et curiosae obseruationis.

Caput

XV.

i
 In longis uersibus, qui hexametri uocantur, item in senarijs animaduertuntur metrice duos primos pedes, item extremos duos habere singulas posse integras partes orationis, medios haud unquam posse. sed constare eos semper ex uerbis, aut diuisis, aut mistis, atq; confusis. M. etiam V. arro in libris disciplinarum scripsit obseruasse se in uersu hexametro, quod omni modo quintus semper uerbum finiret: et quae priores quaque semper pedes aequae magnae uim haberent in efficiendo uersum, atq; alij posteriores se partem. Idque ipsum ratione quadam Geometrica fieri disseruit.

gestas congruere scriptis Ἰννωνος, & Chryssippi nō dubiū est. In eo libro scilicet græca oratione scriptū ad hanc sententiam legimus. Visiones animi, quas φαντασίαι philosophi appellant, quibus mens hominis prima statim specie accidentis ad animum rei pellitur: non uolūtatis sunt, neq; arbitrij, sed in quadam sua inferunt sese hominibus. Noscitandæ probationes autem, quas συνκαταθέσεις uocant, quibus eadem uisa noscuntur, ac diiudicantur: uoluntariæ sunt, fiuntq; hominum arbitrato. Propterea cum sonus aliquis formidabilis aut è cælo, aut ex ruina, aut repentinus nescius periculi nuntius, uel quid aliud eiusmodi factum est, sapientis quoq; animum palisp moueri, & contrahi, & pallefcere necessū est: non opinione alicuius mali præcepta: sed quibusdam motibus rapidis, & inconsultis officium mentis, atq; rationis præuertentibus. Mox tamen ille sapiens ibidem τὰς τοιαύτας φαντασίας uisa istæc animi sui terrificæ non adprobat. hoc est, οὐ συνκατατίθεται οὐδὲ προσεπιδοξάζει, sed abijcit, respuitq; nec ei metuendū esse in his quicquam uidetur. atq; hoc inter insipientis, sapiētisq; animum differre dicunt: quod insipiens qualia sibi esse primo animi sui pulsu uisa sunt scæua, & aspera, talia uero esse putat: & eadem incepta tanquam si iure metuenda sint: sua quoq; adjensione adprobat καὶ προσεπιδοξάζει. Hoc enī uerbo stōici cum super ista re differunt: utuntur. Sapiens autem cum breuiter, et strictim colore, atq; uultu motus est, οὐ συνκατατίθεται, sed statum, uigoremq; sententiæ suæ retinet: quā de huiuscemodi uisis semper habuit

ut de minime metuendis, sed fronte falsa, & formidāne inani territantibus. Hæc Epictetum philosophum ex decretis stoicorum sensisse, atque dixisse in eo, quo dixi libro, legimus: adnotādaq; esse idarco existimauimus: ut rebus forte id genus, quibus dixi obortis: pauescere sensim, & quasi albescere non insipientis esse hominis, neq; ignari putemus. Et in eo tamen breui motu naturali magis infirmitati cedamus, quàm quod esse ea, qualia uisa sunt: censeamus.

Ex quinque corporis sensibus duos esse cum belluis maxime communes.

Caput II.

¶ Vinq; sunt hominum sensus, quos græci αἰσθησεις appellant: per quos uoluptas animo, aut corpori quæri uidetur, gustus, tactus, odoratus, uisus, auditus. Ex his omnibus quæ immo-
 dice uoluptas capitur: ea turpis, atq; improba existimatur. Sed enim quæ nimia ex gustu, atq; tactu est: ea uoluptas, sicuti sapientes uiri censuerunt: omnium rerū foedissima est. Eosq; maxime, qui duabus istis belluinis uoluptatibus sese dediderunt: grauissimi uitij uocabulis græca appellant ἀκολάσους, uel ἀπατεῖς. Nos eos uel incontinentes dicimus, uel im-
 temperantes, ἀκολάσους enim si interpretari coacti us uelis: nimis id uerbum insolens erit. Istæ autem uoluptates duæ gustus, atq; tactus, id est libidines in cibos, atq; in uenerem prodigæ: solæ sunt hominibus communes cum bestiis: & idarco in pecudum, ferorumq; animalium numero habetur quisq; est his ferinis uoluptatibus præuinctus. Cæteræ ex tribus alijs

sensibus proficiscentes, hominum esse tantum propria videntur. Verba super hac re Aristotelis philosophi adscripsi, ut uel authoritas clari, atque inclyti uiræ tam infamibus nos uoluptatibus deterreret.

Διατί οἱ κατὰ τὴν τῆς ἀφῆς ἢ γέυσεως ἡδονὴν γιγνομένην ἂν ὑπερβάλλωσιν ἀκρατεῖς λέγονται. ὅτιτε γὰρ περὶ τὰ ἀφροδίσια ἀκόλαστοι, ὅτιτε περὶ τὰς τῆς τροφῆς ἀπολαύσεις τῶν δὲ κατὰ τὴν τροφήν, ἀπ' ἐνίων μὲν ἐν τῇ γλώτῃ τὸ ἡδύ. ἀπ' ἐνίων δὲ ἐν τῷ λάρυγγι. διὸ καὶ φιλόξενος γεράνθ λαρίγγα εὐχετο ἔχειν. ὁ δὲ κατὰ τὴν ὄψιν καὶ τὴν ὀκοὴν ἐκέτι, ἢ διὰ τὸ τὰς ἀπὸ τῆτων. γιγνομένας ἡδονὰς κοινὰς εἶναι ἡμῖν καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις ὅτε οὖν οὖσαι κοινὰ ἀτιμότηται εἰσὶ καὶ μάλιστα μόναι ἐπονείδιστοι. ὡς τε τὸν ὑπὸ τῆτον ἠπώμενον φέρομεν καὶ ἀκρατῆ, καὶ ἀκόλαστον λέγομεν. διὰ τὸ ὑπὸ τῶν χειρίτων ἡδονῶν ἠπῶσθαι βῶων δὲ τῶν αἰσθήσεων πέντε, τὰ ἄλλα ζῶα ἀπὸ δύο μόνων τῶν προειρημένων ἡδεται. κατὰ δὲ τὰς ἄλλας, ἢ ὅλως ἔχ ἡδεται. ἢ κατὰ συμβεβηκὸς τῆτο πάχει. ὁ ῥῶν μὲν γὰρ τὸ ὄρῶν. ἢ ὀσφραϊνόμενον χάρει. ὅτι ἀπολαύει. καὶ ὅταν πληρωθῆ οὐδὲ τὰ τοιαῦτα ἡδέα αὐτῷ. ὡς περ οὐδὲ ἡμῖν ἢ τῆ ταρίχης ὀσμῆ ὅταν ἄδην ἔχωμεν τῆ φαγεῖν, ὅταν δὲ ἐνδεῆς ὦμεν ἡδέα. ἢ δὲ τῆ ῥοδῆ αἰὲ ἡδέα. *Quis igitur habens aliquid humani pudoris uoluptatibus suis duabus coeūdi, atq; comedendi: quæ sunt homini cum sue, atq; asino communes gaudeat? Socrates quæ dicebat multos hoies propterea uelle uiuere, ut ederent, & biberent: sese bire, atq; esse, ut uiueret. Hippocrates aut̄ diu na uir sc̄a entia de coitu uenerio ita existimabat, ptem esse quam*

dam morbi teterrimi, quem nostri comitalem dixerunt. Nanq; ipsius uerba hæc traduntur,
 τὴν συνουσίαν εἶναι μικρὰν ἔπιληψίαν.

Quod turpius est frigide laudari, quã acerbius uituperari.

Capit

III.

Utrius eẽ dicebat Phavorinus philosophus
 t exigue, atq; frigide laudari, quã insectanter, & grauiiter uituperari. Quoniam inquit, qui male dicit, et uituperat, quanto id acerbius facit: tam maxima mole pro iniquo, & ininnoco ducitur: & plerunq; propterea fidem non caput. sed qui i fœcũde, atq; ieiune laudat: destitui a causa uidetur: & amicus quidem creditur eius, quẽ laudare uult: sed nihil posse reperire, quod iure laudet.

Quamobrem uenter repentino timore effinat, quare etiam ignis urinam laceffat. Cap. IIII.

Ristotelis libri sunt, qui problemata physica
 a et inscribuntur, lepidissimi, & elegantiarũ omne genus referti: in his querit, Quã ob causam eueniat, ut quibus inuasit repentinus rei magnæ timor, plerunq; alio statim cata fiant: item querit, cur accidat, ut eum, qui propter ignem diutius stetit, libido urinæ laceffat. ac de alio quidem inter timendum prona, atq; præcipiti causam esse dicit: quod timor omnibus sit algificus: quem ille appellat ὑμροποιντικὴν, quæ uis frigoris sanguinem, caldo remq; omnem de summa corporis cute cogat penitus,

et depellat: faciatq; simul uti, qui timent: sanguine ex ore decedente palleſcant. Is autem inquit, ſanguis, et calor in intima coactus mouet plerumq; aluum, et matat. De urina crebra ex igni proximo facta, uerba hæc poſuit. τὸ δὲ πῦρ διαχάλλῃ τὸ πεπηγὸς, ὡς περ ἥλιος τὴν χιόνα.

Ex Aristotelis libris ſumptum, quod niuis aqua potui peſſima ſit: et quod ex niue chryſtallus concreatur.

Caput

V.

IN Tyburte rus conſeſſeramus hominis amici diuitis, æſtate anni flagrantiffima ego, et quidam alij æquales, & familiares mei, eloquentiæ, & philoſophiæ ſectatores. Erat nobiſcum uir bonus ex peripateticâ diſciplina bene doctus, et Aristotelis unice ſtudioſiffimus. Is nos aquam multâ ex diluta niue bibentes cœrebat: ſeueriusq; increpabat. Adhibebat nobis authoritates nobilium medicorum: & cum primis Aristotelis philoſophi rei omnis humanæ peritiſſimi. qui aquam inualem frugibus ſanè, & arboribus fœcundam diceret: ſed hominibus potu nimio inſalubrem eſſe: tabemq; & morbos ſenſim, atq; in diem longam uifceribus inſeminare. Hæc quidem ille ad nos prudenter, & beneuole, & adſidue dictabat. ſed cum bibende niuis pauſa fieret nulla: promit è bibliothecâ Tyburti, quæ tunc in Herculis templo ſatis commode inſtructa libris erat: Aristotelis librum, eumq; ad nos adfert. Et huius ſaltem inquit, uiri ſapiētiffimi uerbis credite: ac deſinite ualitudinem ueſtram proſtigare. In eo libro ſcriptum

fuit. Deterrimam esse potui aquam è niue. nanq; solidius, latiusq; concretam esse eam, quam κρύσταλλον græci appellant. Causâq; ibi adscripta est huiusmodi, quoniam cum aqua frigore aeris duratur, & cœit: necessum est fieri uaporationem, & quandam quasi auram tenuissimam exprimi ex ea, & emanare. Id autem inquit, in ea leuissimum est, quod euaporatur. Manet autem, quod est grauius, & sordidius, & insalubrius, atq; id pulsu aeris uerberatum, in modum, coloremq; spumæ candidæ oritur. Sed ali quantum quod est salubrius diffiari, atq; euaporari ex niue: indicium illud est, quod minor fit illo, qui ante fuerat, quàm concreveret. Verba ipsa Aristotelis ex eo libro παρα sumpsi: & adscripsi.

Διατὶ τὰ ἀπὸ χιόνος, καὶ κρυστάλλων ὕδατα φαῦλά ἐστιν, ὅτι παντὸς ὕδατος πυγνυμένον τὸ λεπτότατον διαπνέεται, καὶ κρυφώτατον ἐξατμίζει σημεῖον δὲ ὅτι ἐλαττον γίνεται ἢ πρότερον ὅταν τακῆ παρέν. ἐπεληλυθότος οὖν τῆ ὑγεινοτάτης, ἀνάγκη τὸ καταλειπόμενον χεῖρον εἶναι. Hoc ubi legitimus: placuit honorem doctissimo uiro habere Aristoteli, atq; ita postea ego bellum, et odium niui indixi. Alij inducias cum ea uarie factitabant.

Quod pudor sanguinem ab extra diffundit. timor uero contrahit.

Caput VI.

N problematis Aristotelis philosophi, ita scriptum est. Διατὶ οἱ μὲν ἀγχυρόμενοι ἐρυθριῶσιν. οἱ δὲ φοβούμενοι, ὠχριῶσι. παραπλησίων τῶν παθῶν ὄντων, ὅτι τῶν μὲν ἀγχυρομένων δια

χέεται τὸ αἷμα ἐκ τῆς καρδίας εἰς ἅπαντα τὰ μέρη
τῆ σώματος. ὡς τε ἐπιπολάζειν. τοῖς δὲ φοβιθεῖσι συν
τοέχει εἰς τὴν καρδίαν ὡς τ' ἐκλείπειν ἐκ τῶν ἄλλων
μερῶν. Hoc ego Athenis cum Tauro nostro legissem,
percunctatusq; essem: quid de ratione ista reddita sen
taret: Dixit quidem inquit, probe, & uere quid acci
deret diffuso sanguine, aut contracto. Sed cur ita fie
ret nõ dixit. A dhuc enim quæri potest quam ob cau
sam pudor sanguinem diffundat: timor contrahat.
cum sit pudor species timoris, atq; ita definiatur. Pus
dor est timor iustæ reprehensionis. Ita enim philoso
phi definiunt, ἀχύννῃ ἐστὶ φόβος δικαίας ψόγῃ

Quid sit obesum, nonnullaq; alia prisca uoca
bula.

Caput VII.

N agrouaticano Iulius Paulus poeta uir
i bonus, & rerum, literarumq; ueterū im
pense doctus prædiolū tenuē possidebat.
Eò sæpe nos ad sese uocabat: & olusculis, pomisq;
satis comiter, copiosèq; inuitabat. Atq; ita molli quo
dam tempestatis autumnæ die, ego & Iulius Celsi
nus, cum ad eum cenassemus, & apud mensam eius
audissemus legi Næuij Alcestin: rediremusq; in urbē
sole iam ferè occiduo: figuras, habitusq; uerborū no
ue, aut insigniter dictorū in Næuiano illo carmine ru
minabamur: & ut quæq; uox indidē animaduerti di
gna subuenerat: qua nos quoq; possemus uti: memoriæ
mandabamus. Erant autem uerba, quæ tunc suppete
bant, huiuscemodi.

Corpore inquit, pectoreq; undiq; obeso,

» *Ac mente exfensa, tardigemulo senio oppressum.*
Obesum hic notauimus proprie magis quã usitate dictum pro exili, atq; gracilento, ἀκέρως ἢ κατὰ ἀρτίφρασιν, obesum pro pingui, atq; uberi dicit. Item notauimus quod obliteram gentem pro obliterata dicit. Item quod hostes, qui foedera frangerent: foedifragos, non foederifragos dicit. Item quod rubentem auroram, pudoricolorem appellauit: & memnonem nocticolorem, item quod forte dubitanter: et ab eo, quod est sileo, silenta loca dicit, & puluerulenta, & pestilenta, & carendum tui est pro te: quodq; magno ipe te pro impetu. Item quod fortescere posuit pro fortem fieri: quodq; dolentiam pro dolore, & auens pro libens. Itẽ curis intolerãtibus pro intolerãdis, quodq; manciolis inquit, tene illis pro manibus, & quiescam feliceo, item fiere inquit, impendio infit, idest impẽ se fieri incipit, quodq; accipitret posuit pro iaceret.
His nos inter uia uerborum nauianorum adnotatum uis oblectabamus. Cætera enim, quæ uidebantur nimium poetica explosæ orationis usu alieniora prætermisimus. ueluti fuit quod de Nestore ait, trisecli senex, & dulcoriloquus. Item quod tumidis, magnisq; fluctibus inquit, multigrumis, & flumina gelu concreta, tegmine esse onychino dicit: et quæ multiplicata ludens composuit. Quale illud est, quod uitu perones suos subducti superalij carptores appellauit.

Quæstio an arena, cælum triticum pluralia inueniantur, atq; inibi de quadrigis, inimicitijs, nonnullis præterea uocabulis, an singulari numero comperiã-

tur.

Caput

VIII.

*Doloscētulus Romæ prius quàm Athenas
 concederem, quando erat à magistris audi-
 tionibusq; obeūdis otium: ad Frontonē Cor-
 nelium uisendi gratia pergebam. Sermoni-
 busq; eius purissimis, bonarumq; doctrinarum ple-
 nis fruebar. Nec unquã factum est, quoties cum ui-
 dimus, loquentemq; audiimus, quin rediremus fe-
 re cultiores, doctioresq;. Veluti fuit illa quodam die
 sermocinatio illius leui quidem de re, sed à latine ta-
 men linguæ studio non abhorrens. Nam cum quispiã
 familiaris eius, bene eruditus homo, & tum poeta il-
 lustris, liberatum se esse aquæ intercutis morbo dice-
 ret: quod arenis calentibus esset usus, Tum adludens
 Fronto, morbo quidē inquit cæres: sed uerbi uitio non
 cæres. C. enī Cæsar ille perpetuus Dict. Cn. Pompeij
 socer, à quo familia, & appellatio Cæsarum dein-
 cept propagata est, uir ingenij præcellentis, sermonis
 præter alios suæ ætatis castissim i libris, quos ad Mar-
 cum Ciceronem de analogia conscripsit: arenas uitio
 se dici existimabat: quod arena nunquam multitudi-
 nis numero appellanda sit, sicuti neq; cælum, neq; tri-
 ticum. Contra autem quadrigas etiã si currus unus
 equorum quatuor iunctorum agmen unum sit: plu-
 ratiuo semper numero dicendas putat. sicut arma,
 & mœnia, & comitia, et inimicitias ni quid contra
 ea dicas prætarum pulcherrime, quo & te purges, &
 non esse id uitium demonstras. De cælo inquit ille, et
 tritico non inficias eo, quin singulo semper numero
 dicenda sint: neq; de armis, & mœnijs, & comitijs qn*

figura multitudinis perpetua censeantur. Videbimus autem post de inimicijs, & quadrigis, ac fortasse an de quadrigis ueterum authoritati concessero. inimicitiam tamen, sicut inscientiam, et impotentiam, et iniuriam, quæ ratio est, quam obrem C. Cæsar uel delitam esse à ueteribus, uel dicendam à nobis non putat. Quando Plautus linguæ latinæ decus, delitiam quoq; *ἐνικῶς* dixerit pro delitijs?

• Mea inquit, uoluptas, mea delitia.

Inimicitiam autem Q. Ennius in illo memoratissimo

• Eo iqt, ingenio natus sum, amicitiam, (lib. dixit.

• Atq; inimicitiam in fronte promptâ gero.

Sed enim arenas parum latine dicit quis (oro te) aut alius scripsit, aut dixit? Ac propterea peto, ut si C. Cæsaris liber præ manibus est: promi iubeas, ut quâ confidenter hoc dicat, æstimari à te possit. Tum pro lato libro de analogia primo, uerba hæc ex eo pauca memoriæ mandauit. Nã cum supra dixisset, neq; cælum, triticum'ue, neq; arenam multitudinis significationem pati. Num tu iquit, harum rerum natura ac cadere arbitraris, quod unam terram, & plures terras, & urbem, & urbes, et imperium, & imperia dicamus? Neq; quadrigas in unam nominis figuram redigere, neq; arenam in multitudinis appellationem conuertere possimus. His deinde uerbis lectis sibi Fronto ad illum poetam, uidetur ne tibi iquit. C. Cæs. de statu uerbi contra te satis aperte, satisq; constanter pronuntiassent? Tunc permotus autoritate libri poeta: si à Cæsare inquit, ius prouocandi foret: ego nunc ab hoc Cæsaris libro prouocassem. sed quoniam ipse ratio-

nem sententiæ suæ reddere supersedit: nos te nunc rogamus, ut dicas, quã esse causam uitij putes, & in quadriga dicenda, & in arena. Tum Fronto ita respondit. Quadrigæ semper, & si multiingæ non sunt: multitudinis tamen tenentur numero, quoniam quatuor simul equi iuncti quadrigæ quasi quadriiugæ uocantur. Neq; debet prorsus appellatio equorum plurium includi in singularis numeri unitatem. Eãdem quoq; de arena rationem habendam, sed in specie dispari. nam cum arena singulari numero dicta multitudinem tamen, & copiam significet minimarum, ex quibus constat, partium: indocte, & inscite arenæ dici uidentur, tanquam id uocabulum indigeat numeri amplitudine, cum ei singulariter dici ingenta sit naturalis sui multitudo. sed hæc ego iquit, dixi, non ut huius sententiæ, legisq; fundus subscriptorq; fierem: sed ut ne Cæsaris uiri docti opinionẽ, ἀπαμύθητον destituerem. nam cum cælum semper ἐνικῶς dicatur, mare, & terra non semper, & puluis, uentus, & fumus non semper: cur inducas, et cærimonias scriptores ueteres nonnunquã singulari numero appellauerunt, ferias, & mundinas, & inferias, & exequias nunquam? Cur mel, et uinum, atq; id genus cætera numerum multitudinis capiunt? lac non capiat? Quæri inquam ista omnia, & enucleari, & excudi ab hominibus negotiosis in ciuitate tam occupata non queunt. quin his quoq; ipsis, quæ iã dixi, demoratos uos esse uideo, alicui (opinor) negotio destinatos. Ite ergo nunc, & quando forte erit otium, quærite an quadrigam, & arenas

dixerit è cohorte illa duntaxat antiquiore, uel oratorum aliquis uel poetarũ, idest classicus, adsiduusq; aliquis scriptor non proletarius. Hæc quidem. non to require nos iussit uocabula non ea re (opinor) quod scripta esse in illis ueterum libris existimaret: sed ut nobis studium lectitandi in quærendis rarioribus uerbis exerceret. Quod unum ergo rarissimũ uidebatur inuenimus quadrigam numero singulari dictam, in libro satyrarum M. Varronis, qui inscriptus est. Exdemetricus. Arenas autẽ *πλαθουτινῶς*, dictas minore studio quærimus, quia præter C. Cæsarem (quod equidem meminerm,) nemo hoc doctorum hominum dedit.

Antonij Iuliani in conuiuio ad quosdam græcos
 lepidissima responsio. Caput IX.

Dollescẽs è terra Asia de equestri loco, lætæ
 a indolis, moribusq; , & fortuna bene ornatus, & ad rem musicam facili ingenio, ac libenti cœnam dabat amicis, ac magistris in rusculo celebrandæ lucis annuæ, quã sibi principem uitæ habuerat. Venerat tum nobiscum ad eam cœnam Antonius Iulianus rhetor docendis publice iuuenibus magister hispano ore, florentisq; homo facundiæ, & rerum, literarumq; ueterum peritus. Is, ubi edulij finis, & poculis, mox sermonibusq; tempus fuit, desiderauit exhiberi, quos habere eum a dolescentem sciebat scitissimos utriusq; sexus, qui canerent uoce, & qui psallerent. Ac postea quã introducti pueri
 puellæq;

puellæq; sunt: iucūdiūq; in modum ἀνακρίοντες
 pleraq; & sapphica, & poetarum quoq; recentiū
 ἐλεγεία, quædam ἐρωτικὰ ceperunt. Oblectati
 autem sumus præter multa alia uersiculis lepidissi-
 mis Anacreontis senis: quos & quidem scripsi, ut in
 terea labor hic uigiliarum, & in quiete suauitate pau-
 lisper uocem, atq; modulorum adquiesceret.

τὸν ἀργυροῦν τοράσας
 ἤφαισέ μοι ποίησον.
 πανοπλίας μὲν οὐχί
 τί γὰρ μάχαισι κ' ἄμοι,
 ποτήριον δ' ἐκ οἴλον
 ὅσον δυνὴ βάθυνον.
 καὶ μὴ ποίει κατ' αὐτὸ
 μήτε ἄσπρα, μήτ' ἀμάξας.
 τί πλειάδων μέλλει μοι,
 π' ἄσπερος βοωτέω
 ποίησον ἀμπέλους μοι.
 καὶ βότρυας κατ' αὐτὸ
 καὶ χρυσεύς πατοῦντας
 ὁμοῦ καλῶς λυαίω
 ἐρωτὰ καὶ βάθυλλον.

Tum græci plusculi, qui in eo conuiuio erant, homi-
 nes amoeni, & nostras quoq; literas haud incuriose
 docti, Iulianum rhetorem laceffere, insectariq; ador-
 ti sunt tanquam prorsus barbarum, et a grestem, qui
 ortus terra Hispania foret, clamatorq; tantum, & fa-
 cundia rabida, iurgiosaq; esset. Eiusq; linguæ exerca-
 tiones doceret: quæ nullas uoluptates, nullãq; nul-
 cedinem ueneris, atq; musæ haberet. Sæpeq; eum

A. GEL.

percunctabantur, quid de Anacreonte, cæterisq; id genus poetis sentiret. Et ecquis nostrorum poetarum tam fluentes carminum delicias fecisset? Nisi Catullus inquit, forte pauca, & Calvus itidem pauca. Nam Næuius implicata, et Hortensius inuenusta, et Cinna illepidata, & Memmius dura, ac deinceps omnes rudia fecerunt, atq; absona. Tum ille pro lingua patria, tanquam pro aris, & fœcis animo irritato indignabundus, Cedere equidem inquit, uobis debui, ut in tali ἀρωγῆ artium nos uinceretis. Et sic in uoluptatibus cultus, atq; uictus, ita in cantilenarum quoq; multis anteiretis. Sed ne nos, idest nomen latinum, tanquam profecto uastos quosdam, & in subidos ἀναποδοσίους condēnetis: permittite mihi quæso operire pallio caput, quod in quadam parum pudicæ oratione Socratem fecisse aiunt. Et audite, ac discite nostros quoq; antiquiores ante eos, quos nominastis, poetas amasios, ac uenerios fuisse. Tum resupinus capite conuelato uoce admodum quã suauius uersus ceanit Valerij Aeditui ueteris poetæ. Item Portij Lianij, & Q. Catuli, quibus mundius, uenustius, limatius, pressius græcum, latinum uel nihil quodquam reperiri puto. Versus Aeditui.

- ” Dicere cum conor curam tibi Pamphila cordis:
- ” Quid mi abs te quæram, uerba labris abeunt.
- ” Per pectus miserum manat subito mihi sudor.
- ” Si tacitus: subidus, duplo ideo pereo,
Atq; item alios uersus eiusdem additi, non hercle minus dulces quã priores.
- ” Quid faculã præfers phileros, qua nil opus nobis?

- „ Ibimus, hic lucet pectore flamma scitis:
 „ Istam non potis est uis scæna extinguere uenti:
 „ Aut imber cælo candidus præcipitans.
 „ At contra hunc ignem ueneris, si non uenus ipsa,
 „ Nulla est, quæ possit uis alia opprimere.
 „ Item dixit uersus Portij Licianij hoc se.
 „ Custodes ouium uidere propaginis agnum.
 „ Quæritis igne? ite huc. quæritis? ignis homo est.
 „ Si digito attigero, incendam syluam simul omnem.
 „ Omne pecus flamma est, omnia, quæ uideo.
 „ Q. Catuli uersus illi fuerunt.
 „ Ausugit mi animus, credo (ut solet) ad Theotimū
 „ Deuenit: sic est. per fugum illud habet.
 „ Quid si non interdixem ne illuc fugituum
 „ Mitteret ad se intro? sed magis eiceret?
 „ Ibimus quæsitum, uerum, ne ipsi teneamur,
 „ Formido. quid ago? da uenus consilium.

Verba hæc præter propter, in usu uulgi prodita
 etiam Ennij fuisse.

Caput

X.

Eminè me quondam, & Celsinum Iulianū
 m Numidam ad Frontonem Cornelium, pe-
 des tunc grauiter ægrum ire uisere. atq;
 ibi qui inducti sumus, offendimus eum cuban-
 tem in sympodio Græciensi, circumundiq; sedenti-
 bus multis, doctrina, aut genere, aut fortuna nobi-
 libus uiris, adsistebant fabri ædium complures bal-
 neis nouis molendis adhibiti, ostendebantq; depi-
 ctas in membranulis uarias species balnearum.

Ex quibus cum elegisset unam formam, speciemq; ueris, interrogauit, quantus esset pecuniæ conspectus ad id totum opus absoluendum. Cumq; Architectus dixisset, necessaria uideri esse HS ferme trecenta, unus ex amicis Frontonis, & præter propter inquit, alia quinquaginta. Tum Fronto dilatis sermonibus, quos habere de balnearum sumptu instituerat, aspiciens ad eum amicum, qui dixerat qui quaginta esse alia præter propter, atq; ille amicus non meum inquit, hoc uerbum est, sed multorum hominum, quos loquentes id audias. Quid autem id uerbū significet, non ex me, sed ex grammatico querendum est, ac simul digito demonstrat grammaticum haud in celebri nomine Romæ docentem sedentem. Tum grammaticus, usitati, peruulgatiq; uerbi obscuritate motus, querimus inquit, quod honore quæstionis minime dignum est. Nam nescio quid hoc prænimis plebeium est, & in opificum sermonibus quā notius, at enim Fronto iam uoce, atq; uultu intentiore, ita ne inquit, magister de honestum tibi, deculpatumq; hoc uerbū uidetur, quo & M. Cato, & M. Var. & pleraq; ætas superior, ut necessario, et latino usi sunt? Atq; ibi Iulius Celsinus admonuit in tragœdia quoq; Q. Ennij, quæ Iphigenia inscripta est: id ipsum, de quo querebatur: scriptum esse, & à grammaticis contaminari magis solitū, quā enarrari. Quo circa statim proferri Iphigeniam Q. Ennij iubet. In eius tragœdiæ choro inscriptos esse hos uersus legimus.

- Otio qui nescit uti, plus negotij habet,
- Quam cum est negotium in negotio.

- » Nam cui quod agat, institutum est, nullo negotio
- » Id agit, studet ibi, mētem, atq; animum delectat suū.
- » Otioso initio animus nescit, quid uelit.
- » Hoc idē est, neq; domi nunc nos, nec militiæ sumus.
- » Inuis huc, hinc illuc, cum illuc uentum est, ire il-
- » linc lubet.

» Incerte errat animus: præter propter uitam uiuitur. Hoc ubi lectum est, tum deinde Fronto ad grammaticum iam labantem, audisti ne inquit, magister optime Ennium tuum dixisse præter propter: et cum sententia quidem tali, quali seuerissimæ philosophorum esse obiurgationes solent? Petimus igitur dicas (quoniam de Enniano iam uerbo quæritur) quid sit motus huiusce uersus sensus,

- » Incerte errat animus, præter propter uitam uiuitur. Et grammaticus sudans multum, ac rubens multum, cum id pleriq; prolixius riderent, exsurgit. Et abiēs. Tibi iquit, Fronto poste a uni dicam, ne inscitiores audiant, ac discant. atq; ita omnes relicta ibi quæstione uerbi, consurreximus.

Ponit uersus Platonis amatorios, quos admodum inuenis lusit, dum tragœdijs contendit. Cap. XI.

Elebrantur duo isti græci uersiculi, multorumq; doctorum hominū memoria dignantur: quod sint lepidissimi, & uenustissimæ breuitatis. Neq; adeo pauca sunt ueteres scriptores, q̄ eos Platonis esse philosophi affirmant: q̄bus ille adulescens lusit, cum tragœdijs quoq; eodē tempore faciendis præluderet.

A. G E L.

τὴν ψυχὴν ἀτάθωνα φιλοῶν ἐπιχέουσι ἔχου.

ἦλθε γὰρ ἡ τλήμων, ὡς διαβησομένη.

Amicus meus ἢ κ' ἀμυσος *adolescens*, in plures uer-
siculos licentius, liberiusq; uertit: qui quoniam mihi
quidem nisi sunt nō esse memoratu indigni: subdidi.

- Dum semhiu'co sanio
- Meum puellum suauior:
- Dulcemq; florem spiritus
- Dico ex aperto tramite,
- Anima ægra, & saucia
- Cucurrit ad labias mihi:
- Rictumq; oris peruium
- Et labra pueri mollia
- Rimata itineri transitus
- Vt transiliret nititur.
- Tum si moræ quid plusculæ
- Fuisset in coitu osculi
- Amoris igni percita
- Transisset: & me linqueret.
- Et mira prorsum res maneret
- Vt ad me fierem mortuus,
- Ad puerum intus uiuerem.

Difertatio Herodis attici super ui, & natura do-
loris, suæq; opinionis affirmatio per exemplum indo-
cti rustici, qui cum rubis fructiferas arbores præ-
adit. Caput XII.

h *Erodem atticum consularē uirum Athenis*
differentem audiri græcæ oratione. in qua

ferè omnis memoriæ nostræ uniuersos grauitate, atq; copia, & elegantia uocum longe præstitit. Dissertuit autem contra ἀπαθίαν stoicorum laceffitus à quodam stoico, tanquam minus sapienter, & parum uiriliter dolorem ferret ex morte pueri, quem amauerat. In ea dissertatione quantulum memini, huiuscemodi sensus est. quod nullus usquam homo, qui secundū naturam sentiret, & saperet: affectionibus istis animi, quas πάθη appellabat, ægritudinis, cupiditatis, timoris, iræ, uoluptatis carere, & uacare totis posset, & omnino non dolere. Atq; si posset etiam obniti, ut totis careret: non ex re id esse melius, quoniam langueret animus, & torperet affectionum quarūdam adminiculis, ut necessario plurimum imperio priuatus. Dicebat enim sensus istos, motusq; animi, qui cū immoderatiores sunt: uitia fiunt, innexos, implicatosq; esse uigoribus quibusdam mentium & alacritatibus. Ac propterea si omnino omnes eos imperitius conuellamus: periculum esse, nec eis adhærētes, bonas quoque, & utiles animi indoles amittamus. Moderandos esse igitur, et scite, consyderatēq; purgandos censebat: ut ea tantum, quæ aliena sunt, contrāq; naturam uiderentur: & cum pernicie adgnata sunt: detrahātur. Ne profecto id accidat: quod cupiam Thracio insipienti, & rudim agro, quem emerat: procurando uenisse usu fabula est. Homo Thracius inquit, ex ultima barbaria ruris colendi insolens, cum in terras cultiores humanioris uitæ cupidine cōmigrasset: fundum mercatus est olea, atq; uite consitum. qui, quā nihil admodum super uite, aut arbore colenda sciret:

A. GEL.

uidet forte uicinum rubos late, atq; alte obortas exci-
dentem: Fraxinos ad summum propè uerticem depu-
tantem. soboles uitium è radicibus caudicum su p ter
ram suas reuellentem. stolones in pomis, aut in oleis
proceros, atq; decerptos amputantem. A ceditq; pro-
pè, & cur tantam ligni, atq; frondium cædem face-
ret: percūctatus est. Et uicinus ita respōdit, ut ager in-
quit, mundus purusq; fiat, eiusq; arbor, atq; uitis
fœcundior. Discedit ille à uicino gratias agens. et læ-
tus tanquam adeptus rei rusticæ disciplinam, tum fal-
cem ibi, ac securim capit: atq; ibi homo miser impe-
ritus uites suas sibi omnes, & oleas detruccat. Co-
masq; arborum lætissimas, uberrimosq; uitium pal-
mites decidit, et fruteta, atq; uirgulta simul omnia po-
mis, frugibusq; gignendis felicia cum sentibus, et ru-
bis purificandi agri gratia conuellit. mala mercede
doctus audaciã, fiduciamq; peccandi imitatione fal-
sa eruditus. sic inquit, isti apathie sectatores, qui ui-
deri se esse tranquillos, & intrepidus, & immobiles
uolunt: dum nihil cupiunt: nihil dolent: nihil irascū-
tur: nihil gaudent: omnibus uehementioribus animi
officijs amputatis, in corpore ignauæ, & quasi ener-
uatæ uitæ consenescent.

Quos punuliones dicimus, græce *vāvōs* appel-
lari. Caput XIII.

Tabant forte unà in uestibulo palatij fabu-
s lantes Fronto Cornelius, & Festus Posthu-
mius, & Apollinaris Sulpitius. Atq; ego
ibi adsistens cum quibusdā alijs sermones eorū, quos
de literarū disciplinis habebant: curiosius captabā.

Tum Fronto, A pollinari Fac me iquit, oro magister ut sim certus, an recte supse derim nanos dicere parua numis statura homines, maluerimq; eos pumilio-nes appellare: quoniam hoc scriptum esse in libris ue-terum meminerã. Nanos autem sordidum esse uer-bum, et barbarum credebã. Est quidem inquit hoc A pollinaris, in consuetudine imperiti vulgi frequẽs: sed barbarum non est: censeturq; linguæ græcæ ori-gine. vavous enim græci uocauerunt breui, atq; hu-mili corpore homines, paulum supra terram extan-tes. Idq; ita dixerunt adhibita quadam ratione Ety-mologiæ cum sententia uocabuli competente. Et si me-moria inquit, mihi non labat: scriptum hoc est in co-mœdia Aristophanis, cui nomen est ἀλλὰς. Fuis-
set autem uerbum hoc à te ciuitate donatum, aut in la-tinam coloniam deductum: si tu eo uti dignatus fores. Esetq; id impendio probabilius, quã quæ à Labe-rio ignobilia nimis, & sordentia in usum linguæ latinae intromissa sunt. Tum Festus Posthumius grã-matico cui piam latino Frontonis familiari. Docuit in-quit, nos A pollinaris nanos uerbum græcum esse. Tu nos doce i quo de mulis, aut eculeis humilioribus uulgo dicitur, an ne latinum sit, & apud quem scri-ptum reperiatur. Atq; ille grammaticus, homo sane perquam in noscendis ueteribus scriptis exercatus, si piaculum inqt, non committitur præsentem A pollina-re, qd de uoce illa græcã, latina ue sentiam dicere: au-deo tibi Feste quæretî respondere, esse hoc uerbũ lati-num. Scriptumq; inueniri in poematis Helui Cinnæ non ignobilis, neq; i docti poetæ. Versus eiusq; ipsos

dixit, quos quoniã memoriã mihi forte aderant:
adscripsi.

- » At nunc me genij nana per salicta
- » Bigis rheda rapit citata nauis.

Contemporaneos fuisse Cæsari, & Ciceroni M. Var-
ronem, & P. Nigidium ætatis suæ doctissimos Ro-
manos. & quod Nigidij commentationes propter ea-
rũ obscuritatem, subtilitatemq; in uulgus non exeunt.

Caput XIII.

- Etas M. Cic. & C. Cæsaris præstanti facun-
dia uiros paucos habuit. Doctrinarum au-
tem multiformium, uariarumq; artium, q-
bus humanitas erudita est: culmina habuit M. Var-
& P. Nigidium. Sed Varronis quidem monumenta
rerum, ac disciplinarum, quæ per literas condidit:
in propatulo, frequenti q; usu feruntur. Nigidianæ
autem commentationes nõ proinde in uulgus exeunt:
& obscuritas, subtilitasq; earum tanquam parum
utilis derelicta est. sicuti sunt quæ pauloante legi-
mus in commentarijs eius, quos grammaticos inscri-
psit. Ex quibus quædam ad demonstrandum scriptu-
ræ genus exempli gratia sumpsi. Nam cum de natu-
ra, atq; ordine literarum differeret: quas grammati-
ca uocales appellant, uerba hæc scripsit. Quæ reli-
quimus inenarrata ad exercendam legentium inten-
tionem. a, & o, semper principes sunt, i, & u, sem-
per subditæ, e, et subdit, et præit. In eurippo præit,
subdit in æmilio. Siquis putat præire, u, in his uerbis
Valerius, Vennonias, Volusius. Aut, i, in his iam pri-
dem iecur, iocum, iucundum, errabit. quod hæc lite-

» *ræ cum præeunt, ne uocales quidem sunt. Item ex eo*
 » *dem libro uerba hæc sunt. Inter literam, n, et, g, est*
 » *alia uis, ut in nomine anguis, & angaria, & ancho*
 » *ræ, & increpat, & incurrit, & ingenuus. In omni*
 » *bus enim his nõ uerum, n, sed adulterinum ponitur.*
 » *Nam, n, non esse, lingua indicio est. Nam si ea litera*
 » *esset, lingua palatum tangeret. Alio deinde in loco est*
 » *scriptum. Græcos non tantæ inscitiæ arcesso qui ou*
 » *ex, o, &, y, scripserunt, quantæ qui ei ex, e, &, i, il*
 » *lud enim inopia fecerunt: hoc nulla re subacti.*

A V L I G E L L I N O C T I V M A T T I C A

R V M C O M M E N T A R I I .

L I B E R X X .

Disceptatio sex. Cælij iurecons. & Phauorini
philosophi de legibus XII tab. Cap. I.

Ex. Cælius in disciplina iuris, atq;
legibus Po. Ro. noscendus, interpretã
disq; scientia, usu, autoritateq; illu
stri fuit. Ad eum forte in area pala
tina cum salutationem Cæsaris oppe
rimur: philosophus Phauorinus accessit, colloca
tusq; est nobis, multisq; alijs præsentibus. In illis tuc
eorum sermonibus orta mentio est legum decemuir ali
um. quas X uiri eius rei gratia à populo creati
composuerunt. Inq; XII tab. conscripserunt. Eas le
ges cum Sex. Cælius inq; sitis, exploratisq; multarũ

urbium legibus, eleganti, atq; absoluta breuitate uerborum scriptas diceret: Sit inquit hoc Phauorinus in pleraq; earum legum parte, ita uti dicas. Nō. n. minus cupide tabulas istas. XII. legi, quā illos decem lib. Platonis de legibus. Sed quædam istic animaduertuntur aut obscurissima, aut leuia, contra dura nimis, et remissa, aut nequaquam ita ut scriptum est: consistentia. Obscuritates inquit, sextus Cælius, non ad signemus culpæ scribentium: sed inscitia non assequentiū, quanquam ij quoq; ipsi, qui quæ scripta sunt, minus percipiunt: culpa uacant. Nā longa ætas uerba, atq; mores ueteres obliterauit: quibus uerbis, moribusq; sententia legum comprehensa est. CCC. nāq; anno post Romam conditam tabulæ composita, scriptæq; sunt. A quo tempore ad hūc diem anni esse non longe minus DCC. uidentur. Dure autem scriptum esse in istis legibus, quid existimari potest? Nisi durā esse legem putas, quæ iudicem, arbitrum uel iure datum, qui ob rē dicendam pecuniam accepisse conuictus est: capite punitur: aut quæ furem manifestum, ei, cui furtum factum est: in seruitutem tradit. Nocturnum autem furem ius occidendi tribuit. Dic enim quæso, dic uir sapientiæ studiosissime, an tu aut iudicis illius perfidiā contra omnia iura diuina, atq; humana ius iurā dū suum pecunia uendentis, aut furis manifesti intolerandam audaciā, aut nocturni crassatoris insidiosam uolentiam, non dignam esse capitis pœna existimes? Noli inquit, Phauorinus ex me quærere quid ego existimē. Scis enim solitum esse me pro disciplina sectæ, quā colo, inquirere potius, quā decernere. sed non le

uis æstimator, neq; aspernabilis est Po. Ro. manus, cui delicta quidem istæc uindicanda poenæ tamen huius modi nimis duræ esse uisæ sunt. Passus est enim leges istas de tam imodico supplicio, situ, atq; senio emori. sicut illud quoq; non humaniter scriptum improbauit: quod si homo in ius uocatus, morbo aut ætate æger ad ingrediendum iualidus est: arce non sternitur, sed ipse aufertur, & iumento imponitur: atq; ex domo sua ad prætorem conuitium noua funeris facie effertur. Quæ enim ob causam morbo adfectus, et ad respondendum pro sese non idoneus iumento adhærens in ius aduersario deportatur? Quod uero dixi uideri quædam esse i pendio molliora, non ne tibi quoq; uidetur esse dilutum, quod ita de iniuria puniēda scriptū est? si iniuria alteri faxit. XXV. æris poenæ sunt. Quis enim erit tam inops, quem ab iniuriæ faciendæ. XXV. asses deterreant? i taq; cum eā legem Q. quoq; Labeo uester in libris, quos ad. XII. tabulas conscripsit: non probaret, iquit L. Neratius fuit egregie homo improbus, atq; imani uecordia. Is pro delectamento habebat os hominis liberi, manus suæ palma uerberare. Eū seruus sequebatur crumentam plenam assium portitans, & quencunq; de palmauerat: numerari statim secundum. XII. tabulas. V. & XX. asses iubebat. Propterea inquit, prætores postea hanc abolere, & relinquere censuerunt: iniurijsq; æstimandis recuperatores se daturos edixerūt. Nonnulla autem in istis legibus nec consistere quidē (sicuti dixi) uisa sunt. Velut illa lex Talionis, cuius uerba (nisi memoria me fallit) hæc sunt. Si membrū

sua cubantem, iumento impositum in ius rapi. Hoc mi Phauorine nequaquã ita est. Nam morbus in lege ista non febriculosus, neq; numum grauis, sed uitium aliquod imbecillitatis, atq; inualentiæ demonstratur: non periculum uitæ ostenditur. Cætero qui morbum uehementiorem uim grauiter nocendi habentem, legum istarum scriptores alio in loco non per se morbum, sed morbũ fonticum appellant. Iumentũ quoq; non id solum significat, quod nunc dicitur: sed uectabulum etiam, quod adiunctis pecoribus trahebatur. Veteres enim nostri iumentum a iungendo dixerunt. Arcera autem uocabatur plostrum tectum undiq; et munitum, quasi arca quædam magna uestimentis instrata, qua nimis ægri, aut senes portari cubantes solebant. Quenam ibi igitur acerbitas esse uisa est: quã in ius uocato pauperrimo homini, uel inopi, qui aut pedibus forte ægrus esset: aut quo alio casu ingredi non quiret: plostrum esse dandum censuerunt: neq; inferni tamen delicate arceram iusserunt: quoniã satis esset inualido cuiusmodi uectaculum. Atq; id fecerunt ne causatio ista ægri corporis perpetuam uacationem daret fidem detractantibus, iurisq; actiones declinantibus. Sed enim ipsum uide, quod in iniurias factas. V. G. XX. assibus sanxerunt non omnino omnes mi Phauorine iniurias ære isto pauco diluerunt. Tametsi hæc ipsa paucitas assium graue pondus æris fuit. Nam librarijs assibus in ea tempestate populus usus est. Sed iniurias atrociores, ut de osse fracto nõ liberis modo, uerum etiam seruis factas impensiore damno uindicauerunt. Quibusdã autem iniurijs talionem

les percalluisti? sed quæso te, cū tamen digrediare paulisper è curriculum istis disputationum uestrarum academicis, omissoq; studio quicquid lubitum est arguendi, tuēdiq; cōsideres grauius, cuiusmodi sint ea, quæ reprehendisti. Nec ideo contempnas legum istarum antiquitates: quod plerisq; ipsis iam Po. Ro. desuerit. Non enim profecto ignoras legum opportunitates, et medelas pro temporum moribus, & pro rerum publicarum generibus, ac pro utilitatibus presentium rationibus, proq; uitiorum, quibus medēdum est, feruoribus mutari, atq; flecti, neq; uno statu consistere: quin ut facies cœli, & maris, ita rerum, atq; fortunæ tempestatibus uariantur. Quid salubrius uisum est rogatione illa stolonis iugerum de numero præfinito? Quid utilius plebiscito uconio de coercendis mulierum hæreditatibus? Quid tam necessarium existimatum est propulsandæ ciuium luxuriæ, quàm lex licinia, fannia, aliæq; item leges sumptuariæ? Omnia tamen hæc obliterated, & operata sunt ciuitatis opulentia, quasi quibusdam fluctibus exæstantis. sed cur tibi esse uisa est inhumana omnium mea, quidē sententia, humanissima, quæ iumentum dari iubet ægro, aut seni in ius uocato?

10 Verba sunt hæc de lege. si in ius uocat, si morbus,
 10 æuitas ue uitium esset: qui in ius uocabit, iumentum
 10 dato: si nolet, arceram ne sternito. An tu forte morbum appellari hic putas, ægrotationem grauem cum febris rapida, & quercera? Iumentumq; dicta pecus aliquod unicum tergo uehens? Ac propterea minus fuisse humanum existimas ægrotum domi

A. GEL.

lionem imperanti non parebat: æstimata lite iudex hominem pecuniæ damnabat: atq; ita si reo, & pæctio grauis, & acerba talio uisa fuerat: seueritas legis ad pecuniæ multam redibat. Restat, ut ei quod de sectione, partitione q; corporis immanissimum esse tibi uisum est: respondeam. Omnibus quidem uirtutum generibus exercendus, colendus q; Po. Ro. e' parua origine ad tantæ amplitudinis instar emicuit. sed omnium maxime, atq; præcipue fidem coluit: sanctam q; habuit, tam priuatim, quàm publice. sic COSS. clarissimos uiros hostibus confirmandæ fidei publicæ causa dedit. Sic clientem in fidem acceptum chariorem haberi, quàm propinquos, tuendum q; esse contra cognatos censuit. Neq; prius ullū facinus æstimatum est: quàm sicui probaretur clietem derisui habuisse. Hanc autem fidem maiores nostri, non modo in officiorum uicibus, sed in negotiorum quoq; contractibus sanxerunt: maximè q; in pecuniæ mutatiuæ usu, atq; commercio. Adimmi enim putauerūt subsidium hoc inopia temporariæ: quo communis hominum uita indiget: si perfidia debitorum sine graui pœna eluderet. Confessi igitur æris, ac debiti iudicatis .XXX dies sunt dati conquirendæ pecuniæ causa, quâ dissoluerent. Eosq; dies X uiri iustos appellauerunt, uelut quoddam iusticiam, idest iuris inter eos quasi interpositionem quandam, & cessationem: quibus diebus nihil cum his agi iure posset. Post deinde, nisi dissoluerant: ad prætorem uocabantur: & ab eo, quibus erant iudicati: addicebantur. Neruo quoq; aut compedibus uinciebantur. Sic enim sunt (opinor)

uerba legis. Aeris confessi, rebusq; iure iudicatis
 XXX dies iusti sunt. Post deinde manus iniectio e-
 sto. in ius ducito: ni iudicatum facit: aut qui pseudo eo
 in iure, um dicit, secum ducito, uincito aut neruo,
 aut compedibus. XV. pondo, ne minore, aut si uolet,
 maiore uincito. Si uolet, suo uiuito. Ni suo uiuit, qui
 eum uinctum habebit: libras farris in dies dato. Si
 uolet plus, dato. Erat autem ius interea paciscendi.
 Ac nisi pacti forent: habebantur in uinculis dies.
 LX. Inter eos dies trinis nudinis continuus ad Prae-
 torem in comitium producebantur: quantaeq; pecu-
 niae iudicati essent: praedicabatur. Tertijs autem nun-
 dinis capite poenas dabant. Aut trans Tyberim pere-
 gre uenum ibant. Sed eam capitis poenam sancien-
 dae, sicuti dixi, fidei gratia, horrificam atrocita-
 tis ostentu, nouisq; terroribus metuendam reddide-
 runt. Nam si plures forent: quibus reus esset iu-
 dicatus: secare si uellent, atq; partiri corpus addi-
 cti sibi hominis, permisierunt. Et quidem uerba i-
 ipsa legis dicam, ne existimes inuidiam me istam for-
 te formidare. Tertijs inquit, nudinis, partes se-
 canto si plus, minus ue seauerunt sine fraude esto.
 Nihil profecto immitius, nihil immanius, nisi, ut re
 ipsa apparet: eo consilio tanta immanitas poenae de-
 nuntiata est, ne ad eam unquam perueniretur.

Addita nanq; nunc, & uincari multos uidemus:
 quia uinculorum poenam deterrimi homines con-
 temnunt. Dissertum esse antiquitus neminem equi-
 dem neq; legi, neq; audiui, quoniam saeuitia i-
 sta poenae contemni non quita est. An putas Pha-

A. GEL.

uorine, si non illa etiam ex. XII. tabulis de testimonijis falsis poena aboleuisset: & si nunc quoq; ut antea qui falsum testimonium dixisse conuictus esset: e' saxo tarpeio deiceretur: mentituros fuisse pro testimonio tam multos, quam uidemus? Acerbitas plerunq; ulciscendi maleficij bene, atq; caute uide di disciplina est. Historia de Metio Sufetio Albano nobis quoq; non admodum numero istiusmodi libros lectitantibus, ignota non est: Qui quouam pactum, atq; condictum cum rege Po. Ro. perfide ruperat: binis quadrigis uinctus in diuersa nitentibus laceratus est. Nonnum, atq; asperum supplicium quis negat? Sed quid elegantissimus poeta dicat, uide.

• At tu dictis Albane maneres.

Hæc, atq; alia ubi sex. Cælius omnibus, qui aderant ipso quoq; hauorino approbante, atq; laudante differuit: nuntiatum est Cæsarem iam salutari, & separati sumus.

Vocabulum siticium in M. Catonis oratione qd significet, et quâ ob causam L. Acius poeta in pragmatianistas nebuloso nomine esse dixerit.

Caput

II.

• Iticines scriptum est in oratione M. Catonis, quæ inscribitur. Ne imperium sit ueteri, ubi nouus uenerit. Sitanes inquit, & liticines, & tubicines. sed Cesellius v index in commentarijs lectionum antiquarum, scire quidem se ait, liticines lituo cantare, & .vianes tuba. Quid istuc autem sit, quod siticines cantant homo ingenuæ ue-

ritatis scire sese negat. Nos autem in Capitonis At-
 tei coniectaneis inuenimus siticines appellatos, qui a-
 pud sitos canere soliti essent, hoc est uita functos, &
 sepultos. Eosq; habuisse proprium genus tubæ, qua ca-
 nerent, a cæterorum tubicinium proprietate diffe-
 rens, quos sicnistas uulgus dicit. Qui rectius locuti
 sunt, sicnistas litera, n, gemina dixerunt. Sicnium
 enim genus ueteris saltationis fuit. Saltabundi au-
 tem canebant quæ nunc stantes canunt. Posuit hoc
 uerbum L. Acius poeta in pragmaticis. Appella-
 riq; sicnistas, ait nebuloso nomine, credo propterea
 nebuloso, quod sicnium cur diceretur: obscurum es-
 set.

Artificum scenicorum studium, amoremq; in-
 honestum, probrosumq; esse, & super eare uerba
 Aristotelis philosophi adscripta. Cap. III.

Ομοδος quispiam, & τραγῳδος, & τibi-
 cines diues adolescens Tauri, philosophi di-
 scipulus liberos homines, in delitijs, atq; in
 delectamentis habebat. Id genus autem ar-
 tifices græce appellantur οἱ περὶ τὸν Διόνυσον τε-
 χνῖται. eum adolescentem Taurus a sodalitatibus,
 κομικτῆq; hominum scenicorum abducere uolens,
 μι . ei uerba ex Aristot. libro exscripta, qui προ-
 βλήματα ἐγκύκλια inscriptus est. Iussitq; , ut ea
 quotidie lectitaret. Διαπὲρ οἱ Διονυσιακοὶ τεχνῖται ὡς
 ἐπὶ τὸ πολὺ πονηροὶ εἰσιν, ὅτι ἤκιστα λόγου καὶ φιλοσο-
 φίας κοινωνοῦσι διὰ τὸ περὶ τὰς ἀναγκῆς τέχνας πο-
 λὺ μέρος τοῦ βίου εἶναι, καὶ ὅτε ἂν ἀκρασίας τὸν πο-

αὐτὸν χρόνον εἶσιν. ὅ τε δὲ ἐν ἀπορίαις. ἀμφότερα δὲ
φωλότητος παρασημαστικά.

Exempla epistolarum Alexandri regis, & Aristotelis philosophi, ita uti sunt edita.

Capitulum IIII.

Commentationum suarum, artiumq; quas
discipulis tradebat Aristoteli philosophus re-
gis Alexandri magister duas species habuisse
dicitur. Alia erant, quæ nominabat ἐξωτερικά.
Alia, quæ appellabat ἀκροματικά. ἐξωτερικά δι-
cebantur, quæ ad rhetoricas meditationes facultatem
arguendarum, auxiliiumq; rerum notitiam conducebant.
ἀκροματικά autem vocabantur, in quibus philosophia
remotior, subtiliorq; agitabatur: quæq; ad na-
turæ contemplationes, disceptationes uel dialecticas per-
tinebant. Huic disciplinæ, quam dixi ἀκροματι-
κὴν, tempus exercendæ dabat in Lyceo matutinum.
Nec ad eam quenquam temere admittebat: nisi quo-
rum ante ingenium, & eruditionis elementa, atque
in discendo studiū, laboremq; explorasset. Illas uero
ἐξωτερικάς eodē in loco uesperis facebat. Easq; uulgo
inuenibus sine delectu dabat. Atque eum δειλινὸν
περίπατον appellabat. Illum alterū supra ἐωθινόν.
Vtroq; enim tempore ambulans diserebat. Librosq;
suos earum rerum omnium commentarios seorsum
diuisit, ut alij ἀξωτερικὸν dicerentur partim ἀκρο-
ματικοί. Quos cum in uulgo ab eo editos Rex Ale-
xander cognouisset: atq; ea tempestate armis, exercitiisq;
omnem propè Asiam teneret: regemq; ipsum

Darium praelijs, & uictorijs urgeret: in illis tamen tantis negotijs literas ad Aristotelem misit. Non eum recte fecisse, quod d sc̄iplinas ἀκροαματικὰς, quibus ab eo ipse eruditus foret: libris foras editis inuulgasset. Nam qua inquit, alia re prestare cæteris poterimus: si ea, quæ ex te accepimus, omnium prorsus fient communia? Quippe ego doctrina antequam malim, quàm opibus, atque opulentijs. Rescripsit ei Aristoteles ad hanc sententiam. ἀκροαματικὸς libros, quos editos quereris, & non perinde, ut arcana absconditos: neque editos sc̄ito esse, neque non editos: quoniam ijs solis, qui nos audiunt: cognobiles erunt. Exempla utrarumque literarum sumpta ex Andronici philosophi libro subdidi. A manu autem prorsus in uiriusque epistola breuitatis elegantissimæ filum tenuissimum.

Ἄλεξανδρος ἀριστέλει οὕτως πράττειν. ἐκ ὁρθῶς ἐποίησας ἐκδοὺς τῶν ἀκροαματικῶν τῶν λόγων, τίνι γὰρ ἔτι δίοσομεν ἢ μῆς τῶν ἄλλων εἰ καθ' οὓς ἐπαιδύθη μὲν λόγους, οὗτοι πάντων ἔσονται κοινοί. ἐγὼ δὲ βουλόμην ἀνταῖς περὶ τὰ ἀριστὰ ἐμπερίαις. ἢ ταῖς δυνάμεισι διαφέρειν. ἐρῶ σο.

Ἀριστέλης βασιλεῖ Ἀλεξανδρῶ οὕτως πράττειν
ἔγραψάς μοι περὶ τῶν ἀκροαματικῶν λόγων. οἷός μενος δεῖν αὐτὰς φυλάττειν ἐν ἀπορρήτοις. ἴσθι οὖν αὐτὰς καὶ δεδομένους. καὶ μὴ ἐκδεδομένους. ξυνητοὶ γὰρ εἰσι μόνοις τοῖς ἢ μῶν ἀκῆσιν. ἐρῶ σο.

Hoc ego uerbum ξυνητοὶ γὰρ εἰσι quaerens uno itidem uerbo dicere, aliud non repperi, quàm quod est scriptum à M. Catone in VI origine. Itaque ego inquit, cognobiliorem cognitionem esse arbitror.

A. GEL.

Quæsitum, atq; tractatum utrum sit rectius dicere. habeo curam uestri, an uestrum.

Caput

V.

- Erconctabar A pollinarem Sulpitiu[m], cum
 p eum Romæ adolescentulus sectarer: qua ratione diceretur, Habeo curâ uestri, aut misereor uestri. Et iste casus uestri eo in loco quem uideretur habere casum rectum. Sic mihi ita respondit. Quæris inquit, ex me quod mihi quoq; est iandiu in perpetua quæstione. Videtur enim non uestri oportere dici, sed uestrum, sicut græci loquuntur ἐπιμυροῦμαι ὑμῶν, καὶ κήδομαι ὑμῶν. quo in loco ὑμῶν aptius uestrum dicitur quâ uestri, & habet casum nominandi, quem tu rectum appellasti. Inuenio tamen inquit, non paucis in locis nostri, atq; uestri dictum non nostrum, aut uestrum. L. Sylla rerum gestarum lib. II. quo si fieri potest, ut etiam nunc nostri uobis in mentem ueniat. Nosq; magis dignos creditis, quibus ciuibus quâ hostibus utamini, quiq; pro uobis potius, quàm contra uos pugnemus, neq; nostro, neq; maiorum nostrorum merito nobis id continget. Terentius in Phormione.
 Ita pleriq; ingenio sumus
 Omnes, nostri nosmet poenitet.
 Afranius in togata,
 Nescio qui nostri miseritus tandem Deus,
 Et Laberius in necromantia.
 Dum diutius detinetur, nostri oblitus est.
 Dubium porro inquit, non est, quin eodem hæc omnia casu dicantur nostri oblitus est, nostri miseritus

est, quo dicitur mei poenitet, mei miseritus est, mei oblitus est. Mei autem casus interrogandi est, quem grammatici uocant: & ab eo declinatur, quod est ego. huius deinde pluratum est nos. Tui æque declinatur ab eo, quod est tu. huius itidem pluratum est uos, sic namq; Plautus declinavit in Pseudulo in his uersibus.

- Sic ex te tacente fieri possem certior here,
- Quæ miseræ te tam misere macerent:
- Duorum labori ego hominum parvissem lubens,
- Mei te rogandi, & tui respondendi mihi. Mei. n. Plautus hoc in loco nõ ab eo dixit, quod est meus, sed ab eo, quod est ego. Ita q; si dicere uelis patrem mei pro patrem meum, quo græca modo τὸν πατέρα μου dicunt: inusitate quidem, sed recte profecto, eaq; ratione dices, qua Plautus dixit labori mei, pro labori meo. Hæc autem ipsa ratio est in numero pluratuo, qua Gracchus misereri uestrū dixit: et qua M. Cic. contentio uestrum, & contentio nostrum dixit. Quæq; item ratione Quadrigarius in annali. XIX. uerba hæc posuit C. Mari, & quando te nostrū, et Reip. miseretur? Cur igitur Terentius poenitet nostri, & non nostrum, & Afranius nostri miseritus est non nostrum? Nihil hercle inquit, mihi de ista re in mentem uenit, nisi authoritas quædam uetustatis non numis anxie, neq; superstitiosè loquentis. Nam sicuti multifariã scriptum est uestrorum pro uestrū, ut in Plauti mustellaria in hoc uersu.
- Verum illuc esse maxima pars uestrorum intellegit, Cum uellet maxima pars dicere uestrum.

Ita nonnunquam uestri quoq; dictum est uestrum. sed proculdubio qui rectissime loqui uolet: uestrum potius dixerit quam uestri. Et idcirco importunissime inquit, fecerunt, qui in plerisque Sallustij exemplaribus scripturam istam syncerissimam corruerunt. Nam cum ita in Catilina scriptum esset. sæpe maiores uestrum miseri plebis Romanæ, uestrum aboleuerunt, & uestri superscripserunt: ex quo in plures libros mendæ istius indoles inoleuit. Hæc mihi Apollinarem dicere: eaq; tunc ipsa ita, ut dicta fuerant, notauit.

Quam diuersæ græcorum sententiæ super numero Niobæ filiorum. Caput VI.

Ira, & propè adeo ridicula diuersitas fabulæ apud græcos poetas deprehenditur super numero Niobæ filiorum. Nam Homerus pueros puellasq; eius senos dicit fuisse. Euripides bis septenos. Sappho bis nouenos. Bacchilydes, & Pindarus bis denos, quidam alij scriptores tres fuisse solos dixerunt.

De ijs, quæ habere συμπάθεια uidentur cum luna augescente, ac senescente. Caput VII.

Ninianus poeta in fundo suo, quem in agro Falisco possidebat: agitare erat solitus uindemiam hilare, atq; amœniter. A deos dicit me, & quosdam item alios familiares uocauit. Ibitum coenantibus nobis magnus ostrearum numerus Roma missus est. Quæ cum appositæ fuissent, et mul-

æ quidem, sed inberes, macræq; essent: Luna inq; Annianus, nunc uidelicet senescit. ea re ostrea quoq; sicuti alia quædam, tenuia, exutaq; sunt. Cū quære remus quæ alia item senescente luna tabescerent: Nō ne Lucilium inquit, nostrum meministis dicere.

- Luna alit ostrea, & implet echinos, muribus fibras
- Et pecu addit. Eadem autem ipsa, quæ crescente luna gliscunt, deficiēte contra luna defiunt. A eluororum quoq; oculi ad easdem uices lunæ, aut ampliores sunt, aut minores. Id etiam inquit, multo mirandum est magis, quod apud Plutarchum in IIII in Hesiodum commentario legi. Cepe tum reuiescit. et congerminat decedente luna. Contra autem inarescit adolescente. eam causam esse dicunt sacerdotes Aegyptij cur pelusiotæ cepe non edant: quia solum holerum omnium contra lunæ aucta, atque damna uices minuendi, & augendi habeat contrarias.

Qualibus uerbis delectari solitus sit Antonius Iulianus positus in mimambis, scripsit de innocentia sua, cum ita dictat, nunquam uestimenta à populo posci.

Caput VIII.

Electari, mulceriq; aures suas dicebat An

d tonius Iulianus figmentis uerborum nouis

Cn. Matij homis eruditi. qualia hæc quoq;

essent, quæ scripta ab eo in mimambis memorabat.

- Sinuq; amictam recipere frigidam caldo
- Columbatim labra conserens labris. Item id quoq; iucunde, lepideq; fictum dictitabat.
- Iam tonsiles tapetes ebrj succo,
- Quos concha purpura imbuens uenenauit.

Quid uocabulum iure manu confertum significet.

X iure manu confertum, uerba sunt ex antiquis actionibus. quæ cum lege agitur, & uindiciæ contenduntur: dici nunc quoq; apud Prætor. solent. Rogavi ego Romæ grammaticum celebri hominem fama, & multo nomine, quid hæc uerba essent. Tum ille me despiciens, aut terras inquit, adolescens, aut ludis. Rem enim doceo grammaticam: non ius respondeo. Siquid igitur ex Virgilio, Plauto, Ennio quærere habes: quæras licet. Ex Ennio ego inquam est magister, quod quæro. Ennius enim uerbis hisce usus est. Cumq; ille denigratus aliena hæc esse a poetis, & haud usquã inueniri in carminibus Ennij diceret: tum ego hos uersus ex octauo annali absentes dixi. Nam forte eos tanquam insigniter præter alios factos memineram.

- » Pellitur e' medio sapientia. ui geritur res.
 - » Spernitur orator bonus. horridus miles amatur.
 - » Haud doctis dictis certantes, nec maledictis
 - » Miscet inter sese inimicitias agitantes.
 - » Non ex iure manu confertum, sed mage ferro
 - » Rem repetunt: regnumq; petunt: uadūt solida ui.
- Cum hos uersus Ennianos dixissem: Credo inquit grammaticus, iã tibi. Sed tu uelim credas mihi Quod Ennium didicisse hoc non ex poeticæ literis, sed ex iuris aliquo perito. Eas igitur tu quoq; inquit, & discas, unde Ennius didicit. Vt sus consilio sum magistri, quod docere me ipse debuerat: a quo discerem præter monstrantis. Itaq; id, quod ex Iur. Cons. ex libris

quoq; eorum didici, inferendum his commentarijs existimaui: Quoniam in medio rerum, & hominum uitam qui colunt: ignorare non oportet uerba actionũ auilium celebriora, manum conferere. Nam de qua re disceptabatur in iure præsentis, siue ager, siue qd aliud est, cum aduersario simul manu prenderet. In ea re omnibus uerbis uindicare, id est uindicia correptionis manus in re, atq; in loco præsentis, apud prætoris XII. tabulis fiebat. In quibus ita scriptum est. Si qui in iure manum conferunt. sed postquam prætoris propagatis Italiae finibus datis iurisdictionibus, negotijs occupati, pacisci uindictarum dicendarũ causa longinquas res grauabantur: institutum est contra XII. tabulas tacito sensu, ut litigãtes nõ ex iure apud prætoris manum confererent: sed ex iure manu confertum uocarent, id est alter alterum ex iure ad conferendã manum in rem, de qua ageretur: uocaret. Atq; profecti simul in agrum, de quo litigabatur: terræ aliquid ex eo, uti unam glebam in ius in urbem ad prætoris deferrent: et in ea gleba tanq̃ in toto agro uindictarent: Idcirco Ennius significare uolens bellum non ut ad prætoris solitum est, legitimis actionibus, neq; ex iure manu confertum: sed bello, ferroq; , & uera ui, atq; solida, quod uidetur dixisse conferens uim illam auilem, & festucariam, quæ uerbo diceretur, non quæ manu fieret cum ui bellica, & cruenta.

Quid sit sculnæ uerbum positum apud M. Varronem. Caput. X.

Lauiniij liber est non incuriose factus. **I**n
P. inscriptus est de uerbis sordidis. In eo scri-
 psit sculnam uulgo dici, quasi seculnam,
 quem qui elegantius inquit, loquuntur, sequestrē ap-
 pellant. Vtrūq; uocabulum à sequendo factum est,
 quod eius, qui electus sit: utraq; pars fidē sequatur.
 Sculnam autem scriptum esse in historico M. V arro-
 nis, qui inscribitur Catus, idē P. Lauius in eodem
 libro admonet. sed quod apud sequestrē depositum
 erat: sequestro positum per aduerbium dicebant. Ca-
 to de Ptolemæo contra Thermum.

- » Per Deos immortales nolite uos sequestro ponere.
- A**t qui incundiora alia reperiri queunt. I pse autem ad
 hoc scripsi, ut liberis quoq; meis paratæ istiusmodi re-
 missiones essent, quando animus eorum intermissione
 aliqua negotiorum data laxari, indulgeriq; potuisset.
 V si autem sumus ordine rerum fortuito, quem antea
 in excerpto feceramus. Nam proinde ut librum
 quēquam in manus ceperam, seu græcum, seu lati-
 num, uel quid memoratu dignum audierā: ita quæ
 libitum erat, cuius generis cunq; erant indistincte,
 atq; promiscue adnotabam, eaq; mihi ad subsidium
 memoriæ quasi quoddam literarum penus reconde-
 bam. Vt quando usus uenisset, aut rei, aut uerbi, cu-
 ius me forte repens obliuio tenuisset: & libri, ex qui-
 bus eam sumpseram, non adessent: facile inde nobis
 inuentu, atq; de promptu foret. Facta igitur est in his
 quoq; commentarijs eadem rerum disparilitas, quæ
 fuit in illis adnotationibus pristinis, quas breuiter,
 & indigeste, & incondite annotationibus tractatio-

nibus, lectionibusq; varijs feceramus. sed quoniam lō
 ginq; per hyemē noctibus in agro (sicuti dixi) ter
 rae atticæ cōmentationes hasce ludere, ac facere exor
 si sumus: idarco eas inscripsimus noctium atticarū,
 nihil imitati festiuitates inscriptionū, quas pleriq;
 alij utriusq; linguae scriptores, in id genus libris fe
 cerunt. Nam quia uariā, & miscellam, et quasi con
 fusaneam doctrinam conquisiuerant: eo titulos quoq;
 ad eam sententiam exquisitissimos indiderunt. Nāq;
 alij musarum inscripserunt, alij sylvarum. Ille κ
 ρίον, Alius κέρας ἀμαλθείας. Quidam lectionis
 suæ. Alius antiquarum lectionum. Atq; alius πιν
 κίδιοι. Et item alius ἐχειρίδιον. Sunt etiam qui
 pandectas iscripserunt. Sunt autem qui διατριβάς.
 Sunt adeo qui de disciplina regia, et de philosophia,
 & de natura humana, & epistolicarum quæstionū.
 Est qui memoriales titulos fecerit. Est qui studiosorū,
 & de ridiculis, & περὶ ποιήλας ἰσορίης. Est qui
 historiae naturalis. Est qui βιβλιοθήκην. Est præte
 rea qui pratum. Est item qui ἐποπείδων. Est qui scri
 psit συνπραφὴν. Sunt itē multi, qui coniectanea. Neq;
 item desunt, qui indices libris suis fecerunt, aut epi
 stolarū moralium, aut epistolicarū quæstionum, aut
 confusarum. Et quædā alia inscripta nimis lepida,
 multasq; prorsus concannitates redolentia. Nos uero ut
 coeptus noster est in curiose, & imeditate, ac prope èt
 subrustice, ex ipso loco, ac tpe hybernarū uigiliarū,
 atticis noctes inscripsimus. tantū cæteris omnibus in
 ipsius quoq; scriptiois laude cedentes: q̄tū cæssimus in
 cura, et elegantia scriptiois. sed ne consiliū q̄dem in.

excerpendis, notandisq; rebus idem mihi, quod ple-
 rusq; illis fuit. Namq; illi omnes, & eorum maxime
 græca multa, & uaria lectitantes, in quas res cunq;
 inciderent, alba (ut dicitur) linea sine cura discrimi-
 nis, solam copiam sectati conuertebant. quibus in le-
 gendis ante animus senio, aut tædio languabit: quã
 unum, alterum uere repererit quod sit, aut uoluptati
 legere, aut cultui legisse, aut usui meminisse. Ego uero
 cū illud Heracleti Ephesij uiri summe nobilis uer-
 bum cordi haberem, quod profecto ita est. introite, nã
 & hic dij sunt: Ipse quidem uoluendis transeūdisq;
 multis admodum uoluminibus per omnia semper ne-
 gotiorum interualla, in quibus surari otium potui:
 exercatus, defessusq; sum. sed modicæ ex ijs, eaq; sola
 accepi: quæ aut ingenia prompta, expeditaq; ad ho-
 nestæ eruditionis cupidinem, utiliumq; artium con-
 templationem celeri, faciliq; compendio ducerent: aut
 homines alijs iã uitæ negotijs occupatos, a turpi cer-
 te, a gressiq; rerum, atq; uerborum imperitia uindicta
 rent. Quæ erunt autem in his commentarijs pauca
 quædam scrupulosa, & anxia, uel ex grammaticâ,
 uel ex dialecticâ, uel etiam ex Geometria, quæq; e-
 runt item pauca remotiora super augurio, & in
 re pontificio, non oportet ea defugere, quasi aut cog-
 nitu non utilia, aut perceptu difficilia. Non enim feci-
 mus altos nimis, & obscuros in his rebus questionū
 sinus: sed primitias quasdam, & quasi libamenta in
 genuarum artium dedimus: quæ uirum ciuilitate e-
 ruditum, neq; audisse unquam, neq; attigisse, si non
 utile, at quidem certe indecorum est. Ab his igitur,
 sicuti

si cui forte nonnunquã tempus, uoluptasq; erit lucu-
 bratiunculas istas cognoscere: petatum, impetratumq;
 uolumus, ut in legendo quæ pridem scierint, non a-
 spernentur, quasi nota, inuulgataq; nam & qd tam
 remotum in literis est, quin id tamen complurculi scã
 ant. Et satis hoc blandum est: non esse hæc, neq; in
 scholis decantata, neq; in cõmentarijs protrita. Quæ
 porro noua sibi, ignotaq; offenderint: æquum esse pu-
 to, ut sine uano obtrektatu consyderent, an minutæ
 istæ admonitiones pauillulæ nequaquã tamen sine
 uel ad alendum studium honestæ, uel ad oblectandũ
 frigidæ, fouendumq; animum. sed eius seminis, gene-
 risq; sint, ex quo facile adolescant, aut ingenia homi-
 num uegetiora, aut memoria adminiculatio, aut ora-
 tio solertior, aut sermo incorruptior, aut delectatio
 motio, aut in ludo liberalior. Quæ autem parum
 plana uidebuntur, aut minus plena, instructaq; peti-
 mus inquam, ut ea non docendi magis quã admonen-
 di gratia scripta existiment: & quasi demonstratio-
 ne uestigiorum contenti persequantur ea post, si libe-
 rit, uel libris repertis, uel magistris. Quæ uero pu-
 tauerint reprehendenda, his, si audebunt, succense-
 ant, unde ea nos accepimus. sed enim quæ aliter a-
 pud alium scripta legerint: ne iã statim tempore ob-
 strepant, sed tractationes rerum, & auctoritates ho-
 minum persistent: quos illi, quosq; nos secuti sumus.
 Erit autem id longe optimũ, ut qui in lectitando, scri-
 bendo, cõmentando, nunquã uoluptates, nunquã labo-
 res ceperunt: nullas hoc genus uigilias uigilarũt: neq;
 ullis inter eiusdẽ musæ æmulos certationibus, discepta-

tionibusq; elimati sunt: sed intemperiarum negotiorumq; pleni sunt: abeant percūctando, scribendo à noctibus his procul, atq; alia sibi oblectamenta querant. Vetus adagium est. Nihil cum fidibus graculo, nihil cum amaracno sui. At etiã quo sit quorūdam male doctorum hominum sæuitas, & iuidencia irritior: mutuabor ex Aristophanis coronopesta pauca. Et quã ille homo festiuissimus fabulæ suæ spectandæ legē dedit: eandem ego cōmentarijs his legendis dabo: ut ea ne attingat, né ue adeat profestum, et profanum vulgus à ludo musico diuersum.

Versus legis datæ hi sunt.

Volumina cōmentariorum ad hunc diem. XX. iã facta sunt. Quantum autem uitæ mihi demceps Deū uoluntate erit: quātumq; à cura publica, et à re familiari, procurādoq; cultu liberorū meorum dabitur otium ea omnia subsicua, et subsecundaria tempora ad colligendas huiuscemodi memoriarū delectatiunculas conferā. Progredietur igitur numerus librorum dijs bene inuantibus cū ipsius uitæ quātuli quiq; fuerint progressibus. Neq; longiora mihi dari spatia uiuendi uolo: quã dum ero ad hanc facultatem scribendi, commentandiq; idoneus. Capita rerū quæ cuiq; cōmentario insunt: exposuimus hic uniuersa, ut iam statim declaretur, quid, quó ue in libro queri, inueniriq; possit.

A V L I G E L L I N O C T I V M A T T I C A
R V M C O M M E N T A R I I

C A P I T A P R I M I L I B R I .

¶ V a l i p r o p o r t i o n e , q u i b u s q ; c o l l e c t i o -
n i b u s P l u t a r c h u s r a t i o c i n a t u m e s s e P y -
t h a g o r a m p h i l o s o p h ũ d i x e r i t , d e c o m -
p r e h e n d e n d a c o r p o r i s p r o c e r i t a t e , q u a
f u i t H e r c u l e s , c u m u i t a m i n t e r h o n ũ
n e s u i u e r e t .

Cap. I.

¶ A b H e r o d e A t t i c o C . V . t e m p e s t i u e d e p r o m p t a i n q u e n -
d a m i a c t a b ũ d ũ , e t g l o r i o s ũ m a d o l e s c e n t e m , s p e c i e t a -
t u m p h i l o s o p h i æ s e c t a t o r e m , u e r b a E p i c t e t i s t o i c i , q u i
b u s f e s t i u i t e r à u e r o s t o i c o s e i u n x i t u l g u s l o q u a -
c i u m n e b u l o n u m , q u i s e s t o i c o s n u n c i p a r e n t .

Caput

II.

¶ Q u o d C h i l o l a c e d æ m o n i u s c o n s i l i u m a n c e p s p r o s a l u -
t e a m i c i c e p i t . Q u o d q ; e s t c i r c u m s p e c t e , e t a n x i e c o n -
s y d e r a n d ũ , a n p r o u t i l i t a t i b u s a m i c o r ũ d e l i n q u e n d ũ
a l i q u a n d o s i t , n o t a t a q ; i n i b i , e t r e l a t a , q u æ T h e o p h r a -
s t u s , e t M . C i c . s u p e r e a r e s c r i p s e r ũ t .

Cap. III.

¶ Q u à m t e n u i t e r , c u r i o s e q ; e x p l o r a u e r i t A n t o n i u s I u l i a -
n u s i n o r a t i o n e M . T u l l i j u e r b i a b e o c o m m u t a t i a r g u -
t i a m .

Cap. IIII.

¶ Q u o d D e m o s t h e n e s r h e t o r c u l t u c o r p o r i s , a t q ; u e s t i t u p r o -
b r i s o b n o x i o , i n f a m i q ; m u n d i c i a f i c i t . q u o d q ; i t e m
H o r t e n s i u s o r a t o r o b e i u s m o d i m u n d i c i a s , g e s t u m q ;
i n a g e n d o h i s t r i o n i c u m D i o n y s i æ s a l t a t r i c u l æ c o g n o

mento compellatus est.

Cap. V.

Verba ex oratione Metelli Numidici, quã dixit ad populum in censura, cum eum ad uxores ducendas ad hortaretur. eaq; oratio quam ob causam reprehensa, & quo contra modo defensa sit.

Cap. VI.

In hisce uerbis Ciceronis ex oratione quinta in Verrem, hanc sibi rem sperant præsidio futurum, neq; mendam esse, nec uitium, errareq; istos, qui bonos uiolât libros: & futurã inscribunt: atq; ibi de quodam alio Ciceronis uerbo dictum, quod probe scriptum perperam mutatur, & aspersa pauca de modulis, numerisq; orationis, quos Cicero uide sectatus est.

Caput

VII.

Historia in libris Socionis philosophi reperta super Lai de meretrice, et Demosthene rhetore.

Cap. VIII.

Qui modus fuerit, quis ordo disciplinæ pythagoricæ, quantumq; temporis imperatum, obseruatumq; sit dicendi simul, ac tacendi.

Caput IX.

Quibus uerbis compellauerit Phauorinus philosophus adolescentem castè nimis, & prisce loquentem.

Caput

X.

Quod Thucydides historiæ scriptor iclytus Lacedæmonios in acie non tuba, sed tibijs eẽ usos dicit. Verbaq; eius super ea re posita, quodq; Herodotus Haliatem regem fidicanas in procinctu habuisse tradit, atq; ibi quædam notata de Gracchi fistula concionaria.

Caput

XI.

Virgo Vestæ quid ætatis, & ex quali familia, & quo ritu, quibusq; cærimonijs, ac religionibus, ac cognomine à Pontifi. Maxi. capiatur. Et quo statim iure

esse incipiat simulatq; capta est, quodq; ut Labeo dicit, nec intestato cuiquam, nec eius intestatæ quisquã iure hæres est.

Cap. XII.

Quæsitũ i philosophia est qdnã foret in recepto mãdato rectius, id' ne oĩno facere qđ mãdatũ est, an nonnũ quam etiam contra, si id speres ei, qui mandauit, uti lius fore, superq; eã quæstione expositæ diuersæ sententiæ.

Cap. XIII.

Quid dixerit, feceritq; C. Fabritius magna uir gloria magnisq; rebus gestis, sed familiæ pecuniæq; inops, cum ei Samnites tanquam indigenti graue aurum donarent.

Cap. XIII.

Quã importunum uitium sit, plenumq; odij futilis manisq; loquacitas, & quã multis in locis à principibus utriusq; linguæ uiris detestatione iusta culpa sit.

Cap. XV.

Quod uerba istæ Quadrigarij ex ãnali. III. Ibi mille hominum occiditur non licentia, neq; de poetarum figura, sed ratione certa, & proba grammaticæ disciplinæ dicta sunt.

Cap. XVI.

Quanta cum animi æquitate tolerauerit Socrates uxoris ingenum intractabile, atq; inibi quid M. Varro in quadam satyra de officio mariti scripserit.

Caput

XVII.

Quod M. Varro in lib. de rōne uocabulorum L. Lælium magistrum suum περι' ετυμολογίας nonnullorum uerborum falsa dixisse reprehendit: quodq; idem Varro in eodem libro furis ετυμολογίαν falsam dicit.

Cap. XVIII.

Historia super libris sibyllinis, ac de Tarquinio super-

- bo Rege. Cap. XIX.
 Quid geometræ dicant græci, quibusq; omnia ista latinis uocabulis appellentur. Cap. XX.
 Quod Iulius Higinus affirmatissime contendit legisse se librum P. Vergily domesticum, in quo esset scriptum & ora Tristia tentantum sensu torquebit amaror, non quod uulgo legeret sensu torquebit amaro. Cap. XXI.
 An qui causas defendit recte, latineq; dicat superesse id quod defendit. Et superesse proprie quid sit. Cap. XXII.
 Quis fuerit Papyrius prætextatus, quæ ue istius causa cognomentis sit. Historiaq; ista omnis super eodẽ Papyrio cognitu iucunda. Cap. XXIII.
 Tria epigrammata trium ueterum poetarum, Næui, Plauti, Pacuui, quæ facta ab ipsis eorum sepulchris incisa sunt. Cap. XXIII.
 Quibus uerbis M. Varro inducias definiert, quæsitumq; inibi curiosius quænam ratio sit uocabuli induciarum. Cap. XXV.
 Quem in modum mihi Taurus philophus responderit percunctanti, an sapiens irasceretur. Cap. XXVI.

CAPITA SECVNDI LIBRI.

- Vo genere solitus sit philophus Socrates
 q exercere patientiam corporis, deq; eiusdem uiri patientia. Cap. I.
 Quæ ratio, obseruatioq; officiorum esse debeat inter patres, filiosq; in discumbendo, sendẽdoq;, atq; id genus

- rebus domi forisq; Cap. II.
- Qua ratione uerbis quibusdam, uocabulisq; ueteres immiserunt. h. litera spiritum. Cap. III.
- Quam ob causam C. Bassus genus quoddam iudicii diuinationem appellari scripsit, & quam alij causam esse eius uocabuli dixerunt. Cap. IIII.
- Quam lepide, designateq; dixerit Phauorinus philosophus, quid intersit inter Platonis, & Lysiae orationem Cap. V.
- Quibus uerbis ignauiter, & abiecte Virgilius usus esse dicatur, & quid ijs, qui improbe dicunt, respondeatur. Cap. VI.
- De officio erga patres liberorum, deq; ea re ex philosophiae libris, in quibus scriptum, quaesitumq; est, an omnibus patris iussis obsequendum sit. Cap. VII.
- Quod parum aequa reprehensio Epicuri à Plutarcho peracta sit in syllogismi disciplina. Cap. VIII.
- Quod idem Plutarchus euidenti calumnia uerbum ab Epicuro dictum insectatus sit. Cap. IX.
- Quid sint fauissae capitolinae, & qd super eo uerbo M. Varro, seruio Sulputio quaerenti rescripserit. Cap. X.
- De Sicanio dentato egregio belatore multa memoratu digna. Cap. XI.
- Considerata, perpensaq; lex quaedam Solonis speciem habens priorem iniquam, iniustamq; legis, sed ad usum & emolumentum salubritatis penitus reperta. Cap. XII.
- Liberos in multitudinis numero etiam unum filium filiam ue ueteres dixisse. Cap. XIII.
- Quod M. Cato in libro, qui inscriptus est contra Tiberium exulem sitisses uadimonium per. i. litera dicit,

- non stetisses. Eiusq; uerbi rō reddita. Ca. XIII.
- Quod antiquitus ætati senectæ potissimum habiti sint
ampli honores, & cur postea ad maritos, & patres
ijdem isti honores delati sint: atq; ibi quædam de ca
pite legis Iuliæ septimo. Cap. XV.
- Quod Cefellius uindex a' sulphitio Apollinari repre
hensus est in sensus Virgiliani enarratione.
Caput XVI.
- Cuiusmodi naturam esse quarundam præpositionum
Marcus Cic. animaduertit. discreptatumq; ibi sup eo
ipso, quod Cicero obseruauerat. Cap. XVII.
- Quod Phedon socraticus seruus fuit, quodq; item alij
complusculi seruitutem seruiuerunt. Cap. XVIII.
- Rescire uerbum quid sit, & quam habeat ueram, &
propriam significationem. Cap. XIX.
- Quæ uulgo dicuntur uinaria, id uocabulū ueteres non
dixisse, & quid pro eo P. Scipio in oratione ad popu
lum, quid postea M. Varro in libris de re rustica di
xerit usurpatum. Cap. XX.
- Super eo sydere, quod græcā $\alpha\mu\alpha\kappa\alpha\nu$, nos septetrio
nes uocamus, ac de utriusq; uocabuli ratione, & ori
gine. Cap. XXI.
- De uento iapige, deq; aliorum uentorum uocabulis, re
gionibusq; accepta à Phauorini sermonibus.
Caput XXII.
- Consultatio, diiudicatioq; locorum facta ex comædia
Menandri, & Cæcilij, quæ Plocium inscripta est.
Caput XXIII.
- De uetere parsimonia, deq; antiquis legibus sumptua
rijs. Cap. XXIII.

Quid Græci ἀναλογία, quid contra ἀνωμαλία
uocent. Cap. XXV.

Sermones M. Frontonis, & Phauorini philosophi de ge-
neribus colorum, uocabulisq; eorum græcis, & lati-
nis, atq; inibi color spadix, & cuiusmodi sit.

Caput XXVI.

Quid T. Castritius existimauerit super Sallustij uerbis,
& Demosthenis, quibus alter Philippum descripsit,
alter Sertorium. Cap. XXVII.

Non esse compertum cui Deo re diuinam fieri oporteat,
cum terra mouetur uiribus. Cap. XXVIII.

Apologus Aesopi Phrygis memoratu non inutilis.

Caput XXIX.

Quid obseruatum sit in undarum motibus, quæ in ma-
ri alio, atq; alio modo fiunt austris flantibus, aqnilo-
nibusq;. Cap. XXX.

CAPITA TERTII LIBRI.

q Væsitum, ac tractatum quam ob causam
Sallustius auaritiam dixerit non animum
modo uirilem, sed corpus quoq; ipsum ef-
foeminare. Cap. I.

Quemnam esse natalem diem M. Varro dicat eorū, qui
ante noctis horam sextam, post ue eam nati sunt,
atq; inibi de temporibus, terminusq; dierum, qui a-
uiles nominantur, & usquequaq; gentium uarie ob-
seruantur, et præterea quid Q. Mutius scripserit su-
per ea muliere, quam maritus non iure usurpauisset.
quod rationē auilis anni non habuerit. Ca. II.

- De noscendis explorandisq; Plauti comœdijs, quoniam
 promiscue ueræ, atq; falsæ nomine eius inscriptæ fe-
 runtur. Atq; inibi qđ Plautus in *pistrino*, et Næuius
 in *carcere* fabulas scriptitarunt. Cap. IIII.
- Quod P. Africano, et alijs tunc uiris nobilibus ante
 ætatem senectam barbam et genas radere mos patriæ
 fuit. Cap. IIII.
- Deliciarum uitium, et mollities oculorum, & corporis
 ab Arcesilao philosopho cuidam opprobata acerbè
 simul & festiuiter. Cap. V.
- De ui atq; natura palmæ arboris, quod lignum ex ea
 ponderibus impositis renitatur. Cap. VI.
- Historia ex annalibus sumpta de Q. Cædicio trib. mi-
 litum, uerbaq; ex originibus M. Catonis apposita,
 quibus Cædici uirtutem cum Spartano Leonida æqui
 parat. Cap. VII.
- Literæ ex iniæ Consulum C. Fabritii, & Aemilij ad re-
 gem Pyrrhum à Quinto Claudio scriptore historia-
 rum in memoriam datæ. Cap. VIII.
- Quis et cuiusmodi fuerit, qui in prouerbio fertur, equus
 seianus, et qualis color equorum sit, qui spadices uo-
 cantur, deq; istius uocabuli ratione Cap. IX.
- Quod est quædam septenarij numeri uis, et facultas in
 multis naturæ rebus animaduersa, de qua M. Varro
 in hebdomadibus disserit copiosè. Cap. X.
- Quibus & q̄ friuolis argumētis Acius in Didascali-
 as utatur, quibus docere nititur Hesiodum esse q̄ Ho-
 merum natu antiquiorem. Cap. XI.
- Largum atq; auuidum bibendi à Publico Nigidio doctissi-
 mo uiro, nouo, et propemodum absurdo uocablo bibo

sum dictum.

Cap. XII.

Quod Demosthenes etiam tum adolescens, cum i latonis philosophi discipulus foret audito forte Callistrato rhetore in concione populi, desistit à i latone, & sectatus est Callistratum.

Cap. XIII.

Dimidium librum legi, aut dimidiam fabulam audiui, liaq; huiuscemodi qui dicat, uitiose dicere, eiusq; uitij causas reddere M. V ar. nec quenquam ueterum hifce uerbis ita usum esse.

Cap. XIII.

Extare in literis, perq; hominum memorias traditum, quod repente multis mortem attulit gaudium ingens insperatum, interclusa anima, et um magni, nouiq; motus non sustinente.

Cap. XV.

Temporis uarietas in puerperis mulierum quanam sit à medicis, & philosophis tradita, atq; ibi poetarum quoq; ueterum super eadem re opinionones, multaq; alia auditu, atq; memoratu digna, uerbaq; ipsa Hippocratis medici ex libro illius sumpta, qui inscriptus est περί τροφής, Id quoq; esse à grauissimis uiris memoriae mandatum.

Cap. XVI.

Quod tres libros i lato Philolai pythagorici, & Aristoteles pauculos speusippi philosophi mercati sunt pretijs fidem non capientibus.

Cap. XVII.

Quid sint pedarij senatores, et quam ob causam ita appellati, quamq; habeant originem uerba hæc ex edito translatio consulum. Senatores, quibusq; in senatu sententiam dicere licet.

Cap. XVIII.

Qua ratione Caius Bassus scripserit paruum hominem appellatum, & quam eius uocabuli causam putarit, & contra quem in modum, quibusq; uerbis

CAPITA QVARTI LIBRI.

Ermo quidam Phauorini philosophi cum
grammatico iactantiore factus in Socrati
cum modum, atq; ibi in sermone dictum
quibus uerbis penus a Q. Scæuola defini
ta sit: quodq; eadem definitio culpata, reprehensaq;
est.

Caput I.

Quid differat morbus, & uitium, & quam uim ha
beant uocabula ista in edicto ædiliū, & an eunus
chus, & steriles mulieres redhiberi possint, diuer
sæq; super ea re sententiæ.

Cap. II.

Quod nullæ fuerint rei uxoriæ actiones in urbe Ro
ma ante cærbilianum diuortium, atq; inibi quid sit
proprie pellex, quæq; eius uocabuli ratio sit.

Caput

III.

Quid seruius Sulpitius in libro, qui est de dotibus,
scripserit de iure, atq; more ueterum sponsaliorum.

Caput

IIII.

Historia narrata de perfidia aruspicum hetruscorum,
quodq; ob eam rem uersus hic a pueris Romæ urbe
tota cantatus est. Malum consilium consultori pessi
mum est.

Cap. V.

Verba ueteris Senatusconsulti ista, quo decretum est ho
stijs maioribus expiãdũ, quod in sacrario hastæ mar
tiæ mouissent. Atq; ibi enarratum qd sint hostiæ suc
cadaneæ, quid item tempora præcadaneæ, & quod
Capito Attius serias quasdam præcadaneas appel

lauit.

Cap. VI.

De epistola Valerij Probi grammatici ad Marcellum scripta, super accentu nominum quorundam puniceorum.

Cap. VII.

Quid C. Fabritius de Cornelio Ruffino homine avaro dixerit: quē cum odisset, inimicusq; esset: designandum eum consulem curauit.

Cap. VIII.

Quid significet proprie religiosus, & in quae diuertitula significatio istius uocabuli flexa sit, & uerba Nigidij figuli ex commentarijs eius super ea re sumpta.

Caput

IX.

Quid obseruatum de ordine rogandarum sententiarū, iurgiorū quoq; in senatu C. Cæsaris consulis, et Marcæ Catonis diem dicendo eximentis.

Cap. X.

Quæ, qualiaq; sint, quæ Aristoxenus quasi magis comperta de Pythagora memoriæ commendauit, & quæ item Plutarchus in eundem modum de eodem Pythagora scripsit.

Cap. XI.

Notæ, & animaduersiones censoriæ in ueteribus monumentis repertæ memoriæ dignæ.

Cap. XII.

Quod incentiones quædam tibiæ certo modo factæ ischaicis mederi possunt.

Cap. XIII.

Narratur historia de Hostilio Mancino ædili, & Manulia meretrice, uerbaq; decreti tribunorum, ad quos à Manulia prouocatum est.

Cap. XIII.

Defensa à culpa sententia ex historia Sallustij, quam inimica eius cum insectatione maligne reprehenderunt.

Cap. XV.

De uocabulis quibusdam à Varrone, et Nigidio contra quotidiani sermonis consuetudinem declinatis, atq;

*inibi in id genus quædam cum exemplis ueterum
relata.* Cap. XVI.

*De natura quarundam particularum, quæ præpositæ
uerbis intendi, atq; produci barbare, atq; inscite ui-
dentur, exemplis, rationibusq; plusculis disceptatū.*

Caput XVII.

*De Africano superiore sumpta quædam ex annalibus
memoratu dignissima.* Cap. XVIII.

*Quid M. Varro in longa historia scripserit de moderã
do uictu puerorum imuberum.* Cap. XIX.

*Notati à censoribus, qui audientibus ijs dixerant iocã
quædam intempestiuiter, ac de eius quoq; nota deli-
beratum, qui steterat forte apud eos oscitabundus.*

Caput XX.

CAPITA QVINTI LIBRI.

q *Vod Musonius philosophus reprehedit, im-
probauitq; laudari philosophum differen-
tẽ à uociferantibus, et in laudando gestien-
tibus.* Cap. I.

*Super equo Alexandri regis, qui Bucephalas appella-
tus est.* Cap. II.

*Quæ causa, quodq; initiũ fuisse dicatur Protagoræ ad
philosophiæ literas adeundi.* Cap. III.

*De uerbo duo & uicesimo, quod uulgo incognitum est, a
uiris doctis multifariam in libris scriptum est.*

Caput IIII.

*Cuiusmodi ioco cauillatus sit Antiochum regem Pænus
Annibal.* Cap. V.

*De coronis militaribus, quæ sit earum triũphalis, quæ
obsidionalis, quæ ciuitas, quæ muralis, quæ castrensis,*

quæ naualis, quæ onalis, quæ oleaginea. Ca. VI.
personæ uocabulū quā lepide interpretatus sit, quāq;
esse uocis eius originem dixerit C. Bassus.

Caput

VII.

Defensus error à Virgilij uersibus, quos arguerat Iu-
lius Higinus grammaticus. Et ibidem quid sit litu-
us, atq; etymologia uocis eius. Cap. VIII.

Historia de Cræsi filio sumpta ex Herodoti libris.

Caput

IX.

De argumentis quæ græce ἀντισπέφοντα appellatur,
à nobis reciproca dici possunt. Cap. X.

Biantis de re uxoria syllogismum non posse uideri ἀν-
τισπέφοντα, Cap. XI.

De nominibus Deorum Po. Romani Diouis, et Veious.

Caput

XII.

De officiorum gradu, atq; ordine moribus Pop. Romani
observato. Cap. XIII.

Quod Appion doctus homo, qui polyhistor appellatus
est, uidisse se Romæ scripsit recognitionem inter se
mutuam ex uetere notitia hominis, & Leonis.

Caput

XIII.

Corpus ne sit uox an ἀσώματον, uarias esse philoso-
phorum sententias. Cap. XV.

De uis oculorum, deq; uidendi rationibus. Ca. XVI.

Quam ob causam dies primi post Calendas nonas, idus,
atri habeantur, & cur diem quoq; quartum ante ca-
lendas, uel nonas, uel idus, quasi religiosum pleriq;
uitant. Cap. XVII.

In quo & quantum differat historia ab annalibus.
Superq; ea re uerba posita ex libro rerum gestarum

- sempronij A sellionis primo. Cap. XVIII.
 Quid sit adoptatio, quid item sit adrogatio, quantumq;
 hæc iter se differant: uerbaq; eius, quæ qualiaq; sint
 qui in liberis adrogandis super ea re populum ro-
 gat. Cap. XIX.
 Quod uocabulum latinum solæcismo fuerit Capitonij
 Asinio, quid ipsum appellauerint ueteres latini, qui
 busq; uerbis solæcismum definierit idem Asinius.
 Caput XX.
 Pluria qui dicat, & compluria, et compluries non bar-
 bare dicere, sed latine. Cap. XXI.

CAPITA SEXTI LIBRI.

- q Vemadmodū responderit Chrysippus ad-
 uersus eos, qui prouidentiam consistere ne-
 gauerunt. Cap. I.
 Quo itidem modo, & uim, necessitatemq; fati consti-
 tuit, & esse tamen in nobis consiliij, iudicijq; nostri ar-
 bitrium confirmauerit Chrysippus. Cap. II.
 Historia sumpta ex libris Tiberonis de serpente inusi-
 tatæ longitudinis. Cap. III.
 Quid idem Tubero nouæ historiæ de Attilio Regulo à
 Carthaginiensibus captoliteris mandauerit, quid e-
 tiam Tuditanus super eodem Regulo scripserit.
 Caput IIII.
 Quod Alphenus iurecon. in uerbis ueteribus interpre-
 tandis errauerit. Cap. V.
 Temere, inepteq; reprehensum esse a Iu. Higino Virgi-
 lium, quod præpetes Dædali pennas dixit. atq; ibi
 quid

- quid sint aues præpetes, & quid illæ sint aues, quas Nigidius inferas appellauit. Cap. VI
- De Aca Larentia, & Caia Tarratia, deq; origine sacerdotij fratrum arualium. Cap. VII
- De Alexandro, & de P. Scipione memoratu digna. Caput VIII
- Locus exemptus ex annalibus L. Pisonis historiae, & orationis lepidissimæ. Caput IX
- Historia super Euclide socratico, cuius exemplo Taurus philosophus adhortari adolentes suos solitus est ad philosophiã gnauiter sectandam. Cap. X
- Verba ex oratione Quinti Metelli Numidici, quæ libuit meminisse, ad officium grauitatis, dignitatisq; uitæ ducentia. Caput XI
- Quod neq; testamentum, sicuti Seruius Sulpitius existimauit, neq; sacellum sicuti C. Trebatius, duplicia uerba sunt: sed à testatione alterum productum, alterum à sacro diminutum. Cap. XII
- De quæstunculis apud Taurum philosophum in conuiuio agitatis, quæ symposiacæ uocantur. Cap. XIII
- Puniendis peccatis tres esse rationes à philosophis attributas, & quamobrem Plato duarum ex his meminerit. Caput XIII
- De uerbo quiesco an, e, litera corripere an produci debeat. Caput XV
- Notum uerbum deprecor à poeta Catullo inusitate quidem, sed apte positum, & proprie, deq; ratione eius uerbi, exemplisq; ueterum scriptorum. Cap. XVI
- Quis omnium primus libros publice præbuerit legentibus.

dos, quantusq; numerus fuerit Athenis ante clades
persicæ librorum in bibliothecas publicorum.

Caput

XVII

CAPITA SEPTIMI LIBRI.

• Dmiranda quædam ex annalibus sumpta
de P. Africano superiore. Caput I.

De Cællij Vindiciis pudendo errore, quem
offendimus in libris eius, quos inscripsit lectionum
antiquarum. Caput II

Quod Tullius Tiro Ciceronis libertus reprehenderit in
M. Catonis oratione, quam pro Rhodiensibus in se-
natu dixit, & quid ad ea, quæ reprehenderat, re-
sponderimus. Caput III

Cuiusmodi seruos, & quam ob causam Cælius Sabinus
iuris civilis author pileatos uenundari solitos scripse-
rit: & quæ mancipia sub corona more maiorum uene-
rint, atq; id ipsum, sub corona, quid sit. Ca. IIII

Historia de Polo histrione memoratu digna. Cap. V

Quid de quorundam sensuum naturali defectione Ari-
stoteles scripserit. Caput VI

An affatim quasi admodum prima acuta pronuntian-
dum sit, & quædam itidem non incuriose tracta-
ta super aliarum uocum accentibus. Cap. VII

Res ultra fidem tradita super amatore Delphino, et pue-
ro amato. Caput VIII

Peposci, memordi, pepugi, spepondi, et oæcurri plerosq;
ueterum dixisse, non uti postea receptum est dicere,

per, o, aut per, u, literã in priã syllaba positã, sed p
e, atq; ideo græcæ rationis exẽplo dixisse. præterea
notatũ, quod uiri non indocti, neq; ignobiles, a uer
bo descendo non descendi, sed discendidi dixerunt.

Caput

IX.

Vsũ capio et copulate et recto uocabuli casu dicitur, ita pi
gnoris capio coniuncte, et eadẽ uocabuli forma dictũ
est.

Caput

X

Neq; leuitatem, neq; nequitiaẽ ea significatione esse, qua
in uulgi sermonibus dicuntur.

Cap.

XI

De tunicis χειριστωϊς, quod earum usum P. Africa-
nus sulp. Gallo obiecit.

Caput

XII

Quem classicum dicat M. Cato, quem infra classẽ.

Caput

XIII

De tribus dicendi generibus, ac de tribus philosophis,
qui ab Atheniensibus ad senatum Romã legati sunt.

Caput

XIIII

Quã seuerè moribus maiorum in fures uindicatum sit:
& quid scripserit Mutius Scæuola super eo, qd ser
uandum, datum, commodatum ue esset.

Cap.

XV

Locus exscriptus è satyra M. Varro. quæ περὶ ἐδῶμα
των, iscripta est, de peregrinis aborũ generibus, et ap
positi uersus Euripidis, quibus delicatorũ hominum
luxuriantem gulam confutauit.

Caput

XVI

Sermo habitus cum grammatico, insolentiarum, & im
peritiarum pleno, de significatione uocabuli, quod est
obnoxius, deq; eius uocis origine.

Cap.

XVII

De obseruata, custoditaq; apud Romanos iuris iurãdẽ
sanctimonia, atq; inibi de decem captiuis, quos An-

nibal Romam de iurio ab ijs accepto legauit.

Caput

XVIII

Historia ex annalibus de Tiberio Sempronio Graccho sumpta, patre Gracchorū Trib. pleb. atq; inibi Tribunitia ple. decreta cum ipsis uerbis relata.

Caput

XIX

Quod Virgilius à Nolanis, ob aquam sibi non permissam, sustulit e' uersu suo Nola, et posuit ora, atq; ibi quaedam alia de consonantia literarum iucunda.

Caput

XX

Quoad uiuet, & quoad morietur, cur id ipsum temporis significant, cum ex duobus sint facta contrarijs.

Caput

XXI

Quod censores equum adimere soliti sint equitibus copulentis, & præpinguibus, quæsitumq; utrum ea res cum ignominia, an incolumi dignitate equitum facta sit.

Caput XXII

CAPITA OCTAUI LIBRI.

h Eterna noctu recte'ne an cū uitio dicatur, & quænam super istis uerbis grammaticæ traditio sit. Itemq; quod decēiri in. XII. tabulis nox pro noctu dixerunt. Cap. I. Quæ mihi. X. uerba ediderit Phauorinus, quæ usurpētur quidem à græcis, sed sunt adulterina, & barbara, quæ item à me totidem accepit, quæ ex medio communiq; usu latine loquentium minime latina sunt: neq; in ueterum libris reperiuntur.

caput

II.

Quem in modum, & quā seuerē increpauerit audienti-
bus nobis Peregrinus philosophus adolescentem Ro-
manum ex equestri familia stantem se gnem apud se,
& assidue oscitantem.

Cap. III

Quod Herodotus scriptor historię memoratissimus pa-
rum uere dixerit unam, solamq; pinum arborum
omnium cęsam, nunquam denuo ex iisdem radica-
bus pullulare, & quod item de aqua pluuiali, et nę-
ue rem non satis exploratam pro comperta posuerit.

Caput

IIII

Quid illud sit quod Virg. cęlum stare puluere, et quod
Lucretius pectus sentibus stare dixit.

Cap. V

Cum post offensus uinculas in gratiam redeatur, expositio-
laciones fieri mutuas minime utile esse, superq; ea re,
& sermo Tauri expositus, & uerba ex Theophrasti
libro sumpta, & quod M. quoq; Cicero de amore a-
nimitię senserit cum ipsius uerbis additum.

Caput

VI

Ex Arist. lib. qui περὶ τῆς μνήμης inscriptus est cogni-
ta, acceptaq; de natura, & habitu, memorię, atq; ini-
bi alia quędam exuberantia, aut interitu eius le-
ta auditaq;.

Cap. VII

Quid mihi usū uenerit interpretari, & quasi effingere
uolenti iocos quosdam Platonicos latina oratione.

Caput

VIII

Quod Theophrastus philosophus omniū suę ætatis fa-
cundissimus uerba pauca ad populum Athenensem
facturus, deturbatus uerecundia obtinuerit, quodq;

idem hoc Demostheni apud Philippum regem uerba
facienti euenerit. Caput IX.

Qualis mihi fiserit in oppido Eleusino d'sceptatio cum
grammatico quodam præstigiioso, tempora uerborum,
et puerilia meditantia ignorante. Remotarum au-
tem quæstionum nebulas, et formidines ad capiendos
imperatorum animos ostentante. Caput X.

Quam festiue responderit Xantippe uxori Socrates pe-
tenti ut per Dionysia largiore sumptu cœnarent.
Caput XI.

Quid significet in ueterum libris scriptum pleriq; o-
mnes, & quod ea uerba accepta à græcis uidentur.
Caput XII.

Quæsiōnes quod homines afri dicunt, non esse uerbum
pœnicum, sed græcum. Cap. XIII.

Lepidissima alteratio Phauorini philosophi aduersus
quendam intempestuum de ambiguitate uerborum
differentem, atq; inibi uerba quædã ex Næuio poetæ
et Cn. Gellio non usitate collocata, atq; ibidem à P.
Nigidio origines uocabulorum exploratæ
Cap. XIII.

Quibus modis ignominiatu tractatusq; sit à C. Cæsa-
re Laberius poetæ, atq; inibi appositæ uersus super ea
dem re eiusdem Laberij. Cap. XV.

CAPITA NONI LIBRI.

q Vamobrem Q. Claudius Quadrigarius
in duodeuicesimo annali scripserit, rectio-

res certioresq; ictus fieri, si sursum qd mittas, quam si deorsum.

Caput I.

Quibus uerbis notarit Herodes Atticus falso quēpiam cultu, amictuq; nomē, habitumq; philosophiæ mentem.

Caput II.

Epistola Philippi Regis ad Aristotelē philosophum super Alexandro recens nato.

Cap. III.

De barbararum gentium prodigiosis miraculis, deq; diris & exitiosis fascinationibus, atq; inibi de fœminis repente uersis in mares.

Cap. IIII.

Diuersæ nobilium philosophorum sententiæ, de genere ac natura uoluptatis, uerbaq; Herodis philosophi, quibus decreta Epicuri insectatus est.

Cap. V.

Verbum, quod est ago frequentatiuum in prima syllaba quonam sit modulo pronuntiandum.

Caput VI.

De conuersione foliorum in arbore olca, brumali, & solstitiali die, deq; fidibus id temporis ictu alieno sonantibus.

Cap VII.

Necessum esse qui multa habeat, multis indigere, deq; eare Phauorini philosophi cum breuitate eleganti sententia.

Cap. VIII.

Quis modus sit uerba uertēdi in græcis sententias. deq; his Homeri uersibus, quos Virgilius uertisse, aut bene, apteq; aut improspere existimatus est.

Caput

IX.

Quod Anneus Cornutus uersus Virgilij, quibus ueneris, et Vulcani concubitus pudice, aperteq; dixit, reprehensione insulsa, et odiosa inquinauit.

Cap. X.

De Valerio Coruino, et unde Coruini sit cognomen

Caput

XI.

De uerbis, quæ in utrâq; partem significatione recipiunt.
ca, & aduersa dicuntur. Cap. XII

Verba ex historia Claudij Quadrigarj, quibus Man-
lij Torquati nobilis adolescentis, & hostis Galli pro-
uocatoris pugnam depinxit. Cap. XIII

Quod idem Quadrigarius, huius facies, patrio casu,
probe, & latine dixit, & quædam alia apposita de
similium uocabulorũ declinationibus. Ca. XIII

De genere controuersia, quod græce ἀπορον, ap-
pellatur. Caput XV

Quod Plinium secundum hominem non indoctum sic
gerit, latueritq; uitium argumenti quod ἀντιστροφος
græca dicunt. Caput XVI

CAPITA DECIMI LIBRI.

Etiam ne consul, an tertio dici oporteat, et
t quonammodo Cn. Pompeius, cum in thea-
tro, quod erat dedicaturus, honores suos in-
scriberet quæstionem anapitem istius uerbi, de con-
silio Ciceronis uitauerit. Caput I.

Quid Aristoteles de numero puerperj memoriae man-
dauerit. Caput II

Locorum quorundam illustrium collatio, contentioq; fa-
cta ex orationibus C. Gracchi, & M. Cicer. & M.
Catonis. Caput III

Quod P. Nigidius argutissime docuit nomina non positi-
ua esse, sed naturalia. Caput IIII

Anarus simplex ne uocabulum sit, an compositum, &

duplex, sicut P. Nigidio uidetur. Caput V.
Multam dictam esse ab ædil. pleb. Appij Cæci filia mulieri nobili, quod locuta esset petulantius.

Caput

VI

Fluuium, quæ ultra imperium Ro fluunt, prima magnitudine esse Nilum, secunda Istrum, proxima Rhodanum, sicuti M. Varronem memini scribere.

Caput

VII

Inter ignominias militares, quibus milites coercebatur, fuisse sanguinis demissionem, & quænam esse uideatur causa huiusmodi castigationis. Cap. VIII

Quibus modis, quoq; habitu acies Romana instrui solita sit: quæq; earum instructionum sint uocabula.

Caput

IX

Quæ eius rei causa sit, quod & græci ueteres, & Romani annulum in eo digito gestauerunt, qui est in manu sinistra minimo proximus. Cap. X.

Verbum mature quod significet, quæq; uocis eius ratio sit, et quod eo uerbo uulgus hominum improprie utitur: atq; inibi quod præcox declinatum præcox faciat non præcoxus. Caput XI

De portentis fabularum, quæ Plynus secundus indignissime in Democritum philosophum confert, et ibidē de simulaculo uolucris columbæ. Caput XII

Cum partim hominum qua ratione ueteres dixerint.

Caput

XIII

Iniuria mihi factum itur, quali uerborum ordine Cato dixerit. Caput XIII

De flaminis dialis, deq; flaminicæ Cærimonijs, uerbisq;

ex edicto prætoris apposita, quibus dicit non coactum se adiurandum neq; uirgines Vestæ, neq; dialem

Cap. XV.

*Quos errores Iulius Higinus in VI. Vergilij animadu-
uerterit in historia Romana erratos.* Cap. XVI.

*Quam ob causam, & quali modo Democritus philoso-
phus luminibus oculorum sese priuauerit. & super
ea re uersus Laberij pure admodum & uenuste
facti.*

Caput XVII.

*Historia de Artemisia, deq; eo certamine, quod apud
Mausoli sepulchrum à scriptoribus in clytis decerta-
tum est*

Caput XVIII.

*Non purgari, neq; leuari peccatum, cum prætenditur
peccatorum, quæ alij quoq; peccauerunt, similitudo,
atque inibi uerba ex oratione super ea re Demosthe-
nis.*

Caput XIX.

*Quid sit rogatio, quid lex, quid plebiscitum, quid priuilegium
et quantum omnia ista differant.* Cap. XX.

*Quam ob causam M. Cicero his omnino uerbis nouissime,
et nouissimus uti obseruantissime uitarit.*

Caput

XXI.

*Locus exemptus ex Platonis libro, qui inscribitur Gorgias,
de falsæ philosophiæ probris, quibus philosophos
temere incessit, qui emolumenta ueræ philosophiæ
ignorant.*

Caput XXII.

*Verba ex oratione M. Catonis de mulierum ueterum ui-
ctu, et moribus, atq; inibi, quod fuerit ius marito,
in adulterio uxorem deprenhensam necare.*

Caput

XXIII.

Die pristini, & die crastini, & die quarti & die quinti,

qui elegantius locuti sunt dixisse, non ut ea vulgo dicuntur nunc.

Cap. XXIIII.

Telorum, et iaculorum, gladiatorumq;, vocabula, atque inibi nauium quoq; genera quæ scripta in ueterum libris reperiuntur.

Cap. XXV.

Inscite ab A. Sinio Pollione reprehensum Sallustium, quod transfretationem transgressum dixerit, et transgressos, qui trtansfretassent

Cap. XXVI.

Historia de Populo Romano, deq; populo punico, quod pari propemodum uigore fuerint æmuli.

Caput

XXVII.

De ætatum finibus pueritiæ, iuuentæ, senectæ, ex Tuberonis historia sumptum.

Cap. XXVIII.

Quod particula atq; non complexiua tantum sit, sed uim habeat plusculam uariamq;.

Cap. XXIX

CAPITA VNDECIMI LIBRI.

De origine uocabuli terræ Italiæ deq; ea multa, quæ suprema apeplatur, deq; eius nominis ratione, ac de lege aterina. Et

quibus uerbis antiquitus multa minima dici solita sit

Caput

I.

Quod elegantia apud antiquiores, non de amœniore ingenio, sed de nitidiore cultu, atq; uictu dicebatur eaq; et in uitio ponebatur.

Caput II.

Qualis quantaq; sit pro particula uarietas, deq; exemplis eius uarietatis.

Caput III

Quem in modum Q. Ennius uersus Euripidis æmula

- tus sit. Caput IIII
- De pyrronibus philosophis quædam, deq; Academicis
strictim notata, deq; inter eos differentia. Cap. V
- Quod mulieres Romæ per Herculem non iurauerint,
neq; uiri per Castorem. Caput VI
- Verbis antiquissimis, relictisq; & desitis minime uten-
dum. Caput VII
- Quid senserit, dixeritq; M. Cato de Albino, qui homo
Romanus græcâ oratione res Romanas, uenia sibi an-
te eius lingue i peritiæ petita, cõposuit. Cap. VIII
- Historia de legatis Mileti, & Demosthene rhetore in li-
bris Critolai reperta. Caput IX
- Quod C. Gracchus in oratione sua, historiam supra-
scriptam Demadi rhetori, non Demostheni attribuit,
uerbaq; ipsius C. Gracchi relata. Cap. X
- Verba P. Nigidij, quibus differre dicit mentiri, & men-
dacium dicere. Caput XI
- Quod Chrysippus philosophus omne uerbû ambigû
dubiumq; esse dicit, Diodorus contra nullum uerbû
ambiguum esse putat. Caput XII
- Quid T. Castritius, de uerbis deq; sententia quadam
C. Gracchi existimauerit, quodq; esse eam sine ullo
sensu emolumento docuerit. Caput XIII
- Sobria, & pulcherrima Romuli Regis responsio circa ui-
ni usum. Caput XIII
- De ludibundo, & errabundo, atq; id genus uerborum
productionibus, & quod Laberius sic amorabun-
dam dixit, ut dicatur ludibunda, & errabunda,
atq; inibi quod Sisenna per huiuscemodi uerbû noua

figura usus est.

Caput XV

Quod græcorum quorundam uerborū difficillima est in latinam linguam mutatio, uelut quod græce dicitur πολυπραγμοσύνη.

Caput XVI

Quid significat in ueteribus prætorum edictis, quod summa retanda publice redempta habent.

Caput

Caput XVII

Qua pœna Draco Atheniensis in legibus, quas populo Atheniensi scripsit, fures affecerit. & qua postea Solon, et qua item Xuii nostri, qui. XII. tabulas scripserunt. atq; inibi adscriptum, quod apud Aegyptios furta licita, et permissa sunt, apud Lacedæmonios aut cum studio quoq; affectata, et pro exercitio utili celebrata, ac præterea M. Catonis de puniendis furtis digna memoria sententia. Cap. XVIII

CAPITA DVO DECIMI LIBRI.

d Iffertatio Phauorini philosophi, qua suadet nobili fœminæ, ut liberos, quos peperisset, non nutricum adhibitatum, sed suo sibi lacte aleret. Caput I.

Quod Anneus Seneca iudicans de Q. Ennio, deq; M. Tullio, leui, futiliq; iudicio fuit. Cap. II

Lictoris uocabulum qua ratione conceptum ortumq; sit, & super eo diuersæ sententiæ Valgi Ruffi, & Tullij Cic. liberti acceptæ. Caput III

Ex Q. Ennij septimo annalium uersus, quibus depingitur finiturq; igenium, comitasq; hominis minoris er-

- græ amicum superiorem.* Caput IIII
Sermo Tauri philosophi de modo, atq; ratione tolerandi doloris secundum stoicorum decreta. Cap. V
Quod græci ænigma dicunt, latini antiqui scirpos appellauerunt. Caput VI
Quã ob causam Cn. Dolobella proconsul ream mulierem ueneficij, confitentemq; ad Areopagitas reiecerit. Caput VII
Reditiones in gratiam nobilium uirorum memoratu dignæ. Caput VIII
Quæ dicantur uocabula ancipitia, & quod honoris quoq; uocabulum ancipiti sententia fuerit. Caput IX
Quod æditimus uerbum latinum sit. Cap. X
Errare istos, qui spe, et fiducia latendi peccent, cum latebra peccati perpetua nulla sit, & super ea re Peregrini philosophi sermo ex Sophoclis poetæ sententia. Caput XI
Faceta responsio M. Cic. amolientis a se crimen manifesti mendacij. Cap. XII
Intra Calendas cum dicitur quid significet, utrum ante Calendas, an Calendis. An utrumq;. Atq; inibi quid sit in oratione M. Tullij intra oceanum, & intra montem Taurum, & in quadam epistola intra modum. Caput XIII
Saltem particula quã uim habeat, & quam originem. Caput XIII
Quod sisenna in libris historiæ aduerbij huiusmodi sepe numero usus est cælatim, uellicatim, saltina

CAPITA TERTIIDECI-
MI LIBRI.

- i Nquisitio uerborum istorum M. Tullij cu-
riosior, quæ fuit in primo Antonianarum
libro, multa autem i pendere uidentur præ-
ter naturam etiam, præterq; fatum, tractatumq; an
idem duo ista significant, fatum, atq; naturam, an di-
uersum. Caput I
- Super poetarum Pacuuij, & Accij colloquio familia-
ri in oppido Tarentino. Caput II
- An uocabula hæc necessitudo, & necessitas differenti si-
gnificatione sint. Caput III
- Olympiadis Alexandri matris comus, ac prudens ad
filium rescriptio. Caput IIII
- De Aristotele, & Theophrasto, & Menedemo philoso-
phis, deq; eleganti uerecundia Aristotelis successo-
rem Diatribæ suæ eligentis. Caput V
- Quid ueteres latini dixerunt, quas græci προωδίας
appellant: & item quod uocabulum barbarism nõ
usurpauerint neq; Romani antiquiores, neq; Attici.
Caput VI
- Diuersum de natura leonum dixisse Homerum in car-
minibus, & Herodotum in historijs. Caput VII
- Quod Afranius poeta prudenter, & lepide sapien-
tiam filiam esse usus, & memoriæ dixit.
Caput VIII
- Quid Tullius Tiro in commentarijs scripserit de sucu-

lis, & hyadibus, quæ sunt stellarum uocabula.

Caput

IX

Quod sororis ἑτυμον dixerit Labeo Antistius, & quod fratris Nigidius.

Caput

X

Quem M. Varro iustum, aptumq; esse numerum conuinarum existimauit, ac de mensis secundis, & de belarijs.

Caput

XI

Tribunos plebis prehensionem habere, uocationem non habere.

Caput

XII

Quod in libris humanarum M. Varronis scriptum est ædiles, & quæstores Po. Ro. in ius a privato ad prætorem uocari posse.

Caput

XIII

Verba ex libro Messalæ auguris, quibus docet qui sint minores magistratus. Et consulem prætoremq; collegas esse, & quædam alia de auspicijs. Ca. XIII

Humanitatem non id significare, quod uulgus putat, sed eo uocabulo qui synceriter locuti sunt, magis proprie esse usos.

Caput

XV

Quid apud M. Catonem significant uerba hæc, inter os, & offam.

Caput

XVI

Platonem tribuere Euripidi Sophoclis uersum. Et inueniri uersus uerbis iisdem, aut paucis syllabis immutatis apud diuersos poetas temporibus uarijs natos.

Caput

XVII

De genere, atq; nominibus familiæ portiæ.

Caput

XVIII

Quod à scriptoribus elegantissimis maior ratio habitata sit sonitus uocum, atq; uerborum incundioris, quæ à græcis ἀφωρία dicitur, quæ regulæ et disciplinæ,

quæ

quæ à grammaticis reperta est. Caput XIX
Verba T. Castritij rhetoris ad discipulos adolescentes

de uestitu, atq; calciatu non decoro. Caput XX
Comprecationes quæ ritu Romano fiunt dijs, expositæ
sunt in libris sacerdotum, inter quas Marti Nerienem
tribuunt, & quid Neriene, seu Nerio nomen impor-
tet.

Caput XXI
M. Catonis consularis, & Censorij pulcherrima expro-
bratio contra philosophantes nomine, & non re.

Caput XXII
Quæsitum, tractatumq; quid sint manubiæ, atq; ini-
bi dicta quædam de ratione utendi uerbis pluribus
idem significantibus.

Caput XXIII
Verba P. Nigidij, quibus dicit in nomine Valeri in ca-
su uocandi primam syllabam acuendam esse. & i-
tem alia ex eiusdem uerbis ad rectam scripturâ per-
tinentia.

Caput XXIII
De uersibus, quos Virgilius sectatus uidetur Homeri, ac
Parthenij.

Caput XXV
De sententia Panætij philosophi, quam scripsit in li-
bro de officijs secundo. qua hortatur, ut homines ad
cauendas iniurias in omni loco intenti, paratiq; sint.

Caput XXVI
Quod Quadrigarius cum multis mortalibus dixit.

An quid, & quantum differret si dixisset cum mul-
tis hominibus.

Caput XXVII
Non hactenus esse faciem, qua uulgo dicitur.

Caput XXVIII
Quid sit in satyra M. Varronis cænum prandium.

CAPITA QUARTIDE-
CIMI LIBRI.

- d** *ISSERTATIO Phauorini philosophi aduersus eos, qui Chaldaei appellantur, et ex coetu, motibusq; syderum, & stellarum fata se hominum dicturos pollicentur.* Caput I
- Quemadmodum disseruit Phauorinus consultus a me super officio iudicis.* Caput II
- An æmuli infensiq; inter sese fuerint Xenophon, et Plato.* Caput III
- Quod apte Chrysippus, & graphice imaginem Iustitiæ modulis, coloribusq; uerborum depinxit.* Caput IIII
- Lis, atq; contentio grammaticorum Romæ illustrium enarrata super casu uocatiuo uocabuli, quod est egressus.* Caput V
- Cuiusmodi sint quæ speciem doctrinarum habeant, sed neq; delectent, neq; utilia sint, atq; inibi de uocabulis singularum urbium, regionumq; immutatis.* Caput VI
- Quod M. Varro Cn. Pompeio consuli primum designato commentarium dedit, quem appellauit ipse isagogicum de officio senatus habendi.* Cap. VII
- Quæsitum esse, dissensumq; an præfectus Latinarum causa creatus, ius senatus conuocandi, consulendiq; habeat.* Caput VIII

CAPITA QVINTIDECI-
MI LIBRI.

q *Uod in Q. Claudij annalibus scriptum est
lignum alumine oblitum non ardere.*

Caput I.

*Quod Plato in libris, quos de legibus com-
posuit, largiores, lætioresq; in conuiujs inuitatiun-
culas uini non inutiles esse existimauerit. Ca. II*

*Quid M. Cicero de particula ista senserit, scripseritq;
quæ præposita est uerbis aufugio, & aufero, & an
in uerbo autumo eadem ista hæc præpositio esse uide-
ri debeat.*

Caput III

*Historia de Ventidio Basso ignobili homine, quem pri-
mum de Parthis triumphasse memoriæ traditum est.*

Caput IIII

Verbum profligo a plerisq; dici improprie, insciteq;.

Caput V

*In libro M. Ciceronis de gloria secundo manifestum
erratum in ea parte, in qua scriptum est super He-
ctore, & Aiace.*

Caput VI

*Observatum esse in senibus, quod annum fere ætatis ter-
tium & sexagesimum agant, aut laboribus, aut in-
teritu, aut clade aliqua insignitum. Atq; imbi su-
per eadem obseruatione exemplum appositum. Epi-
stolæ diui Augusti ad Caium filium. Cap. VII*

*Locus ex oratione Phauorini ueteris oratoris de cœna-
rum, atq; luxuriæ exprobratione, qua usus est, cum
legem liciniam de sumptu minuendo suasit.*

- Caput VIII
 Quod Cæcilius poeta frontem genere uirili non poetice, sed cum probatione, & cum analogia appellauit.
- Caput IX
 De uoluntario, & admirando interitu uirginum milesiarum.
- Caput X
 Verba se. consul. de exigendis urbe Roma philosophis. Item uerba edicti censorum, quo improbi, & coerati sunt, qui disciplinam rhetoricam instituerent, & exercere Romæ cœperant.
- Caput XI
 Locus ex oratione Gracchi de parsimonia, ac de pudicitia sua memoratissimus.
- Caput XII
 De uerbis inopinatis, quæ utroq; uersum dicuntur, & à grammaticis communia uocantur.
- Caput XIII
 Quod Metellus Nunidicus figuram orationis nouã ex orationibus græcis mutuatus est.
- Caput XIII
 Passis uelis, & passis manibus dixisse ueteres non à uerbo suo, quod est patior, sed ab alieno, quod est pando.
- Caput XV
 De nouo genere interitus Crotoniensis Milonis.
- Caput XVI
 Quam ob causam nobiles pueri Atheniensium tibijs canere desierint, cum patrum istum morem canendi haberent.
- Caput XVII
 Quod pugna belli ciuili uictoriaq; C. Cæsaris, quam uicit in pharsalijs campis, nuntiata prædictaq; est per cuiuspiam Cornelij sacerdotis uaticinium eodem ipso die in Italia Patanij.
- Caput XVIII
 Verba M. Varronis memoria digna, ex satyra, quæ in

- scribitur περιένοματων. Cap. XIX.
- Notata quædã de Euripidis poetæ genere, vita, moribus,
deq; eiusdem fine vitæ. Cap. XX.
- Quod à poetis Iouis filij prudentissimi humanissimiq;
Neptuni autem inhumanissimi, & ferocissimi tra-
duntur. Cap. XXI.
- Historia de sertorio duce, deq; astu eius, commentitijsq;
simulamentis, quibus ad barbaros milites continēdos,
conaliandosq; sibi utebatur, Cap. XXII.
- De ætatibus historicorum nobilium Hellænicæ, Herod. et
Thucydidis. Cap. XXIII.
- Quid vulgarij se digitus in libro, quæ de poetis scripsit,
de comicis latinis iudicavit. Cap. XXIII.
- De uerbis quibusdã nouis, quæ in Cn. Matij mimiam-
bis offenderamus. Cap. XXV.
- Quibus uerbis Aristoteles philosophus de finierit syl-
logismum, eiusq; de finitionis interpretamētum uerbis
latinis factum. Cap. XXVI.
- Quid sint comitia calata, quid curiata, quid centuriata,
quid tributa, quid conalium, atque inibi quædã eius
modi. Cap. XXVII.
- Quod errauit Cor. Nepos, cum scripsit Ciceronem tres
& uiginti annos natum causam pro Sex. Roscio di-
xisse. Cap. XXVIII.
- Quali figura orationis, & q̄ noua L. Piso annaliū scri-
ptor usus sit. Cap. XXIX.
- Vehiculum, quod petorritum appellatur, cuiatis lingue
uocabulum sit græcæ, an gallicæ. Cap. XXX.
- Quæ uerba legauerint Rhodij ad hostium ducem De

*metrium, cum ab eo obsiderentur super illa inclytæ
Hyalisi imagine, Caput XXXI.*

CAPITA DECIMISEXTI
LIBRI.

- Erba Musonij philosophi græcâ digna atq;
utilia audiri, observariq; eiusdem utilitatis
sententia à M. Catone multis ante annis Numantia ad æquites dicta. Caput I.*
- Cuiusmodi sit lex apud dialecticos perconctâ di, differen
diq; , & quæ sit eius legis reprehensio. Caput II.*
- Quanam ratione effici dixerit Erasistratus medicus, si
cibus forte decrit, ut tolerari aliquantisper inedia pos
sit, et tolerari fames. Verbaq; ipsa Erasistrati super ea
re scripta. Caput III.*
- Quo ritu, quibusq; uerbis fecialis Po. Ro. bellum indi
cere solitus sit ijs, quibus Po. Ro. bellum fieri iusserat.
Et item in quæ uerba conceptum fuerit iusiurandum
de furtis militaribus sancendis, et uti milites scripti
intra prædictum diem in loco certo frequētaret, cau
sis quibusdam exceptis propter quas id iusiurandum
remitti æquum esset. Caput IIII.*
- Vestibulum quid significet, deq; eius uocabuli ratio
nibus. Caput V.*
- Hostiæ quæ dicuntur bidentes, quid sint, et quâ ob cau
sam ita appellatæ sunt, superq; ea re P. Nigidij, &
Iulij Higini sententiæ. Caput VI.*
- Quod Laberius uerba pleraq; licentius, petulantiusq;*

finxit, & quod multis item uerbis utitur, de quibus
an sint latina quæri solet. Caput VII.

Quid significet, & quid à nostris appellatum sit quod
ἀξιωμα dialectica dicunt. Et quædam alia, quæ pri
ma in disciplina dialecticâ traduntur. Cap. VIII.

Quid significet uerbum in libris ueterû creberrime po
situm susq; deq;. Caput IX.

Quid sint proletarij, quid capitecensi, quid item sit in
XII tabulis assiduus, et quæ eius uocabuli ratio sit.

Caput

X.

Historia ex Herodoti libris sumpta de Isyllorum interi
tu, qui in syrtibus Africanis colebant. Caput XI.

Deiis uocabulis, quæ Cloacius Verrius aut satis commo
de, aut nimis absurde, & illepide ad origines linguæ
græcæ redegit. Caput. XII.

Quid sit municipium, & quid à colonia differat, &
quid sint municipes, quæq; sit eius uocabuli ratio ac pro
prietas, atq; inibi, quod diuus Adrianus in senatu
de iure atq; uocabulo municipum uerba fecit.

Caput

XIII.

Quod M. Cato differre dixit properare & festinare.
et q̄ incommode Verrius Flaccus uerbum, quod est fe
stinat interpretatus sit. Caput XIII.

Quid Theophrastus mirum de perdicibus scriptum reli
querit. Et quid Theopompus de leporibus.

Caput

XV.

Agrippas à partus ægri & improspere uitio appella
tos, deq; ijs deabus, quæ uocantur Prosa, et Postuerta.

Caput

XVI.

Quæ ratio uocabuli sit agri uaticani. Cap. XVII.
Lepida quædam memoratu, & cognitu de parte geome-
triæ, quæ ὀμίμη appellatur. Et item alia, quæ με-
τρική, & tertia itidem, quæ dicitur ναυοική.

Caput

XVIII.

Sumpta ex historia Herodoti libro primo super fidici-
ne Arione.

Caput XIX.

CAPITA DECIMISEPTI
MI LIBRI.

Qvod Gallus Asinius, et Larius Licinius sen-
tentiã Marci Ciceronis reprehenderunt ex
oratione, quam dixit pro M. Cælio. & qd
aduersus homines stolidissimos pro eadem sententia
uere dignèq; dici possit.

Cap. I.

Verba quædam ex Q. Clau. annalium primo cursim in
legendo notata.

Cap. II.

Verba Marci Varronis ex libro quinto & uicesimo hu-
manarum, quibus contra opinionem uulgariam inter-
pretatus est Homeri uersum.

Caput III

Quid Mænander poeta Philemoni poetæ dixerit, à quo
sæpe indigne in certaminibus comœdiarum supera-
tus est. et qd sæpissime Euripides in tragœdia ab igno-
bilibus poetis uictus est.

Cap. IIII.

Ne quaquam esse uerum, quod minutis quibusdam rheto-
ricæ artificibus uideatur M. Cicer. in libro, quem de
amicitia ascripsit uitioso argumento usum ἀμφοιβν
τοῦ μωου. totumq; id consyderatius tractatum, ex-

ploratumq;

Caput V.

Falsum esse, quod Verrius Flaccus in librorum II. quos de obscuris M. Catonis composuit, de seruo receptitio scriptum reliquit.

Caput VI.

Verba hæc ex Atinia lege quod subreptum erit, eius rei æterna auctoritas esto, P. Nigidio, & Q. Scæuolæ uisa esse non minus de præterito furto, quàm de futuro cauisse.

Caput VII.

In sermonibus apud mensam Tauri philosophi quæri, agitariq; eiusmodi solita. Cur oleû sæpe et facile uina rarius congelascant, acetum haud ferè unquam. Et cur aquæ flumiuorum, fontiuq; durentur, mare gelu non duretur.

Caput VIII.

De notis literarum, quæ in C. Cæsa. epistolis reperiuntur, deq; alijs clandestinis literis ex ueteri historia petitis, & quid ουσίαλι sit laconica.

Caput

IX.

Quid de uersibus Virgelij Phauorinus existimarit, quibus in describenda flagratia montis Aetnæ Pindarum poetam secutus est, collataq; ab eo super eadè re utriusq; carmina & dijudicata.

Caput

X.

Quod Plutarchus in libris symposiacis opinionem Platonis de habitu, atq; natura stomachi fistulæq; eius, quæ τραχία dicitur aduersum Erasistratum medicum tutatus est, auctoritate adhibita antiqui medici Hippocratis.

Cap. XI.

De materijs infamibus, quas græci ἀδόξους appellant, à Phauorino exercendi gratia disputatis.

Caput XII.
Quin particula quot, qualesq; uarietates significationis habeat, & quàm sæpe in ueterum scriptis obscura sit.

Caput XIII.
Sententiæ ex Publij nimis selectæ lepidores.

Caput XIII.
Quod Carneades Academicus helleboro stomachũ purgavit, scripturus aduersus Zenonis stoici decreta, deq; natura, medelaq; hellebori candidi, & nigri.

Caput XV.
Anates ponticas uim habere ueneris detegendis potentem, atq; inibi de Mithridatis regis in id genus medicamenti solertia.

Caput XVI.
Mithridatem Ponti regem duarum & uiginti gentium linguis locutum. Quisq; Ennium tria corda habere sese dixisse, quod tres linguas percussisset, Græcam, Oscam, Latinam.

Caput XVII.
Quod M. Varro C. Sallustium historiæ scriptorem deprehensum ab Anio Milone in adulterio scribit et loris cæsum, pecuniãq; data dimissum.

Caput XVIII.
Quid Epictetus philosophus dicere solitus sit hominibus nequam et impuris disciplinas philosophiæ studiose tractantibus, & quæ duo uerba obseruanda præceperit omnium rerum longe salubria.

Caput XIX.
Ex symposio Platonis sumpta uerba numeris coagmentisq; uerborum scite, modulatèq; et apte exercendi gratia in latinam orationem uersa.

Caput XX.

Quibus temporibus post Romam conditam græci Ro-
maniq; illustres uiri floruerint, ante secundum bel-
lum Carthaginiensium. Caput XXI.

CAPITA DECIMIOCTAVI
LIBRI,

Isputationes à philosopho stoico et contra à
d peripatatico arbitro Phauorino factæ, quæsi-
tumq; inter eos, quantum in perficienda ui-
ta beata uirius ualeret, quantumq; esset, in ijs, quæ
dicuntur extranea. Caput I.

Cuiusmodi quæstionum certaminibus saturnalicia ludi-
cra Athenis agitari soliti sumus, atque inibi inspersa
quædam sophismata et ænigmata oblectatoria.

Caput II.

Quid Aeschines rhetor in oratione, qua Thimarchum
de impudicitia accusauit lacedæmonios statuisse dixe-
rit super sententia probatissima, quam improbatif-
simus homo dixisset. Caput III.

Quod Sul. A pol. prædicantem quendam à sese uno Sal-
lustij historias intelligi, illusit quæstione proposita,
quid uerba ista apud Sall. significarent, per incertum
stolidior an uanior. Caput IIII.

Quod Q. Ennius in VII. annali quadrupes eques ac
non quadrupes equus, ut legunt multi, scriptum reli-
quit. Caput V.

Quod Helius Melissus in libro titulum fecit de loquendi

proprietas, quem cum ederet, cornu esse copiae dicebat, rem scripsit neque dictu, neque auditu dignam, cum differre matronam & matrem familias existimauit differentia longe uanissima. Cap. VI

Quae in modum Phauorinus tractauerit intempestiuum quendam de uerborum ambiguitatibus quaerentem. atque ibi quot significationes capiat concio.

Caput VII.

Ὅμοιοτέλεια, καὶ ὁμοίωμα, atque alia id genus, quae ornamenta orationis putantur, inepta esse, & puerilia Lucij quoque uersibus declarari. Cap. VIII.

Quid significet apud M. Catonem uerbum insecunda quodque insecunda potius legendum sit, quam quod plerique existimant insequenda. Cap. IX.

Errare istos, qui in exploranda febre pulsus uenarum pertentari putant, non arteriarum Cap. X.

Verba ex carminibus Furij Antiatii inscite à Cesellio uindice reprehensa, uersusque ipsi, in quibus ea uerba sunt, subscripti. Cap. XI.

Morem istum ueteribus nostris fuisse uerba patiendi mutare, ac uertere in agendi modum.

Caput XII.

Quali talione Diogenes philosophus usus sit, pertentatus à dialectico quodam sophismatico impudenti. Cap. XIII.

Quid sit numerus henniolios, quid epitritos, & quod uocabula ista non facile nostri ausi sunt uertere in linguam latinam. Cap. XIII.

Quod M. Varro in herois uersibus obseruauerit rem

nimis anxie, & curiosæ observationis. Cap. XV

CAPITA DECIMINONI LIBRI.

Esponsio cuiusdam philosophi interrogati,
r quam ob causam maris tempestate pallue-
rat. Caput I.

Ex quinque corporis sensibus duos esse cum belluis ma-
xime communes. Caput II

Quod turpius est, frigide laudari, quam acerbius vi-
tuperari. Caput III

Quamobrem uenter repentino timore effluat, quare e-
tiam ignis urinam laceffit. Caput IIII

Ex Aristotelis libris sumptum, quod niuis aqua potui
pessima sit: & quod ex niue chrySTALLUS concrea-
tur. Caput V

Quod pudor sanguinem ab extra diffundit, timor ue-
ro contrahit. Caput VI

Quid sit obeseum, nonnulla'q; alia prisca uocabula.
Caput VII

Quæstio an arena cœlum triticum pluralia inuenian-
tur, atq; mihi de Quadrigis, inimicitijs, nonnullis
præterea uocabulis an singulari numero compe-
riantur. Caput VIII

Antonij Iuliani in conuiuio ad quosdam græcos lepi-
dissima responsio. Caput IX

Verba hæc præter propter in usu uulgi prodita etiam
Ennij fuisse. Caput X

Ponit uersus Platonis amatorios, quos admodum inuenis

- lusit, dum tragœdijs contendit.* Cap. XI
 Dissertatio Herodis Attici super vi, & natura doloris,
 suæq; opinionis affirmatio per exemplum indocti
 rustici, qui cum rubis fructiferas arbores præcidit.
 Caput XII
 Quos pumiliones dicimus, græce *várovs* appellari.
 Caput XIII
 Contemporaneos fuisse Cæsari, & Ciceroni M. Varro-
 nem, & P. Nigidium ætatis suæ doctissimos Roma-
 nos. Caput XIII

CAPITA VIGESIMI
LIBRI.

- I
 Iceptatio sex. Cælij iuriconsulti, et Pha-
 uorini philosophi de legibus duodecim ta-
 bularum. Caput I.
 Vocabulum sicianum in M. Catonis oratione, quid si-
 gnificet, & quam ob causam L. Acius poeta in græ-
 maticis sicanistas nebuloso nomine esse dixerit.
 Caput II.
 Artificum scenicorum studium, amoremq; inhonestum,
 probrosūmq; esse, & super ea re uerba Aristotelis
 philosophi adscripta. Caput III
 Exempla epistolarum Alexandri Regis, & Aristoteli-
 telis philosophi, ita uti sunt edita.
 Caput IIII
 Quæsitum, atq; tractatum utrum sit rectius dicere ha-
 beo curam uestri an nestrum. Caput V
 Quàm diuersæ græcorum sententiæ super numero

Niohæ filiorum.

Caput VI

De ijs, quæ habere *συμπάτειαν* uidentur cum luna au-
gescente, & senescente.

Caput VII

Qualibus uerbis delectari solitus sit Antonius Iulia-
nus positus in mimiambis, scripsit de innocentia
sua, cum ita dicitur, nunquam uestimenta à populo
posci.

Caput VIII

Quid uocabulum iure manu confectum significet.

Caput

IX

Quid sit sculnæ uerbum positum apud M. Varronem.

Caput

X

Quoniam in hisce Atticis noctibus græcæ difficultes multæ, & uersus, ac loci complures græci erant: ea omnia latina seorsum hic subnectenda curauimus: quando Gellius ipse græcæ tantum citarat: nec latina fecerat. Consulimus autem cum ipsi Gellio, quem integrum, impollutumq; esse uolumus: tum etiã studio sis omnibus: quando et emendati complures loci sunt: qui uitiati admodum erant.

Quæ in quaternione a

ὅποση ψυχῶν καὶ σωμάτων ἀνθρώποις περὶ εὐφύϊαν καὶ ἀρετὴν διαφορὰ,

Quanta sit animorum corporumq; inter homines differentia quo ad ingenium, uirtutemq;

κυρτῶν τὰς σκαζύσας θεωρίας.

Laqueorum speculationes claudicantes.

ἀκώλυτος. ἀνεκβίασος. ἀπαρεμπόδισος. ἐλεύθερος. ἄπυρος. ἀδράμων.

Solutus inuiolatus minime implicatus liber diues felix.

εἰπέ μοι περὶ ἀγαθῶν. καὶ κακῶν ἀκβεῖς.

ἰλιόθεν μεφέρων ἄνεμος κικόνεαι πέλααεν.

τῶν ὄντων τὰ μὲν εἰσιν ἀγαθὰ. τὰ δὲ κακὰ. τὰ δὲ ἀδιάφορα. ἀγαθὰ μὲν ἔν, ἀρεταί. κακὰ δὲ, τὰ μετέχοντα κακίας. ἀδιάφορα δὲ, τὰ μεταξὺ τούτων. πλῆτος. συζυγία. ζῶη. θάνατος. ἡδονή. πόνος. πόθεν οἶδας, ἕτως ἑλλάνικος λέγει ἐν τοῖς ἀγυπτικαῖς. τί γὰρ διαφέρει τῶτο εἰπεῖν ἢ ὅτι διογένης ἐν τῇ ἠθικῇ. ἢ χρύσιππος ἢ κλεάνθης. βεβασάνικας ἐν αὐτῷ, καὶ δῶγμα σαυτῷ πεποίησαι. δείκνυε

πῶς εἶωθαι ἐν πλοίῳ χειμᾶζεσθαι· μέμνησαι ταύτης
τῆς διατρέσεως ὅταν φοβῆσθαι τὸ ἴσιον· καὶ ἀνακραυγῆσαι,
εἰάν σοί τις ἕτω πῶς παρασάθεις εἶπῃ, λέγε μοισὺ ἅπρων
ἔλεγε· μὴ κακία ἐστὶ τὸ ναυαγῆσαι, μὴ τῆς κακίας μετέ-
χον; ἔτι ἄρα ξύλον ἐνσεύσεις· αὐτὸ τί ἡμῖν· καὶ σοὶ ἄνθρω-
πε· ἀπολύμεθα· καὶ σὺ ἐλθὼν παίξεις· εἰσὶ δὲ σε ὁ καίσαρ
μεταπέμφεται κατηγοροῦ μένον;

De bonis cedo, & malis, audis'ne illud?

Ad Ciconas Troia referens me uentus adegit.

Rerum quaedam bona, quaedam mala, quaedam in
differentia sunt. Bona sane uirtutes: quæ uitiū partici-
pant, mala. Indifferetia uero, illa, quæ horum inter-
media sunt, opes, coniugium, uita, mors, uoluptas, la-
bor: unde nosti, inquit? sic Hellenicus in Aegyptia-
cis tradit. Quid enim magis refert ita dicam, an Dio-
genem in moralibus, Chrysippum uel, aut Cleantem?
Hoc itaq; exquisi uisti. decretumq; fecisti tuum. Expo-
ne quonam modo tempestatem in nauis feras, nunquid
eius distinctionis memineris: ubi instrepit, ac stridet
uelum? & reclamabis si quis te ita alloquatur, repe-
te age tu ea, quæ modo aiebas: num sit uitiū nauis
facere? num particeps uitiū sit, an non contra
istum baculum moueas? heus homo, quid tecum ti-
bi? nos perimus, & ipse accedens ludis. Cæsar quoq;
si te delatum accersuerit, quid agas?

εἰδὲ βοῦθῆν τῷ φίλῳ παρὰ τὸ δίκαιον· καὶ μέχρι πό-
σον καὶ πόσα.

Nunquid oporteat contra iustitiã amico subuenire? et
qua fini, & in cuiusmodi?

δὲ μὲν σὺμπράττειν τοῖς φίλοις, ἀλλὰ μέχρι θεῶν.

Opus est me amicis opitulari, sed usq; ad Deos.

ὄυκ οἶδ' ἄρα τὸ τῷ γένει, τιμιώτερον ἦδη, καὶ ὅτι ἄν ἂν μέρος τῆς πρὸς τὸ τιλικὸν θατέρου συνκρινόμενον ἀρετὴν ἔσαι. λέγω δ' ὄιον, ὄυ καὶ χρῦσιον τιμιώτερον χαλκῷ, καὶ τιλικὸν τοῦ χρυσίου πρὸς τὸ τιλικὸν χαλκοῦ μέγεθος ἀντιπαραβαλλόμενον πλέον δόξῃ; ἀλλὰ ποιήσει τινὰ ῥοπὴν καὶ τὸ πλῆθος καὶ τὸ μέγεθος.

Haud satis noui, siquid in hoc genere sit nobilius, et an quaecunq; pars ad quantācunq; alterius partem comparata eligenda magis sit. V erbi gratia, hoc modo, ut et nobilius aere aurum sit: Ὁ αὐρι pars quaelibet portionis cuiuslibet aeris cōparatione, sit pluris, uerū nō nihil discriminis cū numerus, cū magnitudo est ἢ καλῶ μένη χέρης παρὰ τοῖς ἀνθρώποις τῶ- (fiacet. τῶ ἐστὶν ὕψους ἀκριβείας ἐνδέοντι.

Quae gratia apud homines uocatur: hoc quidem est iuris diligentioris loco, et tempore immunitio.

περὶ ψυχῆς

De anima

χείλων ὁ παλαιὸς ἀκύνσας τινὸς λέγοντος. μηδέν ἔχει ἐχθρὸν, ἠρώτησεν εἰ καὶ μηδέν φίλον ἔχει, νομίζων εἰξ ἀνάγκης ἐπακολυθεῖν καὶ συνεπάγεσθαι φιλίας καὶ ἀπεχθείας.

Chilo senior, cum quempriam dicentem audisset, nullum se inimicum habere: an nullum etiam amicum haberet, interrogauit, amicitias, inimicitiasq; iuicem consequi, coniungiq; necesse esse arbitratus.

κόμψι χλαυίς, καὶ μαλακοὶ χιτωνίσκοι

Elegans uestis, Ὁ molles tunicae.

ἀμυσος, ἀγροδίαιτος, ἀπρόσιτος.

Inelegans, agrestis, inaccessus

ποίησεν, ἔσεσθαι, λέξεν, Futurum, dictivum
 ὀφωνία Voculatio
 ἐπιμελεία τῶν λέξεων
 Vocabulorum delectui diligenti

Quæ in quaternione **b**

ἔ παντὸς ἀνδρὸς ἐς κόρινθον ἕσθ ὄπλῆς.
 Non mihi cuiusq; est Corinthum petere.
 μυριάς δραχμάς ἢ τάλαντον
 Decem drachmarum millia uel talentum
 ἔκ ὧν ἔμαί μυρίων δραχμῶν μεταμέλειαν.
 Non emō millibus decem drachmarum penitentiā.
 ἐφυσιογνωμόνει.
 Per naturæ indicia pensiculabat.
 ἀκυστικοί. Auditores.
 ἔχεμυθία, Taciturnitas
 μαθηματικοὶ Disciplinis nascentes
 μαθήματα Disciplinas.
 φυσικοί Naturales.
 ἀθεώρητοι, ἄμυσοι, ἀγεωμέτρητοι,
 A contemplatione geometrica penitus alieni.
 κοινόβιον. Contubernium
 καὶ μετὰ ταῦτα ἡ ξύνοδος ἦν ἀργεῖοι μὲν, καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐντόνως· καὶ ὀρμῇ χυρῶντες· λακεδαμόνιοι δὲ βραδέως καὶ ὑπὸ αὐλοῖς· αὐλητῶν πολλῶν νόμῳ ἔγκραθευῶτων· ἔ τῷ θεοῦ χάριν· ἀλλ' ἵνα ὀμαλῶς μετὰ ῥυθμῷ βαίνοντες προσέλθοιεν· καὶ μὴ διασπασθῆν αὐτοῖς ἡ τάξις ὅπερ φιλοῖ τὰ μεγάλα στρατόπεδα ἐν ταῖς προόδοις ποιεῖν.

Post hæc congressum est. Argui quidem, socijꝫ; acriter, ac cum impetu adorientes. Lacedæmonij contra sub tibiærum præcensione pleno agmine maturantes non adeo diuinæ rei gratia, uerũ ut æquabili, numerosoꝫ; sensim ingressu conuenientes pugná capescerent: nec suos ordines distrahi sinerent, qđ semper amplissimas copias agere, ubi congregandum est, decet.

οἰδ' ἄρ' ἴσαν σιγῇ μένεα πνέοντες ἄχαιοι
ἐν θυμῷ μεμαῶτες ἀλεξέμεναι ἀλλήλοισιν.

Ast ibant taciti spirantes robur Achivi
Inq; uicem auxilium cupida sibi mente ferebant.

διὰ τὴν ἐπειδὴν πολεμεῖν μέλλωσι, πρὸς ὧλόν ἐμβάινωσιν ζῆνα τὸς δειλὸς ἀχιμοϋντας γινώσκωσιν.

Quamobrè ubi commisuri prælium sint, ad tibiæ modulos congregiãtur? ut timidus minus honeste ἀκαθήκοντα Officia (gētes iudicēt.

ἀλλ' ὅτε δὴ ὄπατε μεγίλην ἐκ σῆθεος ἴφ
τέκνον ἐμὸν ποῖον σὲ ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων.

Ast ubi iam magnam fidit de pectore uocem,
Dentis claustra tui uox qualis nata reliquit?

ἀμετροεπῆ ἀκροτόμυθον Loquētē sine iudicio et μο
ἀνοσμα Incompta (δο
ἀμετροεπῆ ἐκολῶα.

Supra modum loquitans conturbabat.

καλεῖν ἄριστος, ἀδυνατώτατος λέγειν.

Blatterare optimus, dicere ineptissimus.

πλωῶνις τοιθησαυρὸς ἐν ἀνθρώποισιν ἄριστος
φειδωλῆς πνέειν δὲ χάρις κατὰ μέτρον ἴσθις.

Optimus est homini linguæ thesaurus, ἔσθις ἰσθις

Gratia quæ parcis mensurat singula uerbis.

ἢ λέγειν δεινός. ἀλλὰ σιγῆν ἀδύνατος,

*Non idoneus ad dicendum, sed ad tacendum im-
probus ἄχαλιῶν σωμαίων, ἀνόμωτε ἀφροσύνας τὸ τέλος δὲ
τυχία.*

Effrenioris, & ex legis dementia, extremum infelicitas occipat.

ἄνθρωπον ἀγριωπὸν ἀθάλαστομον

ἔχοντα ἀχάλινον ἀκρατῆς, ἀπύλωτον,

σύμα περὶ λάλητον κομποφακελορήμονα,

*Hominem a gressu ferocia, ore temerario, effrenato
prodigo petulanti loquacem, futilem, & fusum per
uerborum congeriem, ac fastum.*

Quæ in quaternione *c*

ἀπλατῆς

Longitudo illatabilis

βιωφελῆ.

Vitæ utilia

ἀκυρωτέρω

Minus proprio

ἐκ χειρίων

Manibus temperationem

ἐκ χειρίων

Inducias

τύπους

Formas

ὑπογραφὰς,

Descriptiones

ὀρισμὸς

Definitiones

περὶ ἀοργησίας

De non irascendo uel inrascibilitate

ἀοργησίαν καὶ ἀναλησίαν.

Inrascentiam, & indolentiam

ἀνάλητον καὶ ἀνάσθητον.

Hebetem, ac stupentem

πολλάκις

Sæpenumero

ἔξ ἡλίου εἰς ἡλίον ἔσκηκε ἀσραβέσιρος τῶν πρέμμων.

De sole ad solem erectior spiritibus arborū steterat

Quæ in quaternione d

ἰχθὺν ἴρον,

Discem pauperem

πολλάκι καὶ μωρὸς ἀνὴρ μάλα καίριον εἶπεν.

Sæpe et stultus uir ualde opportunum dixit

ἦνθα μάντις ἀμύμων.

Fari inculpabilis aruiflex

τῶδ' οὐκ ἄκοντε πετέοθην.

Illi haud inuiti uolantur

ἐνθ' οὐκ ἀνὺβρίζοντα ἰδοῖς ἀγαμέμνονα δῖον.

οὐδὲ καταπλώσον τ' οὐδ' οὐκ ἐθέλοντα μάχεσθαι.

Τὺς neq; cernere erat torpentē Agamemnona δῖν

Nec pauidum, nec nolentem decernere ferro

ἴρος τῆ ἀλγούντος ὑπεξαίρεσις.

Hæc est definitio doloris detractio

κατὰ

Secundum

ἑρῆσιν,

Inriuationem

ἀδιάφορα,

Indifferentia

ὑγιὲς νόμιμον διεζυμένον

Sanum legitimum disinctum

ὁ θάνατος ἔδεν πρὸς ἡμᾶς. τὸ γὰρ διαλυθὲν ἀνααιθητῆ.

τὸ δὲ ἀνααιθητῆ ἔδεν πρὸς ἡμᾶς.

Mors nihil ad nos, nam d sfolutum non sentit. quod

autem non sentit nihil ad nos

ὁ θάνατος ψυχῆς καὶ σώματος διάλυσις.

Μοῖς ἀνιμά, & κορποῖς dissolutio

ὁ θάνατος ψυχῆς καὶ σώματος διάλυσις, τὸ δὲ διαλυθὲν ἀνααιθιτῆ. τὸ δὲ ἀνααιθιτοῦν οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς.

Μοῖς ἀνιμά, κορποῖς ἴς; est dissolutio, dissolutum animam non sentit: quod uero non sentit, nihil ad nos.

ὅρος τῶ μεγέθους τῶν ἡδονῶν. ἢ παντὸς τῶ ἀλλῶντος ὑπερίσσις.

Definitio magnitudinis uoluptatum omnis doloris sublatio.

παντὸς τῶ ἀλλῶντος, Omnis dolentis,

παντὸς τῶ ἀλγειῶ

Omnis rei anxiae, & tristis.

λέξεις τηρεῖ.

Dictiones obseruat.

Quæ in quaternione e

συναρέσει

Coagmentatione

ἄλλος ἐπίκτητος γενόμεν. καὶ σώματι πηρὸς,
καὶ πένιν ἴρος. καὶ φίλος ἀθανάτοις.

Seruius Epicetetus fueram, qui corpore mancus,
Pauperie pressus cæcus eram superis.

παραδείσους

Hortos

μελιαῶνες,

Ariaria, niellaria ἴς;

ἀμπελῶνες,

Vineas

λαφνῶνες

Laureta

ἰσονύκτιος,

Aequinoctialis

σημερινὸς,

Aequidialis

θεριναὶ τροπαὶ, καὶ χειμεριναὶ.

A estiva solstitia, & hyberna

ἔτυμολογικοί

Rationem originis uerbi interpretando indagantes.

ἔω ῥέων.

Ab oriente sole fluens.

ἀθρηγενέτην

Serenitatem facientem

ἀπὸ τῆς βοῆς.

A' boati

σὺν δ' αὖρος τ' ἔπεσε ζέφυρός τε νότος τε δ' υσαῖς.

καὶ βορέης ἀθρηγενέτης μέγα κῦμα κυλίνδων

σιμῆς; Euro incubuit Zephyrusq; notusq; furentes,

Sudificusq; simul Boreas mala plurima uoluites.

κακὰ ἐφ' ἑαυτὸν ἔλκων ὡς ὁ καικίας νέφος.

Mala ad sese attrahens, ut Cæcias nubes.

ἀκρόασις ἐπιδεικτική.

Auscultatio sese ostentans.

ἐπ' ἀμφοτέρων ἴν' ἐπίκληρος ἢ μέλλειν καθυδῆσθαι

κατεργάσασα μέγα, καὶ περιβόητον ἔργον

ἐκ τῆς οἰκίας ἐξέβαλε τὴν λυπῆσαν, ἣν βύλετο.

ἴν' ἐπιβλέπωσι πάντες εἰς τὸ κρεωβύλης πρόσωπον.

ἦ τ' αὖ γνώσῃς εἶχέ με γυνὴ δ' ἄσπινα.

καὶ τὴν ὄφιν ὧν ἐκθήσατο ὄνος ἐν πιθήκοις

τί τὸ λεγόμενον ἐστὶ δὴ τῷ το σιωπᾶν βύλομαι.

τὴν νύκτα τὴν πολλῶν κακῶν ἀρχηγόν.

οἱμοὶ κρεωβύλην λαβῆν ἐμέ. καὶ δέκα τάλαντα,

γύναον ἕσα πηχέως. εἴτ' ἐστὶ τὸ φρύγμα.

εἴπως ἀνυπόστατον. διὰ τὸν ὀλύμπιον.

καὶ ἀθηναῖαν ὑδαμῶς παιδιχάριον, θεραπευτικὸν δὲ

λόγον, τάχιον. ἀπαγέσθω δέ τις ἢ ἀρ' ἀντισαγάγοι.

In autem utranq; quandoquidem dotata est: ciberet.

Re confecta magnificat, et negotio inclyto,

Domo illam exturbat, cui male uoluit maxime.

Vt omnes in Creobulæ faciem oculos conuerterent:

Tum me cunctis notum ut faceret uxor heras,
Meoq; demoraretur in uultu, asinus inter simias
fierem,

Quod autem hoc dictum? tacere uolo.

Noctem mali auctorem plurimi.

Me miserum: qui Cleobulam duxi, et talenta decem

Nanam mulierculam, cubitalem, cuius superbia

A deo intolerabilis est. Iouem olympium

Et Minervam testor non ancillulam potius officiosam,
dicto citius

Præsto hanc quissiam abigat quæso: at illam re-
ferat.

ἔχω δ' ἐπίκληρον λαμίαν ἢ κ' εἰρηκά σοι.

τῷτ' ἔχει κυρίαν τῆς οἰκίας. καὶ τῶν ἀγρῶν.

καὶ πάντων ἀντ' ἐκείνης ἔχομεν ἀπ' ὄλων χαλεπῶν.

καλεπώτατον. ἅπανσι δ' ἀργαλέα ἐστὶν ἢ κ' ἐμοὶ μόνῳ,

ἢ ᾧ πολὺ μᾶλλον θυγατρὶ. πρᾶγμα

ἄμαχον λέγεις ὃ οἶδα

Lamiam hereditariam duxi, quod non dixerā tibi

Tum uero domus, atq; agrorum heras.

Vniuersorumq; illius loco, hei quādam miserum et
graue?

Difficillimum immo. At omnibus molesta est, non
soli mihi,

Filio multo magis filiæq; prouinciam

Inexpugnabilem dicas certo scio.

ὡ τρὶς κακοδαίμων ὅς τις ὦν πένης γαμῆ

καὶ παιδοποιῆ. ὡς ἀλόγιστος ἔσ' ἀνὴρ.

ὅς μήτε φυλακὴν τῶν ἀναγκάων ἔχει.

ἢ μητ' ἀνατειχίση εἰς τὰ κοινὰ τῷ βίῳ.

ἔπαμφίεσθαι δύναται τῦτο χρήμασιν·
 ἀλλ' ἐν ἀνακατακλιπῶ καὶ ταλαιπώρῳ βίῳ,
 χειμαζόμενος (ἠτῶν μὲν, ἀνιαρὸν δ' ἔχων τὸ μέρος,
 ἀπάντων ἀγαθῶν ἔδυνάμενος.
 ὑπερὶ γὰρ ἐνὸς ἀλεξῶν ἀπαντας νυθεῖω.

Quam extreme infelix quisquis in egestate uxorem ducat

Et quaerit liberos, hei quantum est insciens sui.

Quisq; neq; necessarium studium rerum gerit:

Nisi quantum aliquid iugiter in uita deterat.

Neq; (licet res cogat) tectum praebere quit sibi:

Sed inops domo in erumna uitam trahit,

Hyemem tolerans male, miseriae omnis socius:

Bonorumq; uniuersorum inforis, ac carens

Unum equidem cum opprobrians, cunctos monitos nolo.

Quae in quaternione f

ἰσολογίαν Proportionem

ἀνωμαλίαν. Inaequalitatem

ἀνωμαλία Inaequalitas

ξανθὸς δὲ καὶ πυρρὸς. καὶ ἐρυθρὸς. καὶ φοινικοῦς.

Flauus autem, & rubeus, & rubidus, & fuluus,

& rupeus.

καὶ εὐκλειαν ἐπ' ἀρετῇ ἀμφήρισον ἔθνηκας.

Et uirtute tua facta est uictoria uirtutis

ἑώρων δὲ αὐτὸν φίλιππον πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ ἀγὼν, ὑπὲρ

ἀρχῆς, καὶ δυνασείας, τὸν ὀφθαλμὸν ἐκκεκομμένον, τὴν

πλῆν καταγῶτα, τὴν χεῖρα, τὸ σκέλος πεπηρωμένον.

πάν ὅτι ἂν βυλιθῆ μέρος ἢ τύχη τῷ σώματι παρελέ-
σθαι τῷτο προιέμενον, ὥστε τὸ λοιπὸν μετὰ τιμῆς καὶ δό-
ξης ᾗν.

Videbam etiā ipsum Philippum quo cum certemus,
pro imperio principatūq; oculo effossum, humero fra-
ctum, manus, crurēq; oblæsum, omne deniq; corporis
membrum, quod fortuna auferre uoluisset, id ul-
tro offerentem, ut de cætero uitam cum honore, &
gloria ageret.

πάν ὅτι ἂν βυλιθῆ μέρος ἢ τύχη τῷ σώματι παρελέ-
σθαι τῷτο προιέμενον.

Omne deniq; corporis membrum, quod fortuna au-
ferre uoluisset: id ultro offerentem, ut de cætero uitā
cum honore, & gloria ageret.

ἴνθα νότος πόντοιο λυδῶνα εἰς λάαν ὠθεῖ

Auster ubi insanas urget sub saxa procellas.

καὶ βορέης αἰθριγενέτης μέγα κῦμα κυλίνδων.

Sudificusq; altos Aquilo rotat impete fluctus.

λάαν ὠθεῖ.

Lapidem propellit.

λάαν ἄνω ὠθεῖ.

Lapidem sursum propellit.

Quæ in quaternione

g

ἑβδομάδα

septimanam

πλειάδας

Pleiadas

πόλους

Polos

κριώτι

Pertusa

τὴν διὰ τεσσάρων συμφωνίαν,

Per quaternariam consonantiam.

ἑπτὰ πόλεις διερίζουσι περὶ ῥίζαν ὁμήρου,
 σμύρνα. ῥόδος. κολοφῶν. σαλαμίν ἴος. ἄργος. ἀθῆναι.
 Septem urbes certant de stirpe insignis Homeri
 Smyrna, Rhodos, Colophon. Salamin. Ius. Argos.
 Athenæ.

τὴν περὶ ὀρόπου δίκην
 De oropo causam dicentem.

Quæ in quaternone h

περὶ τροφῆς. De alimento
 πόσος ὁ τῆς τῶν ἀνθρώπων κησείως χρόνος.
 Quantum est hominum gestationis tempus
 γυνὴ κησεία δέκα μηνος.

Mulier decimestris parit.

περὶ τροφῆς, De alimento.
 ἔστι δὲ καὶ ἔκ ἐστιν ὀκτάμηνος γένησις.

Est autem, ἢ non est octimestris partus
 ἔστι μὲν φαινόμενα ὡς ζῶα μετὰ τὴν ἔκτροσιν, ἔκ ἐστι
 δὲ ὡς θνήσκοντα μετὰ ταῦτα. καὶ ἐστὶν οὖν φαντασία
 μὲν παραυτίκα ὄντα. δύναμις δὲ ἔκ ἐστι.

Apparent quidem veluti animalia post abortum: sed
 nequaquam sunt. qui ppe statim vita excedant. itaq;
 esse quidem tantisper imaginantur: sed potentia non
 sunt.

ὁ διαεία. Vlissea
 ὄνοι λύρας, A fins ad lyram.
 κατ' ἀριστοτέλη Secundum Aristotelem.

χῶρεν ὕν φιλότητι, περιπλομένε δ' ἐνιαυτῶ
 τέξῃς ἀγλαὰ τέκνα, ἐπεὶ οὐκ ἀποφώλιοι ἐυναῖ
 ἀθανάτων.

Nunc gaude dilecta: ast cum se euoluerit annus
Illustres (neq; enim diuinum cubilia uana)
Natos nicha dabis

περιπλωμένον ἐνιαυτῷ, Voluente anno
γίνεται δὲ ἐν τούτοις καὶ πλείω. καὶ ἐλάσσω. καὶ ὅλου
κατὰ μέρος. καὶ εἶπομεν δὲ καὶ πλείω πλειόνων. καὶ ἐ-
λάσσω ἐλασσόνων.

In hisce uero & plura fiunt, & pauciora, & ex to-
to, & per partes. Dicimus etiam plura pluribus, &
pauciora paucioribus

τίμων Timon

σίλλος Sillus

τίμωνος Timonis

καὶ σὺ πλάτων καὶ γὰρ σε μαθητὴν ὁ πόθος ἔχει.

πολλῶν δ' ἀργυρίων ὀλίγην ἡλλαξας βίβλον

ὅθεν ἀπαρχόμενος γράφειν ἐδιδάχθης.

Τίς; Plato. Nam discipulum te dira cupido

Abstulit. exiguum redimis grandi ære libellum,

Scribere per quæ orsus prædoctus abinde fuisti.

ἵπποκύων Equi catella

περὶ νωθοῦ De edentulo

Quæ in quaternione i

πάλλαξ, Concubina

ἢ δὲ κακὴ βυλὴ τῷ βυλάσαντι κακίση.

Consultum male consultori pessima res est.

καὶ κυάμων ἀπὸ χειρας ἔχει ἀνιώντων ἐδεσθαι

κ' ἀγὼ πυθαγόρας ὡς ἐκέλευε λέγω.

▲ fabulός; manus tristante amouit edentes

Нос, ut Pythagoras iusserat, ipse loquor
πυθαγόρας δὲ τῶν ὀσπρίων μάλιστα τὸν κύαμον ἐδαι-
μασε λίαν κινητικόν τε γὰρ εἶναι, καὶ διαφορητικόν.
διὸ καὶ μάλιστα κέχρηται αὐτῷ.

Cum dicat Pythagoras in leguminibus fabam prae-
cipue approbavit. motum enim maximo excitat, et al-
num aet, quia obrem ea maxime utitur.

δειλοὶ πάνδειλοι κύαμων ἀπὸ χεῖρας ἐλέσθαι.

Ah miseri à cyamo miseri subducite dexteras.

ᾧ τὸ κυεῖν δεινοί. καὶ αἵτιοι τοῦ κυεῖν.

In ferendo utero validi causa est; uteri ferendi
ἀριστοτέλης δὲ, μήτρας. καὶ καρδίας, καὶ ἀκαλύφης.
καὶ τοιούτων ἄλλων ἀπέχεσθαι φησι τὸς πυθαγορικούς.

χρησθαι δὲ τοῖς ἄλλοις ἀκαλύφῃ

Aristoteles à uilna, corde & marina urtica, atq; id
genus quibusdam alijs abstinere Pythagoricus dicit,
caeterorum autem usum habuisse.

περὶ λοιμῶν ἢ λογικῶν κανῶν.

De pestibus, aut rationalium regula.

δυσχερές, χαλεπὸν Difficile, & arduum

Quæ in quaternione K

τὸν ἥπῳ λόγον κρείττω ποιεῖν.

Causam inferiorem superiorem efficere

ὡς ἄνθρωπε μὴ κτῆνε κροῖσον.

Neus homo ne ocide Croesum

Quæ in quaternione I

ἀντισρέφοντα

Reciprocum

ἤτοι καλήν ἔξεις ἢ αἰσχράν, καὶ ἢ καλήν, ἔξεις κοινήν.
εἰ δὲ αἰσχράν, ἔξεις ποινήν. ἐκότερον δὲ οὐκ ἀγαθόν, ὅ
λυπέον ἄρα.

*Aut pulchram ducēs, aut deformem. si pulchram,
habebis communem, sin turpem habebis pœnam, neu
trum autem bonum. non est igitur ducenda uxor.*

εἰ μὲν καλήν ἔξω, οὐχ ἔξω ποινήν, ἢ δὲ αἰσχράν, οὐχ ἔ
ξω κοινήν, γαμυτέον ἄρα.

*Si formosam ducam, non habeo pœnam, sin deformē
non habebo communem. ducenda igitur uxor.*

ἀντίστροφον, *Reciprocum*

πρότασις. *Propositio*

ἤτοι καλήν ἔξεις, ἢ αἰσχράν,

Aut pulchram ducēs, aut turpem

κοινή. *Communis*

ποινή. *Pœna*

σερητικὸν μόριον *Privantem particulam.*

ἄσώματον, *Incorporeum*

τὸ δρώμενον ἢ πάσχον σῶμά ἐστι.

Aut efficiens, aut patiens corpus est

τὸ τριχῆ διαστατόν.

Triplici dimensione distans

ἔχ ἀπλῶς πληγὴ αἰέρος ἐστὶν ἢ φωνή. πλήττει γὰρ τὸν αἰέ
ρα καὶ δάκτυλος πηραγόμενος. καὶ ἔδῃ πω ποιεῖ φω
νὴν. ἀλλ' ἢ τόση πληγὴ. καὶ σφόδρα. καὶ τόση δὲ ὡς τε
ἀκουσὴν γενέσθαι.

*Non simpliciter plaga aeris uox est, nam digitus con
tractus quoq; aerem percutit: non ita tamen uocē fa
ciat. sed quanta plaga, et uehemens, et tanta, ut au
dibilis fiat.*

ῥῶμα

ῥῶμα λόγων	Flumen uerborum
ἐπιμερὶς	Diarium
βάρβαρον,	Barbarum
σολοῖκον	Solacium

Quæ in quaternione m

εἰ τῶν ἀνθρώπων νόσοι κατὰ φύσιν γίνονται.

An hominum morbi secundum naturam proueniāt.
κατὰ παρακολούθησιν.

Per sequelam

περὶ προνοίας *De prouidentia*
ἡ μαρμίνην, *Fatum*

φυσικὴν σύνταξιν τῶν ὅλων ἐξ αἰδίου τῶν ἐτέρων τοῖς
ἐτέροις ἐπακολουθῶντων καὶ μετὰ πολὺ μὲν ὄν ἀπαρα-
βάτως ἕως τῆς τοιαύτης συμπλοκῆς.

Naturalem quendam ordinem omnium rerum, &
æterno alijs ad alia consequentibus, & incommutabi-
li manente eiusmodi complicatione

ὑπὸ τῶν πυθαγορέων οὕτως ἤρηται.

γνώσῃ δ' ἀνθρώπος ἀνθαίρετα πῆμαθ' ἐλόντας

ὡς τῶν βλαβῶν ἐκείσιν παρ' αὐτοῖς γινομένων, καὶ καθ'
ὁρμὴν αὐτῶν ἀμαρτανόντων τὲ καὶ βλαπτομένων, καὶ
κατὰ τὴν αὐτῶν δianoian καὶ πρόθεσιν.

Quamobrem à Pythagoreis sic dicitur

Nosces homines spontaneas haurire calamitates

Quasi detrimenta singulis à seipsis fiant, & suo im-
petu delinquant, & in incommoda ruant sua, et ex
sua electione & intentione

ὡ πόποι· οἶον δ' ἄνυ θεοῦ βροτοὶ αἰτιοῦνται.

ἔξ ἡμέων γὰρ φασὶ κακ' ἔμμεναι, οἳ δὲ καὶ αὐτοὶ
σφῆσιν ἀτασθαλίῃσιν ὑπὲρ μόρον, ἀλγ' ἔχουσι.

Hei mihi quid damnant mortales numina caeli,
Esse aiunt etenim per nos mala, cum tamen ipsis
V e cordi praeter fatum sint mente dolores.

Δὶς παῖδες οἱ γέροντες. Bis pueri senes

τὴν δ' οἰωνοῖσι ταυτεπέρυγαι κελόεις

παίθεσθαι, τῶν ἕτι μετατρέπομαι οὐδ' ἀλεγίζω.

Me tu praepetibus patere uolucris ipsis

Mandas: quas eadem tempesta, animoq; reciso-

πολυῖτωρ

Multiscius

Quae in quaternione n

τὴν ἐξαίφνης φύσιν Repentinam naturam

παρμενίδης

Parmenides

τὸ γὰρ ἐξαίφνης τοιῶτόντι ἔοικε σημαίνων. ὡς ἐξ ἐκείνου
μεταβάλλον ἕξ ἕτερον.

Repente enim tale uidetur quippiam significare, quod
in alterum transeat.

τραγήματα.

Bellaria

νοθεσία

Commonitio

κόλασις,

Animaduersio scilicet, & punitio

παραίνεσις

Monitio

τιμωρίαν

Poenam

παράδειγμα

Exemplum

προσῆκει δὲ παντί, τῷ μὲν τιμορουμένῳ ὑπ' ἄλλῃ ὄρ
θῶς τιμωρῆμένα βελτίων γίνεσθαι. καὶ ὀνίζασθαι. ἢ πα
ράδειγμα ἄλλοις γίνεσθαι. ἵνα ἄλλοι οἱ ὀρῶντες πάχοντα
φοβούμενοι βελτίους γίνωνται.

Id est autem commeniens, ut qui plectitur ab alio re-

*este puniente melior fiat, & utilitatem capiat: aut e-
xemplo cæteris sit: quo uidentes alij male affectum
præ metu reddantur meliores.*

παραιτῶμαι

Deprecor, exciso.

ἀναγώγως,

Dixiter

εἰ γὰρ σε ἐμέλειν, ὡς σὺ φῆς κτείνην πόσις.

χρὴ καὶ σὲ μέλλειν, ὡς χρόνος παρῆν δῆθεν.

Nam si te oacisurus erat, ut tu ais, maritus, te

*quoq; oacisurum esse oportuit: ut quando tempus
interponeretur.*

Quæ in quaternione 0

αἰσθήσεις,

Sensus

ὄψιν,

Visum

ἀκοὴν,

Auditum

γεύσιν,

Gustum

ἀφῆν,

Tactum

ὄσφρησιν

Odoratum

περὶ μνήμης

De memoria

τὴν δὲ ἀφῆν, καὶ τὴν γεύσιν πάντα ἔχει, πλὴν τῶν
ἀτελεῶν ζώων.

*Tactum uero, & gustum omnia habent præter ani-
mantium imperfecta*

καὶ αὐτὸς δῆν εἶδεν περὶ δικαιοσύνην Δελφῖνα ἑρῶν-
τα παιδὸς, καὶ πρὸς παιδικὴν ἐπιθόμενον φωνήν. ἀ-
τὰρ οὖν καὶ προσνηχόμενος ὁ ἰχθύς, ἀνεδέχετο σὸν
παῖδα ἐπὶ τῶν νῶτων. καὶ τὰς ἀκάνθας περιτέλλον ἴ-
να μὴ τὸν τοβοῦμενον χρωτὰ ἀμύξει. καὶ ἰππιδὸν πρὸ

ριβεβηκότα μέχρι διακοσίων ἀνῆγε σαδίων. ἔξεχθητο
 ἢ ἄρα ἠρώμη· καὶ πᾶσα ἢ ἰταλία θεάσασθαι ἰχθῦν νη
 χόμενον ὑπὸ ἔρωτος.

Et quidem nos vidimus apud Puteolos delphinum
 amantem mire puerum inclamatum à puero acuri:
 Quinetiam adnatans dorso puerum admittebat: ita
 ut pinnae aculeos, uelut uagina conderet, ne dile-
 ctum sibi corpus laceraret: receptumq; equitis modo
 insidentem per magnum æquor p̄ ducenta stadia de-
 ferret. Roma igitur, omnisq; Italia confluxerat: ut pi-
 scem amoris causa uectorem pueri spectaret.

ἄσωτον,	Prodigum,
ἢ ἀκόλαστον,	Vel libidinosum,
ἢ ἀχρεῖον,	Vel inutilem,
ἢ ἀχρηστον,	Vel inutilem
ἢ κακότροπον,	Vel improbum,
ἢ μιαρὸν	Vel scelestum:
χειριδωτοῖς,	Tunicatis
χειριδωτοῦς	Tunicatas
χαρακτῆρας	Formas
ἄδρὸν, ἰχθῶν, μέσον.	
Sublime, tenue, medium	

Quæ in quaternione ϕ

περὶ ἐδεσμάτων De edulijis
 ἐπεὶ τί δὲ βροτοῖσι πλὴν δυν̄ μόνον
 δημήτερος ἀκτῆς· πώματος, θ' ὑδροχόου
 ἅτινα παρέσι καὶ πέφυχ' ἢ μάς τρέφειν
 ὧν ὄνη ἀπαρκεῖ πλησμονὴ τρυφῇ δέ τοι
 ἄλλων ἐδεσῶν μηχαναῖς θηρώμεθα.

Nos quid mortalibus sit usus præter duo illa modo
Cereris munus, & aquæ poculum? quæ adsunt, ac
nos queunt alere, quorum saties nunquam est: luxus
autem sunt cæterarum epularum indagines

ἢ δ' ἑτέρι θεῖρι προρέει ζῆνυα χαλάζει

ἢ χιόνι ψυχρῆ ἐξ ὕδατος κρυτάλλω,

Grandinis est similis, ruit æstate altera, uel iam

Prægelidis niuibis, aut glaciei humore coactæ

λάαν ἄνω ὠθεῖν ἐσκε ποτὶ λόφον.

Saxum sursum impellebat ad cunulium

ἐμποδῶν ἔχειν, Incurrere aliquid

ἐμποδῶν ποιεῖσθαι.

Avertere, atq; depellere

εἰς ἄρτους In panes

ἀξιος οὖν ἐστὶν ἀργυρίου.

Dignus igitur est argento

Quæ in quaternione ¶

ἀνήνοος Qui non audierit

ἀνθρωποφάγους Carne humana uescentes

σαρμὸς ἀσταθὲς κατόρθημα.

Corporis constantem habitum

μανεῖν μάλλον, ἢ ἠσθεῖν.

In sanietem potius quàm oblectarer

ἠδονῆς τέλος πόρνῆς δόγμα. ἀπέσω πορνεία ἔδ' ἐν πόρ-
νῆς δόγμα.

Voluptatis finis meretricis decretum est. tolle uenerē,
nullum meretricis erit decretum.

τὸν γὰρ μυρίων καὶ πεντακισχίλων χλαμύδων δέο με

τον οὐκ ἔστι μὴ πλεόνων δεῖσθαι, οἷς γὰρ ἔχω προσδε-
μένος ἀφελῶν ὧν ἔχω, ἀρκῆ μαι οἷς ἔχω.

*Enimvero qui decem millibus, & quindecim milli-
bus uestimentorum egeat, is quo minus indigeat fie-
ri non potest: cum enim plus quàm habeam, egeo,
detrahens ex ὑς, quæ habeo, acquiesco.*

βόαλλε καὶ μάλλοισι τὸν ἀπόλον ἀ κλεαρίστα
τὰς αἴγας παρελῶντα καὶ ἄδ' ὅτι ποππυλιάσθης.

*Me petit potius caprarium Clearistæ filia
Capras propellētem, et si uideat qd canit, insinuat
Illud hoc loco notandum char. 124. post uersum*

*τὰς αἴγας παρελῶντα, addendum esse,
Malo me Galathea petit lasciuia puella,
Et fugit ad salices, & se cupit ante uidcri.
Illud quoq; alio in loco animaduertimus caute omis-
sum, quod est in græco uersu dulcissimum.*

τίτυρε μὴν τὸ καλὸν πεφιλᾶ μένε βόσκε τὰς αἴγας.
καὶ ποτὶ τὰν κράναν ἄγε τίτυρε, καὶ τὸν ἐνόρχαν,
τὸν λιβυκὸν κνάκωνα φυλάσσειο, μὴ τυκορυφῆ.

*Pasce adamate mihi pulchre heus Tityre capras
& potum ad fontes age Tityre: sed coleatum*

*Ηὕπερ ἀφ' ἡμῶν, τι σὺ μὲν ἄγε, ne cornua uibret
οἷσι ἄρτεμις εἶσι κατ' ἕρεος ἰοχέαιρα.*

ἢ κχτατηνύγετον περιμήκετον, ἢ ἐρύμανθοσ.

τερπομένη κἀπροισι καὶ ὠκέαισ ἐλάφοισσ
τῆ δὲ θ' ἄμα νῦμφαι κῆραι διὸσ ἀγιόχοισ
ἀγρόνομαι παίζουσι, γέγηθε δέτε φρένα λιτώ.

πασίων δ' ὑπερ ἠγεκᾶρη ἔχθρ, ἢ δ' ἰ μέτωπα.

ῥεῖα δ' ἀρίγνωτι πέλεται. καλλὰ δὲ τε πᾶσαι.

ὡς ἢ γὰρ μφιπὸλοισι μετέπρεπε παρθένος ἀδ' μῆς.
 Montibus it qualis studiosa Diana pharetræ
 Aut per Taygeti spatiosa iugæ, aut Erymanthi
 Et nunc gestit apro, nunc ceruo diua uolucris
 Stant circum nymphæ a grestes Ioue cœlite natæ
 Ἰνῆ; agris ludunt: Latonæ pectora gaudent.
 Fronte dea ante omnes ceruice prominet alta:
 Et pulchras omnes inter clarissima fulget.
 Talibus in famulis uirgo intemerata decebat.
 ζέγηθε δ' ἐτεφρένα λιτώ.

Latonæ pectora gaudent

ῥ' εἶα δ' ἀριγνώτη πέλεται καλαὶ δέ τε πᾶσαι.

Pulchras omnes inter clarissima fulget.

-παρθενικὴν ζώνην, καὶ λέκτροιο θεομόν.

-καὶ ἔργα φιλοτήσια.

πὸν μὲν ἀρ' ἐν τρίτοισι κατόνασαι ἐν λεχέεσσιν,

Virgineum soluit cæstum, legemq; cubilis

Et minus amoris.

Ἰνῆ; toris illi sculptis cepere soporem

Quæ in quaternione

ἄπορον

dubium

τρίτον καὶ τέταρτον

Quartum et quintum

τὴν ἐῖσω θάλασσαν

internum mare

Quæ in quaternione

ἀνατομὰς

dissectiones

σπῆνδε βραδέως

festina tarde

ἀρχύτας παραντίνος φιλόσοφος ἅμα καὶ μηχανικός ὢν

ἔποίησεν περισερᾶν· ξυλίην πετομένην, ἣτις εἶποτέ πα-
θήσειεν ὅτι ἔτι ἀνίστατο μέχρι γὰρ τούτου.

Architas Tarentinus philosophus pariter et mecha-
nicus uir columbam ligneam fecit uolantem, quæ si
minquam subsedisset, præterea non exurgēbat. ha-
cenus enim.

σὺ δὲ μὴ λέγε ὡς γέγονεν ὕψω πολλάκις, ἀλλ' ὅχι ὡς
προσῆκει γίνεσθαι· ὅ γὰρ ἔτι πώποτε μὴ κατὰ τοὺς νό-
μους ἐποράχθη. ὅ δὲ τοῦτο ἐμιμήσω. διὰ τοῦτο ἀπο-
φύγοις ἀνδρακάως. ἀλλὰ πολλῶ μᾶλλον ἀλίσηοιο. ὡς
πὲρ γὰρ εἶτις ἑάλω. σὺ ταῦτα οὐκ ἀν' ἐγραψας οὕτως ἀν
σὺ νῦν ἀλῶς, ἄλλος οὐ γράφει.

Verū ne dicas sic esse actum sæpenumero: sed hoc fie-
ri sic dicere non enim siquid aliquando contra leges
actum iam est: tu quæ id se citus es, propterea iure queas
evadere: quin immo eo magis iaculo in te debeat sta-
tui: ut enim si prius in aliquem foret animaduersum:
tu minime hæc scriberes: ita si ipse in præsentia punie-
ris: nequaquam deinceps alius scribet.

φιλοσοφία γὰρ τοι ἐστὶν ὡς Σώκρατες, χάριεν ἀντις αἰ-
τοῦ μετρίως ἀφίηται ἐν τῇ ἡλικίᾳ. εἰάν δὲ περαιτέρω
τοῦ δέοντος ἐνδιατρίψῃ, διαφορὰ τῶν ἀνθρώπων. εἰάν
γὰρ καὶ πάνυ εὐφυὴς ἢ καὶ πόρρω τῆς ἡλικίας φιλοσο-
φῇ, ἀνάγκη πάντων ἀπφρονέγεγονέναι ἐστὶν, ὧν χρὴ ἐμ-
πφρον εἶναι, τὸν μέλλοντα καλὸν, κάθαρόν καὶ ἀδόκι-
μον ἔσεσθαι ἀνδρα. καὶ γὰρ τῶν νόμων ἀπφροὶ γίγνον-
ται τῶν κατὰ τὴν πόλιν, καὶ τῶν λόγων. οἷς δ' εἶ χρώ-
μενον ὁ μιλιγνέν τοῖς συμβολαίοις τοῖς ἀνθρώποις, καὶ
ἰδία καὶ δημοσίᾳ. καὶ τῶν ἡδονῶν τε, καὶ ἐπιθυμιῶν
τῶν ἀνθρωπέων, καὶ συλλήβδην τῶν ἡθῶν παντάπα-

σιν ἄπειροι γίγονται. ἔπειδ' ἂν οὖν ἔλθωσιν εἰς τινὰ ἰ-
δίαν ἢ πολιτικὴν πρῶξιν, καταγέλαστοι γίγονται. ὡς-
πέρι γε οἶμαι οἱ πολιτικοὶ, ἔπειδ' ἂν αὖ εἰς τὰς ὑμετέρας
διατριβὰς ἔλθωσι καὶ τοὺς λόγους, καταγέλαστοί ῥσι-
συμβαίνει γὰρ τὸ τοῦ Ὀυριπίδου, λαμπρὸς τέ ἐστιν ἕκα-
στος ἐν τούτῳ, καὶ πῖ τοῦτ' ἐπίγεται, νέμων τὸ πλείστον
ἢ μέρας τούτῳ μέρω, ἵν' αὐτὸς αὐτοῦ τυχεῖαν βέλτι-
στος ὦν ὅπου δ' ἂν φῦλλος ἦ, ἐν τῷθεν φύγει, καὶ λοιδο-
ρῆ τούτῳ. τὸ δ' ἕτερον ἐπαινῆ εὐνοίᾳ τῆ ἑαυτοῦ. ἡ γού-
μενος οὕτως αὐτὸς ἑαυτόν. ἐπὶ γῆν. ἀλλ' οἶμαι τὸ ὀρθό-
τατόν ἐστιν, ἀμφοτέρων μεταχθῆν. φιλοσοφίας μὲν ὅ-
σον παιδείας χέριν, καλὸν μετέχην. καὶ ἔκ αἰχρὸν μὴ
ρακίῳ ᾗ οὔτι φιλοσοφῆν. ἔπειδ' ἂν δὲ ἦδη πρεσβύτερος
ὦν ἄνθρωπος, ἔτι φιλοσοφεῖ, καταγέλαστον ὡς Σωκράτες
τὸ χρῆμα γίγνεται. καὶ ἔγωγε ὁμοίωτατον πᾶσι πρὸς
τοὺς φιλοσοφοῦντας, ὡς περὶ πρὸς τοὺς φελλιζομένους
καὶ πᾶζοντας. ὅταν μὲν γὰρ παιδίον ἴδω ὃ ἔτι προ-
σῆκει διαλέγεσθαι οὔτω φελλιζόμενον καὶ πᾶζον, χάρ-
ω τε καὶ χαίριέν μοι φαίνεται καὶ ἐλαυθέριον, καὶ πρέ-
πον τῆ τοῦ παιδίου ἡλικίᾳ. ὅταν δὲ σαφῶς διαλεγο-
μένου παιδαρίου ἀκούσω, πικρόν τι μοι δοκεῖ χρῆ-
μα εἶναι, καὶ ἀνία μου τὰ ὦτα. καὶ μοι δοκεῖ δουλοπρε-
πές τι εἶναι. ὅταν δὲ ἄνδρὸς ἀκούσῃ τις φελλιζομέ-
νου, ἢ πᾶζοντα ὄρα, καταγέλαστον φαίνεται καὶ ἄναν-
δρον, καὶ πληγῶν ἄξιον. ταυτὸν οὖν ἔγωγε τοῦτο πᾶ-
σι καὶ πρὸς τοὺς φιλοσοφοῦντας. περὶ νέῃ μὲν γὰρ
μειρακίῳ ὄρων φιλοσοφίαν, ἄγχα, καὶ πρέπειν μοι
δοκῆ, καὶ ἡγούμαι ἐλεύθερόν τινά τοῦτον τὸν ἄνθρω-
πον. τὸν δὲ μὴ φιλοσοφοῦντα ἀνελεύθερον. καὶ οὐδέ ποτε
οὐδένηός ἀξιῶσονται ἑαυτὸν, ἔτε καλοῦ ἔτε γενναίου

πράγματος. ὅταν δὲ δῆ πρεσβύτερον ἴδω ἔτι φιλοσο-
φοῦντα καὶ μὴ ἀπαλλαττόμενον, πληγῶν μοι δοκῆ ἢ
δὴ δῆσθαι ὡσωκρατες οὗτος ὁ ἀνὴρ. ὁ γὰρ νῦν δὴ ἔλε-
γον ὑπάρχῃ τούτῳ τῷ ἀνθρώπῳ καὶ πάνυ ἐφυῆς ἢ, ἀν-
ἀνδρῶ γενέσθαι φύγοντι τὰ μέσα τῆς πόλεως, καὶ τὰς
ἀγορᾶς, ἐν αἷς ἔφη ὁ ποιητὴς τοὺς ἀνδρας ἀριπρεπῆς
γίγνεσθαι. καταδεδυκότες δὲ τὸν λοιπὸν βίον βιώναι με-
τὰ μεираκίων ἐν γωνία τριῶν ἢ τεπάρων, ψιθυρίζον-
τα. ἐλεύθερον δὲ καὶ μέγα καὶ ἰκανὸν μὴ δεῖποτε
φθέγγεσθαι. ἐγὼ δὲ ὡ σωκρατες πρὸς σὲ ἐπιεικῶς ἔχω
καὶ φιλικῶς. κινδυνῶν οὖν πεπονθέναι νῦν ὅπερ ὁ ζῆ-
θος πρὸς τὸν ἀμφίονα ὁ ἀριπίδου, οὗπερ ἐμνήσθην.
καὶ γὰρ ἐμοὶ τοιαῦτ' ἔφη ἀπέρχεται πρὸς σὲ λέγειν
οἷα περ ἐμῆνος πρὸς τὸν ἀδελφόν. ὅτι ἀμελῆς ὡ σω-
κρατες ὦν δῆ σε ἐπιμελλῆσθαι. καὶ φύσιν ψυχῆς ὡσεὶ
γενναίαν μεираκίῳδει τινὶ διαπρέπει μορφώματι.
καὶ οὗτ' ἂν δίκης βυλλῆσι προθῆ ἂν ὀρθῶς λόγον, οὗτ' ἔ-
κός καὶ πιθανὸν ἂν λάβοις, οὐδ' ὑπερ' ἄλλων νεανικὸν βῆ-
λων μα βουλόσαιο. καὶ τοι ὡ φίλε σωκρατες, καὶ μοι
μὴδὲν ἀχθεσθῆς σὺνδία γὰρ ἐρῶ τῆ σῆ, οὐκ ἀχρὸν δοκῆ
σοι ῆναι οὕτως ἔχειν, ὡς ἐγὼ σε οἶμαι ἔχειν. καὶ τὸς ἄλ-
λῶς τὸς πόρρω ἀφ' φιλοσοφίας ἐλαύνοντας, νῦν γὰρ ῆτις
σπλαγμόμενος, ἢ ἄλλῶ ὅτι ἔν, ῆς τὸ δεσμητήριον ἀπά-
γοι, φάσκων ἀδικῆν, μὴδὲν ἀδικῶντα, οἷαδ' ὅτι ἔν ἂν
ἔχῃς ὅτι χράσαιο σαυτῷ. ἀλλ' ἰλιγίως ἂν καὶ χασμῶς,
ἔν ἔχων ὅ, τι ῆποις. καὶ ῆς τὸν δικαστήριον ἀναβάς κατι-
γόρη τυχῶν πάνυ φάμλα καὶ μοχθηρῶ, ἀποβάοις ἂν ῆ
βύλοιτό σοι θανάτῳ τιμᾶσθαι. καὶ τοι πῶς σορον τῆ τῶ
ἔστιν ὡ σωκρατες, ῆτις ἀρυα λαβῆσα τέχνη φῶτα, ἔθι-
κε χείρονα, μήτε αὐτὸν αὐτῷ δυνάμενον βοηθεῖν. μὴ

δ' ἐκσωσαι ἐκ τῶν μεγίστων κινδύνων, μή τε ἑαυτὸν,
μή τε ἄλλον μισθῆνα ὑπὸ δὲ τῶν ἔχθρῶν περισυλαῖσθαι
πᾶσαν τὴν οὐσίαν. ἀτεχνῶς δὲ, ἔτι μὲν ζῆν ἐν τῇ πόλει,
τὸν θεὸν τοιοῦτον ἔτι καὶ ἀγρικοτέρου ἑρῆσθαι, ἕξεισιν
ἐπὶ κόρρης τύπνοντα, μή διδόναι δίκην. ἀλλ' ὧ γαβῆ
ἐμοὶ πείθε. παῦσαι δ' ἐλέγχων. πραγμάτων δ' ὁμοῦ
σίαν ἄσκει. καὶ ἄσκησ' ὁπόθεν δόξεις φρονεῖν, ἄλλοις τὰ
κομψὰ ταῦτ' ἄρεις, ἢτε λιρήματα χρεὶ φάσαι εἶναι,
ἢτε φλυαρίας. ἐξ ὧν κειοῖσιν ἐγκατοικήσεις δόμοις. ζῆ
λῶν, ἢ ἐλέγχοντασ' ἄνδρας τὰ μικρὰ ταῦτα, ἀλλ' οἷσ'
ἔστι καὶ βίος καὶ δόξα, καὶ ἄλλα πολλὰ ἀγαθὰ.

Philosophia sanè ὁ Socrates res est elegans si modice
quispiam per ætatem attigerit: at si supra modum tē
pus in ea contriuerit: hominum est corruptela: nam
si quis uel amæno sit, acriq; ingenio, ultraq; ætatem
philosophetur: necessum est eum rerum omnium esse
imperitum, quarum usu calleat oportet quisquis ho-
nestus, probusq; est futurus. Legum enim ciuilium pe-
ritia, & orationis uacat: quibus in actiobus, ac com-
mercijs cum hominibus, tum priuatim, tum publice
uti conuenit, uoluptatum item, atq; cupiditatum hu-
manarum, & morum euadunt prorsus insolentes.
Cum itaq; in ulla quampiam incidunt priuatam,
publicam ue actionem, habentur deridiculi perinde,
ac uiri ciuiles ipsi, ubi uestra aduent studia, & di-
sputationes, irridentur. Accidit ijs enim illud Euri-
pidis. Qua in re clarus quisque est, ad eam prope-
rat, & diei partem illi plurimam impertit: in qua
ipse se exuperet, contra in qua stupidior, ac nihil sit,
inde effugit, eamq; contemnit. Alteram uero sui bene

uolentia commendat, arbitrans ita sese laudare. sed præstat (sicuti opinor) utriusq; esse participem. Philosophiæ inquam, quo ad illius honestas sinit, disciplinæ gratia compotem fieri, neq; turpe habetur adolescentem philosophari: at cum grandis iam natus philosophatur, ridicula res ó Socrates geritur: atq; equidẽ ita penès philosophantes afficior, ueluti erga balbutientes, ludẽtesq;. Cum enim puerulum uideam, cui decorum adhuc est, sic lingua balbutientem, ac ludẽtem, demulceor: resq; mihi quidem festiua, & liberalis uidetur, pueriliq; ætati congruens. Quod si uolubiliter puerulum loquentem audiam, acerba quæpiã res mihi oboritur: & aures meæ molesta afficiuntur: uideturq; nescio quid esse seruile. At si quis uirum audierit balbutientem, aut ludentem uideat: res uidetur & deridenda, & puerilis, & deniq; digna uerberibus. Ita equidem afficior sane eorum, qui philosophantur ratione. Vbi enim in adolescente philosophiam aspicio: oblector, exosculorq;, & id mihi uidetur perdecere: ingenuum quoq;, ac liberalem hũc esse hominem iudico: e contrario si non philosophatur, ille liberalem, & sese nunquam re ulla dignum, uel honesta, uel ingenua arbitrantem. Verum cum seniore iam hominem philosophãtem adhuc necdum facientem finem persentio: uerberibus egere cõmodum uir ille mihi uidetur. Quod enim modo dixi, uide homini isti accidit, ut & si sit admodum ingeniosus, uilis, atq; abiectus efficiatur: cum mediam ciuitatem forumq; defugiat. In quo poeta inquit, uiros excellere. Abdat se uero, & uitæ reliquum cum adolescen

tulis tribus, aut quatuor degat, in angulorum aliquo
commurmurans. ingenium autem quicquam magnū
dignum haud unquam loquatur. Equidem ó Socra-
tes pro mea erga te beneuolentia, atq; humanitate ui-
deri mihi uideor affici in præsentia eodem modo, quo
Zetus respectu Amphionis, apud Euripidē, cuius mo-
do mentionem feci. Etenim mihi quoq; eiusmodi quæ-
dā, tecum ut fabuler, in mentem uenit: qualia cum
fratre ille, neglectui habes o' socrates ea, quæ debes
curare, animiq; naturam tui usque adeo nobilem pue-
rili quodam ornamento condecoras: nec foro, sena-
tui ue orationis quicquam recte affers, neq; probabi-
lem; aut consentientem ullam rationem inuenisti, neq;
uero pro alijs consilium integrum cepisti. At qui a-
mice socrates, quod ægre ne feras uelim, loquor e-
nim tua causa summa cum beneuolentia. An tibi non
turpe uideatur, ita te gerere, ut ego te habere existimo,
et cæteros, qui ultra iustum pergunt philosophari?
nam si quis te nunc, aut aliū eiusmodi quemlibet ad
carcerem rapiat, iniuriam te quidē intulisse arguēs,
qui culpa omnino uaces, nosti ne te minime habiturū
quonam te pacto tuearis? sed uertigine uexeris, ac
consilij inops oscites quid dicat, quid agas. In iudicio
item suggestum conscendens si improbus admodum,
ac nequam aduersarius tuus sit: mori de facili queas,
si te ille capitali deferat crimine. Verum quo nam pa-
cto socrates hoc sapientis sit, si qua ars aliquem præ-
stantem ingenio uirum nacta, deteriore illum esse
cerit? qui neq; sibi ipsi auxilio esse possit, periculisq;
extremis liberare, neq; se, nec alium quenquam.

sed ab inimicis bonorum omnium facultate spoliari
 necesse sit: & palàm quidem infelicem degere. liceat
 enim, quanquam a gestius, uera dicere: si quis in ge-
 nam te percusserit: pœnas non det. sed heus uir bone
 mihi obtempera, atq; a redargutionibus istis te absti-
 ne, rerumq; elegantiam cole, & eam sanè, unde re-
 cte sentire uideare, alijs missa faciens ista arguta, siue
 deliramenta, siue nugalia deceat appellare: quibus
 efficiatur, ut domos inanes habites, atq; sequens non
 eos, qui exigua ista reprehendunt: sed illos potius a
 quibus & facultates, & gloria, et bona alia permul-
 ta possidentur.

Quæ in quaternione 6

ἡς τετάρτην, καὶ εἰς πέμπτην

In quartam, & quintam

ἰταλοὶ Vitulī

κατ'ἀντίφρασιν

Per contrariam dictionem

τὸ δ'ἀξίωμα κ'ἀν κακῶς λέγῃ τὸ σόν.

πέσει λόγος γὰρ ἔκτ'ἀδοξόντων ἰών.

κ'ἀκτῶν δοκούντων, αὐτὸς ἔταυτὸν θένει.

Authoritas uero, & si male dicat, tua

Per suadebit. nam ab inexistentis proficiens oratio

Et ab existentis eadē haudquaquam tantundem uacat.

ἀντὶ ἀδοξούντων

Pro eo, quod inexistentis

ἀντὶ δοκούντων

Pro existentis

ἀδοξοῦσι,	Inæstimati sunt
ἀδοξοῦσι.	Existimati sunt
σκεπτικοὶ	Commentantes
οὐ μᾶλλον οὕτως ἔχει τόδε ἢ ἐκεῖνος ἢ οὐδετέρως.	
Haud magis sic se hoc quàm illo habet modo, aut	
quàm neutro	
πυρρωνίων τρόπων	
Pyrrhonicorum modorum	

Quæ in quaternione 11

σκεπτικοὶ, ἐφευκτικοὶ, ἀπορητικοὶ.	
Commentantes, obligantes, ambigentes.	
τῶν πρὸς τι	Eorum, quæ ad aliquid
ὀψιμαθίαν	Tardidiscantiam
ἐν πωλουμένοις	In uendentibus
ἀπειρόκαλος	Ineptus
συνάγχην.	Anginam pati
συνάγχην	Anginam
ἀργυράγχην	Argentaginam
παραγωγὰς	
Deductiones, & derivationes	
ἐπιβόλως	
Ingeniose, & apte	
περὶ πολυπραγμοσύνης,	De curiositate
πολυφιλίαν,	Multorum amicitiam
πολυτροπίαν,	
Multiplices, ac varios mores	
πολυσαρκίαν	Corpulentiam
πολυπραγμοσύνην	Curiositatem

Quæ in quaternione x

ἤν ἄρα σὸί γε πατὴρ ἦν ἰππότα Πηλεὺς,
ἔδ' ἐθέτις μήτηρ· γλαῦκη δ' ἐσ' ἔτικτε θάλασσα
πέτραι τ' ἠλίβατοι· ὅτι τοιούτος ἐστὶν ἄπηνύς.

Non eques ipse pater fuerat tibi mehercule Peleus,
Non Thetis est genitrix, glaucum te protulit æquor,
Aeriæq; rupes, mens quod tibi dura, ferox est.

ἐνθυμήματε Commentatione

κωλόν Laxum intestinum

ἀμαθέσερον πῶς εἶπε· καὶ σαφέσερον λέγε.

Indoctius, rud. usq; quodammodo loquere, & aper
tius, ac clarius fare

τὰ πρῶτα κατὰ φύσιν Primigenia

ἀναληθία Indolentia

ἀπάθεια Impassibilitas

Quæ in quaternione y

κάκιον εἶναι τὸ ἀδικεῖν τῷ ἀδικεῖσθαι.

Prius esse iniuriam facere, quam peccare.

πρὸς ταῦτα κρύπτει μηδὲν ὡς ἄπανθ' ὄρων
καὶ πάντ' ἀνέων πάντ' ἀναπύσσει χρόνος.

Nihil occulte quando cuncta tuens,
Et cuncta audiens omnia revelabit dies

ἀνθ' ἐνὸς ὑποκειμένη πεπρωμένην, καὶ φύσιν;

Pro uno subiecto, fatum, & naturam

μὴ καὶ ὑπὲρ μοῖραν δόμον αἰδος εἰσαφίκηαι.

Nē ne obstante domum fato penetrabis aaverni

περὶ στεφάνου, De corona

ὁ μὲν

ὁ μὲν τοῖς γονεῦσι νομίζων μόνον γεννηθῆσαι τὸν τῆς
 εἰμαρμένης καὶ τὸν αὐτόματον, θάνατον περιμένει.
 ὁ δὲ καὶ τῆ πατρίδι ὑπὲρ τῆ μὴ ταύτην ἐπιθεῖν δαλῶν
 σαν. ἀπὸ θνήσκειν ἐβελήσει.

*Nam qui parentibus tantum se natum putat: fata-
 lem, atq; spontis suæ mortem manet. Qui uero etiã
 patriæ ob id, ne in seruitutem redactam illã uideat:
 occumbere præoptabit.*

τὴν πεπρωμένην καὶ τὸν αὐτόματον θάνατον

Fatalem, & spontis suæ mortem

αὐτόματος θάνατος

Spontanea mors

Quæ in quaternione ζ

ἡ δῖων ὁ λέσβιος. *suauis lesbium*

προσωδίας *Acerrimis*

ἡ δὲ λέαινα, εἶδὸν ἰχυρότατον καὶ θρασύτατον, ἀπαξ ἐν
 τῷ βίῳ τίκτει. ἐντίκτεσσα γὰρ συνεκβάλλει τῷ τέκνω
 τὰς μήτρας. τὸ δὲ αἴτιον τούτου, τοῦτ' ἐστίν, ἐπεὶ ἂν ὁ
 σκύμνος ἐν τῇ μήτρῃ ἐὼν ἀρχηται διακινούμενος ὁ
 δὲ ἔχων ὄνυχας θηρίων πολλὸν πάντων ὀξυτάτους, ἀ-
 μύσει τὰς μήτρας. ἀξάνόμενος δὲ πολλῶ μᾶλλον
 ἐξικνέεται καταγράφων πέλας τὴ δὴ ὁ τόκος ἐστὶ, καὶ
 τὸ παράπαν λείπεται αὐτέων ὑγιὲς ὕδεν.

*Cum autem animalium acerrimum sit leæna, et au-
 dacissimum, semel omnino in uita, & unum parit.
 Enitendo enim cum foetu pariter matricem proijcit.
 Rei uero huiusce causa est: quod cum in matrice ma-
 nens motitari incipit cætilus, motus ille unguiculis*

*præmunitus ferarum longe omnium acutissimis ma-
tricem discerpit, tum in maius continuo augetur,
multo magis dilanians prodir. instante uero iam nu-
χι, prorsum relinquitur eorum integrum, & sa-
num nihil.*

ἐπίκοινον, *Promiscuum*
ἔσμεναι ὡς τίς τε λέων περὶ οἷσι τέλειαι
ὡ ῥά τε νηπιάγοντι. συναντήσονται ἐν ὕλῃ
ἄνδρες ἐπακτῆρες.

*Vtq; leo in sylua stabat sua pignora circum,
Cui manus occidisset catulos nemus inter agenti
Venatrix acincta uirum.*

πυκνὰ μάλα σενάχων ὡς τε λῆς ἠυγένειος
ὡ ῥά ὑπὸ σκύμνους ἐλαφίβολος ἄρπασεν ἀνὴρ
ἕλης ἐκ πυκινῆς. ὁ δὲ τ' ἄχνηται ὕπερος ἔλθων
πολλὰ δὲ τ' ἄγκέεπῆλθε μετ' ἀνέρος ἰχνί' ἐρουῶν
εἶποθεν ἐξ ὄροι μάλα γὰρ δριμύς χόλος αἶρει.
*Crebra gemens nimium, tanquã leo uiribus ingens
Faucibus, absenti uenator si catulum audax
Abrupit denso in saltu, dolet acre, sequensq;
Deinde nemus uersat, scrutant uestigia, siquo
Versa uiri inueniat: rapit illum bilis amara.*

λέων δ' ὅτι μὲν ὀχλοῖ ὀπιδεν καὶ ἔστιν ὀπιδερητι-
κόν. εἶρηται πρότερον, ὀχλοῖ δὲ καὶ τίκτει οὐπᾶσαν
ῥῶραν, καθ' ἕκαστον μὲν τοι ἐνιαυτὸν τίκτει μὲν οὖν τῷ
ἔαρος, τίκτει δ' ὡσεπιτοπολὺ δύω. τὰ μὲν τοι πλείστα
ἐξ. τίκτει δ' ἐνίστε καὶ ἐν. ὁ δὲ λεχθεὶς μῦθος περὶ τῷ
ἐκβάλλειν τῶς ὕπερας τίκτοντα, λιρώδης ἐστίν. συνετέ-
θη δὲ ἐκ τοῦ σπώνιους εἶναι τοὺς λέοντας. ἀποροῦντ' οὖν
τὴν αἰτίαν τοῦ τὸν μῦθον συνθέντος. σπώνιον γὰρ τὸ

γένος τὸ τῶν λέοντων. καὶ οὐκ ἐν πολλῷ γίνεται τό-
 πῳ· ἀλλὰ τῆς οὐρώπης ἀπάσης ἐν τῷ μεταξύ τοῦ ἁ-
 χελῶος καὶ τοῦ νέσσο ποταμῶν· τίκτει δὲ καὶ ὁ λέων
 πάνυ μικρὰ ἔτως· ὡς τε δὴ μὴνα ὄντα μόλις βαδί-
 ζην· οἷδ' ἐν Συρίᾳ λέοντες τίκτεσι πεντάκις τοπρώτον
 πέντε· εἶτα ἀπὸ ἐλάφου· μετὰ δὲ ταῦτα ἔτι ἔδεν
 τίκτεσιν· ἀλλ' ἄγροισι διατελοῦσιν· οὐκ ἔχει δὲ ἡ λέαινα
 χύτην ἀλλ' ὀρέρην λέων βάλλει δὲ ὁ λέων τοὺς κυνῶ-
 στοντας καλαμένους τέπαρας μόνους δύο μὲν ἄνωθεν,
 δύο δὲ κάτωθεν· βάλλει δὲ ἐξ ἄμινος ὠν τὴν ἡλικίαν·
Leonem arietum coire, urinamq; retro reddere di-
ctum iam est. Coit, & parit, non omni tempore, sin-
gulis tamen annis uere parit, & magna ex parte
geminos. Sed cum plurimos, sex catulos, nonnunquam
etiam unum. Quod de Leæna fertur, nihilnam cum
partu emittere, delira fabula est facta ex ea causa,
quod rarū genus hoc animalis est, nec rationem cur
ita esset comperire author ille, fabula poterat. Ra-
rum hoc enim est, nec multis nascitur locis, sed Eu-
ropæ totius ea parte solum, qua inter Acheloum a-
mnem, & Nesum est. Parit leæna quoq; adeo par-
uos, ut uix post secundum mensem incipiant ingre-
di. Leones terræ Syriæ quinquies uita, pariunt, pri-
imum quinq; post uero subinde pauciores, deinde ste-
riles degunt. caret Leæna iuba. Maris hæc propria
est. Dentes eos tantummodo mutat leo, qui canini uo-
cantur, quatuor, duos superius, totidem inferius, idq;
sexto mense ætatis fit.

πανδέκτας

Tromiscia & omnimoda continentes

οὐκ ἄπο τῶν ὑῶν Non à sribus
 ὕειν Pluere
 ἐτύμω.
 Veriloquio.
 βιωφελῆ,
 Vitæ utilitatibus conducentia
 πέμμασι Placentis, concōctione
 πίψει Panibus secundæ mensæ
 παροιμιώδης Proverbio tritus
 πολλά μεταξύ πέλει κύλικος, καὶ χέλιος ἄκρη.
 Multa cadunt inter calicem, supremaq; labra
 σοφοὶ τύραννοι τῶν σοφῶν ξυνουσίᾳ.
 Sapientes tyranni sunt congressu sapientum

Quæ in quaternione Λ

ἄϊας ὁ λόκρος. Ajax locrensis
 γέρων γέροντα παιδαγωγῆσω σ' ἐγώ.
 Senem senex ego te ipsum erudiero,
 φιλοκτήτης, Philocteta
 ἐν τῷ πυρφόρῳ προμύθει.
 In ignifero Prometheo
 σιγῶντε ὅπου δεῖ, καὶ λέγων τὰ κάρια.
 Tacensq; ubi opus est, & oportuna loquens
 σιγῶν τε ὅπου δεῖ, καὶ λέγειν ἀσφαλές.
 Silere ubi opus est, & tuto loqui.
 ἀφωνία, Vocalitas,
 ἀέρα βαθεῖαν
 Caliginem, & nebulam profundam
 κολοισύς τε ψῆράς τε Graculos, sturnosq;
 ψηρῶν τε sturnorum

τῶν δ' ὡς τε ψάρων νέφος ἔρχεται ἢ ἐ κολοιδῶν.

Horum, ut de sturnis in nubes, graculis'ne.

κρηπίδας *Crepidulas*

νηρείδας, *Nereidas*

σκιαμαχία *Umbrae pugna*

κριομαχία *Arietum pugna*

δὶς ταυτὸν ἡ μῖν ἔειπεν ὁ σοφὸς αἴχυλος,

ἢ κω γὰρ εἰς γῆν φησὶ, καὶ κατέρχομαι.

ἢ κω δὲ ταυτὸν ἐστὶ τῷ κατέρχομαι.

νῆ τὸν δ' ἰ ὡς περ εἰτὶς εἴποι γέγονι.

χρῆσον σὺ μάκτραν· εἰ δὲ βύλει, κέρδοπον.

Bis idem nobis dixit sapiens Aeschylus

Venio enim ad terram inquit, et accedo postliminio

Ast venio idem est, quod accedo postliminio

Ita per Iouem, atq; si quis uicino dixerit,

Acomoda tu mastram, uel, si libet, arcam panariam

μάκτρα καὶ κάρδοπος,

Μάστρα, Ἔ ἀρχαί panaria

ἀπομνημονεύειν. *Commemorare*

ἐκτορα δ' ἐκ βελέων ὑπαγε ζῶς· ἐκ τὲ κοίνης.

ἐκ τ' ἀνδροκτασίης· ἐκ θ' αἵματος· ἐκ τὲ κυδοίμου.

Hec tora de iaculis, de puluere Iuppiter, Ἔ de

Cæde uirum abduxit de sanguine, deq; tumultu:

ἰσμινά τε· μάχαι τε· φόνοι τ' ἀνδροκτασίαι τε.

Prælia, consiliis, cædes, hominumq; necatus

μικέτι παῖδε φίλω πολεμίσετε μηδὲ μάχεσθον.

Nem dulces pueri pugnate, aut cernite ferro

μνησῆρες δ' ἄρα τιλε μάχῃ θάνατόν τε μόρον τε

Telemachosq; Proci letum, fatumq; profecto

θάνατον καὶ μόρον. *Letum, Ἔ fatum*

πολεμίζετε, καὶ μάχεσθον,
Bellate, & pugnate
 βάσκη' ἴθι ἐλὲ ὄνειρε, καὶ βάσκη' ἴθ' ἴρι ταχέϊα
Vade i somnium agens, & alibi, vade & perge Iri
 citata.

ἐκ παραλλήλου,
Ex geminatione

Quæ in quaternione **B**
 προσώδιον *uoculationem*
 γλαύκω, καὶ νήρει, καὶ εἰναλίῳ μελικέρτι
Glaucō, Nereĩq̄, atq; maris genio melicertæ
 νεωτερικότερος,
Audacior, & iuuenilior
 ταῦρον δ' ἀλφείῳ, ταῦρον δὲ ποσειδάωνι.
Taurum autem Alpheo, Neptuno tum quosq; Taurũ
 ἐμφατικώτερον, *Expressius*
 ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον
In lente unguentum
 πρόσωπον *Personam*
 παχυμερέσερον
Crassius, & pinguiore Minerva
 λογικὴ ζῶα *Rationalia animalia*
 νερόβατα *Neruis mouentia*

Quæ in quaternione **C**
 παιδείας δ' ἔκ ἀρθῶς ἢ φθαί τὸ παράπαν.
Institutionem autem minime recte attigisse.
 περὶ καλῆ, καὶ ἡδονῆς
De honesto, & uoluptate
 παρθένος δὲ εἶναι λέγεται κατασύμβολον τῷ ἀδίχφθῳ

ρος εἶναι, καὶ μηδαμῶς ἐνδιδόναι τοῖς κακῆργοις. μὴ δὲ προσίεσθαι, μήτε τῶς ἐπιεικέϊς λόγους, μήτε παραέτισιν, καὶ δέησιν, μήτε κολακείαν. μήτε ἄλλο μηδὲν τῶν τοιούτων. ὅις ἀκολούθως, καὶ σκυθρωπῆ γράφεται. καὶ συνεπικὸς ἔχουσα τὸ πρόσωπον καὶ ἔντονον. καὶ δὲ δορκὸς βλέπει σα. ὥστε τοῖς μὲν ἀδίκοις φόβον ἐμποιοῦν τοῖς δὲ δικαίοις θάρσος. τοῖς μὲν ὡς πρὸς φίλους ὄντων τῶν τοιούτων προσώπων. τοῖς δὲ ἑτέροις, προσάντων.

Dicitur Virgo esse, indicio eam esse incorruptam: im-
probis nunquam concedere: non orationem mode-
stam, non precationem, non adulationem, non deni-
que quicquam aliud pati. Quas ob res merito tristis
etiam ac contracta fronte pingitur, multu graui, aspe-
cti contento, et toruo, ut iniustus terrorem incutiat:
iustus fiduciam præbeat: quando huiusmodi facies
iustus grata, iniustus molesta est.

σειρῆνες

Sirenes

ἑυρύκλεια

Euryclia

ἐν τῇ ἐσω θαλάσσῃ.

In interiore mari

κατὰ ἀρίσταρχον,

Iuxta Aristarchum.

ἐ τῇ ἑξω κατὰ κράτιτα.

In exteriore iuxta Cratetem

ἰσότιφοι

Paras

παρασιχίς.

Continuata series

ἡμαθία.

Emathia

αἰμονία.

Hæmonia

ποσειδώνειον.

Neptunium, et locus Neptuni

ὄναόσου

Proficiat tibi

ταύτης τῆς πολυμαθίας,

Huius multitudine græ disciplinæ gratia

ὅτι τοὶ ἐν μεγάροισι κακὸν ἀγαθόν τε τίθενται.

Aedibus in nostris quæ recta, aut prava geruntur.

Quæ in quaternione D

αὐέ ρυσαν μὲν πρῶτα· καὶ ἔσφαξαν, καὶ ἔδειραν,
καὶ ἄβρομοι ἀνίαχοι.

Prima supina iunt, nec herere, exiata dedere

Pellibus, absq; sono, & nuti

ἄνδρὸς μὲν τόδε σῆμα πάλαι κατὰ θενεϊῶτος
ὄν ποτ' ἀριστεύοντα κατέκτανε φάδιμος ἔκτωρ
ὥς ποτέ τις ἐρείει· τὸ δ' ἐμὸν κλέος οὐ ποτ' ὀλέεται.

Ece viri tumultum, qui pridem à lumine cessit.

Abstulit hunc factis præclarum splendidus Hector

Quondã ita quis dicet, mea nunquam gloria cadet.

ἄνδρα θαδούντων ὑμῶν, καὶ διαδεχομένων.

*Fortiter ac viriliter agentibus vobis, atq; succedenti
bus, suscipientibusq; stationem meam.*

περὶ ψυχῆς *De anima*

εἰσιπράξατό με ἀργύριον.

Exigit à me argentum

Quæ in quaternione E

περὶ ἐδεσμάτων. *De edulijs*

ἐν ταῖς προτέραις θεσμοφοριαζούσαις

In prioribus thesmophorijs

νῦν ὄω ἀπάσαισι παραινῶ, καὶ λέγω.

τοῦτον κολάσαι τὸν ἄνδρα πολλῶν οὐνεκα.

ἄγρια γὰρ τινὰ ὧ γυναῖκες δρᾶτε, ἐν ἀργείοις

τοῖς λαχάνοις αὐτὸς τραφεῖς.

*Omnes igitur nunc admoneo, & dico
Virum hunc aine ulasci, multis de causis,
A gresta etenim quaedam matronæ agit, ut qui
In agrestibus enutritus oleribus sit.*

ὁ δὲ ἀναξαγόρου τρόφιμος ἀρχαίου.
σφιγνὸς μὲν ἐμοί γε ἔοικε προσειπεῖν
καὶ μισογέλωσ καὶ τωβάσειν. οὐδὲ πάροιθεν
μεμαθηκὼς ἄλλοτὶ γράψαι τοῦτ' ἄν.
μέλιτος καὶ σειρήνων ἐτετεύχει.

*At tu Anaxagoræ alumnus ueteris ille
Durus quidem ad salutandum uidetur
Et ridendi exosus, & iocari ne ad uinum quidem
Consuetus, uerum quicquid scripserit id
A melle, & sirenibus profluit.*

οὐποτε σὸν μῦθον Ἐριπίδης ὤλετο ποῦ.

Nulla ætate tua Euripides monumenta peribunt.

ἀνανεοῦται,

Reuiviscit

λόγος ἐν ὧ τεθέντων τινῶν ἕτερόν τι τῶν κειμένων ἐξ
ἀνάγκης συμβαίνει διὰ τῶν κειμένων.

*Oratio, in qua positus quibusdam, aliud quid a posi-
tis, necessario consequitur per ea, quæ posita sunt.*

κατὰ ἀνδρωτίωνος, καὶ κατὰ τιμοκράτους

In Androtionem, & in Timocratem

πολιορητιῆς

urbium expugnator

ἐνθυμημάτων

Commentatiunculam.

ἂν τὶ πράξις καλὸν μετὰ πόνου, ὁ μὲν πόνος οἴχε-
ται, τὸ δὲ καλὸν μένει. ἂν τὶ ποιήσις αἰχρὸν μετὰ
ἡδονῆς, τὸ μὲν ἡδὺ οἴχεται, τὸ δὲ αἰχρὸν μένει.

Si cum labore honesti quippiam egeris, labor abit,

*honestum manet. si cum uoluptate turpe feceris qui p
riam: quod suauis est abit: quod turpe est, manet.*

διαρέσεων

Diuisionum

Quæ in quaternione F

ἔλογίζομεθα οὖν παρὰ τὴν ἰχυρὰν σύμπλωσιν τῆς κοι
λίας εἶναι τὴν σφόδρα ἀσιτίαν. καὶ γὰρ τοῖς ἐπιπλέον
ἀσιτοῦσι κατὰ προαίρεσιν ἐν τοῖς πρώτοις χρόνοις ἢ
πῆνα παρακολουθεῖ. ὕστερον δὲ οὐκέτι.

*Cogitabamus itaq; propter nimiam uentris compres
sionem summam esse in mediam, nam C. ij, qui fronte
abstinent cibo, primis temporibus fame afficiuntur:
post autem minus.*

ἐβισμένοι δὲ εἰσι καὶ οἰσύνθαι ὅταν δὶχ' τινὰ καῖρον
ἀναγκάζονται ἀσιτεῖν, ζῶνας πλατείαις τὴν κοιλίαν δια
σφίθειν ὡς τῆς πείνης αὐτοὺς ἤπλον ἐνοχλοῦσης. χε
δὸν δὲ καὶ ὅταν πλήρης ἡ κοιλία ἢ διὰ τὸ κένωμα ἐν
αὐτῇ μηδὲν εἶναι. διὰ τοῦτο οὐ πεινώσιν ὅταν δὲ σφό
δρα συμπεπλωκῆα ἢ κένωμα οὐκ ἔχει.

*Scythæ etiam consueuerunt, si quando cuiuspiam rei
causa in mediam ferre coguntur: latioribus fascijs uen
trem cohibere, quasi ita fames minus eos infestet, uen
tre autem ferè pleno, quia nulla in eo sit inanitas, fit
ne esuriant. Cum autem uenter compressus admodum
est: caret inanitate.*

ἀπορον δὲ καὶ δρόμενον ἐπισκέψως, καὶ ἐπὶ τού
του, καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν βουλιμιώντων διατὶ ἐν τοῖς
ψύχεσι μᾶλλον τὸ σύμπλωμα τοῦτο γίνεται ἢ ἐν ταῖς
οὐδίαις.

Dubium est, indigensq; consyderationis tum in hoc

tum in cæteris famelicis: quare in frigoribus magis huiusmodi casus accidat quàm serenis temporibus.

οὐδέτερος, Neutro scilicet
είσαγωγὰς, Introductiones
περὶ ἀξίωματων Pronuntiatorum
ἀξίωμα Pronuntiatum

λεκτὸν αὐτοτελές, ἀποφαντὸν ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ.

Dicabile per se perfectum, enuntiabile quantum ex semetipso

ἀξίωμα Tropositum
συνημμένον ἀξίωμα Connexum pronuntiatum
συμπλεγμένον, Copulatum
παραδιεξουμένον, Vitiose disjunctum
ἀδιαφορεῖν Indifferens esse
ἀπὸ τοῦ ἔρρεῖν A` pereundo
ἔρρε κακὴ γλῆνη

Pereas mala pupilla oculi

ἔρρε ἐκ νήσου θάλασον ἐλέγχιζε ζώντων.

Oculus o pereas inuicium ex insula abusus

βασκανον Inuidum

βασκίνεον. Inuidere

φανερότερον ἀπὸ τοῦ φαίνεσθαι ἐπὶ τὸ χρηστότερον,

Facile apparens ab apparendo ad id, quod melius, ac benignius est.

Quæ in quaternione G

ὀπτικὴ Perspectiva
κανονικὴ, Regularis
ῥυθμὸς Modulus, numerus.
μέλος. Modulatio, cantus
κανονικῆς Regularis

μετρικῆ,	Dimensina
σόλοιικον	Solœismi iutium
θεῖναι εἰς μέσον	Ponere in medium
ἐφόδιον	Viaticum
τεμένων ἱερὰ	Temporum sacra
καὶ δὴ δοῦρα σέσηπε νεῶν, καὶ σπάρτα λέλυται	
En ligna erutrent ratium, & sparta in carie sunt	
σπάρτης	Ex agris factos
κηφισιδὸς ὧν, ἐκ διοπέθου πατρὸς	
πρὸς τοῖς ἑκατὸν πέντε γράφας δράματ' ἕξ,	
ἔλεπεν πεντήκοντα καὶ δυοῖν ἑτῶν.	
Cephisieus genere ex Diopete patre	
Quinq; & centum cum scripsisset fabulas,	
Fato est defunctus annos duos natus, et quinquaaginta	
τεχνικὸι	Artificiales
ἀποδεικτικῶ	Demonstratio
ἀμφισβητούμενον, ἀντὶ ὁμολογουμένου.	
Dubium pro confesso, & certo	
ἀπόδειξι	
Expressionem, & demonstrationem	

Quæ in quaternione H

μὴ γελᾶτε ἐνι τ' οὐλαίον, ἀλλ' οὐκ ἴσε ὄια φρίκη περὶ	
τὸν ὀρθρον γέρονε τήμερον κερυσάλλωται.	
Neridete inest oleum, uerum uos nescitis qualis ma-	
tutino diluculo hodie rigor fuerit: itaq; geli concre-	
tum est.	
ἄθεοπαθῆνον,	Calidum uinum
σκυτάλη	Lorum, quo epistolæ inuoluntur.

τὰς ἐρύγονται μὲν ἀπλά-
 τυ πυρὸς ἀγνόταται
 ἐκ μυχῶν παγαί· ποταμοὶ
 δ' ἀμέραισι μὲν προχέοντι ῥόον καπνῶ
 αἰθῶν· ἀλλ' ἐν ὄρφναισι πέτρας
 φόνιασα κυλινδομέναι φλόξ ἐς βαθεῖ-
 αν φέρει πόντε πλάκα σὺν πατάγῳ
 κένο δ' ἀφάσιο κρυνῶς, ἔρπετὸν
 δεινοτάτης ἀναπέμ-
 πει· τέρας μὲν θαυμάσιόν τι ἰδέ-
 σθαι· θαῦμα δὲ καὶ παριον-
 των ἀκῆσαι.

*A' quia sane eructantur inaccessi ignis purissimi ex
 imis fontes. Flumina vero interdum quidem inundat
 fluctum feruentem summi. At per noctes punicea pro
 glomerata flamma ad profundum ponti ferunt so-
 lum, cum strepitu illa vulcani fluentia serpentina emit-
 tit saeuissima monstrum profecto, tum visu, tum audi-
 tu mirabile.*

ῥόον καπνοῦ αἰθῶνα	<i>Fluxum summi calidum</i>
κρυνῶς	<i>Fluenta</i>
ἀκῆως	<i>Improprie</i>
τραχεῖα	<i>Dura</i>

τόν τε πνώμωνα δίνω, τὸ γὰρ ἄκρον περισέλλεται.
*Pulmonem uino summum enim contrahitur
 ἢ κάτω κοιλία.*

<i>Inferior uenter, & alius</i>	
τραχεῖα ἀρτηρία	<i>Aspera arteria</i>
ἐπιγλωπίς	<i>Apposita lingua</i>
τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν.	<i>Asperam arteriam</i>

ἄλλοτε μητρὺν πέλει ἢ μέρι, ἄλλοτε μήτηρ.
 Ipsa dies quandoq; parens, quandoq; ponetur est.
 μία μητρὺν ἄ δύο μητέρες.
 Una ponetur, duæ matres.

Quæ in quaternione I

ἄνθρωπος πρῶτον μέχρι τοῦ λέγειν.
 Sine ulla actione ad dicendum parati
 ἄνθρωπε ποῦ βάλλεις, σκέψαι εἰ καὶ κάθαρται τὸ ἀγ-
 γείον. ἂν γὰρ εἰς τὴν οἴησιν αὐτὰ βάλλεις, ἀπώλετο ἢ ν
 σαπῆ οὖρον, ἢ ὄξος γένοιτο ἂν, ἢ τὶ τούτων χεῖρον.
 Homo ubi iam mittis, considera nunquid purgatum
 vas sit. Nam si ad manem opinionem ea iueris, pro-
 sum interierunt. Sin computrescant, in urinam, aut
 acetum uertentur, aut siquid ijs ipsis est deterius
 κυνικώτερον Magis cynicum
 ἀνέχου καὶ ἀπέχου.
 Patere, Ἔ abstine
 πᾶσα γὰρ πράξις ὡς εἴ χεῖ. αὐτὴ ἐφ' ἑαυτῆς πραττομέ-
 νη. οὔτε καλή. οὔτε αἰσχρά. ὅτιον νῦν ἡμεῖς ποιεῖμεν.
 ἢ πίνειν ἢ λαλεῖν ἢ διαλέγεσθαι. ἔκ' ἐστὶ τούτων αὐτὸ
 καλὸν οὐδὲν, ἀλλ' ἐν τῇ πράξει. ὡς ἂν πραχθῆ τοιούτων
 ὁπέβη. καλῶς μὲν γὰρ πραττόμενον, καὶ ὀρθῶς κα-
 λὸν γίνεται. μὴ ὀρθῶς δὲ αἰσχρὸν, οὕτω καὶ τὸ ἔρῶν.
 καὶ ὁ ἔρως, οὐ πᾶς ἐστὶ καλός, οὐδὲ ἀξιός ἐγκωμιάζεσθαι.
 ἀλλ' ὁ καλῶς προτρέπων ἔρῶν.
 Omnis enim actio sic sese habet. nam ipsa quantum
 in semetipsa agitur, neq; honesta, neq; turpis est: quæ
 admodum sunt, quæ nunc nos ipsi facimus, aut bi-

bere, aut loqui, aut disputare. non enim est horum
 honestum per se ipsum quicquam: sed in actione, ut
 quidem est actum, eiusmodi euenit. non honeste ge-
 stum, & recte honestum fit, contra uero turpe. eò-
 dem pacto & amare ipsum, & amor, nam omnis
 quidem honestus est, neq; commendatione omni di-
 gnus, uerum is, qui amare honeste nos adhortatur.

ἐνθῦμημα

Commentum

ὁδοῦ παράρρητον.

Supernacaneæ extra itineris propositum, quasi ex
 diuerticulo.

ἀπαιδουτος,

Ineruditus

συγχρονισμοὺς

Contemporations

ἀνὴρ ὁ φύγων καὶ πάλιν μαχίσεται.

Vir fugiens, & deuiso pugnabit.

Quæ in quaternione

K

τῆς πολιτείας

Reipublicæ

κοινὰς τὰς γυναῖκας

Communes mulieres,

νήπιοι οὐδ' ἴσασι τὸ ὅσω πλέον ἢ μισοῦ πάντων,

οὐδ' ὅσον ἐν μάλα χητε, καὶ ἀσφοδέλω μέγ' ὄνειαρ

Ignorant stolidi quàm toto sit medium plus

Ac quanta utilitas in malua, & asphodelo sit.

μοχθηροὺς καὶ φορτικοὺς

Improbos, atq; graues

ἀναγνώσιν

Lectorem

σοφείαι

Inani sapientia

ἐπιμαίνεσθαι.

Fugere, & insanire

μελαγχολία

Atrabilis

ἀλλὰ εἶναι χεδόντι τὸ πάθος τοῦτο ἥρωικόν,

Et affectionem ferè hanc heroicam esse

μή τε καιροῦ μή τε μέτρον.

Neq; temporis, neq; modi

ὁ μοιοτέλευτα, καὶ ὁ μοιοῖπρωτα,

Similiter finientia, & similiter cadentia

ὁ μοιοτέλευτα, καὶ ἰσοκατάληκτα, καὶ πᾶρισα, καὶ ὁ
μοιοῖπρωτα,

Similiter finientia, & æqualiter desinentia, & com-
paria similiter cadentia

ἀπειρόκαλοι, Inepti

ἄνδρα μοι εἴνεπε μούσα.

Dic mihi Musa viyum

ἔσσετε νῦν μοι μούσαι

Pandite nunc Musæ mihi

ἀπὸ τοῦ ἔπειθαι, καὶ εἰπεῖν.

Ab eo, quod est sequi, & dicere

ἔὰν ἄτη αὐτοῦ τῆς φλεβός.

Si attractaris venam eius

ἀπῆτον

Vas, & conceptaculum

σφυγμός

Pulsus

σφυγμός ἐστὶ διαστολή, καὶ συστολή ἀδιαίρετος ἀρτηρίας
καὶ καρδίας.

Pulsus est disparatio, & contractio indivisibilis ar-
teriae, & cordis.

σφυγμός ἐστὶ παλμός, ἢ ζέσις φλεβός, ἢ ἀρτηρίας.

Pulsus est subsultatio, & palpitatio, vel ebullitio ve-
næ, & arteriæ

Quæ in

διαλέξεων,	Disputationum
ζήνωνος,	Zenonis
συγκαταθέσεις	Affensiones
τὰς τοιαύτας φαντασίας	
Eiusmodi imaginationes	
οὐ συγκατατίθεται οὐδὲ προσεπιδοξάζει	Non assentit, neq; cooperatur
καὶ προσεπιδοξάζει	Et cooperatur
οὐ συγκατατίθεται,	Non approbat
αἰσθήσεις	Sensus
ἀκολάστους,	Libidinosos, et intemperātes
ἀκρατεῖς.	Incontinentes
ἀκολάστους	Incastigatos

Διατί οἱ κατὰ τὴν τῆς ἀφῆς ἢ γέυσεως ἡδονὴν γινο-
 μένην ἂν ὑπερβάλλωσιν ἀκρατεῖς λέγονται. ὅτε γὰρ
 περὶ τὰ ἀφροδίσια ἀκόλαστοι, ὅτε περὶ τὰς τῆς τρο-
 φῆς ἀπολαύσεις. τῶν δὲ κατὰ τὴν τροφὴν, ἀπ' ἐνίων
 μὲν ἐν τῇ γλώτῃ τὸ ἡδύ. ἀπ' ἐνίων δὲ ἐν τῷ λάρυγγι.
 διὸ καὶ φιλόξενος γεράνῃ λάρυγγα ἀύχετο ἔχειν. οἱ
 δὲ, κατὰ τὴν ὄφιν καὶ τὴν ὀκιοὴν ἔκτετι, ἢ διὰ τὸ τὰς
 ἀπὸ τῶν γινόμενας ἡδονὰς κοινὰς εἶναι ἡμῖν καὶ
 τοῖς ἄλλοις ζώοις ἅτε οὐκ οὐσαι κοινὰ ἅτι μόταται εἶσι
 καὶ μάλιστα μόναι ἐπονέδισσι. ὡς τε τὸν ὑπὸ τῶν
 ἡπώμενον φέρομεν καὶ ἀκρατῆ, καὶ ἀκόλαστον λέγο-
 μεν. διὰ τὸ ὑπὸ τῶν χειρίων ἡδονῶν ἡπῶσθαι ἔσῶν
 δὲ τῶν αἰσθήσεων πέντε, τὰ ἄλλα ζῶα ἀπὸ δύο μό-
 νων τῶν προειρημένων ἡδεται. κατὰ δὲ τὰς ἄλλας, ἢ
 ὅλως ἔχῃ ἡδεται. ἢ κατὰ συμβεβηκὸς τῆτο πάχει. ὁ

ρῶν μὲν γὰρ τὸ ὀρῶν· ἢ ὁσφραυνόμενον χαίρει· ὅτι
ἀπολαύει· καὶ ὅταν πληρωθῇ οὐδὲ τὰ τοιαῦτα ἡδέα
αὐτῷ· ὡς περ οὐδὲ ἡμῖν ἢ τῷ ταρίχῃς ὁδμῇ ὅταν
ἀδην ἐχῶμεν τῷ φαγεῖν, ὅταν δὲ ἐνδέεῃς ὧμεν ἡδέια·
ἢ δὲ τῷ ῥόδῳ αἰὲ ἡδέια·

Cum incontinentes eos appellare solemus, qui uoluptate contrectandi, aut gustandi exuperantur? Nam qui immodice re utuntur ueneria, & qui luxu delectantur aborum incontinentes uocamus: aborum tamen non eadem ratio est, sed partim linguam, partim gulam, sua mouent suauitate. Vnde Philoxenus gruis collum a dijs immortalibus sibi dari optabat. At uero qui in uidendo audiendo ue modum excedunt, non eodem uocabulo significamus, an quoniam uoluptates sensibus hisce accommodatas, communes cum cæteris animantibus habemus? Ergo ut communes spernimus, & notamus, solasq; omniū, aut maxime pro bro damus. Itaq; hominē ijs deditum reprehēdimus, & incontinentem, intemperantemq; appellamus, quod uictus a teterrimo uoluptatum genere ducitur. sed cum sentiendi genera quinque sint, cætera animalia duobus tantum, quæ modo dixi, uoluptatem sibi acquirunt, cæteris uel nihil omnino delectantur: uel per accidens ita afficiuntur, quod enim uidet, aut olfacit, tantisper gaudet, quoad gustus, tactus ue fruisatur. Cumq; genus id ipsum concupiscendi expleuit: illorū quoq; suauitas desijt: ut nobis salsamenti odor, cum indigemus, suauis ē, ubi satiati, repletiq; sumus, amplius suauis non est. Rosæ autem odor semper suauis est.

τὴν συνουσίαν εἶναι μικρὰν ἐπιληψίαν.

Coitum morbum esse comitiale

ψυκροποιητικὴν, Frigus facientem

τὸ δὲ πῦρ διαχαλᾷ τὸ πεπηγὸς, ὡς περ ἥλιος τὴν χιόνα.

Ignis autem concretum resoluit, et gelu constructum, ut niuem sol.

Διατὶ τὰ ἀπὸ χιόνος, καὶ κρυστάλλων ὕδατα φαῦλά ἐστιν, ὅτι παντὸς ὕδατος πιγνυμένον τὸ λεπτότατον διαπνεῖται, καὶ κενότατον ἐξατμίζει σημεῖον δὲ ὅτι ἔλαπρον γίνεται ἢ πρότερον ὅταν τακῆ παχύν. ἐπεληλυθότος ὄν τῆ ὑγεινοτάτῃ, ἀνάγκη τὸ καταλειπόμενον χεῖρον εἶναι.

Cum aquæ ex niue, glaciæ uel liquatæ sint vitiosæ? an quia, cum aqua quæuis gelu concrescit: pars tenuissima diffiatur: & leuissima euaporatur. Indicium illud est: quod deliquata fit minor, quàm ante fuerit, quàm concresceret. Cum itaq; quod salubrius est defuerit: deterius sit quod relinquitur necesse est.

Διατὶ οἱ μὲν ἀλγυνόμενοι ἐρυθριῶσιν. οἱ δὲ φοβύμενοι, ὠχριῶσι. παραπλησίων τῶν παθῶν ὄντων, ὅτι τῶν μὲν ἀλγυνομένων διαχέεται τὸ αἷμα ἐκ τῆς καρδίας εἰς ἅπαντα τὰ μέρη τῆς σώματος. ὡς τε ἐπιπολάζειν. τοῖς δὲ φοβηθεῖσι συντοέχει εἰς τὴν καρδίαν ὡς τ' ἐκλείπειν ἐκ τῶν ἄλλων μερῶν.

Quã ob causam erubescunt, quos puduit: pallent qui metuunt, cum istæ affectiones similes inter se sint. An quoniam pudæfactis sanguis de corde in omnes corporis partes diffunditur, ita ut superficiem occupet, metu uero percussis contrahitur ad cor, ita ut cæteris partibus defiat.

ἀλγυνη ἐστὶ φόβος δικαίῃ φόγῃ.

Ridior iustæ vituperationis est timor
 ἀκύρωσ, ἢ κατὰ ἀντίφρασιν,
Improprie, vel per oblocutionem
 ἐνικῶσ *Singulariter*
 ἀπαρὰ μύτιτον *Absq; consolatione*
 πληθυντικῶσ, *Pluratiue*

Quæ in quaternione M

ἀνακρέοντεα	<i>Anacreōtia, et Anacreōtis uer</i>
ἐλεγεία,	<i>(sus</i>
<i>Elegos, hoc est lugubria carmina</i>	
ἑρωτικά	<i>Amatoria, dulcia, et uenusta</i>
τὸν ἀργυροῦν τορῶσας	<i>Argentum tornans</i>
ἤφαισέ μοι πόισον.	<i>Fabrica Vulcanæ mihi</i>
πανοπλίαις μὲν οὐχί	<i>Non hominem armatum,</i>
τί γὰρ μάχαισι καὶ μοί,	<i>Quid n. cum bellis mihi?</i>
ποτήριον δὲ κῶϊλον	<i>Sed cœcum poculum cude,</i>
ὅσον δυνὴ βύθυνον.	<i>Quantum uales maxime,;</i>
καὶ μὴ ποίει κατ' αὐτὰ	<i>Inq; eo neq; astra,</i>
μήτε ἄσρα, μήτ' ἀμάξαις.	<i>Neq; plaustra facias:</i>
τί πλειάδων μέλλει μοι,	<i>Nam quid cum pleiadibus,</i>
τί δ' ἄσερος βοωτέω	<i>Quid cum boote mihi?</i>
ποίησον ἀμπέλους μοι.	<i>Vites fabrica quæso intus,</i>
καὶ βότρυαι κατ' αὐτὸ	<i>Et racemos pariter,</i>
καὶ χρυσεύς πατοῦντας	<i>Aureosq; pulchre calcantis</i>
ὁμοῦ καλῶσ λυαίω	<i>Comites lyæi</i>
ἑρωτὰ καὶ βάθυνον.	<i>Amoremq; ex cude simul</i>
ἑσωτία	<i>Luxu, prodigalitate</i>
ἀναφροδισίας	<i>In uenustatis</i>

τὴν ψυχὴν ἀγάθωνα φιλῶν ἐπιχέουσι ἔχον·
 ἦλθε γὰρ ἡ τλήμων, ὡς διαβησομένη.
Sauia dans A gathonī animā ipsa in labra tenebā
A egra etenim properans tanquā abitura fuit.
 οὐκ ἄμουσος *Inelegans*
 ἀπαθίας *Tranquillitatem*
 πάθῃ *Passiones*
 ἀκλαίης. *Minime plorans*

Quæ in quaternione N

δι περὶ τὸν Διονύσον τεχνῖται.

Liberi patris artifices

προβλήματα ἐγκύκλια *Quæstiones circulares*

Διατὶ οἱ Διονυσιακοὶ τεχνῖται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πονηροί εἰ
 σιν, ὅτι ἦμισα λόγου καὶ φιλοσοφίας κοινωνοῦσι διὰ τὸ
 περὶ τὰς ἀναγκάσας τέχνας πολὺ μέρος τοῦ βίου εἶναι,
 καὶ ὅτε ἔν ἀκρασίαις τὸν πολὺν χρόνον εἰσίν. ὅτε δὲ ἐν
 ἀπορίαις. ἀμφοτέρω δὲ φαυλότητος παρασηναστικά·
Cui genus id hominum quod dionysiacos technitas, i-
dest artifices bacchanales appellamus, improbos esse
moribus magna ex parte consueuerūt? An quia mi-
nime sese studio sapientiæ dedunt? eo scilicet quod in
artibus necessarijs magnam partem ætatis suæ con-
sumunt uitam plurimum traducunt incontinenter
partim etiam cum inopia, quod quidem utrumque uī-
tia & gignit, & auget.

ἑξωτερικά.

Extraria, uel extrinseca

ἀκροματικὰ

Auscultatoria

ἀκροματικὴ

Auscultatoriam

ἑξωτερικὰς	Extrarias
δελινὸν περίπατον	Pomeridianā ambulationem
ἑωθινόν.	Dilucularia
ἑξωτερικῶν	Extrarij
ἄκροαματικῶν.	Auscultatorij
ἄκροαματικὰς	Auscultatorias
ἄκροαματικῶν	Auscultatorios

Ἀλέξανδρος ἀριστέλει ὃν πράξηεν. ἕκ ὁρθῶς ἐποίησας ἑκδούς τῆς ἀκροαματικῆς τῶν λόγων, τίνι γὰρ ἔτι δίοιομεν ἢ μῆς τῶν ἄλλων εἰ καθ' οὓς ἐπαυδάσθαι μὲν λόγους, οὗτοι πάντων ἔσονται κοινοί. ἐγὼ δὲ βουλόμην ἀνταῖς περὶ τὰ ἀρισταῖ ἐμπερίαις ἢ ταῖς δυνάμεσι διαφέρειν. ἑρῶσο.

Ἀριστέλης βασιλεῖ Ἀλεξάνδρῳ ὃν πράξηεν
ἔγραψάς μοι περὶ τῶν ἀκροαματικῶν λόγων. οἷόμενος δεῖν αὐτῆς φυλάξαι ἐν ἀπορρήτοις. ἴαθι ὅσω αὐτῆς καὶ δεδομένου. καὶ μὴ ἐκδεδομένου. ξυνετοὶ γὰρ εἰσι μόνοις τοῖς ἢ μῶν ἀκῆσιν. ἑρῶσο.

Alexander Aristoteli salutem. *Haud recte fecisti, quod auscultatorios libros edideris. In qua enim re a cæteris nos item præstabimus si disciplinæ, in quibus eruditi sumus: omnium omnino sint communes? Equidem malim in rerum usu optimarum, quâ in facultatibus anteire. V ale.*

Aristoteles Regi Alexandro salutem.

scripsisti ad me de libris auscultatorijs inter arcana illos condi putans oportere: sed tu eos esse editos, & minime editos scito, cognobiles enim ijs tantum erunt, qui nos audiunt. V ale.

ἔπιμελοῦμαι ὑμῶν, καὶ κήδομαι ὑμῶν.

Ἦαβοο οὐραμ νεστρουμ, & consulo rebu8 uestris	
ὑμῶν	Vestri
συμπάθειαν	Consensum
κηρίον,	Fallum
κέρας ἀμαλθείας.	Copiae cornu8
πινακίδιον.	Indicem
ἐχειρίδιον.	Pugillarem, aut tabellam
διατριβάς.	Exercitationes, & studia
περὶ ποιήλασι σορίης.	
Denaria historia	
βιβλιοθήκην.	Librariam
ἐποπείδων.	Spectaculorum
συγγραφήν.	Historiam

Α Α Β Β Γ Γ Δ Δ α β γ δ ε ς γ η ι κ
 λ μ ν ο ρ ρ σ τ υ χ υ ζ
 Α Β Γ Δ Ε ς Γ Η Ι Κ Λ Μ Ν Ο
 Ρ Q R S T V

Omnes sunt quaterniones, præter duernionem

VENETIIS IN AEDI8 A ALDI,
 ET ANDREAE SOCERI MEN-
 SE SEPTEMBRI. M.D.XV.

